

วาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร

รุ่งโรจน์ ต้นประดิษฐ์

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

มิถุนายน 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

วาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

มิถุนายน 2568

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

DISCOURSES AND SPEECHES IN THAI OF THE LITERATI: THE THEMES AND COMMUNICATION
STRATEGIES

A Dissertation Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Doctor of Philosophy Degree in Thai
June 2025
Copyright 2025 by University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

วาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร

ของ รุ่งโรจน์ ต้นประดิษฐ์

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรทัย เพี้ยยุระ)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรวรรธน์ ศรียาภัย)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร. วรัญญา ยิ่งยงค์ศักดิ์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปาริชาติ โพธิ์)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุวรรณ เบญจาทิกุล)

..... คณบดีคณะศิลปศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิตติมา กาวีระ)

เรื่อง:	วาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร
ผู้วิจัย:	รุ่งโรจน์ ตันประดิษฐ์, วิทยานิพนธ์: ปร.ด. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2568
อาจารย์ที่ปรึกษา:	รองศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ ศรียาภัย อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ดร.วรัญญา ยิ่งยงค์ดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ โปธิ
คำสำคัญ:	การอภิปราย, การปาฐกถา, ปุชนิยบุคคลทางภาษาไทย, การสื่อสาร

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์วาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสารัตถะ และกลวิธีการสื่อสาร ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ จำนวน 30 เรื่อง ด้านสารัตถะในบทปาฐกถาภิปราย ใช้แนวคิดสารัตถะ แนวคิดนิรนัยและอุปนัย แนวคิดความรู้ในและนอก ตัวบท และแนวคิดการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน ส่วนด้านกลวิธีการสื่อสารในบทปาฐกถาภิปราย ใช้แนวคิดกลวิธีการสื่อสาร แนวคิดรูปแบบและโครงสร้าง แนวคิดเนื้อหาเกี่ยวกับการนำเสนอ และแนวคิดการใช้ภาษา

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ด้านสารัตถะ พบว่า 1) องค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปราย ประกอบด้วย ประเภทและขนาดของบทปาฐกถาภิปราย ข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปราย วาระและโอกาสที่แสดงปาฐกถาภิปราย พบบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว จำนวน 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 80 จำแนกเป็น บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวขนาดสั้น 15 เรื่อง ปาฐกถาภิปรายเดี่ยวขนาดยาว 9 เรื่อง บทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20 เป็นบทปาฐกถาภิปรายขนาดยาวทั้งหมด และ 2) สารัตถะของบทปาฐกถาภิปราย พบสารัตถะภาษาและการใช้ภาษา สารัตถะภาษาถิ่น และสารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม

2. ด้านกลวิธีสื่อสาร พบว่า 1) กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง พบการใช้รูปแบบภาษาทางการ ภาษาไม่เป็นทางการ และภาษาระดับข้อความ 4 ประเภท คือ การเริ่มต้นและการลงท้าย การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ และการเชื่อมโยงความ 2) กลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ พบการนำเสนอ 2 รูปแบบ คือ การนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง และการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง และการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น และ 3) กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา พบการใช้คำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ การใช้ลีลาภาษา

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ล้วนปรากฏสารัตถะที่เกี่ยวกับภาษาไทย ด้านภาษาและการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม บทปาฐกถาภิปรายประกอบด้วยส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนสรุป ผ่านคำ ประโยค ย่อหน้า และข้อความ ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการสื่อสาร และร้อยเรียงผ่านกลวิธีการสื่อสารอย่างสอดคล้องกัน โดยสะท้อนความคิดเรื่องการใช้ภาษาของครูเมธาจารย์ผ่านบทปาฐกถาภิปราย

Title: DISCOURSES AND SPEECHES IN THAI OF THE LITERATI: THE THEMES AND COMMUNICATION STRATEGIES

Author: Rungroj Tonpradit, Dissertation: Ph.D. (Thai), University of Phayao, 2025

Advisor: Associate Professor Dr. Warawat Sriyabhaya Co-advisor Dr.Warunya Yingyongsak Assistant Professor Dr.Parichart Pothi

Keywords: Discussion, Keynote speech, Thai language distinguished educators, Communication

ABSTRACT

This research aims to synthesize discourses and speeches of the literati in Thai, focusing on the themes and communication strategies. The analysis was based on 30 selected speeches and discussions, using conceptual frameworks on content analysis, deductive and inductive reasoning, knowledge within and beyond the text, and knowledge synthesis through reading. The analysis of communication strategies employs concepts of rhetorical techniques, format and structure, content and presentation, and language use.

The findings are summarized as follows:

1. The Themes found that 1) the components of the speeches include the type and length of the speeches, introductory information, and the occasion or agenda for the speech. It found 24 (80%) were individual speeches— 15 were short and 9 long. The remaining 6 (20%) were group speeches, all of which were long; and 2) the content of the speeches revealed themes related to language and language use, regional dialects, and literature and literary works.

2. Communication Strategies found that 1) In terms of format and structure, the speeches employed formal language, informal language, and text-level discourse across four patterns: openings and closings, topic introduction and topic shift, referencing old and new content, and coherence mechanisms; 2) Regarding content and presentation strategies, two presentation styles were found: content with illustrative examples, and content with examples alongside references to other individuals' statements; and 3) In terms of language use, the speeches demonstrated deliberate word choice, sentence construction according to communicative intent, use of paragraphs, rhetorical devices, figurative language, and linguistic style.

Discourses and Speeches in Thai of the Literati consistently reflect content related to the Thai language—its usage, literature, and literary works. The speeches are structured with an introduction, body, and conclusion, and employ words, sentences, paragraphs, and discourse as essential mechanisms of communication. These speeches are cohesively organized through communication strategies, reflecting the educators' perspectives on language use.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จตามความมุ่งหมายได้ด้วยความเมตตาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ผู้เป็นครุฑนาคของศิษย์โดยแท้ ที่ให้คำชี้แนะแนวทางต่าง ๆ ตลอดจนให้คำปรึกษาเป็นอย่างดี อาจารย์ ดร.วรัญญา ยิ่งยงค์ดี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ โพธิ์กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ผู้ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะแนวทางให้งานวิทยานิพนธ์สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. อรทัย เพียยุระ ที่เสียสละเวลาเป็นประธาน กรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่ง และขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จารุวรรณ เบลุจาทิกุล ที่สละเวลาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำชี้แนะการปรับปรุงแก้ไขงานวิทยานิพนธ์ ให้ดำเนินไป ได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ คล้ายสุวรรณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิระ สมนาม, อาจารย์ ดร.วิชญพงศ์ อินทรเกษม ที่อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทยในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ เงินยวง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรมินทร์ อริเดช ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย ตรวจสอบและประเมินคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย รวมถึงให้ข้อเสนอแนะแนวทางการ พัฒนาเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบพระคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่อนุเคราะห์ทุนการศึกษาระดับดุขฎิบัณฑิต ขอขอบพระคุณสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และหอปรัชญารัชกาลที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูล และอนุเคราะห์สถานที่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ขอบพระคุณชุดิมา ปัญญาวงศ์, คุณสุภาพร คำรส คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อประสานงานเสมอ และขอบคุณอาจารย์ ดร.ปรียาภา วังมณี อาจารย์ ดร.วิเชษฐชาย กมลสัจจะ ฟ้าๆ หลักสูตรปรัชญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยาตลอดจนกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่ให้ คำแนะนำด้วยมิตรภาพที่งดงาม ให้กำลังใจเสมอ

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณคุณแม่ และคุณยายผู้ล่งลับ ผู้เป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญ ขอขอบพระคุณ คุณลุง คุณป้า คุณน้า คุณอา และญาติพี่น้องในครอบครัวทุกคน ที่เป็นแรงผลักดัน เป็นกำลังใจที่สำคัญ ที่ สนับสนุนและเสริมแรง ในการเรียนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
สมมติฐานของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	10
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปฐกถาและการอภิปราย.....	14
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร.....	23
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	65
ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย.....	65
เครื่องมือที่ใช้วิจัยในการวิจัย.....	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
การจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูล.....	72
บทที่ 4 สาระัตถะของวาทการปฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์.....	74
องค์ประกอบของบทปฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์.....	74
สาระัตถะของบทปฐกถาภิปราย.....	91
บทที่ 5 กลวิธีการสื่อสารในวาทการปฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: รูปแบบกับ โครงสร้าง และเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ.....	175

กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง.....	175
กลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหากับกลวิธีการนำเสนอ.....	267
บทที่ 6 กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษาในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ...	275
การใช้คำ.....	275
การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร	279
การใช้อย่หน้า	285
การใช้โวหาร	309
การใช้ภาพพจน์	319
การใช้ลีลาภาษา	327
บทที่ 7 บทสรุป.....	333
สรุปผลการวิจัย.....	333
อภิปรายผลการวิจัย.....	336
ข้อเสนอแนะ.....	339
ภาคผนวก.....	341
ภาคผนวก ก แบบบันทึกข้อมูล.....	342
ภาคผนวก ข แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย	346
ภาคผนวก ค ตัวอย่างการบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา.....	350
บรรณานุกรม.....	351
ประวัติผู้วิจัย.....	358

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1	แสดงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปาฐกถาและการอภิปราย.....	21
ตาราง 2	แสดงข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร กลุ่มศึกษาสารัตถะ	59
ตาราง 3	แสดงข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร กลุ่มศึกษากลวิธีการสื่อสาร	61
ตาราง 4	แสดงกลุ่มข้อมูลวาทการปาฐกถาอภิปรายเดี่ยว	66
ตาราง 5	แสดงกลุ่มข้อมูลวาทการปาฐกถาอภิปรายกลุ่ม	67
ตาราง 6	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายเดี่ยวขนาดสั้น	75
ตาราง 7	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายเดี่ยวขนาดยาว	77
ตาราง 8	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายกลุ่มขนาดยาว	78
ตาราง 9	แสดงข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาอภิปรายของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์.....	79
ตาราง 10	แสดงข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาอภิปรายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	81
ตาราง 11	แสดงข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาอภิปรายของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร....	82
ตาราง 12	แสดงข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาอภิปรายทางภาษาไทยของนายวิลาศ มณีวัต	83
ตาราง 13	แสดงข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาอภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ท่านอื่น ๆ ..	84
ตาราง 14	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายที่มีสารัตถะภาษาและการใช้ภาษา	91
ตาราง 15	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายที่มีสารัตถะคำและการใช้คำ.....	101
ตาราง 16	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายด้านหลักการเขียนคำและหลักการออกเสียง	114
ตาราง 16 (ต่อ)		115
ตาราง 17	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายที่มีสารัตถะการแสดงความคิดเห็น	123
ตาราง 18	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายที่มีสารัตถะด้านภาษาถิ่น	137
ตาราง 19	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายที่มีสารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม	142
ตาราง 20	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายที่มีความรู้ ความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับวรรณคดีและ วรรณกรรม.....	143
ตาราง 21	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายที่ให้ความรู้ ความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและ วรรณกรรม.....	152
ตาราง 22	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายที่เป็นความคิดเห็นทางวรรณกรรมของครูเมธาจารย์.....	160
ตาราง 23	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายที่มีภาษาแสดงการเริ่มต้น ด้วยการใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ....	193
ตาราง 24	แสดงบทปาฐกถาอภิปรายที่มีภาษาแสดงการลงท้าย ด้วยการใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป.....	197

ตาราง 25 แสดงคำอ้างอิงผู้ที่พูดด้วย.....	203
ตาราง 26 แสดงหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม	207
ตาราง 27 แสดงการใช้นามวลี หรือกริยาวลี ในการแสดงหัวเรื่อง.....	211
ตาราง 28 แสดงภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง	215
ตาราง 29 แสดงการอ้างอิงด้วยหน่วยบุรุษสรรพนาม	226
ตาราง 30 แสดงการใช้คำเชื่อม	260

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	11
ภาพ 2 แสดงองค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธจารย์.....	90
ภาพ 3 แสดงสารัตถะภาษาและการใช้ภาษาของบทปาฐกถาภิปราย.....	134
ภาพ 4 แสดงสารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม.....	172
ภาพ 5 แสดงกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง.....	265
ภาพ 6 แสดงกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ.....	274
ภาพ 7 แสดงการใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร.....	284
ภาพ 8 แสดงการใช้ย่อหน้า.....	308
ภาพ 9 แสดงการใช้ภาพพจน์.....	326
ภาพ 10 แสดงกลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา.....	331

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแสดงปาฐกถาและการอภิปราย เป็นการพูดในที่ประชุมชนที่องค์ปาฐกหรือผู้อภิปราย ต้องเป็นผู้มีความรู้ ความรอบรู้และประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งรูปแบบ กลวิธี และวัจนลีลา หรือลีลา ภาษาในการพูดเป็นอย่างดี ต้องใช้ทักษะความสามารถทางการพูดและการใช้ภาษาเป็นอย่างมาก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งในชาติไทยของเราก็มีบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถทางการใช้ ภาษาไทย และมีคุณูปการต่อการศึกษาภาษาไทยเป็นอย่างมาก จนเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ทั้งใน วงการศึกษา วรรณคดีและวรรณกรรมต่าง ๆ แต่ละท่านล้วนเป็นปูชนียบุคคลที่มีส่วนขับเคลื่อน ส่งเสริม และสร้างความตระหนักให้คนไทยเห็นถึงความสำคัญ และคุณค่าของภาษาไทย เป็นผู้ ที่ควรค่าแก่การยกย่องอย่างยิ่ง จนได้รับการยอมรับว่าเป็นนักปราชญ์ทางภาษาไทย ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้คำว่า “ครูเมธาจารย์” เพราะนอกจากท่านเป็นครูรุ่นบุกเบิกวางรากฐานการเรียนการสอน ภาษาไทยแล้ว ผลงานด้านการพูดของท่าน ยังเป็นแหล่งศึกษาอ้างอิงมาทุกยุคสมัย トラมาถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ครูเมธาจารย์ทางภาษาไทยมีมากมายหลายท่าน ที่ได้แสดง ปาฐกถาอภิปรายไว้ เป็นขุมทรัพย์ทางปัญญา และเป็นเข็มทิศนำทางทางภาษาไทย ให้ชนรุ่นหลังได้ ศึกษาและดำเนินรอยตาม ส่งผลให้ภาษาไทยมีพลวัตมาอย่างมีทิศทางจนถึงทุกวันนี้ ทั้งครูเมธาจารย์ ที่มีอายุ ชาติกาลน้อยกว่า 100 ปี และครูเมธาจารย์ที่อายุชาติกาลมากกว่า 100 ปี

ครูเมธาจารย์ที่มีอายุชาติกาล น้อยกว่า 100 ปี ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล นายวิลาศ มณีวัต นายภาวาส บุนนาค และนายชวน หลีกภัย เป็นต้น

ครูเมธาจารย์ที่อายุชาติกาล มากกว่า 100 ปี ได้แก่ พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น นราธิปพงศ์ประพันธ์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ศาสตราจารย์ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ท่าน ผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ศาสตราจารย์ ดร. คุณบรรจบ พันธุ เมธา ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ศาสตราจารย์คุณัญญวณ อินทรกำแหง ดร.อัมพร มีสุข นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี นายแพทย์นพ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา นายเปลื้อง ณ นคร นาย ประหยัด ศ.นาคนาท และนายประพัฒน์ แสงวณิช เป็นต้น

การศึกษาสารัตถะ ซึ่งเป็นเนื้อหาหลัก ใจความสำคัญ หรือความคิดสำคัญของบทปาฐกถาภิปราย เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง สารัตถะในบทปาฐกถาภิปรายของครูเมธาจารย์แต่ละท่าน ล้วนมีคุณค่าทางความรู้ ความคิด ภาษา และการสื่อสาร เพราะแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกของครูเมธาจารย์ผ่านบทปาฐกถาภิปราย จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ทางภาษาไทยที่ไม่ล้ำสมัย ทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทยในปัจจุบันสืบเนื่องไปถึงอนาคต

การศึกษาสารัตถะสามารถวิเคราะห์ได้ตามแนวคิดการวิเคราะห์สารัตถะโดยใช้ความรู้ในตัวบทและความรู้นอกตัวบทของสาร และแนวคิดการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน ที่จะส่งผลให้ผู้ศึกษาสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์สารัตถะในบทปาฐกถาภิปราย ได้ตรงตามท้องที่ปาฐกถาต้องการ บทปาฐกถาภิปรายอาจจำแนกเป็นบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวหรือกลุ่ม และบทปาฐกถาภิปรายขนาดสั้นหรือยาว ก็เป็นได้ สารัตถะของบทปาฐกถาภิปราย ยังสามารถจำแนกตามเนื้อหาออกเป็นด้านภาษา และการใช้ภาษา ด้านภาษาถิ่น และด้านวรรณคดีและวรรณกรรม

วรวรรณ ศรียาภย์ (2562, หน้า 5 - 19) ได้กล่าวถึง การใช้ภาษาในตัวบทไว้ว่า ความรู้ในตัวบท ได้แก่ เนื้อหาสาระของตัวบท รูปแบบของตัวบท และการใช้ภาษาในตัวบท รวมทั้งความรู้นอกตัวบท ที่สำคัญมี 5 ประการ ได้แก่ ประวัติของตัวบท ประสบการณ์ชีวิตของผู้อ่าน ผู้แต่งและสังคมวัฒนธรรม ภาษาและวรรณศิลป์ และแนวคิดการวิเคราะห์วิจารณ์

ตัวอย่างบทวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ด้านภาษาและการใช้ภาษา จากบันทึกการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานกระแสพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตอนหนึ่งความว่า

...ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเองซึ่งต้องหวงแหน ประเทศใกล้เคียงของเราหลายประเทศมีภาษาของตนเอง แต่ว่าเขาก็ไม่ค่อยแข็งแรง เขาต้องพยายามหาทางที่จะสร้างภาษาของตนเองไว้ให้มั่นคง เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้...

จากข้อความข้างต้น ปรากฏสารัตถะของบทปาฐกถาภิปราย โดยเป็นบทปาฐกถาภิปรายกลุ่มที่มีขนาดยาว พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานกระแสพระราชดำริเกี่ยวกับความสำคัญของภาษาไทย และการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง พระองค์พระราชทานไว้ในการประชุมทางวิชาการ ของ ชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พุทธศักราช 2505 ที่พระองค์ทรงร่วมการอภิปรายด้านเสียงในภาษาไทย กระแสพระราชดำรินี้ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ครั้นนี้ ส่งผลให้คณะรัฐมนตรีได้มีมติลงความเห็น ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2542 เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ ให้วันที่ 29 กรกฎาคม ของทุกปี เป็น “วันภาษาไทยแห่งชาติ” อันเป็นคุณูปการต่อชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวงการภาษาไทย จวบจนปัจจุบันนี้

ดังตัวอย่างบางตอนจากบทปาฐกถาภิปราย เรื่อง ภาษาไทยภาษาแม่ ของ เปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 44) ตอนหนึ่ง ความว่า

...ท่านผู้มีเกียรติ คนไทยที่เกิดและอาศัยอยู่ในแผ่นดินนี้ ย่อมรักและหวงแหนแผ่นดินเกิดของตน มีหน้าที่ทำความดีเพื่อทดแทนบุญคุณของแผ่นดิน การหวงแหนและรักษา “ภาษาไทย” ก็เป็นหน้าที่และเป็นการทดแทนบุญคุณของแผ่นดินอันยิ่งใหญ่ เพราะ “ภาษาไทย” คือ มรดกและสมบัติอันล้ำค่าของชาติของเราที่จะต้อง “รักษา” และแสดง “ความเป็นเจ้าของ” อย่างชัดเจน อย่างภาคภูมิใจและด้วยความสำนึกว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่ต้องไม่หลีกเลี่ยง ไม่ว่าท่านจะอยู่ในฐานะอย่างไร วัยใด เพศใด และอาชีพใด...

จากตัวอย่างบางตอนของบทปาฐกถาภิปราย เรื่อง ภาษาไทยภาษาแม่ ข้างต้น หากพิจารณาเกี่ยวกับความรู้ในตัวบทและความรู้นอกตัวบทจะพบว่า เป็นบทปาฐกถาภิปรายพิเศษที่ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ แสดง ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 โดยการเชิญของมูลนิธิเพชรภาษา มีรูปแบบเป็นความเรียงร้อยแก้ว ใช้ภาษาถึงทางการ มีการนำเสนอข้อมูลในบทปาฐกถาตามลำดับเหตุการณ์ ประกอบการอ้างอิง มีการยกตัวอย่างโดยใช้ภาษาอังกฤษประกอบ และแทรกด้วยความคิดเห็นของตนเอง เนื้อหากล่าวถึงการทดแทนบุญคุณของแผ่นดิน โดยการหวงแหนและรักษา “ภาษาไทย” เพราะ “ภาษาไทย” คือ มรดกและสมบัติอันล้ำค่าของชาติที่คนไทยต้องภาคภูมิใจ ด้วย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์เป็นประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ทั้งยังเคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างปี พ.ศ. 2523 ถึง พ.ศ. 2531 ท่านจึงเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ท่านยังเป็นบุคคลที่ให้ความใส่ใจกับภาษาไทย และมีความต้องการให้คนไทยเกิดความตระหนัก เกิดความรักและความหวงแหนภาษาไทย จนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน

สารัตถะด้านวรรณคดี และวรรณกรรม ก็มีครูเมธีอาจารย์ที่ได้แสดงปาฐกถาไว้มากมาย อาทิ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการใช้ภาษาสื่อสารกับคนหมู่มาก เป็นทั้งนักเขียนและนักพูดที่มีชื่อเสียง ทั้งยังเป็นผู้มีอิทธิพลต่อทิศทางของภาษาและวรรณกรรม อีกด้วย

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2533ก, น. 16) ตอนหนึ่ง ความว่า

...วรรณคดีในภาษาไทยนั้นกระผมเข้าใจว่า เราถ่ายทอดมาจากคำว่า “Literature” ในภาษาอังกฤษ แต่เมื่อมาอยู่ในภาษาไทยแล้วเรามาทำให้มีขอบเขตจำกัดขึ้นมาก จนเดี๋ยวนี้เกือบจะไม่มีวรรณคดีเกิดขึ้น เพราะเหตุว่า เราใช้คำ “วรรณคดี” ที่แปลว่า “Literature” ซึ่งในภาษาอังกฤษนั้นสักแต่อะไรที่เขียนลงไป Literature ก็เป็นวรรณคดี ทั้งนั้น เป็น Literature ทั้งนั้น Literature หนังสือโป๊ก็เป็น Literature เรียกว่า Pornographic Literature...หรือไม่ใช่ แต่พอของไทยเรามาเกิดตั้งวรรณคดีสโมสรในสมัย รัชกาลที่ 6 ประกอบด้วยท่านนักปราชญ์ ราชบัณฑิต ซึ่งก็ตายหมดไป วรรณคดีสโมสรก็ล้ม แต่ได้มีการประกาศหนังสือเป็นวรรณคดีไว้บางเล่มมีตราสโมสรติดรูปพระคเณศ ก็เกิดความ เข้าใจว่าหนังสือที่ไม่มีตราวรรณคดีสโมสรประทับนั้นไม่เป็นวรรณคดีเลย...

จากข้อความข้างต้น ปรากฏสาระที่ให้องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม โดยเป็นบทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม ขนาดยาว โดยเกี่ยวกับคำว่า “วรรณคดี” ของไทย ที่มีความแตกต่างจาก “Literature” ในภาษาอังกฤษ และความเข้าใจผิดของคนไทยเกี่ยวกับ “วรรณคดี” ซึ่งจะเห็นได้ว่า ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ และมีความสามารถทางวรรณศิลป์เป็นอย่างมาก ผลงานของท่านได้รับการยอมรับและยกย่องจากนักวิชาการ และกวีต่าง ๆ อย่างมากมาย บทปาฐกถาของท่าน นอกจากจะให้ความรู้แล้ว ยังแสดงสำนวนภาษานักเขียนนักวรรณกรรมอย่างชัดเจน

การศึกษากลวิธีการสื่อสาร เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน กลวิธีการสื่อสารใน วาทกรรมปาฐกถาภิปรายของครูเมธาจารย์ จะแสดงถึงศิลปะในการใช้ภาษาเพื่อสร้างความเข้าใจ การกระตุ้นความคิด การเร้าอารมณ์ และการโน้มน้าวใจ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของครูเมธาจารย์ แต่ละท่าน ในการทำให้ผู้ฟัง รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ท่านเป็นนักวรรณกรรม ท่านจึงใช้ภาษาอย่างมีวรรณศิลป์และสื่อนโนภาพ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ท่านเป็นทหารและนักปกครอง ท่านจึงใช้ภาษาในการสื่อสารอย่างเป็นทางการ และนายวิชาศ มณีวัต ท่านเป็นนักเขียน จึงใช้ภาษาสื่อสารอารมณ์ขัน

กลวิธีการสื่อสารของครูเมธาจารย์ไม่เพียงแสดงการใช้ภาษาที่ไพเราะและงดงาม หากยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์ พัฒนา และเผยแพร่วรรณคดีภาษาไทยอีกด้วย กลวิธีการสื่อสารสามารถ พิจารณาได้หลายด้าน อาทิ การใช้ถ้อยคำ การใช้ประโยค การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ ลีลาภาษา เป็นต้น

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องของปรมาพร สว่างแก้ว (2556) ศึกษาลีลาภาษาของ คำผกา ในบทความทางการเมือง ที่ตีพิมพ์ลงในมติชนสุดสัปดาห์ พ.ศ.2553-2554 พบการใช้โวหาร ภาพพจน์อุปมาอุปไมย อติพจน์ บุคลาธิษฐาน ตามลำดับ และงานวิจัยของพลอย ลวณะมาลย์ (2547) ที่ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์ลีลาภาษาในงานวรรณกรรมประเภทสารคดีประวัติศาสตร์ของ หม่อมราชวงศ์

ศีกฤทธิ์ ปราโมช พบกลวิธีการใช้ภาษามีการใช้คำซ้อนมากที่สุด ด้านโวหารพบการใช้บรรยายโวหารเด่นมากที่สุด ด้านการใช้ภาพพจน์มีการใช้อุปมาามากที่สุด ด้านลีลาภาษาพบว่า มีลักษณะเด่นที่น่าสนใจ ได้แก่ ความแจ่มแจ้ง ความถูกต้องและบริสุทธิ์ ความหมายที่ตรง ลักษณะที่เป็นธรรมชาติ และการสอดแทรกอารมณ์ขัน การเสียดสี และการประชดประชัน

เมื่อนำผลการวิจัยทางภาษาไทยของปรมาพร สว่างแก้ว (2556); พลอย ลวณะมัลย์ (2547) มาพิจารณาแล้วจะพบว่า กลวิธีการสื่อสารเป็นกลวิธีการสื่อสารสำคัญที่ส่งผลต่อการแสดงตัวตนของแต่ละคน การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์งานดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพ จนกระทั่งสามารถพัฒนาสติปัญญาของผู้อ่านให้งอกงามลึกซึ้งคมคายได้นั้น จะต้องเข้าใจกลวิธีการสื่อสารในตัวบทด้วย เพราะการใช้กลวิธีการสื่อสารของผู้เขียนบางลักษณะจะแสดงนัยบางประการให้ผู้อ่านวิเคราะห์วิจารณ์

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. ศีกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, 8-12) ตอนหนึ่ง ความว่า

...ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าฯ

ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทรงแฝงฝ่าละอองพระบาท

าพณา

ท่านสุภาพสตรี และสุภาพบุรุษ

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างสูงที่ได้มาปรากฏตัวในงานชุมนุมที่มีชื่อเสียงในคืนนี้ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ และท่ามกลางนักเขียนผู้มีชื่อเสียงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในฐานะที่เป็นคนไทย ข้าพเจ้ารู้สึกเบิกบานใจและเมื่ออย่างยิ่งเมื่ออยู่เฉพาะพระพักตร์พร้อมด้วยบรรดานักเขียนรอบ ๆ ข้าพเจ้า ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าชีวิตเกือบจะสมบูรณ์เป็นอารมณ์ที่ข้าพเจ้ามิได้รู้สึกมานานแล้ว นักเขียนเป็นเพื่อนที่ใกล้ชิดของข้าพเจ้าและข้าพเจ้ามีโชคที่รู้จักนักเขียนหลายท่านทั่วโลก แต่การเป็นนักเขียนในเอเชียอาคเนย์ยังเป็นเรื่องที่น่าอึดใจร่วมสายโลหิต ซึ่งทำให้ข้าพเจ้ามั่นใจว่ามีความเห็นอกเห็นใจและอดทนต่อสิ่งใดก็ตามที่ข้าพเจ้าจะกล่าวคืนนี้ โปรดอนุญาตให้ข้าพเจ้าสารภาพต่อท่านทั้งหลายว่า ข้าพเจ้ามักจะไม่มั่นใจในตนเอง และมีความวิตกกังวล เมื่อจะต้องกล่าวต่อผู้ฟังที่มีจำนวนน้อยกว่า 50,000 คน แต่คืนนี้ข้าพเจ้าเต็มไปด้วยความรู้สึกเป็นมิตรที่ดี และความมั่นใจ ...

ตัวอย่างข้างต้น พบกลวิธีการสื่อสารของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยใช้บุรุษสรรพนามว่า “ข้าพเจ้า” เป็นสรรพนามแทนตัวเองเสมอ และใช้บุรุษสรรพนามแทนผู้ฟังว่า “ท่านสุภาพสตรี และ สุภาพบุรุษ” เนื่องจากวาระและโอกาสที่แสดงปาฐกถาภิปรายนั้นเป็นงานพิธีการ เป็นการพูดเบื้องหน้าพระพักตร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 และมีผู้บริหารประเทศ รวมถึงนักเขียนที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ จึงทำให้มีการใช้ภาษาที่เป็นภาษาทางการ คัดสรรคำมาใช้เป็นอย่างดี แสดงถึงความสุภาพอ่อนน้อม ถ่อมตน และจริงใจ นอกจากนั้นท่านยังมีการเชื่อมโยงความที่สละสลวย สอดแทรกอารมณ์ขัน และใช้ภาพพจน์เพื่อถ่ายทอดความรู้สึก ทำให้การแสดงปาฐกถาภิปรายของท่าน แสดงให้เห็นถึงศิลปะทางการใช้ภาษาที่ส่งผลทั้งในด้านความหมายและความรู้สึก สร้างความประทับใจแก่ผู้ฟังอย่างลึกซึ้ง

ตัวอย่างบางตอนจาก “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของวิลาศ มณีวัต (2540ก, หน้า 76)

...ทายาทของ “ไม้เมืองเดิม” เคยมาเล่าให้ผมฟังว่า ในตอนใกล้จะสิ้นใจนั้น “ไม้เมืองเดิม” ไม่มีสมบัติอะไร นอกจากมุ้งเก่า ๆ หลังหนึ่ง ซึ่งเหม็นสาบเต็มที

“ยาขอบ” ซึ่งตอนหนุ่ม ๆ เคยรย่นกรวยหนานั่น เมื่อใกล้จะสิ้นชีวิต ถึงกับต้องขอเบิกเงินค่าทำศพมาใช้ก่อน นิสัยเบิกเงินล่วงหน้ายังใช้กันอยู่ในวงการประพันธ์ แม้จนเดี๋ยวนี้ นี่คือชีวิตของนักเขียน ซึ่งใคร ๆ ก็อยากจะเป็นกันนักกันหนา ผมจึงอยากจะเตือนเอาไว้ว่า

ยาสินาริ คาวาบาตะนั้นฆ่าตัวตาย เฮมมิงเวย์ก็ฆ่าตัวตาย ทั้ง ๆ ที่สองคนนี้เป็นนักเขียนระดับโนเบลไพรซ์ ส่วนเวอร์จิเนีย วูล์ฟของอังกฤษนั้น เดินลงทะเลจนน้ำตายหายไปเลย

ตอลสตอยไปนอนตายอยู่ข้างถนน เหมือนขอทานที่น่าสงสารคนหนึ่ง ใครอยากจะตายแบบนี้ ก็เชิญมาเป็นนักเขียน...

ตัวอย่างข้างต้น กล่าวถึงชีวิตที่ยากลำบากและความทุกข์ทรมานของนักเขียน แม้บางคนจะเคยประสบความสำเร็จ แต่สุดท้ายก็ต้องเผชิญกับความยากจน หรือชีวิตที่น่าอนาถ เป็นความจริงเตือนใจ และยืนยันคุณค่าที่แท้จริงของการเป็นนักเขียน โดยท่านยกตัวอย่างนักเขียนระดับโลกหลายท่านประกอบ โดยกลวิธีการสื่อสารใช้ภาษาไม่เป็นทางการ อาทิ คำว่า “เหม็นสาบเต็มที”, “รย่นกรวยหนา”, “อยากจะเป็นกันนักกันหนา” อาจด้วยนายวิลาศ มณีวัต เป็นนักเขียนที่มีผลงานจำนวนมาก ทั้งงานเขียนเชิงสารคดี สารคดีท่องเที่ยว สารคดีต่างแดน สารคดีเชิงธรรม เกร็ดความรู้ งานแปล เรื่องสั้น นวนิยาย และคอลัมน์ประจำในหนังสือพิมพ์ ท่านจึงถนัดในงานเขียนมากกว่าการพูด

บทปาฐกถาภิปรายข้างต้นจึงแฝงไปด้วยความคิด ความรู้สึกของท่านที่มีต่อการเป็นนักเขียน กลวิธีการสื่อสารที่ปรากฏจึงที่ไม่เป็นทางการ ใช้ภาษาเรียบง่าย ตรงไปตรงมา ชัดเจน เป็นภาษาปากที่พูดกันในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทการ ปาฐกถา และการอภิปราย พบว่า งานวิจัยส่วนมากเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถทางการพูดโดยใช้โมเดลต่าง ๆ การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ วิวิจารณ์ หรือการอภิปรายวาทการเป็นการศึกษาเฉพาะประเด็นใดประเด็นหนึ่งเท่านั้น เช่น งานวิจัยของวรวรรณ ทองสุกร (2548) ศึกษาเรื่อง วาทการชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ศึกษาานิยามอุดมการณ์ชาตินิยม และรูปแบบกับลักษณะภาษาทางการเมืองที่ปรากฏในบันทึกคำกล่าวสุนทรพจน์ คำปราศรัย และบทประพันธ์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม งานวิจัยของปรมาพร สว่างแก้ว (2556) ศึกษาเฉพาะลีลาภาษาของคำผกา ในบทความทางการเมืองที่ตีพิมพ์ลงในมติชนสุดสัปดาห์ พ.ศ.2553-2554 และงานวิจัยของพลอย ลวณะมาลย์ (2547) ศึกษาเฉพาะลีลาภาษาในงานวรรณกรรมประเภทสารคดีประวัติศาสตร์ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เท่านั้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ วิวิจารณ์ หรือการอภิปรายวาทการด้านสารัตถะและกลวิธีการสื่อสารทางภาษาไทย ที่จะทำให้เห็นถึงแนวคิดสำคัญ และศิลปะการใช้ภาษา ความงามทางภาษาในวาทการปาฐกถาภิปราย ยังมีน้อยมาก

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวาทการปาฐกถาภิปรายด้านภาษาไทยของครูเมธาจารย์ เพื่อสังเคราะห์สารัตถะวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ และเพื่อสังเคราะห์กลวิธีการสื่อสารในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีความสนใจในการศึกษาวาทการ และกลวิธีการสื่อสาร เป็นแบบอย่างของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องเหมาะสมตามบริบทการใช้ภาษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อจะสังเคราะห์วาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ในประเด็นต่อไปนี้

1. สารัตถะของวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์
2. กลวิธีการสื่อสารในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์

สมมติฐานของการวิจัย

1. สาระัตถะในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ น่าจะมีลักษณะเด่นเพื่อให้ตระหนักในด้านภาษาและการใช้ภาษา ด้านภาษาถิ่น และด้านวรรณคดีและวรรณกรรม ตามความถนัดขององค์ปาฐก และวัตถุประสงค์ของการแสดงปาฐกถาภิปรายในแต่ละครั้ง
2. กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้คำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา ในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ น่าจะมีลักษณะที่หลากหลายและมีอัตลักษณ์ที่น่าสนใจ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สาระัตถะและกลวิธีการสื่อสาร มีขอบเขตการวิจัย 3 ด้าน ได้แก่ ขอบเขตด้านข้อมูล ขอบเขตด้านแนวคิด และขอบเขตด้านเวลา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ แล้วทำการคัดเลือกข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 เกณฑ์การคัดเลือกบทปาฐกถาภิปราย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูล 3 ประการ ได้แก่

1.1.1 เป็นบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาษาและการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม คติชนวิทยา หรือเนื้อหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยอย่างน้อยด้านใดด้านหนึ่ง

1.1.2 เป็นบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ที่มีองค์ประกอบสมบูรณ์ คือ มีส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนสรุป

1.1.3 เป็นบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ที่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มีการเผยแพร่ข้อมูลในวงกว้าง และสามารถอ้างอิงได้ตามระบบการอ้างอิง

1.2 ข้อมูลใช้ในการวิจัย จากเกณฑ์ใช้ในการคัดเลือกบทปาฐกถาภิปราย ซึ่งเลือกมาใช้ในการวิจัยข้างต้น จำแนกบทปาฐกถาภิปรายได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว คือ บทปาฐกถาภิปรายที่มีผู้แสดงปาฐกถาภิปรายเพียงคนเดียว มีจำนวน 24 เรื่อง ดังที่จะได้กล่าวถึงในบทที่ 3

1.2.2 บทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม คือ การแสดงปาฐกถาภิปราย ที่มีผู้แสดงปาฐกถาภิปรายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป อาจมีหรือไม่มีผู้ดำเนินรายการ มีจำนวน 6 เรื่อง ดังที่จะได้กล่าวถึงในบทที่ 3

2. ขอบเขตด้านแนวคิด

การวิจัยสารัตถะ และกลวิธีการสื่อสารในปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิด ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดการวิเคราะห์สารัตถะของสาร คือ ความรู้ของผู้วิจัยว่าทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ได้แก่ แนวคิดสารัตถะ แนวคิดนิรนัยและอุปนัย แนวคิดความรู้ในและนอกตัวบท แนวคิดการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน

2.2 แนวคิดการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร คือ ลักษณะการใช้ภาษาที่ปรากฏในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ได้แก่ แนวคิดกลวิธีการสื่อสาร แนวคิดรูปแบบและโครงสร้าง แนวคิดเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ และแนวคิดการใช้ภาษา

รายละเอียดของแนวคิดดังกล่าวจะแสดงไว้ในบทที่ 2 ว่าด้วยเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านเวลา 2 ระยะเวลา คือ ระยะเวลาของข้อมูลและระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ระยะเวลาของข้อมูล คือ วาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ที่อยู่ในระหว่าง พ.ศ. 2490 – 2541 รวมเป็นระยะเวลา 51 ปี อันเป็นช่วงเวลาที่ครูเมธาจารย์ทางภาษาไทยยังมีชีวิตอยู่ และได้กล่าวปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทย

3.2 ระยะเวลาการดำเนินงานวิจัย การวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาอยู่ในช่วงปีการศึกษา 2565-2567 ตามปฏิทินการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา รวมเป็นเวลา 3 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

วาทการปาฐกถาภิปราย หมายถึง การพูดแสดงปาฐกถา หรืออภิปราย ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ในเรื่องที่ผู้พูดเชี่ยวชาญ สื่อไปยังผู้ฟัง ผ่านการใช้ถ้อยคำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้ภาพพจน์ การใช้โวหาร และการใช้ลีลาภาษา สามารถทำให้บรรล่วัตถุประสงค์ที่ผู้พูดต้องการ

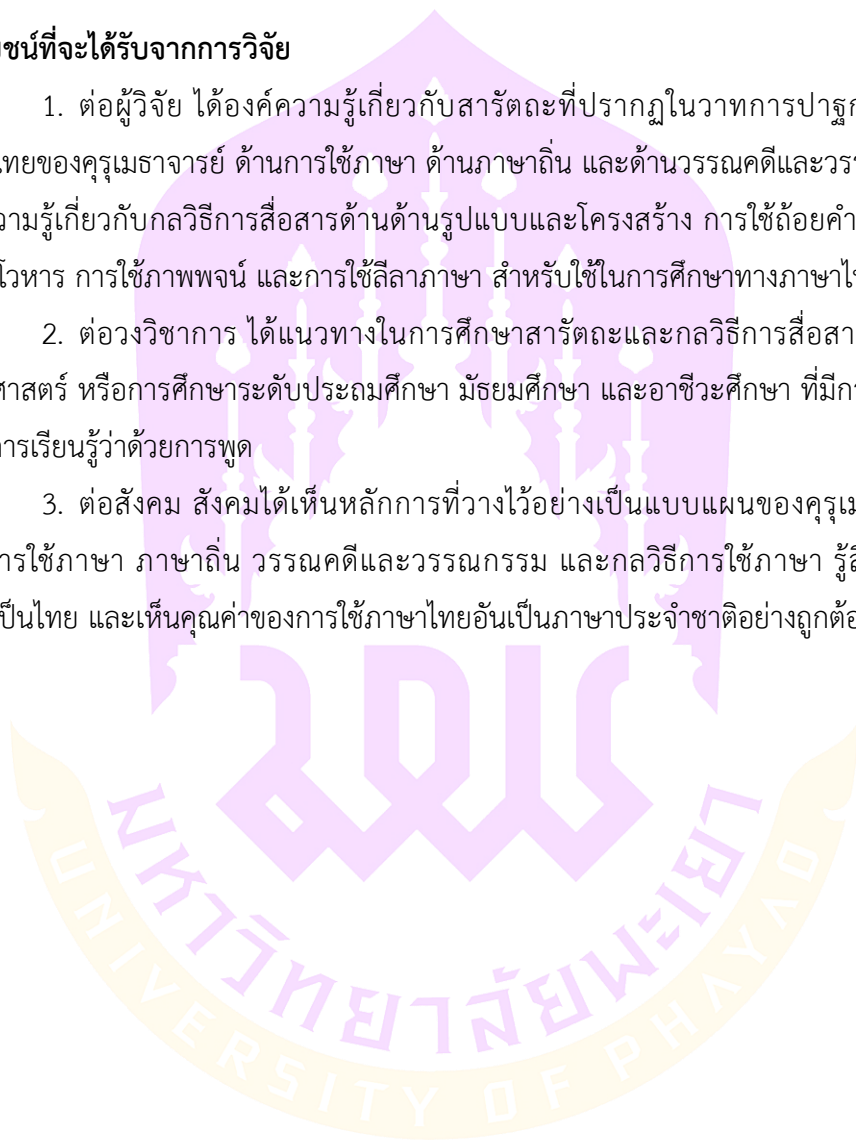
ครูเมธาจารย์ หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ และความรอบรู้ทางภาษาไทย ด้านภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม และคติชน จนเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง และได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีคุณูปการต่อวงการภาษาไทย ครูเมธาจารย์ดังกล่าวเป็นผู้แสดงปาฐกถาภิปรายในข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 2 พระองค์ 18 คน

สารัตถะ หมายถึง เนื้อหาหลัก ใจความสำคัญ หรือความคิดสำคัญของเรื่อง ที่ปรากฏในปาฐกถาภิปรายของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง

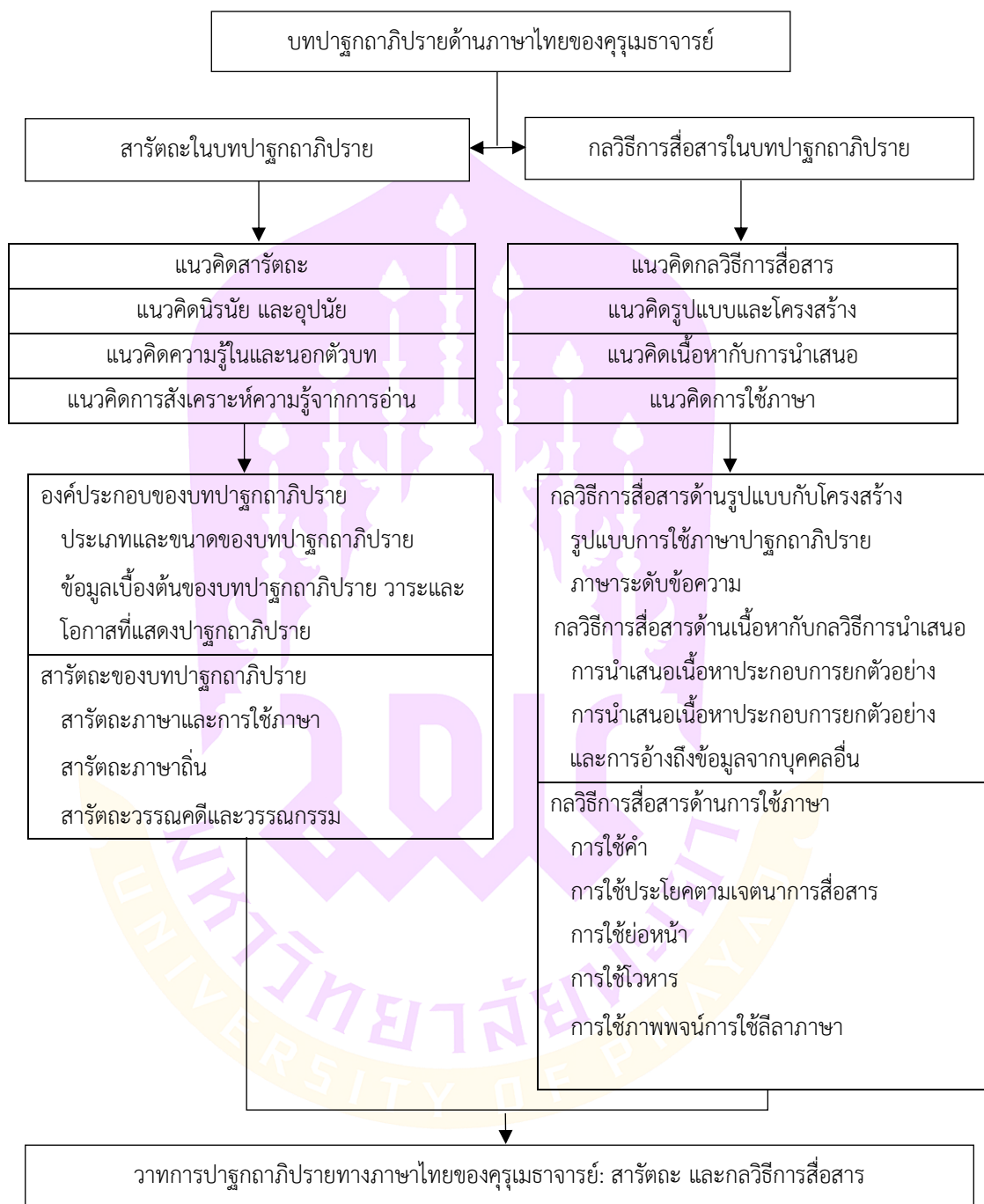
กลวิธีการสื่อสาร หมายถึง กลวิธีด้านรูปแบบและโครงสร้าง เนื้อหากับกลวิธีการนำเสนอ และกลวิธีการใช้ภาษา ที่ปรากฏในปาฐกถาภิปรายของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ต่อผู้วิจัย ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสารัตถะที่ปรากฏในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ด้านการใช้ภาษา ด้านภาษาถิ่น และด้านวรรณคดีและวรรณกรรม และได้องค์ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีการสื่อสารด้านด้านรูปแบบและโครงสร้าง การใช้ถ้อยคำ การใช้ประโยค การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา สำหรับใช้ในการศึกษาทางภาษาไทย
2. ต่อวงวิชาการ ได้แนวทางในการศึกษาสารัตถะและกลวิธีการสื่อสารทางภาษาไทย นิเทศศาสตร์ หรือการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ที่มีการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้ด้วยการพูด
3. ต่อสังคม สังคมได้เห็นหลักการที่วางไว้อย่างเป็นแบบแผนของครูเมธาจารย์ ทั้งในด้านการใช้ภาษา ภาษาถิ่น วรรณคดีและวรรณกรรม และกลวิธีการใช้ภาษา รู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นไทย และเห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยอันเป็นภาษาประจำชาติอย่างถูกต้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

จากภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัยข้างต้น ตัวแปรต้น ได้แก่ บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ซึ่งมีตัวแปรตาม 2 ตัว คือ สารัตถะในบทปาฐกถาภิปราย และกลวิธีการสื่อสารในบทปาฐกถาภิปราย โดยสารัตถะในบทปาฐกถาภิปราย ใช้แนวคิดสารัตถะ แนวคิดนิรนัย และอุปนัย แนวคิดความรู้ในและนอกตัวบท และแนวคิดการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน ซึ่งผลการวิจัยจะจำแนกเป็น 2 ประเด็น คือ องค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปราย ประกอบด้วย ประเภทและขนาดของบทปาฐกถาภิปราย ข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปราย วาระและโอกาสที่แสดงปาฐกถาภิปราย และสารัตถะของบทปาฐกถาภิปราย ได้แก่ สารัตถะภาษาและการใช้ภาษา สารัตถะภาษาถิ่น และสารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม

ส่วนกลวิธีการสื่อสารในบทปาฐกถาภิปราย ใช้แนวคิดกลวิธีการสื่อสาร แนวคิดรูปแบบและโครงสร้าง แนวคิดเนื้อหาเกี่ยวกับการนำเสนอ และแนวคิดการใช้ภาษา ซึ่งผลการวิจัยจะจำแนกเป็น ประเด็น กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง คือ รูปแบบการใช้ภาษาปาฐกถาภิปราย และภาษาระดับข้อความ กลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ ประกอบด้วย การนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง และการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น และกลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา ประกอบด้วย การใช้คำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา

จากตัวแปรต้นที่กำหนดไว้ ได้แก่ บทปาฐกถาภิปรายด้านภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ซึ่งมีตัวแปรตามสองตัว คือ สารัตถะในบทปาฐกถาภิปราย และกลวิธีการสื่อสารในบทปาฐกถาภิปราย เมื่อได้วิเคราะห์ตามแนวคิดดังกล่าว ในที่สุดก็จะสามารถตอบโจทย์การวิจัยและได้องค์ความรู้ว่าบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะ และกลวิธีการสื่อสาร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องวาทการปาฐกถาภิปรายด้านภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง อันจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์วาทการปาฐกถาภิปรายด้านภาษาไทยของครูเมธาจารย์ จากการศึกษาและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้จำแนกเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปาฐกถาและการอภิปราย

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับการปาฐกถาและอภิปราย
 - 1.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับปาฐกถา
 - 1.1.1 ความหมายของปาฐกถา
 - 1.1.2 ประเภทของปาฐกถา
 - 1.1.3 หลักสำคัญสำหรับองค์ปาฐกในการแสดงปาฐกถา
 - 1.2 มโนทัศน์เกี่ยวกับการอภิปราย
 - 1.2.1 ความหมายของการอภิปราย
 - 1.2.2 องค์ประกอบของการอภิปราย
 - 1.2.3 รูปแบบของการอภิปราย
2. สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปาฐกถาและการอภิปราย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร

1. แนวคิดการวิเคราะห์สารัตถะของสาร
 - 1.1 การวิเคราะห์และการสังเคราะห์สาร
 - 1.2 ระเบียบวิธีคิดแบบนิรนัย และอุปนัย
2. แนวคิดการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร
 - 2.1 ด้านรูปแบบและโครงสร้าง
 - 2.2 ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ
 - 2.2.1 ด้านกลวิธีการใช้ภาษา
 - 2.2.2 การใช้คำ

2.2.3 การใช้ประโยค

2.2.4 การใช้ย่อหน้า

2.2.5 การใช้โวหาร

2.2.6 การใช้ภาพพจน์

2.2.7 การใช้ลีลาภาษา

3. แนวคิดการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน

4. สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร

4.1 กลุ่มศึกษาสาระัตถะของสาร

4.2 กลุ่มศึกษากลวิธีการสื่อสาร

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปาฐกถาและการอภิปราย

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาว่าทการปาฐกถาอภิปรายด้านภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับปาฐกถา และการอภิปราย ในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์โดยมีหัวข้อศึกษาสำคัญ 2 ประเด็น คือ มโนทัศน์เกี่ยวกับปาฐกถาและการอภิปราย และการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปาฐกถาและการอภิปราย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับปาฐกถาและการอภิปราย

มโนทัศน์เกี่ยวกับปาฐกถาและการอภิปราย ที่นำมาใช้ในการศึกษาเรื่อง **วาทการปาฐกถาอภิปรายด้านภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สาระัตถะและกลวิธีการสื่อสาร** ในครั้งนี้มี 2 ประการ คือ ประการแรก มโนทัศน์เกี่ยวกับปาฐกถา ได้แก่ ความหมายของปาฐกถา ประเภทของปาฐกถา และหลักสำคัญสำหรับองค์ปาฐกในการแสดงปาฐกถา ประการที่สอง มโนทัศน์เกี่ยวกับการอภิปราย ได้แก่ ความหมายของการอภิปราย องค์ประกอบของการอภิปราย และรูปแบบของการอภิปราย ดังต่อไปนี้

1.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับปาฐกถา

การแสดงปาฐกถา เป็นการพูดที่ผู้แสดงต้องเป็นผู้มีความรู้ และความรอบรู้ในหัวข้อที่จะพูดเป็นอย่างดี ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทักษะความสามารถทางภาษาเป็นอย่างมาก เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้นำเสนอสาระความรู้ในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับปาฐกถา ดังต่อไปนี้

1.1.1 ความหมายของปาฐกถา

วิรัช ลภีรัตนกุล (2543, หน้า 272) กล่าวว่า ปาฐกถา หมายถึง การพูดหรือการบรรยายซึ่งจัดอยู่ในลักษณะการพูดเพื่อให้ความรู้ หรือข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากผู้พูดไปสู่กลุ่มผู้ฟังจำนวนมาก ในลักษณะการพูดแบบในที่ชุมนุมชน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 741) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ปาฐกถา [-ละกะถา] น. ถ้อยคำหรือเรื่องราวที่บรรยายในที่ชุมนุมชนเป็นต้น ก. บรรยายเรื่องราวในที่ชุมนุมชนเป็นต้น. (ป.).

สมเกียรติ รัชมณี (2559, หน้า 7-34) กล่าวว่า การบรรยายหรือปาฐกถา คือ การพูดเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด ซึ่งอาจมีทั้งการพูดแบบเดี่ยว หรือพูดเป็นคณะซึ่งอาจเรียกว่าปาฐกถาหมู่ การพูดแบบนี้เป็นการเน้นบรรยายหรือบอกความรู้ไปเรื่อย ๆ แทรกความคิดเห็นของผู้พูดไปเป็นระยะ ๆ กรณีปาฐกถาหมู่ อาจไม่แตกต่างจากการอภิปรายมากนัก อยู่ที่ว่าผู้พูดแต่ละครั้ง หากเน้นการบรรยายก็จะเป็นปาฐกถา แต่หากเน้นแสดงความคิดเห็นร่วมกันก็จะเป็นการอภิปราย โดยทั่วไปแล้วการปาฐกถามักเน้นการพูดบรรยายเพียงคนเดียว

จากข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ปาฐกถา เป็นการพูดเพื่อให้ความรู้ หรือข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ในที่ชุมนุมชน ปาฐกถาจะเน้นการบรรยายเป็นหลัก ส่วนมากเป็นการพูดเพียงคนเดียว

1.1.2 ประเภทของปาฐกถา

วิรัช สภิตนกุล (2543, หน้า 272) ได้กล่าวถึงประเภทของปาฐกถาไว้ว่า การแสดงปาฐกถาอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ปาฐกถาประเภทวิชาการ เป็นการปาฐกถาที่ใช้ความรู้ทางวิชาการเฉพาะโดยตรง เช่น ปาฐกถาทางวิชาการแก่ผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชานั้น ๆ เป็นต้น และปาฐกถาประเภทความรู้ทั่วไป เป็นการปาฐกถาที่ไม่เป็นวิชาการมากจนเกินไป แต่อาจเป็นการปาฐกถาหรือพูดถึงเรื่อง ที่น่ารู้ น่าสนใจทั่ว ๆ ไป ตลอดจนพูดแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ โดยพูดปาฐกถาในลักษณะที่ฟัง เข้าใจง่าย (simplified) ไม่เป็นวิชาการเหมือนประเภทแรก ฉะนั้นปาฐกถาประเภทนี้ จึงนิยมแสดงหลังการรับประทานอาหารกลางวัน หรือหลังอาหารเย็นตามสมาคมหรือสโมสรต่าง ๆ รวมทั้งโรงแรมชั้นนำทั่วไป

สุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ (2541, หน้า 250) กล่าวว่า การแสดงปาฐกถาอาจแบ่งออกตามโอกาสได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การแสดงปาฐกถาในด้านวิชาการ เป็นการบรรยายในแง่วิชาการที่กำหนดไว้ เช่น การบรรยายในมหาวิทยาลัย โรงเรียน หรือสถาบันทางวิชาการอื่น ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในด้านนั้น ๆ หรืออาจจะเป็นการพูดในโอกาสพิเศษเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ฟังโดยเน้นไปในทางวิชาการ อีกประเภท ได้แก่ การแสดงปาฐกถาในด้านความรู้ทั่วไป เป็นการแสดงปาฐกถาในองค์กรอื่น ๆ ที่ไม่ใช่สถาบันการศึกษา อาจจะได้แก่ สมาคม ชมรม บริษัท สโมสร โรงแรม ฯลฯ โดยเป็นการให้ความรู้เฉพาะด้านหนึ่งด้านใดทั่วไป มิใช่เชิงวิชาการ การแสดงปาฐกถาโดยการให้ความรู้ทั่วไป เนื้อหาจะเป็นเรื่องของการใช้ข้อเท็จจริง เหตุผล มาแสดง มิใช่แสดงอย่างเลื่อนลอยตามความรู้สึกนึกคิด

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า ปาฐกถาอาจได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การแสดงปาฐกถาในด้านวิชาการ และปาฐกถาประเภทความรู้ทั่วไป

1.1.3 หลักสำคัญสำหรับองค์ปาฐก

สมเกียรติ รัชมณี (2559, หน้า 7-40) กล่าวว่า องค์ปาฐก เป็นผู้ให้ความรู้ และเสนอข้อคิดเห็น จึงต้องนำเสนอข้อความรู้และข้อคิดเห็นที่มีประโยชน์เชื่อถือได้ และเป็นผู้นำทางความคิด องค์ปาฐกนอกจากจะมีความรู้ดี ยังควรเป็นผู้นำทางความคิดได้ด้วย กล่าวคือเป็นผู้ที่มีบทบาททางสังคมในด้านนั้น มีชื่อเสียงและผลงานเป็นที่น่าเชื่อถือที่ผู้ฟังจะเชื่อถือเอาเป็นแบบอย่างไปปฏิบัติต่อไป ดังนั้นองค์ปาฐกจึงต้องตระหนักถึงการเป็นผู้นำทางความคิด แสดงให้เห็นแนวคิดที่ดี มีความคิดชัดเจน และเป็นแบบอย่างได้อย่างสง่างาม

วิรัช ลภีรัตนกุล (2543, หน้า 274) ก็ได้กล่าวไว้ว่า หลักสำคัญสำหรับองค์ปาฐก มี 5 ประการ คือ พูดให้น่าสนใจ และมีชีวิตชีวา ไม่ควรพูดเสียงอู้อี้ แบบคนง่วงนอนหรือเสียงเรียบ ๆ เฉื่อย ๆ สมำเสมอ (monotone) คนฟังอาจหลับอย่างสบาย เรื่องที่พูดหรือปาฐกถาต้องมีสิ่งที่แปลกใหม่ เพิ่มพูนความรู้แก่ผู้ฟัง หรือเป็นสิ่งที่ผู้ฟังไม่เคยฟังมาก่อน ขณะพูดแสดงปาฐกถา ควรสังเกตดูปฏิกิริยาตอบสนอง (feedback) จากผู้ฟังแล้วปรับ (adapt) เนื้อหาการพูดใหม่ให้เข้ากับสถานการณ์ทันที ผู้พูดหรือองค์ปาฐกควรมีความสุขภาพ เปิดเผย และจริงจังต่อผู้ฟัง และ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามได้ เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเมื่อแสดงปาฐกถาจบแล้ว

จากข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า หลักสำคัญสำหรับองค์ปาฐก คือ เป็นผู้นำทางความคิดพูดมีชีวิตชีวน่าสนใจ เนื้อหาทันสมัยและแปลกใหม่ จริ่งใจต่อผู้ฟัง พร้อมรับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

1.2 มโนทัศน์เกี่ยวกับการอภิปราย

การอภิปราย เป็นการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของคณะบุคคล ที่ผู้แสดงต้องมีความรอบรู้ในประเด็นนั้น ๆ ทั้งยังต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้นำเสนอสาระความรู้ในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการอภิปราย ดังต่อไปนี้

1.2.1 ความหมายของการอภิปราย มีผู้รู้ให้ความหมายของการอภิปรายไว้หลากหลาย ดังต่อไปนี้

สมจิต ชิวปรีชา (2545, หน้า 153) กล่าวว่า การอภิปราย หมายถึงการที่คณะบุคคลกลุ่มหนึ่งมาประชุมปรึกษาหารือกันโดยการพูดแสดงความรู้ ทัศนคติ ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อหาแนวทาง ข้อเสนอแนะ แก้ปัญหา หรือเพื่อแลกเปลี่ยน ความรู้ ทัศนคติ ความคิดเห็นกับผู้อื่นในกลุ่มหรือในที่ประชุมชน

ไมตรี ชาติบุรุษ และแสง จันทรงาม (2553, หน้า 140) ก็ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า โดยทั่วไปการอภิปรายหมายถึงการพูดแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดหรือความเห็นซึ่งกันและกันอย่างมีระเบียบแบบแผนของคนกลุ่มหนึ่งต่อที่ชุมนุมชน

พิมพารณ บัญประเสริฐ (2558, หน้า 54) กล่าวว่า การอภิปราย เป็นการพูดรูปแบบหนึ่งที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งผู้อภิปรายจะมีบทบาทเป็นทั้งผู้พูด และผู้รับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วม อภิปรายท่านอื่น ๆ ตลอดจนผู้ฟังซึ่งเข้าร่วมฟังอยู่ ณ ที่นั้น

สมเกียรติ รัชมณี (2559, หน้า 7-34) กล่าวว่า การอภิปราย คือ การพูด แสดงความคิดเห็น นำมาใช้ในสถานการณ์การพูดต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เช่น การพูดทางวิชาการ การสัมมนา การเสวนา การประชุม และในการพูดที่จัดเป็นสถานการณ์การอภิปรายโดยตรง

สุทัศน์ คล้ายสุวรรณ (2556, หน้า 179) ก็ได้กล่าวถึงการอภิปรายว่า คือ การแสดงความรู้ความเข้าใจและความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้อภิปรายจำเป็นต้องพูดแสดงความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็น เพื่อแลกเปลี่ยนกับผู้อื่นในที่ประชุม ทำให้เกิดการเรียนรู้ การเข้าใจกัน นำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า การอภิปราย เป็นการพูดของกลุ่มคนหนึ่ง เพื่อแสดงความรู้ ความคิด ทศนคติ ความคิดเห็น ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีการปรึกษาหารือกัน เพื่อหาข้อยุติ ข้อสรุป ในเรื่องนั้น ๆ อย่างมีระเบียบแบบแผน

1.2.2 องค์ประกอบของการอภิปราย มีผู้รู้ได้อธิบายองค์ประกอบของการอภิปรายไว้ดังต่อไปนี้

สมจิต ชิวปรีชา (2545, หน้า 154) กล่าวว่า การอภิปรายต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการ ได้แก่ การกำหนดหัวข้อปัญหา หรือเรื่องที่จะนำมาอภิปราย ควรจะเป็นปัญหาที่มีสาระ มีประโยชน์ต่อส่วนรวม เป็นปัญหาที่คนส่วนใหญ่ประสบอยู่ และเป็นปัญหาที่ไม่อาจตัดสินด้วยความคิดของคน ๆ เดียวได้ ฉะนั้นในการกำหนดหัวข้อปัญหาจึงต้องมีขอบเขตของเรื่องไม่กว้างจนเกินไป แต่จะต้องเป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถใช้วิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อสรุปได้ และการจัดคณะผู้อภิปราย ผู้อภิปรายในชุดนั้น ๆ มีความรู้ ความสามารถ ความสนใจ และความเข้าใจในปัญหานั้น ๆ เหมาะสมกับการอภิปรายเรื่องนั้น ๆ หรือไม่ และนอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงจำนวนของผู้ร่วมอภิปราย ให้เหมาะสม ถ้าจำนวนมากเกินไปก็จะยุติ หรือสรุปเรื่องได้ยาก แต่ถ้ามีจำนวนน้อยเกินไป ก็อาจไม่ได้ผลสรุปที่ดีเช่นเดียวกัน โดยทั่วไปมักจะมีจำนวนระหว่าง 3-7 คน ซึ่งคณะผู้อภิปรายทั้งหมดนี้จะต้องประกอบด้วย ประธานในการอภิปราย หรือเรียกว่า ผู้ดำเนินการอภิปราย สมาชิกผู้ร่วมการอภิปราย เลขานุการ หรือผู้บันทึกรายงานการประชุม

วรวรรณ ศรียาภัย (2560, หน้า 219) ก็ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า องค์ประกอบของการอภิปรายประกอบด้วยผู้พูดหรือผู้อภิปราย และผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้ฟัง หัวข้อเรื่อง และสถานที่ สอดคล้องกับไมตรี ชาทิบุรุษ และแสง จันทรงาม (2553, หน้า 140) ที่กล่าวไว้ว่า

องค์ประกอบของการอภิปราย มี 5 ประการ ได้แก่ ผู้ดำเนินการอภิปราย 1 คน ผู้อภิปราย 2-4 คน ผู้ฟัง หัวข้อเรื่องที่อภิปราย และการจัดสถานที่สำหรับการอภิปราย

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การอภิปราย ประกอบไปด้วย องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้อภิปราย ผู้ดำเนินการอภิปราย ผู้ฟัง หัวข้อเรื่อง และสถานที่ โดยผู้ อภิปราย ผู้ดำเนินการอภิปราย และผู้ฟัง ต้องรู้บทบาทและหน้าที่ของตน เพื่อให้การอภิปรายดำเนิน ไปอย่างราบรื่นเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

1.2.3 รูปแบบของการอภิปราย จากการศึกษาหนังสือ ตำรา ด้านวาทกรรม พบว่า มีผู้รู้ได้อธิบายรูปแบบของการอภิปรายไว้ โดยมีลักษณะเหมือนและต่างกัน กล่าวสรุปได้ดังนี้

1) รูปแบบของการอภิปรายของสมจิต ชิวปรีชา (2545, หน้า 162) กล่าวว่า การอภิปรายแบ่งออกได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ 2 ประเภทคือ การอภิปรายในกลุ่ม และการอภิปราย ในที่ประชุม การอภิปรายแต่ละประเภทก็มีวิธีการหรือวิธีปฏิบัติแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ และจำนวนผู้ร่วมอภิปราย ดังต่อไปนี้

1.1) การอภิปรายในกลุ่ม มีผู้อภิปรายจำนวนตั้งแต่ 2-8 ขึ้นไป แต่ไม่ ควรเกิน 20 คน ผู้อภิปรายทุกคนมีเสรีภาพในการพูด ผลัดกันพูดผลัดกันฟัง ปรีกษาหารือแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกัน เพื่อให้ได้มติหรือข้อสรุปออกมา หรือเพื่อการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การ อภิปรายแบบนี้จะมีประธานหรือไม่มีก็ได้ ถ้ามีประธาน ประธานของที่ประชุมจะทำหน้าที่เป็น ผู้ดำเนินการอภิปราย และมีเลขานุการทำหน้าที่บันทึกรายงานการอภิปราย

1.2) การอภิปรายในที่ประชุม ประกอบด้วยคณะผู้อภิปรายกลุ่มหนึ่งมา นั่งอภิปรายโดยมีผู้ฟังอีกกลุ่มหนึ่ง เมื่อจบการอภิปรายของคณะผู้อภิปรายแล้วจะเปิดโอกาสให้ อภิปรายทั่วไป ผู้ฟังมีโอกาสได้เข้าร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นในแง่การให้การสนับสนุน ได้แย้ง หรือเสนอแนะเพิ่มเติมก็ได้ ในปัจจุบันนิยมจัดทำกัน 4 แบบ

การอภิปรายเป็นหมู่หรือเป็นคณะ ประกอบด้วยคณะผู้อภิปราย ประมาณ 3-4 คน คณะผู้อภิปรายเป็นผู้ศึกษาหาความรู้ หรือค้นคว้าหาหลักฐานข้อเท็จจริงในเรื่องที่ อภิปราย แล้วนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันต่อหน้าที่ประชุม ซึ่งประกอบด้วยผู้ฟังจำนวน มากผู้อภิปรายแต่ละคนจะ กล่าวบรรยายและแสดงความคิดเห็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ละคน จะซักถาม กันเอง จะได้แย้งหรือขยายความเพื่อความกระจ่างในข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ มีหัวข้อกำหนดไว้แน่นอน ส่วนประธานหรือผู้ดำเนินการอภิปราย ทำหน้าที่ควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างให้ดำเนิน ไปตามระเบียบ เพื่อไม่ให้อภิปรายออกนอกประเด็น ควบคุมเวลา และจัดให้ผู้อภิปรายได้อภิปรายโดยทั่วถึง และควร สรุปคำพูดของแต่ละคน หลังจากการอภิปรายแล้ว จะเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามข้อสงสัย หรือคัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เมื่อทุกคนกระจ่างดีแล้ว จึงสรุปข้อยุติที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน ถือเป็น มติของที่ประชุม จากนั้นประธานก็กล่าวปิดการอภิปราย

การอภิปรายแบบปาฐกถาหมู่ เป็นการอภิปรายที่ประกอบด้วยคณะผู้อภิปรายที่เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่มาจากหลายแหล่งด้วยกัน ประกอบด้วยผู้ดำเนินการอภิปรายและคณะ ผู้อภิปรายประมาณ 2-5 คน วิธีการดำเนินการอภิปรายคล้ายคลึงกับแบบการอภิปรายเป็นคณะ ต่างกันแต่ว่าในการอภิปรายแบบปาฐกถาหมู่ ผู้อภิปรายแต่ละคนจะเป็นผู้ชำนาญเฉพาะด้าน แต่ละคนจะเตรียมความรู้เฉพาะสาขาของตนตามที่ตกลงกันไว้ และจะใช้วิธีบรรยายเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของเรื่องที่อภิปราย โดยไม่ซ้ำซ้อนกัน ผู้ดำเนินการอภิปรายจะทำหน้าที่ย้าให้เห็นความสำคัญของแต่ละหัวข้อของผู้อภิปรายแต่ละคน และเป็นผู้เชื่อมโยงให้เรื่องแต่ละตอนต่อเนื่องประสานกัน ผู้ฟังจะได้รับความรู้อย่างลึกซึ้งว่าการอภิปรายเป็นคณะ ในตอนท้ายของการอภิปรายจะเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามปัญหา ถ้าผู้ฟังถามปัญหาตรงกับเนื้อเรื่องของผู้พูดคนใด ผู้นั้นก็รับหน้าที่เป็นผู้ตอบ

การอภิปรายแบบปจณา วิสัชนา ประกอบด้วยผู้อภิปรายเพียง 2 บุคคล เป็นการอภิปรายแบบถาม-ตอบ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาให้ละเอียดลออ สิ่งที่ซับซ้อนให้แจ่มแจ้งขึ้น ผู้อภิปรายทั้งสองฝ่ายต้องมีความรอบรู้ทัดเทียมกัน

การอภิปรายข้ามแดน เป็นการอภิปรายในรูปถาม-ตอบของกลุ่มบุคคล 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ซักถาม และกลุ่มวิทยากรหรือกลุ่มผู้ตอบคำถาม เป็นการอภิปรายเพื่อวิเคราะห์ปัญหาให้ละเอียดลออลึกซึ้ง จะเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ซักถามถามข้อข้องใจได้ทุกแง่มุม มีลักษณะคล้ายคลึงกับแบบปจณา-วิสัชนา แต่ลักษณะของปัญหากว้างกว่า มีจำนวนผู้อภิปรายมากกว่า ผู้ดำเนินการอภิปรายจะมีหน้าที่เชิญผู้แทนกลุ่มผู้ซักถามออกไปถาม ถ้าคำถามไม่ชัดเจนจะเป็นผู้สรุปคำถามให้ ส่วนฝ่ายกลุ่มวิทยากร จะมีการปรึกษาหารือกันก่อนแล้วจึงตอบ

2) รูปแบบของการอภิปรายของสุทัศน์ คล้ายสุวรรณ (2556, หน้า 181) ได้จำแนกการอภิปรายแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การอภิปรายในกลุ่ม และการอภิปรายต่อหน้าที่ประชุม

2.1) การอภิปรายในกลุ่ม มี 2 ลักษณะ คือ การอภิปรายอย่างกันเอง มีลักษณะคล้ายการสนทนากันเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวงอภิปรายมีจุดประสงค์ค่อนข้างชัดเจน มีจำนวนผู้อภิปรายเท่าไรก็ได้ แต่ส่วนมากไม่เกิน 20 คน ทุกคนมีส่วนร่วมในการพูด ผลัดกันแสดงความคิดเห็น ผลัดกันเป็นผู้ฟังในขณะที่ผู้อื่นพูด และมีอภิปรายกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ และการอภิปรายในการประชุมปรึกษา การอภิปรายประเภทนี้จะทำอย่างมีแบบแผน ผู้ที่อภิปรายร่วมกันอาจเป็นคณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง อาจเป็นคณะบุคคล หรือคณะ ผู้ปฏิบัติงานที่เข้าประชุม จะมีประธานของที่ประชุม ทำหน้าที่เป็นผู้นำอภิปราย มีเลขานุการทำหน้าที่บันทึกรายงานการอภิปราย การประชุมปรึกษาจะต้องอภิปรายตามหัวข้อตามวาระที่กำหนดไว้ ผู้อภิปรายจะปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อสรุปมติหรือทำเพื่อการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ละคนจึงควรเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องที่พูดเป็นอย่างดี

2.2) การอภิปรายต่อหน้าที่ประชุม มีลักษณะคือ มีผู้พูดหมู่หนึ่ง ผู้ฟังอีกหมู่หนึ่ง ผู้ฟังอาจจะเข้าร่วมอภิปรายซักถามใน ประเด็นที่ผู้อภิปรายได้กำหนดไว้ให้ผู้ฟังซักถาม การอภิปรายแบบนี้เป็นวิธีการที่ดีที่จะแก้ปัญหาส่วนรวม เพราะจะได้ฟังความคิดเห็นจากคนจำนวนมาก และเป็นการเผยแพร่ความรู้ ความนึกคิดในการประชาสัมพันธ์ เช่น การอภิปรายเป็นคณะ และการอภิปรายเชิงบรรยาย หรือการแลกความรู้

3) รูปแบบของการอภิปรายของ พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ (2558, หน้า 54) กล่าวว่า การอภิปรายอาจจัดได้ในหลายลักษณะ ดังต่อไปนี้

3.1) การสนทนา เป็นการอภิปรายเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยบุคคล 2 คน อาจจะมีผู้ดำเนินรายการหรือไม่ก็ได้

3.2) การอภิปรายโต๊ะกลม เป็นการอภิปรายที่จะมีผู้อภิปรายประมาณ 3-8 คน นั่งสนทนากันแบบเป็นกันเอง โดยจัดที่นั่งในรูปวงกลม หรือรูปตัว U มีผู้ดำเนินรายการกล่าวเปิดและปิดการอภิปราย

3.3) การอภิปรายเป็นคณะ เป็นการอภิปรายในลักษณะไม่เป็นทางการ นัก ผู้ร่วมอภิปรายมักได้รับเชิญในฐานะผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้มีประสบการณ์ในประเด็นนั้น ๆ มีผู้อภิปราย ประมาณ 3-5 คน นั่งหันหน้าไปทางผู้ฟัง มีผู้ดำเนินรายการซึ่งอาจจะนั่งตรงกลางหรือนั่งทางด้านใดด้านหนึ่ง คอยเชื่อมโยงให้ผู้อภิปรายแต่ละคนแสดงแนวความคิดของตน

3.4) การอภิปรายแบบซักถาม เป็นการอภิปรายที่มีบุคคล 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่มีการอภิปรายนั้น ทำหน้าที่เป็นวิทยากร อีกกลุ่มหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ซักถามแทนผู้ฟัง โดยมีผู้ดำเนินรายการคอยประสานการถามและตอบคำถาม และมีกลุ่มผู้ฟังร่วมฟังการอภิปรายด้วย

3.5) การอภิปรายแบบซิมโพเซียม เป็นการอภิปรายที่ทุกคนเป็นผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นประเด็นการอภิปรายจึงมักเป็นเรื่องที่ต้องการความชำนาญเฉพาะทางมากกว่าการอภิปรายลักษณะอื่น ผู้อภิปรายแต่ละคนจะได้รับมอบหมายให้พูดเฉพาะในส่วนที่ตนมีความรู้ ประสบการณ์ และพูดเฉพาะตอนที่เตรียมมา โดยมีผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ประสานการอภิปราย

4) รูปแบบของการอภิปรายของ วรวรรธน์ ศรียาภักย์ (2560, หน้า 221) กล่าวว่า การอภิปรายอาจจำแนกรูปแบบได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ การอภิปรายกลุ่ม และการอภิปรายเชิงการประชุม ในตำราหรือแหล่งค้นคว้าอื่นอาจแบ่งแตกต่างกันไป การอภิปรายทั้ง 2 ชนิด ได้แก่

4.1) การอภิปรายกลุ่ม เป็นการอภิปรายที่มีบุคคลจำนวน 5-10 คน มาร่วมกันปรึกษาหารือกัน โดยมีผู้ดำเนินการอภิปราย 1 คน ทุกคนมีส่วนร่วมในการพูด ผลัดกันพูด ผลัดกันฟัง การอภิปรายแบบนี้จะไม่มีผู้ฟัง เพราะทุกคนเป็นทั้งผู้พูดและผู้ฟังนั่นเอง วัตถุประสงค์ไว้แน่นอนว่าทุกคนจะมาประชุมร่วมกันเพื่อแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

4.2) การอภิปรายเชิงการประชุม เป็นการอภิปรายที่มีประธานในการอภิปราย ทำหน้าที่ควบคุมการอภิปรายให้เป็นไปตามระเบียบวาระ หลังจากที่มีสมาชิกมาร่วมประชุม อภิปรายจนได้มติเรียบร้อยแล้ว ก่อนเสนอมตินั้นสมาชิกจะต้องลงคะแนนเสียงเพื่อให้แน่ใจว่าเป็นมติของที่ประชุมจริง บางครั้งอาจมีการคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ ประมาณ 3-5 คน ร่วมอภิปรายเป็นคณะ ส่วนคนที่เหลือก็เป็นผู้ฟัง หลังจากอภิปรายแล้วจะเปิดโอกาสให้ผู้ฟังซักถามข้อสงสัย และเมื่อทุกคนเข้าใจดีแล้วจึงสรุปเป็นมติของที่ประชุม

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การอภิปราย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การอภิปรายในกลุ่ม และการอภิปรายในที่ประชุม โดยมีผู้ดำเนินการอภิปราย แล้วผู้ร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปาฐกถาและการอภิปราย

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปาฐกถา และการอภิปรายเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย พบว่ามีผู้ศึกษาเกี่ยวกับปาฐกถาและการอภิปราย ที่เป็นผลงานในระดับปริญญาโทและงานวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปาฐกถาและการอภิปราย

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภท เอกสาร
1	2542	วาทวิทยาในประวัติศาสตร์ไทย: ยุคกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์	อรรรรณ ปิลันธน์โอวาท	งานวิจัย
2	2543	ปรัชญาการสื่อสารในธรรมสารของพุทธทาส ภิกขุ	บุญยง ชุตินา	วิทยานิพนธ์ นศ.ม.
3	2546	วาทะของนักคิดไทยจากปาฐกถาโกมล คีมทอง	พรพักตรา ไชยเศรษฐ	วิทยานิพนธ์ นศ.ม.
4	2548	วาทภาษานิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม	วรวรรณ ทองสุกร	วิทยานิพนธ์ นศ.ม.

ตาราง 1 แสดงให้เห็นถึงข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปาฐกถาและการอภิปราย รายละเอียดดังต่อไปนี้

อรวรรณ ปิณฑน์โอวาท (2542) ศึกษาหาวิทยานิพนธ์ในประวัติศาสตร์ไทย: ยุคกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ โดยได้คัดเลือกนักพูดเด่นของไทยในยุครัตนโกสินทร์ 15 ท่าน ตั้งแต่รัชกาลที่ 5 มาจนถึงรัชกาลที่ 9 การวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า นักพูดแต่ละคนจะนำเสนอการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และพยายามพูดให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ มีการประมวลจากการค้นคว้าจากการอ่าน จากประสบการณ์ของตนเอง และนำมาผสมผสานกับวิจารณญาณของตนเอง แต่ละคนใช้กลยุทธ์ที่แตกต่างกันไปตามลีลาของแต่ละคน เป็นที่ดึงดูดใจคนฟัง

บุญยง ชูติมา (2543) ศึกษาปรัชญาการสื่อสารในธรรมสารของพุทธทาสภิกขุ พบว่า พุทธทาสภิกขุเห็นว่าความจริงมีสองระดับคือ ปรมัตถสัจจะ (ความจริงแท้) คือธรรมะซึ่งเป็นความจริงสากล มีลักษณะเป็นความว่างเปล่าจากความเป็นตัวตน และสมมุติสัจจะ (ความจริงเชิงสมมุติ) เป็นความจริงที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน คือการสื่อสารในระดับของมนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์กับตนเอง ให้มีความเชื่อมั่นในตัวตน มนุษย์เป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม เน้นบทบาทการเป็นผู้ส่งสารที่ดี

พรพัทธรา ไชยเศรษฐ (2546) ศึกษาหาวิทยานิพนธ์ของนักคิดไทยจากปาฐกถาโกมล คิมทอง พบว่า วิธีคิดของนักคิดไทยนั้น เกิดจากการสังสมประสบการณ์ทางการเมือง ศาสนาและงานพัฒนา มีวิธีคิดที่ลุ่มลึก มองสังคมอย่างรอบด้าน ปัจจัยด้านสภาพขององค์ปาฐก เป็นตัวกำหนดระบบความคิดที่ออกมา บริบททางสังคมและการเมือง ส่งผลต่อเนื้อหา กลวิธีการโน้มน้าวใจและการอ้างเหตุผลขององค์ปาฐก สะท้อนมุมมองทางสังคมผ่านปาฐกถาของตน โดยบอกเล่าประสบการณ์ของตน ผ่านทางปาฐกถา เน้นการมองโลกในแนวสังคมนิยม จิตนิยม และปฏิบัตินิยม โดยใช้อ้างอิงการยกตัวอย่าง และใช้ภาษาที่เรียบง่าย

วรวรรณ ทองสุกร (2548) ศึกษาหาวิทยานิพนธ์ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พบว่า อุดมการณ์ชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีการนิยามตามพัฒนาการของอุดมการณ์ชาตินิยมออกเป็น 4 ช่วง โดยเชื่อมโยงกับ ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย วัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมสากล ตัวผู้นำ และการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ส่วนในด้านของรูปแบบวาทกรรมชาตินิยมที่ปรากฏ คือ สุนทรพจน์และคำปราศรัย คำวิงวอน และบทประพันธ์ในนามปากกา “สามัคคีชัย”

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร

การศึกษาเรื่องวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์สารในประเด็นต่าง ๆ มีหัวข้อศึกษาสำคัญ 3 ประเด็น คือ แนวคิดการวิเคราะห์สารัตถะของสาร แนวคิดการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร และแนวคิดการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดการวิเคราะห์สารัตถะของสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการวิเคราะห์สารัตถะของสารใน 2 ประเด็น คือ การวิเคราะห์และการสังเคราะห์สาร และระเบียบวิธีคิดแบบนิรนัยและอุปนัย ดังต่อไปนี้

1.1 การวิเคราะห์และการสังเคราะห์สาร

จากการศึกษาค้นคว้าหลักการหรือแนวทางการวิเคราะห์สาร พบว่าหลักการดังกล่าวที่เหมาะสมกับการวิจัยครั้งนี้ เป็นหลักการที่เสนอโดยนักวิชาการสองคน ซึ่งจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1.1.1 หลักการวิเคราะห์สารของ วรวรรณ ศรียาภัย (2562, หน้า 5-17) กล่าวถึงความรู้ของผู้วิเคราะห์วิจารณ์ไว้ว่า การวิเคราะห์งานบันเทิงคดีทั้งที่ใช้ภาษาเขียน เช่น วรรณกรรม หรือมีใช้ภาษาเขียน เช่น ศิลปะการละคร ตลอดจนงานเขียนลักษณะอื่นที่ใช้ภาษาเป็นวัสดุในการประกอบสร้าง ถ้าผู้วิเคราะห์วิจารณ์ไม่มีความรู้ หรือมีความรู้ไม่เพียงพอก็มีอาจะวิเคราะห์วิจารณ์ได้ตื้นๆ ความรู้ของผู้วิเคราะห์วิจารณ์มี 2 ประการ คือ ความรู้ในตัวบท และความรู้นอกตัวบท มีรายละเอียดดังนี้

1) ความรู้ในตัวบท จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องลงมืออ่านหรือศึกษาตัวบทนั้นให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ยิ่งอ่านเข้าใจได้มากเพียงใด คุณภาพของการวิเคราะห์วิจารณ์จะมีความดีงามมากขึ้นตามไปด้วย ผู้วิเคราะห์วิจารณ์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในตัวบทอย่างชัดเจนอย่างน้อย 3 ประการ คือ เนื้อหาสาระของตัวบท รูปแบบของตัวบท และการใช้ภาษาในตัวบท รายละเอียดดังนี้

1.1) เนื้อหาสาระของตัวบท ก่อนวิเคราะห์วิจารณ์งานเขียนใด ผู้วิเคราะห์วิจารณ์ต้องรู้และเข้าใจเนื้อหาสาระของงานเขียนนั้นอย่างละเอียดถี่ถ้วนซึ่งกระทำได้ด้วยการอ่านงานซ้ำ ๆ จนกว่าจะเข้าใจว่าเนื้อหาใดเป็นเนื้อหาหลัก เนื้อหาใดเป็นเนื้อหารอง แต่ละเนื้อหา มีรายละเอียดว่าอย่างไร

1.2) รูปแบบของตัวบท ความรู้ในตัวบทที่ผู้วิเคราะห์วิจารณ์ต้องมี คือ รูปแบบของตัวบท มี 2 ลักษณะ ได้แก่ รูปแบบการประพันธ์ และรูปแบบการเสนอเนื้อหา โดยรูปแบบการประพันธ์ จำแนกตามลักษณะการประพันธ์ได้ 2 รูปแบบ คือ ร้อยแก้ว และร้อยกรอง ตัวบทร้อยแก้วเป็นการใช้ภาษาเขียนถ่ายทอดความรู้ความคิดและความรู้สึกได้อย่างอิสระ ไม่มีข้อกำหนดทางฉันทลักษณ์มาบังคับ มีทั้งประเภทบันเทิงคดี เช่น นิทาน นิยาย นวนิยาย เรื่องสั้น การ์ตูน และ

ประเภทสารคดี เช่น อัตชีวประวัติ ชีวประวัติ ความเรียง และบทความ ส่วนงานเขียนประเภทร้อยกรองเป็นงานเขียนที่มีข้อบังคับทางฉันทลักษณ์ ได้แก่ กาพย์ กลอน โคลง ร่าย และฉันท์

ส่วนรูปแบบการเสนอเนื้อหา ผลงานสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาเป็นวัสดุ มีรูปแบบการเสนอเนื้อหาแตกต่างกันออกไป จำแนกกว้าง ๆ ได้ 3 ลักษณะ คือ งานบันเทิงคดี งานสารคดี และงานวิชาการ โดยงานบันเทิงคดี เกิดจากผู้สร้างสรรค์ใช้ความคิดและจินตนาการสมมติเรื่องราวขึ้นมา แต่มุ่งให้ความสนุกสนานเป็นสำคัญแต่ก็แฝงคติชีวิตไปด้วย มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์เป็นหลัก แม้บางเรื่องจะเกี่ยวข้องกับสัตว์แต่ก็มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์อยู่ด้วย รูปแบบการเสนอเนื้อหาของงานดังกล่าวมักไม่ตายตัว หรือไม่เป็นการ ไม่ต้องมีรายการอ้างอิงดำเนินเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์ หรือย้อนกลับไปที่เดิมก็ได้ ส่วนงานสารคดี เป็นงานมุ่งเสนอความรู้ความจริงของผู้เล่า ความรู้นั้นเกิดขึ้นหรือมีอยู่จริงในโลกและจักรวาล ความรู้ความจริงเกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ การนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นการบรรยายหรือ พรรณนา รูปแบบเนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ อาจมีรายการอ้างอิงด้วยก็ได้ และงานวิชาการ เป็นงานที่มีเนื้อหาในทำนองเดียวกับงานสารคดี แต่มีรูปแบบการนำเสนอที่เป็นวิชาการ หากความรู้ความจริงหรือความคิดเห็นที่เสนอนั้นมิได้เป็นของผู้เขียนเอง ต้องมีรายการอ้างอิงด้วย แม้จะเป็นของผู้เขียนเองก็ตาม แต่เกิดในงานขึ้นก่อนหน้าที่จะเขียน ต้องมีรายการอ้างอิงงานดังกล่าวของตนด้วย เช่น หนังสือ ตำรา เอกสารประกอบสอน รายงานการวิจัย และ บทความ เป็นต้น

1.3) การใช้ภาษาในตัวบท การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์งานจะต้องเข้าใจการใช้ภาษาในตัวบทด้วย เพราะการใช้ภาษาของผู้เขียนบางลักษณะจะแสดงนัยบางประการให้ผู้อ่านวิเคราะห์วิจารณ์ การใช้ภาษาในตัวบทอาจแบ่งกว้าง ๆ ได้ 2 ลักษณะ คือ ภาษาบันเทิงคดีและสารคดี และภาษาวิชาการ ทั้งนี้ภาษาบันเทิงคดีและสารคดี ด้วยงานบันเทิงคดีและสารคดีมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน กล่าวคือบันเทิงคดีมุ่งให้ความสนุกสนานบันเทิงใจ ซึ่งบางครั้งก็ให้แง่คิดบางประการ ขณะที่งานสารคดีมุ่งให้ความรู้เป็นหลัก แต่บางครั้งก็ให้ความคิดเห็นของผู้เขียนด้วย ภาษาที่ใช้จำแนกตามลักษณะการประพันธ์ได้ 2 ลักษณะ คือ ภาษาร้อยแก้ว และภาษาร้อยกรอง โดยภาษาร้อยแก้ว ที่ใช้สร้างสรรค์งานบันเทิงคดีและสารคดีจะแตกต่างกัน คือภาษาบันเทิงคดีมุ่งถ่ายทอดอารมณ์สะท้อนใจของผู้ประพันธ์ให้ผู้อ่านรู้สึกสะท้อนใจและมีอารมณ์พลุ่งพล่านไปตามที่ผู้เขียนตั้งใจไว้ด้วยจุดประสงค์ดังกล่าวผู้เขียนจึงสามารถใช้ภาษาได้อย่างอิสระ ภาษาร้อยแก้วในบันเทิงคดีจะแสดงลักษณะเฉพาะของผู้เขียนเอาไว้ด้วย ส่วนภาษาร้อยกรอง ใช้เขียนได้ทั้งบันเทิงคดีและสารคดี เป็นการใช้ภาษาซึ่งประกอบด้วยถ้อยคำที่เป็นไปตามข้อบังคับทางฉันทลักษณ์ในแบบแผนชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกาพย์ กลอน โคลง ร่าย และฉันท์ ภาษาร้อยกรองแม้จะเป็นไปตามแบบแผนทางฉันทลักษณ์ที่กำหนดไว้แล้ว แต่ก็ยังแสดงลักษณะเฉพาะตัวของผู้ประพันธ์หรือกวีด้วย สำหรับภาษา

วิชาการ เป็นภาษาที่มีลักษณะการสื่อสารตรง ๆ ไม่จำเป็นต้องเล่นเสียงเล่นคำให้ไพเราะงดงาม ยกเว้นวิชาการด้านวรรณคดีอาจใช้ภาษาให้มีลักษณะดังกล่าวได้ ส่วนใหญ่จะเป็นภาษาร้อยแก้ว แต่บางครั้งผู้เขียนอาจเขียนเป็นร้อยกรองก็ได้

2) ความรู้นอกตัวบท เป็นสิ่งที่ผู้วิเคราะห์วิจารณ์ต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเองตามแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ความรู้รอบตัวบทที่สำคัญมี 5 ประการ คือ ประวัติของตัวบท ประสบการณ์ชีวิตของผู้อ่าน ผู้แต่งและสังคมวัฒนธรรม วัฒนธรรมทางภาษาและวรรณศิลป์ และแนวคิดการวิเคราะห์วิจารณ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1) ประวัติของตัวบท การที่ผู้อ่านรู้ประวัติตัวบท เช่น แต่งขึ้นสมัยใด ในสมัยนั้นมีเหตุการณ์จริงใดเกิดขึ้นบ้าง เพราะเหตุการณั้้นอาจส่งผลมาสู่ผู้แต่ง และผู้แต่งก็นำมาประกอบการแต่ง เช่น เรื่องบุพเพสันนิวาส หากรู้ได้ว่าเหตุใดผู้เขียนจึงแต่งเรื่องดังกล่าวขึ้นมา หรือผู้แต่งมีวัตถุประสงค์ใดในการแต่ง รวมทั้งมีกลวิธีการแต่งอย่างไร จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น หากเป็นเล่มหนังสือ ประวัติของตัวบทจะปรากฏอยู่ที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของปกหน้าและ ปกหลัง คำนำสำนักพิมพ์ และคำนำจากผู้เขียนซึ่งอาจใช้ว่าจากใจนักเขียน

2.2) ประสบการณ์ชีวิตของผู้อ่าน บ้างก็เกิดขึ้นกับชีวิตโดยตรง บ้างโดยการศึกษาเรียนรู้จากการอ่าน การฟัง งานเขียนบางลักษณะหรือบางบทบางตอน เช่น งานวรรณคดีโบราณ คนวัยเด็กอ่านไม่เข้าใจ หรือเข้าใจในระดับหนึ่ง แต่เมื่อโตขึ้นมีประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น จะอ่านเข้าใจมากยิ่งขึ้น

2.3) ผู้แต่งและสังคมวัฒนธรรม ผู้แต่งแต่ละคนย่อมมีคุณลักษณะประจำตัวบางประการหรือหลายประการ เช่น ความรู้ ความคิด เพศ วัย ประสบการณ์ชีวิต ถิ่นที่อยู่ และสถานะทางสังคม คุณลักษณะประจำตัวนี้จะมีความเกี่ยวข้องไปสู่งานเขียนของผู้แต่ง ดังนั้นการที่ผู้อ่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้แต่งในมิติต่าง ๆ เมื่อวิเคราะห์วิจารณ์งาน เขียนย่อมจะทำได้อย่างมีแง่มุมเชิงสร้างสรรค์

2.4) ภาษาและวรรณศิลป์ ภาษาเป็นเครื่องมือทำให้เกิดวรรณศิลป์ และวรรณศิลป์ทำให้เกิดวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่เป็นงานศิลปกรรมหรือสิ่งสุนทร งานเขียนบางชนิดมิได้เป็นงานศิลปกรรมหรือสิ่งสุนทร จึงไม่จัดว่าเป็นวรรณคดีหรือวรรณกรรม เช่น หนังสือวิชาการ ตำรา บันทึกรทางประวัติศาสตร์ เพราะมิได้ใช้ภาษาแต่งเรื่องให้มีความงามหรือสุนทรียภาพ ที่เรียกว่า “วรรณศิลป์”

1.1.2 หลักการวิเคราะห์สารของกาญจนา แก้วเทพ (2552, หน้า 299-307) ได้กล่าวถึงแนวทางการวิเคราะห์เนื้อหาแบบต่าง ๆ ดังนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหาแนววัฒนธรรมศึกษา อาจสรุปหลักการสำคัญ ๆ ของการวิเคราะห์เนื้อหาแนววัฒนธรรม โดยบทนั้นจะถูกผลิตมาพร้อมกับผู้อ่าน เมื่อมีการอ่านจึงมีตัว

บท การใส่รหัสในตัวบทนั้นอาจมีได้อย่างหลากหลาย ในแต่ละบทนั้นบรรจุความหมายหลากหลาย จึงอ่านได้หลายความหมาย ตัวบทต่าง ๆ มักจะเชื่อมโยงต่อกัน ตัวบทจะใช้รูปแบบการเล่าเรื่องที่ต่างกัน และบทนั้นอาจจะมีทั้งที่เป็นเรื่องจริงและเป็นเรื่องแต่งขึ้น

2) การวิเคราะห์เนื้อหาตามทฤษฎีโครงสร้างนิยามและสัญญาวิทยา หลักการสำคัญ ๆ ของการวิเคราะห์แนวโครงสร้างนิยามและสัญญาวิทยา โดยตัวบททุกชนิด (หมายถึงวัตถุที่จะนำมาวิเคราะห์) จะถูกสร้างขึ้นตามวิธีการเกี่ยวกับการสร้างภาษา ความหมายในตัวบทจะขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมระดับกว้างและกรอบอ้างอิงทางภาษา ตัวบทจะเป็นภาพตัวแทนของกระบวนการสร้างความหมาย ความหมายของตัวบทจะมีทั้งความหมายโดยอรรถ ความหมายโดยนัย และมายาคติ และระบบสัญญะนั้น จะถูกถอดรหัสตามพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่ในสังคม

1.2 ระเบียบวิธีคิดแบบนิรนัยและอุปนัย

สวณิต ยมาภัย (2559, หน้า 1-25) ได้แบ่งประเภทของกระบวนการแสดงเหตุผลของมนุษย์ ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ นิรนัยและอุปนัย ว่าวิธีนิรนัย เป็นวิธีแสดงเหตุผลโดยที่ข้อสรุปจะเป็นเช่นนั้นแน่นอน ไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ มักเป็นข้อสรุปที่เฉพาะเจาะจงลงไป หรือครอบคลุมแคบกว่าตัวเหตุผล จึงมีผู้เรียกวิธีให้เหตุผลแบบนี้ว่า การให้เหตุผลจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย ส่วนวิธีอุปนัย ข้อสรุปไม่จำเป็นต้องแน่นอนตายตัวว่าจะต้องเป็นเช่นนั้น ส่วนมากแล้วข้อสรุปจะครอบคลุมกว้างกว่าตัวเหตุผล จึงมีผู้เรียกว่า การให้เหตุผลจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2562, หน้า 4-36) ได้กล่าวถึงแนวทางการประยุกต์ใช้วิธีนิรนัยและอุปนัยในการอ่านวิเคราะห์สาร ไว้ดังนี้

1.2.1 วิธีอ่านแบบนิรนัย เป็นการอ่านที่ผู้อ่านคาดคะเนเหตุการณ์ไว้ล่วงหน้า หรือตั้งเป็นสมมติฐาน แล้วจึงอ่านสารเพื่อรวบรวมข้อมูลทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าถูกต้องหรือไม่ ถ้าถูกต้องก็ใช้เป็นหลักฐานสำหรับนำไปอ้างอิงต่อไป นอกจากนั้นการอ่านวิธีนี้ผู้อ่านอาจรวบรวมข้อมูลมาทดสอบกับกฎหรือทฤษฎีก็ได้ เพื่อเป็นการอธิบายให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น วิธีอ่านแบบนิรนัยมีประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับ คือ เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาทดสอบสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้นงานที่อ่านจึงเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับสมมติฐาน แต่มาจากแหล่งต่าง ๆ กัน เป็นการรวบรวมข้อมูลจากสารต่าง ๆ มาใช้เป็นตัวอย่างทดสอบกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีต่าง ๆ ทำให้เข้าใจกฎและทฤษฎีเหล่านั้นดียิ่งขึ้นและเป็นการรวบรวมข้อมูลที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจนเพราะผู้อ่านมีกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีเป็นหลักอยู่แล้ว จึงเป็นการอ่านสารที่มีเนื้อหาตรงตามต้องการ

วิธีอ่านแบบนิรนัย มีลำดับขั้นตอนของการอ่าน คือ อ่านชื่อเรื่อง แล้วทำความเข้าใจความหมายของคำทุกคำในชื่อนั้น คาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์ โดยอยู่บนพื้นฐานความหมายของชื่อเรื่อง อ่านสารที่ละย่อหน้าพร้อมทั้งค้นหาคำหรือกลุ่มคำสำคัญ สร้างความสัมพันธ์

โดยเชื่อมโยงคำสำคัญเข้าด้วยกัน เพื่อนำไปสู่แนวคิดของเรื่อง และนำแนวคิดมาเทียบกับการทำนายเหตุการณ์ที่ได้ตั้งไว้ หากไม่ใกล้เคียงให้วิเคราะห์สาเหตุของความบกพร่อง

1.2.2 วิธีอ่านแบบอุปนัย เป็นการอ่านเพื่อรวบรวมข้อมูลหรือรายละเอียดที่ได้แล้วสรุปเป็นแนวคิด ทั้งนี้ผู้อ่านต้องอ่านเรื่องทั้งหมดก่อนแล้วจึงจัดเนื้อเรื่องให้เป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกต่อการสรุปแนวคิด ซึ่งเป็นแก่นของเรื่อง การอ่านแบบอุปนัย มีประโยชน์หลายด้าน ได้แก่ ช่วยให้ผู้อ่านมีความละเอียดรอบคอบในการอ่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาแก่นของเรื่อง เป็นผู้ที่รู้จักวิเคราะห์ จัดจำแนกข้อมูลให้เป็นหมู่พวกเดียวกัน อันจะนำไปสู่การค้นหาแนวคิด ใช้ทักษะทางสายตาให้สัมพันธ์กับการคิดของสมอง โดยเฉพาะการรู้จักสังเกตการใช้ภาษา การเข้าใจความหมายในทางตรงและทางนัยของคำและกลุ่มคำ และเป็นผู้ที่รู้จักสังเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดใหม่กับประสบการณ์พื้นที่ แล้ว ส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

วิธีอ่านแบบอุปนัยมีลำดับขั้นในการอ่าน กล่าวคือ ส่วนชื่อเรื่องแล้วทำความเข้าใจความหมายของชื่อเรื่อง อ่านเนื้อเรื่องทั้งหมดอย่างคร่าว ๆ เพื่อให้ได้ภาพรวมของเนื้อเรื่อง การอ่านเนื้อเรื่องทั้งหมด จะช่วยให้ผู้อ่านได้แนวทางอันเป็นสาระจากเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่อง หรืออาจไม่เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่อง อ่านทุกย่อหน้าให้ละเอียด แล้วจดบันทึกคำหรือกลุ่มคำสำคัญที่เป็นประเด็นหลักไว้ จัดกลุ่มคำสำคัญที่บันทึกไว้ ค้นหาคำสำคัญของแต่ละกลุ่มตามที่จัดไว้ จดบันทึกคำสำคัญไว้เป็นหมู่พวก แยกสาระที่มีได้เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่องหรือไม่สามารถรวมกลุ่มกับสาระที่จัดประเภทไว้ออกจากกัน และเชื่อมโยงคำสำคัญของแต่ละกลุ่มเป็นแนวคิดซึ่งเป็นตัวแทนของเรื่อง แนวคิดเป็นประเด็นสำคัญที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการต่อไป

2. แนวคิดการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารใน 3 ประเด็น คือ ด้านรูปแบบและโครงสร้าง ด้านเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และด้านกลวิธีการใช้ภาษา ดังต่อไปนี้

2.1 กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้าง

การศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้าง มีปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา คือ การวิเคราะห์รูปแบบการประพันธ์ และการวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ ดังนี้

2.1.1 การวิเคราะห์รูปแบบการประพันธ์ วรวรรณ ศรียาภัย และคณะ. (2564, หน้า 128) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ด้านรูปแบบการประพันธ์ว่าอาจให้คำตอบอย่างกว้างว่าเป็นงานร้อยแก้ว หรืองานร้อยกรอง

1) ร้อยแก้ว คือ งานเขียนไม่มีข้อกำหนดทางฉันทลักษณ์ในเรื่องคำสัมผัส จำนวนคำ รูปหรือเสียงวรรณยุกต์ อาจแบ่งเป็นบันทึงคดี จำพวกนิทาน นวนิยาย และเรื่องสั้น สารคดี สารบันเทิง ตลอดจนข่าว บทโฆษณา และบทประชาสัมพันธ์

2) ร้อยกรอง คือ งานเขียนที่มีข้อกำหนดทางฉันทลักษณ์ในเรื่องคำสัมผัส จำนวนคำ รูปหรือเสียงวรรณยุกต์ อาจแบ่งเป็นกลอน กาพย์ โคลง ร่าย ฉันท์ และเพลง หรือร้อยกรอง แบบผสม เช่น ลิลิต กาพย์ห่อโคลง และกาพย์เห่เรือ

ทั้งนี้ หากผู้อ่านให้คำตอบที่ลุ่มลึกกว่าเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองชนิดใด ย่อมแสดงถึงความสามารถในการวิเคราะห์ของผู้อ่านที่พัฒนาขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง

2.1.2 การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ จันธิมา อังคพณิชกิจ (2562, หน้า 6) ได้กล่าวว่า ภาษาระดับข้อความ หมายถึง ภาษาที่ใช้อยู่ในสังคม ในบริบทที่เกิดขึ้นอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นภาษาที่คนเราใช้อยู่จริงในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มิใช่เป็นสิ่งที่สมมติขึ้นหรือประดิษฐ์ขึ้นมาเฉย ๆ หรือคิดขึ้นโดยอาศัยผู้พูด ผู้ฟังสมมติ หรืออุดมคติ

สุทธิ ชัตติยะ (2552, หน้า 12 - 13) ได้จำแนกระดับของภาษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ภาษาปาก ภาษาไม่เป็นทางการ และภาษาที่เป็นทางการ

ภาษาปาก ได้แก่ ภาษาถิ่น ภาษาตลาด ภาษาสแลง ภาษาเฉพาะหมู่ และภาษาต่ำ ภาษาปากนิยมใช้พูดกันเฉพาะในกลุ่ม ในสมัยก่อนไม่นิยมใช้ภาษาปากในการเขียนเพราะมองว่าเป็นการใช้ภาษาที่ไม่สุภาพ แต่ปัจจุบันมีการนำภาษาปากมาใช้ปะปนกับภาษาไม่เป็นทางการในรูปแบบ ของการเขียนบางประเภท เช่น การเขียนแนวการเสียดสีข่าวกึ่งพา หรือข่าวบันเทิง เป็นต้น หรือ กับการเขียนในสื่อบางประเภท เช่น หนังสือพิมพ์ และนิตยสารบันเทิง โดยวิธีการเขียนที่อาศัยลักษณะของการอ้างอิงแบบคัดข้อความคำพูด ส่วนใหญ่ที่นิยมนำมาเขียนจะเป็นในกรณีที่ต้องการให้เห็น บรรยายภาพหรือสถานการณ์ที่เป็นความจริง ตัวอย่างภาษาถิ่น ได้แก่ ข้อย เฮ็ดหยัง ทำพรือ ภาษาตลาด ได้แก่ มึงกู ผัวเมีย เลือก ภาษาสแลง ได้แก่ ซัลโว เด็กแว้น โมเม โวย เป็นต้น

ภาษาไม่เป็นทางการ หรืออาจเรียกว่า ภาษากึ่งทางการ หรือ ภาษากึ่งแบบแผน ภาษาไม่เป็นทางการเป็นภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่เพื่อใช้ในการสื่อสารระหว่างกันและเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายและไม่มีแบบแผน ซึ่งถือว่าเป็นคำสุภาพในระดับที่สูงกว่าภาษาปาก โดยทั่วไปจะถูกนำไปใช้ในการเขียนในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรียงความ บทความและสารคดีเพื่อให้เกิดความเป็นกันเองหรือไม่เคร่งเครียดจนเกินไป และไม่นิยมนำมาเขียนในเอกสารวิชาการ ตัวอย่างของภาษาไม่เป็นทางการ เช่น พ่อ แม่ กิน โกรธ เซ็ง เป็นต้น

ข้อสังเกตลักษณะของภาษาไม่เป็นทางการ คือ เป็นภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน เช่น ปวดหัว ง่วงนอน กินข้าว เป็นต้น เป็นคำย่อที่ได้รับการยอมรับ เช่น กทม. ตจว. รมต. เป็นต้น เป็นสำนวนโวหารที่ไม่หยาบคาย เช่น ผีเข้าผีออก เห็นช้างขี้ขี้ตามช้าง เป็นต้น

เป็นภาษาที่ไม่เคร่งครัด ตลกขบขันเพื่อการผ่อนคลายความรู้สึก เช่น กูกี้กัก โปะเซะ หน่อมแน้ม เป็นต้น และเป็นรูปประโยคที่ตัดทอนได้โดยยังคงความหมาย เช่น มหา'ลัย เป็นต้น

ภาษาที่เป็นทางการ เป็นภาษาที่เป็นแบบแผนและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ซึ่งเหมาะในการใช้กับการเขียนเอกสารทางวิชาการ ตำรา หรือหนังสือราชการ ซึ่งเป็นการนำเสนอ ให้ผู้อ่านได้รับรู้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงอย่างมีหลักวิชาการ ทั้งนี้ ยังรวมถึงคำราชาศัพท์ด้วย

อย่างไรก็ตามสุทธิ ขัตติยะ (2552, หน้า 12 - 13) ให้ข้อสังเกตลักษณะของภาษาที่เป็นทางการว่า เป็นคำและข้อความที่สุภาพหรือเป็นศัพท์วิชาการ เช่น การถ่ายทอดทางสังคม ควบคุมแล้วแต่จะโปรด เป็นต้น เป็นคำเต็ม ไม่ใช่คำย่อ โดยเฉพาะคำนำนานาม ตำแหน่ง หรือยศ เช่น พันตำรวจเอก รองศาสตราจารย์ เป็นต้น เป็นภาษาระดับเดียวกัน และไม่ใช้ภาษาสแลงหรือภาษาถิ่น เช่น บิดามารดา คุณพ่อคุณแม่ รับประทาน เป็นต้น ใช้สำนวนโวหารที่ไม่แสดงอารมณ์และเป็นกลาง เช่น ทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น และเป็นรูปประโยคสมบูรณ์ตามหลักไวยากรณ์ โดยไม่ตัดให้สั้นลง

วรวรรณ ศรียาภัย (2556, หน้า 199) ก็ได้กล่าวถึง ภาษาระดับข้อความไว้ว่า คำว่า “สัมพันธสาร” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “discourse” นอกจากนี้ยังมีคำว่า “ถ้อยความเกี่ยวเนื่อง” และ “วาทกรรม” ยังมีศัพท์อื่น ๆ ซึ่งเป็นคำไทยที่ใช้ให้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “discourse” อีกหลายคำ ได้แก่ ข้อความต่อเนื่อง, ภาษาระดับข้อความ, วจนะ, ปริจเฉท, ข้อความ, ระบบข้อความ ประเด็นแนวทางวิเคราะห์ สัมพันธสารในภาษาไทย มี 4 ประเด็น ได้แก่ การเริ่มต้นและการลงท้าย การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ และการเชื่อมโยงความ รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การเริ่มต้นและการลงท้าย สัมพันธสารในภาษาพูดและภาษาเขียนที่ดี ต้องมีการเริ่มต้นและการลงท้าย มีแนวทางในการวิเคราะห์การเริ่มต้นและการลงท้าย 2 ประเด็น ได้แก่ การเริ่มต้น เป็นการเริ่มต้นสื่อสารในกรณีสื่อสารด้วยการพูด ใช้ได้ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา วจนภาษา เช่น กล่าวคำทักทายหรือคำขึ้นต้นตามปกติแล้ว อวจนภาษา เช่น การไหว้ การโค้งคำนับ หรือกิริยาอาการ หากเป็นการเขียนใช้เฉพาะวจนภาษา เช่น คำคม สุภาษิต สำนวน บทประพันธ์ หรือบรรยายขึ้นอยู่กับผู้เขียน ส่วนการลงท้าย เป็นกระบวนการปิดการสื่อสารในครั้งนั้น ๆ หากเป็นการพูดใช้ได้ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา วจนภาษา เช่น สวัสดี ขอขอบคุณ ไปก่อน ไปนะ ไปละ โชคดี แล้วเจอกันใหม่ ซึ่งอาจใช้ควบคู่กับอวจนภาษา เช่น การไหว้ การโค้งคำนับ หรือการโบกมือลา ส่วนการลงท้ายใช้การลงท้ายด้วยคำคม สุภาษิต บทประพันธ์ หรือสรุปความด้วยการฝากให้ คิด สังสอน หรือย้ำความสำคัญ

2. การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง ในการสื่อสารโดยการพูดและการเขียน มักจะเริ่มต้นด้วยการแสดงหัวเรื่อง และเมื่อสื่อข้อความไปตามบริบทการสื่อสารแล้ว ก็จะมีการเปลี่ยนหัวเรื่อง เพื่อดำเนินการสื่อสารต่อไป การวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ในการแสดงหัวเรื่อง และการเปลี่ยนหัวเรื่อง ดังนี้

2.1 การแสดงหัวเรื่อง ในการแสดงหัวเรื่อง ผู้พูดหรือผู้เขียนจะใช้ภาษาอันบ่งบอกว่าสิ่งที่กล่าวต่อไปนั้นเป็นหัวเรื่อง เช่น ใช้คำซึ่งอ้างถึงผู้ที่พูดด้วย อาทิ คำเรียกชื่อ คำเรียกตำแหน่ง คำเรียกญาติ หรือคำบุรุษสรรพนาม เป็นต้น ใช้ส่วนคั่นคำพูด เช่น เอ้อ, อ้า, เอ่อ แล้วตามด้วยคำเรียกขาน ใช้อนุภาคหรือวลีที่แสดงการอ้างถึงสาเหตุหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่พูด เช่น ด้วยเหตุที่, เนื่องจาก, ด้วยว่า ใช้รูปภาษาลักษณะต่อไปนี้จะแสดงหัวเรื่อง เช่น เรื่องที่, หัวข้อที่ ประเด็นที่ ใช้รูปภาษา มี เพื่อแสดงเรื่องของสัมพันธสาร และการกล่าวถึงหัวเรื่องโดยไม่มีลักษณะทางภาษาใด ๆ อาจเป็นนามวลีที่เป็นชื่อตัวละคร หรือเป็นสถานวลีก็ได้

2.2 การเปลี่ยนหัวเรื่อง การที่ผู้พูดและผู้เขียนจะเปลี่ยนหัวเรื่องหนึ่งไปยังอีกหัวเรื่องหนึ่ง จะมีสัญญาณทางภาษาเป็นตัวบ่งบอกให้ทราบว่า ผู้ส่งสารกำลังจะเปลี่ยนหัวเรื่อง เช่น ใช้คำเรียกขานหรือบุรุษสรรพนามกล่าวถึงคู่สนทนา เช่น พี่ครับ, อาจารย์คะ ใช้วิธีเปลี่ยนไปเรียกชื่อคนที่กำลังพูดด้วยทันที เช่น คุณสมศรีครับ, อาจารย์สมัยคะ ใช้รูปภาษาต่อไปนี้ เช่น มาที่, ไปที่, เราไปที่ ใช้คำเชื่อมที่แสดงการตัดตอนหรือแยกส่วน เช่น นอกจากนี้, สำหรับ, ส่วน ใช้คำลงท้ายแสดงความสุภาพ เช่น ครับ, ค่ะ แล้วตามด้วยเรื่องใหม่ ใช้ส่วนคั่นคำพูด เช่น เอ้อ, อ้า และใช้วิธีการเปลี่ยนเรื่องในทันที โดยไม่มีลักษณะทางภาษาใด ๆ

2.3 การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ การสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียนมีเนื้อหาอยู่ 2 ชนิด คือเนื้อหาเก่า กับเนื้อหาใหม่ เนื้อหาที่ผู้ฟังหรือผู้อ่านรู้ดีอยู่แล้วจะเรียกว่า “เนื้อหาเก่า” หรือ “เนื้อหาแจ้งแล้ว” ส่วนเนื้อหาที่ผู้ฟังหรือผู้อ่านยัง 모르และผู้พูดหรือผู้เขียนต้องการเสนอให้รู้เรียกว่า “เนื้อหาใหม่”

การเสนอเนื้อหาเก่าไว้ต้นประโยคอาจอยู่ในลักษณะของโครงสร้างนามวลี ซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค เช่น เพื่อน..... น้อง.... มหาวิทยาลัย... นอกจากนี้นามวลีดังกล่าวยังปรากฏได้โดยมีคำบ่งชี้ นี่, นี้, นั่น, นั้น, เนี่ย และหน่วยเสริม นะ, นะ, นะคะ, นะครับ ตามหลังทันที เพื่อเป็นการเน้นเนื้อหาเก่า เช่น อาจารย์สมเกียรตินี้ครับ, เอกสารคำสอนนี้ เนื้อหาเก่าอยู่ในโครงสร้างอนุภาคย่อย มีลักษณะทางภาษาที่บ่งบอกได้คือมักขึ้นต้นด้วย ที่, การที่, สิ่งนี้, เรื่อง เช่น การที่ตัดสินใจมาเรียนในครั้งนี้... สิ่งสำคัญของการศึกษาภาษาไทย... ลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือการใช้รูปแทนหน่วยนามแทนรูปภาษาที่เป็นนามวลี มี 2 ลักษณะ คือ การใช้สรรพนาม ซึ่งอาจปรากฏในรูปของบุรุษสรรพนาม อาทิ เขา, ท่าน, เธอ หรือสรรพนามบ่งชี้ อาทิ นี่, นั่น, ตรงนี้ และการใช้รูปแทนหน่วยนามเพื่อเสนอเนื้อหาเก่า คือการใช้สุญญานามวลีหรือสุญญารูป ใช้เครื่องหมาย (Ø) แทน

สูญญรูป โดยรูปภาษาเต็มซึ่งมักเป็นนามวลีจะปรากฏมาครั้งหนึ่งแล้วในบริบทการสื่อสาร ในครั้งต่อมาจึงไม่จำเป็นต้องใช้นามวลีนั้นอีก อาจใช้สูญญรูปหรือที่เรียกว่า “ละ” นามวลีนั้นแทน

ส่วนลักษณะการเสนอเนื้อหาใหม่ในสัมพันธสารนั้น แสดงออกได้ด้วยภาษาซึ่งมี ลักษณะที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นการเรียงลำดับเนื้อหาใหม่ไว้ในส่วนหลังของข้อความ เพราะส่วน หน้าของข้อความจะเป็นเนื้อหาเก่า รูปภาษาที่แสดงว่าข้อความที่ตามหลังมานั้นเป็นเนื้อหาใหม่ คือ เป็น, คือ, กล่าวคือ, ได้แก่, เช่น, เพราะว่า

2.4 การเชื่อมโยงความ เป็นความเกี่ยวพันและต่อเนื่องกัน ระหว่าง เนื้อความของประโยคหนึ่งกับอีกประโยคหนึ่ง ที่ทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดหรือผู้เขียน ต้องการสื่อสารได้ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของ“การเชื่อมโยงความ” ไว้ดังต่อไปนี้

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541, หน้า 117) กล่าวถึงการเชื่อมโยง ความไว้ว่า เป็นความเกี่ยวพันระหว่างประโยคหนึ่งกับอีกประโยคหนึ่ง ทำให้ข้อความที่ประกอบด้วย ประโยคต่าง ๆ เหล่านั้นไม่ใช่เป็นเพียงการนำประโยคมาเรียงต่อกันให้ข้อความยาวขึ้น หากแต่ เนื้อความของประโยคเหล่านั้นต้องมีความต่อเนื่องและเกี่ยวพันกัน อันจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้อ่านเข้าใจ สิ่งที่ผู้พูดหรือผู้เขียนต้องการสื่อสารได้

ชินจิตต์ อธิวรกุล (2553, หน้า 12) กล่าวไว้ว่า การเชื่อมโยงความ คือ กระบวนการแสดงความต่อเนื่องของข้อความ ซึ่งอาจอยู่ในประโยคเดียวกันหรือการสนทนา เดียวกัน และการเชื่อมโยงความจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการตีความกลไกเชื่อมโยงความ ซึ่งประกอบไปด้วย การอ้างถึง การแทนที่ การละ การใช้คำเชื่อม และการเชื่อมโยงคำ

จันทิมา อังคพณิกิจ (2562, หน้า 127) ก็ได้กล่าวถึงการเชื่อมโยง ความไว้ว่า การศึกษาภาษาระดับข้อความโดยเริ่มต้นที่การวิเคราะห์รูปภาษาในตัวบทมักจะต้อง วิเคราะห์องค์ประกอบภายในตัวบทที่ทำให้ตัวบทมีความหน่วยเดียวกัน (Unity) หรือมีความเป็น เอกภาพ องค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้ตัวบทหรือข้อความมีเอกภาพเป็นเรื่องเดียวกันหรือมีการผูกโยงกัน ทางความหมาย ได้แก่ การเชื่อมโยงความ

วรวรรณ ศรียาภย์ (2563, น. 6-50) ยังได้กล่าวไว้ว่า กลไกสำคัญ ทางภาษาที่ทำให้หน่วยภาษาแต่ละหน่วยในข้อความมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ การเชื่อมโยงความ ซึ่งการเชื่อมโยงความในหน่วยข้อความภาษาไทยมี 6 ลักษณะ ได้แก่ การอ้างถึง การซ้ำ การละ การแทนที่ การใช้ศัพท์ และการใช้คำเชื่อม

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การเชื่อมโยงความ เป็นกระบวนการแสดงความสัมพันธ์กันทางความหมายของภาษาระดับข้อความ ที่เรียงร้อยถ้อยคำให้ มีความสวยงาม แสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำและความสัมพันธ์ระหว่างประโยคหนึ่งกับ ประโยคอื่น ๆ ที่อยู่แวดล้อม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงแนวคิดการเชื่อมโยง 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดการเชื่อมโยงความของอมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ แนวคิดการเชื่อมโยงความของวรวรรณ์ ศรียาภัย และแนวคิดการเชื่อมโยงความของจันทิมา อังคพนิชกิจ ดังนี้

1. แนวคิดการเชื่อมโยงความของอมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ (2552, หน้า 117 - 144) ได้จำแนกการเชื่อมโยงความออกเป็น 4 กลวิธี ได้แก่ การอ้างถึง การละ การใช้ คำเชื่อมสัมพันธ์สาร และการใช้คำศัพท์

การอ้างถึง หมายถึง การเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำหรือวลีเพื่อ อ้างถึงคำหรือวลีที่มาข้างหน้า กลวิธีการอ้างถึงที่ใช้เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงความในสัมพันธ์สาร ภาษาไทยมี 8 ประเภทคือ การซ้ำนามวลีเดิม การใช้บุรุษสรรพนาม การใช้สรรพนามชี้เฉพาะ การใช้ คำบอกกำหนดชี้เฉพาะ การใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน การใช้ตัวบ่งบอก การใช้คำแทนที่ และการใช้คำ เปรียบเทียบมาน้อย

การละ คือ การละไว้ในฐานที่เข้าใจ หรือการตัดข้อความที่ผู้พูด กับผู้ฟังรู้ดีอยู่แล้วออก ทำให้เกิดช่องว่างที่มีความเชื่อมโยงกับข้อความที่มาจากข้างหน้า ข้อความที่รกราก เป็นนามวลี กริยาวลี หรืออนุประโยคก็ได้ สัญลักษณ์ที่ใช้แทนการละ คือ $\emptyset$ เช่น “สมชายยกมือไหว้ ครู แล้ว $\emptyset$ ก็พูดกับครูว่า ผมเอาการบ้านมาส่งครับ” ข้อความที่ละ คือ สมชาย

การใช้คำเชื่อมสัมพันธ์สาร คือ คำที่ใช้เชื่อมระหว่างประโยค เพื่อให้ข้อความมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน มี 13 ประเภท ได้แก่ คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อม คำอธิบาย เช่นคำว่า กล่าวคือ นั่นคือ อีกนัยหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่ง นั้นหมายความว่า คำเชื่อมสัมพันธ์ สารเชื่อมตัวอย่าง เช่น ยกตัวอย่างเช่น ตัวอย่าง อาทิ คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความเน้นเฉพาะ เช่น คำว่า เฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ เฉพาะอย่างยิ่ง คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความสรุป เช่น คำว่า โดยสรุป กล่าวโดยสรุป กล่าวโดยรวม โดยทั่วไป เป็นอันว่า คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความ ขัดแย้ง เช่นคำว่า แต่ แต่ทว่า อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ตาม กระนั้นก็ตาม ในทางตรงกันข้าม ในทาง กลับกัน คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความคล้ายตาม เช่นคำว่า ในทำนองเดียวกัน โดยนัยเดียวกันนั้น คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความเพิ่ม เช่นคำว่า นอกจากนี้ นอกจากนั้น อีกทั้ง ยิ่งไปกว่านั้น นอกจากนี้ กล่าวมาแล้ว คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความลำดับเวลา เช่นคำว่า แล้ว หลังจากนั้น ก่อนหน้านั้น สุดท้าย ในที่สุด หรือเชื่อมข้อความที่แสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกันหรือเวลาเดียวกัน เช่น คำว่า ขณะเดียวกัน ขณะที่ เมื่อ เวลานั้น ขณะนั้น คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความเป็นเหตุเป็นผล เช่นคำว่า เนื่องจาก ด้วยเหตุที่ว่า คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความเสริม เช่น ทั้งนี้ คำเชื่อมสัมพันธ์สาร เชื่อมเรื่องใหม่ ภาษาเขียนใช้คำว่า อนึ่ง คำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความชี้แจง เช่นคำว่า อันที่จริง จริง ๆ แล้ว และคำเชื่อมสัมพันธ์สารเชื่อมความที่เป็นเงื่อนไข เช่นคำว่า มิฉะนั้น ไม่เช่นนั้น ไม่อย่างนั้น ไม่ นั้น

การเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำศัพท์ ทำได้ด้วยการใช้คำศัพท์ที่สัมพันธ์กัน อาจเป็นคำศัพท์ที่มีความหมายสัมพันธ์กันในแง่ต่าง ๆ ได้แก่ มีความหมายเหมือนกันโดยใช้คำเดียวกันซ้ำ มีความหมายขัดแย้งกันโดยใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้าม คำหนึ่งเป็นส่วนย่อยประเภทย่อย ชนิดย่อย หรือลักษณะย่อยของอีกคำหนึ่ง คำหนึ่งอธิบายลักษณะหรืออาการของอีกคำหนึ่ง และเป็นคำที่ใช้ในทำเนียบภาษาเดียวกัน หรือในวงการเดียวกัน

2. แนวคิดการเชื่อมโยงความของ วรวรรธน์ ศรียากย์ (2563, หน้า 6-50) ได้กล่าวไว้ว่า การเชื่อมโยงความที่เห็นได้ชัดเจนในหน่วยข้อความภาษาไทย มี 6 ลักษณะ คือ การอ้างถึง การซ้ำ การละ การแทนที่ การใช้ศัพท์ และการใช้คำเชื่อม

การอ้างถึง มี 2 ประการ ได้แก่ กระบวนการอ้างถึงในความ และลักษณะหน่วยภาษาที่ใช้อ้างถึงในข้อความ โดยกระบวนการอ้างถึงในข้อความ มี 4 ลักษณะคือ การอ้างถึงแบบตาม การอ้างถึงแบบนำ การอ้างถึงภายนอก และการอ้างถึงแบบพ้องภูมิลหลัง ส่วนลักษณะหน่วยภาษาที่ใช้อ้างถึงในข้อความ มีลักษณะทางภาษาที่ใช้ 3 ลักษณะ ได้แก่การอ้างถึงด้วยหน่วยสรรพนาม การอ้างถึงเชิงบ่งชี้ และการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ โดยการอ้างถึงด้วยหน่วยสรรพนาม จำแนกได้ 2 ลักษณะคือ หน่วยบุรุษสรรพนาม และหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม บุรุษสรรพนาม จำแนกบุรุษได้ ทั้งบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม จำแนกได้ 6 ลักษณะ ได้แก่ หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ หน่วยเรียกญาติ หน่วยเรียกตำแหน่ง หน่วยเรียกอาชีพ หน่วยฉายานาม หน่วยแสดงความเป็นเจ้าของ เป็นต้น การอ้างถึงเชิงบ่งชี้ เป็นการใช้คำบ่งชี้หรือคำชี้เฉพาะ คือ นี่ นั้น นั่น โน่น โนน นู่น และโน้น มี 2 ลักษณะ ได้แก่ หน่วยสรรพนามบ่งชี้ ใช้คำบ่งชี้ทำหน้าที่เป็นหน่วยสรรพนาม และ หน่วยวิเศษบ่งชี้ ใช้คำบ่งชี้เป็นคำวิเศษณ์ในหน่วยภาษาที่ใช้อ้างถึงหน่วยภาษาหลัก เช่น หนังสือบ้านนี้ บ้านโน้น และเรื่องนั้น สำหรับการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ มีรูปภาพแสดงการเปรียบเทียบหลายรูป เช่น เหมือน ดัง ดัง ดูจ ราวกับ เปรียบ เช่น ประดุจ บางครั้งก็ใช้หน่วยภาษา 2 หน่วยมาเปรียบเทียบกันโดยไม่มีคำแสดงการเปรียบเทียบเลยก็ได้

การซ้ำ เป็นการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำในหน่วยข้อความ มี 3 ลักษณะ ประกอบด้วย การซ้ำรูปภาษา การซ้ำโครงสร้าง และการซ้ำความหมาย โดยการซ้ำรูปภาษา ในหน่วยข้อความนั้น รูปภาษาที่จะซ้ำกัน เป็นได้ทั้งรูปหน่วยคำและกลุ่มคำที่เป็นหน่วยวลี หน่วยประโยค และหน่วยย่อหน้า โดยทั่วไปจะพบการซ้ำหน่วยคำกับหน่วยวลีมากกว่าหน่วยประโยค และหน่วยย่อหน้า ส่วนการซ้ำโครงสร้างภาษา ลักษณะการเชื่อมโยงความโดยการซ้ำโครงสร้างภาษา ทำให้หน่วยภาษาในหน่วยข้อความอย่างน้อย 2 หน่วยขึ้นไปมีความสัมพันธ์กัน การซ้ำนี้จะเกิดกับโครงสร้างภาษาที่เหมือนกัน อาจเป็นการซ้ำวลีหรือประโยคก็ได้ และการซ้ำความหมาย จัดว่าเป็นการซ้ำความ กล่าวคือ จะใช้รูปภาษาใหม่แต่มีความหมายคงเดิมหรือใกล้เคียงความหมายของรูปภาษา

เดิมที่กล่าวไปแล้ว รูปภาษาใหม่ที่กล่าวมามีมากกว่า 1 ครั้งขึ้นไป อาจเป็นหน่วยภาษาระดับคำหรือระดับกลุ่มคำก็ได้

การละ เป็นการไม่ปรากฏของรูปภาษาในหน่วยข้อความ อาจเรียก การละ ว่า ตัด หรือสูญญ ก็ได้ รูปภาษาดังกล่าวแม้จะละออกไปแล้ว หากยังมีความหมาย และหน้าที่ทางไวยากรณ์เพียงแต่ไม่เห็นรูปภาษาหรือไม่ได้ยินเสียงเท่านั้นเอง ได้แก่ การละรูปหน่วยนามวลี และการละรูปหน่วยกริยาวลี

การแทนที่ คือ รูปหน่วยภาษาหนึ่งใช้แทนที่ร่วมหน่วยภาษาอีกหน่วยหนึ่งในข้อความภาษาไทย จำแนกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ หน่วยกำหนดเฉพาะที่ หน่วยบ่งชี้ และหน่วยความเปรียบ โดยหน่วยกำหนดเฉพาะที่ คำที่บ่งเฉพาะเจาะจงว่าข้อความใดหรือสิ่งใดคือสิ่งที่กล่าวมาแล้ว หรือสิ่งที่จะกล่าวถึง เช่น ข้างต้น ดังกล่าว ดังกล่าวข้างต้น ดังกล่าวมาแล้ว ดังแจ้งแล้ว นั้น อะไรทำนองนั้น อะไรในทำนองที่กล่าว สิ่งนั้น สิ่งนี้ ส่วนรูปหน่วยภาษาใช้แทนหน่วยข้อความที่จะกล่าวถึงในลำดับต่อไป เช่น ข้างท้าย ข้างล่าง ที่แนบมาพร้อมนี้ ที่แนบมาด้วย ที่ส่งมาด้วย และตามสิ่งที่ส่งมาด้วย สำหรับหน่วยบ่งชี้ จำแนกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ รูปหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้และรูปหน่วยสรรพนามบ่งชี้ และหน่วยความเปรียบ รูปภาษาหน่วยความเปรียบที่พบโดยทั่วไปคือ เหมือนกัน และรูปภาษาหน่วยความเปรียบผู้อื่นเช่น ดุจเดียวกัน เปรียบเท่ากัน และเช่นเดียวกัน

การใช้ศัพท์ เป็นการใช้คำศัพท์ที่สัมพันธ์กันทางความหมาย ลักษณะเหมือนกัน ขัดแย้งกัน หรือเป็นคำย่อยของกัน อธิบายสิ่งเดียวกัน เพื่อไม่ต้องใช้รูปคำศัพท์เดิมซ้ำ เพราะจะทำให้เกิดความซ้ำซาก ไม่เกิดความงามทางภาษา ลักษณะคำที่ใช้เชื่อมโยงความในข้อความภาษาไทยที่เห็นได้ชัดมี 2 ลักษณะ ได้แก่ คำไวพจน์และคำลูกกลุ่ม โดยคำไวพจน์ คือ คำในภาษาเดียวกันมีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายกัน และใช้แทนกันได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 510) โดยมากแล้วการใช้คำไวพจน์พบในภาษาร้อยกรองมากกว่าภาษาร้อยแก้ว ส่วนคำลูกกลุ่ม คือ คำที่มีความหมายถึงสิ่งต่าง ๆ อันเป็นสมาชิกของคำจำกลุ่มเดียวกัน โดยคำจำกลุ่ม หมายถึง คำที่มีคุณสมบัติร่วมของคำที่เป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน

การใช้คำเชื่อม คำเชื่อมใช้เชื่อมโยงความในหน่วยข้อความภาษาที่พบโดยทั่วไปมี 17 ลักษณะ ได้แก่ คำเชื่อมอธิบาย คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมเน้นความ คำเชื่อมสรุปความ คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงความคล้ายตาม คำเชื่อมเพื่อเพิ่มเนื้อความ คำเชื่อมลำดับเวลา คำเชื่อมแสดงเหตุผล คำเชื่อมเสริมเนื้อความ คำเชื่อมแสดงเรื่องใหม่ คำเชื่อมชี้แจง คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข คำเชื่อมให้เลือก คำเชื่อมแสดงวัตถุประสงค์ คำเชื่อมแสดงจุดเริ่มต้น และคำเชื่อมแสดงจุดจบ

3. แนวคิดการเชื่อมโยงความของจันทิมา อังคพนิชกิจ (2562, หน้า 127 - 159) ได้จำแนกการเชื่อมโยงความออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับจุลภาค และระดับมหัพภาค ทั้งนี้การเชื่อมโยงจุลภาค เป็นการเชื่อมโยงภายในข้อความที่มีขอบเขตเฉพาะภายในข้อความ แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การอ้างถึง การเชื่อมด้วยศัพท์ การใช้คำเชื่อม และการละ

การอ้างถึง เป็นการแสดงความเชื่อมโยงในกรณีที่หน่วยทางภาษาในข้อความนั้นไม่สามารถตีความหมายได้จากรูปประโยคเดียวเดี่ยว ๆ แต่จะต้องอ้างอิงจากที่อื่น และการอ้างถึงนี้จะต้องอ้างอิงถึงสิ่งเดียวกันต่อเนื่องกันไป จำแนกได้ 3 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึงแบบร่วมกลุ่ม การอ้างอิงลักษณะนี้เป็นเรื่องเฉพาะชุมชน เฉพาะวงการ ซึ่งผู้ที่อยู่ร่วมวัฒนธรรมหรือวงการเดียวกันจะเข้าใจ ผู้ที่มีได้อยู่ร่วมกลุ่มวัฒนธรรมเดียวกันก็อาจไม่เข้าใจได้ว่ารูปอ้างถึงนั้นหมายถึงอะไร การอ้างถึงแบบไร้จุดอ้างอิงในตัวบท เป็นการอ้างถึงที่แสดงข้อมูลเฉพาะที่มาจากบริบททางการสื่อสารปัจจุบัน เป็นการอ้างถึงเฉพาะสถานการณ์ เฉพาะที่เฉพาะกิจ ผู้พูดและผู้ฟังหรือผู้ร่วมสื่อสารสามารถเข้าใจได้เพราะรู้จุดอ้างอิงที่อยู่ในบริบทนั้น และการอ้างถึงภายในตัวบท เป็นการอ้างถึงที่พบมากที่สุดในการศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความ สามารถจำแนกได้เป็น 2 แบบที่สำคัญและพบมากที่สุด ได้แก่ การอ้างถึงจุดอ้างอิงที่มาก่อน และการอ้างถึงจุดอ้างอิงที่เกิดหลัง

การเชื่อมด้วยศัพท์ เป็นวิธีการแสดงการเชื่อมโยงความโดยอาศัยคำศัพท์เป็นหลัก ซึ่งอาจจะเป็นคำเดี่ยว กลุ่มคำ หรือวลีก็ได้ เพื่อให้การสร้างข้อความต่อเนื่องสัมพันธ์กันไปเป็นตัวบทเดียวกัน ได้แก่ การซ้ำ การพ้องความหมาย การแย้งความหมาย การเป็นส่วนย่อยของส่วนใหญ่ การเป็นส่วนใหญ่ของส่วนย่อย และการปรากฏร่วมกลุ่มศัพท์ โดยการซ้ำหมายถึงการซ้ำคำ คือมีการกล่าวคำศัพท์ซ้ำ ๆ กันไป บางครั้งจึงเรียกการเชื่อมโยงลักษณะนี้ว่าการปรากฏซ้ำ (recurrence) มักเป็นข้อความที่เป็นการบรรยาย สั่งสอน หรือเทศนา ลักษณะของการซ้ำเป็นได้หลายลักษณะ ได้แก่ การซ้ำรูปภาษาทั้งหมด การซ้ำรูปภาษาบางส่วน และการซ้ำโครงสร้างประโยค การพ้องความหมาย เป็นการเชื่อมโยงความด้วยคำศัพท์ที่มีความหมายคล้ายกันหรือมีความหมายเหมือนกัน แต่อาจจะใช้คำที่ต่างไปเพื่อแสดงให้เห็นแง่มุมที่แตกต่างไปบ้าง แต่ก็ยังเชื่อมโยงที่จะกล่าวถึงเรื่องเดียวกัน การแย้งความหมาย เป็นการเชื่อมโยงความด้วยคำศัพท์ที่มีความหมายแย้งกันหรือมีความหมายตรงข้ามกัน เพื่อแสดงความแตกต่างของสิ่งที่ต้องการกล่าวถึง บางครั้งคำศัพท์ที่แย้งความหมายกันนี้อาจเกิดแบบคู่ตรงข้ามกันก็ได้ การเป็นส่วนย่อยของส่วนใหญ่เป็นการเชื่อมโยงความด้วยคำศัพท์ที่มีความหมายในลักษณะที่ค่านึงเป็นส่วนย่อยหรือเป็นประเภทย่อยของอีกค่านึง การเป็นส่วนใหญ่ของส่วนย่อย เป็นการเชื่อมโยงความด้วยคำศัพท์ที่มีความหมายในลักษณะที่ค่านึงแสดงประเภทใหญ่ของคำอื่น ๆ ซึ่งสามารถแนบไปถึงคำอื่น ๆ ที่อยู่ประเภทเดียวกัน การปรากฏร่วมกลุ่มศัพท์ เป็นการเชื่อมโยงความด้วยคำศัพท์ที่มีความหมายในลักษณะที่คำที่มีใช้ใน

แวดวงภาษาหรือวงการเดียวกันหรือทำเนียบภาษาเดียวกัน มีลักษณะของการปรากฏคู่กัน บางครั้งเมื่อพบคำศัพท์หนึ่งก็จะต้องพบอีกคำศัพท์หนึ่งต้องปรากฏคู่กันเสมอ

การใช้คำเชื่อม เป็นคำเชื่อมในระดับข้อความ มิใช่คำเชื่อมระดับประโยค ใช้เชื่อมระหว่างข้อความ ย่อหน้า หรือเชื่อมเนื้อความในต้วบทนั้นให้มีความต่อเนื่องและเป็นเรื่องเดียวกัน คำเชื่อมข้อความนี้เกิดได้ทั้งภาษาระดับข้อความที่เป็นการพูดและข้อความที่เป็นการเขียน ได้แก่ คำเชื่อมข้อความอธิบาย คำเชื่อมข้อความตัวอย่าง คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมข้อความสรุป คำเชื่อมข้อความขัดแย้ง คำเชื่อมคล้ายตามหรือกล่าวเสริม คำเชื่อมข้อความเรียงลำดับ คำเชื่อมข้อความแสดงเหตุผล คำเชื่อมข้อความแสดงเรื่องใหม่ และคำเชื่อมข้อความแสดงเงื่อนไข

การละ และการแทนที่ เป็นการอ้างถึงด้วยการแทนที่ และการละไว้ในฐานที่เข้าใจ หรือสรรพนามศูนย์ อาจเป็นการเลือกใช้คำอื่นมาแทนที่สิ่งที่กล่าวถึงนั้น หรือการใช้สรรพนามศูนย์เพื่อละไว้ในฐานที่เข้าใจนี้ เกิดขึ้นเมื่อต้องการจะกล่าวถึงอีกความหนึ่งโดยไม่ต้องกล่าวซ้ำคำต่อคำ การตีความนั้นจะต้องอ้างถึงข้อความที่นำมาก่อนหน้า

สำหรับการเชื่อมโยงมหัพภาคนั้น เป็นการเชื่อมโยงระดับโครงสร้างที่แสดงภาพรวมของข้อความนั้นทั้งหมด เป็นการเชื่อมโยงที่เป็นผลจากการเรียบเรียงเนื้อหาในข้อความส่วนต่าง ๆ ประกอบเข้าด้วยกัน โดยมีแก่นความหรือใจความสำคัญเพื่อแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของต้วบทหนึ่ง ๆ จำแนกตามรูปแบบโครงสร้างของข้อความ

ในการเชื่อมโยงมหัพภาค ประกอบด้วย การเริ่มเรื่องหรือนำเรื่อง ที่ชื่อเรื่องมักจะเป็นส่วนที่ถูกแสดงและถูกกล่าวถึงเป็นส่วนแรกของต้วบท หากว่าต้วบทนั้นมีการกล่าวถึงชื่อเรื่องอย่างชัดเจน ชื่อเรื่องจะเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังคาดเดา หรือเข้าใจเนื้อหาภายในต้วบทนั้นได้ว่ากำลังจะกล่าวถึงเกี่ยวกับเรื่องอะไร ชื่อเรื่องอาจเป็น คำ วลี กลุ่มคำ ประโยคหรือข้อความก็ได้ และมีหัวเรื่องเป็นส่วนประกอบของคำนำ บทนำ คำแถลง หรือ อาจเป็นหัวข้อย่อยของเรื่องที่ปรากฏเป็นระยะ ๆ ซึ่งมักจะพบในข้อความประเภทคำสอน คำบรรยาย หรือ วิชาการที่มีขนาดใหญ่ และมีต้วบทย่อยประกอบอยู่ภายใน บางครั้งเราสามารถดูหัวข้อเรื่องได้จากสารบัญของหนังสือเล่มนั้น ในการเริ่มเรื่อง อาจเริ่มเรื่องด้วยข้อความหรือประโยคก็ได้ โดยทั่วไปข้อความหรือประโยคที่ปรากฏเป็นส่วนเริ่มเรื่องมักจะกล่าวถึงเรื่องทั่ว ๆ ไป โดยมีศัพท์รวมกลุ่มกับคำสำคัญของเนื้อเรื่องปรากฏอยู่ เช่น เนื้อเรื่องเกี่ยวกับผีเสื้อชนิดหนึ่งชื่อถุงทอง ส่วนที่เป็นการนำเรื่องก็อาจกล่าวถึงสัตว์แมลงหรือผีเสื้อโดยทั่วไป ก่อนที่จะโยงเข้าสู่เนื้อเรื่องเฉพาะ เป็นต้น

การเรียงเรื่อง เป็นส่วนที่บ่งบอกความสำคัญของเนื้อหาในภาษาระดับข้อความ ที่มีการเรียงลำดับของเรื่องราวต่อเนื่องกันไป อาจจะเป็นการเรียงลำดับตามเวลาตามขั้นตอน ตามความเข้มข้นของเรื่องก็ได้ ในข้อความประเภทเรื่องเล่า เรียกการเรียงลำดับของเนื้อเรื่องว่า เคাঁโครงเรื่อง ซึ่งจัดเป็นโครงสร้างหลักของเรื่องเล่า ในข้อความประเภทปฏิบัติหรือ

กระบวนการ จะมีการเรียงเรื่องที่บอกขั้นตอนวิธีการทำโดยเรียงตามลำดับเวลาเป็นสำคัญ ต่อด้วยการขีดขอบเขตเรื่อง มักจะเกิดขึ้นพร้อมกับการเริ่มเรื่องและการเรียงเรื่อง มักจะปรากฏเป็นประโยคเพื่อจะบอกว่าเรื่องหรือเนื้อหาที่จะกล่าวถึงจะเป็นเรื่องอะไรโดยเฉพาะ และจะกล่าวถึงเรื่องอะไรเป็นเรื่องแรก และเรื่องอะไรเป็นเรื่องต่อไป ส่วนใหญ่ลักษณะการเขียนขอบเขตเรื่องเช่นนี้ มักปรากฏในข้อความประเภทแสดงทรรศนะหรือข้อความประเภทสารคดีเชิงวิชาการ ในที่สุดก็จะสรุปเรื่องหรือจบเรื่อง เป็นส่วนที่บอกขอบเขตว่าข้อความนั้นได้จบลงแล้ว ส่วนใหญ่มักจะปรากฏตอนท้ายของข้อความ และมีรูปภาพที่เป็นประโยคหรือข้อความบ่งบอกไว้ เช่น ในที่สุด ในทำนองนี้ ท้ายที่สุดนี้ หากเป็นการจบการบรรยายผู้พูดก็ใช้ข้อความสรุปจบแบบตรง ๆ หรือจบเรื่องได้หลายรูปแบบทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลีลาการเขียนของผู้เขียนแต่ละคน

จากข้างต้นสรุปได้ว่า การเชื่อมโยง เป็นกลไกทางภาษาที่ทำให้หน่วยภาษาในข้อความมีความต่อเนื่องกันกับประโยคที่อยู่แวดล้อม และทำให้ประโยคต่าง ๆ ที่นำมาเรียงต่อกัน รวมเป็นข้อความเดียวกันอย่างสละสลวย สามารถจำแนกได้ 6 ลักษณะ ได้แก่ การซ้ำ การอ้างถึง การละ การแทนที่ การใช้ศัพท์ และการใช้คำเชื่อม

2.2 กลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ

การศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ มีปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา คือ เนื้อหา และกลวิธีการนำเสนอสาร ดังนี้

2.2.1 เนื้อหา แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหา อาจสรุปได้เป็น 2 ประเด็น ได้แก่ เนื้อหาข้อเท็จจริง กับเนื้อหาข้อคิดเห็น วรวรรณ ศรียาภัย และคณะ. (2564, หน้า 129) ได้กล่าวไว้ว่า งานเขียนนั้นมีเนื้อหาที่อาจแยกแยะในลักษณะประเด็นหลักหรือเนื้อหาหลักกับประเด็นย่อยหรือเนื้อหารอง หรืออาจแยกเนื้อหาข้อเท็จจริงกับเนื้อหาข้อคิดเห็น โดยข้อเท็จจริง คือ ความรู้ความจริงของปรากฏการณ์หรือ สรรพสิ่ง อันคงเดิมอยู่เสมอ ไม่ว่าบริบทแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม ส่วนข้อคิดเห็น คือ ความเห็นของบุคคล อาจเป็นของบุคคลคนเดียว หรือเป็นความคิดเห็นในนามของคณะบุคคลหรือ องค์กร ที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ อาจเป็นข้อคิดเห็นที่เหมือนหรือแตกต่างจากข้อคิดเห็นของบุคคลอื่นก็ได้

สวณิต ยมาภัย (2561, หน้า 1-25) ได้กล่าวเกี่ยวกับสารไว้ โดยสรุปความว่า สาร ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วนเสมอคือ เนื้อหา และภาษา หรือสัญลักษณ์อย่างอื่นที่ใช้ในการสื่อสาร เนื้อหาของสารที่มนุษย์ใช้สื่อสารกัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น ทั้งนี้ ข้อเท็จจริง คือ สารประเภทที่รายงานให้ทราบถึงความจริงต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกทางกายภาพ อันอยู่ในวิสัยที่จะพิสูจน์ตรวจสอบได้ ถ้าตรวจสอบดูแล้วไม่เป็นจริงตามที่รายงานไว้ ข้อเท็จจริงนั้นก็ไม่ถูกต้องหรือเป็นเท็จ แต่ถ้าตรวจสอบแล้วเป็นจริงตามนั้นก็จะเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้องหรือเป็นจริง ข้อเท็จจริงจึงอาจจะเกี่ยวกับ คน สัตว์ วัตถุ เหตุการณ์ หรืออะไรก็ตามที่อยู่ในสภาพ

อย่างหนึ่ง อย่างใด ที่ไหน เมื่อไร มีปริมาณหรือขนาดเท่าใด ส่วนข้อคิดเห็น คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในจิตของผู้ส่งสาร อาจเป็นความรู้สึก ความเชื่อ หรือแนวคิด ที่ผู้ส่งสารมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นความจริงหรือไม่ อาจกล่าวได้แต่เพียงเช่นว่าข้อคิดเห็นนั้นน่ารับฟังหรือไม่ น่ายอมรับหรือไม่เพียงไร สมเหตุสมผลแค่ไหนเท่านั้น ข้อคิดเห็นอาจแบ่งออกได้หลายประเภท อาทิ ข้อคิดเห็นเชิงประเมินค่า ข้อคิดเห็นเชิงแนะนำ ข้อคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกต ข้อคิดเห็นเชิงตัดสินใจ และข้อคิดเห็นเชิงแสดงอารมณ์

2.2.2 กลวิธีการนำเสนอสาร (วรวรรณ ศรียาภย์, 2556, หน้า 146 - 149)

ได้กล่าวถึงกลวิธีการนำเสนอสารไว้ว่า การตีความว่าผู้เขียนมีเจตนาในการเสนออย่างไร หรือสารนั้นมีความหมายอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการวิเคราะห์วิธีการในการเสนอเนื้อหา ซึ่งงานเขียนแต่ละประเภทมีวิธีการแตกต่างกัน

ตำรา การเขียนตำราหรือเอกสารที่มุ่งให้ความรู้ นั้น ความถูกต้องเชื่อถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การเสนอเนื้อหาจึงเป็นการอธิบาย หรือการบอกเล่าเรื่องราวจากการสังเกต การศึกษา ค้นคว้า และความคิดในลักษณะของการขยายความ วิเคราะห์ข้อเท็จจริงหรือให้เหตุผล ผู้เขียนต้องมีจุดมุ่งหมายในการให้ความรู้เพียงอย่างเดียว ไม่มีการแสดงความรู้สึกหรืออารมณ์ ผู้อ่านต้องวิเคราะห์ด้านความถูกต้องจากการพิจารณาข้อเท็จจริง จากหลักการ ทฤษฎี หรือข้อมูลที่มีส่วนอ้างอิงเชื่อถือได้ นอกเหนือจากส่วนเนื้อหา ผู้อ่านต้องอ่านส่วนอ้างอิง เพื่อพิจารณาความน่าเชื่อถือต้องวิเคราะห์ด้านความชัดเจน ตรงประเด็นของเนื้อหา เป็นกลาง

บันเทิงคดี กลวิธีในการเขียนบันเทิงคดี ประกอบด้วย การเปิดเรื่อง ผู้อ่านต้องวิเคราะห์ว่าผู้เขียนใช้วิธีการบรรยายหรือใช้บทสนทนา เกี่ยวกับฉาก สถานที่ เหตุการณ์ และการเปิดเรื่องด้วยวิธีดังกล่าวเป็นจุดความสนใจผู้อ่านหรือมีความสมจริงหรือไม่ นอกจากนี้การเปิดเรื่องเป็นแบบลำดับเหตุการณ์ หรือมองภาพย้อนหลัง การเสนอเรื่อง ผู้เขียนใช้วิธีให้ตัวละครในเรื่องเป็นผู้เล่าเหตุการณ์เอง ผู้เขียนเป็นผู้เล่าในฐานะที่เกี่ยวกับตัวละคร หรือผู้เขียนเล่าเรื่องโดยยังเข้าไปในความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร สิ่งเหล่านี้ผู้อ่านต้องสามารถแยกแยะได้ การดำเนินเรื่อง ผู้อ่านต้องพิจารณาการดำเนินเรื่องว่าเป็นไปตามลำดับปฏิทิน คือเล่าเรื่องตามลำดับก่อนหลัง ไม่มีการย้อนต้นดำเนินเรื่องย้อนหลัง คือเล่าเรื่องโดยเปิดเรื่องตอนใดตอนหนึ่ง หรือดำเนินเรื่องสลับไปมา การสร้างฉาก ได้แก่ สถานที่ เวลา และ บรรยากาศ นอกจากด้านความสมจริง คือเหมาะสมและสอดคล้องกับเรื่องหรือไม่ แล้วยังต้องพิจารณาว่าฉากช่วยให้พฤติกรรมของตัวละครสมจริง หรือช่วยส่งเสริมจุดมุ่งหมายเฉพาะของเรื่อง การสร้างตัวละคร มีนิสัยหรือพฤติกรรมด้านเดียวหรือมีหลายลักษณะ เป็นสิ่งที่ผู้อ่านต้องวิเคราะห์ นอกเหนือจากความจริงด้านพฤติกรรม ความคิด และบทสนทนา คำพูดของตัวละครต้องเป็นภาษาพูดที่สมจริงเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ของตัวละคร และแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยได้เด่นชัด

สารคดีหรือบทความ การพิจารณากลวิธีการเขียนสารคดีหรือบทความนั้น จะพิจารณาองค์ประกอบของงานเขียน 3 ส่วน คือ การเปิดเรื่องหรือความนำ เนื้อเรื่อง และการปิดเรื่องหรือ ความลงท้าย โดยการเปิดเรื่อง ผู้อ่านต้องพิจารณาว่าผู้เขียนใช้วิธีเปิดเรื่องแบบใด เช่น การอธิบาย ขอบเขตของเรื่อง การแนะนำ การให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสิ่งที่เขียน การบอกเจตนา การให้คำจำกัดความของเนื้อหา การพุดคุย หรือการเสียดสี ซึ่งการเปิดเรื่องนั้นไม่นิยมการอารัมภบท ยาวมากนัก การเสนอเรื่อง การเขียนสารคดีหรือบทความมีวิธีการเสนอเรื่องหลายรูปแบบ เช่น การเล่าเรื่อง การบรรยายหรือพรรณนาให้เหมือนนวนิยาย คือ มีตัวละคร การสร้างภาพพจน์หรือในรูปของบันทึก การปิดเรื่อง ผู้เขียนสามารถจบเรื่องได้โดยการตั้งคำถามทิ้งท้ายให้คิด การตอกย้ำความประทับใจ การยกคำคม คำสั่งสอน ปรัชญา และการแสดงข้อคิดเห็นของผู้เขียน

หนังสือประเภทข่าว การวิเคราะห์กลวิธีการเสนอข่าวนั้น ผู้อ่านควรพิจารณาจากรูปแบบในการเสนอข่าว โครงสร้างของข่าว และลีลาการเขียนข่าว โดยรูปแบบการเสนอข่าว นิยมนำความสำคัญหรือประเด็นที่เด่นมาไว้ตอนต้น เป็นการให้ทราบแนวคิดกว้าง ๆ ก่อนที่จะเสนอรายละเอียดและส่วนปลีกย่อย ในทางตรงกันข้ามรูปแบบการเสนอข่าวอีกแบบหนึ่ง คือ การเสนอรายละเอียดและส่วนปลีกย่อยก่อน แล้วจึงเสนอประเด็นในตอนท้าย นอกจากนี้ยังมีรูปแบบผสม คือข่าวที่มีประเด็นสำคัญมากกว่า 1 ประเด็น ประเด็นสำคัญของข่าวจะอยู่ทั้งส่วนต้น และท้าย โดยโครงสร้างของข่าว ได้แก่ พาดหัวข่าว ความนำ เนื้อเรื่อง การเขียนพาดหัวข่าว การวิเคราะห์พาดหัวข่าวเป็นการวิเคราะห์ด้านการใช้ภาษาว่าสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้อ่านเพียงใด พาดหัวข่าวจะประกอบด้วยประโยคที่เป็นประเด็นสำคัญ มีค่าสำคัญเป็นคำกริยาในประโยคนั้น การเขียนความนำ ผู้อ่านต้องวิเคราะห์ว่า ข่าวนั้นขึ้นต้นความนำด้วยส่วนที่เป็น ใคร อะไร เมื่อไร ที่ไหน ทำไม และอย่างไร หรือนำเหตุการณ์ ข้อคิด คำพูดของบุคคลในเครื่องหมายอัฒจันทร์ (เครื่องหมายคำพูด) มาเป็นคำนำ การเขียนเนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องของข่าวอาจวิเคราะห์เป็น 3 แนวทางด้วยกัน คือ เนื้อหาที่บอกข้อเท็จจริง เนื้อหาที่บอกลักษณะเหตุการณ์ที่น่าสนใจ และเนื้อหาที่เน้น ความสำคัญของคำพูดในบุคคลในข่าว ส่วนลีลาการเขียนข่าว พิจารณาได้จากความชัดเจนที่จะทำให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ข่าวแต่ละชิ้นต้องเขียนอย่างถูกต้องชัดเจน การเรียบเรียงเนื้อหาต้องแสดงความหมายที่เด่นชัด มีการเน้นและลำดับข้อเท็จจริงตลอดจนมีเนื้อหากระทัดรัดแต่ดึงดูดความสนใจตั้งแต่ต้นจนจบข่าว

โฆษณา มีองค์ประกอบของโฆษณา ทั้งส่วนที่เป็นวัจนภาษา และอวัจนภาษา ทั้งนี้ วัจนภาษา มีองค์ประกอบของโฆษณาที่เป็นวัจนภาษา คือ หัวเรื่อง วิธีเขียนบทความโฆษณาในส่วนพาดหัวทำได้โดยเน้นประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ เรียกร้องความอยากรู้อยากเห็น ตั้งคำถาม ออกคำสั่ง หรือเสนอในรูปแบบข่าว ข้อความโฆษณา การวิเคราะห์ข้อความโฆษณา ควรพิจารณาว่าเนื้อหาและการใช้ภาษา กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคหรือไม่ คือ

สามารถทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความคิดเกี่ยวกับสินค้าและบริการแก่ผู้บริโภค สร้างอารมณ์และเหตุผลในการซื้อ ชื่อหรือตราสินค้า เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้บริโภคจำชื่อสินค้าได้แม่นยำ และถูกต้อง การตั้งชื่อสินค้าและตราสินค้าต้องเลือกคำที่เหมาะสม ส่วนอวัจนภาษา เป็นส่วนที่มีผลต่อความสำเร็จของการสร้างสรรค์งานโฆษณา การพิจารณาส่วนที่เป็นอวัจนภาษา ต้องพิจารณาว่ามีกลวิธีนำเสนอที่สามารถดึงดูดความสนใจ เสริมความทรงจำ หยุดเพื่อให้เกิดความสนใจ และกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อได้รวดเร็วขึ้นหรือไม่

งานเขียนเพื่อกิจธุระ งานเขียนเพื่อกิจธุระซึ่งเป็นการติดต่อสื่อสารเพื่อกิจธุระของหน่วยงานนั้น การวิเคราะห์กลวิธีในการนำเสนอ ผู้อ่านต้องระบุได้ว่าเป็นเอกสารจากใครถึงใคร เรื่องอะไร มีจุดประสงค์และสาระสำคัญอย่างไร

2.3 กลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา

การศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา มีปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณา ได้แก่ การใช้คำ การใช้ประโยค การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา ดังนี้

2.3.1 การใช้คำ ปราศรัยและนักวิชาการทางภาษาไทย ได้เสนอแนวคิดด้านการใช้คำไว้หลากหลาย ทั้งเหมือนกัน ต่างกัน และเป็นไปในทำนองเดียวกัน ในภาพรวมกล่าวได้ดังต่อไปนี้

1) แนวคิดการใช้คำของธัญญา สังขพันธานนท์ (2539, หน้า 209) กล่าวถึงการใช้คำใน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การใช้คำที่มีความหมายตรง และการใช้คำที่มีความหมายแฝง โดยการใช้คำที่มีความหมายตรง ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายตรงตามพจนานุกรม การใช้คำประเภทนี้เข้าใจง่าย เพราะเป็นความหมายที่ทราบกันดีอยู่แล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณา ก็คือ ผู้เขียนใช้คำโดยตรงเหมาะสมกับเนื้อเรื่อง บรรยากาศและตัวละครมากน้อยเพียงใด ส่วนการใช้คำที่มีความหมายแฝงหมายถึงคำ ๆ นั้น นอกจากจะมีความหมายตรงตามพจนานุกรมแล้ว ยังมีความหมายอย่างอื่นแฝงอยู่ด้วย ในการพิจารณาคำที่มีความหมายแฝง ต้องดูข้อความแรกล้อมหรือบริบทควบคู่กันไปด้วย จึงจะช่วยให้เข้าใจความหมายชัดเจนขึ้น นอกจากนั้นอาจจะพิจารณาลักษณะเด่นในการใช้ถ้อยคำของนักเขียนด้วย ว่ามีความเด่นเฉพาะตัวอย่างไร และการใช้คำก่อให้เกิดความหมายหรือแสดงน้ำเสียงของผู้แต่งอย่างไร พิจารณาได้จากลักษณะของการใช้คำซ้อน เป็นวิธีที่ช่วยขยายความให้ชัดเจนและเพิ่มน้ำหนักของความหมายให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ทั้งยังก่อให้เกิดความรู้สึกและสร้างจินตนาการแก่ผู้อ่านหรือการซ้ำคำ นักเขียนบางคนเจตนาที่จะซ้ำคำเพื่อเน้นข้อความและความหมายให้หนักแน่นยิ่งขึ้น

2) แนวคิดการใช้คำของบุปผา บุญทิพย์ (2559, หน้า 3 - 15) ได้จำแนกความหมายของคำในภาษาไทย ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความหมายตรงหรือความหมายโดยอรรถ ความหมายตรงหรือความหมายโดยอรรถอาจเรียกว่าความหมายหลัก เป็นคำที่มีความหมายตามอักขระ เป็นความหมายตรงตามคำนั้น ๆ มนุษย์จะคิดคำขึ้นเพื่อใช้เรียกสิ่งต่าง ๆ ใช้ เรียกการกระทำ

เป็นคำที่มีความหมายเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป ส่วนความหมายแฝง หรือความหมายโดยนัย คำที่มีความหมายแฝงหรือความหมายโดยนัย เป็นคำที่มีความหมายสัมพันธ์กับคำเดิม อาจสัมพันธ์กันในเชิงเปรียบเทียบ หรือสัมพันธ์กับความรู้สึก ในเรื่องความหมายของคำนี้ อาจแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ความหมายตรง ความหมายแฝง ความหมายตามบริบท โดยความหมายตามบริบท คือ คำที่จะมีความหมายเฉพาะเป็นไปตามคำแวดล้อม ถ้าคำนั้นปรากฏอยู่เพียงคำเดียว จะมีความหมายได้หลายอย่าง เมื่อนำไปสร้างเป็นประโยค หรือข้อความ คำแวดล้อมจะช่วยให้ทราบว่า คำนั้นมีความหมายอย่างไร

3) แนวคิดการใช้คำของวัลยา ช่างขวัญยืน (2561, หน้า 3 - 26) ได้กล่าวถึงหลักการใช้คำในภาษาเขียน 4 ประการ ได้แก่ การใช้คำให้ตรงความหมาย การใช้คำที่เป็นภาษาเขียน การใช้คำสุภาพ และการใช้คำไทย โดยการใช้คำให้ตรงความหมายนั้น คำทุกคำมีความหมาย ผู้เขียนต้องรู้จักเลือกคำมาใช้เพื่อสื่อความหมายให้ได้ตามต้องการ ถ้าใช้คำอื่นจะทำให้ความหมายผิดเพี้ยนไปหรือกลายเป็นความหมายอื่นไปได้ การใช้คำที่เป็นภาษาเขียน คำบางคำมีความหมายเหมือนหรือคล้ายกันมาก แต่แตกต่างกันในเรื่องลักษณะภาษา คือ บางคำใช้ในภาษาเขียน บางคำใช้ในภาษาพูด การใช้ภาษาพูดในภาษาเขียนระดับทางการถือว่าเป็นภาษาเขียนที่ไม่ดี การใช้คำสุภาพ คำที่ใช้ในการเขียนทั่วไปควรเป็นคำสุภาพซึ่งไม่ใช่คำหยาบหรือคำสแลง แม้งานเขียนนั้นจะมีภาษาพูดปะปนอยู่บ้าง ตัวอย่างการใช้คำไม่สุภาพ และการใช้คำไทย ภาษาไทยปัจจุบันมีคำใช้แทนคำภาษาอังกฤษมากมาย ผู้เขียนควรรู้จักคำไทยเหล่านั้นเพื่อจะได้นำมาใช้ให้ถูกต้องในการเขียนของตน และพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำภาษาอังกฤษโดยไม่จำเป็น

4) แนวคิดการใช้คำของดวงใจ ไทยอุบุญ (2556, หน้า 97) กล่าวว่าหลักการใช้คำประกอบไปด้วยหลัก 10 ประการ ได้แก่ การใช้คำให้เหมาะสมกับความหมาย ใช้คำให้ถูกต้อง การใช้คำไม่กำกวม การใช้คำให้เหมาะกับกาลเทศะ การใช้คำให้เหมาะกับโอกาส การเลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่ซ้ำซากหรือรู้จักการหลีกคำ การเลือกใช้คำมีรส การใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องตามชนิดของคำ การใช้คำอย่างประหยัด และการใช้คำไพเราะ โดยการใช้คำให้เหมาะสมกับความหมาย ได้แก่ การใช้คำที่มีความหมายกระชับ โดยใช้คำให้มีความหมายนัยตรง และการใช้คำให้ตรงกับความต้องการ การใช้คำให้ถูกต้อง ถ้าใช้คำผิดความหมาย การเขียนก็จะผิดไปด้วย คำที่มีเสียงใกล้เคียงกันทำให้นำมาใช้สับสน การใช้คำไม่กำกวม ประกอบด้วย คำกำกวม และการลำดับคำในประโยคทำให้ความกำกวม การใช้คำให้เหมาะกับกาลเทศะและบุคคล ควรหลีกเลี่ยงคำสูง คำต่ำ คำหยาบ คำละเอียดย คำละเมียด คำคะนองหรือคำสแลง คำภาษาถิ่น และคำย่อ แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่ ภาษาปาก ภาษากึ่งแบบแผน และภาษาแบบแผน การใช้คำให้เหมาะสมกับโอกาส ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ การเลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่ซ้ำซากหรือรู้จักการหลีกคำ จะได้ไม่เกิดความจำเจ ซ้ำซาก และเบื่อหน่าย การเลือกใช้คำมีรส ทั้งคำแสดงภาพและคำแสดงอาการ เพื่อให้

ผู้อ่านหรือผู้ฟังเห็นภาพและให้ความรู้สึกได้ชัดเจน การใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องตามชนิดของคำ การใช้คำอย่างประหยัด ใช้คำเท่าที่จำเป็น ไม่ใช่คำฟุ่มเฟือย และการใช้คำไพเราะ จะทำให้รู้สึกน่าอ่าน น่าฟัง และน่าสนใจ

5) แนวคิดการใช้คำของกาญจนา นาคสกุล และคณะ. (2565, หน้า 56) ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้ภาษาระดับคำไว้ว่า การใช้คำในการเขียนงานมี 2 ประเภท คือ การใช้คำในภาษาแบบเป็นทางการหรือภาษาเขียน และการใช้คำในภาษาแบบไม่เป็นทางการหรือภาษาพูด โดยการใช้คำในภาษาแบบเป็นทางการหรือภาษาเขียน มีลักษณะการใช้คำบางประการที่พึงระมัดระวังใช้ให้ถูกต้องตรงตามความหมาย ถูกต้องตามชนิดของคำในประโยค ใช้คำไวยากรณ์ถูกต้อง ทั้งคำลักษณนาม คำบุพบท และคำเชื่อม ใช้คำให้ชัดเจนไม่กำกวม เขียนตัวสะกดการันต์ถูกต้อง

ส่วนการใช้คำในภาษาแบบไม่เป็นทางการ มีลักษณะที่สามารถจำแนกตามประเภท และวัตถุประสงค์ของงานเขียนแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ การใช้คำภาษาพูด คือ คำที่มีคำอื่นใช้อยู่แล้ว และคำที่เขียนเลียนเสียงพูด การใช้คำสแลง การใช้คำย่อ การใช้อักษรย่อ การใช้คำภาษาต่างประเทศ การใช้คำในภาษาเฉพาะกิจ และการใช้คำในสื่ออิเล็กทรอนิกส์

6) แนวคิดการใช้คำของวรวรรณ ศรียาภักย์ (2557, หน้า 7) สามารถสังเคราะห์และสรุปได้ 11 ประเภท คือ การใช้คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำช่วยกริยา คำวิเศษณ์ คำที่เกี่ยวกับจำนวน คำบอกกำหนด คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย และคำปฏิเสธ โดยการใช้คำนาม ควรเขียนและออกเสียงคำได้ถูกต้อง ถูกต้องตามความหมายที่แท้จริง ถูกต้องตามหน้าที่ของคำ การใช้คำสรรพนาม ต้องใช้ให้ถูกต้องตามหน้าที่ของคำและไวยากรณ์ กรณีการเขียนใช้ให้ภาษาสุภาพหรือภาษาราชการ การใช้คำกริยา ต้องถูกต้องในเรื่องการสะกดคำ หน้าที่ และศักดิ์ของคำ การใช้คำช่วยกริยา หรือกริยานุเคราะห์ จะช่วยให้ความหมายของกริยาหรือประโยคนั้นชัดเจนขึ้น การใช้คำวิเศษณ์ นอกจากจะต้องถูกต้องตามอักขรวิธีแล้ว ยังต้องถูกต้องตามความหมาย การใช้คำที่เกี่ยวกับจำนวน ต้องถูกต้องตามหน้าที่และตำแหน่งของคำ การใช้คำบอกกำหนด ต้องใช้ปรากฏตามหลัง คำนามหรือคำลักษณนามที่คำนั้นแสดงการบ่งชี้ การใช้คำบุพบท ต้องใช้ให้ถูกต้องตามตำแหน่งและหน้าที่ของคำ โดยคำบุพบทจะปรากฏหน้าคำนามหรือนามวลีเท่านั้น การใช้คำเชื่อม ต้องเลือกใช้ให้ถูกต้องตามหน้าที่ การเว้นวรรคที่คำเชื่อมก็เป็นเรื่องสำคัญ คำเชื่อมคำเดียวกันไม่ควรใช้ซ้ำ ๆ ในประโยคเดียวกัน การใช้คำลงท้าย ในภาษาพูดใช้เพื่อแสดงทัศนภาวะและแสดงมารยาท แต่ในภาษาเขียนใช้เพื่อให้ประโยคนั้นจบกระแสความและไม่ห้วนจนเกินไป และการใช้คำปฏิเสธ ต้องให้ถูกต้องตามตำแหน่งหน้าที่ที่ปรากฏ ใช้คำที่เป็นภาษาเขียนเท่านั้น ไม่ใช่คำที่เป็นภาษาพูด

2.3.2 การใช้ประโยค ประชาญ์และนักวิชาการทางภาษาไทย ได้เสนอแนวคิดด้านการใช้ประโยคไว้หลากหลาย ในภาพรวมกล่าวได้ดังนี้

1) แนวคิดการใช้ประโยคของวรวรรณ ศรีภักย์ (2557, หน้า 16) กล่าวถึงประโยค 2 ลักษณะ คือ ลักษณะและประเภทของประโยคในภาษาไทย และการใช้ประโยคเพื่อการสื่อสาร ทั้งนี้ลักษณะและประเภทของประโยคในภาษาไทย แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ประเภทของประโยคตามโครงสร้าง และประเภทของประโยคตามเจตนาในการสื่อสาร โดยประโยคตามโครงสร้างสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประโยคสามัญ ประโยคซ้อน และประโยครวม ประโยคสามัญ คือ ประโยคที่ประกอบด้วยนามวลีที่ทำหน้าที่ประธาน และกริยาวลีที่ทำหน้าที่ภาคแสดง ถ้ามีส่วนขยาย ก็ขยายส่วนประธาน กริยา หรือกรรม แต่ส่วนขยายนั้นต้องไม่เป็นอนุประโยค ประโยคสามัญแบ่งได้ 2 ประเภท ประโยคสามัญกริยาวลีเดียว คือ มีกริยาเพียงคำเดียว ประโยคซ้อนเป็นประโยค ที่ประกอบด้วยประโยคหลักกับอนุประโยค อนุประโยคนั้นทำหน้าที่ขยายส่วนใดส่วนหนึ่งในประโยค หลักหรือมุขยประโยค คือ ประธาน กริยา หรือกรรม ประโยครวม เป็นประโยคที่รวมมาจากประโยคย่อยหรืออนุประโยคตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นไป และต้องมีคำเชื่อมสมภาค ได้แก่ และ และก็ แต่ แต่ทว่า หรือ ทำหน้าที่เชื่อมประโยคย่อยนั้นเข้าเป็นประโยคเดียวกัน

ส่วนประเภทของประโยคตามเจตนาในการสื่อสาร จำแนก ได้ 9 ประเภท ได้แก่ ประโยคบอกให้ทราบ ประโยคเสนอแนะ ประโยคสั่ง ประโยคห้าม ประโยค ชักชวน ประโยคขู่ ประโยคขอร้อง ประโยคคาดคะเน และประโยคถาม

2) แนวคิดการใช้ประโยคของบุปผา บุญทิพย์ (2559, หน้า 4-23) แบ่งประเภทของประโยคตามเจตนาของผู้สื่อสาร ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ประโยคบอกเล่า หรือ ประโยคบอกให้ทราบ เป็นประโยคที่ผู้ส่งสารมีเจตนาจะบอกเล่า อธิบาย แจ้งให้ทราบ หรือแสดงความคิดเห็น ประโยคคำถาม หรือประโยคถามให้ตอบ เป็นประโยคที่ผู้ส่งสารมีเจตนาต้องการคำตอบ ถ้าไม่ต้องการคำตอบไม่จัดเป็นประโยคคำถาม ประโยคตอบรับ หรือปฏิเสธ เป็นประโยคบอกเล่า แต่ใช้สัมพันธ์กับประโยคคำถามที่ได้กล่าวขึ้นมาก่อน ถ้ากล่าวโดยไม่มีคำถามนำ ก็จะเป็นประโยคบอกเล่า หรือบอกให้ทราบได้ ประโยคคำสั่งและดักเตือน เป็นประโยคที่ผู้สื่อสารต้องการสั่งหรือดักเตือน และประโยค ขอร้อง เป็นประโยคที่ผู้สื่อสารมีเจตนาให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำ เช่นเดียวกับประโยคคำสั่งและประโยคดักเตือน แต่ต้องการให้สุภาพ นุ่มนวล ผู้รับสารรับสารแล้วรู้สึกดีกว่าประโยค คำสั่ง และประโยคดักเตือน

3) แนวคิดการใช้ประโยคของกาญจนา นาคสกุล และคณะ. (2565, หน้า 48) ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้ภาษาระดับประโยคไว้ว่า ผู้ใช้ภาษาพึงระมัดระวัง 3 ประเด็น คือ การสร้างประโยคให้ถูกต้องสมบูรณ์ การสร้างประโยคให้กะทัดรัด สละสลวย ประณีต และ การสร้างประโยคให้มีน้ำหนัก โดยเฉพาะการใช้ประโยคในภาษาแบบทางการ โดยการสร้างประโยคให้ถูกต้องสมบูรณ์ ต้องเป็นประโยคที่เรียบเรียงอย่างสมบูรณ์และถูกต้องตามรูปประโยคของภาษา อาจเป็นประโยคประธาน ประโยคกริยา หรือประโยคกรรมก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่จะเน้นส่วนใด หลักเกี่ยวกับการใช้รูป

ประโยคหรือสำนวนภาษาต่างประเทศ วางส่วนขยายในประโยคให้ถูกต้อง เขียนประโยคให้จบกระแสความ เว้นวรรคตอนให้ถูกต้อง การสร้างประโยคให้กะทัดรัด กระชับ สละสลวยและประณีต โดยใช้คำรวบความ ใช้คำที่มีความหมายรวม ไม่ใช่คำซ้ำหรือความซ้ำกันในประโยคโดยไม่จำเป็น ใช้คำกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ และพุ่มเพื่อย และการสร้างประโยคให้มีน้ำหนัก โดยการสร้างประโยคให้มีเอกภาพและสัมพันธภาพ ลำดับความให้กระชับ ชัดคำหรือความเพื่อเน้นความ วางประโยคให้มีเนื้อความขนานกัน โดยมีคำเชื่อมความหรือไม่ก็ตาม การวางประโยคให้มีเนื้อขัดแย้งกัน โดยอาจมีคำเชื่อมหรือไม่ก็ได้ ทำให้สะดุดใจ น่าสนใจ และทำให้มีน้ำหนักกว่าการใช้ข้อความที่มีเนื้อความคล้อยตามกันตลอดทั้งเรื่อง

4) แนวคิดการใช้ประโยคของดวงใจ ไทยอุบุญ (2556, หน้า 163) กล่าวว่า ประโยคที่สมบูรณ์ มีความหมายแจ่มชัด ไม่กำกวม มีความกระชับรัดกุมจะทำให้ผู้อ่านอ่านได้อย่างราบรื่นไม่สะดุดและอยากติดตามอ่าน มีประเด็นที่ควรพิจารณา 2 ประเด็น คือ การใช้ประโยคในการเขียน และ การเรียบเรียงความคิดให้เป็นประโยค โดยการใช้ประโยคในการเขียน มีหลักการใช้ประโยคที่ดี 3 ประการ คือ ประโยคถูกต้องตามหลักภาษา ประโยคกะทัดรัด และประโยคชัดเจน ส่วนการเรียบเรียงความคิดให้เป็นประโยค ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ คำในประโยค ลำดับคำในประโยค การประกอบประโยค ความยาวของประโยค และหน้าที่ของประโยค โดยคำในประโยค เมื่อรวมกันเป็นประโยค บางครั้งความหมายของประโยคก็อาจจะต่างกันไป หรือความหมายอย่างเดียวกัน ใช้คำต่างกันก็มี การลำดับคำในประโยค หากการเรียงลำดับคำผิด ความหมายของประโยคนั้นจะเปลี่ยนไป การประกอบประโยค คือ ประโยคความเดียว ประโยคความซ้อนและประโยคความรวม อาจแสดงในรูปของการใช้ประโยคความเดียวหลาย ๆ ประโยค หรือเชื่อมให้เป็นประโยคความรวม ถ้าใจความไม่เสมอกันก็ขยายความคิดที่สำคัญเป็นประโยคความซ้อนได้ ส่วนความยาวของประโยค ขึ้นอยู่ว่าผู้เขียนต้องการจะสื่อความหมายมากน้อยเพียงใด และประโยคจะมีความชัดเจนขึ้นโดยการหาคำมาขยายค่านามหรือขยายกริยาในประโยค ข้อมูลที่ต้องการจะสื่อความหมายที่เพิ่มเข้าไปในประโยคจะทำให้ประโยคยาวขึ้น หรืออาจเขียนเป็นประโยคสั้น ๆ หลาย ๆ ประโยคก็ได้ และหน้าที่ของประโยค อาจแบ่งหน้าที่ของประโยคตามเจตนาของผู้ใช้ได้ 3 ชนิด คือ ประโยคแจ้งให้ทราบ ประโยคถามให้ตอบ ประโยคบอกให้ทำ

2.3.3 การใช้ย่อหน้า

ปราชญ์และนักวิชาการทางภาษาไทยหลายท่าน ได้แสดงความคิดเห็นถึงกลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้ย่อหน้า สามารถจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความหมายของย่อหน้า ความสำคัญของย่อหน้า ลักษณะขนาดของย่อหน้า องค์ประกอบของย่อหน้า ลักษณะของย่อหน้าที่ดี รูปแบบของย่อหน้า การใช้คำขึ้นต้นย่อหน้า ขั้นตอนการเขียนย่อหน้า ดังต่อไปนี้

1) ความหมายของย่อหน้า มีผู้ให้ความหมายของย่อหน้า ไว้ดังนี้

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และทรงพรรณ มณีวรรณ (2565, หน้า 74) ให้ความหมายของย่อหน้า ไว้ว่า เป็นข้อความหรือกลุ่มประโยคที่แสดงความคิดสำคัญเพียงอย่างเดียว ย่อหน้าหลาย ๆ ย่อหน้าประกอบกันเป็นเรื่อง การเขียนย่อหน้าใหม่แสดงว่ามีความคิดใหม่เกิดขึ้น ย่อหน้าประกอบด้วยประโยคใจความสำคัญและประโยคขยายความ ซึ่งเป็นประโยคขยายความคิด หรือเสริมประโยคใจความสำคัญให้ชัดเจนขึ้น

ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2559, หน้า 10-4) ให้ความหมายไว้ว่า การเขียนเรื่องร้อยแก้ว ประกอบด้วยคำ กลุ่มคำ ประโยค ย่อหน้า แล้วจึงจะรวมเป็นเรื่อง ย่อหน้าทั่ว ๆ ไปเป็นกลุ่มประโยคที่มักประกอบด้วยประโยคใจความ และประโยคสนับสนุนใจความหลายประโยค ที่ช่วยให้ใจความเด่นชัด มีน้ำหนัก ชวนอ่าน

วรวรรณ ศรียาภัย (2557, หน้า 31) กล่าวว่า ย่อหน้า หมายถึง ข้อความตอนหนึ่งที่มีใจความสำคัญเพียงประเด็นเดียว แล้วมีคำ ประโยค หรือข้อความขยายใจความสำคัญดังกล่าวให้แจ่มแจ้ง ใจความสำคัญอาจปรากฏเป็นประโยคในตอนต้น ตอนกลาง ตอนท้าย ตอนต้น และตอนท้ายย่อหน้า หรือไม่ปรากฏเป็นประโยค แต่ผู้อ่านต้องประมวลเองก็ได้

สุทธิ ชัตติยะ (2552, หน้า 26) กล่าวว่า ย่อหน้าเป็นผลของการนำเอาประโยคหลายประโยคมาเรียบเรียงให้มีความสัมพันธ์กัน โดยมีเนื้อหาเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวเดียวกัน ซึ่งอยู่ในลักษณะของร้อยแก้ว โดยทั่วไปร้อยแก้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะกว้าง ๆ คือความเรียงและเรียงความ การเขียนย่อหน้า จึงเป็นการนำประโยคหลายประโยคมารวบรวมเนื้อหาให้เหมาะสมสอดคล้องและสนับสนุนตามประเด็นหัวข้อเรื่องที่กำหนดขึ้น หนึ่งย่อหน้าประกอบด้วยประโยคใจความสำคัญ และประโยครองหรือประโยคสนับสนุน

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ย่อหน้า เป็นข้อความหรือกลุ่มประโยคที่มีใจความสำคัญเพียงประเด็นเดียว แล้วมีคำ ประโยค หรือข้อความขยายใจความสำคัญดังกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2) ความสำคัญของย่อหน้า มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของย่อหน้า ไว้ดังนี้

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และทรงพรรณ มณีวรรณ (2565, หน้า 75) ได้กล่าวถึงความสำคัญของย่อหน้าไว้ว่า ย่อหน้าช่วยจำกัดขอบเขตของเนื้อหาและการเรียงลำดับความคิด ทำให้เขียนได้ตรงประเด็น ไม่วกวนสับสน และผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจเรื่องราวในแต่ละย่อหน้า ซึ่งมีความคิดเดียวได้อย่างชัดเจน

วรวรรณ ศรียาภัย (2557, หน้า 33) สรุปความสำคัญของย่อหน้าไว้ 4 ประการ คือ ผู้อ่านสามารถจับประเด็นได้ง่าย ผู้อ่านมีที่พักสายตาขณะอ่าน ผู้อ่านสามารถติดตามและทบทวนเนื้อหาได้ดี และ งานเขียนมีรูปแบบที่สวยงาม

สุทธิ ชัตติยะ (2552, หน้า 27) กล่าวว่า การเขียนย่อหน้ายังมีความสำคัญอย่างมาก สำหรับการเขียนทุกประเภท เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของหลักการเขียนทั่วไป ซึ่งมีจุดเริ่มต้นพัฒนามาจากการคิดก่อนเขียน การเขียนถ้อยคำ และการเขียนประโยค

จากที่กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า ย่อหน้าช่วยจำกัดขอบเขตของเนื้อหาและการเรียงลำดับความคิด ทำให้สามารถจับประเด็นได้ง่าย

3) ลักษณะขนาดของย่อหน้า มีผู้กล่าวถึงลักษณะขนาดของย่อหน้า ไว้ดังนี้

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และทรงพรณ มณีวรรณ (2565, หน้า 75) ได้กล่าวไว้ว่า ไม่อาจกำหนดความยาวของย่อหน้าให้แน่นอนตายตัวได้ ขึ้นอยู่กับความสำคัญของเนื้อหาที่จะนำมาเขียน แต่ย่อหน้าต้องยาวพอที่จะอธิบาย ความคิดสำคัญได้อย่างแจ่มแจ้ง และต้องไม่ยาวจนกระทั่งมีความคิดหลายประการ เข้ามาปะปน

วรวรรณ ศรียาภย์ (2557, หน้า 34) กล่าวถึงลักษณะขนาดของย่อหน้าไว้ว่า ขนาดของย่อหน้าไม่มีหลักกำหนดอย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับความสั้นยาวของเนื้อหา และกลวิธีการเขียน งานเขียนบางชนิดนิยมเขียนย่อหน้าสั้น ๆ เช่น บทความในหนังสือพิมพ์ งานบันเทิงคดีหรือสารบันเทิงร้อยแก้ว งานเขียนที่เขียนย่อหน้ายาว ได้แก่ งานเขียนเชิงวิชาการ เช่น ความเรียง และสารคดี

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ลักษณะขนาดของย่อหน้าไม่มีกำหนดแน่นอนตายตัว ขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่จะอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจ

4) องค์ประกอบของย่อหน้า มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบของย่อหน้า ไว้ดังนี้

วัลยา ช่างขวัญยืน (2561, หน้า 3-41) กล่าวถึงองค์ประกอบของย่อหน้าไว้ว่า มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ ประโยคใจความสำคัญ และประโยคขยายความ ประโยคใจความสำคัญ ใช้แสดงความคิดสำคัญที่ผู้เขียนมุ่งเสนอต่อผู้อ่านเพียงความคิดเดียว ส่วนประโยคขยายความนั้น ได้แก่ ประโยคที่ใช้อธิบายขยายความคิดในประโยคใจความสำคัญให้ชัดเจน

วรวรรณ ศรียาภย์ (2557, หน้า 37) กล่าวถึงองค์ประกอบของย่อหน้าว่าสามารถจำแนกได้ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดหลักหรือประโยคใจความสำคัญ และส่วนขยายหรือประโยคขยายความ โดยความคิดหลักหรือประโยคใจความสำคัญ เป็นความคิดที่ผู้เขียนมุ่งเสนอต่อผู้อ่าน ในย่อหน้าหนึ่งจะมีความคิดหลักเพียงความคิดเดียว เรียกว่า ประโยคใจความสำคัญ แต่ถ้าไม่ปรากฏมาเป็นประโยคใจความสำคัญ ผู้อ่านต้องจับประเด็นความคิดสำคัญด้วยตนเอง ส่วนขยายหรือประโยคขยายความ ประโยคขยายความ คือ ประโยคที่ขยายความคิดหลัก หรือประโยคใจความสำคัญในย่อหน้าให้ชัดเจน ซึ่งการขยายนี้กระทำได้โดยการให้ความหมาย การให้ตัวอย่าง การชี้แจง

แสดงและเหตุผล และ การอธิบายเปรียบเทียบ โดยประโยคขยายความต้องเขียนให้เรียงตามลำดับ เรื่อง สถานที่ เหตุการณ์ และเหตุผลให้ชัดเจน จึงจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจสาร

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า องค์ประกอบของย่อหน้ามี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิดหลักหรือประโยคใจความสำคัญ และส่วนขยายหรือประโยคขยายความ ประโยคใจความสำคัญ เป็นความคิดที่ผู้เขียนมุ่งเสนอต่อผู้อ่าน ในย่อหน้าหนึ่งจะมีความคิดหลักเพียงความคิดเดียว ส่วนขยายหรือประโยคขยายความ คือ ประโยคที่ขยายความคิดหลักในย่อหน้าให้ชัดเจน

5) ลักษณะของย่อหน้าที่ดี มีผู้กล่าวถึงลักษณะของย่อหน้าที่ดี ไว้ดังนี้

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และทรงพรพรณ มณีวรรณ (2565, หน้า 75) ได้กล่าวถึงลักษณะของย่อหน้าที่ดีไว้ 3 ประการ คือ กล่าวถึงเรื่องเดียว มีสาระความรู้ และมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน โดยในย่อหน้าหนึ่ง ๆ ต้องมีความคิดสำคัญเพียงเรื่องเดียว เรื่องที่จะกล่าวถึงต้องมีขอบเขตจำกัดและมีเนื้อหา ชัดเจน ผู้เขียนต้อง จำกัดขอบเขตของความคิด ให้มุ่งเพียงความคิดเดียว ความคิดใดที่ไม่ช่วยสนับสนุนความคิดสำคัญที่เป็นจุดมุ่งหมายไม่ต้องนำมากล่าว ผู้เขียนต้องมีข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เขียน และสามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่เขียนอย่างกระจ่างแจ้ง ทั้งนี้ทำได้โดยการกำหนดประโยคใจความสำคัญขึ้นก่อน แล้วขยายความประโยคใจความสำคัญด้วยการให้รายละเอียดต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนประโยคใจความสำคัญให้ชัดเจน มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน เพื่อให้เนื้อความที่ต้องการกล่าวสัมพันธ์กันเป็นเรื่องเดียว นอกจากนั้นยังอาจใช้คำเชื่อมหรือกลุ่มคำเชื่อม แสดงความสัมพันธ์ ทางความหมายของประโยคต่าง ๆ ในย่อหน้านั้น

วัลยา ช่างขวัญยืน (2561, หน้า 3-43) ก็ได้กล่าวถึงลักษณะของย่อหน้าที่ดีไว้ว่าควรมีเอกภาพ คือ ย่อหน้าจะต้องแสดงความคิดหลักเพียงประการเดียว ประโยคขยายความมีหน้าที่สนับสนุนหรืออธิบายความคิดหลักเท่านั้น มีสัมพันธภาพ คือ ต้องมีการจัดระเบียบความคิดหลักและรายละเอียดปลีกย่อยต่าง ๆ ให้เกี่ยวเนื่องกันตามลำดับ นอกจากนั้นแต่ละประโยคที่ประกอบกันขึ้นเป็นย่อหน้าจะต้องต่อเนื่องสอดคล้องกัน ทำให้อ่านได้อย่างราบรื่น การทำประโยคให้สอดคล้องกันจนเกิดสัมพันธภาพขึ้นนี้ต้องอาศัยคำเชื่อมมาช่วยเชื่อมประโยคต่าง ๆ และมีสารัตถภาพ คือ มีการเน้นความเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เห็นว่าสำคัญ การเน้นความอาจแสดงให้เห็นด้วยประโยคใจความสำคัญซึ่งอยู่ตอนต้นหรือท้ายย่อหน้า หรืออาจแสดงด้วยประโยคขยายความก็ได้ โดยเขียนประเด็นหรือความคิดที่ต้องการเน้นให้มากกว่าและมีสาระกว่าประเด็นอื่น

ปรียา หิรัญประดิษฐ์ (2559, หน้า 10-4) กล่าวไว้ว่า ย่อหน้าที่ดีมีลักษณะคล้ายกับการเขียนเรื่องที่ดี คือมีเอกภาพ หรือมีประโยคใจความหรือมีความคิดสำคัญเพียงหนึ่ง มีสารัตถภาพคือ มีเนื้อหาหรือข้อความที่ตรงหรือสนับสนุนใจความหรือเน้นส่วนสำคัญให้สมบูรณ์ และมีสัมพันธภาพ คือมีประโยคต่าง ๆ หรือเนื้อหาที่เขียนต่อเนื่องสัมพันธ์กัน

วรวรรณ ศรีภักย์ (2557, หน้า 37) กล่าวว่า ย่อหน้าที่ดีมีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ มีเอกภาพ มีสารัตถภาพ มีสัมพันธภาพ และมีความสมบูรณ์ โดยมีเอกภาพ คือ มีใจความสำคัญเพียงอย่างเดียว ที่เหลือเป็นข้อความขยายใจความสำคัญ อาจเป็นรายละเอียด ตัวอย่าง เหตุผล ข้อสนับสนุน ตัวอย่าง และอื่น ๆ ที่ขยายประโยคใจความสำคัญนั้นให้ได้ความสมบูรณ์ชัดเจน กรณีที่มีใจความสำคัญมากกว่าหนึ่งใจความ จะทำให้อย่อนยานขาดเอกภาพ มีสัมพันธภาพ คือ ความเชื่อมโยงของใจความ โดยมีความสอดคล้องกัน เป็นเหตุเป็นผลกัน สนับสนุนกัน หรือเป็นไปตามลำดับ การสร้างสัมพันธภาพให้เกิดขึ้นในย่อหน้าเดียวกัน ทำได้ 2 วิธี คือการจัดระเบียบความคิด และการเชื่อมโยงให้เกี่ยวเนื่องสอดคล้องกัน มีสารัตถภาพ คือ มีการเน้นย้ำใจความสำคัญเพื่อให้ผู้อื่นทราบเจตนาหรือความคิดว่า ความคิดใดมีความสำคัญมากที่สุด ความคิดใดมีความสำคัญรองลงไป และตอนใดเป็นรายละเอียด การเน้นย้ำนั้นทำโดยซ้ำคำ วลี หรือประโยคเดิม และเน้นย้ำด้วยเนื้อหาที่กล่าวถึงเนื้อหาหลักให้มากกว่าเนื้อหาอื่น ๆ กลวิธีที่ช่วยเน้นสารัตถภาพที่ดีที่สุดคือ การเชื่อมโยงความโดยใช้คำศัพท์ และมีความสมบูรณ์ คือ มีสาระที่ครบถ้วนทั้งสาระหลักและสาระรอง โดยสาระรอง คือข้อความที่เป็นส่วนขยายความนั้นต้องชัดเจน ไม่คลุมเครือ ส่วนต่าง ๆ สอดผสานเข้าหากันโดยไม่มีส่วนใดขาดตกบกพร่อง เมื่ออ่านย่อหน้านั้นแล้วได้อรรถาธิบายเหมือนอ่านเรียงความขนาดสั้นเรื่องหนึ่ง เพราะย่อหน้าหนึ่งเท่ากับเรียงความสั้น ๆ เรื่องหนึ่ง

สุทธิ ชัดติยะ (2552, หน้า 26) ก็ได้กล่าวไว้ว่า การเขียนย่อหน้ามีหลัก คือ ในหนึ่งย่อหน้าต้องมีหนึ่งสารัตถภาพ คือ มีประเด็นความคิดเห็นหลักเพียงประเด็นเดียว การเขียนย่อหน้าไม่ควรวางขอบข่ายของเนื้อหาให้มีประเด็นกว้างเกินไป เพราะถ้าประเด็นกว้างเกินไปจะยากต่อการควบคุม ทำให้มีโอกาสที่จะออกนอกประเด็นได้ ควรมีสัดส่วนของเนื้อหาไม่สั้นหรือยาวเกินไป และให้มีความเหมาะสมของความยาวกับย่อหน้าอื่น ๆ โดยประมาณ 5 - 7 บรรทัด ประเด็นหลักของย่อหน้าอาจมีประโยคเดียวหรือมากกว่าก็ได้ ซึ่งเรียกว่าเป็นประโยคใจความสำคัญ และประโยคอื่น ๆ ที่เหลือ เรียกว่า ประโยครองหรือประโยคสนับสนุน การกำหนดตำแหน่งประโยคใจความสำคัญ อาจกำหนดตำแหน่งไว้ได้ตามความเหมาะสม ได้แก่ ตอนต้น ตอนกลาง หรือตอนท้ายของย่อหน้า และประโยคที่อยู่ในหนึ่งย่อหน้า ควรมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกันอย่างราบรื่น โดยมีความสอดคล้องและสนับสนุนระหว่างกันตามลำดับของเนื้อหา และเป็นการเชื่อมโยงความคิดด้วยการใช้ถ้อยคำ วลี หรือประโยคให้ต่อเนื่องอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่าย่อหน้าที่ดี ควรมีเอกภาพ มีสารัตถภาพ มีสัมพันธภาพ และมีความสมบูรณ์ มีประเด็นความคิดเห็นหลักเพียงประเด็นเดียว ตำแหน่งประโยคใจความสำคัญ อาจอยู่ตอนต้น ตอนกลาง หรือตอนท้ายของย่อหน้าก็ได้

6) รูปแบบของย่อหน้า มีผู้กล่าวถึงรูปแบบของย่อหน้า ไว้ดังนี้

วรวรรณ ศรียาภย์ (2557, หน้า 39) กล่าวว่า การเขียนสารต่าง ๆ ในย่อหน้าหนึ่ง ๆ ต้องประกอบด้วยสาระหลักสาระเดียว ส่วนสาระรองมีไม่จำกัด แต่ก็ไม่ควรให้มากเกินไป ทำหน้าที่ขยายสาระหลัก มีรูปแบบการเขียน 4 แบบ คือ เขียนให้เนื้อหาสำคัญอยู่ต้นย่อหน้า เหมาะสำหรับเรื่องที่ต้องการแจ้งให้ทราบ หรือใช้เขียนเรื่องที่ไม่ซับซ้อน เขียนให้เนื้อหาสำคัญอยู่ท้ายย่อหน้า เป็นกลวิธีการเขียนเรื่องที่ต้องการยกเหตุผลมาก่อน แล้วจึงสรุปในตอนท้าย อาจเพื่อขอความช่วยเหลือ ขอความร่วมมือ เขียนให้เนื้อหาสำคัญอยู่ต้นและท้ายย่อหน้า เหมาะสำหรับเขียนเรื่องที่มีความซับซ้อน เมื่อกล่าวถึงเนื้อหาสำคัญแล้ว ต้องขยายความให้รายละเอียด แล้วจึงสรุปซ้ำอีกครั้งในตอนท้าย เขียนให้เนื้อหาสำคัญอยู่กลางย่อหน้า เป็นวิธีการเขียนเนื้อหาที่ซับซ้อน จำเป็นต้องกล่าวนำเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจที่มาและเกิดความรู้สึกอันดี แล้วจึงเขียนเนื้อหาสำคัญ แล้วตามด้วยการอธิบายหรือขยายความเนื้อหาสำคัญนั้น

นอกจากนั้น วรวรรณ ศรียาภย์ (2563, หน้า 6-8) ยังได้กล่าวถึงรูปแบบและเนื้อความในย่อหน้าอีกว่า หน่วยภาษาย่อหน้าหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยรูปแบบและเนื้อความอยู่ด้วยกันเสมอ รูปแบบของย่อหน้า สังเกตได้จากถ้อยคำภาษาใช้เริ่มต้นย่อหน้ามี 2 ลักษณะคือ ย่อหน้าเริ่มต้นด้วยกลุ่มคำ และย่อหน้าเริ่มต้นด้วยสัญลักษณ์แสดงลำดับประเด็น โดยย่อหน้าเริ่มต้นด้วยกลุ่มคำ ใช้ถ้อยคำหรือกลุ่มคำที่มีใช้สัญลักษณ์แสดงลำดับประเด็นเริ่มต้นย่อหน้า ส่วนย่อหน้าเริ่มต้นด้วยสัญลักษณ์แสดงลำดับประเด็น ย่อหน้าลักษณะนี้จะเริ่มต้นด้วยสัญลักษณ์แสดงลำดับประเด็นที่ผู้เขียนใช้ อาจเป็นตัวเลข ตัวอักษรไทยและอื่น ๆ ใช้เริ่มต้นได้ทั้งย่อใจความหลักและย่อหน้าใจความรอง แต่บางครั้งใช้เริ่มต้นเฉพาะย่อหน้าใจความรอง สำหรับเนื้อความในย่อหน้ามีใจความ 2 ชนิด คือ ใจความหลัก และใจความรอง โดยใจความหลัก อาจเรียกว่าเนื้อหาหลัก ความคิดหลัก หรือความคิดสำคัญก็ได้ ในย่อหน้าหนึ่ง ๆ มีใจความหลักเพียงใจความเดียว และใจความรอง หน้าที่หลัก คือ ขยายความหมายของหน่วยภาษาใจความหลักให้ละเอียดชัดเจนขึ้น อาจปรากฏอยู่ในย่อหน้าเดียวกันกับใจความหลัก หรือขึ้นต้นย่อหน้าใหม่ก็ได้

วัลยา ช่างขวัญยืน (2561, หน้า 3-42) ก็ได้กล่าวถึง รูปแบบของย่อหน้าไว้ว่ามี 4 รูปแบบ คือ ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า มีประโยคขยายความเขียนต่อเนื่องมาจนจบ ย่อหน้ารูปแบบนี้เขียนง่ายที่สุด เพราะผู้เขียนสามารถเสนอความคิดสำคัญได้ทันที แล้วจึงขยายความคิดต่อไป ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า มีประโยคขยายความนำมาก่อน โดยกล่าวถึงรายละเอียดหรืออธิบายความคิดเสียก่อนแล้วจึงสรุปความคิดสำคัญไว้ตอนท้าย ย่อหน้าถ้าผู้เขียนไม่ชำนาญอาจทำให้ออกนอกประเด็นได้ง่าย ประโยคใจความสำคัญอยู่กลางย่อหน้า มีประโยคขยายความให้รายละเอียดนำมาก่อน เมื่อเสนอความคิดสำคัญด้วยประโยคใจความสำคัญแล้ว จึงขยายความต่อไปอีก และประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นและตอนท้ายย่อหน้า ย่อหน้า

รูปแบบนี้เขียนประโยคใจความสำคัญไว้ตอนต้นย่อหน้าแล้ว จึงเขียนประโยคขยายความเรื่อยไป และสรุปท้ายย่อหน้าด้วยประโยคใจความสำคัญที่มีเนื้อหาเหมือนตอนต้น แต่ใช้ถ้อยคำต่างกันเพื่อเป็นการย้ำความคิดสำคัญให้เด่นชัดขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า รูปแบบของย่อหน้ามี 4 รูปแบบ คือ ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า ประโยคใจความสำคัญอยู่กลางย่อหน้า และประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นและตอนท้ายย่อหน้า

7) การใช้คำขึ้นต้นย่อหน้า วรวรรณ ศรียาภย์ (2557, หน้า 39) ได้กล่าวว่า มีความสำคัญต่อการเขียนย่อหน้าให้ประสบความสำเร็จ จำแนกได้ 11 ลักษณะ ดังนี้

คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า คือ การขึ้นต้นที่ตอนเริ่มเรื่อง หรือเกริ่น เป็นการเสนอข้อมูล ชี้แจงหลักการ บอกช่วงเวลา จุดสนใจ หรือบอกสภาพทั่ว ๆ ไปในทำนองอารัมภบทหรือคำนำ คำขึ้นต้นที่ใช้ขึ้นอยู่กับประเด็นเนื้อหาของเรื่องที่เขียน

คำขึ้นต้นในเชิงอ้างอิง เป็นการขึ้นต้นย่อหน้าที่ต้องการจะอ้างถึงสิ่งที่เป็นมาแล้ว ความจริงหรือสิ่งที่รับรู้กันเป็นส่วนใหญ่ เพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลหลักในการอธิบายข้อมูลใหม่ หรือสนับสนุนข้อเขียนที่จะเขียนต่อไป

คำขึ้นต้นในลักษณะตั้งข้อสังเกต นำมาใช้เป็นย่อหน้าขยายความย่อหน้าที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยหยิบยกประเด็นสำคัญมาอธิบาย ชี้แจง หรือขยายความให้กระจ่างชัด หรือเพื่อโยงความคิดไปสู่ย่อหน้าถัดไป

คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น นิยมใช้ขึ้นต้นย่อหน้า เมื่อประสงค์จะเน้นให้ข้อเขียนหรือหลักฐานที่กล่าวมาแล้วมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ

คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ นิยมใช้เมื่อต้องการจะชี้แจงให้เห็นคุณค่าหรือผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากหลักการหรือสาเหตุที่กล่าวไว้ข้างต้น บางครั้งอาจนำไปสู่การนำเสนอข้อเขียนที่ขัดแย้งกันได้ การนำเสนอเหตุผลหรือตัวอย่างที่นำมาหักล้างกันนั้นต้องนำเสนอเชื่อถือกว่า

คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็น เป็นลักษณะการขึ้นต้นย่อหน้าที่ต้องการจะสรุปความคิดในช่วงนั้น ๆ

คำขึ้นต้นในลักษณะการเสนอประเด็นใหม่ การเสนอประเด็น การตั้งประเด็นปัญหา หรือการเสนอความคิดใหม่นั้น จะขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของเรื่อง และความลงรอยเป็นระดับเดียวกันของย่อหน้าก่อน

คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติม มักนิยมใช้เมื่อประสงค์จะเพิ่มเติมข้อมูลหรือหลักฐานที่ยังไม่สมบูรณ์

คำขึ้นต้นในรูปการต่อความ เป็นลักษณะที่ประสงค์จะต่อเนื่องความคิด ในย่อหน้าที่กล่าวไว้ข้างต้น และเนื้อความยังไม่จบสมบูรณ์ จำเป็นต้องหยุดไว้ก่อน มิเช่นนั้นแล้ว จะเป็นเหตุให้เนื้อความในย่อหน้านั้นยาวเกินไป

คำขึ้นต้นในเชิงการย้ำ มักกล่าวย้ำหรือเน้นข้อมูลทีกล่าวมาแล้วข้างต้น แล้วนำไปสู่การขัดแย้งหรือไม่ก็ได้

คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระ คำขึ้นต้นลักษณะนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ต้องการเสนอ

8) ขั้นตอนการเขียนย่อหน้า วรวรรณ ศรียาภย์ (2557, หน้า 45) กล่าวถึง ขั้นตอนการเขียนย่อหน้าว่า มีกระบวนการ 6 ลำดับขั้นตอน คือ คิดเรื่องที่จะเขียน แปรความคิดเป็น ประโยคใจความสำคัญ เขียนโครงเรื่อง เขียนขยายความโครงเรื่อง เรียบเรียงเป็นย่อหน้า ทบทวน ตรวจสอบ และแก้ไข โดยการคิดเรื่องที่จะเขียน ผู้เขียนต้องคิดว่าตนต้องการจะเขียนเรื่องอะไร แล้ว แปรความคิดเป็นประโยคใจความสำคัญ จะช่วยจำกัดขอบข่ายของงานเขียนได้ว่าจะแคบหรือกว้าง เพียงใด ซึ่งประโยคใจความสำคัญที่ดีมีความคิดเพียงประการเดียว จากนั้นเขียนโครงเรื่อง นำประโยค นั้นมาตั้งเป็นโครงเรื่องสั้น ๆ เพื่อเขียนขยายความคิดในประโยคสำคัญที่ตั้งไว้ให้ชัดเจน แล้วเขียน ขยายความโครงเรื่อง นำโครงเรื่องมาขยายให้ชัดเจน มีใจความครบถ้วน สมบูรณ์ ต่อด้วยเรียบเรียง เป็นย่อหน้า ในขั้นฝึกหัดเขียนให้ขึ้นต้นด้วยประโยคใจความสำคัญก่อน แล้วตามด้วยประโยคขยาย โดยให้ต่อเนื่องกัน กลมกลืนทั้งเนื้อความและภาษา ท้ายที่สุดทบทวน ตรวจสอบ และแก้ไข โดยผู้เขียน นำข้อความที่เขียนทั้งหมดมาพิจารณาใหม่อีกครั้ง ทบทวนและตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งอักขรวิธี การเขียนสะกดคำ ไวยากรณ์ ความเป็นประโยค ความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน วรรคตอน การใช้ เครื่องหมาย และหลักการอื่น ๆ

2.3.4 การใช้โวหาร ปราชญ์และนักวิชาการทางภาษาไทยหลายท่านได้แสดง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้โวหาร โดยจำแนกได้ 2 ประเด็น ได้แก่ ความหมายของโวหาร และ ประเภทของโวหาร ดังนี้

1) ความหมายของโวหาร มีผู้กล่าวถึงความหมายของโวหารไว้ดังนี้

กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 30) กล่าวว่า โวหารใน การเขียน หมายถึง ท่วงทำนองหรือลีลาของภาษาที่ผู้ผลิตผลงานใช้ในการเขียน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ เรื่องราวและความรู้สึกตามวัตถุประสงค์ของเรื่องที่เขียน

วรวรรณ ศรียาภย์ (2565, หน้า 129) ได้กล่าวถึงโวหารไว้ว่า โวหารเกิด จากชั้นเชิงหรือศิลปะวิธีแต่งข้อความ สื่อความรู้ความคิด ตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการ

ดวงใจ ไทยอุบุญ (2556, หน้า 209) กล่าวว่า โวหาร คือการใช้ถ้อยคำที่เลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดี มีความสละสลวย มีความเหมาะสม โวหารใช้ขยายความให้ชัดแจ้ง และเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด ความรู้หรือจินตนาการของผู้เขียนให้กว้างไกลออกไป

สุทธิ ชัตติยะ (2552, หน้า15) กล่าวถึงโวหารว่า เป็นลีลาการเขียนที่อาศัยถ้อยคำและข้อความอย่างมีรูปแบบสละสลวยและคมคาย ให้เป็นตามระดับของภาษา และมีลักษณะของการปรุงแต่งให้เกิดสีสันหรือรสของภาษา ในลักษณะพิเศษมากกว่าภาษาธรรมดาที่เรียบง่าย

จากข้างต้นอาจสรุปได้ว่า โวหาร คือ ลีลาหรือท่วงทำนองทางภาษาของผู้เขียน หรือ ผู้ประพันธ์ เพื่อสื่อความตามที่คุณเขียนหรือผู้ประพันธ์ต้องการ

1. **ประเภทของโวหาร** มีผู้กล่าวถึงความหมายของโวหารไว้หลายท่าน ดังนี้

1.1 แนวคิดประเภทโวหารของกาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 30) กล่าวว่า ประเภทของโวหารในการเขียน มีผู้แบ่งไว้ต่าง ๆ หลายท่าน อาทิ ตำราหลักภาษาไทยของพระยาอุปกิตศิลปสาร แบ่งโวหารออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และอุปมาโวหาร ตำราการใช้ภาษาของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวถึงแต่โวหารในการเขียนเรียงความและแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร และเทศนาโวหาร ไม่แยกสาธกโวหารและอุปมาโวหารออกไปต่างหาก แต่รวมไว้กับเทศนาโวหาร และหนังสืออุเทศภาษาไทย บรรทัดฐานภาษาไทย แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ บรรยายโวหาร อธิบายโวหาร พรรณาโวหาร และเทศนาโวหาร

อย่างไรก็ตาม กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 30) สรุปประเภทของโวหารไว้ว่า บรรยายโวหาร เป็นการบอกเล่าตรง ๆ ว่าสิ่งนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ที่ไหน หรือใครทำอะไร เมื่อไร อย่างไร อธิบายโวหาร เป็นการเขียนเนื้อความให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ความเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียดและชัดเจนในเรื่องที่อธิบายนั้น พรรณาโวหาร เป็นการเขียนเนื้อความอย่างละเอียด ด้วยถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านสร้างภาพในจินตนาการเกิดอารมณ์และความรู้สึกคล้อยตาม เทศนาโวหาร เป็นการเขียนเพื่อสั่งสอนผู้อ่านให้ได้รับคติข้อคิด แนวทางการปฏิบัติตนเพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม และสร้างสังคมให้เป็นปรกติสุข เทศนาโวหารมักจะมีตัวอย่างประกอบ เพื่อให้เข้าใจคำสอนและเห็นคล้อยตาม ตัวอย่างที่ยกมาประกอบนั้นเรียกว่า สาธกโวหาร

1.2 แนวคิดประเภทโวหารของวรวรรณ ศรียาภัย (2565, หน้า 129) ได้จำแนกโวหารออกเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ บรรยายโวหาร เป็นการกล่าวเรื่องราวอย่างละเอียดถี่ถ้วน มุ่งให้ผู้รับสารรู้ เข้าใจ และเห็นความเป็นจริง กล่าวอย่างตรงไปตรงมา ไม่สอดแทรกความรู้สึก

พรรณนาโวหาร เป็นการกล่าวเนื้อความอย่างละเอียด เพื่อรำพึงรำพันอารมณ์ความรู้สึก ให้ผู้รับสาร เกิดอารมณ์ และจินตนาการคล้อยตาม อาจใช้ความเปรียบลึกซึ้งกินใจ ภาษาพรรณนาจะต้องประณีต และสละสลวย เทศนาโวหาร เป็นการกล่าวเพื่อการสั่งสอน ให้ข้อคิด อบรม ตักเตือน อาจยกเหตุผล มากกล่าวอ้าง เพื่อให้ผู้รับสารเชื่อถือและปฏิบัติตาม สาธกโวหาร เป็นการยกเรื่องราว เหตุการณ์ หรือเรื่องเล่าประกอบ เพื่อช่วยเสริมให้ผู้รับสารเกิดความรู้ เข้าใจ และเชื่อถือ และอุปมาโวหาร เป็นการกล่าวเปรียบเทียบเป็นเรื่องราว ให้ผู้รับสารนึกเห็นภาพหรือจินตนาการคล้อยตาม

1.3 แนวคิดประเภทโวหารของดวงใจ ไทยอุบุญ (2556, หน้า 209) แบ่งโวหารออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ บรรยายโวหาร เป็นการเขียนเฉพาะสาระสำคัญ เขียนเรื่องจริง โดยผู้เขียนจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนเป็นอย่างดี ใช้ภาษาเขียนที่เข้าใจง่าย เรียบเรียง ความคิดให้เป็นระเบียบต่อเนื่องและมีความสัมพันธ์กัน พรรณนาโวหาร เป็นการใช้อยุทธวิธีที่เลือกสรร แล้ว เพื่อสื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกที่ชัดเจน เน้นให้เกิดภาพพจน์ เกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วม ไปกับผู้เขียน ใช้ภาพพจน์หรืออุปมาโวหาร เพื่อให้ได้อารมณ์ความรู้สึกหรือเกิดจินตนาการคล้อยตาม เทศนาโวหาร ต้องใช้โวหารอื่น ๆ มาประกอบ เพื่อให้ได้ใจความชัดเจนแจ่มชัด สามารถชักจูงใจผู้อ่าน ให้คล้อยตามความคิดของผู้เขียนได้ อุปมาโวหาร เป็นการเปรียบเทียบสิ่งของที่เหมือนกัน เปรียบเทียบโดยโยงความคิดไปสู่อีกสิ่งหนึ่ง หรือเปรียบเทียบข้อความตรงกันข้าม หรือข้อความที่ ขัดแย้งกัน และสาธกโวหาร เป็นการหยิบยกตัวอย่างมาอ้างอิงประกอบการอธิบายเพื่อสนับสนุน ข้อความที่เขียนไว้ให้ผู้อ่านเข้าใจ และเกิดความเชื่อถือ

1.4 แนวคิดประเภทโวหารของสุทธิ ชัตติยะ (2552, หน้า 15 - 17) จำแนกโวหารออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ บรรยายโวหาร เป็นโวหารที่ใช้เล่าเรื่อง บอกเล่าหรืออธิบาย ข้อเท็จจริงและเรื่องราวต่าง ๆ ตามลำดับของข้อมูลและเหตุการณ์ โดยเขียนตรงไปตรงมา รวบรวมไม่ เยิ่นเย้อ พรรณนาโวหาร เป็นการใช้อยุทธวิธีที่มุ่งให้ความชัดเจนและแจ่มแจ้งในรายละเอียดโดย โน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งคล้อยตาม มักใช้ภาษาที่เป็นการจูงใจหรือกระตุ้นอารมณ์ อย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้อ่าน เทศนาโวหาร เป็นสำนวนที่มีจุดมุ่งหมายในการนำเสนอเพื่อโน้มน้าวจิตใจ ของผู้อ่านให้เชื่อตามความคิดเห็นของผู้เขียน มักมุ่งในเรื่องการสั่งสอนด้วยเหตุผลที่เหมาะสมและ น่าเชื่อถือ สาธกโวหาร เป็นโวหารที่แสดงความชัดเจนโดยการยกตัวอย่างหรือเรื่องราวประกอบเพื่อให้ ผู้อ่านได้เข้าใจความคิดของผู้เขียนอย่างแจ่มแจ้ง และอุปมาโวหาร เป็นสำนวนที่ใช้ในการเปรียบเทียบ โดยการยกเอาสิ่งที่คล้ายคลึงหรือเหมือนกันมาเทียบเคียงกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของ สิ่งต่าง ๆ อย่างชัดเจนมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่า โวหารแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และอุปมาโวหาร

2.3.5 การใช้ภาพพจน์ จากการศึกษาของนักวิชาการเกี่ยวกับภาพพจน์ สามารถสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับภาพพจน์ได้ว่า ภาพพจน์ เป็นสำนวนภาษาในรูปแบบที่เรียบเรียง ถ้อยคำด้วยกลวิธีอันหลากหลาย ให้ผิดแผกไปจากสำนวนภาษาปกติ มุ่งให้ผู้รับสารรับรู้ความหมาย พิเศษมีจินตนาการบังเกิดเป็นภาพขึ้นในจิตใจ จำแนกได้ 19 ลักษณะ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคคลวัต สัญลักษณ์และสัญลักษณ์นิยม การเลียนเสียงธรรมชาติ นามนัย การแฝงนัย การอ้างถึง คำถามเชิงวาทศิลป์ แนวเทียบ ปฏิทรรศน์ ปฏิพจน์ สมมุติภาวะ สหลักษณ์ สัมพจน์ย อวพจน์ อุปนิเสธ และอุปมานิทัศน์

อุปมา คือ การกล่าวเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือน หรือต่างจากอีกสิ่งหนึ่ง โดยยึดรูปลักษณ์ของสิ่งนั้นเป็นสำคัญ ใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบ

อุปลักษณ์ คือ เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำว่า เป็น หรือ คือ เพื่อแสดงการเปรียบเทียบ

อติพจน์ หรือ อธิพจน์ คือ การกล่าวเกินความเป็นจริง มุ่งสร้างอารมณ์เป็นสำคัญ

บุคคลวัตหรือบุคลาธิษฐาน คือ การสมมุติให้สิ่งมีชีวิตคน รวมถึงพฤติกรรมของสัตว์ ให้แสดงกิริยาอาการหรือความรู้สึกเช่นเดียวกับคน

สัญลักษณ์และสัญลักษณ์นิยม คือ การนำของสิ่งหนึ่งหรือสภาพอย่างหนึ่ง เป็นตัวแทนของสิ่งหนึ่งที่กล่าวถึง มีการใช้ใน 3 ลักษณะคือ สัญลักษณ์แบบขนบนิยม สัญลักษณ์ที่เป็นสากล และสัญลักษณ์เฉพาะตน

สัทพจน์ หรือ การเลียนเสียงธรรมชาติ คือ การใช้คำเพื่อแสดงเสียงของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งเสียงธรรมชาติ

นามนัย คือ การใช้คำหรือวลีซึ่งบ่งบอกลักษณะ หรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความหมายถึงส่วนน้อย แทนความหมายถึงสิ่งที่ใหญ่กว่า หรือแทนสิ่งนั้นทั้งหมด

การแฝงนัย คือ การใช้คำหรือถ้อยคำให้มีความหมายตรงกันข้าม เช่น บอกว่ารัก แต่ที่จริงเป็นความเกลียดชัง

การอ้างถึง คือ การกล่าวเ้าความถึงอีกสิ่งหนึ่ง อีกเรื่องหนึ่ง หรืออีกเหตุการณ์หนึ่ง

คำถามเชิงวาทศิลป์ คือ การตั้งคำถาม โดยไม่ต้องการคำตอบ เพราะอาจทราบอยู่แล้ว หรือเป็นคำถามที่มีอาจหาคำตอบได้

แนวเทียบ คือ การเปรียบเทียบเรื่องราว พฤติกรรม ความคิด หรือสภาพใด ๆ ของ 2 สิ่ง ให้เข้าคู่หรือหมวดหมู่เดียวกัน

ปฏิทรรศน์ คือ การกล่าวความหมายซึ่งตีความผิดเพี้ยน แล้วเห็นว่า ไม่สอดคล้องกัน แต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน กลับมีความหมายสอดคล้องกัน

ปฏิพจน์ คือ การกล่าวสิ่งซึ่งความจริงตรงข้ามกัน ไม่สอดคล้องกัน ให้เข้าคู่กัน

สมมุติภาวะ คือ การกล่าวให้ผู้ส่งสารสื่อสารกับสิ่งมีชีวิตมนุษย์หรือนามธรรม

สหลักษณ์ คือ การกล่าวถึงผลของการสัมผัส ที่ผิดไปจากธรรมดา

สัมพจน์ คือ การกล่าวให้สิ่งนามธรรมแสดงกริยาอย่างรูปธรรม

อวพจน์ คือ การกล่าวลดน้ำหนักของความรู้สึกให้น้อยลง เพื่อลดความหมาย มุ่งประชดประชัน หรือหยอกล้อให้ขบขัน

อุปนิเสธ คือ กล่าวลดน้ำหนักลงในเชิงปฏิเสธ เช่น การไม่อ่านหนังสือ ไม่เห็นว่าจะไม่ฉลาดหรือโง่งง

อุปมานิทัศน์ คือ การกล่าวเรื่องเล่าหรือนิทานมาประกอบการขยายความ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภาพพจน์ เป็นกลวิธีการสื่อสารอย่างหนึ่ง ที่ทำให้สาร หรือข้อความต่าง ๆ สามารถสื่อความหมายและทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ และเข้าถึง สุนทรียภาพตามผู้อ่านต้องการ

2.3.6 การใช้ลีลาภาษา จากการศึกษาลีลาภาษา มีผู้รู้ได้แสดงความคิดเห็นไว้ หลายท่าน สามารถจำแนกลีลาภาษาออกเป็น 2 ประเด็น คือ ด้านความหมายของลีลาภาษา และ ประเภทของลีลาภาษา ดังนี้

1) ความหมายของลีลาภาษา ในงานวิจัยเล่มนี้ มีความหมายถึง ลีลา ที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Style มีผู้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับ ลีลา ในความหมายที่แตกต่างกัน ดังนี้

ัญญา สังขพันธานนท์ (2539, หน้า 209) ได้กล่าวว่า ลีลาภาษา เป็น แนวทางที่นักเขียนเลือกใช้และเรียบเรียงถ้อยคำ เพื่อที่จะแสดงความคิด หรือแก่นเรื่อง ลีลาการเขียน เกิดจากองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น การเลือกใช้คำ ประโยค วลีหรือการใช้ภาษาในเชิงความเปรียบ

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541, หน้า 148) ก็ได้กล่าวไว้ว่า วัจนลีลา (Style) เป็นรูปแบบการใช้ภาษาแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการใช้แบบอื่นโดยปริบทหรือ สถานการณ์การใช้ภาษา

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ลีลาภาษา หรือ Style เป็น ลักษณะเฉพาะของแต่ละคนในการใช้ภาษาหรือสำนวนโวหาร ลีลาภาษาของแต่ละคนจะแตกต่างกัน ออกไปตามความรู้สึกนึกคิด ประสบการณ์ส่วนบุคคล และความสามารถของแต่ละคน

2) ประเภทของลีลาภาษา ในภาษาไทยยังไม่มีผู้ใดจำแนกประเภทลีลาใน ภาษาไทยออกเป็นประเภทต่าง ๆ ไว้อย่างแน่นอน อย่างไรก็ตาม อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541, หน้า 155 - 159) ได้จำแนกรูปแบบลีลาออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

วจนลีลาตายตัว ได้แก่ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดกับบุคคลที่เป็นที่เคารพสักการะสูงสุด เช่น ภาษาที่ใช้กราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์ และราชาศัพท์ที่ใช้บรรยายพระราชกรณียกิจต่าง ๆ นอกจากนั้นยังได้แก่ ภาษาที่ใช้เรียกขานในศาล ในที่ประชุมรัฐสภา ภาษาที่ใช้กล่าวในพิธีการที่สำคัญต่าง ๆ มักใช้ถ้อยคำดั้งเดิมที่เข้ามาเป็นเวลานานในสังคม ประกติแล้วไม่ใช่สนทนาในชีวิตประจำวัน ชาวบ้านอาจไม่เข้าใจความหมาย

วจนลีลาเป็นทางการ ได้แก่ รูปแบบของภาษาที่ใช้ในโอกาสสำคัญและใช้พูดกับบุคคลที่สูงกว่า แต่มีความยืดหยุ่นได้ไม่ตายตัวเหมือนวจนลีลาตายตัว เช่น ภาษาที่ใช้เขียนบทความวิชาการ ภาษาที่ใช้เขียนเอกสารทางราชการ ภาษาที่ใช้ในการกล่าวสุนทรพจน์ ภาษาที่ใช้ในการประชุมที่เป็นทางการทั้งหลาย และภาษาที่ใช้บันทึกรายงานการประชุม มีรูปแบบที่สมบูรณ์ทางไวยากรณ์ ใช้ประโยคซับซ้อน แต่มีความยืดหยุ่น และไม่เอ็งการเท่าวจนลีลาตายตัว

วจนลีลาหารือ ใช้ในการสนทนาติดต่อทางอาชีพ การงาน การซื้อขายในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการประชุมที่ไม่เป็นทางการ ใช้รูปประโยคที่หลวม ไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายไวยากรณ์ มีการละคำ ละประธานของประโยค มีการใช้คำต่างประเทศปน

วจนลีลาเป็นกันเอง ได้แก่ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดโดยไม่ระมัดระวัง พูดแบบตามสบายและไม่รู้สึกตัว ไม่มีการเกร็ง ใช้พูดกับเพื่อนหรือคนที่คุ้นเคยกันพอสมควร มักมีการออกเสียงไม่ชัดเจน มีการกร่อนคำ การซ้ำคำ การใช้คำสแลง และใช้คำลงท้าย รูปประโยคสั้น ๆ ง่าย ๆ

วจนลีลาสนิทสนม เป็นวจนลีลาที่ไม่มีความเป็นทางการ ใช้พูดกับคนที่สนิทสนม อาจสังเกตได้จากการละคำ การออกเสียงมีการกร่อนคำมากกว่าวจนลีลาเป็นกันเอง และมีการใช้คำย่อที่ผู้อ่านนอกกลุ่มไม่เข้าใจ เป็นภาษาที่ใช้ในครอบครัว หรือในกลุ่มที่สนิทสนมกันมาก ๆ

3. แนวคิดการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน

การสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน เป็นการอ่านที่ผู้อ่านต้องรวบรวมสิ่งที่ได้จากสารที่อ่านมาเรียบเรียงเป็นความคิดและเกิดความเข้าใจ ตรงกับเรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการสื่อ เป็นการเลือกเก็บเฉพาะส่วนที่เป็นสาระ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์จากการอ่านนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดย(เรีนฤทัย สัจจพันธุ์, 2561, หน้า 15-2) จำแนกประเด็นเกี่ยวกับการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่านไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ การรวบรวมข้อมูล การอ่านเก็บสาระสำคัญ และ การสร้างงานเขียนจากการอ่าน ดังนี้

3.1 การรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การสำรวจข้อมูลและการคัดเลือกข้อมูลสำคัญ โดยการสำรวจข้อมูล มีปัจจัยที่ควรพิจารณา คือ ลักษณะของข้อมูล อันประกอบด้วย ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลจากตัวบุคคล ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ส่วนแหล่งข้อมูล ที่สำคัญคือห้องสมุด นอกจากนั้นยังมีแหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีเอกสารเผยแพร่ให้ค้นคว้าได้ด้วยตนเองจากอินเทอร์เน็ต

สำหรับการคัดเลือกข้อมูลสำคัญ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ ผู้อ่านต้องอ่านข้อมูลเหล่านั้นทั้งหมด การอ่านแบบคร่าว ๆ จะช่วยประหยัดเวลาได้มาก การอ่านแบบคร่าว ๆ คือการเปิดผ่านโดยเร็วไม่อ่านทุกตัวอักษรเป็นการอ่านเพียงให้รู้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไรมองเห็นภาพรวมของเรื่องมากกว่าจะมุ่งในรายละเอียด

หลักในการคัดเลือกข้อมูล คือ เป็นบทอ่านที่มีเรื่องราวตรงกับประเด็นที่ต้องการหรือเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน จากนั้นจึงนำข้อมูลต่าง ๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกันแล้วสังเคราะห์อีกครั้งหนึ่ง เป็นบทอ่านที่มีความคิดริเริ่ม เฉียบคม แปลกใหม่ น่าเชื่อถือ มีเหตุผล และปราศจากอคติ เป็นบทอ่านที่ใช้ภาษาได้ดี นำเสนอด้วยภาษาที่กระชับ กระชับ ไม่วกวน เป็นบทอ่านที่สามารถอ้างอิงที่มาได้ เพราะจะเป็นข้อยืนยันที่มีน้ำหนัก ในการเขียนเชิงอรรถหรือบรรณานุกรมต่อไป

ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลจึงเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่ผู้เขียนจะต้องลงมือกระทำก่อนการอ่านและการเขียน โดยการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ตั้งใจจะเขียน แยกประเภทข้อมูลตามที่ต้องการและเห็นว่าจำเป็น จากนั้นสำรวจว่าจะค้นหาข้อมูลนั้น ๆ ได้ที่แหล่งข้อมูลใด ซึ่งอาจจะต้องพึงพาทั้งห้องสมุดและสื่อเทคโนโลยี เมื่อสำรวจข้อมูลได้มากพอหรือครบถ้วนแล้ว จึงถึงขั้นตอนของการคัดเลือกข้อมูลที่เห็นว่า สำคัญและเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการเขียน ในขั้นตอนนี้ผู้เขียนสามารถใช้วิธีการอ่านคร่าว ๆ เพื่อคัดสรรข้อมูลที่ต้องการโดยรวดเร็วได้

3.2 การอ่านเก็บสาระสำคัญ เป็นส่วนสำคัญที่สุดของการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อความที่อ่านเพื่อนำไปใช้ต่อไป เพราะผู้อ่านจะต้องอ่านละเอียด ใช้สมาธิและมีวิจารณญาณในการทำความเข้าใจกับสิ่งที่อ่าน ประกอบไปด้วย การจับใจความสำคัญ การวิเคราะห์ การตีความ การสรุปความ และการสังเคราะห์

การอ่านจับใจความสำคัญเป็นการอ่านเพื่อจับประเด็นให้ได้ว่าผู้เขียนกำลังเสนอข้อคิดเห็น หรือข้อมูลอะไร ประโยคที่แสดงใจความสำคัญของเรื่อง อาจปรากฏเป็นประโยคต้น กลาง ท้าย หรือทั้งต้นและท้ายของย่อหน้านั้นก็ได้ ประโยคอื่นจะเป็นข้อความที่นำมาสนับสนุนให้ชัดเจนขึ้น

การวิเคราะห์ เป็นการพิจารณาแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งที่อ่านโดยละเอียด คือ การวิเคราะห์รูปแบบ กลวิธี และภาษา โดยการวิเคราะห์รูปแบบ ผู้อ่านต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะและองค์ประกอบของวรรณกรรมแต่ละรูปแบบ เพื่อจะได้วิเคราะห์ได้ถูกต้อง ส่วนการวิเคราะห์กลวิธี เช่น ฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ ร้อยกรอง การสร้างผู้เล่าเรื่อง การสร้างตัวละคร การวางโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง การจบเรื่อง และการวิเคราะห์ภาษา จะทำให้เห็นลีลาของการประพันธ์ การเลือกสรรคำ การใช้ความเปรียบ การประดิษฐ์สร้างคำหรือสำนวนขึ้นมาเป็นพิเศษ การใช้ภาษาของบทประพันธ์เช่นนี้ บางครั้งมีความโดดเด่นจนแสดงอัตลักษณ์ของนักประพันธ์ผู้นั้น

การตีความ เป็นการทำความเข้าใจกับความหมายซ่อนเร้นของข้อความที่อ่าน โดยพิจารณาจากเนื้อหาและความคิดที่ปรากฏในงานประพันธ์ ผู้อ่านจะต้องตีความหมายของข้อความนั้นให้ครบถ้วนทั้ง 4 ประการ ได้แก่ เนื้อความ ความรู้สึก น้ำเสียง และจุดมุ่งหมาย

การสรุปความ เป็นการสรุปหาความหมายที่ผู้เขียนละไว้ โดยเชื่อว่าผู้อ่านสามารถทราบเองได้จากการอ่าน ผู้อ่านจะต้องประมวลข้อมูลที่ให้ไว้ แล้วสรุปความจากความเข้าใจของตน

การสังเคราะห์ เป็นการสกัดเนื้อหาสาระหรือประเด็นสำคัญจากสิ่งที่อ่านซึ่งมีหลากหลาย เพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นข้อเขียนของตนต่อไป

3.3 การสร้างงานเขียนจากการอ่าน มีขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดเรื่องและรูปแบบ การวางเค้าโครง การเขียน และการปรับปรุงแก้ไข โดยการกำหนดเรื่องและรูปแบบ ทำให้มีเป้าหมายและขอบเขตในการเขียน การวางเค้าโครง โดยกำหนดหัวข้อหลัก หัวข้อย่อย ส่วนขยาย ความ ตัวอย่าง ฯลฯ เป็นการกำหนดทิศทางหรือแผนการเขียนไว้ล่วงหน้า การเขียน เป็นขั้นตอนสำคัญ ผู้เขียนต้องย่อข้อมูลทั้งหมดมาใช้ในการเขียนตาม รูปแบบ จุดประสงค์ และลีลาเฉพาะตัว งานเขียนมีหลายประเภท หลักการเขียนที่สามารถใช้ร่วมกันได้ คือ การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง และการปรับปรุงแก้ไข เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเขียน เพื่อให้ได้ข้อเขียนที่สมบูรณ์ที่สุด ก่อนเผยแพร่ การปรับปรุงแก้ไขมี 2 ส่วน คือ ปรับปรุงแก้ไขเรื่องภาษา และปรับปรุง แก้ไขเรื่องเนื้อหา

4. สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร

ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย พบว่ามีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สาร ที่เป็นผลงานในระดับปริญญาเอก ปริญญาโท และงานวิจัย แยกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มศึกษาสารัตถะ กลุ่มศึกษากลวิธีการสื่อสาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 กลุ่มศึกษาสารัตถะ

มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สาร กลุ่มศึกษาสารัตถะ ที่เป็นผลงานในระดับปริญญาเอก ปริญญาโท และงานวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร กลุ่มศึกษาสารัตถะ

ที่	ปี	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
	พ.ศ.			
1	2561	สารัตถะและกลวิธีการนำเสนอในสารคดีเชิงมนุษยวิทยาของบุญยงค์ เกศเทศ	ชลลัดดา สายนาโก	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
2	2560	สารัตถะและกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมคำสอน สำนวนพระอริยานุวัตร เขมจารี	กนกเนตร จันทะนิตย์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
3	2558	วรรณกรรมคำสอนของสุนทรภู่ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย	สาทิต แทนบุญ	วิทยานิพนธ์ ปร.ด.
4	2549	การปริวรรตและวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอีสาน กรณีลำเต้าเสือเฒ่า ฉบับวัดอโนดาช จังหวัดอุบลราชธานี	สุรณี แก้วกลม	งานวิจัย
5	2544	การศึกษาเปรียบเทียบโคลงนิราศนรินทร์กับโคลงนิราศสุพรรณของสุนทรภู่ ในด้านการใช้ศัพท์วรรณรส และสารัตถะ	จันทร์ศิริ แทนมณี	งานวิจัย
6	2542	สารัตถะจากนิทานพื้นบ้านเขมร	นภาพร แสงสุข	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นถึงข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร กลุ่มศึกษาสารัตถะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชลลัดดา สายนาโก (2561) ศึกษาสารัตถะและกลวิธีการนำเสนอในสารคดีเชิงมนุษยวิทยาของบุญยงค์ เกศเทศ พบว่าสารัตถะในสารคดีปรากฏ 2 ประเด็น คือ สารัตถะด้านมนุษยวิทยา และนัยที่สะท้อนจากสารัตถะ สารัตถะด้านมนุษยวิทยามี 2 ด้าน ได้แก่ สารัตถะด้านวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ด้านภูมิโนเวศ ด้านสภาพบ้านเรือน ด้านศิลปะพื้นบ้านและด้านการแต่งกาย สารัตถะด้านวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ประชากรและเชื้อชาติ วิถีชีวิต ภาษา การเมืองการปกครอง วิธีการเก็บข้อมูล ระบบเศรษฐกิจและการจัดช่วงชั้นทางสังคม ส่วนนัยที่สะท้อนจากสารัตถะมี 3 ด้าน ได้แก่ วิธีการเก็บข้อมูล การนำเสนอภูมิปัญญาชาวบ้านของชนเผ่า และการศึกษาภาษาในทางมนุษยวิทยา

กนกเนตร จันทะนิตย์ (2560) ศึกษาสารัตถะและกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรม คำสอน สำนวนพระอริยานุวัตร เขมจารี จำนวน 18 เรื่อง พบว่า สารัตถะคำสอนสำหรับ

ชนชั้นปกครองที่พึงยึดถือเป็นแนวทางในการปกครองบ้านเมือง ได้แก่ ทศพิธราชธรรม คือคุณธรรมสำคัญ 10 ประการ ได้แก่ ทาน หรือทาน, สีล หรือศีล, ปริจจาค หรือปริจจาคะ, อาชว หรืออาชวะ, มททว หรือมัททวะ, อกโกธ หรืออักโกธะ, อวิหิงสญ หรือ อวิหิงสะ, ตป หรือตปะ, ขนติญ หรือ ขันติ, อวิโรธ หรืออวิโรธน์ สาระตละคำสอนเกี่ยวกับบุคคลทั่วไปที่ควรยึดถือประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ความกตัญญูความขยันหมั่นเพียรศีลธรรมการดำเนินชีวิต ส่วนสาระตละคำสอนสำหรับผู้ชาย และสาระตละคำสอนผู้หญิงที่ควรยึดถือประพฤติปฏิบัติ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียร และมีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต เช่นเดียวกันแต่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติแตกต่างกันไป

สาทิต แทนบุญ (2558) ศึกษาวรรณกรรมคำสอนของสุนทรภู่ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยโดยศึกษาจากวรรณกรรมคำสอน 3 เรื่อง คือ สวัสดิรักษา เพลงยาวถวายโอวาท และสุภาสิตสอนหญิง พบว่า สาระตละวรรณกรรมคำสอนของสุนทรภู่ สวัสดิรักษา เนื้อความเป็นคำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามความเชื่อโบราณเพื่อให้เป็นสิริมงคล ระบุประโยชน์ผู้ที่ปฏิบัติตามพึงได้รับ และระบุโทษหรืออันตรายแก่ผู้ฝ่าฝืน เรื่องที่สอน ได้แก่ เรื่องการรักษาสุขภาพอนามัย การวางตัว ฯลฯ เพลงยาวถวายโอวาท มีเนื้อความสอนให้ขยันเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ เช่น เรื่องการเมือง การสงคราม กฎมณเฑียรบาล ฯลฯ สุภาสิตสอนหญิง มีเนื้อความที่เกี่ยวกับ การสอนสตรีตามค่านิยมของสังคมไทย มีทั้งข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติ ทั้งในเรื่องของการวางตัว กิริยามารยาท การแต่งกาย การเลือกคู่ครอง การปรนนิบัติสามี

สุรณี แก้วกลม (2549) ศึกษาการปริวรรตและวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอีสานกรณีลำเต้าเสือเน่า ฉบับวัดดอนดาซ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ลำเรื่องเต้าเสือเน่ามีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือมุ่งสอนให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมุ่งสอนไปที่ผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองต้องปฏิบัติตนตามฮีตคลองแต่โบราณ กล่าวคือ มุ่งรักษาศีล หมั่นทำบุญให้ทาน มีความเมตตาและยุติธรรมต่อพลเมือง นอกจากนี้ยังมุ่งสอนให้บุคคลยอมรับในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองว่าเป็นผลของกรรมที่ติดตามตัวเองมาแต่ชาติปางก่อน ด้านรูปแบบการประพันธ์ นิทานเรื่องนี้ประพันธ์ในรูปแบบกลอนหรือโคลงสาร ไม่เคร่งครัดในด้านฉันทลักษณ์ ด้านภาษาพบว่า คำที่นำมาใช้ส่วนมากเป็นคำภาษาถิ่นอีสาน ซึ่งเป็นคำง่าย ๆ แสดง ความหมายตรงไปตรงมา ตัวอักษรและอักขรวิธีอักษรธรรมอีสานซึ่งใช้บันทึกนิทานเรื่องนี้ มีลักษณะเหมือนกับรูปแบบอักษรและอักขรวิธีที่ใช้กับการประพันธ์นิทานพื้นบ้านเรื่องอื่น ๆ

จันทร์ศิริ แทนมณี (2544) ศึกษาการศึกษาเปรียบเทียบโคลงนิราศนรินทร์กับโคลงนิราศสุพรรณของสุนทรภู่ ในด้านการใช้ศัพท์วรรณรส และสาระตละ ในด้านสาระตละพบว่า โคลงนิราศทั้ง 2 เรื่อง มีสาระตละที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในการแต่ง โดยโคลงนิราศนรินทร์พรรณนา คร่ำครวญถึงคนรักตามรูปแบบนิราศโบราณ โดยใช้อารมณ์กวีพรรณนาให้วิจิตรพิสดารมาก

ที่สุดเหนือจากความเป็นจริง แต่โคลงนิราศสุพรรณนั้น สุนทรภู่มีวัตถุประสงค์พรรณนาการเดินทางเล่าประวัติตนเอง แสดงสถานที่ที่เกี่ยวข้อง และสะท้อนสภาพของสังคม ให้ข้อคิดในลักษณะสมจริง โคลงนิราศนรินทร์มีสารัตถะเด่นชัดอยู่ประการเดียว คือ เป็นโคลงพิศวาส คร่ำครวญอย่างไพเราะและงดงามทั้งอรรถและรส และแต่งแหวกรูปแบบออกไปอย่างจงใจ ส่วนโคลงนิราศสุพรรณมีสารัตถะที่หลากหลาย

นภาพร แสงสุข (2542) ศึกษาสารัตถะจากนิทานพื้นบ้านเขมร โดยศึกษาจากเอกสารประชุมตำนานและนิทานพื้นบ้านเขมร ภาคที่ 1-9 จำนวน 246 เรื่อง ซึ่งแปลโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประยูร ทรงศิลป์ พบว่า นิทานพื้นบ้านเขมรนิยมใช้สารัตถะที่มีตัวละครซึ่งมีลักษณะแปลกหรือพิเศษในด้านใดด้านหนึ่ง เป็นต้นเหตุสำคัญทำให้เรื่องเกิดขึ้นแล้วดำเนินไปมากที่สุด รองลงมาคือสารัตถะที่มีวัตถุหรือสิ่งของ ซึ่งมีลักษณะเด่นหรือแปลก เป็นต้นเหตุสำคัญทำให้เรื่องเกิดขึ้น แล้วดำเนินไป และสารัตถะที่มีเหตุการณ์หรือพฤติกรรม ซึ่งมีลักษณะเด่นหรือพิเศษเป็นต้นเหตุสำคัญทำให้เรื่องเกิดขึ้นแล้วดำเนินไปนั้นพบน้อยที่สุด

4.2 กลุ่มศึกษากลวิธีการสื่อสาร

มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สาร กลุ่มศึกษากลวิธีการสื่อสาร ที่เป็นผลงานในระดับปริญญาโท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 3 แสดงข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร กลุ่มศึกษากลวิธีการสื่อสาร

ที่	ปี พ.ศ.	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้วิจัย	ประเภทเอกสาร
1	2561	สารัตถะและกลวิธีการนำเสนอในสารคดีเชิงมนุษย์วิทยาของบุญยงค์ เกศเทศ	ชลลัดดา สายนาโก	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
2	2560	สารัตถะและกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมคำสอน ส่วนวนพระอริยานุวัตร เขมจารี	กนกเนตร จันทินิตย์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
3	2550	การเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	ปานิสร เปี่ยมมุกดา	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
4	2547	ลักษณะการเชื่อมโยงความที่ปรากฏในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาคลัง (หน)	สุนีย์ ลีลาพรพินิจ	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
5	2553	ลีลาการใช้ภาษาและกลวิธีการนำเสนอของบทความวิจารณ์ภาพยนตร์ในหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์	พิมพ์พรรณ รัชนิกร	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
6	2553	ลีลาการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนในงานเขียนของ ว.วชิรเมธี	กาญจนา ปราบปัญจะ	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
7	2550	ลีลาการใช้ภาษาในนวนิยายเรื่องเพชรพระอุมา	พรนภา ไทยสิทธิ	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
8	2550	ได้ศึกษาลีลาการใช้ภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของหยกบุรพา	เพ็ญศรี คงสืบ	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นถึงข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วิจารณ์ สาร ศึกษาพฤติกรรมการสื่อสาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชลลัดดา สายนาโก (2561) ศึกษาสารัตถะและพฤติกรรมการนำเสนอในสารคดีเชิงมนุษยวิทยาของบุญยงค์ เกศเทศ พบว่า พฤติกรรมการนำเสนอมี 2 ประเด็น คือ พฤติกรรมการนำเสนอ และนัยที่สะท้อนจากพฤติกรรมการนำเสนอ พฤติกรรม นำเสนอมี 2 ด้าน คือพฤติกรรมการโครงสร้างสารคดี ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง, การนำเรื่อง, การดำเนินเรื่อง และการจบความพฤติกรรมการใช้โวหาร ได้แก่ บรรยายโวหาร, พรรณนาโวหาร, อุปมาโวหาร, อุปลักษณ์ และบุคลาธิษฐานส่วนนัยที่สะท้อนจากพฤติกรรมการนำเสนอมี 3 ด้าน ได้แก่ การดำเนินเรื่อง การวาง โครงเรื่องและการอ้างแหล่งข้อมูลผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้

กนกเนตร จันทินิตย์ (2560) ศึกษาสารัตถะและพฤติกรรมการนำเสนอในวรรณกรรมคำสอน สำนวนพระอริยานุวัตร เขมจารี จำนวน 18 เรื่อง ด้านการใช้คำ พบการใช้คำสัมผัส คำซ้ำ คำซ้อน และคำไวพจน์ ด้านการใช้ภาพพจน์โวหาร พบว่าใช้โวหารอุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ ด้านวิธีการเล่าเรื่อง พบว่าการเล่าเรื่องแบบประณามพจน์ หรือบทไหว้ครู ทั้งในบทไหว้ครูที่ได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ตัวท่านเองเพื่อแสดงความนอบน้อมต่อบรมครู แสดงความเลื่อมใสต่อพุทธศาสนา และวิสาสะผู้ฟัง ด้านการดำเนินเรื่อง ตามลำดับเรื่องเป็นตอน ๆ ไป หรือเรียกเรื่องเป็น “บัน” พฤติกรรมในการดำเนินเรื่องให้น่าสนกนั้นจึงยกอุทาหรณ์ หรือการยกตัวอย่างนิทานมาประกอบเนื้อเรื่อง ด้านการปิดเรื่อง ปิดเรื่องโดยเน้นให้ผู้ฟังจดจำดูแบบอย่างพฤติกรรมตัวละคร การปิดเรื่องโดยเน้นให้ผู้ฟังจดจำและกระทำความดี และปิดเรื่องแบบอติวิพากษ์ คือการกล่าววิพากษ์วิจารณ์ตนเองของกวีผู้ประพันธ์

พิมพ์พรรณ รัชนิกร (2553) ศึกษาเรื่องลีลาการใช้ภาษาและพฤติกรรมการนำเสนอของบทความวิจารณ์ภาพยนตร์ในหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ ได้แก่ มติชนสุดสัปดาห์ เนชั่นสุดสัปดาห์ และสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2548 - 2549 จำนวน 288 บทความ ลีลาการใช้ภาษาด้านการใช้คำ พบการใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ คำสแลง คำซ้ำ คำซ้อน คำประสม คำย่อ และคำตัด ด้านการใช้สำนวน พบการใช้สำนวนเก่า การใช้สำนวนใหม่ และการนำสำนวนเก่ามาดัดแปลง ด้านการใช้โวหาร พบการใช้บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร อุปมาโวหาร และสาธกโวหาร และด้านการใช้ระดับภาษา พบการใช้ภาษาระดับไม่เป็นทางการ และระดับกึ่งทางการ ส่วนพฤติกรรมการนำเสนอของบทความพบว่า ด้านการตั้งชื่อเรื่อง พบการตั้งชื่อแบบตรงกับเนื้อเรื่อง สรุปประเด็นสำคัญของเรื่อง แบบใช้คำคล้องจองกัน แบบใช้คำกริยาที่แสดงอาการน่าสนใจ แบบใช้คำที่มีความหมายตรงกันข้ามมาคู่กัน แบบใช้คำพังเพย สำนวน สุภาษิต แบบใช้คำถาม และแบบถนอมสนทนเท่า ในด้านการเขียนความนำ การเขียนความนำด้วยการกล่าวถึงเรื่องราวดั้งเดิม การบอกเจตนาของผู้เขียน เรื่องเล่า การสรุปใจความสำคัญ การเสนอความคิดเห็น การใช้คำที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจหรือประทับใจ และการเขียนความนำที่เป็นคำพูด คำปราศรัย ในด้านการเขียนเนื้อเรื่อง พบการเขียนเนื้อ

เรื่องแบบลำดับความสำคัญหรือความสนใจของเรื่อง และลำดับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในด้านการเขียนสรุป พบการเขียนสรุปด้วยการตั้งคำถามทิ้งท้ายให้ผู้อ่านคิด สันนิษฐาน คาดการณ์ อนาคต แสดงมติของผู้เขียน การสรุปใจความสำคัญของเรื่อง และการคาดไม่ถึง

กาญจนา ปราบปัญจะ (2553) ได้ศึกษาลีลาการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนในงานเขียนของ ว.วชิรเมธี ด้านลีลาการใช้ภาษาในงานเขียนพบความโดดเด่น 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านการใช้คำ พบว่า มีการใช้คำซ้อน คำสแลง คำสร้างใหม่ คำภาษาต่างประเทศ คำให้เกิดจินตภาพ คำที่มีความหมายโดยนัย หรือความหมายแฝง คำพ้องสัมผัส คำเชื่อม และคำที่มีการเล่นเสียงเล่นจังหวะ ด้านการใช้สำนวนพบว่า มีการใช้สำนวนเดิม สำนวนดัดแปลง และสำนวนสร้างใหม่ และด้านการใช้ประโยคพบว่า มีการใช้ประโยคกระชับ ประโยคขนานความ ประโยคขัดความ ประโยคซ้ำคำหรือซ้ำความ และประโยคสรุปความ

ส่วนด้านกลวิธีการเขียนในงานเขียนของ ว.วชิรเมธี ผู้วิจัยศึกษากลวิธีการเขียนที่น่าสนใจทั้งสิ้น 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านกลวิธีการตั้งชื่อเรื่อง พบว่า ผู้เขียนนิยมใช้กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องแบบตรงไปตรงมามากที่สุด ด้านกลวิธีการเขียนนำเรื่องพบว่า ผู้เขียนนิยมใช้กลวิธีการเขียนส่วนนำเรื่องด้วยการกล่าวอย่างตรงไปตรงมามากที่สุด ด้านกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาพบว่า 6 วิธีผู้เขียนมีกลวิธีในการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจและนิยมใช้อย่างสม่ำเสมอ ได้แก่ การนำเสนอเนื้อหาโดยการนิยาม การนำเสนอเนื้อหาโดยใช้ภาพพจน์ การนำเสนอเนื้อหาโดยการสาธก การนำเสนอเนื้อหาโดยการอุปมาอุปไมย การนำเสนอเนื้อหาด้วยการยกหลักฐานมาอ้างอิง และการนำเสนอเนื้อหาด้วยการแสดงทรรศนะ และด้านกลวิธีการเขียนบทสรุปพบว่า ผู้เขียนนิยมใช้กลวิธีการเขียนบทสรุปด้วยการย้ำใจความสำคัญของเรื่องมากที่สุด

พรนภา ไทยสิทธิ (2550) ศึกษาลีลาการใช้ภาษาในนวนิยายเรื่องเพชรพระอุมา พบว่าลีลาการใช้ภาษาที่มีลักษณะเด่นคือ การใช้คำที่หลากหลาย ได้แก่ คำประสม คำซ้ำ คำซ้อน คำตลาด คำสแลง คำหยาบ คำภาษาถิ่น คำทับศัพท์ คำเสริม และคำเรียก-ร้อง ด้านการใช้ประโยคพบว่า นิยมใช้ประโยคความรวมและประโยคความซ้อน ส่วนประโยคความเดียวจะพบน้อยกว่า นอกจากนี้ยังพบการใช้ประโยคแจ้งให้ทราบ ประโยคถามให้ตอบ ประโยคบอกให้ทำ ในบทสนทนาของตัวละคร ด้านการใช้สำนวน ผู้แต่งเลือกใช้สำนวนที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและเหตุการณ์ ด้านการใช้ภาษาภาพพจน์พบว่า นิยมใช้อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ สัทพจน์ สัญลักษณ์ อนุนามนัย และอธินามนัย

เพ็ญศรี คงสืบ (2550) ได้ศึกษาลีลาการใช้ภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของ หยกบุรพา พบลักษณะเด่นคือด้านการใช้คำที่มีความหมายโดยนัย คำแสดงอารมณ์ คำสแลง คำเฉพาะกลุ่ม คำภาษาตลาด คำภาษาต่างประเทศ และคำเลียนเสียงธรรมชาติ ได้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องและตัวละคร คำที่ใช้ส่วนมากเป็นคำภาษาปากมากกว่าภาษาเขียนที่เป็นแบบแผน โดยใช้คำที่สื่อสารกันใน

ชีวิตประจำวันของคนทั่วไป นิยมใช้คำง่าย ๆ สั้น ๆ กระชับได้ความชัดเจน ด้านการใช้โวหารพบว่า นิยมใช้บรรยายโวหารมากที่สุด และในด้านการใช้ภาพพจน์พบว่า ส่วนใหญ่เป็นภาพพจน์แบบอุปมา อุปลักษณ์ และสุภาพิต คำพังเพย ที่ให้คติและข้อคิดที่ง่ายต่อการตีความ หยก บุรพา มีลีลาการใช้ภาษาด้านการใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหาร และโวหารภาพพจน์ได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและตัวละคร ตลอดจนการใช้โวหารภาพพจน์แสดงทัศนะเกี่ยวกับชีวิตได้อย่างคมคายลึกซึ้ง ทำให้งานเขียนนวนิยาย และเรื่องสั้นของหยก บุรพา ไม่ได้มีคุณค่าเพียงแต่ให้ความบันเทิงเท่านั้นแต่ยังให้ความรู้และข้อคิดอันเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านอีกด้วย

ปานิสรา เปี่ยมมุกดา (2550) ศึกษาเรื่องการเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบว่า การเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้ง 5 ประเภทนั้นมี 2 ประการคือ ผลต่อสำนวนภาษาและผลต่อลักษณะงานเขียนประเภตสารคดีท่องเที่ยว โดยผลต่อสำนวนภาษามี 3 ลักษณะคือ การใช้ภาษาที่กระชับ การใช้ภาษาที่ชัดเจน แจ่มแจ้ง เข้าใจง่าย และการใช้ภาษาที่ไพเราะ สละสลวย อ่านแล้วเพลิดเพลิน ส่วนผลต่อลักษณะงานเขียนประเภตสารคดีท่องเที่ยวพบว่ากลวิธีการเชื่อมโยงความส่งผลให้ผู้อ่านเห็นถึงกลวิธีการนำเสนอ และลักษณะของสารคดีท่องเที่ยวอันเป็นรูปแบบงานเขียนของพระราชนิพนธ์ เสด็จประพาสต่างประเทศชุดนี้

สุนีย์ ลีลาพรพินิจ (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องลักษณะการเชื่อมโยงความที่ปรากฏในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาคลัง (หน) พบลักษณะการเชื่อมโยงความ 5 ประเภท ได้แก่ การอ้างถึง การแทนที่ การละ การใช้คำเชื่อม และการซ้ำ ผลที่ได้จากการเชื่อมโยงความทั้ง 5 ประเภทมี 2 ประการคือ ผลต่อสำนวนภาษาและผลต่อการเข้าใจวรรณกรรม โดยประการแรก กลวิธีการเชื่อมโยงความถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้สำนวนภาษาในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาคลัง (หน) มี 4 ลักษณะ ได้แก่ ใช้สำนวนสั้นกระชับ ใช้คำน้อยแต่สื่อความหมายลึกซึ้ง ใช้ทำลบบแต่มีเอกภาพ และใช้สำนวนที่มีสัมผัสภาพ ประการที่ 2 กลวิธีการเชื่อมโยงความดังกล่าวจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจวรรณกรรมมากขึ้นทั้งในด้านกลวิธีการนำเสนอ ลักษณะการดำเนินเรื่อง ตัวละครและแนวคิด

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์วาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ เป็นผลการวิจัยบทที่ 4 สารัตถะของวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ บทที่ 5 กลวิธีการสื่อสารในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: รูปแบบกับโครงสร้าง และเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ และบทที่ 6 กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษาในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธี
การสื่อสาร เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาสารัตถะของวาทการ
ปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ แล้วนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ ดังนั้น
เพื่อให้กระบวนการศึกษามีขั้นตอนชัดเจน ผู้ศึกษาจึงกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและ
กลวิธีการสื่อสาร ผู้วิจัยกำหนดข้อมูลใช้ในการวิจัย โดยยึดเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูล ดังที่กล่าวไว้แล้ว
ในขอบเขตการวิจัยในบทที่ 1 ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้มีข้อมูลที่ใช้วิเคราะห์ คือ บทปาฐกถาภิปราย
ทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ จำนวน 30 บท โดยใช้เกณฑ์การแสดงปาฐกถาภิปรายเดี่ยว
และการแสดงปาฐกถาภิปรายกลุ่ม เป็นเกณฑ์ในการแบ่งข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มข้อมูลวาทการปาฐกถาภิปรายเดี่ยว

การวิจัยครั้งนี้ บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว คือ บทปาฐกถาภิปรายที่มีผู้แสดงปาฐกถา
ภิปรายเพียงคนเดียว โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีเกณฑ์การคัดเลือก
คือ เป็นบทปาฐกถาภิปรายของครูเมธาจารย์ทางภาษาไทยที่อยู่ในปี พ.ศ. 2490 – 2541 ได้จำนวน
24 เรื่อง ดังนี้

ตาราง 4 แสดงกลุ่มข้อมูลวาทการปาฐกถาภิปรายเดี่ยว

ที่	ชื่อเรื่อง	องค์ปาฐก	ปีที่แสดง
1	ชีวิตว่าแห่ของนักเขียน	นายวิลาศ มณีวัต	2490
2	ไปสืบคำไทย	ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา	2501
3	ข้อควรคิดในภาษาไทย	พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์	2502
4	สุนทรภะ	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	2526
5	สามัคคีธรรมสามกษัตริย์	ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร	2526
6	จุดประทีปวรรณกรรมไทยใน ศตวรรษที่สามของกรุง รัตนโกสินทร์	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	2527
7	ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า	ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร	2531
8	การเขียนหนังสือสารคดี	นายวิลาศ มณีวัต	2531
9	ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น	ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร	2532
10	“สามก๊ก ในวรรณคดีของ ข้าพเจ้า”	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	2532
11	ภาษามีสชีวิต	ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา	2536
12	ภาษาไทยภาษาแม่	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	2537
13	วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	2537
14	ภาษาไทยของเรา	นายภาวาส บุนนาค	2537
15	ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด	ดร. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล	2537
16	ภาษาถิ่น ก็ภาษาไทย	นายชวน หลีกภัย	2537
17	ความสำคัญของภาษาไทยใน รายการโทรทัศน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	2538
18	ทำไมต้องใส่การ์ตูน	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักขมณี	2538
19	ต้องทำอารมณ์ให้เป็นคนแก่ ก่อนจะเขียน ‘สายลม-แสงแดด’	นายวิลาศ มณีวัต	2538
20	เขียนหนังสือเพราะเงินหรือ เพราะรัก	นายวิลาศ มณีวัต	2539
21	วรรณคดีและไม่ได้	นายวิลาศ มณีวัต	2540

ตาราง 4 (ต่อ)

ที่	ชื่อเรื่อง	องค์ปาฐก	ปีที่แสดง
22	วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	2540
23	ภาษาไทยของเรา	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	2541
24	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยภาษาไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	2541

2. กลุ่มข้อมูลวาทการปาฐกถาภิปรายกลุ่ม

การวิจัยครั้งนี้ บทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม คือ การแสดงปาฐกถาภิปรายที่มีผู้แสดงปาฐกถาภิปรายตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป อาจมีหรือไม่มีผู้ดำเนินรายการก็ได้ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นบทปาฐกถาภิปรายของครูเมธีอาจารย์ทางภาษาไทย ที่อยู่ในปี พ.ศ. 2490 – 2541 ได้จำนวน 6 เรื่อง ดังนี้

ตาราง 5 แสดงกลุ่มข้อมูลวาทการปาฐกถาภิปรายกลุ่ม

ที่	ชื่อเรื่อง	องค์ปาฐก	ปีที่แสดง
1	เรื่อง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวรรณกรรม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	2503
2	นวนิยายในตลาดหนังสือ เมืองไทย	ผู้อภิปราย นายประยัด ศ.นาคะนาท นายแพทย์นพ ปาละกะวงศ์ ณ อยุธยา นายเปลื้อง ณ นคร ผู้ดำเนินการอภิปราย นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง	2503
3	ตลาดนวนิยายไทย ของ ชมรมนักอภิปราย	ผู้อภิปราย นายประยัด ศ.นาคะนาท นายแพทย์นพ ปาละกะวงศ์ ณ อยุธยา นายเปลื้อง ณ นคร นายวิลาศ มณีวัต ผู้ดำเนินการอภิปราย นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง	2503

ตาราง 5 (ต่อ)

ที่	ชื่อเรื่อง	องค์ปาฐก	ปีที่แสดง
4	พูดได้ตามใจ	ผู้อภิปราย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี นายแพทย์อรุณ ภาควิชา ผู้ดำเนินการอภิปราย ดร.อัมพร มีสุข	2504
5	ปัญหาการใช้คำไทย	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9	2505
6	วรรณคดีไทยกับสังคม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	2526

เครื่องมือที่ใช้วิจัยในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สาระและกลวิธีการสื่อสาร มีการกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย 2 ประเภท คือ เครื่องมือเก็บข้อมูล และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือเก็บข้อมูล

เครื่องมือเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการจัดทำ 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การสร้างเครื่องมือ การประเมินคุณภาพเครื่องมือ และพัฒนาเครื่องมือ มีรายละเอียด ของแต่ละขั้นตอนดังนี้

1.1 การสร้างเครื่องมือ ในการเก็บข้อมูลวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ เพื่อหาสาระและกลวิธีการสื่อสารนั้น ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 4 ชนิด คือ 1) แบบบันทึกสาระ 2) แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้าง 3) แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ 4) แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา ดังนี้

1.1.1 แบบบันทึกสาระ มีรายละเอียดเกี่ยวกับ ประเด็นองค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปราย มีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนต้น และส่วนข้อมูล ดังนี้

ส่วนต้น ใช้บันทึกองค์ประกอบของสาระ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ผู้แสดงปาฐกถาภิปราย วัน เวลา และสถานที่แสดงปาฐกถาภิปราย ชื่อหนังสือ ปีที่พิมพ์ และเลขหน้า

ส่วนข้อมูล ใช้บันทึกสาระสำคัญของสาระ และตัวอย่างข้อมูล โดยเว้นช่องว่างสำหรับกรอกรายละเอียด

1.1.2 แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้าง มีรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบและโครงสร้างของบทปาฐกถาภิปราย 2 ส่วน คือ ส่วนต้น และส่วนข้อมูล ดังนี้

ส่วนต้น ใช้บันทึกประเด็นกลวิธีการนำเสนอด้านรูปแบบและโครงสร้าง ได้แก่ ชื่อเรื่อง ผู้แสดงปาฐกถาภิปราย วัน เวลา และสถานที่ที่แสดงปาฐกถาภิปราย ชื่อหนังสือ ปีที่พิมพ์ และเลขหน้า

ส่วนข้อมูล ใช้บันทึกข้อมูลกลวิธีการนำเสนอด้านรูปแบบและโครงสร้าง และตัวอย่างข้อมูล โดยเว้นช่องว่างสำหรับกรอกรายละเอียด

1.1.3 แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหากับกลวิธีการนำเสนอ มีรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบและโครงสร้างของบทปาฐกถาภิปราย 2 ส่วน คือ ส่วนต้น และส่วนข้อมูล ดังนี้

ส่วนต้น ใช้บันทึกประเด็นการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ ได้แก่ ชื่อเรื่อง ผู้แสดงปาฐกถาภิปราย วัน เวลา และสถานที่ที่แสดงปาฐกถาภิปราย ชื่อหนังสือ ปีที่พิมพ์ และเลขหน้า

ส่วนข้อมูล ใช้บันทึกข้อมูลกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ และตัวอย่างข้อมูล โดยเว้นช่องว่างสำหรับกรอกรายละเอียด

1.1.4 แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา มีรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบและโครงสร้างของบทปาฐกถาภิปราย 2 ส่วน คือ ส่วนต้น และส่วนข้อมูล ดังนี้

ส่วนต้น ใช้บันทึกประเด็นกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา ได้แก่ ชื่อเรื่อง ผู้แสดงปาฐกถาภิปราย วัน เวลา และสถานที่ที่แสดงปาฐกถาภิปราย ชื่อหนังสือ ปีที่พิมพ์ และเลขหน้า

ส่วนข้อมูล ใช้บันทึกข้อมูลกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา และตัวอย่างข้อมูล โดยเว้นช่องว่างสำหรับกรอกรายละเอียด

1.2 การประเมินคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity test) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาไทย จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย วัดและประเมินผล จำนวน 2 คน ดังนี้

1.2.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ คล้ายสุวรรณ คุณวุฒิ อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

1.2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิระ สมนาม อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตร การสอนและการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.2.3 อาจารย์ ดร.ชัชพงศ์ อินทรเกษม อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและการสอน (ภาษาไทย) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.2.4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนีย์ เงินยวง อาจารย์ประจำสาขาวิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา ภาควิชาพื้นฐานและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1.2.5 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรมินทร์ อริเดช อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

การทดสอบความเหมาะสมของเนื้อหาของแบบบันทึกข้อมูล ที่ใช้สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาความเหมาะสมของแบบบันทึกข้อมูลแต่ละชุดว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร โดยการวิเคราะห์ทางกายภาพ ได้แก่ คำถามชัดเจนหรือไม่ ภาษาที่ใช้รัดกุมเหมาะสมหรือไม่ คำสั่งชัดเจนหรือไม่ ความยาวของเครื่องมือเหมาะสมหรือไม่ และรูปแบบของเครื่องมือเหมาะสมหรือไม่ โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) คือ 5 หมายถึงเหมาะสมที่สุด 4 หมายถึง เหมาะสมมาก 3 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง 2 หมายถึง เหมาะสมพอใช้ และ 1 หมายถึง ควรปรับปรุง มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของแบบบันทึกข้อมูล เท่ากับ 3.71 หมายถึงระดับมาก โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงแบบบันทึกข้อมูล

1.3 การปรับปรุงเครื่องมือ หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้รับผลการประเมินเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบบันทึกข้อมูลตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยนำแบบบันทึกข้อมูลปรับปรุงเรื่อง ความชัดเจนของคำสั่ง และหัวข้อในแบบบันทึก จากนั้นจึงใช้บันทึกข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ในลำดับต่อไป ตัวอย่างเครื่องมือเก็บข้อมูลทั้ง 4 ชุด ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในภาคผนวกต่อไป

2. เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีในองค์ความรู้ทางภาษาไทยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดสารัตถะและแนวคิดกลวิธีการสื่อสาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แนวคิดสารัตถะ

ผู้วิจัยใช้แนวคิดสารัตถะ โดยพิจารณาประเด็นการวิเคราะห์ 3 ประเด็น ได้แก่ การวิเคราะห์และสังเคราะห์สาร ความรู้ในตัวบท ความรู้นอกตัวบท ระเบียบวิธีคิดแบบนิรนัยและอุปนัย ดังรายละเอียดที่กล่าวแล้วในบทที่ 2 หัวข้อเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร

2.2 การวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร ผู้วิจัยพิจารณาแนวคิดกลวิธีการสื่อสาร 3 ประเด็น ได้แก่ กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้าง กลวิธีการสื่อสาร

ด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ และกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา ด้านการใช้คำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา ดังรายละเอียดที่กล่าวแล้วในบทที่ 2 หัวข้อเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาเรื่อง **วาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร** ผู้วิจัยมีขั้นตอน ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. สืบค้นและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปาฐกถา การอภิปราย และการวิเคราะห์วิจารณ์สารอย่างละเอียด

2. สืบค้นและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวาทการปาฐกถาภิปรายของครูเมธาจารย์

3. คัดเลือกบทปาฐกถาภิปรายของครูเมธาจารย์ทางภาษาไทย ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับภาษาไทยด้านภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม หรือคติชน อย่างน้อยด้านใดด้านหนึ่ง จำนวน 30 บท

4. อ่านวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ จำนวน 30 เรื่อง อย่างละเอียด โดยใช้กระบวนการอ่านคิดวิเคราะห์สาร

5. เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลทั้ง 4 ชุด ในการเก็บข้อมูลวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ดังนี้

5.1 การเก็บข้อมูลประเด็นสารัตถะในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกสารัตถะในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ โดยบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดและครบถ้วนลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word

5.2 การเก็บข้อมูลประเด็นกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้างในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้างในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ โดยบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดและครบถ้วนลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word

5.3 การเก็บข้อมูลประเด็นกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ โดยบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดและครบถ้วนลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word

5.4 การเก็บข้อมูลประเด็นกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษาในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษาใน

วาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ โดยบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดและครบถ้วนลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรม Microsoft word

การจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สาระัตถะและกลวิธีการสื่อสาร ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ที่นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยผู้วิจัยแบ่งวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การจัดระบบข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบบันทึกข้อมูลที่บันทึกข้อมูลวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ จำนวน 30 เรื่อง จัดแบ่งกลุ่มข้อมูลออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1.1 กลุ่มข้อมูลสาระัตถะ จากข้อมูลวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ จำนวน 30 เรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) องค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปราย 2) สาระัตถะของบทปาฐกถาภิปราย

1.2 กลุ่มข้อมูลกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้าง จากข้อมูลที่บันทึกข้อมูลวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ จำนวน 30 เรื่อง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) รูปแบบการใช้ภาษาปาฐกถาภิปราย 2) ภาษาระดับข้อความ

1.3 กลุ่มข้อมูลกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ จากข้อมูลที่บันทึกข้อมูลวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ จำนวน 30 เรื่อง ได้ข้อมูล 3 กลุ่มย่อย คือ การนำเสนอเนื้อหาเพียงอย่างเดียว การนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง และการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น

1.3 กลุ่มข้อมูลกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา จากข้อมูลที่บันทึกข้อมูลวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ 30 เรื่อง ได้ข้อมูล 6 กลุ่มย่อยคือ การใช้คำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยจัดระบบข้อมูลแล้ว จึงได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และการสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ ด้วยกระบวนการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ใน 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

2.1 วิเคราะห์สาระัตถะในวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ผู้วิจัยใช้แนวคิดการวิเคราะห์สาระัตถะ โดยพิจารณาประเด็นการวิเคราะห์ 2 ประเด็น ได้แก่ การวิเคราะห์

และสังเคราะห์สาร และระเบียบวิธีคิดแบบนิรนัยและอุปนัย ดังรายละเอียดที่กล่าวแล้วในบทที่ 2 หัวข้อเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สาร

2.2 วิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้างในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ ผู้วิจัยใช้แนวคิดกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้าง ดังรายละเอียดที่กล่าวแล้วในบทที่ 2 หัวข้อเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร

2.3 วิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ ผู้วิจัยใช้แนวคิดกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ ดังรายละเอียดที่กล่าวแล้วในบทที่ 2 หัวข้อเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร

2.4 วิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษาในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ ผู้วิจัยใช้แนวคิดกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา ด้านการใช้คำ การใช้ประโยค การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษาดังรายละเอียดที่กล่าวแล้วในบทที่ 2 หัวข้อเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร

3. การสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการสังเคราะห์ข้อมูล ในลักษณะนำเสนอชุดความรู้ใหม่ ในประเด็นที่ได้วิเคราะห์ไว้ทั้ง 4 ประเด็น แล้วนำเสนอเป็นผลการวิจัยบทที่ 4 – 6 ดังนี้

บทที่ 4 สารัตถะของวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์

บทที่ 5 กลวิธีการสื่อสารในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์: รูปแบบกับโครงสร้าง และเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ

บทที่ 6 กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษาในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์

บทที่ 4

สารัตถะของวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์

สารัตถะของวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ในบทที่ 4 นี้ เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มุ่งศึกษาเกี่ยวกับสารัตถะที่ปรากฏในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการวิเคราะห์สารัตถะความรู้ในตัวบท และความรู้นอกตัวบทของสาร และแนวคิดการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน โดยผู้วิจัยอ่านและทำความเข้าใจเนื้อเรื่องทั้ง 30 บทปาฐกถาภิปรายโดยละเอียด แล้วบันทึกข้อมูลทีวิเคราะห์ได้ลงในแบบบันทึกสารัตถะในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าสารัตถะในวาทการปาฐกถาภิปรายมี 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปราย
 - 1.1 ประเภทและขนาดของบทปาฐกถาภิปราย
 - 1.2 ข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปราย วาระและโอกาสที่แสดงปาฐกถาภิปราย
2. สารัตถะของบทปาฐกถาภิปราย
 - 2.1 สารัตถะภาษาและการใช้ภาษา
 - 2.2 สารัตถะภาษาถิ่น
 - 2.3 สารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม

องค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกองค์ประกอบของสารัตถะ ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทและขนาดของบทปาฐกถาภิปราย 2) ข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปราย วาระและโอกาสที่แสดงปาฐกถาภิปราย ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. ประเภทและขนาดของบทปาฐกถาภิปราย

ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ตามจำนวนผู้แสดงปาฐกถาภิปราย ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว จำนวน 24 เรื่อง และ 2) บทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม จำนวน 6 เรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว คือ การแสดงปาฐกถาภิปรายที่มีผู้แสดงปาฐกถาภิปรายเพียงคนเดียว จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่องพบ บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว จำนวน 24 เรื่อง ผู้วิจัยได้จำแนกบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวตามขนาดของ

บทปาฐกถาภิปราย สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวที่มีขนาดสั้น ซึ่งเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่มีจำนวนหน้า ไม่เกิน 10 หน้า และ 2) บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวที่มีขนาดยาว ซึ่งเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่มีจำนวนหน้า 10 หน้าขึ้นไป ดังต่อไปนี้

1.1.1 บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวขนาดสั้น ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลโดยปรากฏบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวที่มีขนาดสั้น ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 แสดงบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวขนาดสั้น

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก	จำนวนหน้า
1	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยภาษาไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	6
2	ภาษาไทย ภาษาแม่	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	8
3	สุนทรภะ	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	5
4	ภาษาไทยของเรา	นายภาวาส บุญนาค	3
5	ภาษามีชีวิต	ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา	5
6	ไปสืบคำไทย	ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา	6
7	ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด	ดร. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล	5
8	ทำไมต้องใส่การ์นต์	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี	3
9	ภาษาถิ่น ก็ภาษาไทย	นายชวน หลีกภัย	9
10	ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า	ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร	4
11	ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น	ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร	6
12	สามัคคีธรรมสามกษัตริย์	ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร	3
13	วรรณคดีและไม่ดี	นายวิลาศ มณีวัต	4
14	ชีวิตว่าเหวของนักเขียน	นายวิลาศ มณีวัต	5
15	ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด	นายวิลาศ มณีวัต	5

จากตาราง 6 ปรากฏบทปาฐกถาภิปรายขนาดสั้น จำนวน 15 เรื่อง ประกอบไปด้วย

บทปาฐกถาภิปรายของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” และ “ภาษาไทย ภาษาแม่”

บทปาฐกถาภิปรายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “สุนทรภะ”

บทปาฐกถาภิปรายของนายภาวาส บุญนาค จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ภาษาไทยของเรา”

บทปาฐกถาภิปรายของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ภาษามีชีวิต”

บทปาฐกถาภิปรายของศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ไปสืบคำไทย”

บทปาฐกถาภิปรายของ ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด”

บทปาฐกถาภิปรายของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กฤษณา รักษมนี จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ทำไมต้องใส่การ์ตูน”

บทปาฐกถาภิปรายของนายชวน หลีกภัย จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย”

บทปาฐกถาภิปรายของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ “ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า”, “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” และ “สามัคคีธรรมสามกษัตริย์”

บทปาฐกถาภิปรายของนายวิลาศ มณีวัต จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ “วรรณคดีและไม่ได้” “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” และ “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียนสายลม-แสงแดด”

1.1.2 บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวขนาดยาว ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูล โดยปรากฏบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวที่มีขนาดยาว ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 แสดงบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวขนาดยาว

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก	จำนวน หน้า
1	ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	10
2	ภาษาไทยของเรา	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	12
3	วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	12
4	วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	21
5	จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	18
6	“สามก๊ก” ในวรรณคดีของข้าพเจ้า	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	15
7	ข้อควรคิดในภาษาไทย	พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์	10
8	การเขียนหนังสือสารคดี	นายวิลาศ มณีวัต	16
9	เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก	นายวิลาศ มณีวัต	10

จากตาราง 7 ปรากฏบทปาฐกถาภิปรายขนาดยาว 9 เรื่อง ประกอบไปด้วย บทปาฐกถาภิปรายของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ 4 เรื่อง ได้แก่ “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์”, “ภาษาไทยของเรา”, “วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” และ “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย”

บทปาฐกถาภิปรายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช 2 เรื่อง ได้แก่ “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” และ “สามก๊ก”ในวรรณคดีของข้าพเจ้า

บทปาฐกถาภิปรายของนายวิลาศ มณีวัต 2 เรื่อง ได้แก่ “การเขียนหนังสือสารคดี” และ “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก”

บทปาฐกถาภิปรายใน พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ 1 เรื่อง ได้แก่ “ข้อควรคิดในภาษาไทย”

จากตาราง 6 และตาราง 7 ข้างต้น บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 80 จำแนกตามขนาดสั้นและยาว ปรากฏบทปาฐกถาภิปรายขนาดสั้น 15 เรื่อง บทปาฐกถาภิปรายขนาดยาว 9 เรื่อง

1.2 บทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม คือ การแสดงปาฐกถาภิปรายที่มีผู้แสดงปาฐกถาภิปรายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป อาจมีหรือไม่มีผู้ดำเนินรายการก็ได้ จากการวิเคราะห์พบบทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม 6 เรื่อง เป็นบทปาฐกถาภิปรายขนาดยาวทั้งหมด ดังต่อไปนี้

ตาราง 8 แสดงบทปาฐกถาภิปรายกลุ่มขนาดยาว

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก	จำนวนหน้า
1	ปัญหาการใช้คำไทย	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9	67
2	วรรณคดีไทยกับสังคม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	56
3	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับ วงวรรณกรรม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	10
4	พูดได้ตามใจ	ชมรมนักอภิปราย ผู้อภิปราย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี นายแพทย์อรุณ ภาคสุวรรณ ผู้ดำเนินการ อภิปราย ดร.อัมพร มีสุข	56
5	นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย	ชมรมนักอภิปราย ผู้อภิปราย นายแพทย์นพ ปาละกะวงศ์ ณ อยุธยา นายประยัต ศ.นาคะนาท นายเปลื้อง ณ นคร ผู้ดำเนินการอภิปราย นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง	27
6	ตลาดนวนิยายไทย ของ ชมรมนัก อภิปราย	ชมรมนักอภิปราย ผู้อภิปราย นายแพทย์นพ ปาละกะวงศ์ ณ อยุธยา นายประยัต ศ.นาคะนาท นายเปลื้อง ณ นคร นายวิลาศ มณีวัต ผู้ดำเนินการอภิปราย นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง	25

จากตาราง 8 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบบทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม จำนวน 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20 โดยเป็นบทปาฐกถาภิปรายกลุ่มขนาดยาวทั้งหมด

2. ข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปราย วาระและโอกาสที่แสดงปาฐกถาภิปราย

ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปราย ได้แก่ ชื่อเรื่อง ผู้แสดงปาฐกถาภิปราย ชื่อหนังสือ ปีที่พิมพ์ พบข้อมูลเบื้องต้น วาระและโอกาสที่แสดงปาฐกถาภิปราย โดยจำแนกออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของนายวิลาศ มณีวัต และบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ท่านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 9 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	วาระและโอกาส
บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว		
1	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยภาษาไทย	ปาฐกถาพิเศษในการอภิปรายทางวิชาการเรื่องพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านภาษาไทย โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2541 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2	ความสำคัญของภาษาไทย ในรายการโทรทัศน์	ปาฐกถาพิเศษ โดยการเชิญของคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2538 ณ สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3	ภาษาไทยของเรา	ปาฐกถาพิเศษ ในการสัมมนาเรื่องการใช้ภาษาไทยของสื่อมวลชน จัดโดยมูลนิธิเพชรภาษา เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2541 ณ หอวชิราวุธานุสรณ์

ตาราง 9 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	วาระและโอกาส
4	วัฒนธรรมไทยกับ ยุคโลกาภิวัตน์	ปาฐกถาพิเศษ เนื่องในพิธีประสาทปริญญานิติศาสตร ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2540 ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
5	ภาษาไทย ภาษาแม่	ปาฐกถาพิเศษ โดยการเชิญของมูลนิธิเพชรภาษา และ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ แสดงเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537 ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
6	วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย	ปาฐกถาพิเศษ ในนามของมูลนิธิรัฐบุรุษ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ แสดงเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ 2537 ณ ห้องประชุมธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

จากตาราง 9 จะเห็นได้ว่าบทปาฐกถาภิปรายของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ทั้ง 6 เรื่อง ล้วนแต่ตีพิมพ์ในหนังสือ แทนคุณแผ่นดินเกิด เทิดคุณค่าภาษาไทย โดยกรมวิชาการ สถาบันภาษาไทย ปีพุทธศักราช 2544 ได้ขออนุญาตมูลนิธิรัฐบุรุษ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยและภาษาไทย ด้วยท่านเป็นประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ทั้งยังเคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นานถึง 8 ปี 5 เดือนเศษ เป็นผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นบุคคลที่สนใจในภาษาไทยเป็นอย่างมาก

บทปาฐกถาภิปรายทั้ง 6 เรื่อง มีรายละเอียดของบทปาฐกถาภิปรายที่แสดงใน วาระที่ต่างกันออกไป ในระหว่างปีพุทธศักราช 2537-2544 ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่ยังดำรงตำแหน่งในขณะนั้น ประกาศให้เป็นปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย ดัชนีพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (ปี พ.ศ. 2535-2539) เน้นการพัฒนาคุณภาพคนให้มีคุณธรรมมีความสามารถและพลานามัยที่สมบูรณ์ เพื่อเสริมการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า และสามารถดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ และค่านิยมอันดีงาม ของชาติ และฉบับที่ 8 (ปี พ.ศ. 2540-2544) ส่งเสริมให้ประชาชนหรือชุมชน มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนมีความภาคภูมิใจที่จะร่วมกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยมอันดีงาม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดังนั้น บทปาฐกถาภิปรายทั้ง 6 เรื่อง จึงมีหัวข้อที่เกี่ยวกับการชี้ให้เห็นถึง ความสำคัญของการใช้ภาษาไทย และร่วมกันอนุรักษ์และส่งเสริมภาษาไทยในฐานะภาษาประจำชาติ อันแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นชาติไทย และเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติ

2.2 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	วาระและโอกาส
บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว		
1	สุนทรภะ	นักเขียนรับเชิญในพิธีพระราชทานรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ปีพุทธศักราช 2526 เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2526 ณ โรงแรมแมนดาริน โอเรียนเต็ล กรุงเทพฯ
2	จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์	การอภิปรายพิเศษ จัดโดยธนาคารกรุงเทพ จำกัด ณ ห้องประชุมชั้นที่ 30 ธนาคารกรุงเทพฯ สำนักงานใหญ่ สีลม เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2527
3	“สามก๊ก” ในทรศนะของข้าพเจ้า	โครงการจินตศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรื่อง วิเคราะห์วรรณกรรมสามก๊ก เมื่อวันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2532
บทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม		
4	วรรณคดีไทยกับสังคม	ปาฐกถาพิเศษ วันจันทร์ที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2526 ณ พระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ พระราชวังสนามจันทร์ บริเวณศาลากลางจังหวัดนครปฐม
5	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวรรณกรรม	รายการวรรณกรรม ซึ่งเป็นรายการทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 (ขาวดำ) เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2503 เป็นการสัมภาษณ์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ โดยมีคุณประกาศ วัชรภรณ์ เป็นผู้สัมภาษณ์

จากตาราง 10 ล้วนเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่ได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือ คึกฤทธิ์พูด: วรรณกรรมกับสังคม โดยมูลนิธิคึกฤทธิ์ 80 ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีพุทธศักราช 2553 เป็นบทปาฐกถา บทสุนทรพจน์ และบทสัมภาษณ์ ที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แสดงไว้ระหว่างปีพุทธศักราช 2503 – 2532 มีรายละเอียดของบทปาฐกถาภิปรายที่แสดงในวาระที่ต่างกันออกไป

นอกจากนั้นท่านยังเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง มีความรู้ความสามารถด้านการใช้ภาษาสื่อสารกับคนหมู่มาก เป็นทั้งนักเขียนและนักพูดที่มีชื่อเสียง เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ และบุคคลสำคัญของโลก สาขาการศึกษา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์และสื่อมวลชน ทั้งยังเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อทิศทางของภาษาและวรรณกรรมไทยเป็นอย่างมาก

2.3 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	วาระและโอกาส
บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว		
1	ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า	เป็นบทปาฐกถาภิปราย ที่ลงในหนังสือภาษาจารึก ภาควิชาภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปี พ.ศ. 2531
2	ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น	เป็นบทปาฐกถาภิปรายจากเอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “วรรณคดีท้องถิ่นไทย: ลักษณะร่วมและแตกต่าง” ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 20-22 กรกฎาคม พ.ศ. 2532
3	สามัคคีธรรมสามกษัตริย์	เป็นบทปาฐกถาภิปรายที่ลงใน “ล้านนาไทย” อนุสรณ์ พระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์ (2526-2527)

จากตาราง 11 บทปาฐกถาภิปรายของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ทั้ง 3 เรื่อง ข้างต้น ล้วนมาจากหนังสือ สารนิพนธ์ ประเสริฐ ณ นคร โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ปีพุทธศักราช 2541 เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติ และระลึกถึงคุณงามความดีของท่านที่มีต่อมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กว่า 50 ปี ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2486 ถึง ปีพุทธศักราช 2522

ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร แม้ท่านจะเป็นนักคณิตศาสตร์ แต่ท่านกลับมีชื่อเสียงเป็นที่ประจักษ์ทางด้านภาษา ประวัติศาสตร์ และการจารึก เนื่องจากท่านเกิดที่จังหวัดแพร่ และศึกษาอยู่ในโรงเรียนต่าง ๆ ทางภาคเหนือ เช่น โรงเรียนนาริรัตน์ โรงเรียนพิริยาลัย จังหวัดแพร่ และโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ จึงทำให้งานของท่านส่วนมากมีความเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมท้องถิ่น

2.4 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของนายวิลาศ มณีวัต

ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายของนายวิลาศ มณีวัต ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 12 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของนายวิลาศ มณีวัต

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	วาระและโอกาส
บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว		
1	การเขียนหนังสือสารคดี	ปาฐกถา ณ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2531
2	วรรณคดีและไม่ดี	ปาฐกถาภิปรายที่ปรากฏในหนังสือ นายวิลาศ มณีวัตพูด
3	ชีวิตว่าเหวของนักเขียน	นายวิลาศ มณีวัต พูดที่สโมสรโรตารีเชียงใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2490
4	ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์ คนแก่ ก่อนจะเขียน สายลม- แสงแดด	นายวิลาศ ได้รับเชิญจากร้านนายอินทร์ เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2538 ให้ไปอภิปรายลักษณะสุนทนาเชิงซักถามถึง ประวัติและงานในโลกหนังสือ
5	เขียนหนังสือเพราะเงินหรือ เพราะรัก	ปาฐกถา ณ หอประชุมเล็ก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามคำเชิญของ “สำนักช่างวรรณกรรม” เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539

จากตาราง 12 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของนายวิลาศ มณีวัต ล้วนเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่ได้รับการตีพิมพ์ในหนังสือ วิลาศ มณีวัตพูด สำนักพิมพ์ดอกหญ้า กรุงเทพฯ ปีพุทธศักราช 2540 เป็นการรวบรวมบทพูดที่ นายวิลาศ มณีวัต ได้รับเชิญไปพูดในสถานที่ต่าง ๆ โดย คุณอาจิน จันทรมพร ที่ปรึกษาและบรรณาธิการอำนวยการ สำนักพิมพ์ดอกหญ้า เป็นหนังสือในโครงการอนุรักษ์วรรณกรรมเก่าและหายาก ชุดเพิ่มพูนปัญญา เสริมคุณค่าความคิด

นายวิลาศ มณีวัต เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ “ชาวกรุง” คนแรก ท่านมีความถนัดในงานเขียนมากกว่าการพูด ท่านเป็นนักเขียนที่มีผลงานจำนวนมาก ทั้งงานเขียนเชิงสารคดี สารคดีท่องเที่ยว สารคดีต่างแดน สารคดีเชิงธรรม เกร็ดความรู้ งานแปล เรื่องสั้น นวนิยาย และคอลัมน์ประจำในหนังสือพิมพ์

2.5 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ท่านอื่น ๆ

ผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ท่านอื่น ๆ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 13 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ท่านอื่น ๆ

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก	วาระและโอกาส
บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว			
1	ข้อควรคิดในภาษาไทย	พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์	ตามคำเชิญของ ม.ร.ว. สุนน ชาติ สวัสดิกุล ณ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ 2502
2	ภาษาไทยของเรา	นายภาวส บุนนาค	ออกอากาศทางสถานี วิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2537
3	ภาษามีชีวิต	ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา	ออกอากาศทางสถานี วิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2536
4	ไปสืบคำไทย	ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา	ตีพิมพ์ครั้งแรกใน “ภาษาและ หนังสือ” ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (2502) หน้า 9-16
5	ภาษาดีมีอะไรเป็น เครื่องวัด	ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล	การแสดงปาฐกถาภาษาและ หนังสือประจำปี 2537 เมื่อ วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 ณ ห้องประชุม 3108 มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ

ตาราง 13 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก	วาระและโอกาส
6	ทำไมต้องใส่การ์นต์	ศาสตราจารย์ ดร.กุสุมา รักษมนี	วารสารภาษาและหนังสือ ฉบับพิเศษ “ภาษาไทยของ เรา” โดยสมาคม ภาษาและ หนังสือแห่งประเทศไทย ใน พระบรมราชูปถัมภ์ที่ 26 ฉบับที่ 1-2 (เมษายน 2537 - มีนาคม 2538)
7	ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย	นายชวน หลีกภัย	แสดง ณ ห้องกมลทิพย์ 3 โรงแรมสยามซิตี้เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2537 เนื่องใน โอกาส 36 ปี สมาคมภาษา และหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
บทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม			
8	ปัญหาการใช้คำไทย	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9	บันทึกการเสด็จพระราช ดำเนินพระราชทานกระแส พระราชดำริ โดย ราชบัณฑิตยสถาน ปี พุทธศักราช 2550
9	พูดได้ตามใจ	ผู้อภิปราย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี นายแพทย์อรุณ ภาคสุวรรณ ผู้ดำเนินการอภิปราย ดร.อัมพร มีสุข	จัดขึ้นโดยสมาคมสุขภาพจิต แห่งประเทศไทย เพื่อเก็บเงิน สมทบทุนส่งเสริมสุขภาพจิต ของเด็กกำพร้า ณ หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2504

ตาราง 13 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก	วาระและโอกาส
10	นวนิยายในตลาด หนังสือเมืองไทย	ผู้อภิปราย นายแพทย์นพ ปาละกะวงศ์ ณ อยู่ธยา นายประหยัด ศ.นาคะนาท นายเปลื้อง ณ นคร ผู้ดำเนินการอภิปราย นางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง	บทปาฐกถาภิปรายจาก รายการ “คุยกันเรื่องหนังสือ” ของสมาคมห้องสมุดแห่ง ประเทศไทย ณ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2503
11	ตลาดนวนิยายไทย	ผู้อภิปราย นายแพทย์นพ ปาละกะวงศ์ ณ อยู่ธยา นายประหยัด ศ.นาคะนาท นายเปลื้อง ณ นคร นายวิลาศ มณีวัต ผู้ดำเนินการอภิปราย นางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง	บทปาฐกถาภิปรายจาก รายการ “คุยกันเรื่องหนังสือ” ของสมาคมห้องสมุดแห่ง ประเทศไทย ณ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2503

จากตาราง 13 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ท่านอื่น ๆ ทั้ง 11 เรื่อง ปรากฏรายละเอียดเพิ่มเติมโดยจำแนกบทปาฐกถาภิปรายตามหนังสือ หรือวารสารที่ตีพิมพ์ ดังต่อไปนี้

2.6 วารสารภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ: ภาษาไทยของเรา ปีที่ 26 ฉบับที่ 1-2 (เมษายน 2537-มีนาคม 2538)

“ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเป็นอดีตนายกรัฐมนตรีสยาม ทรงมีชื่อเสียงด้านการบัญญัติศัพท์ในภาษาไทย ทั้งยังทรงเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ในการบัญญัติศัพท์ภาษาต่างประเทศด้วยคำบาลีและสันสกฤต

“ภาษาไทยของเรา” ของนายภาวาส บุนนาค ท่านจบการศึกษาด้านอักษรศาสตร์บัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อดีตรองราชเลขาธิการสำนักพระราชวัง ทั้งยังได้รับเพิ่มพระเกียรติยศจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะผู้ส่งเสริมภาษาไทยดีเด่นอีกด้วย

“ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยู่ธยา ตีพิมพ์ครั้งแรกในบทความ-สารคดี ของคณะกรรมการจัดทำเอกสารและบทความสดุดีบุคคลสำคัญ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2537 ท่านจบการศึกษาจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ว่าเป็นผู้มีความสามารถด้านภาษาไทยและวรรณกรรม ข้อคิดเห็น ข้อห่วงใยเรื่องการใช้ภาษาไทยที่ท่านกล่าวไว้ในวาระต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องได้พึงตระหนักและทำให้ระมัดระวังในการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง เหมาะสมเสมอ

“ไปสืบคำไทย” ของศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา ตีพิมพ์ครั้งแรกใน “ภาษาและหนังสือ” ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (2502) หน้า 9-16 บทปาฐกถาภิปรายนี้ มีลักษณะเป็นความเรียงจดหมาย ตัวบทเขียนขึ้นเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2501 ขณะที่ศาสตราจารย์ ดร. คุณบรรจบ พันธุเมธา อยู่ที่เมืองหยั รัฐฉาน ประเทศพม่า ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในภาษาบาลี สันสกฤต เขมร มอญ จีน และภาษาไทยถิ่น มีผลงานทางวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณคดีไทยมากมาย เช่น เรื่องกาเลหม่านไต จดหมายถึงแดงด้อย รวมถึงบทความวิชาการที่เผยแพร่ในนิตยสาร สตรีสาร วารสารอื่น ๆ และรายการวิทยุ

“ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ท่านเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ด้านเรื่องสั้น สารคดี นวนิยาย กวีนิพนธ์ และนักเขียนรางวัล “ศรีบูรพา” ประจำปี 2546

“ทำไมต้องใส่การ์ตูน” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รัชมณี ท่านเป็นราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์ และเป็นนักภาษาและวรรณคดีที่มีความเชี่ยวชาญทั้งภาษาและวรรณคดีไทย และสันสกฤตเป็นอย่างมาก

“ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของนายชวน หลีกภัย เป็นบทปาฐกถาภิปรายที่นายชวน หลีกภัย แสดง ณ ห้องกมลทิพย์ 3 โรงแรมสยามซิตี้เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2537 เนื่องในโอกาส 36 ปี สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

2.6 หนังสือ บันทึกการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานกระแสพระราชดำริ เรื่อง ปัญหาการใช้คำไทย โดยราชบัณฑิตยสถาน ปีพุทธศักราช 2550

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานกระแสพระราชดำริ สลับการแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมประชุมท่านอื่น ๆ มีผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านภาษาไทยเข้าร่วมการเสด็จปาฐกถาภิปรายจำนวนมาก อาทิ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ โดยมีศาสตราจารย์ ม.ร.ว. สุนชาติ สวัสดิกุล เป็นผู้ดำเนินรายการ

“ปัญหาการใช้คำไทย” ปรากฏกระแสพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย ซึ่งจากกระแสพระราชดำริดังกล่าว ส่งผลให้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติลงความเห็น ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2542 เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิม พระชนมพรรษา 6 รอบ ให้วันที่ 29 กรกฎาคม ของทุกปี เป็น “วันภาษาไทยแห่งชาติ” และใช้ต่อเนื่อง มาจนถึงปัจจุบัน

2.7 หนังสือ ชมรมนักอภิปราย: ชุมชนความคิดเห็น จากโต๊ะอภิปราย ในปัญหา ศาสนา มนุษยธรรม ศิลปะ วรรณคดี การศึกษา เยาวชน การได้วาที ฯลฯ

“ชมรมนักอภิปราย” เป็นหนังสือที่รวบรวมบันทึกการอภิปรายปัญหาที่สำคัญ ๆ ณ สถานีวิทยุโทรทัศน์และสถานีวิทยุกระจายเสียง ที่ได้รับความสนใจจากประชาชน เป็นบทปาฐกถา อภิปราย จากรายการ “คุยกันเรื่องหนังสือ” ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย ณ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. โดยมีผู้ร่วมอภิปราย ได้แก่ นายณพ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา นายประหยัด ศ.นาคะนาท นาย เปลื้อง ณ นคร ผู้ดำเนินการอภิปราย ได้แก่ นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง

นายณพ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา เป็นผู้ที่คร่ำหวอดอยู่ในวงการการศึกษามาเป็น เวลานาน ท่านเคยดำรงตำแหน่งต่าง ๆ อาทิ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ผู้อำนวยการ กองการสัมพันธ์ต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วย การศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และหัวหน้าคณะอาจารย์ประจำคุรุสภา

นายประหยัด ศ.นาคะนาท เป็นนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ มีชื่อเสียงจาก นามปากกาว่า “นายรำคาญ” ท่านมีงานเขียนหลากหลาย ทั้งบทความการเมือง ขำขัน หัสนิยาย สารคดี นอกจากนี้ยังเคยเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ บางกอกรายปักษ์ บางกอกรายวัน สยาม สมัย พิมพ์ไทยวันจันทร์ อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และสยามมิตร รายวันและรายสัปดาห์ ทั้งยังเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ อีกด้วย

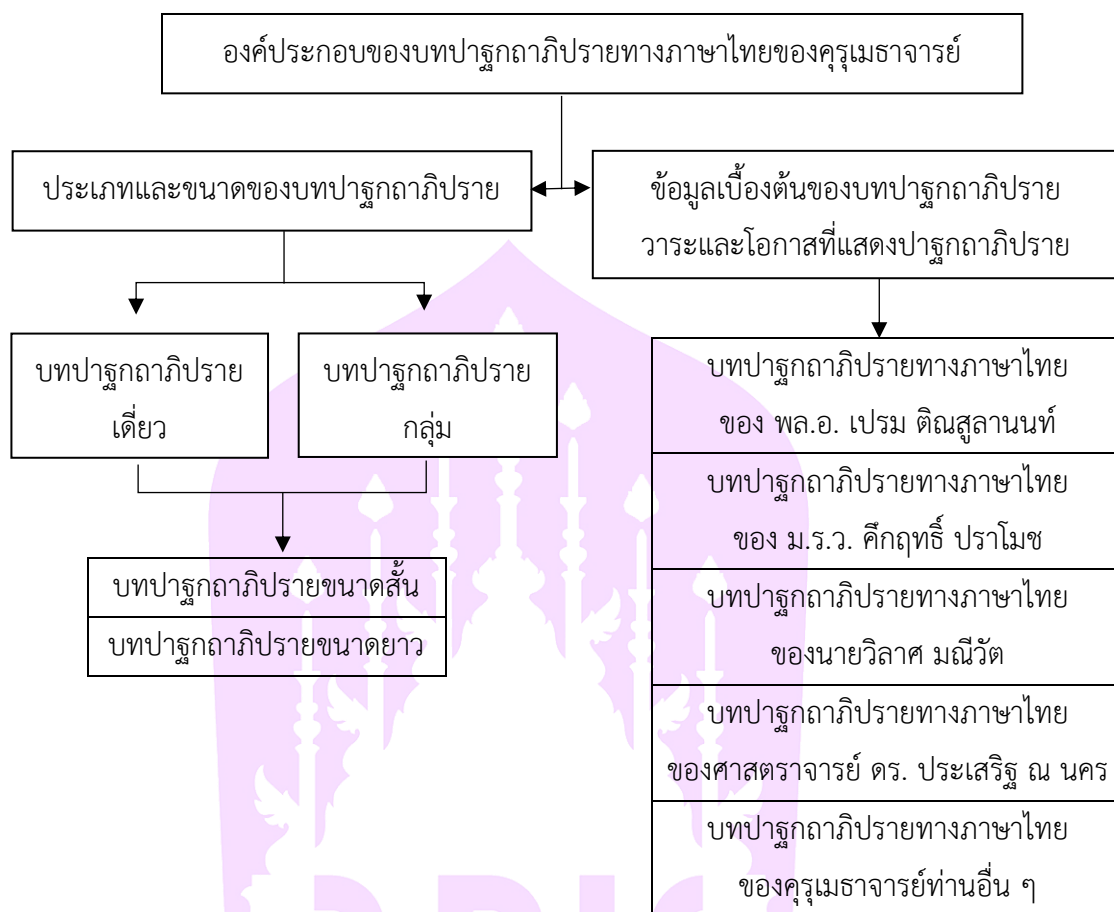
นายเปลื้อง ณ นคร หรือที่เรารู้จักกันในนามปากกาว่า นายตำรา ณ เมืองใต้ เป็นผู้มีผลงานมากมายหลายประเภท เช่น ประเภทคู่มือสำหรับครู ประเภทความรู้ทางภาษาและ วรรณคดีไทย ประเภทงานแปล ประเภทพจนานุกรม-สารานุกรม ประเภทวิชาครูและจิตวิทยา ประเภทหนังสือเล่มเล็ก เป็นต้น นอกจากนี้ท่านยังเป็นผู้ส่งเสริม เผยแพร่ความรู้ภาษาไทยอย่าง สม่าเสมอตลอดชีวิต จนได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติหลายประการ หนึ่งในนั้นคือ ท่านได้รับการ ยกย่องเป็นปูชนียบุคคลทางภาษาและวรรณกรรมไทย จากกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2537

นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง หรือ ศาสตราจารย์ คุณรัญจวน อินทรกำแหง ท่านมีผลงานด้านงานเขียนเป็นจำนวนมาก ทั้งตำราทางวิชาการ วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น

สารคดีท่องเที่ยว วรรณกรรมวิจารณ์ และหนังสือธรรมะ อาทิ ภาพชีวิตจากนวนิยาย ลอยธรรมะ มาลัย ศิลปะการดำเนินชีวิต เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปราย ดังต่อไปนี้

1. บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ จำนวน 6 เรื่อง ตีพิมพ์ในหนังสือแทนคุณแผ่นดินเกิด เทิดคุณค่าภาษาไทย โดยกรมวิชาการ สถาบันภาษาไทย ปีพุทธศักราช 2544
 2. บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จำนวน 5 เรื่อง ตีพิมพ์ในหนังสือ คึกฤทธิ์พูด: วรรณกรรมกับสังคม โดยมูลนิธิคึกฤทธิ์ 80 ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีพุทธศักราช 2553
 3. บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของนายวิลาส มณีวัต จำนวน 5 เรื่อง ตีพิมพ์ในหนังสือ วิลาส มณีวัตพูด สำนักพิมพ์ดอกหญ้า กรุงเทพฯ ปีพุทธศักราช 2540
 4. บทปาฐกถาภิปรายของ ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ทั้ง 3 เรื่อง ตีพิมพ์ในหนังสือ สารนิพนธ์ ประเสริฐ ณ นคร โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ปีพุทธศักราช 2541
 5. บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ท่านอื่น ๆ ทั้ง 11 เรื่อง จำแนกบทปาฐกถาภิปรายตามหนังสือ หรือวารสารที่ตีพิมพ์ ได้ 3 ประเภท ได้แก่
 - 5.1 วารสารภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ: ภาษาไทยของเรา ปีที่ 26 ฉบับที่ 1-2 (เมษายน 2537-มีนาคม 2538) จำนวน 7 เรื่อง
 - 5.2 หนังสือ บันทึกการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานกระแสพระราชดำริ เรื่องปัญหาการใช้คำไทย โดยราชบัณฑิตยสถาน ปีพุทธศักราช 2550 จำนวน 1 เรื่อง
 - 5.3 หนังสือ ชมรมนักอภิปราย: ชุมนุมความคิดเห็น จากโต๊ะอภิปราย ในปัญหาศาสนา มนุษยธรรม ศิลปะ วรรณคดี การศึกษา เยาวชน การได้วาที ฯลฯ จำนวน 3 เรื่อง
- จากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้เห็นองค์รวมขององค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

ภาพ 2 แสดงองค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์

จากที่กล่าวมาข้างต้น ประเภทและขนาดของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ชื่อเรื่องของบทปาฐกถาภิปรายที่แสดงถึงการวิเคราะห์จะมีเนื้อหาที่มีขนาดยาว ส่วนชื่อเรื่องของบทปาฐกถาภิปรายที่สื่อถึงการบอกกล่าวโดยทั่ว ๆ ไป จะมีเนื้อหาที่มีขนาดสั้น และบทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม โดยมากจะมีขนาดยาว เนื่องมาจากการแสดงปาฐกถาภิปรายที่มีผู้แสดงปาฐกถาภิปรายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เป็นการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และบางครั้งมีผู้ดำเนินรายการ

ส่วนข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปราย วาระและโอกาสที่แสดงปาฐกถาภิปราย แม้ว่าจะแสดงในวาระและโอกาสที่แตกต่างกัน แต่ล้วนตีพิมพ์ในหนังสือที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ การแก้ปัญหา การอนุรักษ์ และส่งเสริมภาษาไทย

สาระัตถะของบทปาฐกถาภิปราย

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกสาระัตถะของบทปาฐกถาภิปราย ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) สาระัตถะภาษาและการใช้ภาษา 2) สาระัตถะภาษาถิ่น และ 3) สาระัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. สาระัตถะภาษาและการใช้ภาษา

การใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม จะทำให้การสื่อสารนั้น ๆ มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตรงตามวัตถุประสงค์ในการสื่อสารนั้น ๆ ดังที่ จูไรรัตน์ ลักษณะศิริ และวิวัฒน์ อินทรพร (2565, หน้า 15) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นได้รับทราบความหมาย การเรียบเรียงคำในภาษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ใช้ภาษาจะต้องเรียนรู้และฝึกฝน

วรวรรณ ศรียาภัย (2562, หน้า 5-19) ก็ได้กล่าวถึงการใช้ภาษาไว้ว่า ภาษาเป็นเครื่องแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกของผู้ทำการสื่อสาร การเข้าใจการใช้ภาษาในตัวเองจะทำให้สามารถวิเคราะห์วิจารณ์สารดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการใช้ภาษาบางลักษณะจะแสดงนัยบางประการของผู้ทำการสื่อสาร

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระัตถะของวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบบทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระัตถะภาษาและการใช้ภาษา 15 เรื่อง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 14 แสดงบทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระัตถะภาษาและการใช้ภาษา

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก
1	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
2	ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
3	ภาษาไทยของเรา	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
4	วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
5	ภาษาไทย ภาษาแม่	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
6	วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
7	ข้อควรคิดในภาษาไทย	พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

ตาราง 14 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก
8	ภาษาไทยของเรา	นายภาवास บุนนาค
9	ภาษามีชีวิต	ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
10	ไปสืบคำไทย	ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา
11	ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด	ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
12	ปัญหาการใช้คำไทย	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
13	ทำไมต้องใส่การันต์	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รัชมณี
14	ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น	ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
15	พูดได้ตามใจ	ผู้อภิปราย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี นายแพทย์อรุณ ภาคสุวรรณ ผู้ดำเนินการอภิปราย ดร.อัมพร มีสุข

จากตาราง 14 ผู้วิจัยได้จำแนกสารัตถะของบทปาฐกถาภิปรายด้านภาษาและการใช้ภาษาทั้ง 15 เรื่อง ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) สารัตถะการให้องค์ความรู้และความรอบรู้ 2) สารัตถะการแสดงความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

1.1 สารัตถะการให้ความรู้ และความรอบรู้

ในงานวิจัยครั้งนี้ ความรู้ หมายถึง ความรู้ในศาสตร์ทางภาษาไทย สำหรับผู้ที่ศึกษาหรืออยู่ในวงการภาษาไทย ส่วนความรอบรู้ เป็นความรู้ทั่วไป ของคนทั่วไป บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะการใช้ภาษาที่ให้ความรู้ และความรอบรู้ มีจำนวน 9 เรื่อง ผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สารัตถะความเป็นมาและความสำคัญของภาษา 2) สารัตถะการอนุรักษ์ภาษาไทย 3) สารัตถะคำและการใช้คำ ดังต่อไปนี้

1.1.1 สารัตถะความเป็นมาและความสำคัญของภาษา

บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะความเป็นมาและความสำคัญของภาษามีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่

“ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
 “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของ พล.อ. เปรม ติณ
 สูลานนท์
 “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของ พล.อ. เปรม ติณสุลา
 นนท์

“ภาษาไทยของเรา” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย
 ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 8)

...ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเองซึ่งต้องหวงแหน ประเทศใกล้เคียงของเราหลาย
 ประเทศมีภาษาของตนเอง แต่ว่าเขาก็ไม่ค่อยแข็งแรง เขาต้องพยายามหาทางที่จะสร้าง
 ภาษาของตนเองไว้ให้มั่นคง เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่าง
 ยิงที่จะรักษาไว้ ปัญหาเฉพาะในด้านรักษาภาษานี้มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้
 บริสุทธิ์ในทางออกเสียง คือ ให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์
 ในวิธีใช้ หมายความว่าวิธีใช้คำมาประกอบเป็นประโยค นับเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่
 สามคือความร่ำรวยในคำของภาษาไทย ซึ่งพวกเรานึกว่าไม่ร่ำรวยพอ จึงต้องมี
 การบัญญัติศัพท์ใหม่มาใช้...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระราชทานกระแสพระราชดำริเกี่ยวกับความสำคัญของภาษาไทย และการใช้
 ภาษาไทยให้ถูกต้อง เนื้อความกล่าวว่า ประเทศไทยมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่ควรอนุรักษ์
 ประเทศใกล้เคียงบางประเทศก็มีภาษาเป็นของตนเอง แต่ภาษาของพวกเขายังไม่เข้มแข็งพอ
 ภาษาไทยมีมาตั้งแต่โบราณ จึงควรรักษาไว้ ความท้าทายในการรักษาภาษาไทยประกอบด้วยการ
 รักษาความบริสุทธิ์ของการออกเสียงให้ถูกต้องและชัดเจน การรักษาวิธีการใช้ภาษาให้ถูกต้อง
 โดยเฉพาะการประกอบคำเป็นประโยค และการเพิ่มความหลากหลายของคำในภาษาไทย เพราะคิด
 ว่าภาษาไทยมีคำไม่เพียงพอจึงจำเป็นต้องบัญญัติศัพท์ใหม่

กระแสพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ครั้งนี้ ส่งผลให้คณะรัฐมนตรีได้มีมติลงความเห็น ในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2542 เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ ในวันที่ 29 กรกฎาคม ของทุกปี เป็น “วันภาษาไทยแห่งชาติ” และใช้ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ข, หน้า 5)

...แม้ว่ามีพระราชกิจมากมายที่ต้องทรงปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ยังทรงตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย ว่าเป็นภาษาของชาติ เป็นวัฒนธรรมสำคัญที่จะต้องทำนุบำรุงและรักษาไว้ให้ดี ทรงห่วงใยว่าคนไทยจะไม่สนใจศึกษาภาษาไทย และไม่รักษาภาษาไทยไว้ให้ยั่งยืนงตลอดไป จึงได้พระราชทานทุนอานันทมหิดลให้นักเรียนไทยได้ไปศึกษาค้นคว้าภาษาไทย และภาษาบาลีสันสกฤต ในชั้นปริญญาเอกหลายคน เพื่อให้มีการวิจัย พัฒนา และสืบทอดภาษาไทยต่อไป พระองค์ทรงห่วงใย และทรงปรวิติกเมื่อสื่อมวลชนและคนทั่วไปใช้ภาษาไทยผิด ๆ จึงเสด็จพระราชดำเนินไปทรงร่วมอภิปราย เรื่อง ปัญหาการใช้คำไทย กับชุมนุมภาษาไทย ของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พุทธศักราช 2505 นับถึงวันนี้เป็นเวลา 35 ปี พอดี...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงสนพระราชหฤทัยในภาษาไทย แม้ว่าพระองค์จะทรงมีพระราชกิจมากมาย แต่พระองค์ยังทรงเห็นความสำคัญของภาษาไทยว่าเป็นภาษาของชาติและเป็นวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ พระองค์ทรงห่วงใยว่าคนไทยอาจไม่ใส่ใจศึกษาภาษาไทย และไม่รักษาไว้ให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้นจึงพระราชทานทุนอานันทมหิดลให้นักเรียนไทยไปศึกษาภาษาไทยและภาษาบาลีสันสกฤตในระดับปริญญาเอก เพื่อวิจัย พัฒนา และสืบทอดภาษาไทย พระองค์ทรงห่วงใยเมื่อเห็นการใช้ภาษาไทยผิดพลาด จึงเสด็จพระราชดำเนินไปร่วมอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาการใช้คำไทยกับชุมนุมภาษาไทยของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ข, หน้า 7)

...การอภิปราย เรื่อง ปัญหาการใช้คำไทย ในวันนั้น ทำให้มีการพิจารณาอย่างละเอียดและพระราชทานรางวัลไปโพธิ์ทองคำแก่ผู้ที่ใช้ภาษาไทยทางสื่อมวลชน และออกเสียงภาษาไทยถูกต้องชัดเจน ต่อมารางวัลนี้ได้เปลี่ยนไปเป็นรางวัลพระเกี้ยวทองคำ โดยคงรักษาจุดมุ่งหมายของการมอบรางวัลไว้ตามเดิมทุกประการ ผู้ที่ได้รับรางวัลในครั้งนั้น มีทั้งผู้อ่านข่าว นักร้อง ดารา และผู้พากย์ภาพยนตร์ การที่ชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์จัดการมอบรางวัลไปโพธิ์ทองคำนั้นก็เพื่อสนองพระราชประสงค์ที่ทรงห่วงใยภาษาไทย ผลจากการมอบรางวัลในครั้งนั้น ได้ทำให้สื่อมวลชนทุกแขนงไม่เฉพาะแต่สื่อทางวิทยุและโทรทัศน์เท่านั้นที่หันมาสนใจปรับปรุงการใช้ภาษาไทย แม้บัณฑิตนักศึกษาก็สนใจวิเคราะห์ปัญหาการใช้ภาษาไทยมากขึ้น ดังปรากฏในงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาปัญหาการใช้ภาษาซึ่งมีจำนวนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ข้าราชการและผู้ที่ได้เฝ้าใกล้ชิดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่างทราบกันดีว่าพระองค์ทรงสนพระราชหฤทัยในการที่จะรักษาภาษาไทยให้ถูกต้อง ทรงสนพระราชหฤทัยในการใช้ถ้อยคำของสื่อมวลชน ภาษาของนักการเมือง และภาษาของผู้ที่เข้าเฝ้าฯ ทุกคน แต่ด้วยเหตุที่มีพระเมตตาอย่างยิ่งจึงไม่เคยมีคำตำหนิจากพระองค์ เเท่าที่ข้าราชการจะได้ฟังก็คือการมีพระราชดำรัสสั่ง ซึ่งทำให้จดจำไปเล่าต่อ ๆ กัน เช่น ตัวอย่างการใช้ราชาศัพท์ผิดบ้าง การใช้คำลักษณนามไม่ถูกต้องบ้าง การใช้ศัพท์บัญญัติ หรือคำแปลแปลก ๆ จากภาษาอังกฤษบ้าง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาและการใช้ภาษา เป็นเหตุให้รัชกาลที่ 9 พระราชทานรางวัลไปโพธิ์ทองคำหรือภายหลังเปลี่ยนเป็นรางวัลพระเกี้ยวทองคำ แก่ผู้ที่ใช้ภาษาไทยทางสื่อมวลชนและออกเสียงภาษาไทยถูกต้องชัดเจน นอกจากนั้นยังแสดงถึงปัญหาการใช้คำไทยในการใช้ภาษาไทยของสื่อมวลชน นักการเมืองและผู้เข้าเฝ้าฯ รัชกาลที่ 9 ทุกคน ได้แก่ การออกเสียงให้ถูกต้อง การใช้คำราชาศัพท์ผิด การใช้ลักษณนามไม่ถูกต้อง การใช้ศัพท์บัญญัติ หรือการใช้คำแปลที่แปลก ๆ จากภาษาอังกฤษ เป็นต้น

ตัวอย่างบางตอนจากบทปาฐกถาภิปราย “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 39)

...ท่านผู้มีเกียรติ ภาษาไทยคือวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ของเรา เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเรา เป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติเรา คนไทยต้องภูมิใจในการพูดการเขียน การดำรงรักษาภาษาไทย ต้องรักและหวงแหน ต้องถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ต้องช่วยกันปกป้องคุ้มครอง ต้องทะนุถนอมด้วยความห่วงใย รายการโทรทัศน์ชนิดที่มีโอกาสทำหน้าที่เหล่านี้ จึงขอตั้ง

ความหวังไว้ว่า ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะปฏิบัติด้วยความภูมิใจเพื่อตอบแทนบุญคุณของแผ่นดินที่เราอาศัยเกิดมาด้วยความสำนึกและเต็มใจยิ่ง ขอขอบคุณเลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติอีกครั้งหนึ่ง หวังว่าการพูดของผมจะเป็นประโยชน์บ้าง ขอขอบคุณและสวัสดิ์...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของภาษา และเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย ภาษาไทยเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติที่คนไทยต้องภาคภูมิใจ ทั้งการพูดและการเขียน รายการโทรทัศน์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภาษาไทย ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความภูมิใจและเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 15)

...ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อ ทำความเข้าใจ สื่อความคิดของกันและกัน และทำให้สังคมมนุษย์สามารถพัฒนา สร้างความเจริญจนเป็นสังคมที่มีระบบระเบียบมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เป็นรูปแบบของมนุษย์โดยเฉพาะได้ หากไม่มีภาษามนุษย์ก็จะไม่ต่างจากสัตว์ ซึ่งมีการติดต่อสื่อสารกันได้ในขีดจำกัดมาก และไม่สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมใด ๆ ได้เลย ความเป็นมนุษย์อยู่ที่การมีภาษาใช้ ความเป็นคนไทยอยู่ที่การมีภาษาไทยใช้ การมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติของเราเอง แสดงถึงความเป็นเอกราช ส่วนการที่ตัวอักษรและตัวเลขไทยนั้น แสดงถึงความเจริญยิ่งใหญ่ของสังคมไทย...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษา โดยเฉพาะภาษาไทยที่เป็นภาษาประจำชาติของคนไทย การใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสมทั้งในการพูดและการเขียน

ตัวอย่างบางตอนจาก “พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย (2505ก, หน้า 24-25) นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี ได้แสดงกล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทย ดังต่อไปนี้

...อันที่หนึ่งก็คือว่าเราน่าจะถือภาษาไทยเราเป็นภาษาสำคัญ ซึ่งสมัยก่อนผมจำได้ว่าเวลาที่ไปสอบ เรานั่งท่องภาษาไทยจนเหลือเกินทีเดียว อยู่มัธยมแปด ถ้าสอบไม่ได้ภาษาไทย - - เขาตรวจภาษาไทยกันก่อน พอตรวจภาษาไทย ถ้าตกแล้ว ก็ไม่ต้องไปตรวจภาษาอื่นกันละ เดียวนี้ดูเหมือนจะไม่ยั้งนั้น เพราะฉะนั้นก็มีคนมักจะทิ้งไปหมด จรรยา

ศีลธรรม ประวัติศาสตร์ ทั้งภาษาไทยไปเสียเกลี้ยงทีเดียว เพราะว่าคำนวณเต็มแล้วก็แล้วกันไป...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี ได้กล่าวว่าภาษาไทยควรได้รับการยกย่องว่าเป็นภาษาที่สำคัญ ในอดีตการสอบภาษาไทยมีความเข้มงวดมาก หากสอบตกภาษาไทย ก็ไม่มีสิทธิ์สอบวิชาอื่น แต่ในปัจจุบันภาษาไทยไม่ได้รับความสำคัญดังเดิม ผู้คนให้ความสำคัญกับวิชาคำนวณมากกว่า และละเลยภาษาไทย รวมถึงจรรยา

1.1.2 สารัตถะการอนุรักษ์ภาษาไทย

บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะการอนุรักษ์ภาษาไทย มีจำนวน 5 เรื่อง

ได้แก่

“ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

ดิณสุลานนท์

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของ พล.อ. เปรม

“ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของ พล.อ. เปรม ดิณสุลานนท์

“ภาษาไทยของเรา” ของ พล.อ. เปรม ดิณสุลานนท์

“ภาษาไทยของเรา” ของนายภาวาส บุนนาค

ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 30)

...ขออย่างหนึ่ง การบัญญัติศัพท์ก็ตาม การใช้ศัพท์ก็ตาม กิจการใด ๆ ก็ตาม ต้องมีเหตุผลอยู่เสมอที่จะทำลงไป อย่าให้เหตุผลนั้นเหลวไปเป็นเหตุผลทางการเมือง เหตุผลทางรักชาติเกินควร หรือเป็นความรู้สึกตัวเองเกินไป จนแสดงว่าตัวรู้หรือตัวเก่งเกินไป เพราะว่าไม่ใช่เหตุผล ไม่ใช่หลักที่ถูก หลักของภาษาคืออย่างที่ยกไว้แล้วในตอนต้นว่าเป็นประโยชน์ เพื่อให้คนเข้าใจซึ่งกันและกัน ภาษามีไว้สำหรับแสดงความคิด คนเรามีสมองที่จะคิด คราวนี้ถ้าคิดอยู่คนเดียวก็เหงา อยากให้คนอื่นคิดบ้าง หรืออยากทราบความคิดของผู้อื่น ก็ต้องใช้ภาษา เป็นสื่อ อย่างไม่รู้ก็ต้องใช้ภาษา ถ้าไม่ใช้ภาษาคนก็ภาษามือ ภาษาลิง ภาษานก ก็ต้องเป็นภาษาอยู่ดี แต่คนเราเป็นสัตว์ที่ประเสริฐที่มีภาษาพูดกันรู้เรื่อง ถ้าจะทำลายภาษาที่พูดกันรู้เรื่องเช่นนี้ก็กลายเป็นลิง เพราะเราถือว่าลิงเขาต่ำต้อยกว่ามนุษย์ ความมุ่งหมายของภาษาคือแสดงความคิดต่อกัน...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำริแก่ผู้ร่วมอภิปราย ถึงแนวทางการบัญญัติศัพท์ การใช้ศัพท์ การใช้ภาษา ควรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โดยเน้นย้ำว่าภาษามีไว้เพื่อให้คนสื่อสารและเข้าใจซึ่งกันและกัน การใช้ภาษาโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลที่ถูกต้อง เช่น การใช้เหตุผลทางการเมือง การรักชาติเกินควร หรือการแสดงออกถึงความเก่งของตัวเอง ถือว่าเป็นการใช้ภาษาที่ผิดวัตถุประสงค์ ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารความคิดของมนุษย์ การทำลายความหมายของภาษาหรือการใช้ภาษาที่ทำให้เกิดความสับสน จะส่งผลให้การสื่อสารล้มเหลว และอาจทำให้มนุษย์ลดระดับความเป็นสัตว์ที่ประเสริฐลงมาเหมือนกับสัตว์อื่น ๆ ที่ไม่สามารถสื่อสารกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ข, หน้า 9)

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของภาษาไทย ว่าเป็นเครื่องแสดงความเป็นเอกราชและความมั่นคงของชาติ เป็นสมบัติและเป็นมรดกที่บรรพบุรุษสร้างสมไว้ให้เรา จึงเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องรักษาและสืบทอดต่อไปให้ลูกหลานไทยให้ดีที่สุด การที่เราทุกคนจะช่วยกันศึกษาภาษาไทย ระมัดระวังการใช้ภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียง การใช้คำให้ถูกความหมายและถูกหน้าที่ การใช้คำให้เหมาะแก่บุคคล แก่กาลเทศะ และตามวัฒนธรรมไทย หรือการใช้รูปประโยคตามโครงสร้างประโยคภาษาไทย ย่อมเป็นเครื่องแสดงความรักดีต่อชาติ เป็นการตอบแทนบุญคุณของแผ่นดิน และเป็นการสนองพระราชปณิธานในอันที่จะรักษาความมั่นคงและเอกลักษณ์ของความเป็นชาติทั้งสิ้น จึงใคร่ขอให้ทุกท่านจงตั้งใจ ทะนุบำรุงภาษาไทยของเราให้ดีและยั่งยืนสืบไป...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงให้แนวทางในการอนุรักษ์ และทะนุบำรุงภาษาไทย คือ ให้คนไทยช่วยกันศึกษาภาษาไทย ระมัดระวังการใช้ภาษาไทย ทั้งการออกเสียง การใช้คำให้ถูกความหมายและถูกหน้าที่ การใช้คำให้เหมาะแก่บุคคล แก่กาลเทศะและตามวัฒนธรรมไทย หรือการใช้รูปประโยคตามโครงสร้างประโยคภาษาไทย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 39)

...รายการโทรทัศน์อาจทำให้ภาษาไทยเพี้ยนแปรไปหรืออาจจะรุนแรงถึงขนาดทำลายวัฒนธรรมไทยของเราก็ได้

จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยในรายการโทรทัศน์ต้องตระหนักสำนึกอยู่ตลอดเวลาว่า จะต้องดำรงความเป็นภาษาไทยที่ดี ถูกต้องและเหมาะสม เช่น จัดให้มีการฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องให้พูดให้ใช้ภาษาไทยที่ชัดเจนถูกต้องเป็นไปตามหลักของภาษาไทยและพจนานุกรม จัดให้มีการตรวจบทความ ข้อเขียน ฯลฯ ก่อนการออกอากาศ จัดให้มีการศึกษาวิจัย และประเมินผลของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในการดำรงรักษาภาษาไทยตลอดเวลา...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวถึงแนวทางในการรักษาภาษาไทย สำหรับผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยในรายการโทรทัศน์ ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การจัดให้มีการฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องให้พูดให้ใช้ภาษาไทยที่ชัดเจนถูกต้องเป็นไปตามหลักของภาษาไทยและพจนานุกรม การจัดให้มีการตรวจบทความ ข้อเขียนต่าง ๆ ก่อนที่จะมีการออกอากาศ การจัดให้มีการศึกษาวิจัยและประเมินผลการใช้ภาษาไทยในรายการโทรทัศน์อย่างต่อเนื่อง

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 20)

...การที่จะใช้ภาษาให้ถูกต้องนั้น ผู้ใช้ภาษาต้องคำนึงถึงลักษณะต่าง ๆ เช่น การออกเสียงให้ถูกต้อง ทั้งเสียงสระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ การลงเสียงหนักเบา จังหวะ การลงน้ำหนักพยางค์และคำ การลงเสียงท้ายประโยค หรือทำนองเสียง

การใช้คำให้ถูกความหมาย ทั้งความหมายตรง ความหมาย เปรียบเทียบ ความหมายโดยนัย และความหมายแฝง

การเลือกคำให้ถูกตามรูปแบบของคำ เช่น คำเดี่ยว คำซ้ำ คำซ้อน คำยืม คำศัพท์เฉพาะ คำสุภาพ คำทางการ การใช้และเรียงคำให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ตามหน้าที่ของคำและตามความสัมพันธ์ของคำที่มีต่อกัน

การใช้คำให้ถูกแก่กาลเทศะ แก่ฐานะและศักดิ์ของบุคคล และแก่สถานการณ์ การใช้คำและสำนวนให้ถูกต้องตามลักษณะของสังคม ตามความนิยมที่ถือว่าถูกต้อง และตามจารีตประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมา เพื่อที่จะให้คนไทยใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง สื่อสารได้เข้าใจตรงกันตามความคิดของคนไทย และเป็นภาษาประจำชาติที่ทุกคนจะเรียนรู้และใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการดำรงตนเป็นคนไทยต่อไป...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏองค์ความรู้เกี่ยวกับข้อพึงคำนึงต่าง ๆ ในการใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสม ทั้งการใช้คำให้ถูกความหมาย การเลือกคำให้ถูกต้องตามรูปแบบของการใช้และเรียงคำให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ การใช้คำให้ถูกกาลเทศะ และการใช้คำและสำนวนให้ถูกต้องตามลักษณะของสังคม การใช้ภาษาอย่างถูกต้องจะเป็นเครื่องมือในการธำรงรักษาความเป็นไทย เพราะภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติอันแสดงถึงความเป็นชาติไทย ท่านยังได้กล่าวถึงการใช้คำผิด ที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย ว่าไม่ได้เกิดจากความพลั้งเผลอหรือพลาด แต่เกิดจากความไม่รู้ ไม่ใส่ใจ และความไม่สนใจ

นอกจากนั้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ยังได้ให้องค์ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของภาษาไทยโดยเฉพาะการอนุรักษ์การใช้ภาษาไทย ดังตัวอย่าง “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 75) ต่อไปนี้

...นักภาษาประมาณว่า ในโลกนี้มีภาษาที่ใช้พูดกันประมาณสามพันภาษา แต่มีไม่ถึงร้อยภาษาที่มีภาษาเขียนของตนเอง ภาษาไทยเป็นภาษาหนึ่งในไม่ถึงร้อยภาษานั้น ภาษาไทยเป็นภาษาที่ไพเราะ งดงาม และเป็นเอกลักษณ์ของไทยโดยแท้จริง ภาษาไทยมีอายุกว่า 700 ปี และเป็นภาษาที่มีพยัญชนะ มีสระ มีวรรณยุกต์เป็นของตนเอง ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง ประเทศในโลกมีหลายประเทศที่ไม่มีภาษาเขียนและหรือภาษาพูดเป็นของตนเอง เช่น ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ เป็นต้น ของดีของเราอีกอย่างหนึ่งก็คือ เรามีเลขไทยใช้ ผมคิดว่าเลขไทยเป็นเอกลักษณ์อย่างยิ่งอีกอย่างหนึ่งของภาษาของเรา มีน้อยประเทศมากที่มีเลขใช้เอง อาจจะไม่มีเลยก็ได้ เพราะว่าประเทศอื่น ๆ หลายประเทศที่ไม่มีเลขของตนเองใช้ แม้แต่ประเทศเพื่อนบ้านของเราอย่างลาว พม่า หรือเขมร ก็ยังใช้เลขที่เรียกกันว่าเลขฝรั่ง แต่คนไทยมีภาษาไทยมีเลขไทยใช้ และเป็นเลขที่มีความสวยงามสง่างาม แต่คนบางคนกลับไม่นิยมใช้เลขไทย หันไปใช้เลขฝรั่งเป็นส่วนมาก...

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาวาส บุญนา (2538, หน้า 17)

...การพูดผิด ๆ และพูดไม่เต็มคำดังว่ามานี้ นอกจากทำให้ภาษาวิบัติแล้ว ยังทำให้คนพูดเสียภูมิ และซ้ำทำให้เสียหายถึงสำนักหรือสถาบันของตนเองด้วย ผมจึงขอสรุปฝากเป็นข้อสะกิดใจสำหรับทุกท่านไว้ในคราวนี้ว่า “คำพูดที่ชัดเจนเต็มคำ เป็นคำของผู้ได้รับการศึกษาอบรมมาดี มีวัฒนธรรมทางภาษา คำพูดที่ผิด ๆ สั้น ๆ ลวก ๆ เป็นคำของคนด้อยการศึกษาและไม่มีวัฒนธรรม...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายภาวส บุนนาค ได้เน้นย้ำและให้แนวทางการใช้คำแก่ผู้ฟังในเรื่อง การพูดผิด ๆ การพูดไม่เต็มคำ เป็นการแสดงภูมิความรู้ของผู้พูด ทั้งยังทำให้ภาษาวิบัติ แต่การใช้คำพูดที่ชัดเจน เต็มคำ จะแสดงถึงการเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษามาเป็นอย่างดี

1.1.3 สารัตถะคำและการใช้คำ

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะคำและการใช้คำ พบบทปาฐกถาจำนวน 9 เรื่อง ดังนี้

ตาราง 15 แสดงบทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะคำและการใช้คำ

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก
1	ปัญหาการใช้คำไทย	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
2	ข้อควรคิดในภาษาไทย	พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์
3	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
4	ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
5	ภาษาไทยของเรา	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
6	วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
7	ภาษาไทยของเรา	นายภาวส บุนนาค
8	ไปสืบคำไทย	ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา
9	พูดได้ตามใจ	ผู้อภิปราย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี นายแพทย์อรุณ ภาคสุวรรณ ผู้ดำเนินการอภิปราย ดร.อัมพร มีสุข

จากตาราง 15 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระคำและการใช้คำ โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ สาระความรู้เฉพาะประเด็นของการใช้คำ และสาระหลักการเขียนคำและหลักการออกเสียง รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สาระความรู้เฉพาะประเด็นของการใช้คำ จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระคำและการใช้คำ สามารถจำแนกสาระความรู้เฉพาะประเด็นของการใช้คำออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) คำกับความหมาย 2) การใช้คำภาษาต่างประเทศ คำทับศัพท์ ศัพท์บัญญัติ 3) การใช้คำย่อ การใช้คำสั้น การกร่อนคำ 4) ราชาศัพท์ 5) การใช้บุพบท ดังนี้

1.1 สาระคำกับความหมาย ดวงใจ ไทยอุบุญ (2556, หน้า 98) กล่าวถึงหลักการใช้คำกับความหมายไว้ว่า การใช้คำให้ถูกต้องมีความสำคัญมากเพราะถ้าใช้คำผิดความหมาย การเขียนก็จะผิดไปด้วย บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระภาษาและการใช้ภาษาที่ให้ความรู้และความรอบรู้ด้านภาษาและการใช้คำ สามารถจำแนกสาระความรู้เฉพาะประเด็นของการใช้คำ ปรากฏสาระที่กล่าวถึงคำกับความหมาย จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 “ไปสืบคำไทย” ของศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ และ “พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 25)

...ส่วนที่ว่า ความหมายที่ผิดก็ผิดแตกต่างจากเดิมไป อย่างไรก็ดีกับแขก อย่างคำว่า สารพัด ของเรา พวกสารพัดช่าง สารพัดทุกสิ่งทุกอย่าง แขกเขาไม่ว่าทุกสิ่งทุกอย่าง เขาว่าทุกหนทุกแห่ง อย่างไหนจะถูก มานั่งคิดดูสิกว่าอาจมองดูคนละเหลี่ยม เช่น เวลาชมโฉมมองดูข้างบน มองดูข้างล่าง มองดูข้าง ๆ มองดู ๆ แล้วก็บอกว่า สารพัดสวย อีกคนไม่รู้บอกว่า ผมก็สวย ตาก็สวย ฟันก็สวย จมูกก็สวย กลายเป็น ทุกสิ่งทุกอย่างสวยงามหมด ความจริงมันก็ สารพัด อยู่นั่นแหละ ก็เป็นปัญหาว่าความหมายก็เปลี่ยนแปลงไป...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น “พณฯ นายสุกิจ นิมมานเหมินท์” ซึ่งเป็นผู้ที่มีความชำนาญทางภาษาแขกเป็นอย่างดี ได้อภิปรายต่อที่ประชุมเกี่ยวกับความหมายของคำที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อถูกใช้งานในบริบทที่ต่างกัน ตัวอย่างที่ใช้คือคำว่า “สารพัด” ที่ในบริบทหนึ่งหมายถึง “ทุกสิ่งทุกอย่าง” แต่ในอีกบริบทหนึ่ง เช่น เมื่อใช้ในภาษาแขก หมายถึง “ทุกหนทุกแห่ง” แสดงให้เห็นว่า การแปลความหมายหรือการใช้งานในวัฒนธรรมต่างกันอาจทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไป เช่น การชมคนสวย อาจมองในมุมต่าง ๆ เช่น มองใบหน้า ตา จมูก ฟัน และสรุปว่า

ทุกสิ่งสวยงามหมด ซึ่งในความจริงก็คือ "สารพัดสวย" แต่การมองในรายละเอียดที่แตกต่าง อาจทำให้คนเข้าใจหรือแปลความหมายต่างกัน

ตัวอย่างบางตอนจาก “ไปสืบคำไทย” ของ คุณบรรจบ พันธุเมธา (2538, หน้า 49-50)

...เมื่ออยู่ที่เมืองนาย ดิฉันรวบรวมคำจำเพาะที่เป็นคำกริยาไว้ได้ประมาณพันกว่าคำ และได้พบว่า ในจำนวนคำเหล่านั้นมีอยู่ 376 คำที่ตรงกันทีเดียว โดยไม่ต้องพิจารณาเปรียบเทียบแต่อย่างใดอีก แต่ว่าก็ยังยุดิแค่นี้ไม่ได้ ต้องรวบรวมอีกต่อไป อาจจะมีจำนวนพันอื่นที่มีคำตรงกัน มากกว่านี้หรือน้อยกว่านี้ก็ได้ ทั้งนี้เพราะทั้งดิฉันและชาวไทยใหญ่เองต่างก็พูดอย่างเดียวกันว่า จะว่ามีคำเหมือนกันเกือบทั้งหมดก็ว่าได้ แต่กระนั้นคำที่ไม่เหมือนกันก็ยังมียึกไม่น้อย ทั้งนี้ไม่นับคำพม่าในภาษาไทยใหญ่ หรือคำบาลีสันสกฤตและคำต่างประเทศอื่นๆ ในภาษาของเรา บางทีก็ดูว่าเป็นคำธรรมดาที่น่าจะต้องมีใช้เหมือนกัน เขากลับไม่มี แต่เรามีหรือเขามี เราไม่มี เช่น คำว่า **หั่น** เขาไม่มี เขาใช้ **ซอย** ทั้งหมด คำว่า **ทอด** ก็ไม่มีใช้ **โค** ทั้งใส่น้ำมันและไม่ใส่น้ำมัน แต่ บางทีเขาก็ใช้คำอื่นที่ต่างกับของเรา เช่น ผัดธรรมดาไม่ใส่น้ำมัน เรียก **โค** ข้าวผัดก็เรียกข้าวโค แต่ถ้าใส่น้ำมันด้วยเรียก **อุบ** ยำ ว่า **ไก** เป็นต้น...

หรือ

...เท่าที่ได้พบมาแล้ว ดิฉันอยากยืนยันอีกครั้งว่าภาษาที่เราใช้ในกรุงเทพฯ มีคำอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยที่เป็นคำเก่า ซึ่งคนที่นี่ไม่ได้ใช้กันแล้ว แต่เรายังใช้อยู่จนทุกวันนี้ บางคำเมื่อดิฉันเอ่ยถึง เขาก็จะพูดว่าเขาเคยมีใช้ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยได้ใช้เสียแล้ว บางคำปรากฏอยู่ในหนังสือเก่า ๆ บางคำก็ยังติดอยู่ในคำสอนหรือคำคู่ แต่เป็นคำที่มีความหมายรองไปเสีย (อย่างเช่นคำว่า **ตาม** นั้น เดิมนี่ใช้ **จ้อม** แต่ใช้ว่าคำนี้จะไม่มี เมื่อดิฉันเอ่ยถึงที่เขาเรียก **ลูกเง่า** (ลูกหัวปี) และ **ลูกตาม** (ลูกรองลงมา) นั้นยังงั้น เขาก็เห็นจริง และ **ก้อตามม้า** (คนถัดไป) ก็ยังมีใช้ และในหนังสือเก่าจะเห็นใช้คำตาม ในความเดียวกับเรา เช่น คับ ๆ ตาม ๆ (ไม่มีผู้ใดทราบว่าเป็นใครแน่) หรือคำว่าลมพัดที่เขาใช้ **ลัมเป่า** (ลมอ่อน ๆ) หรือ **ลัมไท้** (ลมพัดแรง) เขาก็ว่ามีใช้ออกเสียงว่า **ปัด** แต่ใช้ในความว่าลมมาปะทะ เช่น ลัมปัดเส่อ-อ ผาเซิ่น (ลมปะทะผาบ้าน ใช้จำเพาะลมแรง ๆ เท่านั้น)...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น คุณบรรจบ พันธุเมธา (2538, หน้า 50) เดินทางไปลงพื้นที่ศึกษาภาษาเพื่อสอบถามเหง้าของภาษาไทยในต่างแดน ก่อให้เกิดคุณูปการทางภาษาเป็นอย่างมาก กล่าวถึงรวบรวมคำกริยาประมาณพันคำในเมืองนาย พบว่ามีคำตรงกันอยู่ 376 คำโดยไม่ต้องทำการเปรียบเทียบเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ยัง

ไม่สามารถสรุปได้ทั้งหมด เพราะยังมีคำอีกมากที่ต้องรวบรวมและศึกษาเพิ่มเติม คำที่ใช้ในภาษาไทยใหญ่และภาษาไทยอาจมีความคล้ายคลึงกันมาก แต่ก็ยังมีคำที่ไม่เหมือนกันอีกไม่น้อย แสดงให้เห็นถึงรากเหง้าของคำ บางคำเป็นคำเก่า และบางคำยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน

ตัวอย่างเช่น คำว่า “หัน” ในภาษาไทยใหญ่ไม่มีใช้ แต่ใช้คำว่า “ซอย” แทน ส่วนคำว่า “ทอด” ในภาษาไทยใหญ่ไม่มีใช้เช่นกัน แต่ใช้คำว่า “โค้” ซึ่งหมายถึงการทอดทั้งแบบใส่น้ำมันและไม่ใส่น้ำมัน คำอื่น ๆ ที่ใช้แตกต่างกันเช่น คำว่า “ผัด” ในภาษาไทยใหญ่ใช้คำว่า “โค้” ข้าวผัดเรียกว่า “ข้าวโค้” และถ้าผัดแบบใส่น้ำเรียกว่า “อู้บ” ส่วนคำว่า “ยา” ในภาษาไทยใหญ่ใช้คำว่า “โก้” การใช้คำในภาษาที่มีความแตกต่างระหว่างภูมิภาค โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ ซึ่งยังคงใช้คำเก่าที่บางพื้นที่เลิกใช้ไปแล้ว นอกจากนี้ยังพูดถึงคำที่เคยใช้ในอดีต ซึ่งบางคำยังคงปรากฏในหนังสือเก่า ๆ หรือบางคำยังคงใช้ในลักษณะคำซ้อนหรือคำคู่ แต่ความหมายอาจเปลี่ยนไปหรือไม่ใช่ความหมายหลักอีกต่อไป

ตัวอย่างคำที่ยกขึ้นมาพูดถึง เช่น คำว่า “ตาม” ซึ่งในปัจจุบันใช้คำว่า “จ้อม” แทนในบางพื้นที่ แต่คำว่า “ตาม” ยังคงมีใช้อยู่ในบริบทอื่น ๆ เช่น ลูกตาม ที่หมายถึงลูกรองจากลูกหัวปี อีกทั้งยังกล่าวถึงคำที่ใช้เกี่ยวกับลม เช่น “ลัมปัด” ที่หมายถึงลมพัดแรง ๆ ซึ่งในบางพื้นที่ก็ยังคงใช้คำเหล่านี้อยู่ แต่เสียงและความหมายอาจแตกต่างกันไปตามภูมิภาค

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 34)

...รายการโทรทัศน์รายการหนึ่งมีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ตอนหนึ่งผู้ตอบกล่าวว่า “ยอมรับว่า ขณะนี้มีสุนัขสูงถึง 800 ตัว จะเร่งจัดการฉีดวัคซีน” คำว่า “สูง” ในที่นี้ ผู้พูดประสงค์จะสื่อเกี่ยวกับจำนวนมากน้อย มิใช่ส่วนสัดของร่างกายสุนัข ดังนั้นเมื่อใช้คำว่า สุนัขสูงถึง 800 ตัว จึงอาจจะทำให้ผู้ฟังผู้ชมเข้าใจผิด คิดว่าหมายถึงสุนัขที่มีร่างกายสูง ไม่ใช่สุนัขจำนวนมาก...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น แสดงให้เห็นว่า คำหนึ่งคำ มีหลายความหมาย หากวางผิดตำแหน่ง หรือประโยคไม่ชัดเจน อาจทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนไปได้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การ์ด” ของกุสุมา รักขมณี (2538, หน้า 60)

...คำว่า “รมย์” กับ “อารมณ์” มาจากรากคำเดียวกันคือ รม รมย์มาจาก รมย ซึ่งเป็นวิเศษณ์ แปลว่า น่าบันเทิงใจ น่าสนุก ส่วนคำ “อารมณ์” มาจากอารมณ์ ซึ่งเป็นนาม แปลว่าความพอใจ หมายถึง ความคิด ความรู้สึก เมื่อสมาสกับคำ “เจตนา” ก็จะแปลว่า ความคิดที่เป็นความจงใจ เมื่อจะหมายถึง “ความมุ่งหมาย” เราจึงใช้ “เจตนารมณ์” มิใช่ “เจตนารมย์” เพราะไม่ได้เกี่ยวกับสิ่งน่าบันเทิงใจ น่าสนุกแต่อย่างใด...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมนี ได้ยกตัวอย่างคำว่า “รมย์” กับ “อารมณ์” จากภาษาบาลีสันสกฤต ในการใช้ตัวการันต์ให้ถูกต้องตามความหมาย การใช้ตัวการันต์ผิด อาจทำให้ความหมายเปลี่ยนแปลงไป

ตัวอย่างบางตอนจาก “พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย (2505ก, หน้า 5)

...ทีนี้มีอีกหลายคำคะ ที่ดิฉันนี้จะพูดภาษาไทยอยู่สมัยไหนก็ไม่ทราบ ทีนี้มีอยู่คำหนึ่ง ที่ดิฉันว่าสำคัญนะคะ คือดิฉันนั่งหมดเลยคะ ไม่รู้ว่าอะไรเลยเวลานี้ คือคำว่า “ผู้ใหญ่” นะคะ เห็นเขาใช้มันหลายความหมาย แปลว่าดิฉันนี่นะไม่รู้ภาษาไทยแล้ว ก็เลยเที่ยวดูว่าใครเขาใช้คำด้วยความหมายอย่างไร พอมาถึงคำว่า “ผู้ใหญ่” นี่เลยไม่รู้ใหญ่คะ เช่น สมมุติว่าเราเข้าไปในบ้าน ๆ หนึ่งนะคะ ก็มีมนุษย์ที่มีขนาดประมาณยังไม่ถึงสี่ฟุตนี่นะออกมารับนะคะ แล้วก็หน้าตาก็บอกว่ามีอายุมาในโลกนี้นะคงจะไม่เกินสิบสามปีอะไรยังงี้แหละ เราก็บอกว่าหนู มีผู้ใหญ่ไหม? ไปเรียกมาพูดธุระกันหน่อยซิ นี่ก็ “ผู้ใหญ่” คำหนึ่งนะคะ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น เป็นบางส่วนของการอภิปรายของ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวถึงการใช้คำกับความหมายของคำในภาษาไทย เช่น คำว่า “ผู้ใหญ่” โดยยกตัวอย่างสถานการณ์ประกอบการอภิปราย แล้วผู้ร่วมอภิปรายท่านอื่นแสดงความเห็นเพิ่มเติม

1.2 สารัตถะการใช้คำภาษาต่างประเทศ คำทับศัพท์ ศัพท์บัญญัติ

กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 716) ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้ภาษาระดับคำไว้ว่า การใช้คำในภาษาแบบไม่เป็นทางการหรือภาษาพูด แม้มีการกำหนดการใช้คำยืมภาษาอังกฤษแต่ก็เกิดปัญหาในการใช้คือ ศัพท์บัญญัติบางคำไม่นิยมใช้ อาจเป็นเพราะคำไม่กะทัดรัดหรือ คำไม่สื่อความเท่าคำเดิม จึงยังคงใช้คำทับศัพท์นั้นแทน และแม้มีคำภาษาไทยใช้หรือมีศัพท์บัญญัติแล้ว ในการใช้แบบไม่เป็นทางการ แต่บางคนนิยมใช้คำทับศัพท์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะใช้จนเคยชิน หรือคำทับศัพท์นั้นเป็นคำสั้น กระชับ

บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระถึงภาษาและการใช้ภาษาที่ให้ความรู้และความรอบรู้ด้านภาษาและการใช้คำ สามารถจำแนกความรู้เฉพาะประเด็นของการใช้คำ ปราภฏ สาระถึงที่กล่าวถึงการใช้ภาษาต่างประเทศ คำทับศัพท์ ศัพท์บัญญัติ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และ “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 14)

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า การที่เสด็จพระองค์วรรณฯ มีรับสั่งนั้น ก็เป็นการให้คำมั่นสัญญาว่าต่อไปจะเข้มงวด จะดำเนินมาตรการที่เข้มงวด คำว่า “ดำเนินมาตรการ” นี่ก็เป็นคำที่แปลมาจากภาษาอังกฤษอีกแล้ว ซึ่งขอลองตีอีกอัน เพราะว่าดำเนินมาตรการ นั้นก็คงมาจากภาษาของสำนักข่าว รู้สึกว่าควรจะหาคำอื่นมาใช้ ไม่ควรจะใช้คำว่า ดำเนินมาตรการ อย่างนี้ ดำเนินมาตรการ นั้นแปลว่า take measures คำว่า take measures นั้นในภาษาอังกฤษก็หมายถึงเมื่อเกิด incident เกิดเหตุการณ์ใด ๆ ก็ต้องจัดการ ต้องดำเนินกิจการที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ เช่นนี้จะบอกว่า ดำเนินมาตรการ ก็ไม่ถูก ก็ควรจะใช้อย่างอื่น แต่ไม่ทราบว่าจะใช้อะไร อาจใช้ว่า “จัดการ” หรือ “ปราบปราม” หรืออะไรก็ได้ เรามีคำใช้เยอะเยาะไปก็ขอให้ช่วยกันหา ไม่จำเป็นต้องหาจากสันสกฤตบาลีก็ได้ ภาษาไทยเราเองก็จะมี...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้มีพระราชดำริถึงการใช้คำไทยที่แปลจากภาษาต่างประเทศ บางครั้งศัพท์บัญญัติกร หรือ ราชบัณฑิตยสถานก็บัญญัติศัพท์ไม่ตรงตามความหมายในภาษาเดิม คำที่กล่าวถึงคือ “ดำเนินมาตรการ” ที่มาจากการแปลคำว่า take measures ในภาษาอังกฤษ ซึ่งในภาษาไทยอาจไม่สื่อความหมายได้ชัดเจนเท่าที่ควร ทรงวิจารณ์ว่า การใช้คำว่า “ดำเนินมาตรการ” ไม่เหมาะสมกับภาษาไทย ควรหาคำอื่นที่ตรงกับบริบทมากกว่า เช่น “จัดการ” หรือ “ปราบปราม” และเน้นว่าภาษาไทยมีคำที่หลากหลายเพียงพอ ไม่จำเป็นต้องยืมจากภาษาสันสกฤตหรือบาลี

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 12-13)

...คำว่า “บุคลากร” ซึ่งราชบัณฑิตยสถานให้ผ่านไป เขาจะใช้ให้แปลว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพนักงานที่เราเรียกกันว่าทะเบียนประวัติ แต่ทำไมไม่เรียกว่า “เจ้าหน้าที่ทะเบียนประวัติ” ต่อไปไม่ทราบเกล้าฯ ขอให้แปล Personnel Officer ว่า บุคลากร ในที่สุตราชบัณฑิตยสถานก็บอกว่า “บุคลากร” นั้นถ้าจะแปลว่า Personnel ก็พอไปได้ เพราะประกอบด้วย บุคคล+อากร แปลว่าหมู่บุคคลคือเจ้าหน้าที่ แต่ว่าที่เรียกว่า “เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพนักงาน” ก็เป็นที่เข้าใจกัน อย่างเช่นว่าป่าไม้จังหวัด ป่าไม้อำเภอ ก็เป็นเจ้าหน้าที่ ราชบัณฑิตยสถานว่าใช้ “บุคลากร” ก็ได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ขอแย้งนิดหน่อย ราชบัณฑิตยสถานทำอย่างนี้ไม่ถูก เพราะว่าเป็นหน้าที่ของผู้มีวิชา ไม่ใช่วิทยากร มีวิชาที่เป็นหลัก ต้องไม่ยอมตามอำนาจของผู้ใด แม้สมาชิกราชบัณฑิตยสถานจะเป็นรัฐมนตรี ไม่ควรที่จะยอม เพราะเป็นเรื่องสมบัติของชาติ ขอแย้งแค่นี้...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น เป็นการอภิปรายระหว่างพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศ์ประพันธ์ กับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับการบัญญัติศัพท์ โดยในข้อความนี้ กล่าวถึงการบัญญัติคำว่า “บุคลากร” ที่ได้รับการอนุมัติจากราชบัณฑิตยสถาน เพื่อแปลคำว่า Personnel ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่หรือพนักงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวิจารณ์การอนุมัตินี้ โดยเสนอความเห็นว่ราชบัณฑิตยสถานควรใช้คำที่เหมาะสมและตรงกับความหมายมากกว่า พระองค์ทรงตั้งข้อสังเกตว่าคำว่า “บุคลากร” ซึ่งประกอบด้วยคำว่า “บุคคล” และ “อากร” ที่แปลว่า “หมู่บุคคล” นั้นอาจเข้าใจได้ แต่ในความเป็นจริง คำว่า “เจ้าหน้าที่” หรือ “เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับพนักงาน” อาจเป็นที่เข้าใจได้ดีกว่า

นอกจากนี้พระองค์ยังทรงย้ว่าราชบัณฑิตยสถานควรยึดหลักวิชาความรู้ในการบัญญัติศัพท์ และไม่ควรรยอมตามความกดดันจากอำนาจใด ๆ แม้แต่จากผู้มีอำนาจทางการเมือง เช่น รัฐมนตรี เพราะการบัญญัติศัพท์นั้นถือเป็นสมบัติของชาติ ทรงเน้นว่าการบัญญัติศัพท์ควรใช้เหตุผลทางวิชาการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบททางภาษา เพื่อรักษาความถูกต้องและความเป็นเอกลักษณ์ของภาษาไทย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 32)

...การบัญญัติศัพท์นั้นจะใช้วิธีบังคับไม่ได้ เพราะว่าภาษามีชีวิตชีวาของเขาเอง ซึ่งทางหลักภาษาศาสตร์ฝรั่งเรียกว่า genius of the language “อัจฉริยลักษณ์ของภาษา”

แต่ละภาษาก็มีอัจฉริยลักษณะของตน ๆ คำว่า อัจฉริยลักษณะ มีเสียงไม่เพราะเลย คำนี้ไม่ใช่ของข้าพระพุทธเจ้า เขาใช้กันมา เรียกตามที่เขาใช้กันมา ฉะนั้นผู้ที่จะคิดศัพท์ขึ้นหรือตั้งศัพท์ขึ้นจะต้องตั้งให้เหมาะแก่ที่ genius of the language จะรับรอง เพราะฉะนั้นบางทีก็ไม่รับเอา ข้าพระพุทธเจ้าจะให้ตัวอย่าง เช่นคำว่า culture ที่แรกไปคิดทางสันสกฤตออกมาว่า พฤทธิธรรม ก็ไม่มีใครตาม เพราะว่าเสียงไม่เข้าจังหวะกับภาษาไทย เพราะฉะนั้น genius of the language ก็ไม่รับ...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงอธิบายถึงวิธีบัญญัติศัพท์ในภาษาไทย ว่าต้องคำนึงถึง genius of the language หรือ “อัจฉริยลักษณะของภาษา” ด้วย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 36) ดังต่อไปนี้

...รายการโทรทัศน์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรายการข่าว สารคดี การศึกษา รายการบันเทิง ตลอดจนรายการโฆษณาแต่ละประเภทล้วนมีรายการทั้งที่คนไทยผลิตเองทั้งหมด รายการที่คนไทยผลิตโดยเลียนแบบจากรายการโทรทัศน์ต่างประเทศ และรายการที่ผลิตจากต่างประเทศ ภาษาไทยที่ใช้ในรายการเหล่านี้มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป มีทั้งภาษาไทยที่เป็นไทยล้วน เป็นภาษาไทยปนภาษาอังกฤษ และภาษาไทยแปล จะเห็นได้ว่าการตั้งชื่อรายการโทรทัศน์ ก็สะท้อนการใช้ภาษาไทยในลักษณะนี้ กล่าวคือ มีรายการที่มีชื่อเป็น ภาษาไทยล้วนและมีรายการที่มีชื่อเป็นภาษาไทยปนอังกฤษ ยิ่งกว่านั้นยังมีรายการที่มีชื่อเป็นภาษาอังกฤษล้วน ๆ เช่น ท็อปสตาร์พาเหรด ทินส์ทอล์ค มิวสิกเบรก ซอปแซมพ์ เป็นต้น คำเหล่านี้ไม่สามารถสื่อให้ผู้ชมส่วนใหญ่เข้าใจได้และค่อนข้างจะไม่สมควร...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ กล่าวถึงการใช้ภาษาต่างประเทศว่า การใช้คำภาษาต่างประเทศทั้งหมดในชื่อรายการโทรทัศน์ โดยยกตัวอย่างคำประกอบ ได้แก่ ท็อปสตาร์พาเหรด ทินส์ทอล์ค มิวสิกเบรก ซอปแซมพ์ ว่าเป็นการไม่สมควร และไม่สามารถสื่อให้ผู้ชมส่วนใหญ่เข้าใจได้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น นราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 9)

...พระมงกุฎเกล้าฯ ทรงเป็นมหาธีรราชเจ้าโดยแท้ ได้ทรงคิดคำว่า **เสรีภาพ** ขึ้น โดยแปล freedom of the seas ว่า เสรีภาพแห่งทะเล สำนักกรมพระจันทบุรีจัตช่อง เพราะตามปทานุกรมบาลี เสรี แปลว่า Self-Will, independence และมักใช้ในทางที่ไม่ดี คล้าย ๆ กับที่อังกฤษใช้ว่า licence แต่ตามมูลศัพท์ก็แปลว่า ตนเองเป็นใหญ่เท่านั้นเอง ความหมายนิยมใช้อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเทศะ และอันที่จริงในคาถาบาลี ซึ่งพระจอมเกล้าฯ พระราชนานแกเสด็จพ่อข้าพเจ้า ก็มีคำว่า เสรี ซึ่งหมายความว่า ให้พึ่งตนเอง เป็นใหญ่ ใ้วาจะให้เป็นคนเสเพลประการใดก็หาไม่ สมเด็จพระมหาสมณเจ้าทรงเห็นว่า **เสรีภาพ** เป็นคำที่ใช้สำหรับ freedom ได้ เสรีภาพจึงเป็นคำที่ติด และใช้กันแพร่หลาย เฉพาะอย่างยิ่งภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว

อังกฤษมี liberty อีกคำหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงได้นำใช้เสรีธรรมแทน เราจึงมีคำว่า **เสรีภาพ (freedom) และ เสรีธรรม (liberty)**

ความมุ่งหมายก็คือ จะบำรุงภาษาของเราให้เจริญงอกงาม ฉะนั้นยังช่วยกันคิดมาก ๆ ยิ่งดี และคำไหนจะติด คำไหนจะไม่ติด ก็ควรปล่อยให้เป็นไปตามข้อเท็จจริง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ให้เป็นไปตามความนิยมของประชาชน...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้กล่าวถึง พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ที่ทรงเป็นผู้คิดคำว่า “เสรีภาพ” ขึ้นมาเพื่อตรงกับคำว่า freedom ในภาษาอังกฤษ ตัวอย่างที่ยกขึ้นมาคือการแปลคำว่า freedom of the seas ว่า “เสรีภาพแห่งทะเล” อย่างไรก็ตาม ในตอนนั้นสำนักกรมพระจันทบุรีทูลคัดค้านคำว่า “เสรี” เพราะในพจนานุกรมบาลีแปลว่า Self-Will หรือ independence ซึ่งมีความหมายในทางลบคล้ายกับคำว่า licence ในภาษาอังกฤษ แต่ในความเป็นจริง คำว่า “เสรี” แปลว่า “ตนเองเป็นใหญ่” ซึ่งสามารถใช้ในความหมายทางบวกได้เช่นกัน สมเด็จพระมหาสมณเจ้าจึงเห็นด้วยกับการใช้คำว่า “เสรีภาพ” แทนคำว่า freedom คำนี้จึงกลายเป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายในภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และพลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเป็นผู้คิด “เสรีธรรม” สำหรับ liberty ซึ่งได้ใช้แพร่หลายตามความนิยมของประชาชน โดยความตั้งใจของการคิดคำเหล่านี้คือเพื่อบำรุงและพัฒนาภาษาไทยให้เจริญงอกงาม การที่คำใดจะติดหรือติดหรือไม่ ก็ปล่อยให้เป็นไปตามความนิยมและการใช้งานของประชาชน

1.3 สารัตถะการใช้คำย่อ การใช้คำสั้น การกร่อนคำ กาณยจนา

นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 56) ได้กล่าวไว้ว่า การใช้คำย่อ คือ คำที่ตัดให้สั้น แล้วอาจกำกับด้วยเครื่องหมายไปยาลน้อย (๓) หรือไม่ก็ได้ ส่วนการใช้อักษรย่อ คือ อักษรที่ใช้แทนคำที่เขียนให้สั้น มักใช้อักษรตัวแรกของคำหรือพยางค์มาเรียงกัน โดยใช้เครื่องหมายมหัพภาคหรือจุด (.) กำกับ

บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะภาษาและการใช้ภาษาที่ให้ความรู้และความรอบรู้ด้านภาษาและการใช้คำ สามารถจำแนกความรู้เฉพาะประเด็นของการใช้คำ ปรากฏสารัตถะที่กล่าวถึงการใช้คำย่อ การใช้คำสั้น การกร่อนคำ มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ และ “ภาษาไทยของเรา” ของนายภาวส บุญนาค ดังนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 31-32)

...มีเรื่องหนึ่งจะเรียกว่า การพัฒนาภาษาไทยเห็นจะไม่ได้ คือเรื่องการใช้คำย่อในหนังสือพิมพ์และในจอโทรทัศน์ ผมเห็นการใช้คำย่อแล้วค่อนข้างมีนงง คำย่อที่หนังสือพิมพ์ใช้บางที่ผู้อ่านอาจจะเข้าใจไม่ตรงตามความต้องการของผู้กำหนดคำย่อนั้น หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งเขียนว่า “เจ้าหน้าที่ระดมการปราบ นมถ” “นมถ” ในที่นี้ ผู้เขียนประสงค์จะให้อ่านว่า “น้ำมันเถื่อน” ซึ่งเป็นเรื่องค่อนข้างจะยุ่งยากมากทีเดียวในการทำความเข้าใจ อันที่จริงคำย่อในภาษาไทยหรือภาษาใดก็ตาม ทางราชการหรือหน่วยงานจะต้องกำหนดขึ้นใช้ และประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่แพร่หลาย ทางราชการของเราโดยเฉพาะทางราชการทหาร ได้กำหนดคำย่อไว้อย่างชัดเจน เรียกว่า คำย่อ ที่ใช้ในราชการทหารและออกเป็นกฎข้อบังคับให้หน่วยราชการต่าง ๆ ทุกหน่วยใช้คำย่อที่เหมือนกัน และเผยแพร่ให้ได้ทราบและใช้โดยทั่วถึงกันและทำนองเดียวกัน อันเป็นเรื่องที่ดีและรัดกุมมาก แต่คำย่อในหนังสือพิมพ์และในจอโทรทัศน์รู้สึกว่าจะคิดกันเองและใช้กันเอง ตามความสะดวกของตนเองทำให้ค่อนข้างจะเกิดความไขว้เขวและ สับสนไม่มีระบบและระเบียบ...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์กล่าวถึงการใช้คำย่อ หรืออักษรย่อในหนังสือพิมพ์และในจอโทรทัศน์ ซึ่งมักสร้างความสับสนให้กับผู้อ่าน เนื่องจากคำย่อบางคำไม่เป็นที่รู้จักหรือไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์อย่างแพร่หลาย ตัวอย่างที่ยกขึ้นคือคำว่า “นมถ” ที่ผู้เขียนตั้งใจให้หมายถึง “น้ำมันเถื่อน” แต่ผู้อ่านอาจไม่เข้าใจทันที การใช้คำย่อในลักษณะนี้ทำให้การสื่อสารยุ่งยากและเกิดความเข้าใจผิดได้ง่าย

การใช้คำย่อที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการกำหนดโดยหน่วยงานราชการหรือองค์กรที่รับผิดชอบ และต้องมีการเผยแพร่เพื่อให้สาธารณชนเข้าใจและใช้ได้ตรงกัน ซึ่งในกรณีของทหาร มีการกำหนดคำย่อไว้อย่างชัดเจนและเผยแพร่ เพื่อให้ทุกหน่วยงานใช้ตามมาตรฐานเดียวกัน แต่ในสื่อหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ กลับใช้คำย่อตามความสะดวกของตนเอง ซึ่งส่งผลให้เกิดความสับสนและขาดความชัดเจน

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 35)

“...นอกจากนั้นยังมีที่เรียกว่า ภาษากร่อน หมายความว่า พูดสั้นกว่าที่ควรจะเป็น อย่างเช่น ควรจะพูดว่า ‘ในห้องนี้มีคนอยู่ 20 คนเท่านั้นเอง’ ก็พูดสั้น ๆ ว่า ‘ในห้องนี้มีคนอยู่ 20 คนเอง’...”

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์กล่าวถึงการใช้ภาษากร่อน โดยเป็นการให้ความหมายของ ภาษากร่อน แล้วยกตัวอย่างการใช้ประกอบเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาवास บุญนา (2538, หน้า 17)

...การพูดไม่ให้เต็มเสียงเต็มคำอย่างนี้ เมื่อเด็ก ๆ ผู้ใหญ่ระวังมากไม่ให้ผมพูด จะพูดคำอะไรท่านชอบให้พูดเต็ม ๆ คำ แต่ปกติท่านจะไม่สอนไม่ห้ามตรง ๆ เพียงแต่ท่านเองไม่พูดให้ได้ยินเลยเท่านั้น แต่บางทีและบางคำท่านจึงจะสอน อย่างคำว่า “วัดเบญจมบพิตร” ท่านสอนว่า ผู้ดีเขาพูดให้สั้นว่า “วัดเบญจมะ” ที่พูดว่า “วัดเบญจะ” นั้นเป็นคำพูดของคนรับใช้ มีพวกแม่ครัว เป็นต้น อีกคำหนึ่งท่านสอนก็คือ “ถั่วแคว” ท่านห้ามไม่ให้พูดว่า “แคว” เฉย ๆ เพราะเป็นคำของพวกขี้เมาเขาพูดกัน ถ้าอยากจะพูดให้สั้นให้พูดว่า “ถั่ว” เพราะคำหลักอยู่ที่ “ถั่ว” มิใช่ที่ “แคว” เหมือนอย่างคำว่า “ทูลเกล้าฯ ถวาย” คำสำคัญอยู่ที่ “ถวาย” มิใช่ “ทูลเกล้าฯ” นอกจาก ไม่ให้พูดสั้น ๆ แล้ว ท่านก็ห้ามไม่ให้ว่าใครว่า “โกหก” เพราะถือว่าเสียหายแก่เขามาก เท่ากับว่าว่าเขาเป็นคนโกง เชื่อถือไม่ได้ คบไม่ได้ ไม่ทราบว่าจะโดนคำนี้จึงกลายมาเป็นคำพูดที่คนเดี๋ยวนี้ใช้พูดกับใคร ๆ ก็ได้ แม้แต่กับผู้บังเกิดเกล้าของตัวเอง เห็นที่คนพูดจะกลายเป็นคนโกหกกันไปหมดแล้วละกระมัง...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายภาवास บุญนา กล่าวถึง คำสั้น หรือการพูดไม่เต็มคำ ที่ควรพิจารณาให้ถูกต้องกับความหมาย นอกจากนั้นยัง

แสดงถึงภูมิรู้และระดับของคนที่แตกต่างกันออกไป โดยยกตัวอย่างคำว่า “วัดเบญจมบพิตร”, “ถั่วแก้ว”, “ทูลเกล้าฯ ถวาย” และคำว่า “โกหก”

1.4 สารัตถะการใช้ราชาศัพท์ บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะการใช้ราชาศัพท์ มีจำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 11-13)

...อันที่จริง ราชาศัพท์เป็นภาษาที่พิสดาร ยากที่จะไปแตะต้อง ข้าพเจ้าจำได้ว่าเมื่อข้าพเจ้ากลับจากนอก เป็นสมัยที่เล่นศัพท์ ถกศัพท์กันอยู่มาก เจ้าพระยาอมราชเห็นว่าละออง กับ ธุลี ก็เป็นคำเดียวกัน เป็นคำซ้ำกัน ในคำกราบบังคมทูลถวายพระพรชัยในวันเฉลิมพระชนมพรรษา จึงได้ใช้คำว่า ได้ฝ่าละอองพระบาท แทนคำว่า ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ข้าพเจ้านึกสงสัยแล้ว เพราะได้เคยดูละครชุดชินเซาและในนั้นมีคำว่า Light of light, love of love ฯลฯ ในกรณีนี้ข้าพเจ้าก็แปล ละอองธุลี ว่า Dust of dust คือละอองของละอองอีกทีหนึ่ง ไม่ใช่ซ้ำกัน แต่เป็นการยกย่องขึ้นอีกชั้นหนึ่ง ไม่กี่วันถัดมา ทูลกระหม่อมเล็กทรงออกข้อบังคับกลาโหมให้ใช้ได้ฝ่าละอองพระบาท สำหรับเจ้าฟ้า และได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทสำหรับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปีถัดมาเจ้าพระยาอมราชจึงถวายพระพรชัยแต่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทตามประเพณี

แต่การถวายพระพรชัยนี้ ถ้าอาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยแล้ว ต้องระวังเลี่ยงไม่ให้ใช้คำว่า ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เช่นใช้คำว่า “พระองค์” แทน แต่สมัยนี้ก็ใช้กันว่า ขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัยให้คุ้มครองรักษาได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ซึ่งโบราณไม่ใช่เพราะต่ำสูงทางพระศาสนา

ข้าพเจ้าใช้คำว่า ถวายพระพรชัย เพราะพระสงฆ์ถวายพระพร แต่คุณุสสถวายพระพรชัย หรือพระพรชัยมงคล

และข้าพเจ้าว่า ถวายพระพร ไม่ใช่ ทูลเกล้าฯ ถวายพระพร หรือกรณีพระราชกุศลก็ว่า ถวายพระราชกุศล ไม่ใช่ ทูลเกล้าฯ ถวายพระราชกุศล ซึ่งพูดผิดกันอยู่บ้าง เพราะพระพร หรือพระราชกุศล เป็นนามธรรม ไม่ใช่รูปธรรมที่จะทูลไหว้ได้

ที่ใช้ผิดกันอยู่อีกอย่างหนึ่ง ก็ว่า ทรงขอบพระราชหฤทัยเรา แทนทรงขอบใจเรา “ขอบ” แปลว่าตอบ ฉะนั้นจึงต้องใช้ว่า ทรงขอบใจเรา

สมัยนี้ มักจะถือหลักง่าย ๆ ว่า จะทำให้เป็นราชาศัพท์ขึ้นก็เติมคำว่า “พระ” เข้าหน้านาม และคำว่า “ทรง” เข้าหน้ากริยา อันที่จริงก็เป็นการเจตนาแสดงความเคารพยก

ย่องตามทางที่ควรแล้ว เพราะราชาศัพท์สำหรับพระอวยะต่าง ๆ ก็ไม่สู้แน่นัก เช่น เมื่อข้าพเจ้ากลับมาจากนอก ยังเป็นปัญหาวารราชาศัพท์สำหรับไต นั่นคือ วกกะ ไซหรือไม เพราะไทยแปล วกกะ ว่า ม้าม และ แปล ปิหกะ ว่า ไต ซึ่งซิลเดอส์แปลปิหกะว่า ม้าม และแปล วกกะ ว่า ไต เป็นการสับสนอยู่ สมเด็จพระยาเทวะวงศ์ฯ ต้องทรงตรวจดูตำราหโม จึงทรงเห็นว่าซิลเดอส์ถูกแล้ว ที่แปลผิดไขว้กันมาก่อนนั้นก็เพราะหโมเกววันเข้าใจผิดมาจากนายโหมด (กระสาปน์) แปลให้ผิด

ถ้าเจ้านายประชวรโรค appendicitis เราจะใช้คำว่าอะไร ข้าพเจ้านึกว่า ใช้ว่าประชวร โรคไส้ติ่งอักเสบ ก็ได้แล้ว

ถ้าจะพยายามให้ดีขึ้นไป ก็จะเป็นภาษานวนิยาย ที่ว่าเจ้าหญิงเอาพระภูษาคลุมพระเศียร ไม่ใช่เอาผ้าคลุมพระเศียร ซึ่งก็จะเป็นภาษาที่ดีแล้ว นี่กลับเอาภูษาเครื่องนุ่งห่มหรือผ้าทรงผ้านุ่ง คลุมพระเศียร

มีราชาศัพท์อีกคำหนึ่งคือ ประทับ ซึ่งมีผู้ถามข้าพเจ้าว่า ควรจะใช้ว่า ประทับหรือทรงประทับ คำตอบที่แท้จริงคือแล้วแต่นัยที่ใช้ เพราะคำนี้มีอยู่สองนัย นัยหนึ่ง ซึ่งได้แก่การประทับตรา นี่ไม่ใช่ราชาศัพท์ เช่น ประทับยืน เจ้าหญิงอเล็กซานดราประทับยืนอยู่ นี่เป็นคำในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ซึ่งเป็นการถูกต้องแล้ว เมื่อมีประทับยืนแล้วก็ย่อมมี ประทับนั่ง มีนายแพทย์เพื่อนข้าพเจ้าผู้หนึ่งกลับจากนอกแล้วก็ต้องไปปรึกษาเจ้านาย ขณะที่ทำการตรวจก็ขอให้ ประทับนั่ง บางคนหัวเราะเยาะ เพราะถือว่าควรจะขอให้ประทับลง แต่ข้าพเจ้าเห็นว่า ประทับนั่ง น่าจะใช้ได้ ในเมื่อมีประทับยืน แต่นายแพทย์ผู้นั้น ในการตรวจต่อไป ได้ขอให้บรรทมนอน นี่หนักมือไป เพราะบรรทมเป็นราชาศัพท์สำหรับนอนอยู่แล้ว...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงกล่าวถึงการใช้คำราชาศัพท์ต่าง ๆ ได้แก่ “ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท”, “ใต้ฝ่าละอองพระบาท”, “ถวายพระพร”, “ถวายพระพรราชกุศล”, การใช้ “ทรง”, “พระ”, “ประทับ” และ “บรรทม” ดังนี้

1.5 สารัตถะการใช้บุพบท บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะการใช้บุพบทมีจำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น นราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 13)

...เมื่อข้าพเจ้าได้รับเชิญ ม.ร.ว. สุนนชาติ แล้ว ข้าพเจ้าได้ซื้อหนังสือมาอ่านหลายฉบับทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอันมากที่ได้เห็นภาษาหนังสือพิมพ์ดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก ข้าพเจ้าได้ลองดูการใช้บุพพท กับ แก่ แต่ ต่อ ก็เห็นว่าใช้ถูกต้องโดยทั่วไป เช่น พุดกับ ตั้งนี้ถูก บอกกับ ไม่ถูก ควรใช้ บอกแก่ แต่มีอีกคำหนึ่งซึ่งอยู่ระหว่าง “กับ” และ “แก่” คือ “กะ” ซึ่งอาจใช้ประโยชน์ได้ เช่น พจนานุกรมให้ตัวอย่างว่า “พืพุดกะน้อง” แทน “พืพุดกับน้อง” “เขาบอกกะท่าน” แทน “เขาบอกแก่ท่าน” “มีกะใจ” แทน “มีแก่ใจ” ข้อสำคัญ เราต้องพิจารณาดูความหมาย ท่านจะทำอะไรแก่ฉัน หมายความว่าท่านจะทุบตีฉันหรือ ท่านจะทำอะไรกับฉัน หมายความว่า ท่านจะเอาฉันไปฆ่าไปขายเสียหรือ ท่านจะทำอะไรกะฉัน หมายความว่ารวมทั้งสองอย่าง จึงมีความหมายทั่วไป ถ้าสงสัย เราใช้ “กะ” ไว้ จะเห็นว่าเป็นทางออกที่สะดวก เช่น จะเอาอะไรกับฉัน หมายความว่า จะให้ฉันทำอะไร ข้าพเจ้าเห็นว่าถูกต้องแล้ว “กับ” ในที่นี้หมายความว่า “เท่าที่เกี่ยวกับฉัน” แต่ถ้ากล่าว “จะเอาอะไรกะฉัน” ก็เป็นการใช้ได้โดยไม่มีปัญหา “จะเอาเลือดกับปู” ข้าพเจ้าก็เห็นว่าถูกต้องแล้ว หมายความว่า จะเอาเลือดเท่าที่เกี่ยวกับปู แต่ถ้าใช้ว่า จะเอาเลือดกะปู ก็จะไม่เสียปัญหาได้เหมือนกัน จึงขออย่าให้ลืมคำว่า “กะ” นี้เสีย...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงกล่าวถึงการใช้บุพพทต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ แก่ แต่ ต่อ กับ และกะ

2. สารัตถะหลักการเขียนคำและหลักการออกเสียง

จากการวิเคราะห์ พบบทปาฐกถาภิปรายด้านหลักการเขียนคำและหลักการออกเสียง 7 เรื่อง ดังต่อไปนี้

ตาราง 16 แสดงบทปาฐกถาภิปรายด้านหลักการเขียนคำและหลักการออกเสียง

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก
1	ปัญหาการใช้คำไทย	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
2	ข้อควรคิดในภาษาไทย	พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์
3	ภาษาไทยของเรา	นายภาวาส บุญนาค
4	ไปสืบคำไทย	ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา
5	ทำไมต้องใส่การ์นต์	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รัชชเมณี

ตาราง 17 (ต่อ)

ลำดับ	ข้อบกพร่องทางภาษา	องค์ปาฐก
6	ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น	ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
7	พูดได้ตามใจ	ผู้อภิปราย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี นายแพทย์อรุณ ภาคสุวรรณ ผู้ดำเนินการอภิปราย ดร.อัมพร มีสุข

จากตาราง 16 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อบกพร่องทางภาษาที่มีสาระสำคัญหลักในการเขียนคำและหลักการออกเสียง โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ สาระสำคัญในการออกเสียงคำ และ สาระสำคัญในการเขียนคำ รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สาระสำคัญในการออกเสียงคำ จากการวิเคราะห์ข้อบกพร่องทางภาษาที่มีสาระสำคัญภาษาและการใช้ภาษาที่ให้ความรู้และความรอบรู้ด้านหลักการเขียนคำและหลักการออกเสียง ปรากฏสาระสำคัญที่กล่าวถึงประเด็นหลักในการออกเสียงคำ 5 เรื่อง ได้แก่

“ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

“ข้อควรคิดในภาษาไทย” ในพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์

“ภาษาไทยของเรา” ของนายภาวส บุนนาค

“ไปสืบคำไทย” ของศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา

“ทำไมต้องใส่การ์ตูน” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รัชชมณี
ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 44)

...ที่ตัว ร-เรื่อ และ ล-ลิ่ง ซึ่งใช้กันสับสนอลหม่าน จนในที่สุดไม่ใช้กันเลย นี่ก็เป็นความวิบัติอีกอย่างหนึ่ง คือว่า ฝ่ายหนึ่งนั้นนึกว่าพูดฝรั่ง หรือว่าทำเสียงให้เป็นฝรั่งแล้วจะต้องรั้วลันให้มากก็ใช้ ร-เรื่อ หมด พูดอะไรก็เป็น ร ไปหมด เพื่อจะได้ฟังดูโก้เก๋อีกฝ่าย

หนึ่งเห็นจะเป็นเพราะสระเพร่าหรือคบบกับจิ้นมากไปก็คงเหลือแต่ ล-ลึง เท่านั้น ร-เรื้อ ก็หายไป แล้วในที่สุดความสับสนทุกวันนี้ที่ขนาดหนักถึงกับว่า บางท่านเกือบจะชี้ขาดลงไปไม่ได้ว่า คำภาษาไทยบางคำใช้ตัว ร-เรื้อ หรือ ล-ลึง ในการประกอบคำกันแน่...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 กล่าวถึงปัญหาของการใช้ตัวอักษร ร และ ล ในภาษาไทย ซึ่งมักถูกใช้สลับกันจนเกิดความสับสน ทรงชี้ให้เห็นว่า มีผู้คนบางกลุ่มพยายามออกเสียง ร ให้มากขึ้นเพราะต้องการให้ดูเหมือนการพูดภาษาฝรั่ง ซึ่งบางครั้งอาจรื้อล้นเกินความจำเป็นเพื่อให้ฟังดูโก้ๆ ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งอาจละเลยการออกเสียง ร ไปเลย และใช้ ล แทน ซึ่งอาจเกิดจากการคบบคำสมาคมกับคนจิ้นหรือเพราะความสระเพร่า ทำให้เกิดความสับสนในการใช้ ร และ ล ในภาษาไทย บางครั้งไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าควรจะใช้ตัวอักษร ร หรือ ล พระองค์ทรงแสดงความกังวลว่าปัญหานี้อาจเป็นความเสื่อมของการใช้ภาษาไทยในอนาคต

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น นราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 6-7)

...เช่นตัว ร และตัว ล กล้า เราใช้ออกเสียงควบกับบางตัวเท่านั้น เช่น กร กรม กล กลม ขร ขรวิ ขล คลัง คร ครอง คล คลัง เมื่อมาถึงตัว จร พจนานุกรมก็ไม่ยอมให้อ่าน จะหрок (จรอก) จะรัน (จรัล) จะหรัด (จรัส) จะรุน (จรุณ) แต่ยังคงให้อ่าน จรด จรวด ตามเสียงเขมร ซึ่งไทยเราก็ไม่อ่าน จะหาว่าไม่รู้หนังสือก็ทำเนา เราก็อ่านว่า จะหรด จะหรวด ซึ่งข้าพเจ้าก็เห็นว่า เป็นการอ่านภาษาไทยที่ถูกต้องแล้ว ตัว ฉ ไม่มี ร หรือ ล กล้า พจนานุกรมให้อ่านว่า ฉะหลัก ฉะหลัก ฉะหลุ เป็นการดีแล้ว ขร มีให้อ่าน ขระ ซึ่งเป็นคำกวีนิพนธ์เป็นส่วนมาก เช่น ขรทึง ก็มีคำว่า ขทึง ขรไม-ขไม ขรโลง-ขโลง ขระลุ-ฉลุ ไทยเราก็ใช้เสียงไทย ส่วนกวีท่านจะกล้ากลัว ขร อย่างไร เราก็ไม่ต้องขัดข้อง แต่ขออย่าให้บังคับปุณฺชนเท่านั้น สำหรับปุณฺชน ขอให้ช่วยกันคุมให้ออกเสียงไทย ปลา ว่า ปลา อย่าให้ว่า ปา ข้าพเจ้าก็จะพอใจแล้ว เสียง ตร เรามี แต่ ทร เราไม่มี เราอ่านเป็น ซ ไป เสียง บร เราไม่มี ฉะนั้นถึงแม้พจนานุกรมให้อ่าน บราลี ว่า บราลี ข้าพเจ้าก็ยังไม่เคยได้ยินใครอ่านเช่นนั้น อ่านกันว่า บอราลี เสียง พร และ ปล ของเรามี เสียง ผร ของเราไม่มี ผล เรามี ทั้งเสียง พร และ พล คำเขียน ศร สร เรามี แต่เราไม่อ่านตัว ร จริงอยู่ พจนานุกรมมีที่บอกเสียงอ่าน สร กล้า ถ้าเป็นคำกวีนิพนธ์ก็แล้วแต่ พวกกวีจะรื้อล้น แต่สำหรับสามัญชนแล้ว ถึงแม้พจนานุกรมจะให้อ่าน ศฤงคาร ว่า สริงคาน คนไทยก็อ่านว่าสะหริงคาน หรือ นามท่านรัฐมนตรีกระทรวงเกษตร ซึ่งสถานีวิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ทุกสถานีซึ่งข้าพเจ้าได้ฟังมาออกเสียงว่า จารุเส

ระนี้ ไม่มีใครอ่านว่า เสรี ตาม พจนานุกรม ข้าพเจ้าก็เห็นว่า จะว่าเขาไม่ได้ เพราะไทยเรา ไม่ใช่เสียง สร เราว่า เสดถี (เศรษฐี) และ เส้า (เศร้า)...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้กล่าวถึงหลักในการออกเสียงคำควบกล้ำต่าง ๆ บางครั้งไม่ได้เป็นไปตามการออกเสียงภาษาไทยที่ถูกต้อง และแสดงความคิดเห็นว่าในบางกรณี การอ่านคำต่าง ๆ ตามพจนานุกรมอาจไม่ตรงกับการออกเสียงที่เป็นที่นิยมในภาษาพูดของประชาชน ทรงเรียกร้องให้รักษาการออกเสียงตามภาษาไทยที่เป็นเอกลักษณ์และตรงตามการใช้งานของประชาชน แม้ว่าพจนานุกรมจะมีคำแนะนำการออกเสียงอย่างไร การคงไว้ซึ่งการออกเสียงที่เข้าใจง่ายและเป็นที่ยอมรับในสังคมจะช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาวาส บุนนาค (2538, หน้า 16)

...คำว่า ผู้ดี ผู้ร้าย ผู้ชาย ผู้หญิง ซึ่งที่ต้องออกเสียงคำว่า “ผู้” เบา ๆ สั้น ๆ ก็พากันออกเสียงหนักเหมือนในคำ ตัวผู้ ผู้คน เสียหมด และถึงหากจะมีเบาหนัก ก็มักจะสับสน คือ ที่เสียงหนักกลับเป็นเบา ที่เสียงเบากลับเป็นหนัก อย่างเดือนกันยายน พูดกันเป็น เดือนกันยายน ภาษาไทย พูดกันเป็น ภาษาไทย นโยบาย พูดกันเป็น นโยบาย ประธานาธิบดี พูดกันเป็น ประธานาธิบดี เป็นตัวอย่าง อย่างที่สามนั้นคือทำเสียงวรรณยุกต์โทให้เพี้ยนขึ้นสูง ทำเสียงวรรณยุกต์จัตวาให้เพี้ยนลงต่ำ เช่น ไม่มี พูดเป็น ไม่มี ไม่ใช่ พูดเป็น ไม่ใช่ ที่นี่ พูดเป็น ที่นี่ หมายความว่า พูดเป็น หมายความว่า พ่อแม่พี่น้อง พูดเป็น พ่อแม่พี่น้อง ทหารช่าง พูดเป็น ทหารช่าง คนรอบข้าง พูดเป็น คนรอบข้าง พูดกันอย่างนี้เกือบจะเป็นปกติ ทั้งหญิงทั้งชาย ผมเรียก เสียงอย่างนี้ว่าเสียงเด็กทารก หรือเสียงชวนให้เวทนา...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้นจะเห็นได้ว่า ระดับสูง-ต่ำ หนัก-เบา ของการออกเสียงคำที่แตกต่างกัน มีความสำคัญ มีผลต่อเสียงวรรณยุกต์และความหมายของคำในประโยคเป็นอย่างยิ่ง

ตัวอย่างบางตอนจาก “ไปสืบคำไทย” ของคุณบรรจบ พันธุเมธา (2538, หน้า 52)

...เท่าที่เล่ามาให้ฟังทั้งหมดนั้นก็มิใช่ว่าเรียนวันเดียวก็รู้ในวันเดียว บางวันไม่ได้เลย บางวันได้สองสามคำ ซึ่งก็ทำให้ยินดีเป็นที่สุดแล้ว โดยเฉพาะคำที่ต้องการรู้มากได้แก่คำที่มี ร.ล.ว. ควบในภาษากรุงเทพฯ ขณะนี้ดิฉันมีหลักฐานที่จะยืนยันข้อสมมติฐานที่ว่าคำไทยแท้ นั้นมี ร.ล.ว. ควบ แต่มากร่อนกลายหายไปตามถิ่นต่าง ๆ ในภายหลังนั้นกว่า 80 คำ เป็นคำมี ล. ควบในภาษากรุงเทพฯ 51 คำ คำมี ร. ควบ 18 คำ และคำมี ว. ควบ 13 คำ คำที่มี ว. ควบ เขาคงออกเสียง ว. ควบอยู่ แต่ส่วนคำที่มี ร. ล. ควบของเรา ส่วนมากเสียง กร่อนหายไป เช่น ปลง (เอาหม้อข้าวลง) เป็น ปัง ปลด เป็น ปัด ปลอม เป็น ป่อม เปลวไฟ เป็น เป้วไฟ แล้วก็ยังมี ผาดพำก (พลัดพราก) พาด (พลาด) ก้อน (คลอน) ก้าน (คลาน) กั้น (กลั่น) แก้ง (แกล้ง) และ เก้ง คำนี้ถ้าเทียบตามกฎแล้วคือ เกลียง ของเราความหมายก็ พอจะตรงกัน เขาหมายถึงหญ้าอ่อน ๆ ที่เพิ่งโผล่อกอออกมาจากดิน ดิฉันมาพบในความที่เขาว่า ไว้ เฒ่ากินเก่งหนุ่ม เพราะฉะนั้นคำที่พบเหล่านี้ คงจะช่วยขัดความเข้าใจที่คิดว่าคำ ที่มี ร. ล. ว. ควบแล้วต้องเป็นคำต่างประเทศหมดไม่ใช่คำไทยแท้ได้บ้าง เพราะนอกจากคำ เหล่านี้ที่ตรงกับคำไทยแล้ว เขายังมีคำอีกไม่น้อยที่ยังคงมีเสียง ร. ล. ว. ควบ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา ได้กล่าวถึงความรู้เกี่ยวกับหลักการออกเสียงและหลักการเขียนคำ ด้านการเขียนและออกเสียงควบ กล้า ร. ล. ว. เพื่อยืนยันข้อสมมติฐานที่ว่า คำไทยแท้นั้นมี ร.ล.ว. ควบ แต่มากร่อนกลายหายไป ตามถิ่นต่าง ๆ ในภายหลัง นอกจากนั้น ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา ยังได้กล่าวถึง การออกเสียง พ. ฟ. ก. และ ค. ในภาษาไทยใหญ่ เปรียบเทียบกับคำไทย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ไปสืบคำไทย” ของคุณบรรจบ พันธุเมธา (2538, หน้า 53)

...ตัวอย่างเหล่านี้คงพอจะช่วยให้ได้เห็นหน้าตาของคำไทยได้บ้างว่ามี ระบุลักษณะอัน แท้จริงเป็นเช่นไร และได้กลายไปในถิ่นต่าง ๆ อย่างไรบ้าง อย่างเช่นเสียง พ. ที่กลายเป็น พ. ในภาษาไทยใหญ่ บางท่านยืนยันว่า คนสมัยก่อนยังออกเสียง เจ้าพะ ว่า เจ้าพะ และ ฟั้น ว่า ฟั้น แต่คนเดี๋ยวนี้ออกเสียง พ. ไม่ได้กันเลย นำแปลกที่คำ คว และ ขว ในภาษา ของเราก็กลายเป็น พ. ไปด้วย เช่น ขวัญ เป็น ผัน คว้น เป็น พ้น จะเป็นเพราะออกเสียง ควบนี้ เป็น ฝ แล้วกลายเป็น ฝ ไปอีกทีหนึ่งหรืออย่างไร ทั้งยังมีผู้เล่าว่าคนไทยทางญาน ออกเสียงคำ ที่เราออกเสียง ค. และชาวไทยใหญ่ออกเสียงเป็น ก. นั้นเป็นเสียง ค. เช่นเดียวกับเรา แต่เรื่องนี้ดิฉันยังไม่เชื่อนิท เพราะไม่ได้ฟังมาด้วยตนเอง...

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การันต์” ของกุสุมา รักษมณี (2538, หน้า 59)

...คำในภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นคำน้อยพยางค์ เมื่อเรารับคำบาลีและสันสกฤตมาใช้ เราลดพยางค์ด้วยการใช้การันต์ เช่น กานต์ กาญจน์ ลักษณะ ลักษณะณ์ เมื่อลดพยางค์ตั้งแต่ 2-3 พยางค์ เหลือเพียงพยางค์เดียวแล้ว เสียงอ่านก็ซ้ำกัน เราจึงมีคำพ้องเสียงในภาษาไทยมากเพราะเหตุนี้ด้วย เช่น กานต์ กาญจน์ กานท์ กาน และลักษณะ ลักษณะณ์ ลักษณะ์ ลักษณะ เป็นต้น กล่าวได้ว่า การใช้การันต์ในคำเหล่านี้เป็นทางแก้ปัญหาอย่างหนึ่ง มิให้คำที่พ้องเสียงนั้น ต้องพ้องรูปเข้าไปอีก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี กล่าวถึงการลดพยางค์ด้วยการใช้การันต์ เป็นเหตุให้เกิดคำพ้องเสียงจำนวนมากในภาษาไทย ซึ่งการใช้การันต์ก็ยังช่วยให้อ่านเสียงเหล่านั้น ไม่พ้องรูปได้ด้วย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การันต์” ของกุสุมา รักษมณี (2538, หน้า 60)

...นอกจากคำที่รับมาจากบาลีและสันสกฤตตามที่ยกตัวอย่างมาพอประมาณแล้ว การันต์ ยังใช้สำหรับคำที่มาจากภาษาอังกฤษด้วย น่าสังเกตว่าแต่เดิมเมื่อเรารับคำภาษาอังกฤษ เราออกเสียงตามที่เขียนในคำไทย กล่าวคือ เมื่อเขียนเซ็นต์ เราก็ออกเสียง เซ็น โดยไม่มีเสียง “ต” เพราะถูกกำกับโดยทัณฑฆาตแล้ว เช่นเดียวกับคำว่า ปาล์ม พิวส์ ฟาร์ม ซึ่งพยัญชนะการันต์ ไม่มีสิทธิมีเสียงเลย ต่อมาเมื่อเรารู้ภาษาอังกฤษมากขึ้น ก็เข้าทำนองรู้มากยากนาน ถ้าเขียน คิงส์คัพ จะไม่ออกเสียง ส ก็เหมือนไม่รู้ว่ามีมาจาก King's Cup ถ้าเขียนเอดส์ จะไม่ออกเสียง ส ก็เหมือนละความหมายของคำย่อจาก syndrome ไปเสีย พยัญชนะการันต์ในคำเหล่านี้จึงถือว่าไม่ถูกฆาตให้ตาย เพียงแต่กำกับไว้ให้ถึงวิสัยวิญญูภาพเท่านั้น ใครใคร่ออกเสียงอย่างฝรั่งก็ปลุกเสียง ส ขึ้นมา ใครใคร่ออกเสียงไทย ๆ ก็ปล่อยให้สลบอยู่อย่างเดิม...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี ได้กล่าวถึงองค์ความรู้และความรอบรู้ด้านหลักการเขียนคำและหลักการออกเสียง เกี่ยวกับการออกเสียงคำที่มาจากภาษาอังกฤษ โดยใช้ทัณฑฆาตกำกับเพื่อไม่ให้เสียงเมื่ออ่านแบบไทย

2. สารัตถะหลักในการเขียนคำ จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะภาษาและการใช้ภาษาที่ให้ความรู้และความรอบรู้ด้านหลักการเขียนคำและหลักการออกเสียงปรากฏสารัตถะที่กล่าวถึงประเด็นหลักในการเขียนคำ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

“ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

“ภาษาไทยของเรา” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“ทำไมต้องใส่การันต์” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กฤษณา รักษ์มณี

“ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ

นคร

ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 51)

...มีผู้ถามว่า คำว่า “ล่อกล่อก” ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานใช้ไม้เอก ที่ถูกไม่ควรใช้ จะแก้ก่อนพิมพ์ครั้งต่อไปหรือไม่ ที่จริงเรื่องนี้มีผู้ใช้อยู่สองสำนัก พวกหนึ่งเห็นว่าควรใช้ไม้เอก อีกพวกหนึ่งเห็นว่าไม่ควร เรื่องนี้แล้วแต่กรรมการพจนานุกรมจะพิจารณาต่อไป อีกอย่างหนึ่งคำว่า สาส์น ส การันต์ ก่อนตัว น นะ บอกพจนานุกรมไม่มี ที่จริงควรจะมี เพราะสาส์น โดยนัยว่า message ว่าส่งเสียไป สาส์น ว่าส่งเสียก็ได้ ฉะนั้นอย่างมีสาส์นไปถึงใครต่อใครเราก็ยังพูดได้ คณะกรรมการพจนานุกรม ก็คงจะคำนึงถึงข้อนี้ เพราะกำลังพิจารณาแก้ไขปรับปรุงอยู่...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงตอบปัญหาเกี่ยวกับ การใช้ไม้เอกในการเขียนคำว่า “ล่อกล่อก” และการเขียนคำว่า “สาส์น” ในพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน คำว่า “ล่อกล่อก” มีการถกเถียงกันว่าควรใช้ไม้เอกหรือไม่ คำว่า “สาส์น” มีข้อเสนอว่าควรใช้การันต์ก่อนตัว น เนื่องจากคำว่า “สาส์น” หมายถึง “ข้อความ” หรือ “การส่งเสีย” ทรงเสนอให้คณะกรรมการพิจารณาการใช้ไม้เอกและการันต์อย่างรอบคอบเพื่อให้เป็นไปตามการใช้จริงและความเข้าใจของประชาชน

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 22)

...คำบางคำที่เป็นภาษาต่างประเทศในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่มใหม่ ที่สุด ในปัจจุบันนี้มีอย่างน้อย 2 คำ คือ คำว่า เอกซเรย์ และเฮลิคอปเตอร์ ราชบัณฑิตย

สถานสะกดว่า เอกซเรย์ เมื่อไม่มีไม้ตรี ก็อ่านว่า เอ็ก-ซะ-เร ไม่ได้ เฮลิคอปเตอร์ ราชบัณฑิตยสถานสะกดว่า เฮลิคอปเตอร์ ซึ่งจะอ่านว่า เฮ-ลิ-ค็อบ-เต้อ คำทั้งสองคำนี้ แปลเป็นภาษาไทยไว้แล้ว จึงควรจะใช้ภาษาไทย และไม่ควรจะมีในพจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถานให้เกิด ความสับสน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวถึง การเขียนสะกดคำภาษาต่างประเทศในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้แก่ คำว่า “เอกซเรย์” และ “เฮลิคอปเตอร์” ที่เขียนไม่ตรงกับเสียงที่อ่าน และควรใช้ศัพท์บัญญัติภาษาไทยที่มีอยู่แล้ว ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การันต์” ของกุสุมา รักษมณี (2538, หน้า 60)

...คำว่า “พาณิข” แปลว่าพ่อค้า เมื่อจะหมายถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพ่อค้า เราปรับศัพท์ที่ ลงปัจจัย “ย” คือคำว่า “พาณิขย์” เมื่อมี “ย” ก็หมายถึงการค้า เป็นการขอยความหมาย ให้ชัดเจนมากขึ้น คำว่า “พากย์” มาจากรากคำ “วจ” แปลว่าพูด เมื่อลงปัจจัย ย บ่งความ ว่า ที่ควรพูด หมายถึง “คำพูด” คำว่า “วิพากษ์” ก็มาจากรากคำ “วจ” เช่นกัน แต่เป็นรูป คำที่มาจากกริยาที่แสดงความปรารถนา (เรียกว่า desiderative verb) “วิวกษา” หมายถึง ความปรารถนาที่จะกล่าวหรือประกาศ ไทยนำมาใช้ว่า “วิพากษ์” แปลว่า พิจารณาตัดสิน ย์ ในคำว่า พากย์ และ ษ์ ในคำว่า วิพากษ์ จึงบ่งความหมายต่างกัดังกล่าวแล้ว...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี กล่าวถึงการใช้อยู่ ที่ทำให้ความหมายของคำแตกต่างกันออกไป

ตัวอย่างบางตอนจาก “พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย (2505ก, หน้า 22)

...ที่นี้ผมก็มีปัญหาเรื่องเกี่ยวกับภาษาไทยเรา คือในฐานะเป็นแพทย์น่ะอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งคือเป็นครูสอนเขาด้วย ต้องติดต่อกับประชาชนด้วย แล้วยังเป็นครูสอน นักเรียนแพทย์ด้วย เวลานี้ปรากฏว่านักเรียนแพทย์ของผมเอง หรือประชาชนหลายคนยัง เขียน หนังสือผิด ๆ เขียนหนังสือกันผิด ๆ มาก ผมไม่ไหนักเรียนมากเวลาที่เขาเขียน “ลำไส้” แล้วใช้ไม้ม้วน เขียน “คนไข้” แล้วก็ใช้ไม้ม้วนอย่างนี้ เป็นต้น ไม้ม้วนยี่สิบคำแก ก็ไม่รู้จัก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี ได้กล่าวถึง อักษรวิธีในการเขียนคำ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการใช้ไม้ยมยันต์ ในนักเรียนแพทย์และประชาชนทั่วไป

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของ ประเสริฐ ณ นคร (2541ค, หน้า 269)

...ในด้านภาษาศาสตร์ เราอาจสานคำกลับไปว่าภาษาไทยเดิมมีอักษร มล ควบกัน เช่น ฟ้ามแลบ ซึ่งทางล้านนาคงเหลือ “ม” ไว้ เป็นฟ้าแมบ และภาคกลางคงเหลือ “ล” ไว้ เป็นฟ้าแลบ ทั้งยังอาจนำไปใช้อธิบายคำไม้มลาย ซึ่งล้านนายังมีคำว่า “มาย” แปลว่า คลาย ออก ไม้มลายคู่กับไม้ม้วนซึ่งม้วนเข้า และอธิบายคำว่า “มลาก” แปลว่า ดี เป็นผู้ลากมากดี ซึ่งแปลว่าผู้ดีติดนั่นเอง

ภาษาถิ่นเหนือยังมี “งว” ควบ เช่น งว้าย ตรงกับป้ายหน้าของภาคกลาง และเพิ่งมาปรากฏในจารึกวัดบูรพารามสุโขทัย พ.ศ. ๑๙๕๖ มีคำว่า ไหว้งว้าย ย้ำเรื่อง “งว” ควบ ดังที่ปรากฏในลิลิตยวนพ่ายว่า “หาญเราต่อเต่งงว้งโห่งวฤ” คือผู้กล้าหาญของเราจะไปรบสู้กับงว้ง คือช้าง ไหวหรือ...

จากบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร แสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบอักษรวิธีด้านการเขียนในภาษาถิ่นเหนือ และภาษาไทยกลาง โดยท่านยกตัวอย่างคำในภาษาถิ่นเหนือ เช่น มล และ งว ควบ เนื่องจากท่านเป็นชาวเหนือ และเป็นภาษาที่ท่านถนัด

1.2 สารัตถะการแสดงความคิดเห็น

สวณิต ยมาภัย (2561, หน้า 1-25) กล่าวถึงความคิดเห็นไว้ว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้ส่งสาร ที่ผู้ส่งสารนั้นมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นความรู้สึก ความเชื่อ หรือแนวคิดก็ได้ จากการวิเคราะห์พบบทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะการแสดงความคิดเห็น 10 เรื่อง ดังนี้

ตาราง 18 แสดงบทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระต่อการแสดงความคิดเห็น

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก
1	ปัญหาการใช้คำไทย	พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9
2	ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
3	ภาษาไทยของเรา	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
4	วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
5	ภาษาไทย ภาษาแม่	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
6	วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
7	ข้อควรคิดในภาษาไทย	พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์
8	ภาษามีชีวิต	ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
9	ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด	ดร. เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
10	พูดได้ตามใจ	ผู้อภิปราย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี นายแพทย์อรุณ ภาคสุวรรณ ผู้ดำเนินการอภิปราย ดร.อัมพร มีสุข

จากตาราง 17 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระต่อการแสดงความคิดเห็น โดยจำแนกหัวข้อออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นเชิงประเมินค่า การแสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำ การแสดงความคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกต และการแสดงความคิดเห็นเชิงตัดสินใจ ดังต่อไปนี้

1.2.1 สาระต่อการแสดงความคิดเห็นเชิงประเมินค่า

สวณิต ยมาภัย (2561, หน้า 1-25) กล่าวว่า การประเมินค่า เป็นการบ่งชี้ว่าอะไรดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร เป็นประโยชน์หรือโทษ น่ายกย่องหรือน่าตำหนิ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระถึงภาษาและการใช้ภาษาที่
เป็นการแสดงความคิดเห็นเชิงประเมินค่า มีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่

“ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

“ข้อควรคิดในภาษาไทย” ในพลตรี พระเจ้า วรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิป
พงศ์ประพันธ์

“ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 64)

“เรื่องศัพท์อย่าปล่อยให้อยู่ในมือของผู้รู้หรือนักวิชาการนักถ้าไม่ปล่อย
นักภาษาศาสตร์เข้าไปร่วมด้วย เกรงว่าผลร้ายจะมีมากกว่าผลดีก็เป็นได้ เราอาจได้ภาษาพันทางภาษา
แปลก ๆ อย่างที่เป็น monstrosity ขึ้นมาอีกก็ได้”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ฯพณฯ นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ ได้กราบ
บังคมทูล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 โดยการแสดงความคิดเห็นเชิงประเมินค่าเกี่ยวกับการ
บัญญัติศัพท์ทางการแพทย์ ว่าไม่ควรปล่อยให้หมึกเฉพาะแพทย์ในการพิจารณาบัญญัติศัพท์ เพราะ
อาจเกิดผลเสียมากกว่าผลดี ควรมีนักภาษาศาสตร์ร่วมด้วย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของ
เปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 38)

...ภาษาไทยในรายการโทรทัศน์เป็นสื่อการศึกษาที่มีประโยชน์อย่างยิ่งตลอดชีวิตของ
คนโดยเฉพาะการศึกษานอกระบบ เป็นครูของครูที่สอนภาษาไทยในสถาบันต่าง ๆ ได้
เรียนรู้ถึงความรู้และความไม่รู้ของการจัดรายการ ได้เรียนรู้ข้อดีข้อเสียของการใช้ภาษาไทย
ทั้งการอ่านและการเขียนว่าควรจะเป็นแบบอย่างหรือไม่ควรอย่างไร ควรจะแนะนำ
ข้อบกพร่องอย่างไร นอกจากนั้นยังเอื้อประโยชน์แก่ประชาชนทุกสาขาอาชีพ ทุกเพศ ทุก
วัย ทั้งในการประกอบอาชีพ การประพฤติปฏิบัติตนในสังคม อย่างเป็นประโยชน์อย่างไร
การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของรายการนั้น ๆ ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้แสดงความ
 คิดเห็นเชิงประเมินค่าว่าภาษาไทยในรายการโทรทัศน์เป็นสื่อการศึกษาที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา
 และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบ เพราะคนจะศึกษาจาก
 รายการโทรทัศน์

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์
 เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 6-7)

...เช่น ตัว ร และตัว ล กล้า เราใช้ออกเสียงควบกับบางตัวเท่านั้น เช่น กร กรม กล
 กลม ขร ขรัว ขล ขล้ง คร ครอง คล คล้ง เมื่อมาถึงตัว จร พจนานุกรมก็ไม่ยอมให้อ่าน จะ
 หรอก (จรอก) จะรัน (จรัล) จะหรัด (จรัส) จะรุน (จรุณ) แต่ยังคงให้อ่าน จรด จรวด ตาม
 เสียงเขมร ซึ่งไทยเราที่ไม่อ่าน จะหาว่าไม่รู้หนังสือก็ทำเนา เราก็อ่านว่า จะหรด จะหรวด ซึ่ง
 ข้าพเจ้าก็เห็นว่า เป็นการอ่านภาษาไทยที่ถูกต้องแล้ว ตัว ฉ ไม่มี ร หรือ ล กล้า พจนานุกรม
 ให้อ่านว่า ฉะหลัก ฉะหลับ ฉะหลุ เป็นการดีแล้ว ชร มีให้อ่าน ชระ ซึ่งเป็นคำกวีนิพนธ์เป็น
 ส่วนมาก เช่น ชรทัง ก็มีคำว่า ชทัง ชรไม-ชไม ชรโลง-ชโลง ชระลู-ฉลู ไทยเราก็ใช้เสียงไทย
 ส่วนกวีท่านจะกล้ากลัว ชร อย่างไร เราก็ไม่ต้องขัดข้อง แต่ขออย่าให้บังคับปฤชชนเท่านั้น
 สำหรับปฤชชน ขอให้ช่วยกันคุมให้ออกเสียงไทย ปลา ว่า ปลา อย่าให้ว่า ปา ข้าพเจ้าก็จะ
 พอใจแล้ว ...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น
 นราธิปพงศ์ประพันธ์ มีพระราชดำริถึงการออกเสียงคำควบกล้ำ ร ล ที่ถูกต้องตามพจนานุกรม และ
 ตามความนิยม โดยทรงขอให้การใช้ภาษาไทยคงความถูกต้องและเป็นไปตามหลักการที่เข้าใจง่าย

1.2.2 สารัตถะการแสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำ

สวณิต ยมาภัย (2561, หน้า 1-25) กล่าวว่า การแนะนำ เป็นการบอกกล่าว
 ให้ทราบ ว่า สิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ บางครั้งอาจบอกด้วยว่าเพราะอะไรจึงควรทำเช่นนั้น เพื่อให้
 ได้ผลบรรลุตามความมุ่งหมาย จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะภาษาและการใช้ภาษา
 ที่เป็นการแสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำ พบบทปาฐกถาภิปรายจำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 14)

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า การที่เสด็จพระองค์วรรณฯ มีรับสั่งนั้น ก็เป็นการให้คำมั่นสัญญาว่าต่อไปจะเข้มงวด จะดำเนินมาตรการที่เข้มงวด คำว่า “ดำเนินมาตรการ” นี่ก็เป็นคำที่แปลมาจากภาษาอังกฤษอีกแล้ว ซึ่งขอโจมตีอีกอัน เพราะว่าดำเนินมาตรการ นั้นก็คงมาจากภาษาของสำนักข่าว รู้สึกว่าควรจะหาคำอื่นมาใช้ ไม่ควรจะใช้คำว่า ดำเนินมาตรการ อย่างนี้ ดำเนินมาตรการ นั้นแปลว่า take measures คำว่า take measures นั้นในภาษาอังกฤษก็หมายถึงเมื่อเกิด incident เกิดเหตุการณ์ใด ๆ ก็ต้องจัดการ ต้องดำเนินกิจการที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ เช่นนี้จะบอกว่า ดำเนินมาตรการ ก็ไม่ถูก ก็ควรจะใช้อย่างอื่น แต่ไม่ทราบว่าจะใช้อะไร อาจใช้ว่า “จัดการ” หรือ “ปราบปราม” หรือ อะไรก็ได้ เรามีคำใช้เยอะเยาะไปก็ขอให้ช่วยกันหา ไม่จำเป็นต้องหาจากสันสกฤตบาลีก็ได้ ภาษาไทยเราเองก็ยังมี...

จากบทปาฐกถาภิปรายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงแนะนำเกี่ยวกับการใช้คำให้เหมาะสมกับรากศัพท์เดิมในภาษาอังกฤษ พระองค์ทรงมีความกังวลเกี่ยวกับการใช้คำ “ดำเนินมาตรการ” ซึ่งแปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “take measures” และวิจารณ์ว่าไม่เหมาะสมในบริบทของภาษาไทย ทรงแนะนำให้ใช้คำอื่นที่เหมาะสมกว่า เช่น “จัดการ” หรือ “ปราบปราม” ซึ่งเป็นคำที่ใช้กันในภาษาไทยมากกว่า สะท้อนถึงความพยายามในการรักษาความเป็นไทยของภาษาและการหาคำที่เหมาะสมในการสื่อสารเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของภาษาไทยมากขึ้น

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 34-35)

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า ก็หลักต่าง ๆ ที่ในกรมได้บรรยาย นี่ก็รู้สึกว่าถูกต้องแล้ว คือว่าต้องนึกถึง genius ของภาษา แต่ว่าต้องขออย่าเกี่ยวข้องกับ genius ของภาษานี้ว่า วิธีพูดของคนไทย เราเป็นคนไทย กับวิธีพูดของฝรั่ง เช่นอังกฤษเขาเป็น คนอังกฤษ หน้าตาเขาก็ไม่เหมือนกับเรา รูปร่างก็ไม่เหมือนกับเรา วิธีพูดเสียงเขาก็ไม่เหมือนเรา สมองวิธีคิดของเขาก็ไม่เหมือนของเรา แน่นนอนเราเห็นสิ่งใดอย่างหนึ่ง เขาเห็นอีกอย่าง เห็นได้ในศิลปะ ศิลปะเขียนรูปหรือศิลปะดนตรีก็ต่างต่างกัน นี่เป็นสิ่งสำคัญ วิธีพูดก็ต่างกัน แล้วก็ expression ศัพท์ของเขาก็ต่างกับของเรา...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสแสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำแก่ผู้เข้าร่วมฟังการอภิปรายว่าหลักต่าง ๆ เกี่ยวกับการบัญญัติศัพท์ที่พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ได้บรรยายเป็นสิ่งถูกต้อง ทรงแนะนำว่ามีความแตกต่างจากภาษาต่างประเทศ ต้องนึกถึงอัจฉริยลักษณะของภาษาไทย เป็นสำคัญ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 20)

...การใช้ภาษาให้ถูกต้องนั้น ผู้ใช้ภาษาต้องคำนึงถึงลักษณะต่าง ๆ เช่น การออกเสียงให้ถูกต้อง ทั้งเสียงสระ พยัญชนะและวรรณยุกต์ การลงเสียงหนักเบา จังหวะ การลงน้ำหนักพยางค์และคำ การลงเสียงท้ายประโยค หรือทำนองเสียง

การใช้คำให้ถูกความหมาย ทั้งความหมายตรง ความหมาย เปรียบเทียบ ความหมายโดยนัย และความหมายแฝง

การเลือกคำให้ถูกตามรูปแบบของคำ เช่น คำเดี่ยว คำซ้ำ คำซ้อน คำยืม คำศัพท์เฉพาะ คำสุภาพ คำทางการ การใช้และเรียงคำให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ตามหน้าที่ของคำและตามความสัมพันธ์ของคำที่มีต่อกัน

การใช้คำให้ถูกกาลเทศะ แก่ฐานะและศักดิ์ของบุคคล และแก่สถานการณ์ การใช้คำและสำนวนให้ถูกต้องตามลักษณะของสังคม ตามความนิยมที่ถือว่าถูกต้อง และตามจารีตประเพณีที่ถือปฏิบัติกันมาเพื่อที่จะให้คนไทยใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง สื่อสารได้เข้าใจตรงกันตามความคิดของคนไทย และเป็นภาษาประจำชาติที่ทุกคนจะเรียนรู้และใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการดำรงตนเป็นคนไทยต่อไป...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ได้แสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องคำนึงในการใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสม ทั้งการใช้คำให้ถูกความหมาย การเลือกคำให้ถูกตามรูปแบบของคำ การใช้และเรียงคำให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ การใช้คำให้ถูกกาลเทศะ และการใช้คำและสำนวนให้ถูกต้องตามลักษณะของสังคม การใช้ภาษาอย่างถูกต้องจะเป็นเครื่องมือในการธำรงรักษาความเป็นไทย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีสีวิต” ของท่านผู้หญิง สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2538, หน้า 18)

...ไม่ใช่แต่ภาษาไทยเท่านั้น ที่ปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไปในทางที่น่าห่วงใย ภาษาประจำชาติของบ้านอื่น เมืองอื่นก็รู้สึกวิตกกังวลว่า ภาษาของชาติของเขา กำลังเปลี่ยนไปในทางเสื่อมลง เปลี่ยนแปรไปในทางสับสน ตามวิถีของวัฒนธรรมยุคใหม่ หลายคนเห็นว่า คำหยาบกร้าว โลกโผน กำลังเพิ่มเข้ามาและเป็นที่นิยมใช้ในหมู่คนรุ่นใหม่ เหมือนดนตรีที่ไม่เอื้อต่อทำนอง มีแต่จังหวะเร่งเร้า ร้อนแรงเพื่อประโยชน์ของการเต้นรำแบบใช้พลัง กระโดดโลดเต้นไปตามจังหวะเพลงของหนุ่มสาวยุคใหม่ซึ่งอยู่ในวัยคะนองทั่วโลก นักภาษาไทยต้องปลงใจเสียว่า ทุกอย่างในโลกต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจัง ภาษานั้นมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นเอง มนุษย์เองก็เปลี่ยนแปรไปตามกาลสมัยและสิ่งแวดล้อม คำใหม่เกิดขึ้น คำเก่าตัดทิ้งไปหรือละลืมิไปเพราะไม่มีความหมาย ทำนองและวิธีเขียน วิธีใช้ภาษาก็เปลี่ยนไป แต่ถ้าเห็นว่า ภาษาของชาติแปรไปในทางที่น่าเป็นห่วง มีมะเร็ง เนื้องอก เนื้อร้ายกำลังเกิดขึ้น ทำลายเนื้อดีของภาษา นักภาษาและผู้รักภาษาของชาติ ก็ควรทำหน้าที่ประคับประคองส่วนที่ยังดีงามของภาษาไว้ ไม่ให้เนื้อร้ายเข้าทำลายให้เสื่อมโทรมจนเห็นว่าพูดหรือเขียนไม่เป็นภาษาหนักขึ้นทุกที และควรทำหน้าที่เสียแต่ต้นมือ อย่าปล่อยให้ภาษาดีถูกทำลายจนสายเกินแก้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ได้แสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำนักภาษาไทย ให้ทำใจยอมรับการเปลี่ยนแปลงของภาษา เพราะทุกอย่างล้วนมีการเปลี่ยนแปลงเป็นธรรมดาโลก นักภาษาไทยควรทำหน้าที่ประคับประคองภาษา ที่ดีงามไว้ ไม่ปล่อยให้ภาษาที่ดีถูกทำลาย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 55)

...ภาษาที่ดีจะต้องมีความเข้าใจร่วมกัน ไม่ใช่ว่าจะเอาอะไรไว้ตรงไหนก็ได้ แล้วก็อยากให้ผู้อ่านเข้าใจ ก็คงจะเหมือนกับการวางกติกาการอยู่ร่วมกันของสังคม เราก็คงทราบกันดีว่าภาษาไทยมีไวยากรณ์ของตัวเอง บางอย่างก็อาจจะซ้ำกับภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน แต่บางอย่างไม่ซ้ำ เช่น เราใช้คำคุณศัพท์ไว้ข้างหลังคำนาม เช่น “เสื้อแดง” ภาษาอังกฤษอาจจะเป็น “แดงเสื้อ” ข้อสำคัญอยู่ตรงที่ว่าความแม่นยำในการส่งความหมายจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยถ้าเราไม่แม่นยำในเรื่องของไวยากรณ์

แต่ไม่ได้หมายความว่าเรากำลังจะเคร่งครัด หรือใช้ภาษาแบบราชการในทุกกรณี ในกรอบของไวยากรณ์มีพื้นที่ให้เล่นเยอะเยอะ อย่าไปติดแง่คิดหรือหลักเกณฑ์เฉพาะตัว ภาษาที่ดีจะต้อง เริ่มที่การสื่อได้ว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร

บางครั้งเราอาจจะเอยถึงสถานที่แห่งหนึ่ง แล้วค่อยเอยถึงเหตุการณ์ แล้วค่อยแนะนำตัว ละครที่หลัง มีงานเขียนขึ้นหนึ่งมีคำแนะนำในการเขียนภาษาไทยว่า จะต้องไม่ใช่ passive voice เลย ผู้บรรยายเป็นคนหนึ่งที่ใช้บ่อยว่า อะไรถูกกระทำ ที่จริงขึ้นอยู่ที่ว่าเรากำลังพูดอยู่ในบริบทใด การพลิกแพลงโดยอาศัยกรอบของไวยากรณ์น่าจะทำได้

ภาษาที่ดีจะต้องให้แรงบันดาลใจแก่ผู้อ่าน จะต้องกระตุ้นจินตนาการ ความรู้สึก เพื่อจะนำไปสู่ความหมายที่เป็นแกนกลางของท้องเรื่อง การสร้างถ้อยคำสำนวนเป็นเรื่องสำคัญ จะต้องหลีกเลี่ยงถ้อยคำสำนวนแบบมาตรฐาน เช่น จะเปรียบอะไรว่ากลม ทัวไปจะใช้ว่ากลมเหมือนลูกมะนาว กลมเหมือนผลส้ม กลมเหมือนพระจันทร์ สิ่งเหล่านี้ถ้าเราไม่ระวัง ใช้สำนวนที่รู้กันทั่วไปก็จะลดน้ำหนักของความหมายไปมาก ดังนั้นเราควรจะต้องสร้างสำนวนขึ้นมาเอง อย่างเช่น อาจจะเปรียบหน้าแห้งว่าเหมือนผลพุทราแห้ง หน้าแห้งเหมือนกระดาษทราย หรือหน้ากลมเหมือนขนมไหว้เดือน ควรเลี่ยงความจำเจซ้ำซาก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้แสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำถึงภาษาที่ดีที่จะสามารถให้แรงบันดาลใจแก่ผู้อ่านได้ จะต้องความยืดหยุ่นในการปรับใช้ภาษา และการสร้างสรรค์ถ้อยคำเพื่อเพิ่มน้ำหนักและความหมายในการเขียนและการสื่อสาร มีการสร้างสำนวนเปรียบเทียบขึ้นมาเอง เพื่อไม่ให้ซ้ำซาก จำเจ

1.2.3 สารัตถะการแสดงความคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกต

สวณิต ยมาภัย (2561, หน้า 1-25) กล่าวว่า การตั้งข้อสังเกตเป็นการชี้ให้เห็นลักษณะที่แฝงอยู่ เป็นลักษณะที่น่าสนใจ น่าพิจารณา น่าระมัดระวัง หรือนำนำไปศึกษาต่อจากการวิเคราะห์ พบบทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะการแสดงความคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกต ดังนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 19)

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งข้อสังเกตไว้ ดังต่อไปนี้

ขอมีข้อสังเกตอย่างหนึ่งว่า ภาษาไทยหรือภาษาทั้งหลายที่ใช้กันในปัจจุบันนั้นเป็นภาษาที่มีชีวิต เป็นภาษาที่ประชาชนใช้ ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงในความหมาย ถ้าเราบัญญัติศัพท์อะไรขึ้นมา ก็จะขอให้ประชาชนทั้งประเทศเป็นผู้ที่มีความคิดในด้านภาษาเป็นศัพท์บัญญัติกรกันทั้งชาติ หรือเป็นวิทยากรผู้ที่มีความรู้ทั้งชาติก็ได้ เราจะไปโกรธประชาชนแทนโกรธตัวเองไม่ได้ แก้วตัวไม่หลุด ทางที่ดีเราบัญญัติศัพท์แล้วก็ต้องลองดูว่าเขาเข้าใจหรือเปล่า...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มีพระราชดำริเชิงตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการบัญญัติศัพท์ โดยให้พิจารณาการบัญญัติศัพท์ที่เป็นภาษาที่ใช้กันทั่วไป คนทั่วไปเข้าใจ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 38-39)

...หากภาษาไทยในรายการโทรทัศน์ยังคงสภาพเป็นอย่างไรในปัจจุบันนี้ กล่าวคือผู้ผลิตยังไม่เห็นความสำคัญและยังไม่ให้ความสนใจมากขึ้น ยังพูดและใช้ภาษาไทยไม่ถูกต้อง ยังมีการใช้ภาษาต่างประเทศที่ไม่จำเป็นปนกับภาษาไทยอยู่ ก็เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมาก โดยเฉพาะผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน รายการโทรทัศน์อาจทำให้ภาษาไทยเพี้ยนแปรไปหรืออาจจะรุนแรงถึงขนาดทำลายวัฒนธรรมไทยของเราก็ได้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้แสดงความคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ภาษาในรายการโทรทัศน์ หากยังมีการใช้ภาษาที่ไม่ถูกต้อง หรือใช้ภาษาต่างประเทศปนภาษาไทย อาจทำให้ภาษาไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงได้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ง, หน้า 62)

...ผมขออนุญาตเรียนซ้ำอีกที่ว่าเราต้องไม่ประหวั่นพรั่นพรึงต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น แล้วก็หนักแน่นมั่นคงในการดำรงรักษาภาษาของเรา เพราะว่าต่อไปนี้หรือใน 5 ปี 10 ปีข้างหน้า บรรดานักศึกษาทั้งหลายได้เป็นผู้ใหญ่กันแล้ว กระแสโลกาภิวัตน์นี้น่าจะทำให้คนสนใจภาษาน้อยลง ในทางตรงกันข้ามคนจะสนใจภาษาต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากล คนจะพูดภาษาอังกฤษกันมากขึ้น จะเรียนรู้ภาษาอังกฤษกันมากขึ้น เมื่อเป็นอย่างนั้น คนก็จะพูดภาษาน้อยลง สำนวนสำเนียง ไวยากรณ์ของภาษาไทยเราก็ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปหรือเพี้ยนแปรไปโดยกระแสโลกาภิวัตน์ ตัว ร ตัว ล อาจจะพูดกันไม่ได้ หรืออาจจะเหลือตัว ร ตัวเดียว หรือตัว ล ตัวเดียว ก็อาจจะเป็นไปได้เหมือนกัน หรืออาจจะไม่มีตัว ร ตัว ล เลยก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาทางวิชาการที่เราเรียกว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่ (high technology) ภาษาวิชาการต่าง ๆ จะเป็นภาษาต่างประเทศ ทั้งหมด จะเป็นภาษาอังกฤษหรืออาจจะเป็นภาษาฝรั่งเศส หรือภาษาเยอรมัน ซึ่งไม่จำเป็นต้องแปลเป็นภาษาไทย กระแสเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจซึ่งกันและกันยิ่งขึ้น...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้แสดงความคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย 5-10 ปี หลังจากปี พ.ศ.2540 ที่มีการแสดงปาฐกถาว่ากระแสโลกาภิวัตน์น่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษาขึ้น เช่น คนให้ความสำคัญกับการพูดภาษาอังกฤษมากขึ้น หรือการออกเสียง ร ล น้อยลง เป็นต้น

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 48)

... เข้าวันหนึ่งผมเปิดวิทยุได้ยินข้าราชการระดับสูงคนหนึ่ง “ต้องสืบช่วยเหลือภาคอีสานเป็นการด่วนเพราะขาดแคนมาก” ผมโทรศัพท์ไปเรียนปลัดกระทรวงให้ช่วยตักเตือน ปลัดกระทรวงได้รายงานกลับมาว่า ได้ไปบอกข้าราชการผู้นั้นแล้วว่า ให้ระมัดระวังและเล่าต่อไปว่า ข้าราชการผู้นั้นบอกว่า “ผมเสียใจ วันนั้นผมพูดปากเปล่าไม่มีสคิป” ผมจึงล้อกลับไปว่าภาคอีสาน ไม่ขาดแคนดอก ภาคอีสานเป็นภาคที่มีแคนมากที่สุด คนภาคอีสาน เขาเปล่าแคนกันทั้งเมือง

มีครูคนหนึ่งพูดกับนักเรียนว่า “ให้นักเรียนมายืนใกล้ ๆ “ครู” จะได้ยินคำอธิบายชัดเจนขึ้น”

มีผู้จัดรายการโทรทัศน์สถานีหนึ่ง พูดว่า “รายการนี้มี feedback มาก เป็น two-way communication ถ้าไม่ clear ก็มาถามได้...”

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น เป็นข้อความที่ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้แสดงความคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกตถึงสาเหตุที่คนไทยพูดและเขียนภาษาไทยไม่ค่อยถูก เมื่อพูดหรือเขียนผิด ไม่ควบบกล้ำ ร ล ว พูดไม่ชัด พูดภาษาไทยปนภาษาอังกฤษ ก็ไม่ได้รับการตำหนิ เป็นเหตุให้ ผู้พูดใช้แบบนั้น ด้วยเห็นว่ามันผิด โดย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยที่เกิดขึ้นในองค์กร วงราชการ และสื่อมวลชน ประกอบ

ตัวอย่างบางตอนจาก “พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย (2505ก, หน้า 14-15)

...ไอ้เรื่องผู้ใหญ่หรือผู้น้อยนี้ ผมรู้สึกว่าเป็นปัญหาของความเปรียบเทียบ คือว่าในเมื่อเราโตกว่าคนอื่นเราก็ต้องเป็นผู้ใหญ่ ถ้าไปในหมู่ที่เขาแก่กว่าเรา เราก็เป็นผู้น้อยไป ที่นี้พูดถึงเรื่องที่คุณบุญเหลือได้ถามว่า ผู้ใหญ่คืออะไรกันแน่? อันนี้ถ้าเราไม่ถึงความหมายของศัพท์ น่าจะคิดว่าผู้ใหญ่นั้นหมายถึงผู้ที่จะเป็นที่พึ่งต่อผู้อื่น ซึ่งเรียกว่าผู้น้อยได้ ผู้นั้นแหละถึงจะเป็นผู้ใหญ่ แต่ที่นี้ก็มีหลักอยู่ต่อไปอีกแหละ บางทีที่เราเรียกกันว่าผู้ใหญ่นั้นก็ไม่แนเสมอไปว่าจะเป็นที่พึ่งของผู้น้อย เช่น อย่างเราทำงานร่วมกันมีหัวหน้าคนหนึ่งถูกน้องสืบทอด เวลา

ขึ้นเงินเดือน แทนที่จะเป็นที่พึงแก่ลูกน้องหัวหน้าก็ขึ้นเสียเอง ในลักษณะอย่างนี้ก็ไม่ใช่ว่า
ลักษณะที่จะเป็นผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นความหมายในตอนหลังก็เริ่มเพี้ยนกันว่าผู้ใหญ่นี้จะ
ธรรมดาควรจะเป็นที่พึ่งแก่ผู้น้อย แต่ก็มีคนที่ทำท่าจะเป็นผู้ใหญ่แต่ก็ไม่เป็นที่พึ่ง
เพราะฉะนั้นจึงมีศัพท์ที่คำผู้ใหญ่ที่ดีและไม่ดีขึ้น นี่เป็นความรู้สึกผม...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายแพทย์อรุณ ภาค
สุวรรณ ได้แสดงความคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการใช้คำว่า “ผู้ใหญ่” โดยตั้งข้อสังเกตว่าเป็น
เรื่องของความเปรียบเทียบ และท่านยังได้ตอบคำถามหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ถึง
ความหมายของ “ผู้ใหญ่” โดยพิจารณาถึงการเป็นที่พึ่งให้แก่ผู้อื่น

1.2.4 สารัตถะการแสดงความคิดเห็นเชิงตัดสินใจ

สวณิต ยมาภัย (2561, หน้า 1-25) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการ
ขั้นสุดท้ายก่อนจะยุติการพิจารณา ข้อเสนอ หลักการ ทางเลือก หรือข้อที่เคลือบแคลงสงสัย แล้วเรียบ
เรียงเพื่อส่งสารกับผู้อื่น จากการวิเคราะห์ พบบทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะภาษาและการใช้ภาษาที่
เป็นการแสดงความคิดเห็นเชิงตัดสินใจ ดังนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์
(2544ก, หน้า 48)

...แม้เราจะไม่ต้องใช้ภาษามากเท่าอากาศ เพราะเราต้องหายใจทุกเวลานาที จึงจะมี
ชีวิตอยู่ได้ ถ้าหยุดหายใจก็ตาย แต่ภาษานั้นถึงเราจะหยุดฟัง หยุดพูด หยุดอ่าน หยุดเข้าใจ
บ้างก็ไม่ถึงกับตาย แต่ถึงกระนั้นก็กล่าวได้ว่า “ภาษา” เป็นของ “คู่ชีวิต” ของมนุษย์ เพราะ
ภาษาจะแทรกซึมอยู่ในกิจกรรมแทบทุกชนิด ด้วยเหตุว่าภาษาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ในเกือบ
ทุกแง่ ทุกมุม ภาษากับสังคมจึงเป็นของคู่กัน ไม่มีสังคมมนุษย์ที่ปกติใด ๆ ไม่ใช้ภาษา และ
การเรียนรู้ ภาษาของมนุษย์ที่ปกติทั่วไป ก็เป็นการเรียนรู้ในสังคมซึ่งมีวัฒนธรรม เราอาจ
กล่าวได้ว่า การเจริญเติบโตของบุคคลหนึ่งในสังคมหนึ่ง ๆ นั้นควบคู่ไปกับการพัฒนา
ทางด้านภาษา...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้แสดงความคิดเห็น
เชิงตัดสินใจเกี่ยวกับภาษาว่า ภาษา มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน แทรกซึมอยู่ในกิจกรรม
ต่าง ๆ ของมนุษย์ การเจริญเติบโตของบุคคลหนึ่งในสังคมจึงสัมพันธ์กับการพัฒนาทางด้านภาษา

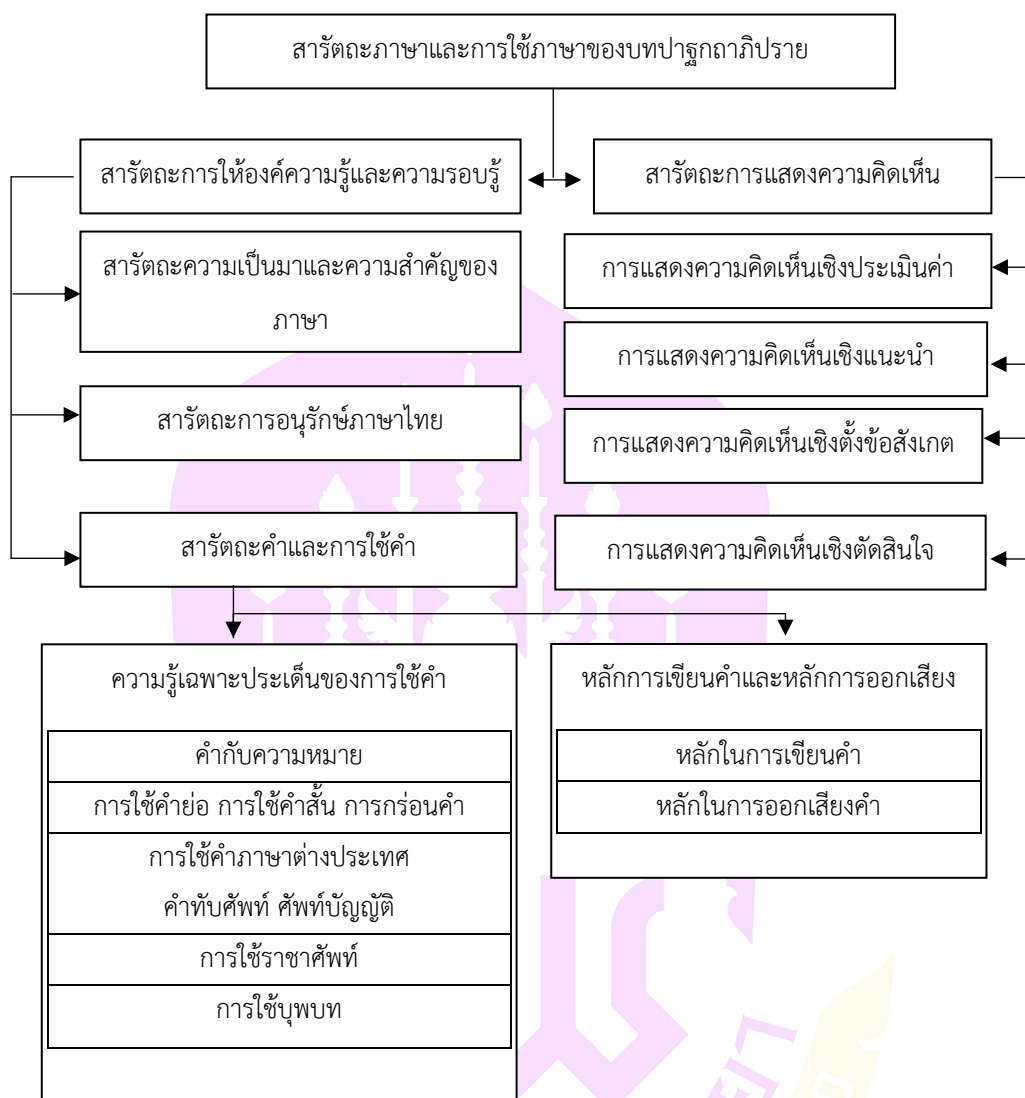
ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของเสกสรรค์
ประเสริฐกุล (2538, หน้า 54)

“...ศิลปะในการใช้ภาษาก็คงคล้าย ๆ ศิลปะแขนงอื่น ๆ คือสามารถสื่อความหมายที่เราปรารถนาให้ผู้รับเข้าใจได้ ภาษาที่ดีจึงต้องกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ จะสัมพันธ์กับบริบทที่เราเขียนเสมอ ...”

บทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้แสดงความคิดเห็นเชิงตัดสินใจเกี่ยวกับพื้นฐานในการมีศิลปะในการใช้ภาษาที่ดี คือการใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ เพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและชัดเจน

โดยสรุป สารัตถะของบทปาฐกถาภิปรายด้านภาษาและการใช้ภาษา มีสารัตถะการให้องค์ความรู้และความรอบรู้ และสารัตถะแสดงความคิดเห็น โดยสารัตถะการให้องค์ความรู้และความรอบรู้ มีจำนวน 9 เรื่อง ใน 3 ประเด็น ได้แก่ สารัตถะความเป็นมาและความสำคัญของภาษา สารัตถะการอนุรักษ์ภาษาไทย และ สารัตถะคำและการใช้คำ ซึ่งในประเด็นนี้ พบว่าจำแนกออกเป็น ความรู้เฉพาะประเด็นของการใช้คำ ด้านคำกับความหมาย การใช้คำย่อ การใช้คำสั้น การกร่อนคำ การใช้คำภาษาต่างประเทศ คำทับศัพท์ ศัพท์บัญญัติ การใช้ราชาศัพท์ การใช้บุพบท และหลักการเขียนคำและหลักการออกเสียงคำ ส่วนสารัตถะการแสดงความคิดเห็น มีจำนวน 10 เรื่อง จำแนกหัวข้อออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ การแสดงความคิดเห็นเชิงประเมินค่า การแสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำ การแสดงความคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกต และการแสดงความคิดเห็นเชิงตัดสินใจ

จากที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้เห็นองค์รวมของสารัตถะด้านภาษาและการใช้ภาษา ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

ภาพ 3 แสดงสารัตถะภาษาและการใช้ภาษาของบทปาฐกถาภิปราย

การใช้คำย่อ การใช้คำสั้น การกร่อนคำ เช่น บทปาฐกถาภิปรายของ นายภาวส บุนนาค ท่านเคยได้รับเข็มพระเกียรติทองคำ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะผู้ส่งเสริมภาษาไทยดีเด่น บทปาฐกถาภิปรายของท่าน จึงแสดงให้เห็นถึงการใช้คำย่อ การใช้คำสั้น การกร่อนคำ อย่างถูกต้อง หากใช้ผิดก็จะส่งผลต่อการสื่อสาร

การใช้ราชาศัพท์ เป็นการใช้ภาษาแบบมีแบบแผนตายตัว แม้จะเป็นเรื่องที่ไกลตัวจากชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไป แต่การใช้ราชาศัพท์อย่างถูกต้องนั้น จะแสดงให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้ และการใช้บุพพท เป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน และขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ใช้ภาษา การใช้บุพพทผิดจะทำให้สื่อความหมายผิด จะเห็นได้ว่า

ด้ายสารัตถะการแสดงความคิดเห็น พบการแสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำมากที่สุด เพราะมาจากประสบการณ์การใช้ภาษาของผู้แสดงปาฐกถาภิปราย เช่น “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ท่านศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ จึงแสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำถึงภาษาที่ดีในการเขียนและการสื่อสาร สะท้อนความคิดและประสบการณ์ของท่านผ่านบทปาฐกถาภิปราย

จากที่กล่าวมาข้างต้น บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ที่มีสารัตถะภาษาและการใช้ภาษา ล้วนมีคุณค่าต่อภาษาและการใช้ภาษา และส่งผลต่อทิศทางของภาษาในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง

2. สารัตถะภาษาถิ่น

ภาษาถิ่น เป็นภาษาย่อยที่ใช้พูดกันในท้องถิ่นต่าง ๆ อาจมีความแตกต่างด้านถ้อยคำ และสำเนียงจากภาษาในท้องถิ่นอื่น และภาษามาตรฐานที่คนส่วนใหญ่ในประเทศใช้กัน ภาษาถิ่นจะแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นของแต่ละภาคในประเทศไทย

นิตยา กาญจนสุวรรณ และคณะ. (2562, หน้า 4-34-4-35) ได้กล่าวไว้ว่า ภาษาถิ่นเป็นภาษาย่อยที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาษาตามถิ่นที่อยู่ของผู้พูด ภาษาถิ่นในเมืองหลวงจะถูกยกเป็นภาษากลางที่ใช้สื่อสารกันทั่วประเทศ และในขณะเดียวกันภาษากลางซึ่งเป็นภาษาถิ่นที่เป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และความเจริญทุกด้าน จะถูกกำหนดให้เป็นภาษามาตรฐาน ที่มีหลักเกณฑ์ภาษาเป็นมาตรฐานเดียวกัน ให้คนทั่วประเทศได้ใช้ทั้งในการอ่านและการเขียน ซึ่งเรียกว่าเป็นภาษาประจำชาติ

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์สารัตถะวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 บท พบบทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะภาษาถิ่น 3 เรื่อง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 19 แสดงบทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระด้านภาษาถิ่น

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก
1	วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
2	ภาษาไทย ภาษาแม่	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
3	ภาษาถิ่น ก็ภาษาไทย	นายชวน หลีกภัย

จากตาราง 18 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ที่มีสาระด้านภาษาถิ่น ทั้ง 3 เรื่อง เป็นบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวทั้งหมด สามารถจำแนกสาระได้ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) สาระถึงความสำคัญของภาษาถิ่น 2) สาระการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ดังนี้

2.1 สาระถึงความสำคัญของภาษาถิ่น บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ที่มีสาระด้านภาษาถิ่นปรากฏสาระที่กล่าวถึงความสำคัญของภาษาถิ่น จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ และ “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของนายชวน หลีกภัย ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 78)

...ต่อไปนี้จะพูดถึงเรื่องภาษาถิ่นและประเพณีของภาคต่าง ๆ ภาษาถิ่นของเราคงมีหลายภาษาด้วยกัน แต่ผมจะพูดเฉพาะภาษาถิ่นที่สำคัญ ๆ สำหรับบ้านเรา กล่าวได้ว่า ภาษาถิ่นบ้านเรามีอยู่สามภาษาด้วยกัน คือ ภาษาเหนือ ภาษาอีสาน และภาษาใต้ ภาษาถิ่นเป็นเรื่องที่บ่งบอกถึงสภาพสังคม ลักษณะนิสัย ตลอดจนประเพณีการเล่นของถิ่นนั้น ๆ ได้ชัดเจน ภาษาถิ่นเป็นภาษาที่น่าสนใจมาก ควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น จะเห็นได้ว่าปรากฏสาระด้านภาษาถิ่นสามภาษาด้วยกัน คือ ภาษาเหนือ ภาษาอีสาน และภาษาใต้ ภาษาถิ่นมีลักษณะเฉพาะตัวที่สะท้อนเอกลักษณ์ของความเป็นภาคนั้น ๆ ภาษาถิ่นบ่งบอกสภาพสังคม ลักษณะนิสัย รวมถึงประเพณีการเล่นต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ภาษาเหนือ เป็นภาษาที่มีความไพเราะ นุ่มนวล แสดงลักษณะนิสัยคนเหนือว่าเรียบร้อย นุ่มนวล พูดจาไพเราะ ค่อนข้างนิยมทำอะไรช้า ๆ ภาษาอีสาน เป็นภาษาที่ค่อนข้างเร็วและเข้มแข็งกว่าภาคเหนือ แสดงให้เห็นว่าคนภาคอีสานเป็นผู้ที่มีความสนุกสนาน และภาษาใต้ มีสำเนียงที่แปลก แตกต่างจากภาษาเหนือและอีสาน พูดสั้น ประหยัดเวลาในการสื่อสาร บ่งบอกลักษณะว่าเป็นคนคล่องแคล่ว รวดเร็ว กระฉับกระเฉง ว่องไว

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 81)

...ต่อไปจะพูดถึงภาษาใต้ ภาษาใต้เป็นภาษาหนึ่งที่มีความสำคัญมาก และมีรูปแบบแตกต่างไปจากภาษาถิ่นทางภาคเหนือและภาคอีสาน ภาษาใต้เป็นภาษาที่คนไทยภาคกลางและภาคอื่น ๆ จะพูดให้ชัดเจนเป็นเรื่องลำบาก เพราะสำเนียงของภาษาใต้เป็นสำเนียงค่อนข้างจะแปลกกว่าภาษาถิ่นอื่น ๆ อย่างคนภาคกลาง ถ้าไปอยู่ภาคเหนือ หรือภาคอีสานเป็นเวลานานพอสมควร ก็พอจะพูดภาษาถิ่นของภาคนั้น ๆ ได้ แต่สำหรับภาษาใต้ อยู่มาเป็น 10 ปี ก็อาจจะพูด อาจจะฟังได้ตลอด แต่จะพูดให้ชัดเจนเหมือนคนใต้นั้นทำได้ยาก ภาษาใต้มีลักษณะพิเศษของคนใต้เองก็คือ พูดสั้น คำที่มี 2 พยางค์ของภาษากลาง ภาษาใต้จะเหลือพยางค์เดียว ถ้าเป็นคำ 3 พยางค์ ก็เหลือเพียง 2 พยางค์ อะไรทำนองนั้น ดังนั้นเวลาที่ใช้ในการสื่อสารก็จะประหยัดได้มาก นอกจากนั้นภาษาใต้ยังบ่งบอกถึงลักษณะของคนใต้ว่าเป็นคนคล่องแคล่ว รวดเร็ว...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น จะเห็นได้ว่า ภาษาใต้มีความสำคัญ เป็นภาษาถิ่นที่มีลักษณะแตกต่างจากภาษาถิ่นอื่น ๆ โดยเฉพาะการออกเสียงคำที่จะออกเสียงเร็วและสั้นกว่าภาษาถิ่นอื่น สะท้อนลักษณะของคนภาคใต้ว่าเป็นคนทำสิ่งต่าง ๆ รวดเร็ว คล่องแคล่ว

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 49)

...ขอพูดถึงภาษาท้องถิ่นสักเล็กน้อย ภาษาท้องถิ่นในประเทศของเราที่เป็นหลัก มีอยู่ 3 ภาษา คือ ภาษาเหนือ ภาษาอีสาน และภาษาใต้ ภาษาท้องถิ่นเหล่านี้เป็นภาษาสำคัญที่พวกเราพึงอนุรักษ์ไว้ มิให้เพี้ยนกลายหรือสูญไป เพราะภาษาท้องถิ่นเป็นเครื่องบ่งบอกถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และสภาพสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ เดียวนี้คนท้องถิ่นพูดภาษาท้องถิ่นกันค่อนข้างน้อย หันไปพูดภาษากลางกันมากขึ้น เมื่อพูดภาษาท้องถิ่นก็เพียงแต่พูดสำเนียงท้องถิ่นแต่ใช้คำภาษากลาง ทำให้คำท้องถิ่นบางคำเริ่มสูญหายไป เป็นที่น่าเสียดาย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาถิ่น คือ ภาษาเหนือ ภาษาอีสาน และภาษาใต้ ว่าเป็นเครื่องบ่งบอกถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และสภาพสังคมของท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งยังกล่าวถึงปัญหาการใช้ภาษาถิ่นที่ลดน้อยลงของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ อีกด้วย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 24)

...เริ่มต้นเพื่อความเป็นสิริมงคล ผมขออัญเชิญพระราชกระแสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อ 32 ปีมาแล้ว คือเมื่อปี พ.ศ. 2505 ที่เกี่ยวกับภาษาไทยมีดังนี้

การรักษาภาษาไทยในชนบทนั้นก็ต้องทำ ทำให้คิดถึงศิลปะทางการร่ายรำของชาวบ้าน เดียวนี้เวลาไปต่างจังหวัด ก็ไปดูการร่ายรำพื้นเมือง ไว้ใจไม่ได้แล้วว่า เป็นพื้นเมืองจริงหรือไม่จริง แต่แท้จริงเป็นศิลปะทั้งนั้น ชาวต่างจังหวัดเป็นบ่อเกิดของการร่ายรำ หรือศิลปะ แบบนั้นก็ต้องเอาอย่างศิลปากร เพราะครูบาอาจารย์ที่ไปสอนเด็ก ๆ ก็มาจากส่วนกลางอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งก็ว่าอะไรที่มาจากในกรุงต้องสวยงามและถูกต้องตามผู้ใหญ่ต้องการ จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ก็ไม่ทราบว่าการร่ายรำพื้นเมืองเป็นของจริงหรือไม่จริง กระทั่งต้องทะเลาะกันว่าอันนี้แท้หรือไม่แท้ นี่เป็นข้อสังเกต การเปรียบเทียบกับภาษาภาษาก็เป็นศิลปะเหมือนกัน อาจจะไม่ ทราบว่าภาษามาจากไหน ภาษาของไทยเราเป็นของเรา เป็นของจริงอยู่ที่ไหน เพราะว่าเรา พยายามก่อกขึ้นมาโดยไม่มีหลักฐาน ไม่มีความรอบคอบพอ แล้วก็แพร่ไปต่างจังหวัด ไปทำลายภาษาพื้นเมือง ซึ่งเป็นหลักประกันของความบริสุทธิ์ของภาษา” นี่เป็นพระราชกระแสที่พระราชทาน ไว้เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2505 เกี่ยวกับภาษาไทย โดยเฉพาะภาษาถิ่นในตอนท้าย ซึ่งที่อัญเชิญมานี้ก็เพื่อที่เตือนใจให้เราระลึกถึงความสำคัญของภาษาถิ่น...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายชวน หลีกภัย ได้ยกพระราชกระแสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่พระราชทานไว้ เกี่ยวกับภาษาถิ่น เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาถิ่นเป็นอย่างมาก

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 25)

...ภาษาถิ่นทุกภาษามีความไพเราะ มีความลึกซึ้งและมีความงดงาม ซึ่งยากที่จะนำคำใดมาเปรียบเทียบกับได้ ยกเว้นแต่คนในถิ่นที่เข้าใจภาษา แล้วก็เรียนรู้ภาษาที่อื่นมา

เปรียบเทียบ คนในถิ่นเองอาจจะไม่รู้ความไพเราะของคำที่ตัวใช้อยู่ทุกวัน ถ้าไม่เรียนรู้ภาษาอื่นเข้ามาเปรียบเทียบ แต่ว่าโดยหลักแล้วจะไม่มีคำอธิบายใด ๆ ในภาษาอื่น ที่จะมาให้ความหมายที่ชัดเจนเท่ากับภาษาถิ่น ซึ่งสั้นย่อ ๆ กินความหมายมาก มันมีผลไปถึงเรื่องของการใช้กาพย์ กลอน ภาษากลางไม่มีวันที่จะขับออกมาเป็นเพลงบอก เป็นกลอนหนึ่งตะลุง หรือโนราห์ได้ไพเราะเท่ากับภาษาถิ่น คำว่า “ทำอะไร” จะไม่มีความไพเราะเท่ากับ “ทำไร่” ในภาษาใต้ คำว่า “พูด” จะไม่มีความหมายลึกซึ้งเท่ากับคำว่า “แหลง” ในภาษาใต้ เช่นเดียวกับคำว่า “พูด” ในภาษากลาง คงจะให้ความหมายเท่ากับคำว่า “เว้า” คำว่า “อู้” ในภาษาอีสานหรือภาษาของพี่น้องทางเหนือของเราไม่ได้...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น จะเห็นได้ว่า นายชวน หลีกภัย ได้ให้ความสำคัญต่อภาษาถิ่นเป็นอย่างมาก เนื้อความกล่าวถึงความไพเราะ และลักษณะเฉพาะของภาษาถิ่นในแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะตัว และมีความลึกซึ้งทางความหมายที่แตกต่างกัน

2.2 สารัตถะการอนุรักษ์ภาษาถิ่น บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ที่มีสารัตถะด้านภาษาถิ่นปรากฏสารัตถะที่กล่าวถึงการอนุรักษ์ภาษาถิ่น จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ และ “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของ นายชวน หลีกภัย ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 84)

“ภาษาถิ่นเป็นวัฒนธรรมของเรที่ล้ำค่ายิ่ง ฟังสรวนและดำรงรักษาไว้ให้คงรูปเดิมอย่างสมบูรณ์ เป็นหลักเป็นฐาน จะได้เกิดความสะดวก และง่ายต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภาษาถิ่นอย่างคงรูปและสมบูรณ์ เพื่อง่ายต่อการศึกษาค้นคว้า

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 28)

...ภาษาถิ่นก็คือภาษาไทย การให้ความสำคัญกับภาษาถิ่น ก็คือการให้ความสำคัญกับภาษาไทย แต่ว่าโดยที่แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการประสานติดต่อที่คล่องตัวมากขึ้นในปัจจุบันนี้ ทำให้ความสำคัญของภาษาถิ่นลดน้อยลงมาก ในอนาคตทำอย่างไร ถึงจะสามารถเก็บภาษาถิ่นหรือรักษาภาษาถิ่นเอาไว้ได้ จึงเป็นเรื่องที่อยากจะฝากข้อคิด...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายชวน หลีกภัย ได้แสดงความคิดเห็นของตนที่มีต่อภาษาถิ่น และฝากข้อคิด กระตุ้นให้ผู้ฟังหาแนวทางในการอนุรักษ์ภาษาถิ่น

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 29)

...ผมได้รับทราบด้วยความยินดีว่า ได้มีการเคลื่อนไหวในแต่ละภาค เพื่ออนุรักษ์ภาษาถิ่นเอาไว้ เช่น การจัดทำพจนานุกรมภาษาถิ่น การจัดทำสารานุกรมเกี่ยวกับภาษาวัฒนธรรมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความรู้หลายสาขาในแต่ละภูมิภาค มีงานวิจัยตามโครงการของสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมในวิทยาลัยครูหรือสถาบันราชภัฏในแต่ละแห่ง เพื่อรักษาสืบเชื้อสายไว้ เพื่ออนุรักษ์ไว้ ซึ่งก็คงจะทำได้ในระดับภาษา แต่ในทางปฏิบัติจริง ก็คิดว่าจะเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนได้ยาก นอกจากจะเก็บสืบเชื้อสายนี้บันทึกเอาไว้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาในวันข้างหน้า...

บทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายชวน หลีกภัย ได้กล่าวถึงแนวทางในการอนุรักษ์ภาษาถิ่นของหน่วยงานต่าง ๆ แม้จะเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนได้ยาก แต่ก็ถือเป็นการดีที่ยังได้เก็บบันทึกเอาไว้เพื่อศึกษาในอนาคต

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สารัตถะของบทปาฐกถาภิปรายด้านภาษาถิ่นมีเพียง 3 เรื่อง ได้แก่ “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย”, “ภาษาไทย ภาษาแม่” และ “ภาษาถิ่น ก็ภาษาไทย” จำแนกสารัตถะออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ สารัตถะความสำคัญของภาษาถิ่น และสารัตถะการอนุรักษ์ภาษาถิ่น โดยเฉพาะนายชวน หลีกภัย ด้วยท่านเป็นชาวใต้โดยกำเนิด จึงทำให้บทปาฐกถาภิปรายของท่านเป็นการยกตัวอย่างภาษาถิ่นประกอบการแสดงปาฐกถา

3. สารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม

ดวงมน จิตรจำนงค์ (2558, หน้า 152) ได้กล่าวถึงวรรณคดีและวรรณกรรมไว้ว่า วรรณกรรมเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ในทางกฎหมาย คำว่าวรรณกรรมใช้ครอบคลุมหนังสือทุกประเภท รวมทั้งวรรณคดี แต่วรรณคดีในยุคก่อนมีรากฐานจากมุขปาฐะ สืบสานกันมาในชุมชนด้วยการขับขานเพื่อฟังและประกอบการแสดงมากกว่าอ่านเงียบ ต่อมาในปัจจุบันคำว่าวรรณกรรมในวงวิชาการและวงการนักเขียนนักอ่าน ได้เข้ามาแทนที่วรรณคดี ในความหมายศิลปกรรมประเภทหนึ่ง

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์สารัตถะวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 บท พบบทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม 15 เรื่อง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 20 แสดงบทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก
บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว		
1	“สามก๊ก” ในทรศนะของข้าพเจ้า	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
2	จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สาม ของกรุงรัตนโกสินทร์	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
3	สุนทรภะ	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
4	ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า	ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
6	สามัคคีธรรมสามกษัตริย์	ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
7	วรรณคดีและไม่ได้	นายวิลาศ มณีวัต
8	ชีวิตว่าเหวของนักเขียน	นายวิลาศ มณีวัต
9	ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด”	นายวิลาศ มณีวัต
10	เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก	นายวิลาศ มณีวัต
11	การเขียนหนังสือสารคดี	นายวิลาศ มณีวัต
บทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม		
12	วรรณคดีไทยกับสังคม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
13	เรื่อง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวรรณกรรม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
14	นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย	ผู้อภิปราย - นายแพทย์นพ ปาละกะวงศ์ ณ อยู่ธยา - นายประหยัด ศ.นาคะนาท - นายเปลื้อง ณ นคร ผู้ดำเนินการอภิปราย - นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง
15	ตลาดนวนิยายไทย ของ ชมรมนักอภิปราย	ผู้อภิปราย - นายแพทย์นพ ปาละกะวงศ์ ณ อยู่ธยา - นายประหยัด ศ.นาคะนาท - นายเปลื้อง ณ นคร - นายวิลาศ มณีวัต ผู้ดำเนินการอภิปราย - นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง

จากตาราง 19 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ที่มีสาระัตถะวรรณคดีวรรณกรรมทั้ง 15 เรื่อง เป็นบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว จำนวน 11 เรื่อง และ บทปาฐกถาภิปรายกลุ่มจำนวน 4 เรื่อง สามารถจำแนกสาระัตถะออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) สาระัตถะการให้ความรู้และความรอบรู้ และ 2) สาระัตถะการแสดงความคิดเห็น ดังนี้

3.1 สาระัตถะการให้ความรู้และความรอบรู้ ในงานวิจัยครั้งนี้ ความรู้ หมายถึง ความรู้ในศาสตร์ทางวรรณคดีและวรรณกรรม สำหรับผู้ที่ศึกษาหรืออยู่ในวงการภาษาไทย ส่วนความรอบรู้เป็นความรู้ทั่ว ๆ ไป ทางวรรณคดีและวรรณกรรม ของคนทั่วไป บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม ที่ให้ความรู้และความรอบรู้ มีจำนวน 9 เรื่อง ผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความรู้และความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม ความรู้และความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม และการอนุรักษ์และส่งเสริมวรรณคดีและวรรณกรรม ดังต่อไปนี้

3.1.1 ความรู้ ความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม บทปาฐกถาภิปรายที่กล่าวถึงความรู้ ความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) กำเนิดวรรณคดีไทย 2) ความสำคัญของวรรณคดีและวรรณกรรม 3) วรรณคดีและวรรณกรรมไทยกับสังคม

ตาราง 21 แสดงบทปาฐกถาภิปรายที่มีความรู้ ความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก
1	จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
2	สุนทรภะ	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
3	ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น	ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
4	วรรณคดีและไม่ได้	นายวิลาศ มณีวัต
5	วรรณคดีไทยกับสังคม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
6	เรื่อง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวรรณกรรม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

จากตาราง 20 บทปาฐกถาภิปรายที่กล่าวถึงความรู้ ความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม ทั้ง 6 บท ปาฐกถาภิปรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. กำเนิดวรรณคดีไทย บทปาฐกถาภิปรายที่กล่าวถึงความรู้และความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับกำเนิดวรรณคดีไทย มีจำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ปรากฏรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 23)

...เมื่อตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้น หลังจากที่กรุงศรีอยุธยาถูกทำลายไปแล้ว ในการที่กรุงศรีอยุธยาถูกทำลายนั้น วรรณคดีของไทยจะต้องถูกทำลายไปอย่างประมาณมิได้ คือถูกเผาหมดไม่มีอะไรเหลือ ถ้าหากว่ากรุงศรีอยุธยาไม่ถูกทำลายในครั้งนั้น คนชาติไทยจะเป็นชาติที่ร่ำรวยที่สุดในทางวรรณคดีชาติหนึ่ง เพราะแต่งหนังสือกันมาหลายศตวรรษ เก็บสะสมไว้แล้วไฟไหม้เมืองหลวงทั้งเมือง ไม่มีอะไรเหลือ สิ่งที่เป็นกระดาษเป็นของที่เขียนไว้ก็ต้องหมดไป หลักฐานทุกอย่างทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนวรรณคดี แม้แต่เพลงยาวก็ไม่มีเหลือ จะเหลืออยู่ก็กระต่อนกระแต่น ตกค้างอยู่ตามต่างจังหวัด ชาติ ๆ วิน ๆ

เมื่อสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ก็มีความปรารถนาของผู้สร้างกรุงที่จะบูรณะบ้านเมืองคือกรุงเทพฯ ให้เท่าเทียมหรือใหญ่กว่าอยุธยา นี่เป็นเจตนารมณ์ของผู้สร้างกรุงเทพฯ แล้วจะสร้างขึ้นให้เท่าเทียมในทุกทาง ในทางวัฒนธรรม ในทางศิลปะ ในทางวรรณคดี และอื่น ๆ เฉพาะทางวรรณคดีนั้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงเริ่มขึ้น มีพระราชปรารภว่า หนังสือสำหรับพระนคร วรรณคดีนั้นเอง พวกคลาสสิกนั้นสาบสูญไป จำเป็นจะต้องแต่งขึ้นใหม่...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ให้องค์ความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของวรรณคดีวรรณกรรมไทยและการฟื้นฟูวรรณกรรมไทย หลังวรรณกรรมไทยถูกทำลายไปเกือบทั้งหมดเมื่อกรุงศรีอยุธยาถูกทำลาย

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 16)

...วรรณคดีในภาษาไทยนั้นกระผมเข้าใจว่า เราถ่ายทอดมาจากคำว่า “literature” ในภาษาอังกฤษ แต่เมื่อมาอยู่ในภาษาไทยแล้ว เรามาทำให้มีขอบเขตจำกัดขึ้นมาก จนเดี๋ยวนี้เกือบจะไม่มีวรรณคดีเกิดขึ้น เพราะเหตุที่เราใช้คำ “วรรณคดี” ที่แปลว่า “literature” ซึ่งในภาษาอังกฤษนั้นสักแต่อะไรที่เขียนลงไป ก็เป็นวรรณคดีทั้งนั้น เป็น

“literature” ทั้งนั้น หนังสือโป๊ก็เป็น “literature” เรียกว่า “pornographic literature.....หรือไม่ใช่

แต่พอของไทยเรามาเกิดตั้งวรรณคดีสโมสรในสมัยรัชกาลที่ 6 ประกอบด้วยท่าน นักปราชญ์ ราชบัณฑิต ซึ่งก็ตายหมดไป วรรณคดีสโมสรก็ล้ม แต่ได้มีการประกาศหนังสือ เป็นวรรณคดีไว้บางเล่มมีตราสโมสรติดรูปพระคเณศ ก็เกิดความเข้าใจว่าหนังสือที่ไม่มีตรา วรรณคดีสโมสรประทับนั้นไม่เป็นวรรณคดีเลย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ให้องค์ความรู้ เกี่ยวกับคำว่า “วรรณคดี” ของไทย ที่มีความแตกต่างจาก “literature” ในภาษาอังกฤษ และความ เข้าใจผิดของคนไทยเกี่ยวกับ “วรรณคดี”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 18-19)

...วรรณคดีไทยก็เกิดจากพระไตรปิฎก ทั้งในทางเรียงความ ซึ่งในทางพระท่านก็ เรียกว่า “วรรณนาของพระไตรปิฎก” ก็คือว่า ทาง literature พระไตรปิฎกนั้นก็คือพระ ธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่มีบทสวดสรรเสริญ พระธรรมคุณ ว่าไพเราะทั้งอรรถะ พยัญชนะและสาร์ตถะ มีความไพเราะทั้งอรรถะพยัญชนะและสาร์ตถะของวรรณคดี หนังสือที่เขียนลงไปจะเป็นวรรณคดีหรือไม่ มันอยู่ที่ความงดงาม อยู่ที่ความไพเราะของ สามประการนี้ คือ อรรถะ พยัญชนะและสาร์ตถะ ถ้าเขียนหนังสือไม่เป็น เขียนเท่าไรมันก็ไม่เป็นวรรณคดี มันก็เป็นเพียงหนังสือที่เขียนขึ้นมา ที่นี้เมื่อพระไตรปิฎกเป็นวรรณคดีฉบับ แรกที่คนไทยรู้จัก ถึงจะไม่ใช่ของไทย วรรณคดีไทยที่เกิดต่อมาก็ได้มาจากพระไตรปิฎก คือ สไตส์ได้ concept ว่า ควรจะเขียนหนังสืออะไรจากพระไตรปิฎก การเขียนเป็นร้อยแก้วก็ ต้องเขียนให้ไพเราะใช้ ถ้อยคำที่แหลมคมที่คนเข้าใจได้ลึกซึ้งพอสมควร

นอกจากนั้นในทางกาพย์กลอนนั้น ในทางร้อยกรอง พระไตรปิฎกได้ให้ฉันทลักษณ์ แก่ไทย คือ คณะฉันทต่าง ๆ ซึ่งเป็นของอินเดียโบราณนั้น ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ทั้งหมด เป็นพระคาถาที่จะต้องสวดมนต์ มีอินทริยเชียรฉันท์ วสันตติลกฉันท์ และอื่น ๆ เป็นอันมาก ซึ่งกวีไทยก็ได้จากนั้น ได้เรียนคณะฉันท์แล้วก็มาถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาไทย และเติมสัมผัสลงไป เกิดเป็นฉันท์ไทย ซึ่งแตกต่างไปจากฉันท์ดั้งเดิมของอินเดียเพราะเรามี สัมผัส...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ให้ห้องค์ความรู้เกี่ยวกับกำเนิดวรรณคดีไทยว่า พระไตรปิฎก คือ วรรณคดีฉบับแรกของคนไทย มีความงดงามในด้าน อรรถะ (เนื้อหา), พยัญชนะ (การใช้คำ), และสาร์ตละ (ความหมาย) นอกจากนั้นวรรณกรรมไทยได้รับอิทธิพลจากพระไตรปิฎก ทั้งในเรื่องของสไตล์การเขียนและแนวคิด ทั้งยังให้ห้องค์ความรู้เกี่ยวกับฉันท โดยกล่าวถึงพระไตรปิฎกมีการใช้ฉันทที่เป็นของอินเดียโบราณ กวีไทยได้นำมาใช้และพัฒนาเป็นฉันทไทย โดยเพิ่มสัมผัสและปรับให้เหมาะสมกับภาษาไทย

2. ความสำคัญของวรรณคดีและวรรณกรรม บทปาฐกถาภิปรายที่กล่าวถึงความรู้ ความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับความสำคัญของวรรณคดีและวรรณกรรม มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

“สามก๊ก ในทรศนะของข้าพเจ้า”ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

“วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

“ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

“วรรณคดีและไม่ได้” ของนายวิลาศ มณีวัต

ปรากฏรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในทรศนะของข้าพเจ้า”ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 94)

...หนังสือประจำพระนครของกรุงเทพฯ นั้นจะต้องมีอะไรบ้างที่เรียกได้ว่าเป็น National Literature หรือวรรณคดีของชาติที่จะต้องมีเอาไว้

ประเภทที่หนึ่ง ก็เป็นหนังสือประเภทร้อยกรอง หนังสือกาพย์กลอน เป็นบทละครซึ่งเคยมีในสมัยกรุงเก่า มีเรื่องรามเกียรติ์ อุณรุท อิเหนา ก็เคยมีเมื่อครั้งสมัยกรุงเก่า แต่ก็สูญหายไปบ้าง และเรื่องร้อยกรองต่าง ๆ ซึ่งก็มีกันนอกหอสมุดของหลวง ยังไม่ถึงว่าเป็นหนังสือประจำพระนคร นอกเขตนี้ก็ไม่ถือว่าเป็นหนังสือประจำพระนคร เหตุที่ต้องมีเรื่องรามเกียรติ์ เรื่องอุณรุท แล้วต้องมีบทละครนั้น ก็เพราะเหตุว่ารามเกียรติ์กับอุณรุทนั้น ทั้งสองเรื่องมันเกี่ยวกับความเชื่อถือและพระราชพิธีบางอย่างที่เราขาดไม่ได้ เราถือกันว่าปีหนึ่งต้องเล่นละครสองเรื่องคือเรื่องรามเกียรติ์เป็นละครที่เล่นบูชาพระนารายณ์ เรื่องอุณรุทเป็นละครที่เล่นบูชาพระอิศวร ในวังจะต้องมี สิ่งแรกจะต้องแต่ง บทละครขึ้นมาก่อนให้พอใช้การได้ นอกนั้นต่อมาก็มีหนังสืออะไรต่าง ๆ อีกมาก ที่เราเรียกว่าหนังสือวงศ์ ๆ จักร ๆ แต่ไม่เรียกว่าเป็นหนังสือประจำพระนคร...

จากบางตอนของบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึง องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีที่ควรถือเป็น “หนังสือประจำพระนคร” หรือ “National Literature” ของกรุงเทพฯ โดยมีการแบ่งประเภทของหนังสือและการเน้นย้ำถึงความสำคัญของวรรณคดีบางเรื่องที่ดีถือว่าเป็นส่วนสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนา

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 30-31)

...ขุนช้างขุนแผนนั้นมีประโยชน์ต่อสังคม ในสมัยที่เสากำลังรุ่งเรือง คือทำให้คนได้รับวรรณคดี ขณะเดียวกันเป็น statement เป็นการพูดถึงสังคมไทยในสมัยนั้นด้วยความจริง

คนไทยทำอะไรคิดอะไรสมัยนั้นบอกไว้หมด เกือบจะเรียกได้ว่าขุนช้างขุนแผนนั้นจัดวิธีอยู่กินอย่างไทย แล้วก็พิธีรีตองของไทยเอาไว้จนหมดทีเดียว เกือบจะเรียกว่าไม่มีอะไรเหลือ

ขึ้นต้นด้วยเทศน์มหาชาติ ซึ่งเป็นธรรมเนียมไทยเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่ง ขุนช้างขุนแผนก็บอกไว้ว่าเครื่องกัณฑ์เทศน์จะต้องมีอะไรบ้าง ต้องใส่ขนมอะไรบ้าง

“ครานั้นฝ่ายนางศรีประจัน เรียกข้าตาลันอยู่อิงมี ”

นี่ก็เอกลักษณ์ไทยนะ พูดกับคนใช้พูดดี ๆ ไม่ได้

“แม่พิมพ์ช่วยแม่บ้างมาข้างนี้ เข้ามานี้ช่วยกันทันเวลา

บ่าวไพร่ทำขนมประสมปั้น ชุบแป้งทอดน้ำมันอยู่ฉ่ำฉ่ำ

เฮ้ยไพร่ร่อนนักชกพินรา อีคงควักตักมาว่าเกรียมดี

วางไว้ตามขนมดแลงเกียน ฟันเทียนเรียงไว้อย่าให้บี้

ขนมกรุบขนมกรอบเห็นชอบที คลุกน้ำตาลพริบพริบใส่ที่ไว้

ข้าวเม่ากว่นแป้งนวลชวนชุบทอด เอาไม้แยงแทงหลอดใส่หยอดไข่

มะพร้าวน้ำตาลหวานใสใน สุกแทงขึ้นไว้ไอ้ลูกโค่น

อย่างนี้เป็นขนมที่ใส่กัณฑ์เทศน์ แล้วหมากประจำกัณฑ์ก็ต้องมีตามธรรมเนียมเทศน์มหาชาติก็ต้องแกะสลักเอาฟักทองมาแกะเป็นดอกไม้ ย้อมสีให้เหมือนดอกไม้สดสำหรับใส่หมากถวายพระ

เทศน์มหาชาติ พระขึ้นจุมถียบทยังไง เทศน์ยังไม่ว่าบอกหมด สมมติว่าพิธีเทศน์มหาชาติตามวัดวาอารามของเมืองไทยเราจะสูญเสียไปหรือพิธีต่าง ๆ จะสูญเสียไปเนี่ยนะครับ อยากรู้ไปเปิดขุนช้างขุนแผนแล้วทำได้ ทำถูก...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กล่าวถึงความสำคัญของวรรณคดีและวรรณกรรม ในการถ่ายทอดการใช้ชีวิต ความเป็นอยู่ พิธีรีตองของคนไทย โดยยกตัวอย่างวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน หากต้องการเรียนรู้พิธีรีตองของไทย ให้เรียนรู้จากขุนช้างขุนแผน

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของ ประเสริฐ ณ นคร (2541, หน้า 269)

...วรรณกรรมท้องถิ่นอาจทำให้เห็นความเกี่ยวพันระหว่างไทเผ่าต่าง ๆ เช่น คนออกมาจากหมากเต่าปุง มีโนพงสาวดารล้านช้าง ในไทดำ และไทอาหม ดังนี้ เป็นต้น แต่เดิมไทยในประเทศไทยก็คงถือคติเดียวกันนี้ หากแต่เรามานับถือพระพุทธศาสนาเสียช้านาน จนเลิกความเชื่อดั้งเดิมนี้ไปเสียแล้ว

ในด้านภาษาศาสตร์ เราอาจสานคำกลับไปว่าภาษาไทยเต็มมีอักษร มล ควบกัน เช่น ฟ้ามแลบ ซึ่งทางล้านนาคงเหลือ “ม” ไว้ เป็นฟ้ามแมบ และภาคกลางคงเหลือ “ล” ไว้ เป็นฟ้ามแลบ ทั้งยังอาจนำไปใช้อธิบายคำไม่มลาย ซึ่งล้านนายังมีคำว่า “มาย” แปลว่า คลาย ออก ไม่มลายคู่กับไม่ม้วนซึ่งม้วนเข้า และอธิบายคำว่า “มลาก” แปลว่า ดี เป็นผู้ลากมาดี ซึ่งแปลว่าผู้ดีติดนั่นเอง

ภาษาถิ่นเหนือยังมี “งว” ควบ เช่น งว้าย ตรงกับป้ายหน้าของภาคกลาง และเพ็ง มาปรากฏในจารึกวัดบูรพารามสุโขทัย พ.ศ. ๑๙๕๖ มีคำว่า ไหวงว ย้าเรื่อง “งว” ควบ ดังที่ปรากฏในลิลิตยวนพ่ายว่า “หาญเราต่อเต่งงว้งไหวงว” คือผู้กล้าหาญของเราจะไปรบสู้กับ งว้ง คือช้าง ไหวหรือ...

จากบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร แสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น ว่านอกจากจะมีความเกี่ยวเนื่องกับเผ่าไทต่าง ๆ แล้ว ยังมีความเกี่ยวเนื่องกับภาษาศาสตร์ และภาษาถิ่น โดยท่านยกตัวอย่างวรรณคดีท้องถิ่นเหนือ เนื่องจากว่าท่านเป็นชาวเหนือ และเป็นภาษาที่ท่านถนัด

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีและไม่ดี” ของวิลาศ มณีวัต (2540, หน้า 341)

...มาถึงสมัยใกล้ ๆ ตัวเข้ามาหน่อย เริ่มจากออสการ์ ไวลด์ของอังกฤษ คนนี้เขียนหนังสือเก่ง ปากจัด แต่ชีวิตส่วนตัวสับสนมาก จนต้องเข้าคุกด้วยเรื่องของถั่วดำ นี่แหละ

จอมสัปดนของอังกฤษอีกคนก็คือ แฟรงก์ ฮาวิส สมกับชื่อ “แฟรงก์” จริง ๆ เพราะ แก่ “เปิดอก” เขียนบรรยายไว้มากว่า ผู้หญิงที่ผ่านมามากทั้งหมัดนั้น ใครลึก ใครตื้น หนา บาง อุ่มไม่ อุ่มอย่างไรบ้าง ใครไม่เคยอ่านเล่มนี้ ถือว่ายังอ่อนหัดในเรื่องสัปดน ยังต้องศึกษาอีก มาก...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ให้ความรอบรู้เกี่ยวกับลักษณะของวรรณคดีที่ดีและไม่ดี ผ่านการเล่าเรื่องโดยใช้ภาษาเขียนแบบง่าย ๆ กล่าวถึง ออสการ์ ไวลด์ และ แฟรงก์ ฮาวิส นักเขียนต่างชาติที่มีผลงานทางเรื่องสัปดน เพื่อแสดงให้เห็น หัวข้อ “วรรณคดีและไม่ดี” มีความชัดเจนยิ่งขึ้นว่าเนื้อหาของวรรณคดี มีทั้งเรื่องที่ดี และเรื่องที่ไม่ดี

3. วรรณคดีและวรรณกรรมไทยกับสังคม บทปาฐกถาภิปรายที่กล่าวถึง ความรู้ ความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรมไทยกับสังคม มีจำนวน 3 เรื่อง ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แก่ “สามก๊ก” ในทรศนะของข้าพเจ้า, “จุดประทีปวรรณกรรมไทยใน ศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” และ “วรรณคดีไทยกับสังคม” ปรากฏรายละเอียด การวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในทรศนะของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 98-99)

...การแปลหนังสือนั้นก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่หลายเล่ม ที่นี้ผมจะชี้ให้เห็นว่าการแปลหนังสือ จีนในรัชกาลที่หนึ่งนั้น ไม่มีใครบันทึกว่ามีใครบ้าง คงบอกแต่ว่ากรมพระราชวังหลัง รับผิดชอบเรื่องไซฮั่น เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นหัวหน้าใหญ่เรื่อง สามก๊ก แต่ว่าพอ รัชกาลที่สองเกิดแปลหนังสือจีนเรื่อง เลียดก๊ก ขึ้นมา มีหมายรับสั่งว่าให้มีการตั้งกรรมการ ขึ้น 12 คน สมัยนั้น เขาเรียกว่า พนักงานสำหรับแปลเรื่อง เลียดก๊ก ขึ้นมา คนที่หนึ่งได้แก่ กรมหมื่นนเรศร์โยธี พระประวัติของท่านจะเป็นยังไงผมไม่ทราบ เดาเอาว่าเป็นผู้ที่รู้หนังสือ ดี คนที่สองคือเจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ คนที่สามก็เจ้าพระยาอมราช คนที่สี่ก็พระยาโชฎิก ราชเศรษฐี ซึ่งก็เป็นหัวหน้าคนจีน หัวหน้าสำเพ็ง แล้วพระท่งสือที่อยู่กรมท่า เป็นล่ามจีน คำว่าท่งสือแปลว่า ท่องเที่ยวไปแล้วก็ยังสัมพันธ์ไม่ได้อยู่ในกระทรวงการต่างประเทศ ต่อไปก็หมื่นไวยวรนาถ นายจ่าเรศ นายเล่ห์อาวุธ สี่ท่านนี้เป็นมหาดเล็ก มหาดเล็กสมัย รัชกาลที่สองนี้จะเก่งกล้าหาญทางใดไม่ทราบได้ แต่คงจะอ่านหนังสือไทยดีมาก ท่านจึงได้ ส่งมาแปล

ต่อไปก็คือ หลวงลิขิตปรีชา หลวงวิเชียรปรีชา หลวงญาณปรีชา ขุนมหาสิทธิโวหาร มาจากกรมอาลักษณ์ จะเห็นได้ว่า กรรมการเหล่านี้ กรมหมื่นนเรศร์โยธี เจ้าพระยาวงศา เจ้าพระยาอมราชนี่เห็นจะตั้งเอาไว้เพื่อเอาอำนาจ คือเทียบทุกวันนี้ก็คือจะทำงานให้

สำเร็จต้องมี “บ๊ิก” ท่านพวกนี้เป็น “บ๊ิก” มากในรัชกาลที่สอง อย่างเจ้าพระยาอมราช นี่บ๊ิกมากเลย ไม่ใช่ตัวเล็ก ๆ เลยทีเดียว นี่คือเอาอำนาจมาใช้เพื่อให้งานเสร็จเรียบร้อย ต่อไปคือ พระยาโชฎีกกราชเศรษฐี นี่เห็นจะเอาภาษาจีน แล้วท่านเจ้าคุณโชฎีกนั้นถ้าท่านแปลไม่ได้ ท่านก็เรียกคนอื่นมาช่วยกัน จนได้ความรู้มากขึ้น ส่วนมหาดเล็กที่ผมกล่าวถึงอาจจะเป็นคนที่มีเชื้อสายจีนก็ได้ หรืออาจจะรู้ภาษาจีนหรือแม้แต่มักรู้กวีเป็นกวีในราชสำนักของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ส่งมาต่างพระเนตรพระกรรณ และอาลักษณ์อีกจำนวนหนึ่ง ส่วนพวกอาลักษณ์ทั้งหลายก็เอาภาษาไทย

การแปลหนังสือจีนจึงเรียกว่าเป็นงานราชการที่ค่อนข้างจะใหญ่ในสมัยก่อนนั้น และก็จะต้องทำกันในทางที่ออกจะต้องเก่งกันจริง ๆ เพราะเป็นหนังสือที่จะนำเข้าหอสมุดหลวงฯ ต่อไป เป็นหนังสือของบ้านของเมืองซึ่งจะทำลวก ๆ เห็นจะไม่ได้...

จากบางตอนของบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึง องค์ความรู้เกี่ยวกับการแปลหนังสือจีนในรัชกาลที่หนึ่งและรัชกาลที่สอง โดยกล่าวถึงกระบวนการในการแปลและความสำคัญของการแปลวรรณกรรมจีน ซึ่งถือเป็นงานราชการที่มีความสำคัญและต้องการความสามารถสูงในสมัยนั้น คณะกรรมการในการแปลจึงมีทั้งผู้ที่มีอำนาจสูงในราชสำนักและผู้เชี่ยวชาญภาษาจีน เพื่อให้การแปลเป็นไปอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ เพราะหนังสือเหล่านี้จะถูกเก็บรักษาในหอสมุดหลวง ถือเป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งในสมัยนั้น

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2533จ, หน้า 77)

...แต่ทั้ง ๆ ที่เป็นห่วงกันอย่างนั้น ผมอยากจะเรียนความจริงไว้อย่างนี้ คือ มันเป็นปรากฏการณ์ที่น่าประหลาดและน่ายินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ในระยะ 10 ถึง 20 ปีมานี้ มีการขยายตัวตลาดหนังสือของเมืองไทยอย่างรวดเร็ว แทบไม่น่าจะเชื่อ

หนังสือที่ว่ามีทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง เรื่องแปล ตลอดจนหนังสือเด็ก

ปัญหาเรื่องตลาดสำหรับหนังสือ คือ ปัญหาของคนแต่งเรื่อง ตลาดขายหนังสือนั้นผมเห็นว่าเกือบจะไม่มีอีกต่อไป

เรียกได้ว่าเป็นผลการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมก็ได้ คนอ่านหนังสือมากขึ้นพร้อมที่จะซื้อหนังสือมากขึ้น จะซื้อมาอ่าน จะซื้อมาวาง รู้เรื่องไม่รู้เรื่องไม่รู้ละ แต่ซื้อมากขึ้นขอรับรอง แล้วก็มีสตางค์ซื้อมากขึ้นด้วย...

จากข้อความข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ที่น่าประหลาดใจและน่ายินดีในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งตลาดหนังสือในประเทศไทยได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว หนังสือหลากหลายประเภทมีจำนวนมากขึ้น ผู้คนอ่านหนังสือและพร้อมที่จะซื้อหนังสือมากขึ้น ไม่ว่าจะเข้าใจเนื้อหาหรือไม่ก็ตาม การขยายตัวของตลาดหนังสือเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้คนมีเงินในการซื้อหนังสือมากขึ้น

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 76)

...ที่นี้สมัยนั้นผมเข้าใจว่าท่านทำกันเฉพาะเท่าที่เห็นสมควร วรรณกรรมใหญ่ ๆ สร้างเสร็จในสมัยรัชกาลที่ 2 แล้ว พอถึงรัชกาลที่ 3 ก็ไม่เห็นมีอะไรปรากฏ ก็มีประเภทเพลงยาว ไม่ใช่เรื่องใหญ่โต ก็จะหมดยุคกันไป

จนมาถึงรัชกาลที่ 5 เริ่มมีอิทธิพลจากยุโรปเข้ามา เริ่มมีวรรณกรรมอย่างใหม่ขึ้น คือวรรณคดีแบบยุโรป แต่งหนังสือกันแบบฝรั่ง แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงพระราชนิพนธ์จะว่าไปก็แบบฝรั่ง ทรงพระราชวิจารณ์ทรงพระราชนิพนธ์แบบต่าง ๆ อ่านดูเถอะครับของรัชกาลที่ 5 ท่านไม่ได้ใช้วิธีเดิมที่คนไทยเขียนกันอีกแล้ว มันก็มีเรื่องมา

แต่แรก ๆ นั้นท่านจำเป็นต้องทำ และทำภายในกรอบเพื่อให้มีหลักไว้ก่อน เป็นเบสิคไว้ ต่อไปลูกหลานจะได้ทำต่อ...

จากข้อความข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมไทย รัชกาลที่ 2 วรรณกรรมขนาดใหญ่ได้รับการสร้างขึ้น แต่ในรัชกาลที่ 3 วรรณกรรมสำคัญเริ่มหายไป คงเหลือเพียงเพลงยาวซึ่งไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ รัชกาลที่ 5 วรรณกรรมไทยได้รับอิทธิพลจากยุโรป เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการเขียนและวรรณกรรม ซึ่งเป็นแบบฝรั่ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์และวิจารณ์วรรณกรรมในรูปแบบใหม่ ซึ่งแตกต่างจากวิธีการเขียนแบบดั้งเดิมของไทย และการทำเช่นนี้เป็นการวางรากฐานให้กับการพัฒนาวรรณกรรมในอนาคต

3.2.1 ความรู้ ความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีวรรณกรรม

บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระต่อวรรณคดีและวรรณกรรม ที่กล่าวถึงความรู้ ความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม สามารถจำแนกประเด็นเฉพาะเรื่องตามวรรณกรรมออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ วรรณกรรมสามก๊ก ศิลาจารึก วรรณกรรมสามกษัตริย์ และงานเขียน ปรากฏรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตาราง 22 แสดงบทปาฐกถาภิปรายที่ให้ความรู้ ความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและ
วรรณกรรม

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก
1	“สามก๊ก” ในทรศนะของข้าพเจ้า	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
2	ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า	ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
3	สามัคคีธรรมสามกษัตริย์	ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
4	เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก	นายวิลาศ มณีวัต
5	การเขียนหนังสือสารคดี	นายวิลาศ มณีวัต
6	ชีวิตว่าเหวของนักเขียน	นายวิลาศ มณีวัต
7	ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด	นายวิลาศ มณีวัต
8	เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก	นายวิลาศ มณีวัต
9	นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย	ผู้อภิปราย - นายแพทย์นพ ปาละกะวงศ์ - ณ อยุธยา - นายประหยัด ศ.นาคะนาท - นายเปลื้อง ณ นคร ผู้ดำเนินการอภิปราย นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง
10	ตลาดนวนิยายไทย ของ ชมรมนักอภิปราย	ผู้อภิปราย - นายแพทย์นพ ปาละกะวงศ์ - ณ อยุธยา - นายประหยัด ศ.นาคะนาท - นายเปลื้อง ณ นคร - นายวิลาศ มณีวัต ผู้ดำเนินการอภิปราย - นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง

จากตาราง 21 บทปาฐกถาภิปรายที่กล่าวถึงความรู้ ความรอบรู้เฉพาะเรื่อง
เกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม 4 ประเด็น ปรากฏรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1. **วรรณกรรมสามก๊ก** บทปาฐกถาภิปรายที่ให้ความรู้ ความรอบรู้เฉพาะ
เรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม ประเด็นวรรณกรรมสามก๊ก มีจำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “สามก๊ก
ในทรศนะของข้าพเจ้า”ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในวรรณคดีของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553, หน้า 93)

...สามก๊ก เป็นวรรณกรรมที่มีโช่ของจีนเสียแล้ว เป็นวรรณกรรมของโลกก็ว่าได้ มีการแปลออกมาหลายภาษาเหลือเกิน ภาษาญี่ปุ่นแปลในปี พ.ศ.2235 แปลเป็นภาษาเกาหลีใน พ.ศ.2402 ไม่มากไม่น้อยไปกว่านั้น ญวนแปลเมื่อ พ.ศ.2452 ก่อนผมเกิด 2 ปี เขมรไม่ทราบ แต่คงจะใกล้เคียงกับของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ส่วนไทยแปลเมื่อ พ.ศ.2345 รัชกาลที่ 1 ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มลายูแปลเมื่อ พ.ศ.2435 ก็คงจะมีอิทธิพลสามก๊กไทยอยู่ ภาษาละตินมีฉบับแปลแต่ไม่ทราบใครแปล เมื่อไร สเปนแปลเมื่อ พ.ศ.2333 ฝรั่งเศสแปลเมื่อ พ.ศ.2388 และอังกฤษแปลล่าช้าที่สุด แปลเมื่อ พ.ศ.2469 ที่นี้เมื่อ สามก๊ก แพร่หลายไปมากมายอย่างนี้ก็ต้องยอมรับ ต้องรู้และคิดไว้ในใจเอาเองว่า สามก๊ก นี่เป็นวรรณกรรมที่เก่าแก่โบราณมาก

ปัญหาที่ว่า สามก๊ก เขียนขึ้นเมื่อไหร่ ปัญหานี้แปลกครับ ไม่ยักมีใครตอบ ธรรมดาปัญหาใหญ่ ๆ อย่างนี้ต้องมีนักวิชาการเป็นหลายสิบหลายร้อยคน ต่างคนต่างความเห็น แต่ไม่มีใครตอบ มีนักโบราณคดีหรือนักวรรณคดีอังกฤษคนหนึ่งชื่ออะไรผมก็ลืมไปแล้ว แกบอก ว่า สามก๊ก เขียนขึ้นในราชวงศ์หยวน สรุปได้ว่า สามก๊ก นี่เขียนขึ้นในสมัยสุโขทัยของเรา...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึงความเป็นมา และการแพร่หลายของวรรณคดีสามก๊ก ที่ไม่ใช่วรรณกรรมของจีนเท่านั้น หากแต่ได้รับการเผยแพร่ไปทั่วโลก

2. ศิลาจารึก บทปาฐกถาภิปรายที่ให้ความรู้ ความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีวรรณกรรมประเด็นศิลาจารึก มีจำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า” ของประเสริฐ ณ นคร (2541ข, หน้า 94-97)

...พ.ศ. 2486 ข้าพเจ้าได้อ่านวารสาร “วงวรรณคดี” มีอาจารย์ใหญ่ภาษาไทย 2 ท่านเขียนไว้ขัดกันว่า นางนพมาศอยู่ในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงคนหนึ่ง ส่วนอีกคนหนึ่งว่า รัชสมัยพระเจ้าลิไทย ข้าพเจ้าจึงลงทูลอ่านหนังสือประชุมศิลาจารึกและค้นคว้าเรื่อง โคลงนิราศหรือกฤษณชยัน เพราะเห็นว่าผู้ที่ศึกษามาก่อนไม่ใช่ชาวเหนือจึงไม่ทราบศัพท์ และวัฒนธรรมทางภาคเหนือเหมือนคนที่เกิดในภาคเหนือเอง คุณธนิต อยู่โพธิ์ ได้กรุณาตักเตือนข้าพเจ้าว่า ถ้าสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพจะไม่ทรงพระประชวรอยู่ใน

ขณะนั้น ก็คงจะพอพระทัยว่ามีเด็กรุ่นใหม่มาค้นคว้าประวัติศาสตร์ สมเด็จพระเจ้าคงจะได้ทรงอ่านบทความของข้าพเจ้า แต่บรรดาพระประยูรญาติและลูกศิษย์พระองค์ท่านอาจเข้าใจว่าลูกศิษย์คิดล้างครู และถูกคว่ำบาตรก็ได้ ส่วนผลการค้นคว้าของข้าพเจ้านั้น ก็ตรงกับที่คุณธนิตเองค้นไว้ ดังนั้นทักที่ท่านส่งให้ข้าพเจ้าดู ข้าพเจ้าจึงหยุดค้นคว้าทางวรรณคดี และประวัติศาสตร์ไป 17 ปี พอถึง พ.ศ. 2503 อธิบดีกรมศิลปากร คือ คุณธนิตฯ ได้เชิญข้าพเจ้าไปเป็นวิทยากรสัมมนาประวัติศาสตร์สุโขทัย ข้าพเจ้าได้เสนอว่า ในจารึกหลักที่ 3 อายุคนลดจาก 100 ปี เหลือ 99 ปีใน พ.ศ. 1762 ก็ได้รับคำทักท้วงว่าไม่ตรงกับบรรณกถาฎีกา ซึ่งว่าอายุคนลดจากร้อยปีเมื่อสมัยพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนมชีพอยู่ ทุก ๆ ร้อยปีลดลง 1 ปี ฉะนั้นใน พ.ศ. 1762 ควรจะลดลง 17 ปีเหลือเพียง 83 ปี ถ้าข้าพเจ้าอ่านไม่ผิดก็ต้องจารึกผิดข้าพเจ้าจึงต้องลงมือศึกษาจารึกอย่างจริงจังมาตั้งแต่นั้น...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น ศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการสนใจในการศึกษาจารึกอย่างจริงจังของท่าน นอกจากนั้นท่านยังได้กล่าวถึงเหตุผลที่ท่านเริ่มศึกษาจารึกเพิ่มเติมอีกว่า

“...ข้าพเจ้าเริ่มศึกษาจารึก เพราะเห็นว่าเมืองไทยพบจารึกโบราณก็ต้องส่งไปให้ ศ.เซเดส์ อ่าน ตอนนั้นท่านแก่มากแล้ว ถ้าท่านตาย หมายความว่าไม่มีใครอ่านจารึกที่ค้นพบใหม่เลยละหรือ ข้าพเจ้าเห็นว่าคนไทยจะต้องอ่านจารึกให้ได้ ถ้าไม่มีคนไทยคนอื่นอ่านได้ ข้าพเจ้าจะต้องอ่านให้ได้เอง...”

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น ประเสริฐ ณ นคร (ประเสริฐ ณ นคร, 2541, หน้า 96) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ท่านตัดสินใจจะต้องอ่านจารึกให้ได้

3. วรรณกรรมสามกษัตริย์ บทปาฐกถาภิปรายที่ให้ความรู้ ความรอบรู้ เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม ประเด็นวรรณกรรมสามกษัตริย์ คือ พระยามังราย พระยาจำเมือง และพระยาร่วง มีจำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “สามัคคีธรรมสามกษัตริย์” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามัคคีธรรมสามกษัตริย์” ประเสริฐ ณ นคร (2541ก, หน้า 415)

...พระเจ้ามังรายมหาราชทรงรวบรวมเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง และทรงสร้างเมืองขึ้นใหม่ตามที่ชัยภูมิต่าง ๆ ในที่สุดก็ใช้กลยุทธ์พิชิตหรือล่อลวงได้ จากนั้นได้ทรงสร้างเมืองขึ้นใหม่ โดยขยายดินแดนขึ้นไปทางเหนืออีก 3 แห่ง ที่ลัดชะแว ที่เวียงกุมกาม (อำเภอสารภี) และเชียงใหม่ ทั้งยังได้ขยายอาณาเขตเข้าไปในประเทศพม่าอีกด้วย แต่ใน

ระหว่างคนไทยด้วยกัน พระยามังราย พระยาจำเมือง และพระยาร่วงเป็นพระสหายร่วมสาบานกัน

เมื่อพระยามังรายทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ได้ทรงเชิญพระสหายทั้งสองมาปรึกษาหารือกัน ตามตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ว่า พระยามังรายทรงดำริจะสร้างเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมยาวด้านละ 2,000 วา แต่พระยาจำเมืองและพระยาร่วงทรงคัดค้านว่า ต่อไปถ้ามีศึกอาจจะมีคนพ่อกันที่รักษาบ้านเมืองไว้ได้ ควรจะลดความยาวลงให้เหลือเพียงด้านละ 500 วา ในที่สุดพระยามังรายทรงสร้างเมืองยาว 1,000 วา กว้าง 900 วา...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในการสร้างเมืองเชียงใหม่ รวมถึงข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์มิตรภาพของกษัตริย์ 3 พระองค์ อันได้แก่ พระยามังราย พระยาจำเมือง และพระยาร่วง อีกด้วย

4. งานเขียน บทปาฐกถาภิปรายที่ให้ความรู้และความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม ประเด็นงานเขียน มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “การเขียนหนังสือสารคดี” และ “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของนายวิลาศ มณีวัต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “การเขียนหนังสือสารคดี” ของวิลาศ มณีวัต (2540ค, หน้า 41)

...การที่ LOOK สามารถคว้ากระแสซื้อเรื่องได้ถึง 13 ล้านบาทเป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์สำหรับเราซึ่งอยู่ในประเทศเล็ก ๆ การพิมพ์ก็เป็นจำนวนน้อย ขายกันกระจุ้มกระจิมไม่กี่พันเล่ม นักเขียนจึงได้ไฉ่แห่ง ผอมซีดหน้าตาอมโรค ฉะนั้นผมจึงมีความสนใจเป็นธรรมดา และยิ่งกว่าสนใจคือ ตาลูกที่เดียวว่า ทำไมเขาจึงขายได้ถึง 13 ล้านบาท

นิตยสารต่างประเทศเขาซื้อหนังสือแพง ๆ แบบนี้ได้ เพราะเขามีวิธีการจำหน่ายหรือการซื้อขาย ซึ่งเป็นศิลปะที่สำนักพิมพ์เมืองไทยไม่สามารถทำได้ เพราะต้องมีการติดต่อกันทั่วโลกที่เขาซื้อกัน 13 ล้านที่เรียกว่า World copyright คือ ถือลิขสิทธิ์ทั่วโลกไม่เฉพาะแต่ในอเมริกา เมื่อเขาซื้อไปแล้ว 13 ล้าน เขาก็ลงมือติดต่อขายลิขสิทธิ์ทางยุโรปทันที โดยติดต่อไปที่ลอนดอน คือ หนังสือพิมพ์ซันเดย์ไทม์ ติดต่อกับที่เยอรมัน คือ นสพ. STERN ติดต่อกับทางอิตาลี คือ นสพ. อีโปกา นี่คือวิธีการที่เขาสามารถซื้อหนังสือดี ๆ ในราคาสูงได้ เพราะเขามีวิธีขายต่อแบบนี้ นี่เป็นการ ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์และนิตยสารเท่านั้น เมื่อเสร็จแล้วตอนพิมพ์เป็นเล่ม ก็จะได้เงินอีกนอกเหนือไปจาก 13 ล้าน เพราะเมื่อลงพิมพ์ในนิตยสาร LOOK, ซันเดย์ไทม์, STERN และ “อีโปกา” แล้ว ต่อจากนั้นก็ขายได้เรื่อย ๆ แม้กระทั่งหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ในเมืองไทยก็ไปซื้อเขามาเหมือนกัน...

ตัวอย่างบางตอนจาก “การเขียนหนังสือสารคดี” ของวิลาศ มณีวัต (2540ค, หน้า 48-49)

...สารคดีก็คือข้อเขียนที่มุ่งเสนอเรื่องราวของบุคคล เหตุการณ์ หรือสถานที่ที่น่าสนใจ หรืออาจเสนอแนวความคิดใหม่ ๆ เช่น เสนอโครงการช่วยเหลือคนแก่หรือคนพิการ การเขียนสารคดี มีวิธีเขียนออกมาในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ในรูปของสารคดีลงในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือรูปเล่ม ถ้าเขียนลงหนังสือพิมพ์ เรียกกันว่า Newspaper feature เขียนลงนิตยสารก็เรียกว่า Magazine article เป็นรูปเล่มหนังสือก็เรียกว่า Non-fiction book หน้าที่ของสารคดีมีดังต่อไปนี้

ต้องเสนอเรื่องราว (to inform) ต้องชักนำความคิดของผู้อ่าน จูงใจให้คิดไปในแนวที่ผู้เขียนต้องการ ต้องให้ความบันเทิง ชวนอ่าน สำนวนต้องดี กะทัดรัด ไม่เยิ่นเย้อ สารคดีที่ดีต้องมีลักษณะครบทั้ง 3 ประการนี้ นักเขียนสารคดีมือหนึ่งจึงต้องถือคติว่า “There are no bad subjects, only bad writers.” หมายความว่า ถ้าเราเขียนออกมาไม่ได้ อย่าไปโทษว่าหัวข้อเรื่องนั้นมันไม่ดี ต้องโทษว่าตัวเราเองต่างหากที่เขียนไม่ดี...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ใช้ลักษณะการบรรยายความรู้ทางวิชาการถึงความหมายของสารคดี รวมไปถึงหน้าที่ของสารคดี และขั้นตอนของการเขียนสารคดี 4 ระยะ ได้แก่ ระยะการเตรียมตัว ระยะลงมือเขียน เนื้อหา และวิธีเขียน ตัวอย่างบางตอนจาก “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของวิลาศ มณีวัต (2540ก, หน้า 76)

...ทายาทของ “ไม้เมืองเดิม” เคยมาเล่าให้ผมฟังว่า ในตอนใกล้จะสิ้นใจนั้น “ไม้เมืองเดิม” ไม่มีสมบัติอะไร นอกจากมุ้งเก่า ๆ หลังหนึ่ง ซึ่งเหม็นสาบเต็มที

“ยาขอบ” ซึ่งตอนหนุ่ม ๆ เคยรย่นกรวยหนานั้น เมื่อใกล้จะสิ้นชีวิต ถึงกับต้องขอเบิกเงินค่าทำศพมาใช้ก่อน นิสัยเบิกเงินล่วงหน้ายังใช้กันอยู่ในวงการประพันธ์ แม้จนเดี๋ยวนี้ นี่คือชีวิตของนักเขียน ซึ่งใคร ๆ ก็อยากจะเป็นกันนักกันหนา ผมจึงอยากจะเตือนเอาไว้ว่า

ยาสินาริ คาวาบาตะนั้นฆ่าตัวตาย เฮมมิงเวย์ก็ฆ่าตัวตาย ทั้ง ๆ ที่สองคนนี้เป็นนักเขียนระดับโนเบลไพรซ์ ส่วน เวอร์จิเนีย วูล์ฟของอังกฤษนั้น เดินลงทะเลจนน้ำตายหายไปเลย ตอลสตอยไปนอนตายอยู่ข้างถนน เหมือนขอทานที่น่าสงสารคนหนึ่ง ใครอยากจะตายแบบนี้ ก็เชิญมาเป็นนักเขียน...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ได้ให้ความรอบรู้เกี่ยวกับวาระสุดท้ายของชีวิตของนักเขียนหลายท่าน เพื่อแสดงให้เห็นจริงเรื่องรายได้ของนักเขียนว่า รายได้น้อย

ตัวอย่างบางตอนจาก “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของวิลาศ มณีวัต (2540ก, หน้า 79)

...ครูเทพ” หรือในนามจริงคือ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ได้กล่าวถึงอาชีพนักเขียนไว้ว่า “การประพันธ์เป็นหนทางอันราบรื่นที่จะนำไปสู่เกียรติยศชื่อเสียง แต่ไม่ราบรื่นเลยที่จะนำไปสู่ชุมทรัพย์” อันนี้เป็นความจริงแท้ แต่ที่ “ครูเทพ” กล่าวว่า “ก็หา ๆ เป็นยาวิเศษ แก้กongกิเลส ทำคนให้เป็นคน” นั้นไม่จริงเลย เพราะโกงกันสะบันงาแหก

“ครูเทพ” นั้นท่านเป็นนักเขียน ที่เขียนก็เพราะรัก คือ รักเด็ก อยากจะให้เด็กเป็นคนดีมีคุณธรรม ท่านจึงได้เขียนหนังสือเรื่อง “พลเมืองดี” ขึ้นมา เพื่อนร่วมรุ่นของท่านอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นนักเรียนนอกจากอังกฤษด้วยกัน คือ “ครูเหลื่อม” ก็เขียนหนังสือเพราะรักเหมือนกัน เขียนโดยไม่ได้หวังเงินทองอะไร งานของ “ครูเหลื่อม” ก็มีเช่น “กล่อมครมภ์” “พะนันชม” ซึ่งหายากแล้ว แต่ยืมได้จากคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี ส่วนท่านจะให้ยืมหรือไม่นั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ท่านได้ยกตัวอย่างนักเขียนที่เขียนเพราะรักในการเขียนมากกว่าเงินทอง ได้แก่ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี หรือ “ครูเทพ” และ “ครูเหลื่อม”

3. การอนุรักษ์ และส่งเสริมวรรณคดีและวรรณกรรม บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระถึงวรรณคดีวรรณกรรมที่ให้ความรู้และความรอบรู้ที่กล่าวถึงการอนุรักษ์ และส่งเสริมวรรณคดีและวรรณกรรม มีจำนวน 3 เรื่อง ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แก่

“สามก๊ก ในวรรณคดีของข้าพเจ้า”

“จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์”

“สุนทรภะ”

ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในวรรณคดีของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 101)

...ปัญหาในเรื่องการปกครองก็ดี การศึกษาก็ดี การบริหารก็ดี อยู่ที่ว่าทำอย่างไรจะทำให้คนไทยชอบอ่านหนังสือ โครงการแปลหนังสือจีนเหล่านี้ค่อนข้างเป็นโครงการที่จะสร้างให้คนไทยเป็นคนอ่านหนังสือและชอบอ่านหนังสือ และโครงการนั้นมายาว ในที่สุดมีหมอฝรั่ง หรือหมอบรัดเลย์มาตั้งโรงพิมพ์หนังสือเหล่านี้ขึ้น เรื่องรามเกียรติ์ อิเหนา สามก๊ก เลียดก๊ก ไซฮั่น หมอบรัดเลย์พิมพ์ สามก๊ก ขึ้น เป็นชุดแรกมี 4 เล่ม ขายชุดละ 50 บาท ปรากฏไม่มีใครซื้อ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เจ้าของโครงการทำให้คนไทยอ่านหนังสือ ทรงส่งพระราชทรัพย์ออกไปช่วยซื้อหนังสือ 100 ชุด 500 บาท ซึ่งมากมายในสมัยนั้น เพื่อให้หมอบรัดเลย์มีสตางค์พิมพ์หนังสือต่อไป

บทร้อยกรองส่วนมากเป็นบทละคร คนไม่ต้องอ่านหนังสือ เพราะคนไปดูละครแล้วรู้เรื่อง และได้ฟังวรรณคดีด้วย บทละครนั้นสังเกตว่า เวลาเอาไปเล่นละครนั้น เล่นเรื่องซ้ำ เล่นเนิบนาบ เพราะต้องการให้คนฟัง หรือคนดูละครจับความในวรรณคดีให้ได้ และรู้ค่าแห่งวรรณคดีนั้น ร้องเพลงหนึ่งไปแล้ว ต้องทวนอีกทวนหนึ่ง และต้องทวนอยู่ตรงนั้น ทวนเล็กทวนน้อย ทวนซ้ายทวนขวา จนวรรณคดีที่ร้องออกมานั้นขึ้นใจคนดู คนดูละครมาก ๆ ก็จำบทได้ นี่เป็นเรื่องแก้ปัญหของกวีหรือคนแต่งหนังสือที่คนอ่านหนังสือไม่ออก และเป็นคนส่วนใหญ่ด้วยก็แก้กันไป...

จากบางตอนของบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึง องค์ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม โดยกล่าวถึงความพยายามในการส่งเสริมให้คนไทยรักการอ่านหนังสือ โดยมีโครงการแปลหนังสือจีนในสมัยก่อน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้คนไทยอ่านหนังสือและขึ้นชอบการอ่าน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงบทบาทของหมอบรัดเลย์ในการตั้งโรงพิมพ์และพิมพ์หนังสือสำคัญ เช่น รามเกียรติ์ อิเหนา สามก๊ก เลียดก๊ก ไซฮั่น แต่เนื่องจากคนไทยในสมัยนั้นยังไม่คุ้นเคยกับการอ่านหนังสือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ จึงทรงช่วยซื้อหนังสือจำนวนมากเพื่อสนับสนุนโครงการนี้

ข้อความยังอธิบายถึงการใช้บทละครเป็นวิธีหนึ่งในการสื่อสารวรรณคดีให้คนที่อ่านหนังสือไม่ออกได้เข้าถึง โดยการเล่นละครที่ช้าและเนิบนาบ เพื่อให้คนดูสามารถจับใจความและจดจำบทวรรณคดีได้ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่คนไทยในสมัยนั้นไม่ค่อยอ่านหนังสือ

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2533, หน้า 75)

...วรรณกรรมสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ปลายอยุธยา มีเรื่องอะไรบ้าง ขอให้ไปอ่านบทนิพนธ์ของคุณสุวรรณเรื่องอุณรุทธร้อยเรื่อง แล้วรู้กันหมดว่ามีเรื่อง อะไรบ้าง

อย่างไรก็ตาม การที่ได้ทรงเอื้อเฟื้อ หรือทรงสนพระราชหฤทัยเข้ามาเกี่ยวข้องกับครั้งนั้น เพราะต้องการรื้อฟื้น หรือฟื้นฟูสิ่งที่สูญไปแล้วให้กลับมามีอย่างเก่า

เพราะฉะนั้นถึงรัชกาลที่ 1 ก็ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ แล้วก็เรื่องอิเหนาใหญ่ ต่อมาถึงรัชกาลที่ 2 ก็มีเรื่องอิเหนาเล็ก แล้วก็เรื่องรามเกียรติ์สำหรับเล่นบทธละครได้ ส่วนหนังสืออื่นที่เป็นร้อยแก้วก็ได้แก่พงศาวดารจีนต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นคลาสสิก เป็นเรื่องที่ควรอ่าน เพราะทรงได้มอบให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นประธานกรรมการ แปลจากหนังสือจีนเรียบเรียงเป็นสำนวนไทยให้ไพเราะ...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึงการฟื้นฟูวรรณกรรมสมัยปลายกรุงศรีอยุธยาในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ โดยพระมหากษัตริย์ ในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ได้ทรงพระราชนิพนธ์และสนับสนุนการแต่งและแปลวรรณกรรมสำคัญ เช่น รามเกียรติ์ และ อิเหนา เพื่อฟื้นฟูวรรณกรรมที่สูญหายไปสมัยก่อน นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการ แปลพงศาวดารจีนโดยเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ซึ่งเป็นหนังสือที่มีคุณค่าและควรอ่าน ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการฟื้นฟูวรรณกรรมและการสร้างสรรค์วรรณกรรมในยุคนั้น

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรกถา” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 11)

...ข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวต่อท่านนักเขียนที่ปรากฏตัวในคืนนี้ ว่าท่านทั้งหลายเป็นหัวใจ และจิตใจประชาชนของท่าน แต่นั่นไม่ใช่ทั้งหมด ท่านทั้งหลายมีพรสวรรค์ที่จะแสดงสิ่งที่อยู่ในหัวใจและจิตใจประชาชนของท่านออกมาสู่พวกเขาเอง ด้วยเหตุนี้จึงสร้างสรรค์การรู้จักตนเองแก่พวกเขา และลักษณะเฉพาะที่จำเป็นต่อพวกเขาในฐานะประชาชนและประชาชาติ

ข้าพเจ้าใคร่จะขอเสริมด้วยว่า เมื่อท่านทั้งหลายเขียนหนังสือ ท่านเขียนเพื่อพวกเรา ทั้งหมดด้วย เพราะแต่ละท่านมิได้เป็นตัวแทนเพียงตัวท่านเองหรือประชาชนของท่านเอง เท่านั้น แต่เป็นตัวแทนกับเองพวกเราในเอเชียอาคเนย์ด้วย ด้วยการมาประสานกับเพื่อนนักเขียนของท่านจากภูมิภาคเดียวกันในโอกาสนี้ ท่านไม่สามารถช่วยได้ เว้นแต่จะตระหนักว่า พวกเราประชาชนเอเชียอาคเนย์ได้ร่วมสืบทอดวัฒนธรรมร่วมกัน ทำให้เราเป็นเอกภาพในโลกนี้ ลักษณะเช่นนี้ต้องเผยแพร่ให้โลกรู้จักเพื่อประโยชน์ของพวกเราทั้งหมด...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ยกย่องนักเขียน และกระตุ้นให้นักเขียนใช้พรสวรรค์ในการแสดงความรู้สึกและความคิดของ

ประชาชนผ่านผลงานของพวกเขา นอกจากนั้นยังส่งเสริมการรู้จักตนเอง และจูงใจนักเขียนที่อยู่ในที่ประชุม ให้ตระหนักถึงพันธกิจของนักเขียนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.2 สารัตถะการแสดงความคิดเห็น ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สวนิต ยมาภัย (2561, หน้า 1-25) กล่าวถึงความคิดเห็นไว้ว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้ส่งสาร ที่ผู้ส่งสารนั้นมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นความรู้สึก ความเชื่อ หรือแนวคิดก็ได้ จากการวิเคราะห์พบบทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะวรรณคดีวรรณกรรมที่เป็นความคิดเห็นทางวรรณกรรมของครูเมธาจารย์ 8 เรื่อง ดังนี้

ตาราง 23 แสดงบทปาฐกถาภิปรายที่เป็นความคิดเห็นทางวรรณกรรมของครูเมธาจารย์

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก
1	“สามก๊ก” ในทรรศนะของข้าพเจ้า	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
2	จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
3	วรรณคดีไทยกับสังคม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
4	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวรรณกรรม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
5	การเขียนหนังสือสารคดี	นายวิลาศ มณีวัต
6	ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด”	นายวิลาศ มณีวัต
7	นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย	ชมรมนักอภิปราย
8	ตลาดนวนิยายไทย	ชมรมนักอภิปราย

จากตาราง 22 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรมที่เป็นความคิดเห็นทางวรรณกรรมของครูเมธาจารย์ทั้ง 8 เรื่อง โดยจำแนกหัวข้อออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวทางการพิจารณาวรรณกรรม 2) การประเมินค่าสารคดี 3) ข้อเสนอแนะสำหรับนักเขียน และ 4) ชีวิตนักเขียนกับการตัดสินใจ ดังต่อไปนี้

1. แนวทางการพิจารณาวรรณกรรม สวนิต ยมาภัย (2561, หน้า 1-25) กล่าวว่า การตั้งข้อสังเกต เป็นการชี้ให้เห็นลักษณะที่แฝงอยู่ เป็นลักษณะที่น่าสนใจ น่าพิจารณา น่าระมัดระวัง หรือนำไปศึกษาต่อ จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรมที่เป็นความคิดเห็นทางวรรณกรรมของครูเมธาจารย์ ที่กล่าวถึงแนวทางการพิจารณาวรรณกรรมมีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” และ “ตลาดนวนิยายไทย” ของ ชมรมนักอภิปราย ดังนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 84)

...หนังสือในเมืองไทยปีหนึ่ง ๆ ออกมามากมายเหลือเกิน ที่ได้รับรางวัลมีเพียงไม่กี่เล่ม ถ้าคนอ่านจะสะสมหนังสือเฉพาะที่ได้รับรางวัลแล้ว วรรณกรรมอื่น ๆ ที่เขาไม่ได้รับรางวัลอาจจะมียะไรมากมาย แต่เพี้ยนไม่อยู่ในสายตา ไม่ได้ส่งเข้าประกวด หรือไม่ได้อยู่ในสายตาของกรรมการที่ประกวด ก็ต้องสูญหายไปโดยไม่ได้รับความสนใจโดยตรงจากคนอ่าน นี่กระผมเห็นว่าเป็นปัญหาอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าใครหวังดีก็ควรจะคิดหาทางแก้ไขให้ดีกว่านี้ได้

ในที่สุดก็วกกลับมาถามปัญหาตัวเอง ถามปัญหาท่านทั้งหลายว่า วรรณกรรมมันคืออะไรแน่ คนเราอาจจะขาดความเข้าใจว่าวรรณกรรมคืออะไร จึงเกิดความคิดเห็นขัดแย้งในเรื่องคุณค่าของมัน

เช่นว่าควรเป็นเรื่องบันเทิงใจ หรือเรื่องปัญหาที่ต้องถูกเถียง แดกก็กแตกเหล่า อาจเป็นเพราะเราไม่เข้าใจว่าอะไรคือวรรณกรรม

กระผมเองเคยตอบตัวเองว่าวรรณกรรมนั้นเป็นความคิดที่ดีของมนุษย์ที่ปรากฏลงไปบนแผ่นกระดาษ

นักเขียนแต่ละคนที่เขาเขียนออกไปเป็นความคิดที่เห็นว่าดีแล้ว จะให้อยู่ในแนวไหนในลัทธิใดก็เห็นว่าเป็นความดีของตัวผู้เขียน เราต้องให้ความเคารพและถ้าหากว่าอย่างนั้นแล้ว บางทีการวิจารณ์วรรณกรรมอาจจะมีความเห็นหรือปราศจากการแบ่งแยกก็เหล่าอย่างที่เป็นมาแล้วก็ได้...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึงการให้รางวัลวรรณกรรมต่าง ๆ ในประเทศไทย โดยมีหนังสือจำนวนมากที่ไม่ได้รับรางวัลและถูกมองข้าม ทำให้สูญหายไปจากความสนใจของผู้อ่าน ทั้งนี้เกิดจากความเข้าใจที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับว่าวรรณกรรมคืออะไร นอกจากนั้นท่านยังให้ความหมายของวรรณกรรม ว่าคือความคิดที่ดีของมนุษย์ที่บันทึกลงบนกระดาษ และเสนอว่าการวิจารณ์วรรณกรรมควรเคารพในความคิดเห็นของนักเขียน โดยไม่แบ่งแยกหรือขัดแย้งกันอย่างมากเกินไป

ตัวอย่างบางตอนจาก “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนักอภิปราย (2505ค, หน้า 475-476)

...นางสาวรัฐฉวน อินทรกำแหง: ที่นี้นวนิยายเมืองไทยที่เป็นมานี้มาแล้วนี่นะคะ เราจะแบ่งออกเป็นสมัย ๆ ได้ไหมคะว่า สมัยใดมีนวนิยายประเภทใดเป็นที่นิยมกันมากที่สุด

ในยุคนั้น ๆ ถ้าเรานึกถึงตามความคิดที่เคยอ่านหนังสือมาจะพอ บอกอย่างกว้าง ๆ ได้บ้างไหมคะ?

นายประยัต ศ. นาคะนาท: การแบ่งนี้ผมคิดว่าเราควร จะมานึกเสียก่อนว่าเราจะเอาอะไรเป็นแวนะครับ จะเอาเป็นยุคบุคคลหรือว่าจะเป็นยุคของงานเขียน หรือว่าแบ่งเป็นยุคของรัชกาล

นางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง: ดิฉันอยากจะแบ่งเป็นยุคของการเขียนมากกว่า

นายณพ ปาลกะวงศ์ ณอยุธยา: ก็น่าจะแบ่งเป็นยุคของ ประเภทแนวเขียน แบ่งเป็นยุคของ plot - โครงเรื่อง ผมจำได้ว่าเมื่อผมเด็ก ๆ ผมมักจะชอบอ่านเรื่องพันดาบในการต่อสู้ - พันดาบ เราเขียนของเรากันเองทีเดียว ชื่อตัวเอกเป็นฝรั่งเศสซึ่งอาจจะไม่ใช่ชื่อจริงก็ได้ เมอซิเออร์อะไรก็ว่าไป อีกยุคหนึ่งก็อย่างที่ว่ายุค “หล่อนจะหล่อนจำ” ของอาจารย์เปลื้องนะก็เป็นที่ยอมรับกันว่าจะต้องมีความนิยมในสมัยปัจจุบัน คือในสมัยนั้นของฝรั่ง มีเต็นรำ มีกินเลียง มีอะไรกันมากมายแล้วก็เป็ยุคเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อิงประวัติศาสตร์ อย่างเช่นเรื่องของ “ลพบุรี” อย่างนั้นะครับก็เป็นยุคหนึ่ง แล้วต่อมาก็เป็นยุคตลกขบขัน - - เท่าที่ผมจำได้ ถ้าเราจะแบ่งยุคกันจริงก็ต้องค้นคว้ากันมากทีเดียว ไม่ใช่จะมาพูดกันที่นี่แล้วแบ่งเสียเองที่นี่ ก็จะต้องไปค้นคว้ากันอีกมาก เป็นเรื่องของอาจารย์เปลื้องที่จะต้องทำเป็นส่วนมาก (อาจารย์เปลื้องหัวเราะ) ควรจะทำขึ้นเพื่อให้รู้ว่าประวัตินวนิยายของเรานั้นเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อไหร่ ได้อิทธิพลอะไรมาบ้าง แล้วก็แบ่งเป็น plot ของเรื่องไป ทำนองไหน ทำนองแต่งเป็นอย่างไร นักประพันธ์มีใครบ้างที่มีชื่อเสียงที่พอจะยกย่องได้ เราก็ควรจะทำกันเสียที เพราะว่าเราก็ทำในทางร้อยกรองกันมาแล้วนะครับ ฉะนั้นพวกร้อยแก้วก็ควรจะทำขึ้น...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น เป็นการอภิปรายเกี่ยวกับการแบ่งยุคของนวนิยายไทย โดยผู้พูดหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นว่า การแบ่งยุคนั้นสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การแบ่งตามยุคของบุคคลที่เป็นนักเขียน การแบ่งตามยุคของงานเขียน หรือการแบ่งตามยุครัชกาล แต่ในที่สุดมีการเห็นพ้องว่าควรแบ่งตามยุคของการเขียนหรือประเภทของเนื้อหา (plot) ของนวนิยาย

นอกจากนั้นยังมีการกล่าวถึงความจำเป็นในการค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อจัดทำประวัตินวนิยายไทยอย่างเป็นระบบ รวมถึงการระบุว่เริ่มต้นเมื่อไหร่ ได้รับอิทธิพลจากอะไร มีโครงเรื่องหรือ plot อย่งไร และใครบ้างที่เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียง โดยเน้นย้ำการรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เกิดการศึกษาและจัดทำประวัติศาสตร์นวนิยายไทยอย่างจริงจัง

ตัวอย่างบางตอน “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนักอภิปราย (2505ค, หน้า 481-482)

...นายเปลื้อง ณ นคร: ครับ “ละครแห่งชีวิต” นี่กรรมการที่จัดทำหนังสืออ่านสำหรับนักเรียนเตรียมอุดมฯ ได้เลือกเรื่องของท่านเข้าอยู่ในชุดหนังสืออ่านวรรณคดีที่รวบรวมเป็นเล่ม

นางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง: ที่นี้ถ้าหากว่าอาจารย์ทั้งสองแล้วก็คุณประหยัฒม์ความเห็น “ละครแห่งชีวิต” นี่ก็นับได้ว่า เป็นหนังสือที่มีชื่อมากในตอนนั้น อยากจะเรียนถามว่าเพราะเหตุไรคะ ที่เป็นสิ่งจูงใจให้ “ละครแห่งชีวิต” มีชื่อขึ้นมาในเวลานั้น ถ้าไม่พูดถึงเรื่องการเขียนของท่านซึ่งเขียนดี มีสิ่งอะไรที่เป็นส่วนสำคัญกับคนอ่านมากที่จูงใจให้นวนิยายนี้เป็นที่โด่งดังขึ้นมาได้

นายเปลื้อง ณ นคร: รู้สึกว่าจะมีหลายเหตุด้วยกันนะครับ เท่าที่ผมได้สดับรับฟังจากผู้อ่านแล้วก็จากความเห็นของผมเอง เหตุหนึ่งก็คือว่านวนิยายเรื่อง “ละครแห่งชีวิต” ที่ท่านอากาศแต่งนี้ ว่าถึงเหตุการณ์ที่เป็นไป ฉากของเรื่องแปลกและแตกต่างกว่าเรื่องที่มีในตลาดในสมัยนั้น คล้าย ๆ กับเป็นหนังสือนำเที่ยวไปในตัว ด้วยตัวพระเอกนั้นเป็นนักเรียนไทยไปเรียนต่างประเทศ แล้วก็ไปเป็นนักข่าวอยู่ในลอนดอน ไปปารีส ไปนิวยอร์ก อะไรต่ออะไรนี่ แล้วท่านก็อธิบายฉาก ความเป็นไป คล้าย ๆ กับหนังสือนำเที่ยวไปในตัว แต่ว่าไอ้ที่เป็นเบื้องหลังที่นับว่าคนสนใจมากที่สุดคล้าย ๆ กับว่าท่านเอาชีวประวัติของท่านเองมาเขียนให้เป็นนวนิยาย นี่ทำให้คนสนใจมาก แล้วก็ประวัติของท่านก็เป็นประวัติที่มีอะไรที่น่าสนใจมากที่สุดทีเดียว ในการวิจารณ์ที่พระองค์จุล ฯ ท่านวิจารณ์ ท่านก็เคยพูดว่าเรื่องนี้นะไม่ควรจะเอาประวัติของตนเองมาตีแผ่ให้เขาอ่านอะไรเช่นนี้

นายณพ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา: คือพูดง่าย ๆ ว่าเป็น เรื่องแรกที่เขียนเกี่ยวกับชีวิตตั้งแต่ชีวิตในวัยเด็กมาจนกระทั่งวัยเติบโต ถึงไปเรียนต่อต่างประเทศ

นายเปลื้อง ณ นคร: แล้วก็จริงเป็นจังเหลือเกิน...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายเปลื้อง ณ นคร นางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง และ นายณพ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ได้แสดงความคิดเห็น “ละครแห่งชีวิต” ของท่านอากาศฯ (หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รัชพัฒน์) นวนิยายที่สะท้อนสภาพสังคมเก่าปะทะกับสังคมใหม่ เนื้อหาบางส่วนของเรื่องยังสะท้อนถึงเรื่องราวชีวิตส่วนพระองค์ของหม่อมเจ้าอากาศฯ เป็นนวนิยายที่มีชื่อเสียงโด่งดัง โดยระบุว่าฉากและเหตุการณ์ในเรื่องมีความแปลกใหม่และน่าสนใจแตกต่างจากวรรณกรรมอื่นในยุคนี้ ทำให้เป็นที่ติดใจแก่ผู้อ่านและมีส่วนสัมพันธ์กับตัวนักประพันธ์

กล่าวคือมีอิทธิพลหรือเป็นผลสะท้อนตัวตนออกมาในงานของตนเอง สาเหตุเหล่านี้ทำให้นวนิยายเรื่องนี้เป็นที่นิยมในสมัยนั้น

ตัวอย่างบางตอนจาก “ตลาดนวนิยายไทย” ของชมรมนักอภิปราย (2505ข, หน้า 482)

...นางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง: เพราะอากาศร้อน

นายเปลื้อง ณ นคร: ก็เห็นจะไม่ใช่อร้อน ดูเหมือนจะเจิบมานานแล้วนะครับ คือว่าผมสังเกตดูตั้งแต่ “สี่แผ่นดิน” นั้นมาแล้ว ก็รู้สึกว่าไม่มีอะไรตื่นเต้นเกิดขึ้นอีกที่มีผู้นำไปพูดกันในวงการสนทนา ถ้ามดูที่ร้านหนังสือก็บอกว่าเจิบจริงนวนิยายในขณะนี้ ดูแง่ความก็เป็นประเภทเรื่องสนุก ๆ และเบ็ดเตล็ดและที่มีมากจริง ๆ ก็คือหนังสือพวกสารคดี คุณวิลาศกับคุณประหยัดอยู่ใกล้กับหนังสือก็คงจะทราบดีกว่าผมในเรื่องนี้

นางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง: ขอเชิญค่ะ

นายประหยัด ศ. นาคะนาท: ตามที่อาจารย์บอกเมื่อตะกี้ ที่พูดถึงตลาดที่หมายถึงร้านหนังสือเวลานี้ ผมเห็นว่ามันไม่มีขึ้น ๆ ลง ๆ เหมือนอย่างที่อาจารย์รัฐจวนตั้งปัญหาไว้ทีเดียว มันเจิบจริง ๆ เจิบกริบอย่างที่อาจารย์เปลื้องว่า ผมเข้าใจว่าที่เจิบนี้เพราะว่าไม่มีคนเขียนนวนิยายใหม่ ๆ ทั้งถึงขนาดและไม่ถึงขนาดแหละครับ รู้สึกว่าไม่ค่อยมีเพราะว่าต้นเหตุของนวนิยายเล่มของเรามีอยู่อย่างหนึ่งว่า ผู้เขียนก็มักจะไปเขียนลงหนังสือพิมพ์รายวัน กับหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์เสียก่อนเช่นอย่าง “สี่แผ่นดิน” นั้นก็เหมือนกันครับ...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายเปลื้อง ณ นคร และนายประหยัด ศ.นาคะนาท มีความคิดเห็นตรงกันว่าตลาดนวนิยายของไทยในปี พ.ศ. 2503 เจิบเหงาหลังจาก “สี่แผ่นดิน” นักเขียนนิยายแบบจริงจังมีน้อย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ตลาดนวนิยายไทย” ของชมรมนักอภิปราย (2505ข, หน้า 502)

...นายนพ ปาลกะวงศ์ ณอยุธยา: ที่เวลานี้นวนิยายซบเซาไป ผมมีความเห็นส่วนตัวของผมเองว่าอาจจะเป็นผู้อ่านด้วย คือ ว่าจะไปโทษศิลปินทีเดียวก็ไม่ได้ว่าหมด inspiration หรือเกียจคร้าน ไอ้เกียจคร้านน่าจะไม่ใช่เกียจคร้านหรอก เพราะมันคงเป็นด้วยว่าเวลานี้ เราอาจจะนิยมเรื่องสั้นกันมาก คือผู้อ่านอาจจะไม่ชอบที่ต้องมีความอดทนอ่านนวนิยายแนวยาว และนวนิยายขนาดนั้นมันก็ราวทำหมิ่น ถึงแก้หมิ่นคำเป็นมาตรฐานอยู่ ที่นี้ก็ต้องอ่านกันนาน ๆ มันไม่สนุกทันใจ ไม่เหมือนกับเรื่องสั้นที่อ่านได้ทันอกทันใจ

เราสามารถจะจบได้ภายในชั่วโมงหนึ่ง หรือสิบห้า นาที หรือครึ่งชั่วโมงอะไรเหล่านี้ เรื่อง การต้องการเรื่องสั้นนี้สำหรับเวลานี้เข้าใจว่าประชาชนต้องการมาก หมายความว่าถึง นักอ่านทั่ว ๆ ไป เป็นเช่นนั้นหรือเปล่าครับท่านทั้งสอง คือคุณวิลาศและคุณประหยัด ผมเห็นเป็นเหตุหนึ่ง เราจะไปโทษผู้เขียนทีเดียวไม่ได้ ต้องนึกถึงผู้อ่านเหมือนกัน -ความต้องการของผู้อ่าน...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายนพ ปาละกะวงศ์ ณ อยุธยา ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์นวนิยายไทยขบเซว่า ประกอบไปด้วยปัจจัยหลาย อย่าง เช่น ความต้องการของผู้อ่าน ซึ่งนายประหยัด ศ.นาคะนาท และนายวิลาศ มณีวัต ก็ได้แสดง ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า รายได้ของนักเขียนมีส่วนสำคัญที่ทำให้ตลาดขบเซา ดังข้อความต่อไปนี้

...นายประหยัด ศ.นาคะนาท: ...คือผมคิดว่ารายได้ก็เป็นความดูใจอย่างหนึ่งนะครับ สำหรับนักเขียนนวนิยาย รายได้ของนักนวนิยายเวลานี้ ผมว่ามันไม่เป็นขนาดที่น่าพอใจเลย ที่เดียว อันนี้ผมก็อยากฟังความเห็นของคุณวิลาศมากกว่า เพราะผมเองไม่ใช่นักนวนิยาย เท่าที่เป็นอยู่ผมว่าไม่ค่อยเป็นที่น่าสนใจ

นายวิลาศ มณีวัต: ใช่ครับ ในเรื่องรายได้ นอกจากไม่เป็นที่น่าพอใจ แล้วยังลดกว่าที่เคยได้เมื่อสักสี่ห้าปีมาแล้วด้วย นี่เป็นความจริงที่เดียวนะครับ ผมเพิ่งไปรับเงินมาจากโรงพิมพ์เมื่อวานนี้เอง นี่ก็เป็นเรื่องที่เราต้องมองดูด้วยความรู้สึกที่เป็นธรรมนะครับ เพราะว่า ไม่ใช่แต่นักนวนิยายเท่านั้นที่มีรายได้ลดต่ำลง ในวงการทั่วไปก็รู้สึกว่าการฝืดเคืองแล้วก็ ชลุดหลักในเรื่องการหารายได้...

(ชมรมนักอภิปราย, 2505ข, หน้า 504-505)

ตัวอย่างบางตอนจาก “ตลาดนวนิยายไทย” ของชมรมนักอภิปราย (2505ข, หน้า 506-507)

...นายเปลื้อง ณ นคร: ผมขอเติมอีกนิดหนึ่ง คือว่าเรื่องเกี่ยวกับผู้อ่านคือผู้ที่ซื้อ นวนิยาย ตามที่ฟังเสียงอาจารย์นพแล้วผมก็เห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าคิดมาก เพราะว่าเป็น ความจริงอันหนึ่ง ชีวิตของคนเรานี้มันเบี่ยงเบนหรือเอียงเอนไปหาความบันเทิงในทางอื่น มากทีเดียว

การอ่านหนังสือเป็นการหาความบันเทิงอย่างหนึ่ง เดียวนี้ความบันเทิงที่จะหาได้
ที่มาแย่งการอ่านหนังสือไปก็อย่างที่กล่าวแล้วคือ วิทยุ ฟังวิทยุนี้ง่ายกว่าอ่านมาก
ดูโทรทัศน์ยังสะดวกกว่ามาก ดูภาพยนตร์สบายอกสบายใจมาก นี่ก็แปลว่าสิ่งเหล่านี้แหละ
จะมาแย่งการอ่านหนังสือไปเด็ดขาดหรือว่ายังไง อันนี้ก็เป็นเรื่องที่เราเห็นจะต้องรอดูอีก
สักสองสามปีหรืออาจจะมากกว่านั้นก็ได้...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายเปลื้อง ณ นคร ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การที่คนจะซื้อนวนิยาย เป็นเรื่องที่น่าคิด เพราะคนให้ความสนใจในการหาความบันเทิงจากโทรทัศน์ วิชยุ มากกว่าอ่านนิยาย เนื่องจากมีความสะดวกมากกว่าการอ่าน ในช่วงท้าย นายนพ ปาลกะวงศ์ ณอยุธยา ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสนอแนวทางหาความสุขจากนิยาย คือ ความสุขทางอารมณ์ ที่ได้รับจากการเอาตัวเองเข้าไปเป็นตัวละครในเรื่อง ดังข้อความต่อไปนี้

...นายพน พาลกะวงศ์ ณ อยู่ธยา: ความสุขที่จะได้รับจากนวนิยาย ก็เราไม่นิยมกัน
เสียแล้ว (หัวเราะ) เดียวนี้ก็ไม่มีใครอ่านแล้ว

นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง: ก็เพราะฉะนั้นเราจึงแนะวิธีที่จะหาความสุขว่า
อย่างน้อยนวนิยายก็ยังมีทางพอที่จะหาความสุขได้

นายณพ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา: ครับใช่ครับ ความสุขจากนวนิยายนั้นมันเป็นความสุขชนิดที่ไม่โลดโผน มันเป็นความสุขที่สงบ เป็นสันติสุขอย่างหนึ่ง ไกล ๆ กับที่เราอ่านหนังสือธรรมได้รับธรรม ถึงนวนิยายอะไรก็ตามนะครับอย่างที่คุณวิลาศว่า จะเป็นนักการเมืองหรือนักการค้า หรือเป็นอะไรก็ตาม ถ้าพูดถึงชีวิตแล้วละก็ต้องนับเนื่องเข้าเป็นนวนิยายได้ ไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้มีอาชีพทางไหน แม้แต่อาชีพเป็นกรรมกร แล้วเขียนชีวิตไปทั้งชีวิตว่ากรรมกรนั้นได้รับทุกข์รับสุขผจญต่อโลกอย่างไร ก็เข้าในลักษณะนวนิยาย ความรื่นเริงที่เราจะได้นับนั้นมันเป็นทางอารมณ์ เพราะว่าบางที่เราก็กวาดหัวของเราเองเข้าเป็นตัวละครในท้องเรื่อง จะเป็นพระเอกนางเอกหรืออาจจะเป็นผู้ร้ายอะไรก็ตาม เราก็ได้รับรสการกระทำของบุคคลที่เป็นตัว ละครในท้องเรื่องไปด้วย...

(ชมรมนักอภิปราย, 2505ข, หน้า 515)

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 43-44)

...นักศึกษา: กราบขอเรียนถามว่า แก่นของเรื่องขุนช้างขุนแผนแน่ ๆ คืออะไร เพราะบางท่านคิดว่า แก่นของเรื่องขุนช้างขุนแผน คือ “ที่ใดมีรัก ที่นั่นมีทุกข์” แต่บางท่านก็คิดว่า ควรจะเป็นว่า “ชีวิตเป็นอนิจจัง” สำหรับท่านอาจารย์คิดว่า “ข้าราชการควรจงรักภักดีต่อ พระมหากษัตริย์และแผ่นดิน อย่างไหนควรจะถูกต้องคะ”

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: ผมก็พูดได้แต่ความเห็นของผม ผมบอกว่า แก่นของเรื่องขุนช้างขุนแผนนะ คือเป็นเอกสารทางการเมือง สอนไม่ให้ทหารคิดกบฏ ก็มีเท่านั้น เขียนขึ้นเพื่อป้องกันปฏิวัติรัฐประหารบ่อย ๆ (เสียง หัวเราะ)

นักศึกษา: ท่านอาจารย์คิดว่าสังคมจะมีโอกาสกำหนดวรรณกรรม หรือวรรณคดีบ้างหรือไม่ ถ้ามีโอกาสท่านอาจารย์คิดว่าอะไรเป็นต้นเหตุหรือสาเหตุสำคัญ แต่ถ้าไม่มีโอกาสเพราะอะไร

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: โอกาสนั้นเป็นของสังคมอยู่ตลอดครับ กระผมเรียนแล้วว่า สังคมชอบอะไร อยากได้อะไร สิ่งนั้นต้องเกิด วรรณคดีของแต่ละยุคขึ้นอยู่กับสังคม วรรณคดีพูดง่าย ๆ ก็เป็นหนังสือที่เขียนลงไป สังคมกำหนดวรรณคดีเพราะสังคมอ่านอะไร ชอบอ่านอะไร อยากอ่านอะไร คนเขียนก็เขียนอย่างนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยปัจจุบัน ซึ่งทุกอย่างมาลง เป็นเงินหมด มันคิดมูลค่าเป็นเงินกันได้

นักเขียนจะต้องเขียนเรื่องที่คนชอบอ่านมากที่สุด เรื่องที่คนอยากอ่าน ไม่งั้นก็เอาตัวรอดไม่ได้ เพราะฉะนั้นนักเขียนที่เขียนหนังสือให้คนชอบอ่านได้ รู้ใจว่าอยากอ่านอะไร เอา มาเขียนก็มีรายได้สูง ทุกอย่างมันคิดกันด้วยเงิน แล้วเดี๋ยวนี้ มันก็ดูที่รายได้ ดูที่ผลงานว่า ปรากฏเป็นเงินเท่าไร เพราะฉะนั้นยิ่งในสมัยนี้ สังคมยังเป็นคนที่กำหนดวรรณคดีของยุคตน ได้มากที่สุดครับ...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น เป็นการอภิปรายร่วมกัน ระหว่าง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และนักศึกษา กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีไทยและสังคมไทย สังคมมีส่วนสำคัญในการกำหนดวรรณกรรม

2. การประเมินค่าสารคดี สวนิต ยมาภัย (2561, หน้า 1-25) กล่าวว่า การประเมินค่า เป็นการบ่งชี้ว่าอะไรดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร เป็นประโยชน์หรือโทษ น่ายกย่องหรือน่าตำหนิ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระตัวละครดิวรรณกรรมที่เป็น
ความคิดเห็นทางวรรณและกรรมของครูเมธาจารย์ ที่กล่าวถึงการประเมินค่าสารคดี มีจำนวน 1 เรื่อง
ได้แก่ “การเขียนหนังสือสารคดี” ของนายวิลาศ มณีวัต ดังนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “การเขียนหนังสือสารคดี” ของวิลาศ มณีวัต (2540ค,
หน้า 53-54)

...สำหรับคนไทยเรายังเห็นคุณค่าของสารคดีกันน้อยมาก มักไปเน้นในเรื่องนวนิยาย
กันเสียหมด ความจริงสารคดีชั้นเยี่ยมมีประโยชน์ต่อสังคมก็มากไม่แพ้นวนิยายเหมือนกัน
ตัวอย่างเช่นสารคดีเรื่องหนึ่ง สาเหตุจุดใจเกิดจากได้ไปเห็นชีวิตเด็กที่กองขยะดินแดง
มีเด็ก ๆ ออกมาคุ้ยเขี่ยกันอย่างน่าทุเรศเพื่อหาอะไรต่อมิอะไรไปขาย มีคนเดินผ่านไปผ่าน
มาวันแล้ววันเล่าก็ผ่านกันเลย ไป...

จนกระทั่งเด็กหนุ่มนักเขียนคนหนึ่ง เดินผ่านไปพร้อมกับกล้องถ่ายรูป เห็นแล้วก็รู้สึก
สมเพชเวทนากับชีวิตเด็กเหล่านั้น จึงพยายามไปคุยกับเด็ก ถ่ายรูปเอามา แล้วกลับมาเขียน
เป็นสารคดี ลงพิมพ์ในนิตยสารรายสัปดาห์

เด็กหนุ่มคนนั้น คือ 'รงค์ วงษ์สวรรค์

และสารคดีเรื่องนั้นมีคนได้อ่านกันแพร่หลายมาก ได้ทำให้สังคมสะดุดใจขึ้นมา เกิด
ความคิดอยากจะยื่นมือเข้าช่วยเด็กเหล่านั้น นี่ก็เป็นผลอันเนื่องมาจากการที่เด็กหนุ่ม
นักเขียนคนหนึ่งไปเห็นในสิ่งที่คนอื่นมองผ่านไป และคิดในสิ่งที่คนอื่นไม่เคยคิด “รู้สึกใน
สิ่งที่คนอื่น ๆ ไม่รู้สึก นี่เป็นลักษณะของนักเขียนสารคดีชั้นเยี่ยม ซึ่งผมขอยกย่องไว้ในที่นี้...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น เป็นการแสดงความคิดเห็นของ
นายวิลาศ มณีวัต ที่เน้นย้ำถึงคุณค่าของสารคดีและบทบาทสำคัญของนักเขียนสารคดีในสังคม
โดยยกตัวอย่างนักเขียนสารคดีชั้นเยี่ยมอย่าง รงค์ วงษ์สวรรค์ ซึ่งได้สร้างสารคดีเกี่ยวกับชีวิตเด็กที่
กองขยะดินแดง สารคดีของเขามีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงสังคม ทำให้เห็นถึงพลังของงานสารคดีใน
การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในสังคม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับนักเขียน จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระตัวละคร
วรรณคดีและวรรณกรรมที่เป็นความคิดเห็นทางวรรณกรรมของครูเมธาจารย์ ที่กล่าวถึงข้อเสนอแนะ
สำหรับนักเขียน มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว.
คึกฤทธิ์ ปราโมช และ “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน สายลม-แสงแดด” ของนาย
วิลาศ มณีวัต ดังนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ค, หน้า 111-112)

...ประกาศ วัชรภรณ์: ครับ ขอบคุณครับ อาจารย์ได้ชื่อว่าเป็นนักประพันธ์ ที่เขียนหนังสือได้หลายประเภท แต่ละประเภทผมจะยกตัวอย่าง เช่น หลายชีวิตนะครับ สี่แผ่นดิน ฮวนนัง ปัญหาประจำวัน ถูกเขมร เก็บเล็กผสมน้อย เพื่อนอนน ก็ล้วนแล้วแต่เป็น บทประพันธ์ของแต่ละประเภท อาจารย์เขียนหนังสือได้ทุกเวลาหรือว่าบางเวลาครับ เพราะว่า เขียนได้หลายประเภทเหลือเกิน

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: เขียนเวลาราชการเท่านั้นแหละครับ แต่ก่อนก็เฝ้าโรงเข้าถึงสี่โมงเย็น เดี๋ยวนี้ก็เริ่มแปดสามสิบถึงหกสามสิบ วันเสาร์หยุด วันอาทิตย์หยุด นอกเวลาราชการไม่เขียน คุณอย่าลืมนะผมเป็นข้าราชการมาก่อน จะทำอะไรก็ได้เฉพาะในเวลาราชการ เป็นทหารถูกระดมไปรบ ผมยังรบเฉพาะในเวลาราชการเลย นอกนั้นผมก็หยุดพัก

ประกาศ วัชรภรณ์: ครับ ขอบคุณครับ อาจารย์เขียนหนังสือมุ่งเพื่อผู้อ่านให้เขาได้รับความพอใจหรือว่ามุ่งเพื่ออะไร ครับ?

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: ก็มุ่งเพื่อให้ผู้อ่านพอใจซิคุณ เราเขียนหนังสือขาย ไม่ใช่เขียนเล่นเดียวอ่านเองนี่ ผมมุ่งให้ผู้อ่านพอใจทุกทีแหละครับ เพราะฉะนั้นหนังสือผมจึงยังขายได้อยู่ ถ้าเผื่อไปมุ่งเพื่อให้ตัวเองพอใจละก็ ป่านนี้ขายไม่ได้แล้ว...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น เป็นการสนทนาถามตอบระหว่าง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และคุณประกาศ วัชรภรณ์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ได้แสดงความคิดเห็นถึงช่วงเวลาในการเขียนหนังสือ และจุดมุ่งหมายในการเขียนงานของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ทำให้งานของท่านยังคงติดตลาด และได้รับความนิยมอยู่เสมอมา

ตัวอย่างบางตอนจาก “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียนสายลม-แสงแดด” ของวิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 59)

... ก่อนจะจบ ผมก็ขอตอบคำถามยอดฮิตว่า นักเขียนไส้แห้งจริงหรือ? ผมก็ตอบว่าจริง มันเป็นคำสาปว่านักเขียนจะต้องไส้แห้งหรืออย่างไรไม่ทราบ จึงได้แห้งเหมือนกันหมด ผมจึงเป็นห่วงอนาคตของนักเขียนรุ่นใหม่ อยากจะให้เขามีรายได้พอที่จะลืมตาอ้าปากได้ สำหรับวิธีแก้ไขผมมองเห็นว่า มีทางออกอยู่เพียงทางเดียวเท่านั้น คือจะต้องมีผู้ดูแลผลประโยชน์ ซึ่งอาจเป็นเอกชนหรือบริษัทก็ได้ ถ้าไม่ทำเช่นนั้น นักเขียนก็เอาตัวไม่รอด เพราะมีคนที่มีจุดอ่อนตรงนี้ แล้วคอยดักตวงเอาประโยชน์จากนักเขียนตลอดมา

จะมาเอาอย่างผมไม่ได้หรอกครับ เพราะผมทำตัวเป็นชาวเกาะ คือ เกาะเมียน
 อ้อ... มีคนยกมือ
 จะถามอะไรหรือครับ... เชิญเลย (ผู้ฟังถามว่า อยากจะเป็นนักเขียน จะทำอะไร) “อย่า
 เป็นเลยครับ... ไปขายเต้าฮวยดีกว่า... เชื่อมผมเถอะ!”...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ได้แสดง
 ความคิดเห็นต่อคำถามเกี่ยวกับนักเขียนว่า นักเขียนไส้แห้งจริง และแสดงความห่วงใยต่ออาชีพ
 นักเขียน ท้ายสุดเป็นการตอบคำถามผู้ที่สนใจอยากเป็นนักเขียนจะต้องทำอะไร วิลาศได้ให้คำตอบ
 เน้นย้ำความคิดของตนอีกครั้ง คือ ให้ประกอบอาชีพขายเต้าฮวยดีกว่าเป็นนักเขียน

4. ชีวิตนักเขียนกับการตัดสินใจ สวนิต ยมาภัย (2561, หน้า 1-25) กล่าวว่า การ
 ตัดสินใจเป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายก่อนจะยุติการพิจารณา ข้อเสนอ หลักการ ทางเลือก หรือข้อที่
 เคลือบแคลงสงสัย แล้วเรียบเรียงเพื่อส่งสารกับผู้อื่น จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระดะ
 วรรณคดีและวรรณกรรมที่เป็นความคิดเห็นทางวรรณกรรมของครูเมธาจารย์ ที่กล่าวถึงชีวิตนักเขียน
 กับการตัดสินใจ มีจำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของนายวิลาศ มณีวัต ดังนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของวิลาศ มณีวัต (2540จ,
 หน้า 36-37)

...จากการที่ได้รู้จักกับนักเขียนเหล่านี้ ผมจับความจริงได้อย่างหนึ่งว่า ชีวิตนักเขียน
 เป็นชีวิตที่ว่าเหว ความบาตะนั้นกำพร้าบิดา มารดาตั้งแต่เล็ก ๆ ในบทประพันธ์ ความบาตะ
 มักจะพูดถึงความว่าเหวเสมอ เขาถึงกับออกปากว่า “ข้าพเจ้าชินชาเสียแล้วกับความ
 ว่าเหว”

หันมามองนักเขียนไทย ก. สร้างคนงศ์ก็มีความว่าเหว ชีวิตต้องลอยแพตั้งเพราะ
 ถูกบิดาไล่ออกจากบ้าน สด ฐรมะโรหิต ก็ว่าเหวเพราะพูดอะไรออกไปก็ไม่มีใครฟัง อาจันต์
 ปัญจพรรค์ นั้นมารดาตกล้ำตายตั้งแต่อาจันต์ยังเล็ก ๆ แล้วพ่อก็มีเมียใหม่ อาจันต์ต้องมา
 อาศัยอยู่กับป้า ป้าเป็นคนเลี้ยงดูอุปการะ แต่ก็ขาดความรักของแม่ ชีวิตของอาจันต์จึงเป็น
 ชีวิตที่ว่าเหว สุดท้ายก็สอบตกต้องถูกรีไทร์ไปจากจุฬาฯ แล้วไปตีเหล็กอยู่ในเหมืองแร่ทาง
 ปักษ์ใต้

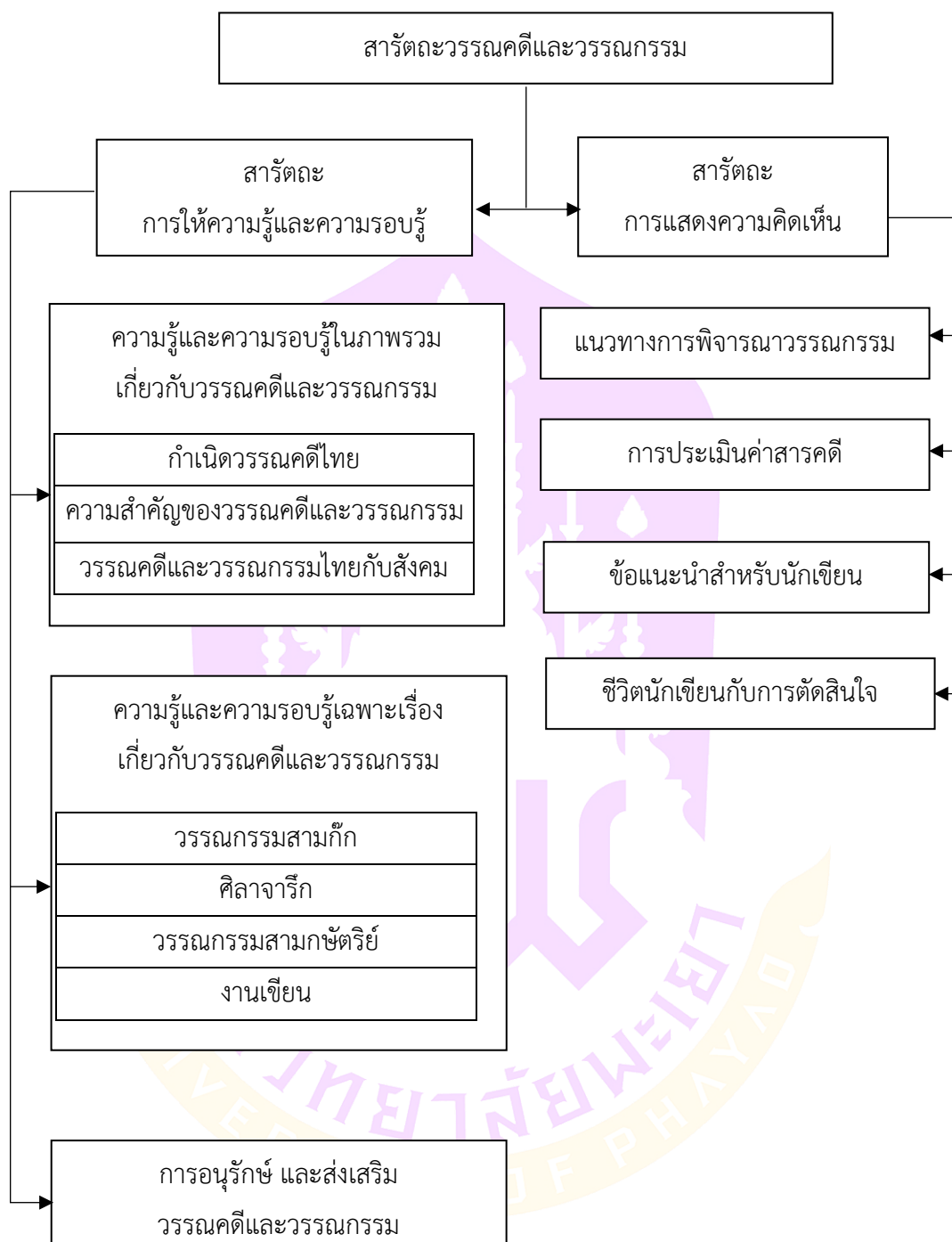
แต่ความว่าเหวดังกล่าวนี้แหละ กลับเป็นคุณแก่นักเขียน เพราะความว่าเหวบีบ
 นักเขียนให้จำต้องเขียนระบายความในใจออกมา ไม่เช่นนั้นคงเป็นบ้าตาย...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ได้แสดงความคิดเห็น โดยกล่าวถึงความว้าเหวที่ปรากฏในชีวิตของนักเขียนหลายคน ทั้งนักเขียนญี่ปุ่นและนักเขียนไทย ความว้าเหวนี้เป็นผลจากเหตุการณ์ในชีวิต ได้แก่ ความบาตะ ยาสุนาริ นักเขียนญี่ปุ่นที่พูดถึงความว้าเหวอยู่บ่อย ๆ ในงานเขียนของเขา นักเขียนไทยอย่าง ก. สุรางคนางค์ ที่ถูกบิดาไล่ออกจากบ้าน สด กุระมะโรหิต ที่รู้สึกว้าเหวเพราะไม่มีใครฟัง และอาจินต์ ปัญจพรรค์ ที่ต้องเผชิญกับการสูญเสียมารดาและความล้มเหลวในชีวิตการศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นจริงว่า ชีวิตของนักเขียนหลายท่านมีจุดเริ่มต้นจากความว้าเหวในชีวิต แล้วใช้งานเขียนเป็นสื่อระบายความรู้สึกว้าเหวนั้น ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น บทปาฐกถาภิปรายที่มีสาระัตถะวรรณคดีและวรรณกรรมที่เป็นความคิดเห็นทางวรรณกรรมของครูเมธาจารย์ทั้ง 8 เรื่อง จำแนกหัวข้อออกได้ 4 ประเด็น คือ แนวทางการพิจารณาวรรณกรรม การประเมินค่าสารคดี ข้อเสนอแนะสำหรับนักเขียน และชีวิตนักเขียนกับการตัดสินใจ โดยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจขององค์ปาฐกแต่ละท่าน ที่มีต่อสิ่งแต่ละท่านมีความเชี่ยวชาญ อาทิ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณกรรม นายวิลาศ มณีวัต แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นนักเขียน เป็นต้น

เพื่อให้เห็นองค์รวมของสาระัตถะของบทปาฐกถาภิปรายด้านวรรณคดีและวรรณกรรม ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

ภาพ 4 แสดงสารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม

โดยสรุป จากการวิเคราะห์ข้อมูลทีกล่าวนำข้างต้น บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ที่มีสาระตถะวรรณคดีและวรรณกรรม มีจำนวน 15 เรื่อง เป็นบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว จำนวน 11 เรื่อง และ บทปาฐกถาภิปรายกลุ่มจำนวน 4 เรื่อง จำแนกสาระตถะออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ สาระตถะการให้ความรู้และความรอบรู้ และสาระตถะการแสดงความคิดเห็น

ด้านสาระตถะการให้ความรู้และความรอบรู้ จำแนกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ และความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม ความรู้และความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม และการอนุรักษ์และส่งเสริมวรรณคดีและวรรณกรรม

สาระตถะการให้ความรู้ และความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม เป็นการให้ความรู้ และความรอบรู้เกี่ยวกับกำเนิดวรรณคดีไทย ความสำคัญของวรรณคดีและวรรณกรรม และวรรณคดีและวรรณกรรมไทยกับสังคม บทปาฐกถาภิปรายที่พบ ล้วนเป็นบทปาฐกถาภิปรายของครูเมธอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญ และมีชื่อเสียงทางวรรณคดีและวรรณกรรม เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เช่น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร และนายวิลาศ มณีวัต

ประเด็นความรู้และความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม แยกออกเป็น วรรณกรรมสามก๊ก ศิลปจารึก วรรณกรรมสามกษัตริย์ และงานเขียน ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ท่านเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ท่านแรก รางวัลพระเกี้ยวทองคำ ผู้ส่งเสริมภาษาไทยดีเด่น และบุคคลสำคัญของโลก สาขาศึกษา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์และสื่อมวลชน ท่านจึงถ่ายทอดความรู้และความรอบรู้ทั้งจากการศึกษา และประสบการณ์ทางวรรณกรรมของท่านเกี่ยวกับ “สามก๊ก” ได้อย่างลึกซึ้ง ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจศึกษา ท่านจึงเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อทิศทางของภาษา วรรณคดีและวรรณกรรมไทยเป็นอย่างมาก ในส่วนศิลปจารึก และวรรณกรรมสามกษัตริย์ ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร แม้ท่านจะเป็นนักคณิตศาสตร์ แต่ท่านกลับเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านจารึก ภาษา ประวัติศาสตร์ และวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นอย่างมาก อาจเพราะในช่วงวัยเยาว์ ท่านเติบโตและศึกษาขั้นต้นจากโรงเรียนต่าง ๆ ทางภาคเหนือ ทั้งที่จังหวัดแพร่และจังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ท่านเกิดความรักและสนใจศึกษาวรรณคดีและวรรณกรรมท้องถิ่น งานของท่านส่วนมากจึงมีความเกี่ยวเนื่องกับวรรณกรรมท้องถิ่น

ส่วนความรู้และความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม ประเด็นงานเขียน เป็นบทปาฐกถาภิปรายของนายวิลาศ มณีวัต ซึ่งเป็นนักเขียนที่มีผลงานประเภทต่าง ๆ จำนวนมาก จึงทำให้ถ่ายทอดความรู้และความรอบรู้ได้อย่างลุ่มลึก

ด้านสาระตถะการแสดงความคิดเห็น เป็นความคิดเห็นทางวรรณกรรมของครูเมธอาจารย์ จำแนกออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ แนวทางการพิจารณาวรรณกรรม การประเมินค่าสารคดี ข้อเสนอแนะสำหรับนักเขียน และชีวิตนักเขียนกับการตัดสินใจ

ประเด็นที่พบมากที่สุด คือ แนวทางการพิจารณาวรรณกรรม ส่วนมากเป็นบทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม ของชมรมนักอภิปราย โดยมีผู้ดำเนินรายการ มีครูเมธาจารย์หลายท่านร่วมปาฐกถาภิปราย เช่น นายนพ ปาละกะวงศ์ ณ อยุธยา เป็นนักวิชาการศึกษา นายประยัต ศ.นาคะนาท เป็นนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียง และศาสตราจารย์ คุณรัญจวน อินทรกำแหง นักวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์ มีผลงานทั้งตำราทางวิชาการ วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น วรรณกรรมวิจารณ์ สารคดี เป็นต้น แต่ละท่านเสนอแนะแนวทางในการพิจารณาวรรณกรรมในมุมมองที่หลากหลาย ครูเมธาจารย์แต่ละท่านมาจากหลากหลายอาชีพ ย่อมแสดงแนวคิดและมุมมองที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงการวรรณกรรมเป็นอย่างยิ่ง

บทที่ 5

กลวิธีการสื่อสารในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: รูปแบบกับโครงสร้าง และเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ

กลวิธีการสื่อสารในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: รูปแบบกับโครงสร้าง และเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ ในบทที่ 5 นี้ เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มุ่งศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการสื่อสารในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: รูปแบบกับโครงสร้าง และเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาปาฐกถาภิปราย ภาษาระดับข้อความ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร โดยผู้วิจัยอ่านและทำความเข้าใจเนื้อเรื่องทั้ง 30 บทปาฐกถาภิปรายโดยละเอียด แล้วบันทึกข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ลงในแบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง และเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ ในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง และเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอในวาทการปาฐกถาภิปรายมี 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง
2. กลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ

กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) รูปแบบการใช้ภาษาปาฐกถาภิปราย 2) ภาษาระดับข้อความ ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการใช้ภาษาปาฐกถาภิปราย

ผู้วิจัยได้จำแนกรูปแบบการใช้ภาษาปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ทั้ง 30 เรื่อง ตามระดับในการใช้ภาษาออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ภาษาทางการ และ 2) ภาษาไม่เป็นทางการ ดังต่อไปนี้

1.1 ภาษาทางการ สุทธิ ชัตติยะ (2552, หน้า 13) ได้กล่าวถึงการใช้ภาษาทางการไว้ว่าเป็นภาษาที่เป็นแบบแผนและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เป็นการนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับรู้ข้อมูลหรือ

ข้อเท็จจริงอย่างมีหลักวิชาการ ทั้งนี้ยังรวมถึงคำราชาศัพท์ด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกรูปแบบการใช้ภาษา ปาฐกถาภิปรายที่ใช้ภาษาทางการ คือ ภาษาพิธีการ และภาษาทางการ โดยปรากฏในบทปาฐกถาภิปราย จำนวน 7 เรื่อง ดังนี้

“ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

“ข้อควรคิดในภาษาไทย” ในพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“ภาษาไทยของเรา” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“สุนทรกถา” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

“ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

“สามัคคีธรรมสามกษัตริย์” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 7 เรื่อง มีข้อสังเกต ลักษณะภาษาทางการโดยรวม ได้แก่

1.1.1 การใช้ถ้อยคำราชาศัพท์ เมื่ออยู่ต่อหน้าพระพักตร์

1.1.2 การใช้ศัพท์บัญญัติ

1.1.3 การใช้ศัพท์วิชาการ

1.1.4 การใช้คำนำหน้านาม ตำแหน่งหรือยศ

1.1.5 การใช้คำเต็ม ไม่ใช้คำย่อ

1.1.6 ไม่มีการลงท้ายด้วย ครับ, ค่ะ

ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 12) ซึ่งใช้ภาษาทางการประเภถ้อยคำราชาศัพท์

...ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินมาร่วมการประชุมกับชุมนุมภาษาไทยครั้งนี้ เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ แต่ทั้งนี้ขอบด้วยพระราชประเพณี เพราะภาษาไทยของเรา ได้เจริญงอกงามมากด้วยอาศัยพระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชวงศ์จักรี เพราะฉะนั้นเมื่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงแสดงความสนพระราชหฤทัยในเรื่องภาษาไทยนี้แล้ว ก็เชื่อแน่ว่าเกล้าฯ ว่า ภาษาไทยคงจะเจริญงอกงาม หลักการที่พระราชทานพระบรมราโชวาทนั้น เป็นหลักที่ถูกต้องอย่างยิ่ง คิดด้วยเกล้าฯ ว่าไม่มีใครที่จะแย้ง แม้ “ศัพท์บัญญัติกร” เช่นข้าพระพุทธเจ้าก็เห็นด้วย...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงใช้ภาษาทางการโดยใช้ถ้อยคำราชาศัพท์ ดังนี้

“ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม”

“ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ”

“พระบรมราชูปถัมภ์”

“ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท”

“ทรงแสดงความสนพระราชนุททิต”

“ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม”

“พระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าฯ”

“พระราชทาน”

“พระบรมราโชวาท”

ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงใช้ถ้อยคำราชาศัพท์เพื่อทรงแสดงความขอบพระทัยและสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ทรงเสด็จเข้าร่วมประชุมชุมนุมภาษาไทย ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ภาษาไทย การที่พระมหากษัตริย์ในอดีต โดยเฉพาะในราชวงศ์จักรีที่ได้ทรงสนับสนุน ทำให้ภาษาไทยเจริญงอกงาม พระราชดำรัสและคำแนะนำที่พระองค์พระราชทานนั้น ถือเป็นหลักการที่ถูกต้อง ไม่มีใครโต้แย้งได้ แม้แต่ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาก็ยังเห็นพ้องด้วย

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ข, หน้า 4) ซึ่งใช้ภาษาทางการประเภถ้อยคำราชาศัพท์

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของประเทศไทย พระองค์เสด็จขึ้นครองราชสมบัติอย่างกะทันหันในขณะที่ยังทรงพระเยาว์ แต่ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระราชหฤทัยที่ทรงพระเมตตาอย่างยิ่งแก่ปวงประชาราษฎร์ไทย ด้วยพระราชจริยาวัตรที่งดงาม ด้วยพระสติปัญญาเฉียบแหลมและสุขุมคัมภีรภาพ ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกลและด้วยพระวิริยะอุตสาหะที่ไม่เคยทรงท้อถอย ได้พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์แก่พสกนิกรทั้งในยามปกติ และในยามที่ประสบภาวะคับขันครั้งแล้วครั้งเล่าเสมอมา ทำให้ทรงเป็นประมุขที่ประชาชนทั้งหลายจงรักภักดีอย่างจริงใจ...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาทางการ โดยใช้อ้อยคำราชาศัพท์ ดังนี้

“เสด็จ”

“ทรงพระเยาว์”

“พระอัจฉริยภาพ”

“พระราชหฤทัย”

“ทรงพระเมตตา”

“พระราชจริยาวัตร”

“พระสติปัญญา”

“สายพระเนตร”

“พระวิริยะอุตสาหะ”

“พระราชทาน”

“พระบรมราชานุเคราะห์”

“ทรงเป็น”

ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาทางการประเภทย่อยคำราชาศัพท์ เนื่องจากการกล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 พระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของประเทศไทย แม้จะเสด็จขึ้นครองราชย์ขณะทรงพระเยาว์ แต่ด้วยพระอัจฉริยภาพ พระเมตตา และพระสติปัญญาอันเฉียบแหลม พระองค์ได้พระราชทานความช่วยเหลือแก่ประชาชนเสมอ ทั้งในยามปกติและยามวิกฤต ด้วยความเพียรพยายามและความไม่ท้อถอย ทำให้ประชาชนจงรักภักดีต่อรัชกาลที่ 9 อย่างจริงใจ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 5) ซึ่งใช้ภาษาทางการประเภทย่อยคำและข้อความที่สุภาพ

...ภาษาตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว เป็นชีวิตส่วนของชาติ ฉะนั้นถึงแม้ชาติหนึ่งจะยืมคำจากอีกชาติหนึ่งมาใช้ ซึ่งก็ทำกันเป็นธรรมดา เนื่องจากเหตุประวัติศาสตร์บ้าง เหตุศาสนาบ้าง เหตุที่อยู่ใกล้ชิดกันบ้าง และเหตุที่เป็นโลกร่วมอารยธรรมปัจจุบันกันบ้าง แต่คำที่ยืมมาใช้นั้น ย่อมมาดัดแปลงเสียง และดัดแปลงตัวสะกดให้เข้ากับภาษาของเรา ให้เหมาะสมแก่อัจฉริยลักษณะแห่งภาษาของเรา จึงจะเป็นคำที่ติดและใช้กันแพร่หลาย ไม่เป็นคำที่กระเดิดและตายด้าน...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้ภาษาทางการ โดยใช้ถ้อยคำราชาศัพท์ และข้อความที่สุภาพ ดังนี้

“ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าฯ”

“ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทรงทราบฝ่าละอองพระบาท”

“พระมหากษัตริย์คุณ”

“เฉพาะพระพักตร์”

“ฯพณฯ”

“ท่านสุภาพสตรี”

“สุภาพบุรุษ”

“ข้าพเจ้า”

“นักเขียนเป็นเพื่อนที่ใกล้ชิดของข้าพเจ้า”

“ข้าพเจ้ามีโชคที่รู้จักนักเขียนหลายท่านทั่วโลก”

“พี่น้องร่วมสายโลหิต”

“โปรดอนุญาต”

ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้ภาษาทางการ โดยใช้ถ้อยคำราชาศัพท์ และข้อความที่สุภาพในการกล่าวสุนทรพจน์ เนื่องจากเป็นงานพิธีการ ที่อยู่ต่อหน้าพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และมีผู้บริหารประเทศ รวมถึงนักเขียนที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 15) ซึ่งใช้ภาษาทางการประเภทการใช้คำสุภาพและศัพท์วิชาการ

...ท่านผู้มีเกียรติ

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อ ทำความเข้าใจ สื่อความคิดของกันและกัน และทำให้สังคมมนุษย์สามารถพัฒนา สร้างความเจริญจนเป็นสังคมที่มีระบบระเบียบมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เป็นรูปแบบของมนุษย์โดยเฉพาะได้ หากไม่มีภาษามนุษย์ก็จะไม่ต่างจากสัตว์ ซึ่งมีการติดต่อสื่อสารกันได้ในขีดจำกัดมาก และไม่สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมใด ๆ ได้เลย ความเป็นมนุษย์อยู่ที่การมีภาษาใช้ ความเป็นคนไทยอยู่ที่การมีภาษาไทยใช้ การมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติของเราเอง แสดงถึงความเป็นเอกราช ส่วนการที่ตัวอักษรและตัวเลขไทยนั้น แสดงถึงความเจริญยิ่งใหญ่ของสังคมไทย...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาทางการ ประเภทการใช้คำสุภาพและศัพท์วิชาการ ดังนี้

“ท่านผู้มีเกียรติ”

“มนุษย์”

“การดำเนินชีวิต”

“ภาษาประจำชาติ”

“ความเป็นเอกราช”

ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ กล่าวเน้นถึงความสำคัญของ ภาษาในฐานะเครื่องมือที่มนุษย์ใช้สื่อสารและทำความเข้าใจกัน เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมนุษย์พัฒนาและมีระบบระเบียบเฉพาะตัว หากไม่มีภาษา มนุษย์จะไม่ต่างจากสัตว์ที่มีการสื่อสารในระดับจำกัด และไม่สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมได้ นอกจากนั้นภาษาไทยยังแสดงถึงความเป็นคนไทยและความเป็นเอกราชของชาติ ตัวอักษรและตัวเลขไทยก็สะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทย

จากที่กล่าวมาข้างต้น บทปาฐกถาภิปรายที่ใช้ภาษาทางการ มักใช้คำราชาศัพท์ คำสุภาพ และศัพท์วิชาการ อาทิ บทปาฐกถาภิปรายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้คำราชาศัพท์ เนื่องจากเป็นการแสดงปาฐกถาภิปรายที่แสดงเบื้องหน้าพระพักตร์พระมหากษัตริย์ หรือพระบรมวงศานุวงศ์ ที่ต้องระมัดระวังการใช้ภาษา บทปาฐกถาภิปรายของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้คำสุภาพและศัพท์วิชาการ เนื่องจากเป็นการแสดงปาฐกถาแก่นักวิชาการและวงการสื่อมวลชน

1.2 ภาษาไม่เป็นทางการ จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และวีรวัฒน์ อินทรพร (2565, หน้า 10) ได้แสดงความคิดเห็นโดยสรุปว่า ภาษาแบบไม่เป็นทางการหรือภาษาถิ่นแบบแผน เป็นภาษาที่ใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ ภาษาระดับกึ่งทางการ ภาษาระดับสนทนา และภาษาปาก ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกรูปแบบการใช้ภาษาปาฐกถาภิปราย ที่ใช้ภาษาไม่เป็นทางการ คือ ภาษาถิ่นทางการ ภาษาสนทนา และภาษาถิ่นเอง โดยปรากฏในบทปาฐกถาภิปรายจำนวน 23 เรื่อง ดังนี้

“ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“ภาษาไทย ภาษาแม่” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว.

คึกฤทธิ์ ปราโมช

“สามก๊ก”ในทรศนะของข้าพเจ้า ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

“ภาษาไทยของเรา” ของนายภาवास บุณนาค

“ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
 “ไปสืบคำไทย” ของศาสตราจารย์ ดร. คุณบรรจบ พันธุเมธา
 “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
 “ทำไมต้องใส่การ์ตูน” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รัชชมนี
 “ภาษาถิ่น ก็ภาษาไทย” ของนายชวน หลีกภัย
 “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
 “การเขียนหนังสือสารคดี” ของนายวิลาศ มณีวัต
 “วรรณคดีและไม่ดี” ของนายวิลาศ มณีวัต
 “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของนายวิลาศ มณีวัต
 “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน สายลม-แสงแดด” ของนาย
 วิลาศ มณีวัต
 “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของนายวิลาศ มณีวัต
 “พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย ผู้อภิปราย ได้แก่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช,
 ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี และนายแพทย์อรุณ ภาควรรณ
 ผู้ดำเนินการอภิปราย ได้แก่ ดร.อัมพร มีสุข
 “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
 “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
 “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนักอภิปราย ผู้อภิปราย ได้แก่
 นายแพทย์นพ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, นายประยัด ศ.นาคะนาท และนายเปลื้อง ณ นคร
 ผู้ดำเนินการอภิปราย นางสาววิญจนา อินทรกำแหง
 “ตลาดนวนิยายไทย” ของชมรมนักอภิปราย ผู้อภิปราย ได้แก่ นายแพทย์นพ ปา
 ลกะวงศ์ ณ อยุธยา, นายประยัด ศ.นาคะนาท, นายเปลื้อง ณ นคร และนายวิลาศ มณีวัต
 ผู้ดำเนินการอภิปราย นางสาววิญจนา อินทรกำแหง
 จากบทปาฐกถาอภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 23 เรื่อง มีข้อสังเกต
 ลักษณะภาษาไม่เป็นทางการโดยรวม ได้แก่ การใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้คำย่อ การใช้
 ภาษาปาก การใช้ภาษาสแลง ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง การใช้ภาษาถิ่น ในการยกตัวอย่างภาษาถิ่น
 และการใช้รูปประโยคที่ตัดทอน ในบทเสวนาที่สนทนากัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้
 ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในวรรณคดีของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์
 ปราโมช (2553, หน้า 91) ซึ่งใช้ภาษาไม่เป็นทางการ ประเภทการใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน
 การใช้คำย่อ การใช้ภาษาปาก การใช้ภาษาสแลง

...ก่อนหน้านี้มีท่านอาจารย์ธรรมศาสตร์คณะหนึ่งไปหาผมที่บ้าน ผมถามว่าทำไมท่านบอกจะให้ไปพูด ผมถามที่ไหน พูดเรื่องอะไร ท่านบอกจะให้พูดเรื่อง “สามก๊ก” ผมบอกก็เอาซี โอกาสอะไรอยู่ ๆ จะให้ไปพูด เรื่อง “สามก๊ก” ท่านบอกพูดเปิดการสัมมนา ท่านบอกพูดอะไรก็ได้ ผมบอกอ้อ...อย่างนี้เค้าเรียก Keynote Speech ไข่ม้อยละ คือ การพูดที่ไม่มีสาระ จะต้องพูดเป็นคนแรกเลย ท่านอาจารย์บอกไม่ใช่ แต่ผมก็รับปากว่าจะไป เพราะรู้สึกว่ามันไม่ค่อยจะยากอะไรนัก...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้ภาษาไม่เป็นทางการประเภทการใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้คำย่อ การใช้ภาษาปาก การใช้ภาษาสแลง ดังนี้

“มาทำไม”

“ก็เอาซี”

“อยู่ ๆ ”

“อ้อ...

“ไข่ม้อยละ”

“ไม่ค่อยจะยากอะไรนัก”

ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้การกล่าวถึงความเป็นมาของการกล่าวปาฐกถาในครั้งนี้ โดยใช้ภาษาไม่เป็นทางการ ประเภทการใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้คำย่อ การใช้ภาษาตลาด การใช้ภาษาสแลง ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง

ตัวอย่างบางตอนจาก “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ค, หน้า 10) ซึ่งใช้ภาษาไม่เป็นทางการ ประเภทการใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาตลาด ในบทเสวนาที่สนทนากัน

...ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: สวัสดีครับ

ประกาศ วัชรารมณ์: ขอโทษครับอาจารย์ หนังสือที่อาจารย์แตงนั่น อาจารย์ชอบหนังสืออะไรมากที่สุดครับ?

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: ตอบยากครับ แตงหลายเรื่อง มันก็ชอบทุกเรื่อง ถ้าไม่ชอบก็คงไม่แตงหรอก พูดจริง ๆ นะ มันก็ยังไม่ได้เปรียบเทียบดู แหมผมตอบไม่ได้จริง ๆ เพราะเหตุว่า หนังสือที่แตงแต่ละเล่มก็พยายามจะแตงไม่ให้มันซ้ำกันครับ เพราะฉะนั้นมันก็เลยไม่มีทางจะเปรียบเทียบกันได้

ประกาศ วัชรารณ: ครับ ขอบคุณมากครับ นี่คือนั่งสือ “เบ้งเฮ็ก” ซึ่งเรียกว่า “สามก๊กฉบับนายทุน” และเป็นหนังสือเล่มแรกของอาจารย์ อาจารย์มีมูลเหตุจูงใจอะไรบ้างครับ ที่อาจารย์และอาชีพนักการเมืองมาสู่เวทีการประพันธ์ **นะครับ** ขอทราบสักระยะครับ

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: การเมืองนี้เรียกเป็นอาชีพฟังดูก็น่าเกลียด ก็เลยเห็นจะ ะ (หัวเราะ) ความจริงก็ไม่ใช่อาชีพหรอกครับ **เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน** ผมเข้าไปเกี่ยวข้องกับทางการเมือง ก็เพราะเหตุว่าอยากจะได้ความรู้อะไรหลายอย่าง แล้วความรู้นั้นก็ เป็นประโยชน์ ในการประพันธ์ทีหลัง สมมติว่าเวลานี้ถ้าสักวันหนึ่งผมอยากจะเขียนเรื่องเกี่ยวกับ นักการเมืองในเมืองไทย บางทีผมอาจจะเขียนได้ใกล้เคียงความจริงกว่าคนอื่นที่ไม่เคยเป็น นักการเมืองมาเอง...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้ภาษาไม่ เป็นทางการประเภทการใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาตลาด ดังนี้

“พูดจริง ะ นะ”

“แหมผมตอบไม่ได้จริง ะ ”

“นะครับ”

“เห็นจะ ะ ”

“เอาอย่างนี้ก็แล้วกัน”

ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชได้ตอบคำถามของ ประกาศ วัชรารณ เกี่ยวกับผลงานการเขียนหนังสือ และแรงบันดาลใจในการเขียนหนังสือ ท่านกล่าวว่า การเมืองไม่ใช่อาชีพของท่าน แต่ท่านเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองเพื่อหาความรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเขียนหนังสือในภายหลัง โดยหากเขาต้องเขียนเรื่องเกี่ยวกับนักการเมือง ท่านอาจเขียนได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากกว่าคนที่ไม่เคยอยู่ในวงการการเมืองมาก่อน

ตัวอย่างบางตอนจาก “พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย (2505ก, หน้า 5) ซึ่ง ใช้ภาษาไม่เป็นทางการ ประเภทการใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาปาก ในบทเสวนา ที่สนทนากัน

...ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ; ที่นี้ก็ท่านผู้ใหญ่ที่ท่านข้าราชการคนหนึ่งท่านบอก ตัวเองว่าต้องมีธรรมต่าง ะ ต้องหนักแน่น ต้องอะไร แล้วท่านบอกว่าต้องมีผู้ใหญ่ชนิดนี้ เมืองไทยถึงจะเจริญ **ไฉนว่าไฉนข้อนี้?**

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: **อ้าว!** ก็ผู้ใหญ่นี้ ก็แปลว่าผู้ใหญ่มากหลายชนิดไหมล่ะ?
(หัวเราะ)

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ: ท่านบอกว่าผู้ใหญ่นี้คือผู้ใหญ่แท้จริง ท่านว่า**ยังงั้น**

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: **อ้อ** ก็แปลว่าถ้าเมืองไทยมีผู้ใหญ่มั่นก็จะเจริญ **ยังงั้น**ก็เข้าใจ
ที่นี้เราจะอธิบายได้ว่า ผู้ใหญ่คืออะไร ? มีลักษณะอย่างไร ?...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น เป็นบางส่วนของกรอภิปรายระหว่าง
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ปรากฏการใช้ภาษาไม่เป็นทางการประเภท
การใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาปาก ในบทเสวนาที่สนทนากัน ดังนี้

“ไอนั้น”

“ว่าไงคะ”

“อ้าว”

“ไหมล่ะ”

“ยังงั้น”

“อ้อ”

ตัวอย่างบางตอนจาก “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนักอภิปราย
(2505ค, หน้า 476) ซึ่งใช้ภาษาไม่เป็นทางการ ประเภทการใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้
ภาษาปาก ในบทเสวนาที่สนทนากัน

...นายประหยัด ศ. นาคะนาท: ที่นี้ที่ทำร้อยกรองอย่างที่อาจารย์เปลื้องเคยทำมาแล้ว
ก็ทำของยุคที่ผ่านมาแล้ว**ใช่ไหมครับ** - - ยังไม่ถึงยุคปัจจุบัน

นายเปลื้อง ณ นคร: ครับ ไม่ถึง

นายประหยัด ศ. นาคะนาท: **แล้วที่นี้**ในทางร้อยแก้วนี้ ฝรั่งเขาแบ่งมาถึงไหนนะ
ครับ? การแบ่งยุคต่าง ๆ ของเขาแบ่งมาถึงยุคปัจจุบันด้วย**หรือเปล่าครับ** ?

นายพน พาลกะวงศ์ ณอยุธยา: ยุคปัจจุบันเขาก็ทำเหมือนกันครับ คืออย่างของ
อังกฤษ**ยังงี้**เขามีไว้ที่เดียว หนังสือที่เขาแต่งไว้เรียกว่า “ประวัติของนวนิยายอังกฤษ” เขาทำ
ตั้งแต่เริ่มต้น มาถึงที่เรียก contemporary จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

นายประหยัด ศ. นาคะนาท: หมายถึงหลังจากยุคพระนางวิคตอเรียหรือครับ?

นายพน พาลกะวงศ์ ณอยุธยา: มีครับ **มีเรื่อยมา** มีมาจนถึงเกือบ**ทุกวันนี้** ยุค
วิคตอเรียนะเป็นยุคที่ใหญ่มากเพราะมันกินระยะเวลายาว

นายประหยัด ศ. นาคะนาท: สำหรับวินั้นเราก็ได้แบ่งเป็นสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงรัตนโกสินทร์...

นายณพ ปาลกะวงศ์ ณอยุธยา: ครับ เราแบ่งตามรัชกาล

นายประหยัด ศ. นาคะนาท: แต่ว่าทางนวนิยายนี้ผมว่า มันมีติดต่อยึดเยื้อกันมาเรื่อย...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาปาก ในบทเสวนาที่สนทนากัน ดังนี้

“ใช่ไหมครับ”

“แล้วที่นี่”

“หรือเปล่า”

“มีเรื่อยมา”

“ยังงี้”

“มีเรื่อยมา”

“ทุกวันนี้”

“นะ”

“มาเรื่อย”

ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น นายประหยัด ศ. นาคะนาท สนทนากับนายเปลื้อง ณ นคร และนายณพ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา โดยมีเนื้อความเกี่ยวกับการแบ่งยุคของวรรณกรรม เช่น ในอังกฤษมีการบันทึกประวัตินวนิยายตั้งแต่ยุคเริ่มต้นถึงยุคร่วมสมัย (contemporary) โดยนายณพ อธิบายเพิ่มเติมว่า ยุคพระนางวิคตอเรีย (ยุควิคตอเรียน) ของอังกฤษเป็นยุคที่มีความสำคัญมากเพราะมีระยะเวลาที่ยาวนาน สำหรับวรรณกรรมไทย กวีนิพนธ์ได้แบ่งตามยุคประวัติศาสตร์ เช่น ยุคกรุงศรีอยุธยาและยุครัตนโกสินทร์

ตัวอย่างบางตอนจาก “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของวิลาศ มณีวัต (2540ก, หน้า 76) ซึ่งใช้ภาษาไม่เป็นทางการ ประเภทการใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาปาก

...ทายาทของ “ไม้เมืองเดิม” เคยมาเล่าให้ผมฟังว่า ในตอนใกล้จะสิ้นใจนั้น “ไม้เมืองเดิม” ไม่มีสมบัติอะไร นอกจากมุ้งเก่า ๆ หลังหนึ่ง ซึ่งเหม็นสาบเต็มที

“ยาขอบ” ซึ่งตอนหนุ่ม ๆ เคยรย่นักกรยหนานั้น เมื่อใกล้จะสิ้นชีวิต ถึงกับต้องขอเบิกเงินค่าทำศพมาใช้ก่อน นิสัยเบิกเงินล่วงหน้ายังใช้กันอยู่ในวงการประพันธ์ แม้จนเดี๋ยวนี้

นี่คือชีวิตของนักเขียน ซึ่งใคร ๆ ก็อยากจะเป็นกันนักกันหนา ผมจึงอยากจะเตือนเอาไว้ว่า

ยาสินาริ คาวาบาตะนั้นฆ่าตัวตาย เฮมมิงเวย์ก็ฆ่าตัวตาย ทั้ง ๆ ที่สองคนนี้เป็น
นักเขียนระดับโนเบลไพรซ์

ส่วน เวอร์จิเนีย วูล์ฟของอังกฤษนั้น เติบโตทะเลจนน้ำตาย หายไปเลย

ต่อลสตอยไปนอนตายอยู่ข้างถนน เหมือนขอทานที่น่าสงสารคนหนึ่ง ใครอยากจะ
ตายแบบนี้ ก็เชิญมาเป็นคนเขียน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายนิลาธิวัฒน์ ใช้รูปแบบภาษาไม่เป็น
ประเภทการใช้ภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาปาก ดังนี้

“มึงเก่า ๆ หลังหนึ่ง”

“เหม็นสาบเต็มที”

“รวนนักรวนหนา”

“อยากจะเป็นกันนักกันหนา”

“จมน้ำตาย”

“หายไปเลย”

ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น นายนิลาธิวัฒน์ กล่าวถึง ถึงชีวิตที่ยากลำบากและความ
ทุกข์ทรมานของนักเขียน แม้บางคนจะเคยประสบความสำเร็จ แต่สุดท้ายก็ต้องเผชิญกับความยากจน
หรือชีวิตที่น่าอนาถ นายนิลาธิวัฒน์ จึงเตือนผู้อ่านว่า การเป็นนักเขียนอาจไม่ใช่เส้นทางที่โรแมนติค
และสวยงามอย่างที่หลายคนคิด

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบการใช้ภาษาปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทย
ของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง จำแนกตามระดับในการใช้ภาษาได้ 2 ประเภท ได้แก่ ภาษาทางการ
และภาษาไม่เป็นทางการ

ภาษาทางการ เป็นบทปาฐกถาภิปรายที่ต้องระมัดระวังการใช้ภาษาอย่างเหมาะสม
ใช้ในวาระและโอกาสที่เป็นทางการ เช่น เบื้องหน้าพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ครูเมธา
จารย์ที่มักใช้ภาษาทางการในปาฐกถาภิปรายเสมอ เช่น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

ภาษาไม่เป็นทางการ เป็นการใช้ภาษาในวาระและโอกาสที่ไม่เป็นทางการ มีการใช้
คำย่อ ภาษาปาก ภาษาสแลง ภาษาถิ่น หรือประโยคที่ตัดทอน ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง บางครั้งมี
มุขตลกแทรก ครูเมธาจารย์ที่มักใช้ภาษาไม่เป็นทางการในปาฐกถาภิปราย เช่น นายนิลาธิวัฒน์
นอกจากนั้นยังปรากฏภาษาไม่เป็นทางการ ในปาฐกถาภิปรายกลุ่มมากกว่าปาฐกถาภิปรายเดี่ยว อาจ
เนื่องมาจากปาฐกถาภิปรายกลุ่ม เป็นการพูดในบรรยากาศการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

2. ภาษาระดับข้อความ

วรวรรณ ศรียาภัย (2556, หน้า 199) กล่าวถึง ภาษาระดับข้อความ คือ “ถ้อยความ เกี่ยวเนื่อง” และ “วาทกรรม” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “discourse” ยังมีศัพท์อื่น ๆ อีกหลายคำ ได้แก่ ข้อความต่อเนื่อง, ภาษาระดับข้อความ, วจนะ, ปริเฉท, ข้อความ, ระบบข้อความ แนวคิดในการวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ การเริ่มต้นและการลงท้าย การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ และการเชื่อมโยงความ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จำแนกภาษาระดับข้อความในบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) การเริ่มต้นและการลงท้าย 2) การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง 3) การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ และ 4) การเชื่อมโยงความ ดังต่อไปนี้

2.1 การเริ่มต้นและการลงท้าย

ผู้วิจัยได้จำแนกการเริ่มต้นและการลงท้าย ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ภาษาแสดงการเริ่มต้น และ 2) ภาษาแสดงการลงท้าย ดังต่อไปนี้

2.1.1 ภาษาแสดงการเริ่มต้น วรวรรณ ศรียาภัย (2563, หน้า 6-38) กล่าวว่า การเริ่มต้นสื่อสาร เมื่อสื่อสารด้วยการพูด สามารถใช้ได้ทั้งวจนภาษาและอวจนภาษา วจนภาษา เช่น กล่าวคำทักทายหรือคำขึ้นต้นตามปกติแล้ว อวจนภาษา เช่น การไหว้ การโค้งคำนับ หรือกิริยาอาการ หากเป็นการเขียนใช้เฉพาะวจนภาษา เช่น คำคม สุภาษิต สำนวน บทประพันธ์ หรือบรรยายขึ้นอยู่กับผู้เขียน

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และจำแนกภาษาแสดงการเริ่มต้นบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ 1) การใช้ถ้อยคำทักทายทั่วไป และ 2) การใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1) การใช้ถ้อยคำทักทายทั่วไป บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ถ้อยคำทักทายทั่วไป จำนวน 8 เรื่อง ดังต่อไปนี้

“ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

“สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

“ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์

ปราโมช

“ตลาดนวนิยายไทย” ของชมรมนักอภิปราย

“นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนักอภิปราย

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของ พล.อ. เปรม

ติณสุตานนท์

“ภาษาไทยของเรา” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“ไปสืบคำไทย” ของศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 8 เรื่อง ปรากฏภาษาแสดงการเริ่มต้น โดยการใช้ถ้อยคำทักทายทั่วไป จำนวน 3 คำ ได้แก่ คำว่า “ขอเดชะ”, “สวัสดี” และ “เรียน” ดังต่อไปนี้

“ขอเดชะ” จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 8 เรื่อง ปรากฏการใช้คำว่า “ขอเดชะ” ในบทปาฐกถาภิปรายจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และ “สุนทรกถา” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่ใช้ภาษาพิธีการ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงประทับอยู่ในสถานที่ที่มีการปาฐกถาภิปรายแห่งนั้นด้วย ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 12)

...ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินมาร่วมการประชุมกับชุมนุมภาษาไทยครั้งนี้ เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ แต่ทั้งนี้ขอบด้วยพระราชประเพณี เพราะภาษาไทยของเรา ได้เจริญงอกงามมากก็ด้วยอาศัยพระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชวงศ์จักรี เพราะฉะนั้นเมื่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงแสดงความสนพระราชหฤทัยในเรื่องภาษาไทยนี้แล้ว ก็เชื่อแน่ว่าเกล้าฯ ว่า ภาษาไทยคงจะเจริญงอกงาม หลักการที่พระราชทานพระบรมราโชวาทนั้น เป็นหลักที่ถูกต้องอย่างยิ่ง คิดด้วยเกล้าฯ ว่าไม่มีใครที่จะแย้ง แม้ “ศัพท์บัญญัติกร” เช่นข้าพระพุทธเจ้าก็เห็นด้วย...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น เป็นการใช้คำขึ้นต้นของพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงใช้คำขึ้นต้น “ขอเดชะ” เพื่อเริ่มต้นการกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ทรงเสด็จเข้าร่วมประชุมชุมนุมภาษาไทย

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรกถา” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553, หน้า 8)

“ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าฯ

ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทรงทราบฝ่าละอองพระบาท

าพณฯ

ท่านสุภาพสตรี และสุภาพบุรุษ

ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างสูงที่ได้มาปรากฏตัวในงานชุมนุมที่มีชื่อเสียงในคืนนี้ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ และท่ามกลางนักเขียนผู้มีชื่อเสียงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในฐานะที่เป็นคนไทย ข้าพเจ้ารู้สึกเบิกบานใจและเมื่อย่างยิ่งเมื่อ อยู่เฉพาะพระพักตร์พร้อมด้วยบรรดานักเขียนรอบ ๆ ข้าพเจ้า ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าชีวิตเกือบจะสมบูรณ์...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏภาษาแสดงการเริ่มต้น โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้คำทักทายทั่วไปที่เป็นคำราชาศัพท์ ได้แก่ คำว่า “ขอเดชะ” เนื่องจากเป็นการพูดเบื้องหน้าพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 แล้วจึงตามด้วยคำเรียกแทนชื่อ ในโอกาสที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ทำหน้าที่เป็นผู้กล่าวในฐานะนักเขียนรับเชิญ ในพิธีพระราชทานรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ในปีพุทธศักราช 2526 ณ กรุงเทพมหานคร

“สวัสดี” จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 8 เรื่อง ปรากฏการใช้คำว่า “สวัสดี” ในบทปาฐกถาภิปรายจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช “ตลาดนวนิยายไทย” และ “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนักอภิปราย โดยเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่ใช้ภาษาถึงทางการขึ้นต้นด้วย “สวัสดี” แล้วตามด้วย “ครับ, ค่ะ” เพื่อแสดงความสุภาพ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนักอภิปราย (2505ข, หน้า 462)

...นางสาวรัญจวน อินทรกำแหง: **สวัสดี**ค่ะ-คุณผู้ร่วมวงสนทนาทุกท่าน เช้าวันนี้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยก็จะคุยกันเรื่องหนังสืออีกเช่นเคย ดังที่ได้เรียนไว้คราก่อนว่าเราจะพูดกันเรื่องนวนิยายต่อ เมื่อคราวที่แล้วเราพูดกันถึงหลักของนวนิยายที่ดีโดยทั่ว ๆ ไปแล้วก็ได้กล่าวถึงนวนิยายของต่างประเทศบ้างเล็กน้อย เพราะฉะนั้น เช้าวันนี้เราจะกลับมาพูดถึงนวนิยายในตลาดหนังสือของเมืองไทย เรื่อง นวนิยายในตลาดหนังสือของเมืองไทย...

และตัวอย่างบางตอนจาก “ตลาดนวนิยายไทย” ของชมรมนักอภิปราย (2505ข, หน้า 490)

...นางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง: **สวัสดี**ค่ะ คุณผู้ร่วมวงสนทนาทุกท่าน เข้าวันนี้ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยก็นำรายการ “คุยกันเรื่องหนังสือ” มาพบกันอีกเช่นเคย ดังที่ดิฉันได้เรียนไว้ตั้งแต่เดือนที่แล้วว่า ในเดือนนี้คือในเข้าวันอาทิตย์วันนี้ เราจะได้พูดคุยกันถึงเรื่องนวนิยายในตลาดของเมืองไทย คือในตลาดหนังสือของเมืองไทยต่อ แล้วก็คิดว่าเราจะจบเรื่องนวนิยายให้บริบูรณ์ในวันนี้เท่าที่เราจะทำได้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบถกการใช้ภาษาเริ่มต้นบทปาฐกถาภิปรายโดยนางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง ใช้คำว่า “สวัสดี” แล้วจึงตามด้วย “ค่ะ” เพื่อแสดงความรู้สึกภาพ ในการทักทายผู้ร่วมวงสนทนา รายการ “คุยกันเรื่องหนังสือ” ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ค, หน้า 109)

...**สวัสดี**ครับ ท่านผู้ชมรายการวรรณกรรมวันนี้ ได้เชิญอาจารย์หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเป็นนักประพันธ์ที่คุ้น ๆ กำลังคิดถึงอยู่ อาจารย์คึกฤทธิ์ได้ฉายาจากต่างประเทศว่า เป็นทั้งบัณฑิตและศิลปิน และขณะนี้ท่านเป็นนักประพันธ์คนเดียวที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นสูง เมื่อเร็ว ๆ นี้ ลอนดอนไหมหนังสือพิมพ์ชั้นนำของอังกฤษ ก็ได้ลงรูปและประวัติของอาจารย์ไว้ในคอลัมน์บุคคลที่น่าสนใจของโลกคนหนึ่ง นี่ก็เป็นข่าวดีในวงการประพันธ์นะครับ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ประกาศ วัชรภรณ์ ใช้ภาษาเริ่มต้นบทปาฐกถาภิปรายโดยใช้ถ้อยคำทักทายทั่วไป ได้แก่ คำว่า “สวัสดี” ในการทักทายผู้ชมในรายการ “วรรณกรรม”

“เรียน” จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 8 เรื่อง ปราบถกการใช้คำว่า “เรียน” ในบทปาฐกถาภิปรายจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ “ไปสืบคำไทย” ของ ศาสตราจารย์ ดร. คุณบรรจบ พันธุเมธา “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” และ “ภาษาไทยของเรา” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ โดยเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่ใช้ภาษาทาง

การ และกึ่งทางการ ขึ้นต้นด้วย “เรียน” แล้วตามด้วยการใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ เพื่อแสดงการให้เกียรติผู้ร่วมสนทนา ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ข, หน้า 4)

...เรียน อธิการบดี และผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ผมมีความภูมิใจอย่างยิ่ง ที่อธิการบดีกรุณากำหนดหัวข้อบรรยายอันเป็นสิริมงคลแก่พวกเราทุกคน เรื่องที่เกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นั้น คนไทยทั้งมวลต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม และทราบดีเกือบทุกเรื่องที่พระองค์ทรงปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม แต่เรื่องที่ทรงห่วงใยและห่วงแทนภาษาไทยนั้นยังมีผู้รู้ไม่กว้างขวางนัก จึงเป็นโอกาสเหมาะที่เรานำเรื่องนี้มาพูดกันเพื่อแผ่พระบารมีให้ไพศาลสืบไป...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐาภาษาแสดงการเริ่มต้น โดย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาแสดงการเริ่มต้นแบบเป็นทางการ โดยใช้คำว่า “เรียน” ในการทักทาย แล้วจึงตามด้วยคำแทนชื่อ “อธิการบดี และผู้มีเกียรติทั้งหลาย” แก่ผู้เข้าร่วมรับฟังปาฐกถาพิเศษในการอภิปรายทางวิชาการ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 14)

“เรียน ประธานมูลนิธิ และผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ผมขอขอบคุณประธานมูลนิธิที่ได้กรุณาเชิญผมมาพูดอีกครั้งหนึ่ง ผมขอโทษที่ไม่ได้พูดตามหัวข้อเรื่องที่ประธานขอให้พูด ผมได้เรียนประธานว่าผมจะไม่พูดเรื่องที่เจาะจงกับสื่อมวลชนโดยเฉพาะ เพราะผมคิดว่าเรื่องนั้นจะมีการเสวนากันในวันนี้อยู่แล้ว...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐาภาษาแสดงการเริ่มต้น โดย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาแสดงการเริ่มต้นแบบเป็นทางการ โดยใช้คำว่า “เรียน” ในการทักทาย แล้วจึงตามด้วยคำแทนชื่อ “ประธานมูลนิธิ และผู้มีเกียรติทั้งหลาย” แก่ผู้เข้าร่วมรับฟังปาฐกถาพิเศษในการสัมมนา ของมูลนิธิเพชรภาษา

ตัวอย่างบางตอนจาก “ไปสืบคำไทย” ของคุณบรรจบ พันธุเมธา (2538, หน้า 48)

“เรียน ท่านสาราณียกร ที่นับถือ

จดหมายที่แจ้งว่าจะมีการออกวารสารของสมาคมภาษาและหนังสือ เพิ่งมาถึงดิฉัน
เมื่อวันสองวันนี่เอง จดหมายไปติดอยู่ที่เมืองนาย เขาต้องส่งต่อมาที่นี้อีกทีหนึ่ง หนทางจาก
เมืองนายมาเมืองห้วยโก๋นกว่า 200 ไมล์ เมล์ก็ไม่ได้มีทุกวัน...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราภูกภาษาแสดงการเริ่มต้น โดย
ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธาใช้ภาษาแสดงการเริ่มต้นแบบกึ่งทางการ ตามขนบรูปแบบ
จดหมาย โดยใช้คำว่า “เรียน” ในการทักทาย แล้วจึงตามด้วยคำแทนชื่อ “ท่านสาราณียกร”

2) การใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของ
ครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปราภูกการใช้ คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ จำนวน 8 เรื่อง ดังต่อไปนี้

ตาราง 24 แสดงบทปาฐกถาภิปรายที่มีภาษาแสดงการเริ่มต้น ด้วยการใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก	คำเรียกชื่อหรือ คำแทนชื่อ
1	วัฒนธรรมไทยกับ ยุคโลกาภิวัตน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	- ท่านนายกสภามหาวิทยาลัย - ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย
2	ภาษาไทย ภาษาแม่	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	- เลขาธิการคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ - ประธานมูลนิธิเพชรภาษา - ผู้มีเกียรติทั้งหลาย
3	วัฒนธรรมไทย-สมบัติ ไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	- ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย
4	วรรณคดีไทยกับสังคม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	- ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด - คณะจารย์ - นักศึกษา - ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย
5	“สามก๊ก” ในวรรณคดี ของข้าพเจ้า	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	- ท่านอธิการบดี - ท่านอาจารย์ - ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ตาราง 23 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก	คำเรียกชื่อหรือ คำแทนชื่อ
6	ภาษาถิ่น ก็ภาษาไทย	นายชวน หลีกภัย	- ท่านนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ - สมาชิกของสมาคมฯ - ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ทั้งหลาย
7	พูดได้ตามใจ	ชมรมนักอภิปราย	- ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย
8	ชีวิตว่าเหวของนักเขียน	นายวิลาศ มณีวัต	- ท่านนายกสโมสรดารี่ - ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

จากตาราง 23 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 8 เรื่อง ปรากฏภาษาแสดงการเริ่มต้น โดยการใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ ได้แก่

“ท่านนายกสภามหาวิทยาลัย”

“ผู้มีเกียรติทั้งหลาย”

“ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย”

“ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทั้งหลาย”

“เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ”

“ประธานมูลนิธิเพชรภาษา”

“ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด”

“คณาจารย์”

“นักศึกษา”

“ท่านอธิการบดี”

“ท่านอาจารย์”

“ท่านนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์”

“สมาชิกของสมาคมฯ”

“ท่านนายกสโมสรดารี่”

ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ”, “ประธานมูลนิธิเพชรภาษา” และ “ผู้มีเกียรติทั้งหลาย” จาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 44) ดังข้อความต่อไปนี้

...เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ประธานมูลนิธิเพชรภาษาและผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ผมขอขอบคุณประธานมูลนิธิฯ ที่กรุณาเชิญผมมาแสดงปาฐกถา เรื่อง “ภาษาไทย ภาษาแม่” ในวันนี้ ต่อที่ประชุมซึ่งมากไปด้วยผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางภาษาเป็นส่วนใหญ่...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาแสดงการเริ่มต้น โดยการใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ ได้แก่ คำว่า “เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ” “ประธานมูลนิธิเพชรภาษา” และ “ผู้มีเกียรติทั้งหลาย”

“ท่านผู้มีเกียรติ” จาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 15) ดังข้อความต่อไปนี้

...ท่านผู้มีเกียรติ

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อ ทำความเข้าใจ สื่อความคิดของกันและกัน และทำให้สังคมมนุษย์สามารถพัฒนา สร้างความเจริญจนเป็นสังคมที่มีระบบระเบียบมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เป็นรูปแบบของมนุษย์โดยเฉพาะได้ หากไม่มีภาษามนุษย์ก็จะไม่ต่างจากสัตว์...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาแสดงการเริ่มต้น โดยการใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ ได้แก่ คำว่า “ท่านผู้มีเกียรติ”

“ท่านอธิการบดี”, “ท่านอาจารย์” และ “ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย”

จาก “สามก๊ก ในทหระณะของข้าพเจ้า”ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 91) ดังข้อความต่อไปนี้

...ท่านอธิการบดีและท่านอาจารย์และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ก่อนหน้านี้มีท่านอาจารย์ธรรมศาสตร์คณะหนึ่งไปหาผมที่บ้าน ผมถามมาทำไม ท่านบอกจะให้ไปพูด ผมถามที่ไหน พูดเรื่องอะไร ท่านบอกจะให้พูดเรื่อง “สามก๊ก” ผมบอกก็เอาซี โอกาสอะไรอยู่ ๆ จะให้ไปพูด เรื่อง “สามก๊ก” ท่านบอกพูดเปิดการสัมมนา ท่านบอกพูดอะไรก็ได้ ผมบอกอ้อ...อย่างนี้เค้าเรียก Keynote Speech ใช่มั้ยละ คือ การพูดที่ไม่มีสาระ จะต้องพูดเป็นคนแรกเลย ท่านอาจารย์บอกไม่ใช่ แต่ผมก็รับปากว่าจะไป เพราะรู้สึกว่ามันไม่ค่อยจะยากอะไรนัก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้ภาษาแสดงการเริ่มต้น โดยการใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ ได้แก่ คำว่า “ท่านอธิการบดีและท่านอาจารย์และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย”

“ท่านนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์”, “สมาชิกของสมาคมฯ” และ “ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทั้งหลาย” จาก “ภาษาถิ่นกึ่งภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 23) ดังข้อความต่อไปนี้

...ท่านนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาชิกของสมาคมฯ ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทั้งหลาย ผมต้องขอออกตัวเสียก่อนเพื่อความสบายใจของผมเองว่า ที่ผมรับมาบรรยายพิเศษนั้นเหตุผลประการหนึ่งคือ ความเกรงใจต่อนายกสมาคมฯ ผมไม่อยู่ในฐานะหรือวิสัยที่จะเป็นผู้บรรยายพิเศษเพื่อเป็นความรู้แก่ท่านทั้งหลายได้เลย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายชวน หลีกภัย ใช้ภาษาแสดงการเริ่มต้น โดยการใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ ได้แก่ คำว่า “ท่านนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์” “สมาชิกของสมาคมฯ” และ “ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทั้งหลาย”

“ท่านนายกสโมสรโรตารี” และ “ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย” จาก “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของวิลาศ มณีวัต (2540จ, หน้า 34) ดังข้อความต่อไปนี้

“...ท่านนายกสโมสรโรตารี และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างสูงที่ได้รับเชิญมาพูดที่นี่ในวันนี้ แต่ขอกราบเรียนว่า ผมเองนั้นเป็นนักเขียน มิใช่นักพูด ดังนั้นถ้าจะมีตอนใดที่พูดไปไปบ้าง ก็โปรดให้อภัยด้วย...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายนายวิลาศ มณีวัต ใช้ภาษาแสดงการเริ่มต้น โดยการใช้คำเรียกชื่อหรือคำแทนชื่อ ได้แก่ คำว่า “ท่านนายกสโมสรโรตารี” และ “ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย”

2.1.2 ภาษาแสดงการลงท้าย วรวรรณ์ ศรียาภัย (2563, หน้า 6-38) กล่าวว่า การลงท้ายเป็นกระบวนการปิดการสื่อสารในครั้งนั้น ๆ หากเป็นการพูดใช้ได้ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา วัจนภาษา เช่น สวัสดี ขอบคุณ ไปก่อน ไปนะ ไปละ โชคดี แล้วเจอกันใหม่ ซึ่งอาจใช้ควบคู่กับอวัจนภาษา เช่น การไหว้ การโค้งคำนับ หรือการโบกมือลา ส่วนการลงท้ายใช้การลงท้าย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และจำแนกภาษาแสดงการเริ่มต้นบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ 1) การใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป และ 2) การใช้สัมผัสสารสรุปความ ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1) การใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป การใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป เช่น สวัสดี ขอบคุณ ไปก่อน ไปนะ ไปละ โชคดี แล้วเจอกันใหม่ บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป จำนวน 14 เรื่อง ดังต่อไปนี้

ตาราง 25 แสดงบทปาฐกถาภิปรายที่มีภาษาแสดงการลงท้าย ด้วยการใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก	ถ้อยคำลงท้าย
1	ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	- ขอบคุณและสวัสดี
2	วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	- ขอบคุณ
3	ภาษาไทยของเรา	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	- ขอบคุณ
4	ภาษาไทย ภาษาแม่	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	- ขอบคุณและสวัสดี
5	วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย	พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์	- ขอบคุณและสวัสดี
6	วรรณคดีไทยกับสังคม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	- ขอบพระคุณครับ
7	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับ วงวรรณกรรม	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	- มีโชคชัยครับ
8	สุนทรภะ	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช	- ขอบคุณ
9	พูดได้ตามใจ	ชมรมนักอภิปราย	- สวัสดีค่ะ ขอบพระคุณมากค่ะ
10	ชีวิตว่าเหวของนักเขียน	นายวิลาศ มณีวัต	- ขอขอบคุณครับ

ตาราง 24 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อบทปาฐกถาภิปราย	องค์ปาฐก	ถ้อยคำลงท้าย
11	การเขียนหนังสือสารคดี	นายวิลาศ มณีวัต	- ขอขอบคุณ
12	เขียนหนังสือเพราะเงินหรือ เพราะรัก	นายวิลาศ มณีวัต	- ขอขอบคุณครับ
13	ตลาดนวนิยายไทย	ชมรมนักอภิปราย	- ขอขอบคุณค่ะ สวัสดิ์ ค่ะ
14	นวนิยายในตลาดหนังสือ เมืองไทย	ชมรมนักอภิปราย	- ขอขอบคุณค่ะ สวัสดิ์ค่ะ

จากตาราง 24 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง
14 เรื่อง ปรากฏภาษาแสดงการลงท้ายด้วยการใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป ได้แก่ คำว่า

“ขอบคุณ”

“ขอบคุณและสวัสดิ์”

“ขอขอบคุณ”

“ขอบพระคุณครับ”

“ขอบคุณค่ะ สวัสดิ์ค่ะ”

“สวัสดิ์ค่ะ ขอบพระคุณมากค่ะ”

“มีโชคชัยครับ”

ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ขอบคุณและสวัสดิ์” จาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการ
โทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 39) ดังข้อความต่อไปนี้

“ขอขอบคุณเลขาธิการคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติอีกครั้งหนึ่ง หวังว่า
การพูดของผมจะเป็นประโยชน์บ้าง **ขอบคุณและสวัสดิ์**”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาแสดง
การลงท้าย ด้วยการ ใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป ได้แก่ คำว่า “ขอบคุณและสวัสดิ์”

“ขอบคุณและสวัสดิ์” จาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณ
สูลานนท์ (2544ค, หน้า 92) ดังข้อความต่อไปนี้

“สุดท้ายผมขอขอบคุณท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายที่กรุณาให้ความร่วมมือในการแสดงปาฐกถาที่ผมได้มาจากประสบการณ์ในวันนี้ หวังว่าการพูดของผมจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายบ้างตามสมควร **ขอบคุณและสวัสดิ์**”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาแสดงการลงท้าย ด้วยการใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป ได้แก่ คำว่า “ขอบคุณและสวัสดิ์”

“**ขอขอบคุณครับ**” จาก “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของวิลาศ มณีวัต (2540จ, หน้า 38) ดังข้อความต่อไปนี้

...สำหรับตัวผมเอง ก็อยากจะสารภาพเสียเลยในที่นี้ว่าเป็นคนว่าเหวมาแต่เด็ก และเป็นคนขี้เหงาเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้อุตส่าห์รับเชิญ ดร. นิพนธ์ ศศิธรมาเชียงใหม่วันนี้ก็เพราะกำลังเหงาอยู่ เพราะผมทราบดีว่าเชียงใหม่อบอุ่นด้วยน้ำใจ เป็นเมืองที่ใครมาถึงแล้วก็หายเหงา ไม่มีความว่าเหวอีกต่อไป และเมื่อผมได้พูดมาจนหายว่าเหวเช่นนี้แล้ว ก็ขออนุญาตจบแต่เพียงนี้**ขอขอบคุณครับ**

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ใช้ภาษาแสดงการลงท้าย ด้วยการใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป ได้แก่ คำว่า “ขอขอบคุณครับ”

“**ขอขอบคุณ สวัสดิ์ค่ะ**” จาก “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนักอภิปราย (2505ค, หน้า 448) ดังข้อความต่อไปนี้

...นางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง: ค่ะ รู้สึกขอบคุณอาจารย์ ที่ได้ชี้ให้เห็นออกมาในที่นี้ว่า การเขียนหรืองานประพันธ์ของท่านผู้ใด ที่มีส่วนสัมพันธ์กับตัวนักประพันธ์ผู้นั้นเป็นอันมากทีเดียว คือมีอิทธิพลหรือเป็นผลสะท้อนออกมาในงานของตนนั่นเอง เช่น “ดอกไม้สด” นี้ก็ได้เป็นผลสะท้อนออกมาในหนังสือของ “ดอกไม้สด” เอง เวลาหมดเสียแล้ว เพราะฉะนั้นก็ต้องขอจบเรื่องการคุยเรื่องนวนิยายในเช้าวันนี้แต่เพียงเท่านี้ก่อนค่ะ **ขอขอบคุณ สวัสดิ์ค่ะ**

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นางสาวรัฐจวน อินทรกำแหง ใช้ภาษาแสดงการลงท้าย ด้วยการใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป ได้แก่ คำว่า “ขอขอบคุณ สวัสดิ์ค่ะ”

“**สวัสดิ์ค่ะ ขอบพระคุณมากค่ะ**” จาก “พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย (2505ก, หน้า 55) ดังข้อความต่อไปนี้

...ดอคเตอร์อัมพร มีสุข: ค่ะ ดิฉันคิดว่าสำหรับพวกเราห้าคนที่คุ้นเคยกับพุทธเมื่อกี้นี้ นะคะเห็นพ้องต้องกันในเรื่องนี้ แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าท่านผู้ฟังจะต้องเห็นด้วยนะคะ แต่นี่ก็เป็นข้อคิดที่เรานำมาฝากท่านทั้งหลาย เพราะฉะนั้นสำหรับวันนี้ดิฉันก็คิดว่าเป็นการ สมควรแก่เวลาแล้ว ถ้าจะพูดกันอีกรู้สึกว่าอีกสี่ท่านนี้ก็คงจะมีเรื่องที่จะพูดอีกมาก ดิฉันก็ขอ ถู้อโอกาสปิดการอภิปรายด้วยความขอบพระคุณท่านผู้ฟังทุก ๆ ท่านที่กรุณาสนใจมาฟัง และฟังอยู่ด้วยความอดทนพอสมควร **สวัสดิ์ค่ะ ขอบพระคุณมากค่ะ** (ปรบมือ)”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ดอคเตอร์อัมพร มีสุข ใช้ภาษาแสดงการ ลงท้าย ด้วยการใช้อ้อยคำลงท้ายทั่วไป ได้แก่ คำว่า “สวัสดิ์ค่ะ ขอบพระคุณมากค่ะ”

2) การใช้สัมพันธสารสรุปความ

ภาษาแสดงการลงท้ายด้วยการใช้สัมพันธสารสรุปความ อาจทำได้ด้วย วิธีการ ต่าง ๆ เช่น ฝากให้คิด สั่งสอน และย้ำความสำคัญ บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครู เมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้อ้อยคำลงท้ายทั่วไป จำนวน 11 เรื่อง ดังต่อไปนี้

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของ พล.อ. เปรม
ติณสูลานนท์

“ภาษาไทยของเรา” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์
“ข้อควรคิดในภาษาไทย” ในพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิป
พงศ์ประพันธ์

“ภาษาถิ่น ก็ภาษาไทย” ของนายชวน หลีกภัย
“ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา
“ทำไมต้องใส่การ์ด” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กฤษณา รักษมณี
“ภาษาไทยของเรา” ของนายภาวาส บุญนา
“ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
“ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ
นคร

“ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร
“ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน สายลม-แสงแดด”
ของนายวิลาศ มณีวัต

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 11 เรื่อง ปรากฏ ภาษาแสดงการลงท้ายด้วยการใช้สัมพันธสารสรุปความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า” ของประเสริฐ ณ นคร (2541ข, หน้า 97)

“...บัดนี้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้ปริญญาโทดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ทางประวัติศาสตร์ แก่ข้าพเจ้าและสภามหาวิทยาลัยยกย่องว่า ข้าพเจ้าเป็นนักวิจัยดีเด่นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ประจำปี พ.ศ. 2531 โดยพิจารณาผลการค้นคว้าอันต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานปี เรื่องเป็นที่ทราบกันทั่วไป เช่นนี้ ข้าพเจ้าจึงมีฐานะที่จะยืนเป็นนักอ่านศิลาจารึกด้วยความสบายใจสืบไปได้”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ใช้ภาษาแสดงการลงท้ายด้วยการสรุปความที่พูด โดยกล่าวถึงความสำคัญถึงการได้รับการยอมรับ และเกียรติยศจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มอบปริญญาโทดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ด้านประวัติศาสตร์ให้ท่าน และสภามหาวิทยาลัยยกย่องให้ท่านเป็นนักวิจัยดีเด่นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีประจำปี พ.ศ. 2531 โดยพิจารณาจากผลงานวิจัยที่ต่อเนื่องมายาวนาน ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร จึงรู้สึกมั่นใจในการยืนหยัดในฐานะนักอ่านศิลาจารึกต่อไป

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 58)

“ถ้ากลับมาถามว่า “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” คงตอบว่า คงต้องวัดกันที่การสื่อความหมายว่าผู้เขียนสื่อได้ตามต้องการหรือเปล่า แล้วสื่ออย่างมีลีลางดงามหรือไม่ ซึ่งการที่จะบรรลุเป้าหมายเช่นนั้นได้ คงจะต้องใช้กระบวนการสร้างภาษา โดยหลักภาษาด้วย”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ใช้ภาษาแสดงการลงท้ายด้วยการสรุปความที่พูด โดยกล่าวสรุปถึงภาษาดีมีอะไรเป็นเกณฑ์การวัด โดยท่านตอบว่า ภาษาที่ดีวัดได้จากความสามารถในการสื่อความหมาย หากผู้เขียนสามารถสื่อสารได้ตามที่ต้องการ และมีลีลางดงาม นั่นคือภาษาดี ทั้งนี้การจะบรรลุเป้าหมายนั้นได้ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการสร้างภาษาที่ถูกต้องตามหลักภาษา

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาวาส บุญนาค (2538, หน้า 17)

...การพูดผิด ๆ และพูดไม่เต็มคำดังว่ามานี้ นอกจากทำให้ภาษาวิบัติแล้ว ยังทำให้คนพูดเสียภูมิ และซ้ำทำให้เสียหายถึงสำนักหรือสถาบันของตนเองด้วย ผมจึงขอสรุปฝากเป็นข้อสะกิดใจสำหรับทุกท่านไว้ในคราวนี้ว่า “คำพูดที่ชัดเจนเต็มคำ” เป็นค่าของผู้ได้รับการศึกษาอบรมมาดี มีวัฒนธรรมทางภาษา คำพูดที่ผิด ๆ สั้น ๆ ลวก ๆ เป็นค่าของคนด้อยการศึกษาและไม่มีวัฒนธรรม...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายภาวาส บุนนาค ใช้ภาษาแสดงการลงท้ายด้วยการสรุปความที่พูด โดยกล่าวสรุปถึงความสำคัญของการใช้ภาษา คำพูดที่ชัดเจนเต็มคำ สะท้อนถึงการศึกษาและการอบรมที่ดี มีวัฒนธรรมทางภาษา ในทางตรงกันข้าม คำพูดที่ไม่ถูกต้อง สั้น หรือพูดอย่างลวก ๆ เป็นลักษณะของผู้ที่มีการศึกษาน้อยและไม่มีวัฒนธรรม

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การันต์” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี (2538, หน้า 61)

...การใช้การันต์จึงทำให้เราได้อย่างเสียอย่าง ได้ตรงที่มีร่องรอยของอักษรให้เรารู้ความหมาย และแยกความหมายได้ เสียตรงที่ทำให้ยุ่งยากและสับสน ซึ่งถ้าจะแก้ง่าย ๆ โดยการ ตัดทิ้งเสียก็คงทำได้และเหมาะกับรสนิยมของคนยุคเร่ร่อน แต่นอกจากจะนำเสียตายสิ่งที่คนโบราณท่านเลือกไว้ให้แล้ว ยังน่าวิตกว่าเราจะสื่อสารกันรู้เรื่องน้อยลง อีกหน่อยเราคงจะรู้จักชื่อพระอนุชาของพระรามว่า พระลัก เท่านั้นเอง

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี ใช้ภาษาแสดงการลงท้ายด้วยการสรุปความที่พูด โดยกล่าวสรุปถึง “ทำไมต้องใส่การันต์” ในภาษาไทย ท่านชี้ให้เห็นถึงข้อดีและข้อเสียของการใช้การันต์ ข้อดีคือทำให้เรามีร่องรอยอักษรที่ช่วยให้เข้าใจความหมายและแยกความหมายของคำได้ชัดเจน ข้อเสียคือทำให้การเขียนยุ่งยากและสับสน หากจะตัดการันต์ทิ้งเพื่อความง่ายและเหมาะสมกับคนในยุคที่เร่ร่อนก็สามารถทำได้ แต่ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี แสดงความกังวลว่าอาจทำให้สูญเสียมรดกทางภาษาที่คนโบราณได้เลือกไว้ และอาจส่งผลให้การสื่อสารในอนาคตรู้เรื่องน้อยลง โดยท่านยกตัวอย่าง ชื่อของ “พระลักษมณ์” อาจถูกเขียนว่า “พระลัก” เท่านั้น

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 31)

“...ไม่ใช่เป็นเรื่องล้าหลังที่เราจะต้องเรียนอดีตของเรา เพื่อรู้จักปัจจุบันของเรา เพื่อได้เห็นอนาคตของเรา เขาจะไปทิศไหนก็ตาม เราต้องดำรงความเป็นไทยของเราไว้ อย่าให้สิ่งข้างนอกมากลืนเราไปโดยบอกว่ำนั่นคือการพัฒนา มิฉะนั้นเราจะเสียเอกลักษณ์ที่เรารักษามาตั้งเป็นพันปีอย่างน่าเสียดายที่สุด”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายชวน หลีกภัย ใช้ภาษาแสดงการลงท้ายด้วยการสรุปความที่พูด โดยให้ข้อคิดเกี่ยวกับการรักษาเอกลักษณ์ของชาติ เราควรรักษาความเป็นไทยของเราไว้ ไม่ให้วัฒนธรรมภายนอกกลืนความเป็นไทยไป ภายใต้คำว่าพัฒนา มิฉะนั้นเราจะสูญเสียเอกลักษณ์ที่มีค่าซึ่งสืบทอดกันมาเป็นพันปีไปอย่างน่าเสียดาย

2.2 การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง

ผู้วิจัยได้จำแนกการแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ภาษาแสดงหัวเรื่อง และ 2) ภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง ดังต่อไปนี้

2.2.1 ภาษาแสดงหัวเรื่อง วรวรรณ ศรียาภัย (2563, หน้า 6-41) กล่าวว่า ภาษาที่บ่งบอกว่าสิ่งที่กล่าวเป็นหัวเรื่อง ใช้รูปภาษาหลายลักษณะ ทั้งที่ปรากฏในภาษาพูดและภาษาเขียน จำแนกออกเป็น 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) ใช้คำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วย 2) ใช้หน่วยบุรุษสรรพนามวลี 3) ใช้ส่วนค้นคำพูด แล้วตามด้วยคำเรียกขาน 4) ใช้อนุพจน์หรือวลีที่แสดงการอ้างถึงสาเหตุหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่พูด 5) ใช้หน่วยวลีที่เป็นหัวเรื่อง เช่น เรื่องที่, หัวข้อที่ ประเด็นที่ 6) ใช้ชื่อเรื่องนั้นที่เป็นคำ นามวลี กริยาวลี และ 7) ใช้วัน เวลา สถานที่ แสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ตามรูปภาษาแสดงหัวเรื่อง พบลักษณะรูปภาษาแสดงหัวเรื่อง 5 ลักษณะ ได้แก่ ใช้คำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วย ใช้หน่วยบุรุษสรรพนามวลี ใช้หน่วยวลีที่เป็นหัวเรื่อง ใช้นามวลีหรือกริยาวลีในการแสดงหัวเรื่อง และใช้หน่วยแสดง เวลา สถานที่ ปรากฏผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1) ใช้คำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วย รูปภาษาแสดงหัวเรื่อง ได้แก่ คำเรียกชื่อ คำเรียกตำแหน่ง คำเรียกญาติ คำเรียกชื่อของสิ่งนั้น ๆ ปรากฏผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตาราง 26 แสดงคำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วย

ที่	ประเภทคำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วย	คำที่ปรากฏ
1	คำเรียกชื่อ	- ม.ร.ว.สุมนชาติ สวัสดิ์กุล
2	คำเรียกตำแหน่ง	- เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ - นายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ - นายกสโมสรโรตารี

จากตาราง 25 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการแสดงหัวเรื่องโดยใช้คำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วย เพียง 2 ประเภท ได้แก่ คำเรียกชื่อ และคำเรียกตำแหน่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ” จาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 44) ดังข้อความต่อไปนี้

“...เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ประธานมูลนิธิเพชร ภาษาและผู้มีเกียรติทั้งหลาย ผมขอขอบคุณประธานมูลนิธิฯ ที่กรุณาเชิญผมมาแสดงปาฐกถา เรื่อง “ภาษาไทย ภาษาแม่” ในวันนี้ ต่อที่ประชุมซึ่งมากไปด้วยผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางภาษา เป็นส่วนใหญ่...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น รูปภาษาที่ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ แสดงหัวเรื่อง คือ คำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วยโดยใช้คำเรียกตำแหน่ง “เลขาธิการ” แล้วตามด้วยชื่อ หน่วยงาน “คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ”

“ท่านนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์” จาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 23) ดังข้อความต่อไปนี้

“...ท่านนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สมาชิกของสมาคมฯ ผู้มีเกียรติที่เคารพทั้งหลาย ผมต้องขอออกตัวเสียก่อนเพื่อความสบายใจของผมเองว่าที่ผมรับมาบรรยายพิเศษนั้นเหตุผลประการหนึ่งคือ ความเกรงใจต่อนายกสมาคม...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น รูปภาษาที่นายชวน หลีกภัย ใช้แสดงหัวเรื่อง คือ คำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วยโดยใช้คำเรียกตำแหน่ง “นายกสมาคม” แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงาน “ภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 5) ดังข้อความต่อไปนี้

“...ม.ร.ว.สุมณฑาติ สวัสดิกุล ได้ไปหาข้าพเจ้าและเชิญให้ข้าพเจ้ามาปราศรัยกับท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายในเรื่องภาษาไทย โดยปรารภตามพระราชกระแสว่า เราทั้งหลายควรช่วยกันทะนุถนอม ภาษาไทยให้เจริญรุ่งเรือง มิให้เลอะเลือนหรือเสื่อมคลายไป นั่นเป็นที่สอใจข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่ง...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น รูปภาษาที่พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงใช้คำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วยโดยใช้คำเรียกชื่อ คือ “ม.ร.ว. สุมณฑาติ สวัสดิกุล”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของวิลาศ มณีวัต (2540จ, หน้า 34) ดังข้อความต่อไปนี้

“ท่านนายกสโมสรโรตารี และท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย
ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างสูงที่ได้รับเชิญมาพูดที่นี้ในวันนี้ แต่ขอกราบเรียนว่า ผมเองนั้นเป็นนักเขียน มิใช่นักพูด...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น รูปภาษาที่นายวิลาส มณีวัต ใช้แสดงหัวเรื่อง คือ คำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วยโดยใช้คำเรียกตำแหน่ง “นายกสโมสรโรตารี”

2) ใช้หน่วยบุรุษสรรพนามวลี จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบการใช้หน่วยบุรุษสรรพนามวลีขึ้นต้นเพื่อแสดงหัวเรื่อง 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) หน่วยบุรุษสรรพนาม และ 2) หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนามดังต่อไปนี้

2.1) หน่วยบุรุษสรรพนาม

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบการใช้หน่วยสรรพนามบุรุษที่ 1 ใช้แทนชื่อนามของผู้พูด รูปภาษาแสดงหัวเรื่อง จำนวน 6 คำ ได้แก่ คำว่า

“ข้าพระพุทธเจ้า”

“ข้าพเจ้า”

“กระผม”

“ผม”

“ดิฉัน”

“เรา”

ดังต่อไปนี้

“ข้าพระพุทธเจ้า” จาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 2) ดังข้อความต่อไปนี้

...ข้าพระพุทธเจ้าในนามของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ล้นเกล้าล้นกระหม่อมที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ได้ทรงพระมหากรุณาเสด็จพระราชดำเนิน มาร่วมการประชุมของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ เป็นการส่วนพระองค์ในวันนี้ การประชุมเช่นนี้เป็นการประชุมทางวิชาการตามปกติ ทางชุมนุมภาษาไทยได้จัดให้มีขึ้น ทุกสองสัปดาห์ในวันอาทิตย์ต้นและปลายเดือน เพื่อปรึกษาหารือถึงเรื่องปัญหาความเสื่อมโทรมและข้อบกพร่องในการศึกษาวิชาภาษาไทย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์รอง ศยามานนท์ ได้เริ่มต้นโยการกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ปรากฏรูปภาษาแสดงหัวเรื่อง โดยการใช้หน่วยสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า “ข้าพระพุทธเจ้า”

“ข้าพเจ้า” จาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553, หน้า 8) ดังข้อความต่อไปนี้

“ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างสูงที่ได้มาปรากฏตัวในงานชุมนุมที่มีชื่อเสียงในคืนนี้ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ และท่ามกลางนักเขียนผู้มีชื่อเสียงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เริ่มต้นการแสดงปาฐกถาภิปราย โดยปรากฏรูปภาษาแสดงหัวเรื่อง โดยการใช้หน่วยสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า “ข้าพเจ้า”

“ผม” จาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของ เปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 30) ดังข้อความต่อไปนี้

...ผมขอขอบคุณเลขาธิการคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ ที่กรุณาเชิญผมมาพูดในวันนี้ ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญและมีความเต็มใจที่จะมาพูด เพราะว่าผมรักและหวงแหนภาษาไทยมาก ผมมั่นใจว่าคนไทยทุกคนมีความรู้สึกเช่นเดียวกับผม คือ รักและหวงแหนภาษาไทย มีความปรารถนาอย่างเดียวกันคือ ต้องการให้คนไทยทุกคนพูดและใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องเพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งภาษาอันยิ่งใหญ่ของเรา ให้เป็นภาษาที่อยู่คู่กับคนไทยด้วยความสง่า งาม และภาคภูมิใจตลอดไป...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้เริ่มต้นการแสดงปาฐกถาภิปราย โดยปรากฏรูปภาษาแสดงหัวเรื่อง โดยการใช้หน่วยสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า “ผม”

“ผม” จาก “การเขียนหนังสือสารคดี” ของวิลาศ มณีวัต (2540ค, หน้า 55) ดังข้อความต่อไปนี้

“...ผมมีความรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มาพูดเรื่องการเขียนหนังสือสารคดี เพราะว่าสารคดีนั้น พูดกันตามจริงก็เหมือนลูกเมียน้อย ผู้ที่สนใจจะเขียนหนังสือส่วนมาก ก็อยากจะเป็นอย่าง ก. สุรางคนางค์ หรือ “ยาขอบ” อยากจะเขียนหนังสือแบบ “Gone With the Wind” หรือไม่ก็ “Peyton Place” เพราะได้ชื่อเสียงและได้เงินดี...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ได้เริ่มต้นการแสดงปาฐกถาภิปราย โดยปรากฏรูปภาษาแสดงหัวเรื่อง โดยการใช้หน่วยสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า “ผม”

“ดิฉัน” จาก “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนัก
อภิปราย (2505ค, หน้า 494) ดังข้อความต่อไปนี้

“ดิฉันอยากจะเรียนถาม อาจารย์นพเสี้ยวก่อนค่ะ เมื่ออาจารย์เปลี่ยน
แล้วก็คุณประหยัดซึ่งอยู่ใน วงการของหนังสือไม่น้อยเหมือนกัน ในฐานะที่อาจารย์ไม่ได้อยู่ในวงการ
ของกิจการ หนังสือโดยตรงค่ะ อาจารย์มีความเห็นในเรื่องตลาด นวนิยายไทยอย่างไรบ้าง ?...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นางสาวรัฐฉวน อินทรกำแหง ได้ใช้
รูปภาพแสดงหัวเรื่อง โดยการใช้หน่วยสรรพนามบุรุษที่ 1 ได้แก่ คำว่า “ดิฉัน”

2) หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม ได้แก่ หน่วยเรียกชื่อ
และหน่วยฉายานาม จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง
พบการใช้หน่วยเรียกชื่อ และหน่วยฉายานามขึ้นต้นประโยคเพื่อแสดงหัวเรื่อง ดังต่อไปนี้

ตาราง 27 แสดงหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม

ที่	ประเภทหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือน หน่วยสรรพนาม	คำที่ปรากฏ
1	หน่วยเรียกชื่อ	- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว - สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิชิตปละจักรวาล - พระเจ้ามั่งรามหาราช - พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) - อาจารย์คึกฤทธิ์ - จิระนันท์ พิตรปรีชา - นายไสน์ริช เบิล - ชาลส์ ดิกเกนส์ - ครูเทพ - คุณชูชัย
2	หน่วยฉายานาม	- ท่านผู้มีเกียรติ - ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย - ท่านทั้งหลาย - ท่านผู้มาร่วมประชุมสัมมนา - ดอกไม้สด - ยาขอบ

จากตาราง 26 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการแสดงหัวเรื่องโดยใช้หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนามขึ้นต้นประโยค 2 ประเภท ได้แก่ คำเรียกชื่อ และคำเรียกฉายานาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 26)

“...**จิระนันท์ พิตรปรีชา** ซึ่งเป็นคนบ้านเดียวกัน เขียนภาษาถิ่นได้ดี ผมก็ลองถามดู จิระนันท์ ก็บอกว่า เนื่องจากได้คุยกับผู้ใหญ่ จะเห็นว่าอิทธิพลของภาษาถิ่นมาจากการใช้ชีวิตประจำวัน เมื่อผู้ใหญ่ในรุ่นปัจจุบันไม่ได้พูดคุยกับเด็กในรุ่นปัจจุบัน ก็ทำให้คำนั้นเลื่อนหายไป ความหมายของ คำหลายคำเลื่อนไปอย่างน่าเสียดาย...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายชวน หลีกภัย ได้ใช้รูปภาษาแสดงหัวเรื่อง โดยการใช้นิพนธ์เรียกชื่อ ได้แก่ คำว่า “**จิระนันท์ พิตรปรีชา**”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การันต์” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี (2538, หน้า 59)

“...**พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)** กล่าวถึงอักษรการันต์ไว้ในมูลบทบรรพกิจ หมวด “พิศาลการันต์” ว่า “เขียนตัวแต่บรรร เสียงอ่าน” ซึ่งแสดงว่าจุดมุ่งหมายของการใช้การันต์ก็เพื่อรักษารูปตัวเขียนแต่ลดเสียงลง ท่านอธิบายต่อไปว่า “หากเดิมเพื่อเพี้ยนตามพากย์” หมายถึง เพื่อรักษารูปคำไว้ให้ครบตามภาษาเดิม...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักษมณี ใช้รูปภาษาแสดงหัวเรื่อง โดยการใช้นิพนธ์เรียกชื่อ ได้แก่ คำว่า “**พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร)**”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 30)

“**ท่านผู้มีเกียรติ** ภาษาไทยก็คือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมไทยของเราเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะโดดเด่นพิเศษและ เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติเราที่ดำรงสืบเนื่องกันมาเป็นเวลาเกือบพันปีแล้ว...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้เริ่มต้นการแสดงปาฐกถาภิปราย โดยปรากฏรูปภาษาแสดงหัวเรื่อง โดยการใช้นิพนธ์ที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม ได้แก่ คำว่า “**ท่านผู้มีเกียรติ**”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 72)

...ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ในนามของมูลนิธิ ผมขอขอบคุณที่กรุณามาร่วมกิจกรรมในวันนี้

ในเบื้องต้น ขอเรียนทำความเข้าใจก่อนว่าทั้งหมดทั้งสิ้นที่ผมจะพูดต่อไปนี้ เป็น
ประสบการณ์โดยสิ้นเชิง ไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดเป็นวิชาการและไม่น่าจะนำไปอ้างอิงเชิง
วิชาการ ผู้ฟังหลายท่านในที่นี้เป็นนักวิชาการ อาจจะมีความเห็นไม่ตรงกันก็เป็นได้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้เริ่มต้นการ
แสดงปาฐกถาภิปราย โดยปรากฏรูปภาษาแสดงหัวเรื่อง โดยการใช้หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วย
สรรพนาม ได้แก่ คำว่า “ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย”

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
(2553ช, หน้า 8)

“...ท่านทั้งหลายอาจจะเคยได้ยินจากที่ใดสักแห่งว่า ข้าพเจ้าเป็นนัก
ประพันธ์ที่ยิ่งใหญ่ของประเทศนี้ นั่นอาจเป็นความจริงในส่วนพินิจด้านปริมาณ ปัจจุบันนี้มีหนังสือที่
ข้าพเจ้าเขียน 150 เล่มในหอสมุดแห่งชาติ และข้าพเจ้าไม่อาจทราบได้ว่านอกหอสมุดมีจำนวนเท่าใด
ข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวว่านั่นเป็นเพราะข้าพเจ้าผลิตงานออกมามาก...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เริ่มต้นการ
แสดงปาฐกถาภิปราย โดยปรากฏรูปภาษาแสดงหัวเรื่อง โดยการใช้หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วย
สรรพนาม ได้แก่ คำว่า “ท่านทั้งหลาย”

4) ใช้หน่วยวลีที่เป็นหัวเรื่อง จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทาง
ภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบการใช้หน่วยวลีที่เป็นหัวเรื่อง จำนวน 4 คำ ได้แก่ คำว่า

“ยังมีอีกอย่างหนึ่ง”

“ยังมีอีกเรื่องหนึ่ง”

“ยังมีอีกประการหนึ่ง”

“อีกเรื่องหนึ่ง”

ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ ดร.เสกสรรค์
ประเสริฐกุล (2538, หน้า 57)

“...อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นปัญหาในการใช้ภาษามาก คือ การสร้าง
ความสัมพันธ์ระหว่างประโยค ระหว่างย่อหน้า การเขียนหนังสือของคนรุ่นนี้กระโดดมาก ประโยคที่
เรียงไล่กันมาบางทีเราหาความสัมพันธ์ไม่ได้ แต่ละย่อหน้าก็เหมือนถูกเอามาปะไว้ในเนื้อที่เดียวกัน
ความหมายไม่โยงกัน ส่วนหนึ่งคงจะเป็นเพราะวิธีคิด...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ใช้หน่วยวลีที่เป็นหัวเรื่อง ได้แก่ คำว่า “อีกเรื่องหนึ่ง”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 83)

“...ยังมีอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจมากสำหรับภาคใต้ กล่าวคือ พื้นที่ที่อยู่ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่โดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล พื้นที่ของเราส่วนมากที่อยู่ใน 4 จังหวัดนี้ นับถือศาสนาอิสลาม และผมก็อดแปลกใจไม่ได้ว่า พวกเรามักเรียกพื้นที่ที่อยู่ใน 4 จังหวัดภาคใต้ หรือ 5 จังหวัด คือ รวมทั้งสงขลาด้วย...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้หน่วยวลีที่เป็นหัวเรื่อง ได้แก่ คำว่า “ยังมีอีกเรื่องหนึ่ง”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 23)

“...ยังมีอีกประการหนึ่งที่ผมได้เคยพูดกับท่านผู้รู้หลายท่านว่ามีเหตุผลอย่างไร คือมีหลายคำที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้อ่านได้สองอย่าง เช่น อ่านว่า ปก-กะ-ติ ก็ได้ หรือ ปะ-กะ-ติ ก็ได้ สับ-ดา ก็ได้ หรือ สับ-ปะ-ดา ก็ได้ อุ-ดม-สิก-สา ก็ได้ หรือ อุ-ดม-มะ-สิก-สา ก็ได้...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้หน่วยวลีที่เป็นหัวเรื่อง ได้แก่ คำว่า “ยังมีอีกประการหนึ่ง”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (2550, หน้า 46)

“ยังมีอีกอย่างหนึ่งซึ่งข้าพระพุทธเจ้ารู้สึกข้องใจเป็นอย่างยิ่ง อาจพูดรุนแรงไปก็จะต้องขอพระราชทานอภัยโทษไว้ล่วงหน้า คือ เรื่องราชาศัพท์...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 โดยปรากฏรูปภาษาที่สื่อความเป็นหัวเรื่อง ได้แก่ คำว่า “ยังมีอีกประการหนึ่ง”

5) ใช้นามวลี หรือกริยาวลีในการแสดงหัวเรื่อง จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบการใช้นามวลี หรือกริยาวลี ในการแสดงหัวเรื่อง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 28 แสดงการใช้นามวลี หรือกริยาวลี ในการแสดงหัวเรื่อง

ที่	ประเภท	คำที่ปรากฏ
1	นามวลี	ภาษา, ภาษาไทย, ภาษาถิ่น, ภาษาถิ่นเหนือ, อัจฉริยะลักษณะของภาษา, การพูด, การพูดผิด, บัณฑิต, รายการโทรทัศน์, คนไทย, สถาบันสื่อมวลชน, นิตยสาร นวนิยาย, นิตยสารต่างประเทศ, ความวิตกกังวล, การเปรียบเทียบ, การผูก คำ, วรรณกรรมท้องถิ่น, วรรณคดี, บทร้อยกรอง, ชาวล้านนา, เรื่องทำวุ่นๆ ทำวุ่นๆ, สุนัขของพรานเจตบุตร, คำสืบท, การแปลหนังสือ, สามก๊ก, การเมืองไทย, สารคดี, วัฒนธรรม, การรักษาภาษาไทยในชนบท
2	กริยาวลี	พูดถึง..., ที่พูดมานี้, เห็นการเปรียบเทียบ, พูดกันตามความจริง

จากตาราง 27 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้นามวลี หรือกริยาวลี ในการแสดงหัวเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ง, หน้า 59)

“วัฒนธรรม ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน แปลว่า สิ่งที่ทำให้เจริญงอกงามแก่หมู่คณะ หรือวิถีชีวิตของหมู่คณะ เพราะฉะนั้นถ้าจะกล่าวโดยทั่วไปแล้ววัฒนธรรมไทยเป็นคำรวม ๆ มีความหลากหลายมาก ไม่อาจที่จะกำหนดให้แน่ชัดลงไปได้ว่าคืออะไร...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้นามวลีในการแสดงหัวเรื่อง ได้แก่คำว่า “วัฒนธรรม”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของประเสริฐ ฐ นคร (2541, หน้า 267)

“...วรรณคดี เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติซึ่งตกทอดมาสู่ชนรุ่นหลังชาติไทย เป็นชาติเก่าแก่จึงมีวรรณคดีสืบทอดมาให้เราภูมิใจไม่น้อยหน้าชาติทั้งหลาย อย่างว่าแต่วรรณคดีเลย แม้คำประพันธ์ธรรมดาซึ่งเพื่อนของผู้บรรยายแต่งเล่น ๆ เมื่อ พ.ศ. 2475 ยังประทับใจผู้บรรยายมาจนทุกวันนี้...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ฐ นคร ใช้นามวลีในการแสดงหัวเรื่อง ได้แก่คำว่า “วรรณคดี”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2538, หน้า 20)

...ความวิตกของนักภาษาต่างประเทศเกี่ยวกับคำที่มีความหมายสูง คิดขึ้นใช้สำหรับของดี ของสูง เช่น ในภาษาศาสนา หรือคำที่เคยรังเกียจว่าต่ำทราม กลับถูกยกขึ้นมาเป็นคำที่สุภาพ ปัจจุบันก็นิยมใช้ เพราะอาจไม่รู้ที่มาของคำ ก็กำลังเกิดขึ้นในภาษาไทยของเราเช่นกัน ผู้ที่รักภาษาและนักเลงภาษาไทยเคยกรีดกราดเสียดายคำที่มีศักดิ์ ถูกคนยุคใหม่บางคนนำเอามาใช้โดยไม่คำนึงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของคำในพระพุทธศาสนา ซึ่งคนรุ่นเก่าบัญญัติไว้สำหรับพระพุทธองค์ โดยเฉพาะ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้นท่านผู้ทรงคุณวุฒิ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ใช้นามวลีในการแสดงหัวเรื่อง ได้แก่คำว่า “ความวิตกของนักภาษาต่างประเทศ”

ตัวอย่างบางตอนจาก “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของวิลาศ มณีวัต (2540ก, หน้า 72)

“การพูดนั้นนอกจากจะใช้ลิ้นแล้ว ยังจะต้องใช้ฟันอีกด้วย เพราะฉะนั้นเมื่อผมใช้ฟันปลอม จึงพูดไม่ค่อยชัด ออกจะฟังยากสักหน่อย จึงต้องจับตาดูปากผมไว้ อย่าเอาแต่มองสาว ข้าง ๆ เอาละครับ ต่อจากนี้ไปผมจะได้เริ่มต้นพูดอย่างเป็นการเป็นงานเสียที...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ใช้นามวลีในการแสดงหัวเรื่อง ได้แก่คำว่า “การพูด”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาวาส บุนนาค (2538, หน้า 16)

“พูดถึงการออกเสียงตามตัวหนังสือแล้ว ทำให้นึกถึงสำเนียงพูดอย่างหนึ่งขึ้นมาได้ ผมจะต้องเล่าเรื่องเก่าให้ฟัง เมื่อก่อนผมอยู่บ้านติดกับโรงเรียนที่มีชื่อแห่งหนึ่ง ซึ่งมีเด็กชั้นเล็กมากมักได้ยินเสียงเด็กโรงเรียนนั้นอ่านหนังสือหรือท่องสูตรคูณเสมอ ๆ ...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายภาวาส บุนนาค ใช้กริยาวลีในการแสดงหัวเรื่อง ได้แก่คำว่า “พูดถึง”

5) ใช้หน่วยแสดงเวลา สถานที่ จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบการใช้หน่วยแสดงเวลา สถานที่ ดังต่อไปนี้

การใช้หน่วยแสดงเวลา ได้แก่ บัดนี้, วันนี้, หนึ่งปี, เมื่อเร็ว ๆ นี้, ในปัจจุบัน, ทุกวันนี้, เวลานี้, ขณะนั้น, เมื่อสักครู, เมื่อสักเดือนเศษนี้, เมื่อปี 2518, ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2536, เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2535, เมื่อพุทธศตวรรษที่ 18, พ.ศ. 2512, พ.ศ. 2486

การใช้หน่วยแสดงสถานที่ ได้แก่ เหนืออิตาลีขึ้นไปหน่อย, สยามสมัย, ในประเทศของเรา

ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า” ของประเสริฐ ณ นคร (2541ข, หน้า 94)

“...พ.ศ. 2486 ข้าพเจ้าได้อ่านวารสาร “วงวรรณคดี” มีอาจารย์ใหญ่ ภาษาไทย 2 ท่านเขียนไว้ชัดเจนว่า นางนพมาศอยู่ในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงคนหนึ่ง ส่วนอีกคนหนึ่ง ว่ารัชสมัยพระเจ้าลิไทย ข้าพเจ้าจึงลงทุนอ่านหนังสือประชุมศิลาจารึก และค้นคว้าเรื่องโคลงนิราศหรือ ฤๅษี เพราะเห็นว่าผู้ที่ศึกษามาก่อนไม่ใช่ชาวเหนือจึงไม่ทราบศัพท์...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ใช้ วัน เวลา ในการแสดงหัวเรื่อง ได้แก่คำว่า “พ.ศ. 2486”

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใย ภาษาไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ข, หน้า 8)

“...เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2535 ได้พระราชทาน พระราช ดำรัสแก่คณะบุคคลที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายชัยมงคล ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ทรงแสดงความห่วงใยในการเปลี่ยนแปลง ของภาษาไทยที่เป็นไปอย่างไม่น่าพึงประสงค์ว่า...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้วัน เวลา ในการแสดงหัวเรื่อง ได้แก่คำว่า “เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2535”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 30)

...เมื่อสักเดือนเศษนี้ ผมไปเป็นประธานวางศิลาฤกษ์กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งก็ได้ ออกแบบมาเรียบร้อยแล้วและประมูลเรียบร้อยแล้ว แต่ว่าพอไปเห็นรูปแบบแล้วก็เสียใจว่า มันไม่สวย ก็ได้ขอร้องเขาว่าถ้าจะปรับปรุงอะไรสักนิดได้ไหม บริเวณด้านหน้าปรับรูปแบบ เสียให้มีเอกลักษณ์ของเราอยู่ด้วย ผมบอกเขาว่า ที่จริงสิ่งเหล่านี้มันอาจจะแพง แต่คุ้มค่า กว่า คนมาดูพระราชวัง วัดพระแก้ว มาดูอะไรละครับ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายชวน หลีกภัย ใช้วัน เวลา ในการ แสดงหัวเรื่อง ได้แก่คำว่า “เมื่อสักเดือนเศษนี้”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะ เขียน “สายลม-แสงแดด ” ของวิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 57)

“ที่ ‘สยามสมัย’ นั้นผมไม่ได้ไปนั่งที่โรงพิมพ์ เพียงแต่ เขียนเรื่องส่งไปเท่านั้น ผมเพิ่งจะมานั่งที่โรงพิมพ์เป็นการถาวร จริงจัง ก็ที่ ‘สยามรัฐ’ ของอาจารย์คึกฤทธิ์ และจากจุดนี้เอง ‘อารมณ์ขันของคึกฤทธิ์’ และ ‘สนุกกับคึกฤทธิ์’ จึงแจ่มเกิดขึ้น...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ใช้สถานที่ ในการแสดงหัวเรื่อง ได้แก่คำว่า “สยามสมัย” ซึ่งเป็นชื่อโรงพิมพ์

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีและไมตรี” ของวิลาศ มณีวัต (2540, หน้า 341)

...เหนืออิตาลีขึ้นไปหน่อย คือ ฝรั่งเศส... อย่าให้เซตเลย ประเทศนี้เขาขึ้นชื่ออยู่แล้วในเรื่องใต้กระโปรง ถ้าจะประกวดเรื่องสัปดนกันละก็ฝรั่งเศสต้องกินดิบแห้ง ๆ แม้กระทั่งคุณบาลซึกนักเขียนใหญ่ ผมเคยไปได้มาเล่มหนึ่งจากปารีส เป็นนิยายเรื่องสัปดนล้วน ๆ ของบาลซึกแปลเป็นอังกฤษเรียบร้อย.... ก็ผมมันคนไม่รักดีนี่ครับ เรื่องอื่น ๆ ของบาลซึกไม่อ่าน ชอบอ่านแต่สัปดนเล่มนี้แหละ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ใช้สถานที่ ในการแสดงหัวเรื่อง ได้แก่คำว่า “เหนืออิตาลีขึ้นไปหน่อย” ซึ่งมีความหมายถึงประเทศฝรั่งเศส

จากที่กล่าวมาข้างต้น บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาวรรณทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏภาษาแสดงหัวเรื่อง 5 ลักษณะ คือ ใช้คำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วย ใช้หน่วยบุรุษสรรพนามวลี ใช้หน่วยวลีที่เป็นหัวเรื่อง ใช้นามวลีหรือกริยาวลีในการแสดงหัวเรื่อง และใช้หน่วยแสดง เวลา สถานที่ ปัจจัยที่อาจทำให้บทปาฐกถาภิปรายแต่ละเรื่องใช้ภาษาแสดงหัวเรื่องที่แตกต่างกัน คือ ผู้รับสาร วาระและโอกาส ของการแสดงปาฐกถาภิปรายนั้น ๆ อาทิ ภาษาแสดงหัวเรื่องที่ใช้หน่วยบุรุษสรรพนามวลี “ข้าพระพุทธเจ้า” เป็นวาระและโอกาสที่พูดเบื้องหน้าพระพักตร์พระมหากษัตริย์ ภาษาแสดงหัวเรื่องที่ใช้หน่วยฉายานาม “ท่านผู้มีเกียรติ”, “ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย” แสดงถึงภาษาสุภาพ และให้เกียรติผู้รับสารเป็นอย่างยิ่ง

2.1.2 ภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง วรวรรธน์ ศรียาภย์ (2563, หน้า 6-42)

กล่าวว่า การเปลี่ยนหัวเรื่อง คือ การที่ผู้พูดและผู้เขียนจะเปลี่ยนหัวเรื่องหนึ่งไปยังอีกหัวเรื่องหนึ่ง จะมีสัญญาณทางภาษาเป็นตัวบ่งบอกให้ทราบว่า ผู้ส่งสารกำลังจะเปลี่ยนหัวเรื่อง ได้แก่ ใช้คำเรียกขานหรือบุรุษสรรพนามกล่าวถึงคู่สนทนา ใช้วิธีเปลี่ยนไปเรียกชื่อคนที่พูดด้วยทันที ใช้รูปภาษามาที่, ไปที่, เราไปที่ ใช้คำเชื่อมที่แสดงการตัดตอนหรือแยกส่วน ใช้คำลงท้ายแสดงความสุภาพ ใช้ส่วนค้นคำพูดใช้คำเชื่อมอนุประโยค และใช้วิธีการเปลี่ยนเรื่องในทันที โดยไม่มีลักษณะทางภาษาใด ๆ

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบลักษณะภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง 4 ลักษณะ ได้แก่ ใช้คำเรียกขานหรือบุรุษสรรพนามกล่าวถึงคู่สนทนา ใช้คำเชื่อมที่แสดงการตัดตอนหรือแยกส่วน ใช้คำลงท้ายแสดงความสุภาพ แล้วตามด้วยเรื่องใหม่ และใช้คำเชื่อมอนุประโยค ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตาราง 29 แสดงภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง

ที่	ประเภท	คำที่ปรากฏ
1	ใช้คำเรียกขานหรือบุรุษสรรพนาม กล่าวถึงคู่สนทนา	- คุณหมอคะ - ท่านอาจารย์คะ - อาจารย์คะ
2	ใช้คำเชื่อมที่แสดงการตัดตอนหรือ แยกส่วน	- สำหรับ - ส่วน - นอกจากนั้น - มีอีกเรื่องหนึ่ง
3	ใช้คำลงท้ายแสดงความสุภาพ แล้ว ตามด้วยเรื่องใหม่	- ค่ะ... - ครับ...
4	ใช้คำเชื่อมอนุประโยค	- หรือ

จากตาราง 28 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ใช้คำเรียกขานหรือบุรุษสรรพนามกล่าวถึงคู่สนทนา

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 62)

...ผู้ฟัง: ท่านอาจารย์คะ ต่อไปนี้อาจจะไม่เป็นคำถามนะคะ แต่อาจจะเป็นคำขอ

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: “ครับ”

ผู้ฟัง: ดิฉันใคร่ขอความกรุณา ถ้าอาจารย์จะกรุณา เราอยากได้ “พจนานุกรมฉบับคึกฤทธิ์” ให้จบนะคะอาจารย์ เขียนถึงตัว ร แล้วถ้าเพื่อ อาจารย์จะกรุณาเขียนจนถึงตัว ฮ แล้วรวมพิมพ์รวมเป็นเล่ม ดิฉันว่าจะมีประโยชน์ต่อคนรุ่นใหม่ เพราะว่าเมื่อเรานำเนื้อหา

ของพจนานุกรมฉบับนั้นมารวมให้ติดต่อกันแล้ว ทำให้ได้มองเห็นอะไรหลายอย่างเกี่ยวกับ
สังคมไทยในสมัยก่อนนั้นโดยเฉพาะ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐรูปภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง
โดยใช้คำเรียกขานหรือบุรุษสรรพนามกล่าวถึงคู่สนทนา ได้แก่คำว่า “ท่านอาจารย์คะ”

2) ใช้คำเชื่อมที่แสดงการตัดตอนหรือแยกส่วน

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (2550, หน้า 6)

...สำหรับปัญหาเรื่องการใช้คำไทยนี้ ผมเองถนัดแต่ใช้เท่านั้น ไม่ถนัดในเรื่องคิดหรือ
บัญญัติคำใหม่ เมื่อได้รับพระราชทานหัวข้อมาแล้วก็คิดถึงครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาท
วิชาภาษาไทยให้ผม คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ที่ประทับอยู่
ทางด้านโน้น ทรงดำรงตำแหน่งราชบัณฑิตและกรรมการบัญญัติศัพท์ และตำแหน่งอื่น ๆ
อีกหลายตำแหน่ง รวมทั้งรองนายกรัฐมนตรีด้วย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐรูปภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง
โดยใช้คำเชื่อมที่แสดงการตัดตอนหรือแยกส่วน ได้แก่คำว่า “สำหรับ”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล
ณ อยุธยา (2538, หน้า 18)

...ส่วนภาษาพูดและภาษาเขียนที่ใช้กันทั่วไปในชีวิตประจำวัน คือภาษาปากนั้น เมื่อ
ใช้พูดหรือเขียนให้มหาชนฟังหรืออ่าน เพื่อความเป็นกันเอง ผู้อ่านผู้ฟังจะได้อ่านง่ายฟังง่าย
นั้นเล่า ก็ไม่ระมัดระวัง นำเอาภาษาปาก (จำพวกที่พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) ท่าน
เรียกว่า คำคะนอง) ซึ่งเป็นคำประเภท slang ของภาษาอังกฤษ เข้ามาใช้ในคำพูดคำเขียน
เพื่อความขบขันของผู้พูด...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐรูปภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง
โดยใช้คำเชื่อมที่แสดงการตัดตอนหรือแยกส่วน ได้แก่คำว่า “ส่วน”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลา
นนท์ (2544ค, หน้า 89)

“...เรื่องที่ผมกล่าวมานี้ จะเรียกว่า “วัฒนธรรมทางใจ” ก็น่าจะได้

มีอีกเรื่องหนึ่ง สำคัญที่สุดที่ผมขอพระราชทานอภัยโทษ มากล่าว ณ ที่นี้ คือ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงปฏิบัติ อยู่เสมอ ตลอดมาจนทุกวันนี้คือทรงช่วยดำรงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐนภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง โดยใช้คำเชื่อมที่แสดงการตัดตอนหรือแยกส่วน ได้แก่คำว่า “มีอีกเรื่องหนึ่ง”

2) ใช้คำลงท้ายแสดงความสุภาพ แล้วตามด้วยเรื่องใหม่

ตัวอย่างบางตอนจาก “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนัก อภิปราย (2505, หน้า 468)

...นายประหยัด ศ. นาคะนาท: “สนุกนึก” นั้นก็ยังไม่ค่อยมีผู้ใดเขียนเรื่องประเภทนั้น ขึ้น ก็เห็นจะมีเหตุผลสักสองอย่าง คือในตอนนั้นความแตกฉานในเรื่องหนังสือหนังสือของเรา ก็คงจะยังไม่ถึงขนาดนะ **ครับ** ส่วนอีกอย่างหนึ่งนั้นก็เห็นจะเป็นเพราะว่าคนสมัยนั้นรู้สึก ว่ามีศีลมีสัตย์กันมาก จะไปเขียนแบบยกเมฆกัน เล่าอะไรกัน ก็รู้สึกว่าจะไปผิดศีลข้อนั้นข้อ นี้เข้า ก็อาจจะเป็นได้ครับ นี่เป็นเพียงเหตุผลส่วนหนึ่งซึ่งผมเข้าใจอย่างนี้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐนภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง โดยใช้ คำลงท้ายแสดงความสุภาพแล้วตามด้วยเรื่องใหม่ ได้แก่คำว่า “ครับ”

3) ใช้คำเชื่อมอนุประโยค

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของ กรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 71)

...วรรณกรรมนั้นถ้าจะพูดไป จะเข้าใจกันอย่างไร เพราะเราไม่รู้เราตัดสินกันไม่ได้ แล้วเกิดขัดแย้งกันในเรื่องของคุณค่าวรรณกรรม

ควรจะมีควมบันเทิงแบบอยู่ใหม่ มีคติอื่นแบบอยู่ด้วย หรือว่าวรรณกรรม จะต้องเป็นแต่สิ่งที่ประเทืองปัญญา โดยเฉพาะเพื่อชีวิตกันละ เพื่อชีวิตบริสุทธิ์ถูกต้อง เพื่อชีวิตที่ดี ที่เหมาะสม ที่ยุติธรรม ซึ่งส่วนมากมันจะไปจบอยู่ในตาราง ถ้าจะเอาอย่างนั้นก็เอา

หรือจะให้ความบันเทิงใจ อ่านไปแล้วให้ความบันเทิงใจ ได้รับความบันเทิง แต่ ขณะเดียวกันแฝงคติ ปรัชญา ศาสนาหรืออะไรเข้าไป ก็ได้ประโยชน์อีกอย่างหนึ่ง

หรือมิฉะนั้นก็เอาแต่ความบันเทิงทำเดียว อ่านแล้วว่างไม่ลง แม่หัว ลูกสะใจแย่งชิง มรดกกัน หัวไปหลงเมียน้อย โตเถียงกันสนุกมาก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราภฏฐภาษาแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่อง โดยใช้คำเชื่อมอนุประโยค ได้แก่คำว่า “หรือ” และ “หรือมิฉะนั้น”

2.3 การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่

วรวรรณ ศรียาภัย (2563, หน้า 6-44) กล่าวว่า การสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียนมีเนื้อหาอยู่ 2 ชนิด คือเนื้อหาเก่า กับเนื้อหาใหม่ เนื้อหาที่ผู้ฟังหรือผู้อ่านรู้ตืออยู่แล้วจะเรียกว่า “เนื้อหาเก่า” หรือ “เนื้อหาแจ้งแล้ว” ส่วนเนื้อหาที่ผู้ฟังหรือผู้อ่านยังไม่รู้และผู้พูดหรือผู้เขียนต้องการเสนอให้รู้เรียกว่า “เนื้อหาใหม่”

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ผู้วิจัยได้จำแนกการแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การแสดงเนื้อหาเก่า และการแสดงเนื้อหาใหม่ ดังต่อไปนี้

2.3.1 การแสดงเนื้อหาเก่า วรวรรณ ศรียาภัย (2563, หน้า 6-44) กล่าวว่า ตามธรรมชาติของการสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียน มักนำเสนอเนื้อหาเรายู่ด้วยเสมอ โดยใช้รูปภาษาเดิมหรือรูปภาษาใหม่ที่มีหรือไม่มีเค้ารูปภาษาเดิมก็ได้ แต่ยังคงเนื้อความหมายถึงเนื้อหาเก่า รูปภาษาแสดงเนื้อหาเก่าจะเป็นรูปภาษาที่ปรากฏครั้งที่สองเป็นต้นไป

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำแนกการแสดงเนื้อหาเก่า ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การใช้รูปภาษาแบบเดิม และการใช้รูปภาษาแบบย่อ ปราภฏผลการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

1) การใช้รูปภาษาแบบเดิม จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบลักษณะการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูปภาษาแบบเดิม ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรกถา” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 11)

...ท่านสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ **ข้าพเจ้า**แสดงตนต่ำต้อยเช่นนี้ เพราะ**ข้าพเจ้า**รู้สึก
ว่าคือนี่**ข้าพเจ้า**ปรากฏต่อหน้าผู้คนที่ยิ่งใหญ่ว่า**ข้าพเจ้า** ท่านเหล่านี้เป็นนักเขียนแห่ง
เอเชียอาคเนย์ เพราะว่าต่อจิตใจ**ข้าพเจ้า**แล้ว ท่านเหล่านี้ล้วนกระฉับกระเฉง
กระปรี้กระเปร่า มีสาระสำคัญที่ต้องถ่ายทอด และเหนือสิ่งอื่นใด **ท่านเหล่านี้**หนุ่มกว่า
ข้าพเจ้า คนหนุ่มมีไฟและพลัง ซึ่งวรรณกรรมที่ดีจะดำรงอยู่ได้ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราภฏการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูปภาษาแบบเดิม ในลักษณะหน่วยนามที่เป็นสรรพนามได้แก่คำว่า “ข้าพเจ้า” และหน่วยนามที่เป็นสรรพนามบ่งชี้ ได้แก่คำว่า “ท่านเหล่านี้”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ค, หน้า 110)

...ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: สวัสดีครับ

ประกาศ วัชรภรณ์: ขอโทษครับอาจารย์ หนังสือที่อาจารย์แตงนั่น อาจารย์ชอบ
หนังสืออะไรมากที่สุดครับ?

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช: ตอบยากครับ แตงหลายเรื่อง มันก็ชอบทุกเรื่อง ถ้าไม่ชอบก็
คงไม่แตงหรอก พูดจริง ๆ นะ มันก็ยังไม่ได้เปรียบเทียบดู แหมผมตอบไม่ได้จริง ๆ เพราะเหตุ
ว่า หนังสือที่แตงแต่ละเล่มก็พยายามจะแตงไม่ให้นมันซ้ำกันครับ เพราะฉะนั้นมันก็เลยไม่มี
ทางจะเปรียบเทียบได้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบฏกการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูป
ภาษาแบบเดิม ในลักษณะหน่วยนามได้แก่คำว่า “อาจารย์” และ “หนังสือ”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของเปรม ติณ
สูลานนท์ (2544ง, หน้า 60)

...วันนี้ท่านอธิการบดีกรุณาเชิญผมมาพูด ผมขอพูดเจาะจง 2 เรื่อง เท่านั้นคือ เรื่อง
“ภาษาไทย” และเรื่อง “การศึกษาที่เกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์” ผมขอเริ่มด้วยเรื่อง
ภาษาไทยก่อนว่า ภาษาไทยของเรามีอายุมากกว่า 700 ปีแล้ว นับตั้งแต่สมัยพ่อขุน
รามคำแหงมหาราช ภาษาไทยเป็นภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติที่น่าภูมิใจอย่างยิ่ง มีความ
ไพเราะ มีพยัญชนะ มีสระที่งดงามมาก มีทั้งวรรณยุกต์ มีทั้งตัวเลขไทย ซึ่งชาติอื่นไม่มี...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบฏกการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูป
ภาษาแบบเดิม ได้แก่คำว่า “ภาษาไทย”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การ์นต์” ของศาสตราจารย์เกียรติ
คุณ ดร.กุสุมา รักษมนี (2538, หน้า 59)

...พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) กล่าวถึงอักษรการ์นต์ไว้ในมูลท
บรพกิจ หมวด “พิศาลการ์นต์” ว่า “เขียนตัวแต่บสรร เสียงอ่าน” ซึ่งแสดงว่าจุดมุ่งหมาย
ของการใช้การ์นต์ก็เพื่อรักษารูปตัวเขียนแต่ลดเสียงลง ท่านอธิบายต่อไปว่า “หากเดิมเพื่อ
เพี้ยนตามพากย์” หมายถึง เพื่อรักษารูปคำไว้ให้ครบตามภาษาเดิม คำอธิบายในมูลท

บรรพกิจ ขยายความ ต่อไปว่า การันต์เป็น “วิธีใช้ถ้อยคำ ขบวนการหนึ่งมีอักษรเพิ่มไว้ข้างท้ายคำ แต่มิใช่ตัวสะกด เติมลงไว้เพื่อจะได้ให้เต็มคำซึ่งมาแต่ภาษามคร (บาลี) และเสียงภาษาอื่นบ้าง เสียงไทยอ่านไม่ตลอดถึง จึงลงไม้ “ะ” ไว้เป็นที่สังเกตว่าไม่อ่าน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูปภาษาแบบเดิม ได้แก่คำว่า “มูลบทบรรพกิจ”

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามัคคีธรรมสามกษัตริย์” ของประเสริฐ ณ นคร (2541ก, หน้า 415)

...เมื่อ**พระยามังราย**ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ได้ทรงเชิญพระสหายทั้งสองมาปรึกษาหารือกัน ตามตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ว่า **พระยามังราย**ทรงดำริจะสร้างเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมยาวด้านละ 2,000 วา แต่พระยาเจ้าเมืองและพระยาร่วงทรงคัดค้านว่า ต่อไปถ้ามีศึกอาจจะไม่มีคนพอที่จะรักษากันเมืองไว้ได้ ควรจะลดความยาวลงให้เหลือเพียงด้านละ 500 วา ในที่สุด**พระยามังราย**ทรงสร้างเมืองยาว 1,000 วา กว้าง 900 วา...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูปภาษาแบบเดิม ได้แก่คำว่า “พระยามังราย”

2) การใช้รูปภาษาแบบย่อ จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบลักษณะการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูปภาษาแบบย่อดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ข, หน้า 4)

“...**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**เป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ ของประเทศไทย **พระองค์**เสด็จขึ้นครองราชสมบัติอย่างกะทันหันในขณะที่ยังทรงพระเยาว์ แต่ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระราชหฤทัย ที่ทรงพระเมตตาอย่างยิ่งแก่ปวงประชาชนชาวไทยด้วยพระราชจริยาวัตรที่งดงาม ด้วยพระสติปัญญาเฉียบแหลมและสุขุมคัมภีรภาพ...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูปภาษาแบบย่อ เนื้อหาเก่า ได้แก่คำว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” คำที่แสดงเนื้อหาเก่าใช้รูปภาษาแบบย่อ ได้แก่คำว่า “พระองค์”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ง, หน้า 65)

...ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย คงได้ยินคำที่เขาเรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า ISDN ซึ่งย่อมาจากคำว่า “**Integrated Services Digital Network**” ซึ่งใช้ในการบริการการศึกษาทางไกล อีกหน่วยที่นี้คงมี หรือมีแล้วก็ไม่ทราบ หมายความว่าครูหรืออาจารย์ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยกรุงเทพนี้อาจจะสอนไปทั่วประเทศไทยได้ โดยอาจารย์ที่อยู่ที่นี่คนเดียว ภาพของอาจารย์จะไปปรากฏอยู่บนจอภาพตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นักศึกษาก็สามารถได้ถามได้ทันที ถ้าสงสัยปัญหา อาจารย์คนเดียวอาจจะสอนได้ทั่วประเทศ สอนที่นี้ ที่วิทยาเขตรังสิตก็อาจจะไม่ต้องมีอาจารย์ไปสอนแล้ว สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นแน่นอน แต่แพงมาก จนกระทั่งอาจจะรับไม่ไหวก็ได้ ผมไม่แน่ใจเพราะผมไม่ใช่การศึกษา แต่คิดว่าจะเป็นเช่นนั้น บริการ **ISDN** นอกจากจะช่วยในการศึกษาแล้วยังช่วยในการรักษาพยาบาลทางการแพทย์ ในการประชุมต่าง ๆ อาจจะไม่ต้องใช้ห้องประชุม อาจจะอยู่ที่ทำงานแล้วประชุมกันก็ได้ หรืออยู่ที่บ้านก็ประชุมกันได้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูปภาษาแบบย่อ เนื้อหาเก่า ได้แก่คำว่า “**Integrated Services Digital Network**” คำที่แสดงเนื้อหาเก่าใช้รูปภาษาแบบย่อ ได้แก่คำว่า “**ISDN**”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรมติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 87)

...ท่านผู้มีเกียรติอาจจะจำได้ว่า เมื่อ 4-5 ปีมาแล้ว **สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี** เคยทรงชักชวนให้คนไทยได้ส่งความรัก และระลึกถึงกันในวันวิสาขบูชา ถึงกับทรงออกแบบบัตร และทรงพระราชนิพนธ์คำกลอน คำอวยพร ด้วยพระองค์เอง ทรงปฏิบัติเป็นตัวอย่าง แต่เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง ที่ความคิดริเริ่มของ**ทูลกระหม่อมอาจารย์**ไม่ติดตลาด และสร้างชาไปจนแทบจะไม่เหลือแล้ว...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูปภาษาแบบย่อ เนื้อหาเก่า ได้แก่คำว่า “**สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**” คำที่แสดงเนื้อหาเก่าใช้รูปภาษาแบบย่อ ได้แก่คำว่า “**ทูลกระหม่อมอาจารย์**”

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในทรศนะของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 93)

...ที่นี้เหตุที่มาแปลกกันในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ ก็เพราะเหตุว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อได้ทรงสร้างกรุงเทพฯ ขึ้นแล้ว ก็ทรงพยายามฟื้นฟูวัฒนธรรมต่าง ๆ ตลอดจนศิลปะที่เคยมีในสมัยกรุงศรีอยุธยาให้กลับฟื้นคืนดีขึ้นมาอีก และจะทำให้รู้เรื่องยิ่งกว่ากรุงเทพฯ บอกแล้วว่า “มหินทรายุธยา” “ดังนั้นรัชกาลที่หนึ่งจึงทรงพระราชดำริว่า หนังสือประจำพระนครนั้น มีอยู่มากมายหลายอย่าง แต่ว่าพม่าเผาไปหมด เมื่อเสียกรุงเทพฯ แก่ ข้าศึก ปัญหาที่เกิดขึ้นว่าจะทำอย่างไร...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราภฏการแสดงเนื้อหาเก่าโดยใช้รูปภาษาแบบย่อ เนื้อหาเก่า ได้แก่คำว่า “พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก” คำที่แสดงเนื้อหาเก่าใช้รูปภาษาแบบย่อ ได้แก่คำว่า “รัชกาลที่หนึ่ง” และ เนื้อหาเก่า ได้แก่คำว่า “กรุงศรีอยุธยา” คำที่แสดงเนื้อหาเก่าใช้รูปภาษาแบบย่อ ได้แก่คำว่า “กรุงเทพฯ”

ตัวอย่างบางตอนจาก “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของวิลาศ มณีวัต (2540ก, หน้า 74)

...ผมมีโชคที่ได้เคยรู้จักมักคุ้นกับ สุวรรณี สุคนธา ซึ่งผมขอยกย่องว่า เป็นอัจฉริยะคนหนึ่งในโลกหนังสือ

คุณสุวรรณีได้เขียนถึงรายได้ หรือค่าแรงของนักเขียนไว้ว่า

“ถ้าพูดกันจริง ๆ แล้ว การเขียนหนังสือในเมืองไทยนั้น ค่าแรงมันต่ำเสียยิ่งกว่าพาร์ตเนอร์เสียอีก พูดอย่างนี้ก็จะว่าเยาะเย้ยสังคมหรืออะไรก็ตามแต่ ขอให้คิดว่า ค่าเขียนเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งที่พูดถึงว่า พอจะมีชื่อขึ้นมาบ้างแล้ว เขาก็จะจ่าย 200 บาท (เมื่อ 24 ปีมาแล้ว) คิดเกือบตายกว่าจะได้สักเรื่อง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราภฏการแสดงเนื้อหาเก่า โดยใช้รูปภาษาแบบย่อ เนื้อหาเก่า ได้แก่คำว่า “สุวรรณี สุคนธา” คำที่แสดงเนื้อหาเก่าใช้รูปภาษาแบบย่อ ได้แก่คำว่า “คุณสุวรรณี”

2.3.2 การแสดงเนื้อหาใหม่ วรวรรณ์ ศรียาภย์ (2563, หน้า 6-46) กล่าวว่า การเสนอเนื้อหาใหม่ในข้อความนั้น แสดงออกได้ด้วยรูปภาษาใหม่ ซึ่งมี ลักษณะที่น่าสนใจ โดยเรียงลำดับเนื้อหาใหม่ไว้ในส่วนหลังของข้อความ เพราะส่วนหน้าของข้อความจะเป็นเนื้อหาเก่า รูปภาษาที่แสดงว่าข้อความที่ตามหลังมานั้นเป็นเนื้อหาใหม่ คือ เป็น, คือ, กล่าวคือ, ได้แก่, เช่น, เพราะว่า และประกอบด้วย

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบลักษณะการแสดงเนื้อหาใหม่ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 20)

“การที่จะใช้ภาษาให้ถูกต้องนั้น ผู้ใช้ภาษาต้องคำนึงถึงลักษณะต่าง ๆ เช่น การออกเสียงให้ถูกต้อง ทั้งเสียงสระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ การลงเสียงหนักเบา จังหวะ การลงน้ำหนักพยางค์และคำ การลงเสียงท้ายประโยคหรือทำนองเสียง...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏลักษณะการแสดงเนื้อหาใหม่ โดยใช้หน่วยภาษา “เช่น” เป็นลักษณะทางภาษาที่แสดงว่าข้อความที่ตามหลังดังขีดเส้นใต้ไว้ เป็นเนื้อหาใหม่

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 47)

...ผมคิดเอาเองว่า การที่พวกเราบางคนพูดและเขียนภาษาไทย ไม่ค่อยจะถูก น่าจะมาจากสาเหตุ 3 ประการ คือ

1. ไม่มีความรัก คนเราถ้าเราไม่รักสิ่งใด เราก็จะไม่ให้ความสนใจ ไม่ห่วงใย ไม่รู้คุณค่า และไม่ยินดียินร้ายต่อสิ่งนั้น การพูดภาษาไทยก็เช่นเดียวกัน ถ้าไม่รัก เราก็ไม่สนใจ ไม่ห่วงใยและไม่รู้ว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นการทำลายสิ่งที่มีคุณค่า...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏลักษณะการแสดงเนื้อหาใหม่ โดยใช้หน่วยภาษา “คือ” เป็นลักษณะทางภาษาที่แสดงว่าข้อความที่ตามหลังดังขีดเส้นใต้ไว้ เป็นเนื้อหาใหม่

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 74)

...ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2536 ถึง 30 กันยายน 2537 รัฐบาลประกาศให้เป็น “ปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย” และจะรณรงค์ต่อไปอีกหลายปี กล่าวคือ ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2537 ถึง 30 กันยายน 2540 เรียกว่า “รักและสืบสานวัฒนธรรมไทย” จะเน้นปี 2538 เป็น “ปีวัฒนธรรมกับการพัฒนา” และในปี 2538 จะมีคำขวัญว่า “ทำอะไรมีวินัยคือไทยแท้” นับเป็นความริเริ่มที่ดียิ่งของรัฐบาล...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏลักษณะการแสดงเนื้อหาใหม่ โดยใช้
หน่วยภาษา “กล่าวคือ” เป็นลักษณะทางภาษาที่แสดงว่าข้อความที่ตามหลังดังขีดเส้นใต้ไว้ เป็น
เนื้อหาใหม่

ตัวอย่างบางตอนจาก “การเขียนหนังสือสารคดี” ของวิลาศ มณีวัต
(2540ค, หน้า 41)

...นิตยสารต่างประเทศเขาซื้อหนังสือแพง ๆ แบบนี้ได้ เพราะเขามีวิธีการจำหน่าย
หรือการซื้อขาย ซึ่งเป็นศิลปะที่สำนักพิมพ์เมืองไทยไม่สามารถทำได้ เพราะต้องมีการ
ติดต่อกันทั่วโลกที่เขาซื้อกัน 13 ล้านที่เรียกว่า World copyright คือ ถือลิขสิทธิ์ทั่วโลกไม่
เฉพาะแต่ในอเมริกา เมื่อเขาซื้อไปแล้ว 13 ล้าน เขาก็ลงมือติดต่อขายลิขสิทธิ์ทางยุโรป
ทันที โดยติดต่อไปที่ลอนดอน คือ หนังสือพิมพ์ซันเดย์ไทม์ ติดต่อไปที่เยอรมัน คือ นสพ.
STERN ติดต่อไปทางอิตาลี คือ นสพ. อีโปกา นี่คือวิธีการที่เขาสามารถซื้อหนังสือดี ๆ ใน
ราคาสูงได้ เพราะเขามีวิธีขายต่อแบบนี้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏลักษณะการแสดงเนื้อหาใหม่ โดยใช้
หน่วยภาษา “เพราะ” และ “คือ” เป็นลักษณะทางภาษาที่แสดงว่าข้อความที่ตามหลังดังขีดเส้นใต้ไว้
เป็นเนื้อหาใหม่

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การ์ด” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ
ดร.กุสุมา รักษ์มณี (2538, หน้า 60)

“...คำในภาษาบาลีและสันสกฤต มีปัจจัยลงท้ายเพื่อบ่งบอกชนิด หน้าที่ หรือ
ความหมายของคำ เช่น คำ “ดูล” เป็นคำนาม แปลว่า ความเท่ากัน ความเสมอกัน “ดูลย” เป็นวิเศษณ์
แปลว่า เท่ากัน เสมอกัน เมื่อใช้ในคำสมาส เราอาจใช้ “ดูลพินิจ” ซึ่งสมาสคำนามกับคำนาม...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏลักษณะการแสดงเนื้อหาใหม่ โดยใช้
หน่วยภาษา “เช่น” เป็นลักษณะทางภาษาที่แสดงว่าข้อความที่ตามหลังดังขีดเส้นใต้ไว้ เป็นเนื้อหาใหม่

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในวรรณคดีของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึก
ฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 94)

“...เหตุที่ต้องมีเรื่องรามเกียรติ์ เรื่องอุณรุท แล้วต้องมีบทละครนั้น ก็เพราะ
เหตุว่ารามเกียรติ์กับอุณรุทนั้น ทั้งสองเรื่องมันเกี่ยวกับความเชื่อถือและพระราชพิธีบางอย่างที่เราขาด
ไม่ได้ เราถือกันว่าปีหนึ่งต้องเล่นละครสองเรื่องคือเรื่องรามเกียรติ์เป็นละครที่เล่นบูชาพระนารายณ์
เรื่องอุณรุทเป็นละครที่เล่นบูชาพระอิศวร ในวังจะต้องมี...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏลักษณะการแสดงเนื้อหาใหม่ โดยใช้หน่วยภาษา “ก็เพราะเหตุว่า” เป็นลักษณะทางภาษาที่แสดงว่าข้อความที่ตามหลังดังขีดเส้นใต้ไว้ เป็นเนื้อหาใหม่

2.4 การเชื่อมโยงความ

การเชื่อมโยงความ เป็นกระบวนการแสดงความสัมพันธ์กันทางความหมายของภาษาระดับข้อความ ที่เรียงร้อยถ้อยคำให้มีความสวยงาม แสดงความสัมพันธ์ทางความหมายของคำและความสัมพันธ์ระหว่างประโยคหนึ่งกับประโยคอื่น ๆ ที่อยู่แวดล้อม

วรวรรณ ศรียากย์ (2563, หน้า 6-50) กล่าวว่า กลไกสำคัญทางภาษาที่ทำให้หน่วยภาษาแต่ละหน่วยในข้อความมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ การเชื่อมโยงความ ซึ่งการเชื่อมโยงความในหน่วยข้อความภาษาไทยมี 6 ลักษณะ ได้แก่ การอ้างถึง การซ้ำ การละ การแทนที่ การใช้ศัพท์ และการใช้คำเชื่อม

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบลักษณะการเชื่อมโยงความ โดยจำแนกออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) การอ้างถึง 2) การซ้ำ 3) การละ 4) การแทนที่ 5) การใช้ศัพท์ และ 6) การใช้คำเชื่อม ดังต่อไปนี้

2.4.1 การอ้างถึง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2552, หน้า 118) กล่าวว่า การอ้างถึงหมายถึง การเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำหรือวลีเพื่ออ้างถึงคำหรือวลีที่มาข้างหน้า บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบลักษณะภาษาในการอ้างถึง 3 ลักษณะ ได้แก่ การอ้างถึงด้วยหน่วยสรรพนาม การอ้างถึงเชิงบ่งชี้ และการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ มีรายละเอียดและตัวอย่างดังต่อไปนี้

1) การอ้างถึงด้วยหน่วยสรรพนาม วรวรรณ ศรียากย์ (2563, หน้า 6-54) กล่าวว่า หน่วยสรรพนามมิได้หมายถึงคำสรรพนามเพียงอย่างเดียว ยังรวมถึงหน่วยนามซึ่งทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ลักษณะเดียวกับหน่วยสรรพนามด้วย เช่นหน่วยเรียกชื่อเฉพาะ หน่วยเรียกตำแหน่ง หน่วยเรียกอาชีพ ซึ่งการอ้างถึงด้วยหน่วยสรรพนาม จำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หน่วยบุรุษสรรพนาม และหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม ดังต่อไปนี้

1.1) หน่วยบุรุษสรรพนาม พบการใช้ทั้ง 3 บุรุษ คือ บุรุษที่ 1 ใช้แทนชื่อ नामของผู้พูด บุรุษที่ 2 ใช้แทนชื่อ नामของผู้ที่ผู้พูดพูดด้วย สรรพนามบุรุษที่ 3 ใช้แทนชื่อ नामของผู้พูดกล่าวถึง ดังต่อไปนี้

ตาราง 30 แสดงการอ้างอิงด้วยหน่วยบุรุษสรรพนาม

ที่	ประเภทบุรุษสรรพนาม	คำที่ปรากฏ
1	บุรุษที่ 1	- ข้าพระพุทธเจ้า - ข้าพเจ้า - เรา - พวกเรา - ผม - กระผม - ดิฉัน - ผู้บรรยาย
2	บุรุษที่ 2	- ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม - ไต่ฝ่าละอองธุลีพระบาท - พวกเรา - ท่าน - คุณ - ท่านทั้งหลาย - ท่านผู้มีเกียรติ - ท่านสุภาพบุรุษ - ท่านสุภาพสตรี
3	บุรุษที่ 3	- พวกเขา - เขา - มัน - ท่าน - แก

จากตาราง 29 บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์
ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการอ้างอิงด้วยหน่วยบุรุษสรรพนาม ดังนี้

สรรพนามบุรุษที่ 1 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

(2553ข, หน้า 11)

...ท่านสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ **ข้าพเจ้า**แสดงตนต่ำต้อยเช่นนี้ เพราะ**ข้าพเจ้า**รู้สึก
ว่าคือนี่**ข้าพเจ้า**ปรากฏต่อหน้าผู้คนที่ยิ่งใหญ่มากกว่า**ข้าพเจ้า** ท่านเหล่านี้เป็นนักเขียนแห่ง
เอเชียอาคเนย์ เพราะว่าต่อจิตใจ**ข้าพเจ้า**แล้ว ท่านเหล่านี้ล้วนกระฉับกระเฉง
กระปรี้กระเปร่า มีสาระสำคัญที่ต้อง ถ้ายทอด และเหนือสิ่งอื่นใด ท่านเหล่านี้หนุ่มกว่า
ข้าพเจ้า คนหนุ่มมีไฟและพลัง ซึ่งวรรณกรรมที่ดีจะดำรงอยู่ได้ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษ
สรรพนาม “ข้าพเจ้า” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 หมายถึง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในทรรศนะของข้าพเจ้า” ของ
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 91)

...ก่อนหน้านี้มีท่านอาจารย์ธรรมศาสตร์คณะหนึ่งไปหา**ผม**ที่บ้าน **ผม**ถามมาทำไม
ท่านบอกจะให้ไปพูด บอกจะให้พูดเรื่อง “สามก๊ก” **ผม**บอกก็เอาซี โอกาสอะไร อยู่ ๆ จะให้
ไปพูด เรื่อง “สามก๊ก” ท่านบอกพูดเปิดการสัมมนา ท่านบอกพูดอะไรก็ได้ **ผม**บอกอ้อ...
อย่างนี้เค้าเรียก Keynote Speech ใช่มั้ยละ คือ การพูดที่ไม่มีสาระ จะต้องพูดเป็นคนแรก
เลย ท่านอาจารย์บอกไม่ใช่ แต่**ผม**ก็รับปากว่าจะไป เพราะรู้สึกว่ามันไม่ค่อยจะยากอะไรนัก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษ
สรรพนาม “ผม” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 หมายถึง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว.
คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 16)

...**กระผม**ขอออกตัวหรือถ่อมตัวอย่างยิ่งไว้เสียก่อนว่า หัวข้อที่พูดในวันนี้คือ
“วรรณคดีกับสังคม” นั้น **กระผม**มาพูด ด้วยความอาภัพที่สุด เพราะ**กระผม**เกิดมาเป็น
ตัวก็ไม่เคยเรียนอักษรศาสตร์ และก็ได้เคยเมเจอร์ในวรรณคดีของภาษาใด ชาติใดทั้งสิ้น
เป็นเพียงแต่คนที่อ่านหนังสือตั้งแต่จำความได้มาจนอายุ 73 แล้วก็ยังไม่จบประการ
หนึ่ง และเป็นคนเขียนหนังสือ ที่ดูเหมือนจะมีคนอ่านมากกว่าสุนทรภู่ (เสียงหัวเราะ) นี่พูด
กันตามจริง ๆ ไม่ใช่มายกย่องตัวเอง **เรา**มาพูดความจริงกันดีกว่า ก็มีคุณวุฒิอยู่แค่นั้น
เพราะฉะนั้นในการที่จะมาพูดเรื่องราววรรณคดีกับสังคมนี้ ก็รู้สึกว้าปากใจ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราภฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษ
สรรพนาม “กระผม” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 หมายถึง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และหน่วยบุรุษสรรพ
นาม “เรา” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 หมายถึง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และผู้เข้าร่วมฟังปาฐกถาพิเศษ
ครั้งนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ไปสืบคำไทย” ของคุณบรรจบ พันธุเมธา
(2538, หน้า 48)

...จดหมายที่แจ้งว่าจะมีการออกวารสารของสมาคมภาษาและหนังสือ เพิ่งมาถึงดิฉัน
เมื่อวันสองวันนี้เอง จดหมายไปติดอยู่ที่เมืองนาย เขาต้องส่งต่อมาที่นี้อีกทีหนึ่ง หนทางจาก
เมืองนายมาเมืองห้วยโกทกันกว่า 200 ไมล์ เมล์ก็ไม่ได้มีทุกวัน ก็เลยเป็นเรื่องที่บ่นไม่ได้
ตั้งใจไว้ตั้งแต่ก่อนออกจากเมืองนายว่าจะเขียนเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ฟัง เพราะเขากำลังมีงาน
ออกพรรษา แต่แล้วก็มัวสาละวันยุ่งอยู่กับการทำบันทึกคำต่าง ๆ ที่เรียนรู้อาพร้อมทั้ง
สรุปผล จนมาถึงที่นี่แล้วยังยุ่งอยู่กับเรื่องเหล่านี้ มือไม่แห้ง เพราะยังมาถึงเมืองห้วยอัน
เป็นถิ่นที่จะได้คำไทยแท้ ๆ มากกว่าที่เมืองนาย ยังได้สิ่งที่ต้องการมากขึ้น ก็ยังต้องทำงาน
หนักขึ้น เพื่อให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ในเวลาอันจำกัด แต่ว่าขณะที่เรียนไป รวบรวม
ไป ได้สิ่งแปลกใหม่มานอกเหนือไปจากที่เคยรู้อยู่แล้ว บางคำก็เหมือนจินตามณีอันมีค่าล้ำ
ตามความรู้สึกของดิฉัน เพราะมันจะช่วยคลี่คลายข้อขัดข้องในเรื่องความหมายของคำไทย
และอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราภฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษ
สรรพนาม “ดิฉัน” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 หมายถึง ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ
เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 54)

...ภาษาดีในทรรศนะผู้บรรยายจึงไม่ใช่เรื่องของคำสวยเท่านั้น ผู้บรรยายเคย
ยกตัวอย่างให้ลูกศิษย์ฟังว่า สมมุติมีตึกคอนกรีตมีเนียมสูง 10 ชั้น คุณก็บรรยายไปว่าเป็น
ภาพตึก ความหมายมันก็เป็นตึก แต่ถ้าเอาภาพกระต๊อบขวานมาวางเรียงกัน มันไม่ใช่แค่
เพียงรูปตึกหรือรูปของกระต๊อบ มันยังมีรูปที่ยังไม่ได้ฉายออกมาคือรูปของความไม่เท่าเทียม
กัน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษ
สรรพนาม“ผู้บรรยาย” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 หมายถึง ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

สรรพนามบุรุษที่ 2 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ราชบัณฑิตยสถาน (2550, หน้า 13)

...ขอเดชะ ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินมาร่วมการประชุมกับชุมชนภาษาไทยครั้งนี้ เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ แต่ทั้งนี้ขอบด้วยพระราชประเพณี เพราะภาษาไทยของเรา ได้เจริญงอกงามมาก็ด้วยอาศัยพระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชวงศ์จักรี เพราะฉะนั้นเมื่อได้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงแสดงความสนพระราชมหุทัยในเรื่องภาษาไทยนี้แล้ว ก็เชื่อแน่ว่าเกล้าฯ ว่า ภาษาไทยคงจะเจริญงอกงาม หลักการที่พระราชทานพระบรมราโชวาทนั้นเป็นหลักที่ถูกต้องอย่างยิ่ง คิดด้วยเกล้าฯ ว่าไม่มีใครที่จะแย้ง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษ
สรรพนาม “ฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม” และ “ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 หมายถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรกถา” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
(2553ข, หน้า 11)

...ท่านสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ ข้าพเจ้าแสดงตนต่ำต้อยเช่นนี้ เพราะข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณนี่ข้าพเจ้าปรากฏต่อหน้าผู้คนที่ยิ่งใหญ่กว่าข้าพเจ้า ท่านเหล่านี้เป็นนักเขียนแห่งเอเชียอาคเนย์ เพราะว่าต่อจิตใจข้าพเจ้าแล้ว ท่านเหล่านี้ล้วนกระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า มีสาระสำคัญที่ต้อง ถวายทอด และเหนือสิ่งอื่นใด ท่านเหล่านี้หนุ่มกว่าข้าพเจ้า คนหนุ่มมีไฟและพลัง ซึ่งวรรณกรรมที่ดีจะดำรงอยู่ได้ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษ
สรรพนาม “ท่านสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 หมายถึง ผู้เข้าร่วมฟังปาฐกถา

สรรพนามบุรุษที่ 3 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
(2553ข, หน้า 11)

...ท่านสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ ข้าพเจ้าแสดงตนต่ำต้อยเช่นนี้ เพราะข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณนี่ข้าพเจ้าปรากฏต่อหน้าผู้คนที่ยิ่งใหญ่มากกว่าข้าพเจ้า **ท่านเหล่านี้**เป็นนักเขียนแห่งเอเชียอาคเนย์ เพราะว่าต่อจิตใจข้าพเจ้าแล้ว **ท่านเหล่านี้**ล้วนกระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า มีสาระสำคัญที่ต้อง ถวายทอด และเหนือสิ่งอื่นใด **ท่านเหล่านี้**หนุ่มกว่าข้าพเจ้า คนหนุ่มมีไฟและพลัง ซึ่งวรรณกรรมที่ดีจะดำรงอยู่ได้ต้องอาศัยสิ่งเหล่านี้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษ
สรรพนาม “ท่านเหล่านี้” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 หมายถึง นักเขียน
ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในวรรณคดีของข้าพเจ้า” ของ
ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 91)

...ก่อนหน้านี้มีท่านอาจารย์ธรรมศาสตร์คณะหนึ่งไปหาผมที่บ้าน ผมถามมาทำไม **ท่าน**บอกจะให้เป็นพุด บอกจะให้พุดเรื่อง “สามก๊ก” ผมบอกก็เอาสิ โอกาสอะไร อยู่ ๆ จะให้เป็นพุดเรื่อง “สามก๊ก” **ท่าน**บอกพุดเปิดการสัมมนา **ท่าน**บอกพุดอะไรก็ได้ ผมบอกอ้อ...อย่างนี้เค้าเรียก Keynote Speech ไข่ม้อยละ คือ การพุดที่ไม่มีสาระ จะต้องพุดเป็นคนแรกเลย ท่านอาจารย์บอกไม่ใช่ แต่ผมก็รับปากว่าจะไป เพราะรู้สึกว่ามันไม่ค่อยจะยากอะไร...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษ
สรรพนาม “ท่าน” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 หมายถึง อาจารย์ธรรมศาสตร์คณะหนึ่ง
ตัวอย่างบางตอนจาก “ไปสืบคำไทย” ของคุณบรรจบ พันธุเมธา
(2538, หน้า 48)

...จดหมายที่แจ้งว่าจะมีการออกวารสารของสมาคมภาษาและหนังสือ เพิ่งมาถึงดิฉันเมื่อวันสองวันนี่เอง จดหมายไปติดอยู่ที่เมืองนาย เขาต้องส่งต่อมาที่นั่นอีกทีหนึ่ง หนทางจากเมืองนายมาเมืองห้วยโกศลกันกว่า 200 ไมล์ เมล็ดก็ไม่ได้มีทุกวัน ก็เลยเป็นเรื่องที่บ่นไม่ได้ ตั้งใจไว้ตั้งแต่ก่อนออกจากเมืองนายว่าจะเขียนเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ฟัง เพราะเขากำลังมีงานออกพรรษา แต่แล้วก็มัวสาละวนยุ่งอยู่กับการทำบันทึกคำต่าง ๆ ที่เรียนรู้อะไรมาพร้อมทั้งสรุปผล จนมาถึงที่นี่แล้วก็ยังยุ่งอยู่กับการเรื่องเหล่านี้ มือไม่แห้ง เพราะยังมาถึงเมืองห้วยอัน

เป็นถิ่นที่จะได้คำไทยแท้ ๆ มากกว่าที่เมืองนาย ยังได้สิ่งที่ต้องการมากขึ้น ก็ยังต้องทำงานหนักขึ้น เพื่อให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ในเวลาอันจำกัด แต่ว่าขณะที่เรียนไป รวบรวมไป ได้สิ่งแปลกใหม่มานอกเหนือไปจากที่เคยรู้อยู่แล้ว บางคำก็เหมือนจินตตามณีนันมีค่าล้ำตามความรู้สึกของดิฉัน เพราะมันจะช่วยคลี่คลายข้อขัดข้องในเรื่องความหมายของคำไทยและอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษสรรพนาม “เขา” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 หมายถึง บุคคลที่เมืองนาย และหน่วยบุรุษสรรพนาม “มัน” เป็น สรรพนามบุรุษที่ 3 หมายถึง คำที่ศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ ได้เรียนรู้ใหม่

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 54)

...ภาษาดีในทรรศนะผู้บรรยายจึงไม่ใช่เรื่องของคำสวยเท่านั้น ผู้บรรยายเคยยกตัวอย่างให้ลูกศิษย์ฟังว่า สมมุติมีตึกคอนกรีตมีเนียมสูง 10 ชั้น คุณก็บรรยายไปว่าเป็นภาพตึก ความหมายมันก็เป็นตึก แต่ถ้าเอาภาพกระต๊อบขาวนามาวางเรียงกัน มันไม่ใช่แค่เพียงรูปตึกหรือรูปของกระต๊อบ มันยังมีรูปที่ยังไม่ได้ฉายออกมาคือรูปของความไม่เท่าเทียมกัน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยบุรุษสรรพนาม “มัน” เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 หมายถึง ภาพ

1.2) หน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม จำแนกได้ 6 ลักษณะ ได้แก่ หน่วยเรียกชื่อเฉพาะ หน่วยเรียกตำแหน่ง หน่วยเรียกอาชีพ หน่วยเรียกญาติ หน่วยเรียกฉายานาม และ หน่วยแสดงความเป็นเจ้าของ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 27)

...เรื่องนี้ขอเล่าเมื่อคราวพบเจ้าฟ้าสิริหนุ่ย ไม่ใช่เรื่องเขาพระวิหาร คือ ถ้ามั่นใจว่าท่านชอบดอกไม้อะไร ผมก็ตอบไปว่าชอบดอกไม้สด และกล่าวเดิมไปว่าดอกไม้สดขาวบริสุทธิ์และหอมมาก เลยถามว่า ดอกไม้อะไรละ พูลตอบไปว่าเรียเขียวเดียว-ราชวดี รู้สึกยิ้มแย้ม แจ่มใสผิดปรกติ เพราะพระอัยกาธิราชนักร้องคั่นโรตมนั้น เดิมทรงพระนามว่า **องค์ราชวดี** แห่เข้าที่จุดก็เลยยิ้มแย้มแจ่มใส การพูดจากันก็คลายความตึงเครียด แต่ถ้า

ไปทูลว่า Buddleia alba ก็คงจะไม่มีใครเข้าใจว่าอะไร **นักองค์สีหนุ**ก็คงจะไม่ยั้ง เรื่องการเปลี่ยนมันสำคัญเหมือนกัน ถ้าใช้ศัพท์มากไปบางทีก็ไม่เข้าทำ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม “เจ้าฟ้า” และ “นักองค์” เป็นหน่วยเรียกตำแหน่ง “พระอัยกาธิราช” เป็นหน่วยเรียกญาติ “สีหนุ”, “นโรดม” และ “ราชาวดี” เป็นหน่วยเรียกชื่อเฉพาะ ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในวรรณคดีของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 100)

...เมื่ออ่านตอนเป็นเด็ก มองไม่เห็นดราม่าหรอกครับ แม่บอกให้อ่านดัง ๆ ก็อ่านดัง ๆ ไป ทีนี้หนังสือเรื่อง สามก๊ก มีผลในทางอื่น คือในด้านภาษาไทย ทำให้เกิดภาษาไทยที่ดี ผมเมื่อยัง**รับราชการ**แรก ๆ อยู่ในกรมสรรพากร **พระองค์เจ้าวิวัฒนชัย** ตอนนั้นยังไม่ได้เป็น**พระองค์เจ้า** เป็น**หม่อมเจ้าวิวัฒน** ท่านเป็น**อธิบดี** วันหนึ่งท่านก็รับสั่งให้ฟังเมื่อท่านสำเร็จจากประเทศอังกฤษเข้ามานั้นก็เก่งแต่ภาษาอังกฤษ แต่ภาษาไทยก็ยังงั้นไม่เชี่ยวชาญเท่าไร **เข้ารับราชการ**กระทรวงการคลัง **กรมพระจันทบุรีนฤนาถ** เดียวนี้เป็น**กรมพระยา** รับสั่งกับ**พระองค์เจ้าวิวัฒน**ว่า ถ้าอยากจะเขียนหนังสือไทยให้ดีแล้ว ก็ให้ไปหาหนังสือสามก๊กมาอ่านสักจบหนึ่งหรือหลาย ๆ จบก็ดี...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม “แม่” เป็นหน่วยเรียกญาติ “อธิบดี”, “พระองค์เจ้า”, “หม่อมเจ้า”, “กรมพระยา” และ “กรมพระ” เป็นหน่วยเรียกตำแหน่ง “พระองค์เจ้าวิวัฒนชัย”, “หม่อมเจ้าวิวัฒน” และ “กรมพระจันทบุรีนฤนาถ” เป็นหน่วยเรียกชื่อเฉพาะ “รับราชการ” เป็นหน่วยเรียกอาชีพ ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 28)

“...**ล่ำมของประเทศจีน**เขาแปลจากผู้ว่าการของเขามาเป็นภาษาไทย แล้ว**คนของเรา**แปลภาษาไทยไปเป็นภาษาจีนให้เขาฟัง ผมก็ถาม**คนของเขา**ว่าล่ำมผมแปลถูกหรือไม่ เขานิ่งไปสักพักแล้วก็บอกไม่ผิดหรอกครับ เขาไม่บอกว่าถูกหรือเปล่า เขาบอกไม่ผิดก็โดยมารยาท แต่เข้าใจว่าอันนี้เป็นข้อจำกัดในเรื่องภาษา...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบฏการอ้างถึงด้วยหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม “ล่ำของประเทศไทย”, “คนของเรา” และ “คนของเขา” เป็นหน่วยแสดงความเป็นเจ้าของ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 31)

...ผมขอขอบคุณท่าน**นายกสมาคมฯ** ที่ได้ให้เกียรติเชิญผมมาในโอกาสพิเศษนี้ เนื่องจากว่ามีเวลาอยู่จำกัด วันนี้ก็เป็นบรรยากาศแปลกใหม่ไปอีกบรรยากาศหนึ่ง ประเด็นที่ผมจะต้องกลับไปสู่บรรยากาศเดิมของผม คือกลับไปสภาฯ ในฐานะที่เป็น**หัวหน้าพรรครัฐบาล** ขอพวรณ์ตัวไว้ด้วยความจริงใจ งานที่เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ส่วนรัฐบาลพร้อมเสมอที่จะรับฟัง ผมภูมิใจ ที่จะเรียนว่า แท้จริงแล้วหลายเรื่องทีเดียว ผมได้คิดไว้ตั้งแต่อยู่กระทรวงศึกษาธิการ เช่น ศิลปินแห่งชาติ เป็นเรื่องที่ผมเริ่มไว้ตั้งแต่สมัยผมเป็น**รัฐมนตรี** เพราะอยากรักษาสืบเหล่านี้ไว้ และก็ตั้งใจที่สิ่งเหล่านี้ยังคงมีอยู่จนถึงปัจจุบัน **คุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์**และท่าน**อธิบดีกรมศิลปากร**ใน สมัยนั้น (**ทวีศักดิ์ เสนาณรงค์**) ได้มีส่วนช่วยในการที่จะทำให้นโยบายเหล่านี้ให้เกิดขึ้น ผมคิดว่า สังคมไทยนั้นได้เปลี่ยนไปมาก คนที่เข้ามา มีบทบาทในบ้านเมืองนั้นมีความหลากหลาย สังคมไทย ได้ยอมรับโดยไม่รังเกียจอะไรกันเลย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบฏการอ้างถึงด้วยหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม “นายกสมาคมฯ”, “หัวหน้าพรรครัฐบาล”, “รัฐมนตรี” และ “อธิบดีกรมศิลปากร” เป็นหน่วยเรียกตำแหน่ง

“คุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์” และ “ทวีศักดิ์ เสนาณรงค์” เป็นหน่วยเรียกชื่อเฉพาะ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของวิลาศ มณีวัต (2540จ, หน้า 36)

...ผมเองมีความสนใจชีวิตความเป็นอยู่เกือบจะทุกด้านของนักเขียน ถ้านักเขียนของโลกมากรุงเทพฯ ผมจะพยายามไปพบ เช่น **จอห์น กันเทอร์**, **จอห์น สไตน์เบก**, **เทนเนสซี วิลเลียม**, **ฮันซูฮยีน** ตอนผมไปไทเป ผมก็แวะเยี่ยมหลินอยู่ถึง เมื่อไปญี่ปุ่นผมก็ได้ไปพบและรู้จักกับ**ยาสินาริ คาวาบาตะ** นักประพันธ์คนที่ 2 ของเอเชียที่ได้รับรางวัลโนเบล คนแรกคือ **ระพินทรนาถ ฐากูร**...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงด้วยหน่วยนามที่ทำหน้าที่เหมือนหน่วยสรรพนาม ได้แก่คำว่า “จอห์น กันเทอร์”, “จอห์น สไตน์เบก”, “เทนเนสซี วิลเลียม”, “ฮันซูหยิน”, “หลินยูถิง”, “ยาสินาริ คาวาบาตะ” และ “ระพินทรนาถ ฐากูร” เป็นหน่วยเรียกชื่อเฉพาะ ส่วนคำว่า “นักเขียน” เป็นหน่วยเรียกอาชีพ

2) การอ้างถึงเชิงบ่งชี้ วรวรรณ์ ศรียาภย์ (2563, หน้า 6-56) กล่าวว่า การอ้างถึงเชิงบ่งชี้ เป็นการใช้คำบ่งชี้ หรือคำชี้เฉพาะ คือ นี่ นั้น โน่น นี่ นั้น โน่น นุ่น และนุ่น มาใช้เป็นหน่วยภาษาแสดงการเชื่อมโยงความ บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบการใช้คำบ่งชี้ หรือคำชี้เฉพาะ มาใช้เป็นตัวเชื่อมโยงความใน 2 ลักษณะคือ หน่วยสรรพนามบ่งชี้ และหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 63)

...ท่านที่ได้รับเชิญมาอีกท่านหนึ่งคือ ฯพณฯ เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศอินเดีย อาฟกานิสถาน และลังกา นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ ท่านผู้^{นี้_{1.1}}เคยดำรงตำแหน่งอื่น ๆ อีกมาก รวมทั้งเคยเป็นรองนายกรัฐมนตรีด้วย ทางด้านสุด^{โน่น_{2.1}}ก็คือ หม่อมหลวงหญิงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ผมไม่ต้องแนะนำมาก เพราะท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้เริ่มก่อตั้งชุมนุมภาษาไทย^{นี้_{3.1}}ขึ้น และขณะ^{นี้_{4.1}}ท่านก็เป็น รองประธานกรรมการดำเนินงานของชุมนุมภาษาไทย^{นี้_{5.1}}...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงเชิงบ่งชี้ด้วยหน่วยภาษา 2 ลักษณะ ได้แก่หน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ และ หน่วยสรรพนามบ่งชี้ ได้แก่

รูปภาษา ผู้^{นี้_{1.1}} ใช้รูปภาษา นี้^{นี้_{1.1}} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้แสดงการอ้างถึง
รูปภาษา สุด^{โน่น_{2.1}} ใช้รูปภาษา โน่น^{โน่น_{2.1}} เป็นหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้แสดงการอ้างถึง
รูปภาษา ชุมนุมภาษาไทย^{นี้_{3.1}} ใช้รูปภาษา นี้^{นี้_{3.1}} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้แสดงการอ้างถึง

รูปภาษา ขณะ^{นี้_{4.1}} ใช้รูปภาษา นี้^{นี้_{4.1}} เป็นหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้แสดงการอ้างถึง
รูปภาษา ชุมนุมภาษาไทย^{นี้_{5.1}} ใช้รูปภาษา นี้^{นี้_{5.1}} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้แสดงการอ้างถึง

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 8)

...ท่านทั้งหลายอาจจะเคยได้ยินจากที่ใดสักแห่งว่า ข้าพเจ้าเป็นนักประพันธ์ที่ยิ่งใหญ่₁ของประเทศ₂นี้_{2.1} นั่น_{1.1}อาจเป็นความจริงในส่วนพินิจด้านปริมาณ ปัจจุบัน₃นี้_{3.1}มีหนังสือที่ข้าพเจ้าเขียน 150 เล่มในหอสมุดแห่งชาติ และ ข้าพเจ้าไม่อาจทราบได้ว่า นอกหอสมุดมีจำนวนเท่าใด₄ ข้าพเจ้าใคร่ขอล่าว่า นั่น_{4.1}เป็นเพราะข้าพเจ้าผลิตงานออกมามาก เพราะข้าพเจ้าเริ่มเขียนหนังสือ เมื่ออายุ 40 ปี และขณะนี้ข้าพเจ้าอายุย่างเข้า 73 ปี...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบฏการอ้างถึงเชิงบ่งชี้ด้วยหน่วยภาษา 2 ลักษณะ ได้แก่หน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ และ หน่วยสรรพนามบ่งชี้ ได้แก่

รูปภาษา นักประพันธ์ที่ยิ่งใหญ่₁ ใช้รูปภาษา นั่น_{1.1} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้แสดงการอ้างถึง

รูปภาษา ประเทศ₂ ใช้รูปภาษา นี้_{2.1} เป็นหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้แสดงการอ้างถึง

รูปภาษา ปัจจุบัน₃ ใช้รูปภาษา นี้_{3.1} เป็นหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้แสดงการอ้างถึง

รูปภาษา ข้าพเจ้าไม่อาจทราบได้ว่า นอกหอสมุดมีจำนวนเท่าใด₄ ใช้รูปภาษา นั่น_{4.1} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้แสดงการอ้างถึง

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 29)

...ผมได้ทราบด้วยความยินดีว่า ได้มีการเคลื่อนไหวในแต่ละภาค เพื่ออนุรักษ์ภาษาถิ่น₁เอาไว้ เช่น การจัดทำพจนานุกรมภาษาถิ่น การจัดทำสารานุกรมเกี่ยวกับภาษาและวัฒนธรรมและสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความรู้หลายสาขาในแต่ละภูมิภาค มีงานวิจัยตามโครงการของสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมในวิทยาลัยครูหรือสถาบันราชภัฏในแต่ละแห่ง เพื่อรักษาสืบเสาะ_{1.1}ไว้ เพื่ออนุรักษ์ไว้ ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบฏการอ้างถึงเชิงบ่งชี้ด้วยหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ ได้แก่ รูปภาษา ภาษาถิ่น₁ ใช้รูปภาษา สืบเสาะ_{1.1} เป็นหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้แสดงการอ้างถึง

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การ์ตูน” ของกุสุมา รัชชมนณี (2538, หน้า 59)

...คำในภาษาไทยส่วนใหญ่เป็นคำน้อยพยางค์ เมื่อเรารับคำบาลีและสันสกฤตมาใช้ เราลดพยางค์ด้วยการใช้การันต์ เช่น กานต์ กาญจน์ ลักษณะ ลักษณะณ์ เมื่อลดพยางค์ตั้งแต่ 2-3 พยางค์เหลือเพียงพยางค์เดียวแล้ว เสียงอ่านก็ซ้ำกัน เราจึงมีคำพ้องเสียงในภาษาไทย มากเพราะ เหตุ₁^{1.1} ด้วย เช่น กานต์ กาญจน์ กานท์ กาน และลักษณะ ลักษณะณ์ ลักษณะ ลัก₂ เป็นต้น กล่าวได้ว่า การใช้การันต์ในคำเหล่านี้_{2.1} เป็นทางแก้ปัญหายาอย่างหนึ่ง มิให้คำที่พ้องเสียง₃^{3.1} ต้องพ้องรูปเข้าไปอีก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างอิงเชิงบ่งชี้ด้วยหน่วย ภาษา 2 ลักษณะ ได้แก่หน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ และ หน่วยสรรพนามบ่งชี้ ได้แก่

รูปภาษา เหตุ₁ ใช้รูปภาษา นี้_{1.1} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้แสดงการอ้างอิง
รูปภาษา กานต์ กาญจน์ กานท์ กาน และลักษณะ ลักษณะณ์ ลักษณะ ลัก₂ ใช้
รูปภาษา คำเหล่านี้_{2.1} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้แสดงการอ้างอิง
รูปภาษา คำที่พ้องเสียง₃ ใช้รูปภาษา นั้น_{3.1} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้
แสดงการอ้างอิง

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีสีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล
ณ อยุธยา (2538, หน้า 19)

...นักภาษาไทยต้องปลงใจเสียว่า ทุกอย่างในโลกต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจัง ภาษา₁
นั้น_{1.1} มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นเอง มนุษย์เองก็เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและสิ่งแวดล้อม คำ
ใหม่เกิดขึ้นเพราะไม่รู้ความหมาย ทำนองและวิธีเขียน วิธีใช้ภาษาก็เปลี่ยนไป คำเก่าตัดทิ้ง
ไปหรือละลืมไป แต่ถ้าเห็นว่า ภาษาของชาติแปรไปในทางที่น่าเป็นห่วง มีมะเร็ง เนืองอก
เนือร้ายกำลังเกิดขึ้น ทำลายเนื้อดีของภาษา นักภาษาและผู้รักภาษาของชาติ ก็ควรทำ
หน้าที่ประคับประคองส่วนที่ยังดีงามของภาษาไว้ ไม่ให้เนือร้ายเข้าทำลายให้เสื่อมโทรมจน
เห็นว่าพูดหรือเขียนไม่เป็นภาษาหนักขึ้นทุกที และควรทำหน้าที่เสียแต่ต้นมือ อย่าปล่อยให้
ภาษาดีถูกทำลายจนสายเกินแก้ แต่ก็ทำได้เท่านี้เอง เพราะการฝืนความนิยมของคนหมู่
ใหญ่ที่เป็นเจ้าของภาษาเจ้าของชาติ₂^{2.1} นั้น_{2.1} ย่อมทำได้ยาก ถ้าข้าเกินแก้ก็ต้องยอมรับไว้บ้าง
และหาวิธีอื่นทดแทนอย่างสันติ ค่อย ๆ ดึงเข้าสู่สภาพดีให้ภาษาฟื้นความวิบัติ เพราะสมัย
นิยมเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์₃^{3.1} นั้น_{3.1} มิใช่จะรุดหน้าไปเท่าเดียว เพื่อง่ายขึ้นมาก็
อาจหวนกลับมาหาแบบเก่า ๆ ที่เคยนิยมว่าดีงามก็ได้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างถึงเชิงบ่งชี้ด้วยหน่วยภาษา 2 ลักษณะ ได้แก่หน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ และ หน่วยสรรพนามบ่งชี้ ได้แก่

รูปภาษา ภาษา₁ ใช้รูปภาษา นั้น_{1.1} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้แสดงการอ้างถึง

รูปภาษา การฝืนความนิยมของคนหมู่มากที่เป็นเจ้าของภาษาเจ้าของชาติ₂ ใช้รูปภาษา นั้น_{2.1} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้แสดงการอ้างถึง

รูปภาษา สิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์₃ ใช้รูปภาษา นั้น_{3.1} เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้แสดงการอ้างถึง

3) การอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ วรวรรณ ศรียาภัย (2563, หน้า 6-57) กล่าวว่า เป็นการใช้รูปภาษาหนึ่งแสดงการเชื่อมโยงความโดยการอ้างถึงหน่วยภาษาหนึ่งซึ่งมีนัยทางความหมายในเชิงเปรียบเทียบ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 27)

...เมื่อปี 2518 มีการเลือกตั้งซ่อมคุณทองดี อิสราชีวิน ที่เชียงใหม่เราก็ไปหาเสียงที่เชียงใหม่ ผมได้คำมาคำหนึ่งแล้วก็จำมาจนเดี๋ยวนี้ แล้วก็ใช้เวลาไปภาคเหนือ เขาโจมตีคู่ต่อสู้ว่า พี่น้อง เลือกคนของเราดีกว่าอย่าเลือกคนนั้นเลย คนนั้นเข้าไปในสภาฯ ไม่มีทางพูดอะไรกับเขาได้หรอก ไม่มีทางไปต่อสู้เพื่อเป็นปากเป็นเสียงพี่น้อง เขาจะนั่ง “จังกกเหมือนครกบดตำ บ่ปากสักคำเหมือนบดตำครก” ถ้าเลือกคนนี้เข้าไปในสภาฯ คนนี้ก็จะจังกกเหมือนครกไม่ตำ แล้วจะบ่ปากสักคำ คือจะไม่พูดอะไรเลย เหมือนบดตำครก ความหมายนี้ดีมาก แต่ว่าคนที่ไปปราศรัยตอนนั้นเขามา เปลี่ยนเสีย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบรูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ โดยใช้ “เหมือน” เป็นกลไกทางภาษา

“ครกบดตำ” แสดงการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ หน่วยภาษา “นั่งจังกก”

“บดตำครก” แสดงการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ หน่วยภาษา “บ่ปากสักคำ”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 51)

“ผมใคร่ขอเรียนว่า วิธีแก้ปัญหาคือวิธีที่ดีและน่าจะได้ผลคือการปลูกความสำนึกให้คนไทยทุกคน รักทะนุถนอม ดำรงไว้และเทิดทูนภาษาไทย **เหมือน**เรารักแม่ของเรา ทะนุถนอม**ประหนึ่ง**ของมีค่ายิ่ง ดำรง**เหมือน**เราดำรงวงศ์ตระกูล และเทิดทูน**ประหนึ่ง**สิ่งศักดิ์สิทธิ์....”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบรูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ โดยใช้ “เหมือน” และ “ประหนึ่ง” เป็นกลไกทางภาษา

“รัก” แสดงการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ หน่วยภาษา “เรารักแม่ของเรา”

“ทะนุถนอม” แสดงการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ หน่วยภาษา “ของมีค่ายิ่ง”

“ดำรง” แสดงการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ หน่วยภาษา “ดำรงวงศ์ตระกูล”

“เทิดทูน” แสดงการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ หน่วยภาษา “สิ่งศักดิ์สิทธิ์”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ไปสืบคำไทย” ของคุณบรรจบ พันธุเมธา (2538,

หน้า 48)

...ตั้งใจไว้ตั้งแต่ก่อนออกจากเมืองนายว่าจะเขียนเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ฟัง เพราะเขากำลังมีงานออกพรรษา แต่แล้วก็มัวสาละวันยุ่งอยู่กับการทำบ้านทีกคำต่าง ๆ ที่เรียนรู้มาพร้อมทั้งสรุปผล จนมาถึงที่นี่แล้วก็ยังยุ่งอยู่กับเรื่องเหล่านี้ **มือไม่แห้ง** เพราะยังมาถึงเมืองหัยอันเป็นถิ่นที่จะได้คำไทยแท้ ๆ มากกว่าที่เมืองนาย ยิ่งได้สิ่งที่ต้องการมากขึ้น ก็ยิ่งต้องทำงานหนักขึ้น...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบรูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ

“มือไม่แห้ง” แสดงการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ หน่วยภาษา “ยุ่งอยู่กับเรื่องเหล่านี้”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 55)

...ภาษาที่ดีจะต้องให้แรงบันดาลใจแก่ผู้อ่าน จะต้องกระตุ้นจินตนาการ ความรู้สึก เพื่อจะไปสู่ความหมายที่เป็นแกนกลางของท้องเรื่อง การสร้างถ้อยคำสำนวนเป็นเรื่องสำคัญ จะต้องหลีกเลี่ยงถ้อยคำสำนวนแบบมาตรฐาน เช่น จะเปรียบอะไรว่ากลม ทั่วไปจะชื่อว่ากลม**เหมือน** ลูกมะนาว กลม**เหมือน**ผลส้ม กลม**เหมือน**พระจันทร์ สิ่งเหล่านี้ถ้าเราไม่ระวังใช้สำนวนที่รู้จักกันทั่วไปก็จะลดน้ำหนักของความหมายไปมาก ดังนั้นเราควรจะต้องสร้าง

สำนวนขึ้นมาเอง อย่างเช่น อาจจะใช้เปรียบเทียบหน้าแก้มว่าเหมือนผลพุทราแก้ม หน้าแก้มเหมือน
กระดาดทราย หรือหน้ากลมเหมือนขนมไหว้เดือน ควรเลี่ยงความจำเจซ้ำซาก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบรูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ โดยใช้ “เหมือน” เป็นกลไกทางภาษา

“กลม” แสดงการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ หน่วยภาษา “ลูกมะนาว”, “ผลส้ม”, “พระจันทร์” และ “ขนมไหว้เดือน”

“หน้าแก้ม” แสดงการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ หน่วยภาษา “ผลพุทราแก้ม” และ “กระดาดทราย”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้ทรงคุณวุฒิ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2538, หน้า 18)

“...หลายคนเห็นว่า คำหยาบกร้าว โลดโผน กำลังเพิ่มเข้ามาและเป็นที่นิยมใช้ในหมู่คนรุ่นใหม่ เหมือนดนตรีที่ไม่เอื้อต่อทำนอง มีแต่จังหวะเร่งเร้า ร้อนแรง เพื่อประโยชน์ของการเดินร่าแบบใช้พลัง กระโดดโลดเต้นไปตามจังหวะเพลงของหนุ่มสาวยุคใหม่ซึ่งอยู่ในวัยคะนองทั่วโลก...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบรูปภาษาที่แสดงการเปรียบเทียบ โดยใช้ “เหมือน” เป็นกลไกทางภาษา

“คำหยาบกร้าว โลดโผน กำลังเพิ่มเข้ามาและเป็นที่นิยมใช้ในหมู่คนรุ่นใหม่” แสดงการอ้างถึงเชิงเปรียบเทียบ หน่วยภาษา “ดนตรีที่ไม่เอื้อต่อทำนอง มีแต่จังหวะเร่งเร้า ร้อนแรง”

2.4.2 การซ้ำ วรวรรณ์ ศรียาภย์ (2563, หน้า 6-58) ได้กล่าวไว้ว่า การซ้ำ คือ การปรากฏเป็นครั้งที่ 2 ขึ้นไปของหน่วยภาษาเดิม อาจเป็นรูปภาษา โครงสร้างภาษา หรือความหมายก็ได้

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการซ้ำใน 3 ลักษณะ คือ การซ้ำรูปภาษา การซ้ำโครงสร้างภาษา และการซ้ำความหมาย ดังนี้

1) การซ้ำรูปภาษา วรวรรณ์ ศรียาภย์ (2563, หน้า 6-59) กล่าวว่า รูปภาษาที่จะซ้ำกัน เป็นได้ทั้งรูปหน่วยคำและกลุ่มคำ ที่เป็นหน่วยวลี หน่วยประโยค และหน่วยย่อหน้า โดยทั่วไปจะพบการซ้ำหน่วยคำกับหน่วยวลี มากกว่าหน่วยประโยคและหน่วยย่อหน้า บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการซ้ำรูปภาษา ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
(2553ข, หน้า 8)

...ในฐานะที่เป็นคนไทย รู้สึกเบิกบานใจและเมื่ออย่างนี้เมื่ออยู่เฉพาะพระพักตร์
พร้อมด้วยบรรดานักเขียนรอบ ๆ ข้าพเจ้า ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกว่าชีวิตเกือบจะสมบูรณ์ เป็น
อารมณ์ที่ข้าพเจ้าได้รู้สึกมานานแล้ว นักเขียนเป็นเพื่อนที่ใกล้ชิดของข้าพเจ้าและข้าพเจ้า
มีโชคดีที่รู้จักนักเขียนหลายท่านทั่วโลก แต่การเป็นนักเขียนในเอเชียอาคเนย์ยังเป็นหมู่ที่
น้องร่วมสายโลหิต ซึ่งทำให้ข้าพเจ้ามั่นใจว่ามีความเห็นอกเห็นใจและอดทนต่อสิ่งใดก็ตามที่
ข้าพเจ้าจะกล่าวคินนี้ โปรดอนุญาตให้ข้าพเจ้าสารภาพต่อท่านทั้งหลายว่า ข้าพเจ้ามักจะ
ไม่มั่นใจในตนเอง และมีความวิตกกังวล เมื่อจะต้องกล่าวต่อผู้ฟังที่มีจำนวนน้อยกว่า 50,000
คน แต่คินนี้ข้าพเจ้าเต็มไปด้วยความรู้สึกเป็นมิตรที่ดี และความมั่นใจ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการซ้ำรูปภาษา ได้แก่รูปภาษา
“ข้าพเจ้า” ซึ่งเป็นหน่วยระดับคำ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์
(2544ก, หน้า 44)

...สิ่งที่ผม₁ค่อนข้างจะแปลกใจอยู่อย่างหนึ่งคือ โดยอาชีพผม_{1.1}เป็นทหาร ฉะนั้นก็
เป็นที่แน่นอนว่า ผม_{1.2}ไม่ใช่ผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางภาษาไทย₂ แต่ก็ได้รับเชิญ
มาพูดเรื่องภาษาไทย_{2.1} ผม_{1.3}ก็ได้แต่เดาใจประธานมูลนิธิฯ ว่า คงจะไปสืบทราบว่าผม_{1.4}มี
และให้ความสนใจในเรื่องภาษาไทย_{2.2} จึงเชิญมา ผม_{1.5}จึงรู้สึกเป็นเกียรติมากที่ได้มาพูด
เรื่องที่ตนเองไม่ค่อยจะรู้เท่าใดให้ผู้รู้เรื่องดีได้ฟัง

อนึ่ง ขอทำความเข้าใจเสียก่อนว่าเรื่องที่ผม_{1.6}จะพูดต่อไปนี้ ไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดเป็น
วิชาการเลย เนื้อหาทั้งหมดผม_{1.7}ได้มาจากประสบการณ์ทั้งสิ้น

ท่านผู้มีเกียรติ คนไทยที่เกิดและอาศัยอยู่ในแผ่นดินนี้ ย่อมรักและหวงแหนแผ่นดิน
เกิดของตน มีหน้าที่ทำความดีเพื่อทดแทนบุญคุณของแผ่นดิน การหวงแหนและรักษา
“ภาษาไทย”_{2.3} ก็เป็นหน้าที่และเป็นการทดแทนบุญคุณของแผ่นดินอันยิ่งใหญ่ เพราะ
“ภาษาไทย”_{2.4} คือ มรดกและสมบัติอันล้ำค่าของชาติของเราที่จะต้อง “รักษา” และแสดง
“ความเป็นเจ้าของ” อย่างชัดเจน อย่างภาคภูมิใจและ ด้วยความสำนึกว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่ง
ที่ต้องไม่หลีกเลี่ยง ไม่ว่าท่านจะอยู่ในฐานะอย่างไร วัยใด เพศใด และอาชีพใด...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการซ้ำรูปภาษา ได้แก่รูปภาษา “ผม” และ “ภาษาไทย” ซึ่งเป็นหน่วยระดับคำ

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ข, หน้า 4)

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ ของประเทศไทย พระองค์เสด็จขึ้นครองราชสมบัติอย่างกะทันหันในขณะที่ยังทรงพระเยาว์ แต่ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระราชหฤทัย ที่ทรงพระเมตตาอย่างยิ่งแก่ปวงประชาราษฎร์ไทยด้วยพระราชจริยาวัตร ที่งดงาม ด้วยพระสติปัญญาเฉียบแหลมและสุขุมคัมภีรภาพ ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกลและด้วยพระวิริยะอุตสาหะที่ไม่เคยทรงท้อถอย ได้พระราชทานพระบรมราชนุเคราะห์แก่พสกนิกรทั้งในยามปกติ และในยามที่ประสบภาวะคับขันครั้งแล้วครั้งเล่าเสมอมา ทำให้ทรงเป็นประมุขที่ประชาชนทั้งหลายจงรักภักดีอย่างจริงใจ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชสมภพในประเทศสหรัฐอเมริกา และทรงเจริญวัยในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ทรงรับการศึกษาในโรงเรียนของชนต่างชาติ ทำให้ต้องทรงใช้ภาษาต่างประเทศตลอดเวลา...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการซ้ำรูปภาษา ได้แก่รูปภาษา “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ซึ่งเป็นหน่วยระดับคำ ในย่อหน้าที่ 1 และย่อหน้าที่ 2

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 33-34)

...รายการโทรทัศน์₁ที่ออกอากาศจากภายในประเทศเกือบทั้งหมดใช้ภาษาไทย₂เป็นสื่อกลาง ผู้ชมโทรทัศน์จึงได้ยินได้ฟังภาษาไทย_{2.1}ผ่านรายการโทรทัศน์_{1.1}สถานีต่าง ๆ วันละหลายชั่วโมงและคนจำนวนมากได้ยินภาษาไทย_{2.2}ที่ใช้ผ่านรายการโทรทัศน์_{1.2}มากกว่าได้ยินภาษาไทย_{2.3}จากผู้คนรอบตัวเสียอีก และภาษาไทย_{2.4}ที่ได้ยินได้ฟังจากรายการโทรทัศน์_{1.3}นั้น ก็มีความหลากหลาย ทั้งแบบของการใช้ภาษาเสนอเรื่อง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการซ้ำรูปภาษา ได้แก่รูปภาษา “รายการโทรทัศน์” และ “ภาษาไทย” ซึ่งเป็นหน่วยระดับคำ

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 17)

...**วรรณคดี**เกิดขึ้น สำหรับสังคมไทยเรา **วรรณคดี**ก็ยังคงเกิดขึ้นได้เรื่อย ๆ เพราะยังมีคนเขียนหนังสืออยู่เรื่อย ๆ กระผมเองก็เขียนมาเป็นผู้สมุด ในห้องพระสมุดมีดูเหมือนจะ 170 กว่าเล่ม ก็จะเป็น**วรรณคดี**หรือไม่ก็ไม่ทราบ เป็นเรื่องของคุณ แต่ถ้าถืออย่างผมแล้วก็เป็น**วรรณคดี**ด้วยกันทั้งนั้น

ที่นี้**วรรณคดี**นี้ อยากจะขอจำกัดความ **วรรณคดี**เป็นสมบัติของ สังคมที่ขาดไม่ได้ เพราะมันเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของสังคมจากยุคหนึ่งไปอีkyุคหนึ่ง เป็นการแสดงออกถึงความเชื่อถือหรือยึดถือและความคิดเห็นของมนุษย์ในสังคมแต่ละยุค ถึงแม้ว่าคนป่าที่ไม่มีหนังสืออ่าน หนังสือเขียน ถ้าจะพูดกันจริง ๆ ก็คงจะต้องมี**วรรณคดี**...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการซ้ำรูปภาษา ได้แก่รูปภาษา “วรรณคดี” ซึ่งเป็นหน่วยระดับคำ

2) การซ้ำโครงสร้างภาษา วรวรรณ ศรียาภัย (2563, หน้า 6-60) กล่าวว่า การซ้ำโครงสร้างภาษา ทำให้หน่วยภาษาในหน่วยข้อความอย่างน้อย 2 หน่วยขึ้นไปมีความสัมพันธ์กัน การซ้ำนี้จะเกิดกับโครงสร้างภาษาที่เหมือนกัน อาจเป็นการซ้ำวลี หรือประโยคก็ได้ บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการซ้ำโครงสร้างภาษา ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 47)

“คนเราถ้าเราไม่รักสิ่งใด เราก็จะไม่ให้ความสนใจ ไม่ห่วงใย ไม่รู้คุณค่า และไม่ยินดียินร้ายต่อสิ่งนั้น การพูดภาษาไทยก็เช่นเดียวกัน ถ้าไม่รัก เราก็ไม่สนใจ ไม่ห่วงใยและไม่รู้ว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการทำลายสิ่งที่มีคุณค่า...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการซ้ำโครงสร้างภาษา “ไม่” ปรากฏการซ้ำ 8 ครั้ง มีโครงสร้างภาษาคือ “ไม่... โดยมีหน่วยภาษาอื่นปรากฏตามหลังหน่วยโครงสร้างภาษา ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 27)

“การที่จะหาล่ามมาสักคนหนึ่ง มาแปลถ้อยคำที่เราพูด ให้ได้เนื้อหา ให้ได้สาระ ให้ได้ความหมายตรงที่สุดเป็นเรื่องที่ยากมาก...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการซ้ำโครงสร้างภาษา “ให้ได้” ปรากฏการซ้ำ 3 ครั้ง มีโครงสร้างภาษาคือ “ให้ได้... โดยมีหน่วยภาษาอื่นปรากฏตามหลังหน่วยโครงสร้างภาษา

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ง, หน้า 61)

...ประเทศในอเมริกาได้หลาย ๆ ประเทศที่ไม่มีภาษาของตนเอง ต้องยืมภาษาสเปนมาใช้ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปรียบเทียบว่าภาษาไทยของเรายิ่งใหญ่มาก และ **น่ารัก น่าหวงแหน น่าทะนุถนอม และควรดำรงรักษาไว้อย่างยิ่ง** นี่คือเหตุผลอย่างหนึ่งที่ผมนำเรื่องนี้มาพูด เพราะ**ผมรัก ผมห่วง ผมหวง**ภาษาไทย และอยากให้พี่น้องทั้งหลาย โดยเฉพาะนักศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพได้มีความรัก ห่วง ห่วงภาษาไทยของเรา จะได้ช่วยกันดำรงภาษาไทยของเราให้ยืนยงและสง่างามอยู่ในโลกนี้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการซ้ำโครงสร้างภาษา “**น่า**” ปรากฏการซ้ำ 3 ครั้ง มีโครงสร้างภาษาคือ “**น่า...** โดยมีหน่วยภาษาอื่นปรากฏตามหลังหน่วยโครงสร้างภาษา และ การซ้ำโครงสร้างภาษา “**ผม**” ปรากฏการซ้ำ 3 ครั้ง มีโครงสร้างภาษาคือ “**ผม...** โดยมีหน่วยภาษาอื่นปรากฏตามหลังหน่วยโครงสร้างภาษา

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 74)

...ท่านผู้มีเกียรติ คนเราจะ**ทำอะไรได้ ทำอะไรดี** มีปัจจัย หลายอย่างเป็นส่วนประกอบ ผมคิดว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ **ความรักต่อสิ่งนั้น** เพราะความรักทำให้ใฝ่หา หวงแหน และ อาหาร ผมขอยกนิ้วและปรบมือให้กับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติที่ใช้คำว่า “**รักและสืบสานวัฒนธรรมไทย**” คนเราถ้า**ลองไม่รักสิ่งใดแล้ว จะไม่ยินดียินร้าย ไม่สนใจและไม่ห่วงใย** อาหารต่อสิ่งนั้นเลย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการซ้ำโครงสร้างภาษา “**ทำอะไร**” ปรากฏการซ้ำ 2 ครั้ง มีโครงสร้างภาษาคือ “**ทำอะไร...** โดยมีหน่วยภาษาอื่นปรากฏตามหลังหน่วยโครงสร้างภาษา และ การซ้ำโครงสร้างภาษา “**ไม่**” ปรากฏการซ้ำ 4 ครั้ง มีโครงสร้างภาษาคือ “**ไม่...** โดยมีหน่วยภาษาอื่นปรากฏตามหลังหน่วยโครงสร้างภาษา

ตัวอย่างบางตอนจาก “**ต้องทำอารมณให้เป็นอารมณ์คนแก่** ก่อนจะเขียน สายลม-แสงแดด” ของวิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 55-56)

“มีงานอยู่ชุดหนึ่ง ซึ่งสำนักพิมพ์มีส่วนในการตั้งชื่อเรื่อง คือ ชุด “โฉมหน้า” เริ่มด้วย “โฉมหน้าอันแท้จริงของญี่ปุ่น” พอขายดี สำนักพิมพ์ก็ไม่ยอมปล่อยคำว่า “โฉมหน้า” ตามมาด้วย “โฉมหน้าอังกฤษ” “โฉมหน้าของอเมริกา” แม้แต่เรื่อง “คนขายฝัน” ซึ่งชื่อของผมออกगेและมีความหมายลึกซึ้งดีอยู่แล้ว ก็ถูกสำนักพิมพ์ขอเปลี่ยนเป็น “โฉมหน้านักประพันธ์” แถมตอนตรุษจีน ยังเอาผลไม้เมืองจีนมาให้ผม แล้วบอกให้เขียน “โฉมหน้าของวิลาส มณีวัต” ซะอีกเนอะ... ผมก็ได้แต่หัวเราะหิ ๆ เพราะเรื่องนี้ลูกสาวเขาขอไว้แล้วว่า เขาจะเขียนให้เอง เมื่อผมไปสุ่ปรโลกแล้ว...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการซ้ำโครงสร้างภาษา “โฉมหน้า” ปรากฏการซ้ำ 5 ครั้ง มีโครงสร้างภาษาคือ “โฉมหน้า... โดยมีหน่วยภาษาอื่นปรากฏตามหลังหน่วยโครงสร้างภาษา

3) การซ้ำความหมาย วรวรรณ์ ศรียาภย์ (2563, หน้า 6-61) กล่าวว่า การซ้ำความหมาย จะใช้รูปภาษาใหม่แต่มีความหมายคงเดิม หรือใกล้เคียงความหมายของรูปภาษาเดิมที่กล่าวไปแล้ว รูปภาษาใหม่ที่กล่าวมามีมากกว่าหนึ่งครั้งขึ้นไป อาจเป็นหน่วยภาษาระดับคำ หรือระดับกลุ่มคำก็ได้ จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการซ้ำความหมาย ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 44)

...คนไทยที่เกิดและอาศัยอยู่ในแผ่นดินนี้ ย่อมรักและหวงแหนแผ่นดินเกิดของตน มีหน้าที่ทำความดีเพื่อทดแทนบุญคุณของแผ่นดิน การหวงแหนและรักษา “ภาษาไทย” ก็ เป็นหน้าที่และเป็นการทดแทนบุญคุณของแผ่นดินอันยิ่งใหญ่ เพราะ “ภาษาไทย” คือ มรดกและสมบัติอันล้ำค่าของชนชาติของเราที่จะต้อง “รักษา” และแสดง “ความเป็นเจ้าของ” อย่างชัดเจน อย่างภาคภูมิใจ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้รูปภาษาที่ซ้ำความหมายเดิม รูปภาษาระดับประโยค คือ “คนไทยที่เกิดและอาศัยอยู่ในแผ่นดินนี้ ย่อมรักและหวงแหนแผ่นดินเกิดของตน มีหน้าที่ทำความดีเพื่อทดแทนบุญคุณของแผ่นดิน” มีความหมายซ้ำกับความหมายของรูปภาษาระดับประโยค “การหวงแหนและรักษา “ภาษาไทย” ก็ เป็นหน้าที่และเป็นการทดแทนบุญคุณของแผ่นดินอันยิ่งใหญ่”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 73)

...วัฒนธรรมไทยเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติเรา เป็นสมบัติเก่าแก่ที่บรรพบุรุษได้คิดสร้างสรรค์ ดำรงรักษา และสืบสานต่อกันมาจนถึงยุคสมัยของเรา วัฒนธรรมของเราจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพวกเรา เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของเรา ชาติของเรา และจะดำรงลักษณะไทยไว้ไม่ได้ถ้าเราไม่มีวัฒนธรรม และไม่ดำรงรักษาไว้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งของคนไทย ทุกคน ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใด ก็จะต้องช่วยกันร่วมมือกัน มีความสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมของเรา รักและหวงแหนวัฒนธรรมของเรา และรู้แจ้งประจักษ์ชัดว่า การรักษาวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติล้ำค่าของเรานั้น คือ การรักษาชาตินั่นเอง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้รูปภาษาที่ซ้ำความหมายเดิม รูปภาษาระดับประโยค คือ “วัฒนธรรมของเรามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพวกเรา เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของเรา ชาติของเรา” มีความหมายซ้ำกับความหมายของรูปภาษาระดับประโยค “การรักษาวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติล้ำค่าของเรานั้น คือ การรักษาชาตินั่นเอง”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 15)

...ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อ ทำความเข้าใจ สื่อความคิดของกันและกัน และทำให้สังคมมนุษย์สามารถพัฒนาสร้างความสำเร็จจนเป็นสังคมที่มีระบบระเบียบ มีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เป็นรูปแบบของมนุษย์โดยเฉพาะได้ หากไม่มีภาษามนุษย์ก็จะไม่ต่างจากสัตว์ ซึ่งมีการติดต่อสื่อสารกันได้ในขีดจำกัดมาก และไม่สามารถสร้างสรรค์วัฒนธรรมใด ๆ ได้เลย ความเป็นมนุษย์อยู่ที่มีการมีภาษาใช้ ความเป็นคนไทยอยู่ที่การมีภาษาไทยใช้ การมีภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติของเราเอง แสดงถึงความเป็นเอกราช ส่วนการที่ตัวอักษรและตัวเลขไทยนั้น แสดงถึงความสำเร็จยิ่งใหญ่ของสังคมไทย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้รูปภาษาที่ซ้ำความหมายเดิม รูปภาษาระดับประโยค คือ “หากไม่มีภาษา มนุษย์ก็จะไม่ต่างจากสัตว์” มีความหมายซ้ำกับความหมายของรูปภาษาระดับประโยค “ความเป็นมนุษย์อยู่ที่มีการมีภาษาใช้”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 6)

...อัจฉริยลักษณะของภาษา (genius of the language) นี่แหละเป็นสิ่งสำคัญ และหน้าที่ของนักภาษาศาสตร์ก็คือ จะยังทราบอัจฉริยลักษณะของภาษานี้เอง เสียงในภาษาไทยอย่างไร จะเพราะ อย่างไรจะไม่เพราะ ย่อมดัดแปลงกันมาตามยุคตามสมัย ตั้งแต่โบราณกาล เช่น จินตามณี ให้คำว่า หงวันไหว เราก็ใช้กันว่า หวันไหว ซึ่งเหมาะแก่เสียงไทยของเรามากกว่า และคำที่เรา ยืมมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เราก็ดัดแปลงเอามาเป็นไทย ซึ่งเรียกกันว่า บาลีแผลง สันสกฤต แผลง เพื่อให้เหมาะสมแก่เสียงในภาษาไทย

จุดสำคัญที่ข้าพเจ้าเสนอ ณ ที่นี้ก็คือ ขอให้ นักภาษาศาสตร์ยึดอัจฉริยลักษณะของภาษาไทยเป็นใหญ่ ไม่ใช่ยึดภาษาโบราณ เช่น ภาษาสันสกฤต เป็นการตายตัว...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้รูปภาษาที่ซ้ำความหมายเดิม รูปภาษาระดับประโยค คือ “อัจฉริยลักษณะของภาษา (genius of the language) นี่แหละเป็นสิ่งสำคัญ และหน้าที่ของนักภาษาศาสตร์ก็คือ จะยังทราบอัจฉริยลักษณะของภาษานี้เอง” มีความหมายซ้ำกับความหมายของรูปภาษาระดับประโยค “ขอให้ นักภาษาศาสตร์ยึดอัจฉริยลักษณะของภาษาไทย เป็นใหญ่ ไม่ใช่ยึดภาษาโบราณ เช่น ภาษาสันสกฤต เป็นการตายตัว”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของวิลาศ มณีวัต (2540จ, หน้า 38)

...แม็กคอเลย์ (Macaulay) กล่าวว่า เขาชอบหลบคนไปอยู่เงียบ ๆ คนเดียวตามหัวเมืองชายทะเลเพื่อจะเขียนหนังสือ แม็กคอเลย์บอกว่า นักเขียนที่ช่างพูดหรือพูดมากนั้น จะเป็นปฏิกริยาของความว่าเหวที่มันบิบบู่ภายในและบิบบู่อย่างแรง จนต้องแสดงออกมาในรูปนั้น ๆ จึงเห็นได้ว่า โดยเนื้อแท้แล้วนักเขียนทุกคนจะต้องมีความว่าเหว ถ้าไม่ใช่เพราะความเป็นกำพริ้ว ก็เพราะแนวความคิด ซึ่งพูดกับใครเขาไม่รู้เรื่อง การเขียนหนังสือจึงเป็นการแสวงหาอย่างหนึ่ง คือแสวงหาคนที่เข้าใจความคิดอย่างที่เขาเขียน

ผมอยากจะกล่าวต่อไปอีกสักนิดว่า โลกแห่งการรังสรรค์หรือ ความคิดริเริ่มต่าง ๆ นั้น เป็นโลกของความว่าเหว นักเขียนและนักประดิษฐ์เป็นผู้ที่หมกมุ่นครุ่นคิด เป็นผู้ที่สร้างความสำเร็จขึ้นมาจากความว่าเหว...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้รูปภาษาที่ซ้ำความหมายเดิม รูปภาษาระดับประโยค คือ “นักเขียนที่ช่างพูดหรือพูดมากนั้น จะเป็นปฏิกริยาของความว่าเหวที่มันบิบบู่ภายในและบิบบู่อย่างแรง จนต้องแสดงออกมาในรูปนั้น ๆ จึงเห็นได้ว่า โดยเนื้อแท้แล้วนักเขียนทุกคนจะต้องมีความว่าเหว” มีความหมายซ้ำกับความหมายของรูปภาษาระดับประโยค “โลกแห่งการ

รังสรรค์หรือ ความคิดริเริ่มต่าง ๆ นั้น เป็นโลกของความว้าเหว่ นักเขียนและนักประดิษฐ์เป็นผู้ที่หมกมุ่นครุ่นคิด เป็นผู้ที่สร้างความสำเร็จขึ้นมาจากความว้าเหว่”

2.4.3 การละ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2552, หน้า 127) กล่าวว่า การละ คือ การละไว้ในฐานที่เข้าใจ หรือการตัดข้อความที่ผู้พูดกับผู้ฟังรู้กันดีอยู่แล้วออก ทำให้เกิดช่องว่างที่มีความเชื่อมโยงกับข้อความที่มาข้างหน้า จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการละ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 18)

“...ข้อสำคัญสำหรับคนไทยที่น่าคำนึงยิ่งกว่านี้ ก็คือ ภาษาไทย₁ เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ประจำชาติ $\emptyset_{1.1}$ เป็นเครื่องแสดงความเป็นเอกราช $\emptyset_{1.2}$ แสดงวัฒนธรรมของชาติที่ได้สั่งสมมานานหลายศตวรรษ และ $\emptyset_{1.3}$ เป็นสมบัติล้ำค่าซึ่งคนไทยต้อง₂รักษา $\emptyset_{2.1}$ ดูแล และ $\emptyset_{2.2}$ พัฒนา $\emptyset_{1.4}$ ให้รุ่งเรืองอย่างมั่นคงตลอดไป...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบรูปหน่วยภาษาที่ละไปจำนวน 2 หน่วย คือ รูปหน่วยภาษา ภาษาไทย₁ และรูปหน่วยภาษา คนไทยต้อง₂

หน่วยภาษา $\emptyset_{1.1}$ $\emptyset_{1.2}$ และ $\emptyset_{1.3}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา ภาษาไทย₁ ซึ่งเป็นหน่วยนามวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานในประโยค และหน่วยภาษา $\emptyset_{1.4}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา ภาษาไทย₁ ซึ่งเป็นหน่วยนามวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมในประโยค

หน่วยภาษา $\emptyset_{2.1}$ $\emptyset_{2.2}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา คนไทยต้อง₂ ซึ่งเป็นหน่วยประโยควลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานในประโยค

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 47)

“...ผู้พูด₁ควรจะพูด₂อย่างนี้ $\emptyset_{2.1}$ แล้วก็แล้วกันไป $\emptyset_{1.1}$ จะพูดตัว ร $\emptyset_{2.2}$ ตัว ล $\emptyset_{2.3}$ ไม่ชัด $\emptyset_{2.4}$ ไม่กล้า หรือพูดภาษาไทยคำ $\emptyset_{2.5}$ ภาษาอังกฤษคำ ก็ดูจะเป็นเรื่องธรรมดา ทั้ง ๆ ที่การพูดเช่นนั้น จะทำให้ความหมายแตกต่างออกไป หรือฟังแล้วไม่เข้าใจชัดเจนพอ ก็ไม่มีใครตำหนิ $\emptyset_{1.2}$...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบรูปหน่วยภาษาที่ละไปจำนวน 2 หน่วย คือ รูปหน่วยภาษา ผู้พูด₁ และ รูปหน่วยภาษา พูด₂

หน่วยภาษา $\emptyset_{1.1}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา ผู้พูด₁ ซึ่งเป็นหน่วยนามวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานในประโยค และหน่วยภาษา $\emptyset_{1.2}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา ผู้พูด₁ ซึ่งเป็นหน่วยนามวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมในประโยค

หน่วยภาษา $\phi_{2.1} \phi_{2.2} \phi_{2.3} \phi_{2.4} \phi_{2.5}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา พุด₂ ซึ่งเป็นหน่วยกริยาวลีในประโยค

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 8-9)

...ข้าพเจ้า₁ใคร่ขอกล่าวว่า นั้นเป็นเพราะข้าพเจ้าผลิตงานออกมามาก เพราะข้าพเจ้าเริ่มเขียนหนังสือ₂เมื่อ $\phi_{1.1}$ อายุ 40 ปี และขณะนี้ข้าพเจ้าอายุย่างเข้า 73 ปี หนังสือชุดแรก ๆ ของข้าพเจ้า พิมพ์ครั้งที่ 3, 4 และ 5 ในทุกวันนี้ เหตุผลของเรื่องนี้ก็แสนธรรมดา ข้าพเจ้าต้องเขียน $\phi_{2.1}$ เป็นจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว เนื่องจากความจำเป็นโดยแท้ โดย $\phi_{1.2}$ ไม่มีเวลาสำหรับสร้างความคิดใด ๆ ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบรูปหน่วยภาษาที่ละไปจำนวน 2 หน่วย คือ รูปหน่วยภาษา ข้าพเจ้า₁ และ รูปหน่วยภาษา หนังสือ₂

หน่วยภาษา $\phi_{1.1}$ และ $\phi_{1.2}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา ข้าพเจ้า₁ ซึ่งเป็นหน่วยนามวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานในประโยค

หน่วยภาษา $\phi_{2.1}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา หนังสือ₂ ซึ่งเป็นหน่วยนามวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมในประโยค

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 24)

“...เมื่อเรา₁พูดถึงมาตรฐานของการใช้ภาษา₂ว่า $\phi_{1.1}$ ต้องใช้ $\phi_{2.1}$ ให้ถูกต้อง เรา จะคิดเฉพาะภาษากลางที่เราใช้เป็นหลักอย่างเดียวคงไม่พอ อย่างที่ผมเรียนไว้ตอนต้นก็คือว่า ใน ความรู้สึกของผมนั้น ผมมีความภาคภูมิใจในภาษาของเราเอง และผมคิดว่าเมื่อภาษาถิ่นก็เป็นภาษาไทย ภาษาถิ่น₃ก็เป็นความภาคภูมิใจ $\phi_{3.1}$ มีความไพเราะ $\phi_{3.2}$ มีความงดงามทุกถิ่น...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบรูปหน่วยภาษาที่ละไปจำนวน 3 หน่วย คือ รูปหน่วยภาษา เรา₁ รูปหน่วยภาษา ภาษา₂ และ รูปหน่วยภาษา ภาษาถิ่น₃

หน่วยภาษา $\phi_{1.1}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา เรา₁ ซึ่งเป็นหน่วยนามวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานในประโยค

หน่วยภาษา $\phi_{2.1}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา ภาษา₂ ซึ่งเป็นหน่วยนามวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมในประโยค

หน่วยภาษา $\phi_{3.1}$ และ $\phi_{3.2}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา ภาษาถิ่น₃ ซึ่งเป็นหน่วยนามวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานในประโยค

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของประเสริฐ ณ นคร (2541, หน้า 268)

...ผู้มาสัมมนาในวันนี้ทราบเรื่องความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่นดีกว่าผู้บรรยายอย่างมากมาย แต่มีผู้จัดการสัมมนาเชิญให้ผู้บรรยาย₁มาพูดในวันนี้คงจะเห็นว่า $\mathcal{O}_{1.1}$ เคยสนใจศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นมานานแล้ว คือ ผู้บรรยายได้ศึกษาโคลงนิราศหรือกฤษณชัยฉบับหอพระสมุดเปรียบเทียบกับฉบับเชียงใหม่มาตั้งแต่ พ.ศ. 2485 ต่อมา $\mathcal{O}_{1.2}$ ได้ศึกษา₂โคลงมังทราคดีเชียงใหม่ $\mathcal{O}_{2.1}$ โคลงเรื่องปทุมสังกา และ $\mathcal{O}_{1.3}$ ได้ปริวรรต₃ตำนานและ $\mathcal{O}_{3.1}$ กฎหมายของล้านนามาเป็นตัวหนังสือภาคกลางอีกหลายเรื่อง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบรูปหน่วยภาษาที่ละไปจำนวน 3 หน่วย คือ รูปหน่วยภาษา ผู้บรรยาย₁ รูปหน่วยภาษา ศึกษา₂ และ รูปหน่วยภาษา ปริวรรต₃

หน่วยภาษา $\mathcal{O}_{1.1}$ $\mathcal{O}_{1.2}$ และ $\mathcal{O}_{1.3}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา ผู้บรรยาย₁ ซึ่งเป็นหน่วยนามวลี ทำหน้าที่เป็นหน่วยประธานในประโยค

หน่วยภาษา $\mathcal{O}_{2.1}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา ศึกษา₂ ซึ่งเป็นหน่วยกริยาวลี หน่วยภาษา $\mathcal{O}_{3.1}$ เป็นการละรูปหน่วยภาษา ปริวรรต₃ ซึ่งเป็นหน่วยกริยาวลี

2.4.4 การแทนที่ วรวรรณ์ ศรียาภย์ (2563, หน้า 6-64) กล่าวถึงการแทนที่ไว้ว่าเป็นการใช้รูปหน่วยภาษาขนาดสั้น อาจเป็นคำเดียวหรือกลุ่มคำขนาดสั้น แทนรูปหน่วยภาษาอีกหน่วยหนึ่ง ซึ่งเป็นกลุ่มคำขนาดยาว อาจเป็นประโยค ย่อหน้า หรือข้อความที่กล่าวไปแล้ว หรือกำลังจะกล่าว โดยรูปหน่วยภาษาทั้ง 2 หน่วยมีความหมายเหมือนกัน

จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการแทนที่ใน 3 ลักษณะคือ 1) หน่วยกำหนดเฉพาะ 2) หน่วยบ่งชี้ และ 3) หน่วยความเปรียบ ดังนี้

1) หน่วยกำหนดเฉพาะ วรวรรณ์ ศรียาภย์ (2563, หน้า 6-65) กล่าวว่า รูปภาษาหน่วยกำหนดเฉพาะเป็นกลุ่มคำที่แสดงว่าคือสิ่งที่กล่าวมาแล้ว หรือสิ่งที่จะกล่าวถึง รูปหน่วยภาษาใช้แทนสิ่งที่กล่าวมาแล้ว ได้แก่ สิ่งนั้น สิ่งนี้ ข้างต้น ดังกล่าว ดังกล่าวข้างต้น ดังกล่าวมาแล้ว ดังแจ้งแล้วนั้น อะไรทำนองนั้น และ อะไรในทำนองที่กล่าว ส่วนรูปหน่วยภาษาใช้แทนหน่วยข้อความที่จะกล่าวถึงในลำดับต่อไป ได้แก่ ข้างท้าย ข้างล่าง ด้านท้าย ด้านล่าง ด้านหลัง ที่แนบ ที่แนบมาพร้อมนี้ ที่แนบมาด้วย ที่ส่งมาด้วย และ ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย เป็นต้น

จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการแทนที่ในลักษณะหน่วยกำหนดเฉพาะ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้า
วรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 5)

...ม.ร.ว.สุมนชาติ สวัสดิ์กุล ได้ไปหาข้าพเจ้าและเชิญให้ข้าพเจ้ามาปราศรัยกับท่าน
ผู้มีเกียรติทั้งหลายในเรื่องภาษาไทย โดยปรารภตามพระราชกระแสว่า เราทั้งหลายควร
ช่วยกันทะนุถนอมภาษาไทยให้เจริญรุ่งเรือง มิให้เลอะเลือนหรือเสื่อมคลายไป นั่นเป็นที่สบ
ใจข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่งเพราะข้าพเจ้าสนใจในเรื่องนี้มาเป็นเวลานานปีแล้ว และก็ยังเอาใจใส่
อยู่เท่าทุกวันนี้ เพราะภาษา เป็นส่วนหนึ่งของชาติที่รักของเรา และภาษาไทยเป็นภาษาที่
ร่ำรวย เป็นอุปกรณ์สำหรับแสดงออก ซึ่งความรู้สึกนึกคิด และความเจริญก้าวหน้าอย่าง
สมัยปัจจุบันได้ดีทีเดียว ฉะนั้นก่อนนึกถึงอะไรหมด ข้าพเจ้าก็ตอบรับคำเชิญทันที ครั้นถูก
ถามว่าจะพูดเรื่องอะไร ข้าพเจ้าก็จำต้องให้หัวเรื่องกว้าง ๆ ว่า ข้อควรคิดในภาษาไทย ทั้ง ๆ
ที่ในขณะนั้นก็ไม่ทราบว่าจะมีข้ออะไรบ้าง แต่เชื่อแน่ว่าก่อนถึง เวลาที่จะมาพูดกับท่าน
ทั้งหลาย คงมีข้อคิดมาตลใจได้มากพอที่จะมาสนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นกัน

ภาษาตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว เป็นชีวิตส่วนของชาติ ฉะนั้นถึงแม้ชาติหนึ่ง
จะยืมคำจากอีกชาติหนึ่งมาใช้ ซึ่งก็ทำกันเป็นธรรมดา เนื่องจากเหตุประวัติศาสตร์บ้าง
เหตุศาสนาบ้าง เหตุที่อยู่ใกล้ชิดกันบ้าง และเหตุที่เป็นโลกร่วมอารยธรรมปัจจุบันกันบ้าง
แต่คำที่ยืมมาใช้นั้น ย่อมมาดัดแปลงเสียง และดัดแปลงตัวสะกดให้เข้ารูปกับภาษาของ
เรา ให้เหมาะสมแก่อัจฉริยลักษณะแห่งภาษาของเรา จึงจะเป็นคำที่ติดและใช้กันแพร่หลาย
ไม่เป็นคำที่กระเดิดและตายด้าน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแทนที่ในลักษณะหน่วย
กำหนดเฉพาะ รูปหน่วยภาษา “ตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว” ใช้แทนข้อความที่กล่าวมาแล้ว ดังที่
ขีดเส้นใต้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลา
นนท์ (2544ค, หน้า 80-81)

...ผมขอยกตัวอย่างเช่นว่า เวลาเรามีกานเลี้ยงและชักชวนดื่มให้ศีลให้พรกันเหมือนที่
คนภาคกลางเราเรียกว่า ชนแก้วกัน คนภาคอีสานก็เรียกว่าชนแก้วเหมือนกัน แต่สำเนียงจะ
ออกไปทางอีสาน สำหรับในประเทศไทย คนลาวถ้าพูดชนแก้วเป็นภาษาลาวต้องพูดว่า “ตัว
จอก” ซึ่งผิดกับคำว่า “ชนแก้ว” จะเห็นว่าไม่เหมือนกัน สิ่งนี้น่าคิดมากและเป็นเรื่องที่
ค่อนข้างสำคัญ คนอีสานจะได้สำนึกว่าพูด ภาษาไทยอีสานมิได้พูดภาษาลาว...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแทนที่ในลักษณะหน่วยกำหนดเฉพาะ รูปหน่วยภาษา “สิ่งนี้” ใช้แทนข้อความที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ขีดเส้นใต้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรมติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 89)

“...การมีน้ำใจคือไทยแท้” ท่านผู้มีเกียรติคงจะภูมิใจในตนเองที่เกิดมาเป็นคนไทย ที่มีน้ำใจประเสริฐ คนไทยรู้จักสามัคคี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อภัยให้กันและกัน เห็นอกเห็นใจกัน เหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่จะอบรมสั่งสอนกันได้ แต่สิ่งเหล่านี้อยู่ในสายเลือดของคนไทยตั้งแต่เกิดมา...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแทนที่ในลักษณะหน่วยกำหนดเฉพาะ รูปหน่วยภาษา “เหล่านี้” และ “สิ่งเหล่านี้” ใช้แทนข้อความที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ขีดเส้นใต้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การันต์” ของกุสุมา รักษมณี (2538, หน้า 60)

...คำว่า “พาณิข” แปลว่าพ่อค้า เมื่อจะหมายถึงเรื่องเกี่ยวกับพ่อค้า เราใช้ศัพท์ที่ลงปัจจัย “ย” คือคำว่า “พาณิขย์” เมื่อมี “ย” ก็หมายถึงการค้า เป็นการขอยความหมายให้ชัดเจน มากขึ้น คำว่า “พาณย์” มาจากรากคำ “วจ” แปลว่าพูด เมื่อลงปัจจัย ย บ่งความว่า ที่ควรพูด หมายถึง “คำพูด” คำว่า “วิพาณย์” ก็มาจากรากคำ “วจ” เช่นกัน แต่เป็นรูปคำที่มาจากกริยาที่แสดงความปรารถนา (เรียกว่า desiderative verb) “วิวกษา” หมายถึงความปรารถนาที่จะกล่าวหรือประกาศ ไทยนำมาใช้ว่า “วิพาณย์” แปลว่า พิจารณาตัดสิน ย ในคำว่า พาณย์ และ ษ ในคำว่า วิพาณย์ จึงบ่งความหมายต่างกัน ดังกล่าวแล้ว”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแทนที่ในลักษณะหน่วยกำหนดเฉพาะ รูปหน่วยภาษา “ดังกล่าวแล้ว” ใช้แทนข้อความที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ขีดเส้นใต้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ด, หน้า 34)

...คนจำนวนมากได้ยืมภาษาไทยที่ใช้ผ่านรายการโทรทัศน์มากกว่าได้ยืมภาษาไทยจากผู้รอบตัวเสียอีก และภาษาไทยที่ได้ยินได้ฟังจากรายการโทรทัศน์นั้น ก็มีความหลากหลาย ทั้งแบบของการใช้ภาษาเสนอเรื่อง เช่น บรรยาย เล่าเรื่อง สนทนาโต้ตอบ

สัมภาษณ์ วิธีใช้ภาษา มีทั้งที่ถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาและที่ผิดเพี้ยน เช่น การใช้ภาษา
สละสลวยไพเราะประทับใจชวนติดตามหรือใช้ภาษาวกวน ใช้ภาษาผิดไวยากรณ์ทำให้เข้าใจ
ความหมายที่ต้องการสื่อถึงผู้ชมผิดไป รายการโทรทัศน์รายการหนึ่งมีการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการควบคุมโรคพิษสุนัขบ้า ตอนหนึ่งผู้ตอบกล่าวว่า “ยอมรับว่า ขณะนี้มีสุนัขสูงถึง 800 ตัว จะเร่งจัดการฉีดวัคซีน” คำว่า “สูง” ในที่นี้ ผู้พูด ประสงค์จะสื่อเกี่ยวกับจำนวนมากน้อย มิใช่ส่วนสัดของร่างกายสุนัข ดังนั้นเมื่อใช้คำว่า สุนัขสูงถึง 800 ตัว จึงอาจจะทำให้ผู้ฟังผู้ชม เข้าใจผิด คิดว่าหมายถึงสุนัขที่มีร่างกายสูง มิใช่สุนัขจำนวนมาก

ดังได้กล่าวแล้วว่าโทรทัศน์เป็นสื่อที่กว้างขวางที่สุดในขบวนการสื่อสารทั้งหลาย เมื่อมีความกว้างขวางที่สุดก็ต้องมีอิทธิพล มีความสัมพันธ์ อย่างต่อเนื่องกับผู้ชมรายการเหล่านั้น...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแทนที่ในลักษณะหน่วย กำหนดเฉพาะ รูปหน่วยภาษา “ดังได้กล่าวแล้ว” ใช้แทนข้อความที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ขีดเส้นใต้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 23)

...โดยส่วนตัวเป็นคนที่มีความภาคภูมิใจที่ประเทศชาติของเรามีภาษาของตนเอง และ ก็ภูมิใจเสมอเมื่อได้เห็นภาษาไทยปรากฏอยู่ที่หนึ่งที่ใดก็ตาม เวลาไปเห็นประเทศอื่นเขาใช้อักษรโรมันทับศัพท์ภาษาที่เขาใช้ ยิ่งย้อนกลับมาภาคภูมิใจ บ้านตนเองที่มีอักษรของตนเอง ไม่ใช่เพราะความเป็นชาตินิยม แต่คิดว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่คู่กับแผ่นดิน คู่กับความเป็นชาติของเรา...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการแทนที่ในลักษณะหน่วย กำหนดเฉพาะ รูปหน่วยภาษา “สิ่งนี้” ใช้แทนข้อความที่กล่าวมาแล้ว ดังที่ขีดเส้นใต้

2) หน่วยบ่งชี้ วรวรรธน์ ศรียาภักย์ (2563, หน้า 6-66) กล่าวว่า รูปหน่วยภาษาบ่งชี้ใช้แสดงการแทนที่ในข้อความภาษาไทย อาจใช้แทนที่ข้อความดังกล่าวมาแล้วหรือจะกล่าวในลำดับต่อไปจำแนกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ รูปหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ และรูปหน่วยสรรพนามบ่งชี้

จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏรูปหน่วยภาษาบ่งชี้ในการแทนที่ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) รูปหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ และ 2) รูปหน่วยสรรพนามบ่งชี้ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 24)

...การรักษาภาษาไทยในชนบทนั้นก็ต้องทำ ทำให้คิดถึงศิลปะทางการร่ายรำของชาวบ้าน เดี่ยวนี้เวลาไปต่างจังหวัด ก็ไปดูการแสดงร่ายรำพื้นเมือง ใจไม่ได้แล้วว่าเป็นพื้นเมืองจริงหรือไม่จริง แต่แท้จริงเป็นศิลปะทั้งนั้น ชาวต่างจังหวัดเป็นบ่อเกิดของการร่ายรำ หรือศิลปะแบบนั้นก็ต้องเอาอย่างศิลปากร เพราะครูบาอาจารย์ที่ไปสอนเด็ก ๆ ก็มาจากส่วนกลางอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งก็ว่าอะไรที่มาจากในกรุงต้องสวยงามและถูกต้องตามผู้ใหญ่ต้องการ จนกระทั่งเดี๋ยวนี้ก็ไม่ทราบว่าการร่ายรำพื้นเมืองเป็นของจริงหรือไม่จริง กระทั่งต้องทะเลาะกันว่าอันนี้แท้หรือไม่แท้ นี่เป็นข้อสังเกตการเปรียบเทียบกับภาษาภาษาก็เป็นศิลปะเหมือนกัน อาจจะไม่ทราบว่าภาษามาจากไหน ภาษาของไทยเราเป็นของเรา เป็นของจริงอยู่ที่ไหน เพราะว่าเราพยายามก่อกำเนิดขึ้นมาโดยไม่มีหลักฐานไม่มีความรอบคอบพอ แล้วก็แพร่ไปต่างจังหวัด ไปทำลายภาษาพื้นเมือง ซึ่งเป็นหลักประกันของความบริสุทธิ์ของภาษา” นี่เป็นพระราชกระแสที่พระราชทาน ไว้เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม 2505 เกี่ยวกับภาษาไทย โดยเฉพาะภาษาถิ่นในตอนท้าย ซึ่งที่อัญเชิญมานี้ก็เพื่อที่เตือนใจให้เราระลึกถึงความสำคัญของภาษาถิ่น...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐรูปภาษาหน่วยบ่งชี้ที่ใช้แทนที่ข้อความ มี 2 รูป ได้แก่

รูปหน่วยภาษา “นั้น” เป็นหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ ใช้แทนที่หน่วยวลี การรักษาภาษาไทยในชนบท ที่มีคำวิเศษณ์บ่งชี้ในตำแหน่งท้ายสุด

รูปหน่วยภาษา “นี้” เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้ ใช้แทนที่หน่วยข้อความพระราชกระแสที่พระราชทาน ไว้เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2505 เกี่ยวกับภาษาไทย

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ช, หน้า 8)

“...ท่านทั้งหลายอาจจะเคยได้ยินจากที่ใดสักแห่งว่า ข้าพเจ้าเป็นนักประพันธ์ที่ยิ่งใหญ่ของประเทศนี้ นั้น₁อาจเป็นความจริงในส่วนพินิจด้านปริมาณ ปัจจุบันนี้มีหนังสือที่ข้าพเจ้าเขียน 150 เล่มในหอสมุดแห่งชาติ และข้าพเจ้าไม่อาจทราบได้ว่า นอกหอสมุดมีจำนวนเท่าใด ข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวว่า นั้น₂เป็นเพราะข้าพเจ้าผลิตงานออกมามาก...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐรูปภาษาหน่วยบ่งชี้ที่ใช้แทนที่ข้อความ มี 2 รูป ได้แก่

รูปหน่วยภาษา “นั้น₁” เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้ ใช้แทนที่หน่วยข้อความ ข้าพเจ้าเป็นนักประพันธ์ที่ยิ่งใหญ่ของประเทศนี้

รูปหน่วยภาษา “นั่น₂” เป็นหน่วยสรรพนามบ่งชี้ ใช้แทนที่หน่วยข้อความ ข้าพเจ้าไม่อาจทราบได้ว่า นอกหอสุมมีจำนวนเท่าใด

ตัวอย่างบางตอนจาก “การเขียนหนังสือสารคดี” ของวิลาศ มณีวัต (2540ค, หน้า 40)

“การเขียนหนังสือสารคดีนั้นหากจะเขียนให้ดีจริง ๆ มันก็เป็นศิลปะอย่างหนึ่ง เป็นศิลปะที่ต้องการจินตนาการ ต้องการความละเอียดละไม ต้องการความสันทัดมาก...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษาหน่วยบ่งชี้ที่ใช้แทนที่ข้อความ ได้แก่

รูปหน่วยภาษา “นั่น” เป็นหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ ใช้แทนที่หน่วยวิธีการเขียนหนังสือสารคดี ที่มีคำวิเศษณ์บ่งชี้ในตำแหน่งท้ายสุด

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2538, หน้า 22)

...การผูกคำขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มคำไว้เรียกวัตถุใหม่ ๆ วิชาการใหม่ ๆ นั้น₁ เป็นความจำเป็นในด้านวิชาการทางภาษา แต่คำที่เป็นแบบแผนคือคำราชาศัพท์นั้น₂ แต่เก่าก่อนนักปราชญ์ที่ท่านคิดคำขึ้น มีธรรมเนียมที่จะต้องกราบบังคมทูลฯขอพระราชทานพระราชดำริและพระบรมราชานุญาตเสียก่อน แล้วจึงจะกำหนดลงเป็นคำแบบแผนราชาศัพท์ให้ใช้ ด้วยไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุขตลอดมา 700 กว่าปี (ตามเอกสารหลักฐาน)...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษาหน่วยบ่งชี้ที่ใช้แทนที่ข้อความ ได้แก่

รูปหน่วยภาษา “นั่น₁” เป็นเป็นหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ ใช้แทนที่หน่วยวิธีการผูกคำขึ้นใหม่เพื่อเพิ่มคำไว้เรียกวัตถุใหม่ ๆ วิชาการใหม่ ๆ ที่มีคำวิเศษณ์บ่งชี้ในตำแหน่งท้ายสุด

รูปหน่วยภาษา “นั่น₂” เป็นเป็นหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ใช้แทนที่หน่วยวลีคำราชาศัพท์ ที่มีคำวิเศษณ์บ่งชี้ในตำแหน่งท้ายสุด

3) หน่วยความเปรียบ วรวรรณ ศรียาภักย์ (2563, หน้า 6-67) กล่าวว่า รูปภาษาหน่วยความเปรียบที่พบ คือ เหมือนกัน ดุจเดียวกัน เฉกเช่นกัน และ เช่นเดียวกัน นอกจากนี้รูปหน่วยภาษาดังกล่าว อาจตามด้วยส่วนขยายที่เป็นวลีหรืออนุประโยคได้ด้วย เช่น ดุจเดียวกันดังที่บอกไปแล้ว เช่นเดียวกันตามที่บอกไว้ตั้งแต่ตอนแรก และเหมือนกันตามที่เคยบอกไว้

จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง
ปรากฏรูปภาษาหน่วยความเปรียบ ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 8)

...บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่ข้าพเจ้าจะพูดถึงตัวควบ ชญ ในภาษาสันสกฤต ซึ่งข้าพเจ้าใคร่จะ พูดถึง เพราะท่านอาจารย์ผู้สอนทางโทรทัศน์นั้น ได้สอนตามตำรา รวมทั้งพจนานุกรมด้วยว่าให้อ่าน อาชญา ว่า อาดยา อ่าน ปรัชญา ว่า ปรัตยา ถ้าท่านให้เหตุผลว่า เพราะตำราเดิมรวมทั้งพจนานุกรมของราชบัณฑิตให้อ่านเช่นนั้นข้าพเจ้าก็จะไม่ว่าอะไร เพราะเป็นความจริงเช่นนั้น แต่ท่านได้ให้เหตุผลว่า อ่านเช่นนั้น เพราะตัว ช เป็นตัวสะกด ในกรณีคำว่า อาชญา และ ปรัชญา ตัว ช เป็นตัวสะกดจริง แต่คำสันสกฤตว่า ชญาน ก็ตัว ช ขึ้นหน้าเลย ไม่ได้เป็นตัวสะกด อะไรหาได้ และตัวสะกดอื่นเราก็คงออกเสียงก็มี เช่น ตัว ศ ช ส อัจฉรย์ ประดิษฐาน หัสตินทร์ และเมื่อเราก็คงออกเสียง เราก็แยกอักษรตัวควบนั่นออกจากกัน เช่นอ่านว่า อัดสะจัน ประดิตสะถาน และหัตสะดิน

ท่านอาจารย์โทรทัศน์ผู้นั้นยังได้กล่าวต่อไปว่า ตัว ย ร ล ว เป็นข้อยกเว้น คือ ถ้าควบเข้าอักษรใด แม้จะเป็นตัวสะกดออกเสียง เช่น วิทยา อ่าน วิดทะยา จัตวา อ่าน จัตตะวา ท่านเป็นแต่บอกกฎนี้ไว้ แต่ไม่ได้ให้เหตุผลว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ตามความเห็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ากลับเห็นว่า ย ร ล ว เป็นกึ่งสระ ซึ่งอาจควบเป็นเสียงกล้ำได้ง่ายขึ้น เช่น วิทยาลัย มีผู้อ่าน วิทยาไล แทน วิดทะยาไล ก็มี แต่การที่แยกออกเป็น เสียง วิดทะยาไล และจัตตะวา นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าชอบแล้ว เพราะต้องด้วยอัจฉริยลักษณะของ ภาษาไทย

แต่ข้าพเจ้ามีความเห็นต่อไปว่า ชญ **ก็ควรแยกเช่นเดียวกัน** คำว่า อาชญา นั้น ข้าพเจ้า เชื่อโดยไม่เถียงว่า ตามตำราโบราณให้อ่านว่า อาดยา แต่คำนั้นได้กลายมาใช้ในการอุปอาญา แล้ว...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษาหน่วยความเปรียบคือ
“ก็ควรแยกเช่นเดียวกัน” แทนที่หน่วยข้อความดังกล่าวข้างต้น

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของเสกสรรค์
ประเสริฐกุล (2538, หน้า 57)

...สิ่งที่ให้แง่คิดในการสร้างงานเขียนมากที่สุดคือเพลง เพลงดี ๆ ไม่ใช่เพลงที่เราถูกยัดเยียดให้ฟังอยู่ทุกวัน เพลงคลาสสิก เพลงไทยที่ดี ๆ ก็ได้ มีลีลาในการปล่อยท่วงทำนองออกมา สิ่งหนึ่งที่ชัดเจนก็คือมีความเชื่อมโยงกัน โน้ตทุกตัวจะหาความหมายไม่ได้เลย นอกเสียจากมันเข้าไป เรียงร้อยในแกนของเพลงว่าจะคลี่คลายไปสู่ความรู้สึกใด งานเขียนร้อยแก้วก็เหมือนกัน ถึงแม้ว่า ร้อยแก้วจะไม่มีแผนผัง แบบภาพยกลอน แต่ก็ยังบังคับให้คนเขียนต้องวางผังออกมาว่าเรากำลังต้องการที่จะเชื่อมอะไรเข้ากับอะไร เพื่อจะสร้างผลกระทบอะไร ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐรูปภาษาหน่วยความเปรียบคือ “ก็เหมือนกัน” แทนที่หน่วยข้อความดังกล่าวแล้วข้างต้น คือ มีลีลาในการปล่อยท่วงทำนองออกมา สิ่งหนึ่งที่ชัดเจนก็คือมีความเชื่อมโยงกัน

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีและไม่ได้” ของวิลาศ มณีวัต (2540ข, หน้า 340)

“อิตาศัสชาโนวานี้ แกเขียน “บันทึกความทรงจำ” ทิ้งเอาไว้ในบรรณโลก เป็นเรื่องจริงบ้างเท็จบ้าง **เช่นเดียวกับบันทึกความทรงจำ**ทั่ว ๆ ไป เพราะจะต้องใส่ไข่กันบ้าง ไม่งั้นก็ไม่สนุก...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐรูปภาษาหน่วยความเปรียบคือ “เช่นเดียวกับ” แทนที่หน่วยข้อความที่กล่าวถึงลำดับต่อมา คือ บันทึกความทรงจำทั่ว ๆ ไป

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาวาส บุนนาค (2538, หน้า 16)

...เมื่อก่อนผมอยู่บ้านติดกับโรงเรียนมีชื่อแห่งหนึ่ง ซึ่งมีเด็กชั้นเล็กมาก มักได้ยินเสียงเด็กโรงเรียนนั้นอ่านหนังสือหรือท่องสูตรคูณเสมอ ๆ ทำให้นึกถึงตัวเองเมื่อเป็นเด็ก จำได้ว่าเคยอ่านหนังสือโดยอาการอย่างเดียวกับเด็กเหล่านั้น คืออ่านพร้อม ๆ กันด้วยเสียงยานคาง ไม่มีหนักเบา และทำเสียงเหน่อด้วย เวลานั้นรู้สึกอยู่เหมือนกันว่าเสียงที่ตัวอ่านหนังสือไม่เหมือนกับที่คนเขาพูดกันตามธรรมดา แต่พอโตขึ้นเลิกอ่านเสียงยาน ๆ เหน่อ ๆ ก็หายไป มิได้ติดตัวมาด้วย จึงนึกว่าทุกคนจะเป็นเหมือนกัน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐรูปภาษาหน่วยความเปรียบคือ “เหมือนกัน” แทนที่หน่วยข้อความที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ เมื่อเป็นเด็ก อ่านหนังสือโดยอ่านพร้อม ๆ กันด้วยเสียงยานคาง ไม่มีหนักเบา และทำเสียงเหน่อ แต่พอโตขึ้นเลิกอ่านเสียงยาน ๆ เหน่อ ๆ ก็หายไป มิได้ติดตัวมาด้วย

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 85)

...กระผมหวังว่าท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่มาอภิปรายในวันนี้ น่าจะหาคำนิยามของวรรณคดีซึ่งอาจจะเป็นที่รับรองของทั่วไปได้

และยังมีอีกอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับการจุดประทีปของวรรณกรรมไทยที่จะมีผลในระยะยาว

กระผมยังมองไม่เห็นว่าความช่วยเหลือทางด้านเงินทองจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งนัก อาจจะได้ผลแต่ก็ไม่ยั่งยืนยาวต่อไป

และการประกวดวรรณกรรมก็**เช่นเดียวกัน** ดังได้เห็นมาแล้วที่ถนนหนังสือเขาเขียนบทความ มันมีผลอย่างไกรักน่าจะคิดจะฟังเอาไว้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฐรูปภาษาหน่วยความเปรียบคือ “เช่นเดียวกัน” แทนที่หน่วยข้อความที่กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ การช่วยเหลือทางด้านเงินทองจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งนัก อาจจะได้ผลแต่ก็ไม่ยั่งยืนยาวต่อไป

2.4.5 การใช้ศัพท์ วรวรรธน์ ศรียาภย์ (2563, หน้า 6-68) กล่าวถึงการใช้ศัพท์ไว้ว่า เป็นการใช้คำศัพท์ที่สัมพันธ์กันทางความหมายลักษณะเหมือนกัน ขัดแย้งกัน หรือเป็นคำย่อของกัน อธิบายสิ่งเดียวกัน เพื่อไม่ต้องใช้รูปคำศัพท์เดิมซ้ำ จำแนกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำไวพจน์ และ 2) คำลูกกลุ่ม ดังนี้

1) คำไวพจน์ ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 510) ได้ให้ความหมายของคำไวพจน์ไว้ว่า เป็นคำในภาษาเดียวกันมีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายกัน และใช้แทนกันได้ โดยมากแล้วการใช้คำไวพจน์ มักพบในภาษาร้อยกรองมากกว่าภาษาร้อยแก้ว

จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปราบกฐการใช้คำไวพจน์จากตัวอย่างบทร้อยกรอง ที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช นำมาประกอบปาฐกถาภิปราย “วรรณคดีไทยกับสังคม” เพียงเรื่องเดียวเท่านั้น ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 39)

“...เมื่อแรกแรกร่วมเรียงเคียงขนย	อย่ากลัวเลยจะ พิโรธโกรธซึ่ง
ต่อมานันวันว่างวายคล้ายเคล้าคลึง	นั่นแลจึงได้ รู้ดูใจกัน... ”

จากตัวอย่างของคำประพันธ์ ที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้นำมา ประกอบบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้คำไวพจน์ ที่มีความหมายว่า “โกรธ” ได้แก่ รูป ภาษา พิโรธ โกรธ และ ชึ่ง

2) คำลูกกลุ่ม วรวรรธน์ ศรียาภัย (2563, หน้า 6-70) กล่าวถึงคำลูกกลุ่ม ว่า คือ คำที่มีความหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกของคำจำกลุ่มเดียวกัน โดยคำจำกลุ่ม หมายถึง คำ มีคุณสมบัติร่วมของคำที่เป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน

จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้คำลูกกลุ่ม ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 26)

...ถ้าลงไปเฉพาะภาคใต้ สำเนียงใต้จะเริ่มตั้งแต่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไปแถวบางสะพาน แล้วก็เริ่มชัดเจนที่ชุมพร แต่ว่าเวลาเราปราศรัยที่ชุมพรหาเสียงนั้น ไม่ใช่ว่าพูดภาษาถิ่นแล้วจะเข้าใจได้หมด เพราะว่าศัพท์บางคำจะต่างกันในแต่ละจังหวัด เพราะฉะนั้นเวลาไปปราศรัยในจังหวัดชุมพร ต้องดูให้ดีเพราะอาจจะมีปัญหาเกี่ยวกับคนฟังเหมือนกัน แม้คนในถิ่นจะไปปราศรัยก็ต้องใช้ภาษากลาง แต่โดยปกติแล้วถึงแม้ใช้ภาษาใต้ความเข้าใจก็อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ แต่เมื่อลงสุราษฎร์ธานีขึ้นไปใช้ภาษากลาง คนฟังจะมีความรู้สึกทันที อาจจะต่อต้านทันที ถ้ารู้ว่าเป็นคนทางใต้แล้วพูดภาษากลาง ลงไปนครฯก็เหมือนกัน สงขลายกเว้น หาดใหญ่ที่ผมเรียนไว้แล้วก็เช่นกัน บ้านผมคือตรังไม่ได้เลย ใครขึ้นไปพูดภาษากลาง ผมคิดว่าเขาหัวเราะเยาะทันทีเลย เพราะว่ามันจะเป็นเรื่องที่ผิดปกติ อย่างที่ผมเรียนแล้วว่าผมเรียนหนังสือตั้งแต่ชั้นมูลถึง ป.4 ไม่เคยใช้ภาษากลางแม้แต่คำเดียว มาถูกบังคับให้ใช้เมื่อตอน ม.1 เพราะจำเป็นต้องหัดใช้เพื่อให้เข้าตามข้อบังคับของโรงเรียน

กระบี่ ภูเก็ต พังงา สตูล ก็จะใช้ภาษาถิ่น ที่ยกเว้นก็คือ นราธิวาส ปัตตานี และยะลา 3 จังหวัด ใช้ภาษากลาง เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นกว่าใช้ภาษาถิ่น...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา “ภาคใต้” เป็นคำจำกลุ่ม เชื่อมโยงกับคำลูกกลุ่ม คือ ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี นครฯ สงขลา หาดใหญ่ ตรัง กระบี่ ภูเก็ต พังงา สตูล นราธิวาส ปัตตานี และยะลา

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 75)

“...วรรณกรรมก็ทรงพื้นฟูเท่าที่มีในกรอบ คือเรียกกันว่าเป็น **หนังสือประจำพระนคร** หรือหนังสือคู่บ้านคู่เมือง ที่รู้จักกันสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา ก็ได้แก่เรื่อง รามเกียรติ์ บทละครเรื่อง อุณรุท เรื่อง อิเหนาเล็กอิเหนาใหญ่ แล้วก็ เสภาขุนช้างขุนแผน และอาจมีเรื่องอื่น ๆ อีกมากที่เราลืมกันแล้ว...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา “หนังสือประจำพระนคร” เป็นคำจำกัดกลุ่ม เชื่อมโยงกับคำลูกกลุ่ม คือ รามเกียรติ์ อุณรุท อิเหนาเล็กอิเหนาใหญ่ เสภาขุนช้างขุนแผน

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 19)

“...นอกจากนั้นในทางกาพย์กลอนนั้น ในทางร้อยกรอง พระไตรปิฎกได้ให้ฉันทลักษณ์แก่ไทย คือ **คณะฉันทต่าง ๆ** ซึ่งเป็นของอินเดียโบราณนั้น ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกทั้งหมด เป็นพระคาถาที่จะต้องสวดมนต์ มี อินทรวชิรฉันท วสันตฉันท และอื่น ๆ เป็นอันมาก...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา “คณะฉันทต่าง ๆ” เป็นคำจำกัดกลุ่ม เชื่อมโยงกับคำลูกกลุ่ม คือ อินทรวชิรฉันท วสันตฉันท

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของ ประเสริฐ ณ นคร (2541, หน้า 268)

...ผู้มาสัมมนาในวันนี้ทราบเรื่องความสำคัญของ **วรรณคดีท้องถิ่น** ดีกว่าผู้บรรยายอย่างมากมาย แต่มีผู้จัดการสัมมนาเชิญให้ผู้บรรยายมาพูดในวันนี้คงจะเห็นว่าเคยสนใจศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นมานานแล้ว คือ ผู้บรรยายได้ศึกษา โคลงนิราศหริภุญชัยฉบับหอพระสมุด เปรียบเทียบกับฉบับเชียงใหม่มาตั้งแต่ พ.ศ. 2485 ต่อมาได้ศึกษา โคลงมัทราตีเชียงใหม่ โคลงเรื่องปทุมสังกา และได้ปริวรรตตำนานและกฎหมายของล้านนา มาเป็นตัวแทนสื่อภาคกลางอีกหลายเรื่อง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา “วรรณคดีท้องถิ่น” เป็นคำจำกัดกลุ่ม เชื่อมโยงกับคำลูกกลุ่ม คือ โคลงนิราศหริภุญชัยฉบับหอพระสมุด โคลงนิราศหริภุญชัยฉบับเชียงใหม่ โคลงมัทราตีเชียงใหม่ โคลงเรื่องปทุมสังกา

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ง, หน้า 63)

“เดี๋ยวนี้คนไม่นิยมใช้ตัวเลขไทยกันแล้ว **สื่อต่าง ๆ** ไม่ว่าจะเป็น วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรืออะไรก็ตาม จะรับและใช้ภาษาต่างประเทศมากขึ้น...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราภฏฐภาษา “สื่อต่าง ๆ ” เป็นคำจำกลุ่ม เชื่อมโยงกับคำลูกกลุ่ม คือ วิทย์ โทรศัพท์ หนังสือพิมพ์

2.4.6 การใช้คำเชื่อม วรวรรณ์ ศรียาภักย์ (2563, หน้า 6-71) กล่าวว่า การใช้คำเชื่อมในการเชื่อมโยงความเป็นปรกฏฐความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยประโยคในหน่วยข้อความให้เป็นอันเดียวกัน จำแนกออกเป็น 16 ลักษณะ ได้แก่ คำเชื่อมอธิบาย คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมเน้นความ คำเชื่อมสรุปความ คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงความคล้ายตาม คำเชื่อมเสริมเนื้อความ คำเชื่อมลำดับเวลา คำเชื่อมแสดงเหตุผล คำเชื่อมเพื่อเพิ่มเนื้อความ คำเชื่อมแสดงเรื่องใหม่ คำเชื่อมชี้แจง คำเชื่อมแสดงเงื่อนไขให้เลือก คำเชื่อมแสดงวัตถุประสงค์ คำเชื่อมแสดงจุดเริ่มต้น คำเชื่อมแสดงจุดจบ

จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปราภฏฏการใช้คำเชื่อมทั้ง 16 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

ตาราง 31 แสดงการใช้คำเชื่อม

ที่	ประเภทการใช้คำเชื่อม	คำที่ปราภฏฏ
1	คำเชื่อมอธิบาย	คือ, ซึ่ง, ได้แก่, หมายถึง, เรียกว่า, นั้นหมายความว่า, นั่นคือ
2	คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง	เช่น, ยกตัวอย่าง, เช่น...และ, เช่น...และ...เป็นต้น, ดังเช่น, ตัวอย่างเช่น, อาทิ, อย่างเช่น
3	คำเชื่อมเน้นความ	โดยเฉพาะ, โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
4	คำเชื่อมสรุปความ	อาจกล่าวได้ว่า, โดยสรุป, สรุปว่า, สรุปได้ว่า, เป็นอันว่า
5	คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง	แต่, แต่ว่า, แต่ทว่า, แต่ถึงกระนั้น, แต่อย่างไรก็ดี, แม้แต่...ก็, อย่างไรก็ตาม
6	คำเชื่อมแสดงความคล้ายตาม	ก็, ...ก็ดี, และ, แล้ว, เมื่อ...จึง, ทั้ง...และ, เมื่อ...ก็, ตลอดจน,เช่นเดียวกับ
7	คำเชื่อมแสดงเรื่องใหม่	สำหรับ, อนึ่ง, ส่วน, นอกจากนี้
8	คำเชื่อมเสริมเนื้อความ	ทั้ง, ทั้งนี้
9	คำเชื่อมลำดับเวลา	ขณะนี้, ปัจจุบัน, เมื่อ, ตอนท้าย, ตอนนั้น, เวลานี้, ปัจจุบันนี้, ครั้นแล้ว, ก่อนอื่น

ตาราง 30 (ต่อ)

ที่	ประเภทการใช้คำเชื่อม	คำที่ปรากฏ
10	คำเชื่อมแสดงเหตุผล	เพราะ, เพราะ...จึง, ด้วยเหตุว่า, อันเป็นการ, เนื่องจาก, เพราะว่า, เพราะฉะนั้น, ด้วยเหตุนี้, ฉะนั้น, ฉะนั้นจึง
11	คำเชื่อมเพื่อเพิ่มความ	ยิ่งกว่านั้น, ยิ่งกว่านั้นยัง, นอกจาก...แล้ว, นอกจากนั้น, อีกทั้ง
12	คำเชื่อมชี้แจง	ที่จริงแล้ว, แท้จริงแล้ว, ที่จริง, อันที่จริง
13	คำเชื่อมแสดงเงื่อนไขให้เลือก	ถ้า, ถ้าหาก, แม้, ถึงแม้, หรือ, ถ้า...ก็, แม้...ก็, มิฉะนั้น, หาก, ไม่เช่นนั้น
14	คำเชื่อมแสดงวัตถุประสงค์	เพื่อ, สำหรับ, ให้
15	คำเชื่อมแสดงจุดเริ่มต้น	เริ่ม, ตั้งแต่, เริ่มต้นด้วย, จาก
16	คำเชื่อมแสดงจุดจบ	จนกระทั่ง, จน, ในที่สุด, จนกระทั่ง, จนถึง

จากตาราง 30 บทปรากฏถ้อยคำภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้คำเชื่อม 16 ลักษณะ ได้แก่ คำเชื่อมอธิบาย คำเชื่อมแสดงตัวอย่าง คำเชื่อมเน้นความ คำเชื่อมสรุปความ คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงความคล้อยตาม คำเชื่อมเสริมข้อความ คำเชื่อมลำดับเวลา คำเชื่อมแสดงเหตุผล คำเชื่อมเพื่อเพิ่มความ คำเชื่อมแสดงเรื่องใหม่ คำเชื่อมชี้แจง คำเชื่อมแสดงเงื่อนไขให้เลือก คำเชื่อมแสดงวัตถุประสงค์ คำเชื่อมแสดงจุดเริ่มต้น คำเชื่อมแสดงจุดจบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 8)

“...ปัจจุบันนี้มีหนังสือที่ข้าพเจ้าเขียน 150 เล่มในหอสมุดแห่งชาติ และข้าพเจ้าไม่อาจทราบได้ว่า นอกหอสมุดมีจำนวนเท่าใด ข้าพเจ้าใคร่ขอกล่าวว่า นั้นเป็นเพราะข้าพเจ้าผลิตงานออกมามาก เพราะข้าพเจ้าเริ่มเขียนหนังสือเมื่ออายุ 40 ปี และขณะนี้ข้าพเจ้าอายุย่างเข้า 73 ปี...”

จากบทปรากฏถ้อยคำข้างต้น ปรากฏการใช้คำเชื่อม ได้แก่

ปัจจุบันนี้ เป็นการใช้คำเชื่อมลำดับเวลา

และ เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความคล้อยตาม

เพราะ เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงเหตุผล

เริ่ม เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงจุดเริ่มต้น

เมื่อ เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงลำดับเวลา

ขณะนี้ เป็นการใช้คำเชื่อมลำดับเวลา

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 31)

“เราต้องดำรงความเป็นไทยของเราไว้ อย่าให้สิ่งข้างนอกมากลืนเราไปโดยบอกว่า **นั่นคือการพัฒนา มิฉะนั้น**เราจะเสียเอกลักษณ์ที่เรารักษามาตั้งเป็นพันปีอย่างน่าเสียดายที่สุด ...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้คำเชื่อม ได้แก่

นั่นคือ เป็นการใช้คำเชื่อมอธิบาย

มิฉะนั้น เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงเงื่อนไขให้เลือก

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 88)

...นอกจากเรื่องที่ผมยกมากล่าวแล้ว ความจริงยังมีเรื่องที่คล้าย ๆ กัน ทำนองนี้อีกหลายเรื่องที่ทำให้คนไทยบางส่วนหลงเชื่อผิด ๆ อยู่เสมอ เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ รวมทั้งการรณรงค์รักษาและสืบสานวัฒนธรรมไทยให้บริสุทธิ์สะอาดนั้น หากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันให้ความรู้ ความเข้าใจ ก็จะช่วยได้มากทีเดียว โดยเฉพาะสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ผมเองก็อยากจะช่วยแต่ทำอะไรไม่ได้มากไปกว่าขอร้องและวิงวอน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้คำเชื่อม ได้แก่

นอกจากเรื่อง เป็นการใช้คำเชื่อมเพื่อเพิ่มเนื้อความ

หาก เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงเงื่อนไข

และ เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความคล้ายตาม

โดยเฉพาะ เป็นการใช้คำเชื่อมเน้นความ

แต่ เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง

ตัวอย่างบางตอนจาก “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของ ชมรมนักรอภิปราย (2505, หน้า 464)

...โดยประการฉะนี้ ผมเข้าใจว่าเรื่องนี้นะเองที่ว่าตอนแรก ๆ นั้นนวนิยายไทยของเราไม่ค่อยจะเขียนเป็นเรื่องไทยชีวิตไทยจริง ๆ โดยเฉพาะในตอนแรก ๆ แล้วเป็นเรื่องแปลเกือบทั้งนั้น เรื่องแปลที่นับว่า เป็นเรื่องที่ขึ้นชื่ออยู่ในสมัยนั้นก็คือเรื่องแปลของ Charles Garvice มีคนแปลมากมายซึ่งเป็นเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ทั้งนั้น แล้วก็เท่าที่ผมนึกได้มีเรื่อง “รูเบน” แต่ผมไม่ได้อ่านเรื่องนี้ ทราบว่าเป็นเรื่องรักเหมือนกัน แล้วก็พวกผู้หญิงชอบกันมาก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้คำเชื่อม ได้แก่

โดยประการฉะนี้ เป็นการใช้คำเชื่อมชี้แจง

โดยเฉพาะ เป็นการใช้คำเชื่อมเน้นความ

แล้ว เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความคล้ายตาม

แต่ เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (2550, หน้า 7-8)

...ครั้นแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสว่า

ก่อนอื่นต้องขอขอบใจและแสดงความยินดีที่มีการก่อตั้งชุมนุมภาษาไทยเพื่อรักษาและศึกษาเรื่องภาษาไทย และขอขอบใจที่ต้อนรับในวันนี้ ซึ่งท่านทั้งหลายไม่ได้เชิญมา แต่ว่าเชิญตัวเองมา เพราะสุดแสนจะทนทาน การที่มีชุมนุมภาษาไทยนั้นเป็นสิ่งที่สมควรอย่างยิ่ง เพราะว่าภาษานั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือเป็นทางสำหรับแสดงความคิดความเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่งเช่นในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้คำเชื่อม ได้แก่

ครั้นแล้ว เป็นการใช้คำเชื่อมลำดับเวลา

และ เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความคล้ายตาม

เพื่อ เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงวัตถุประสงค์

ซึ่ง เป็นการใช้คำเชื่อมอธิบาย

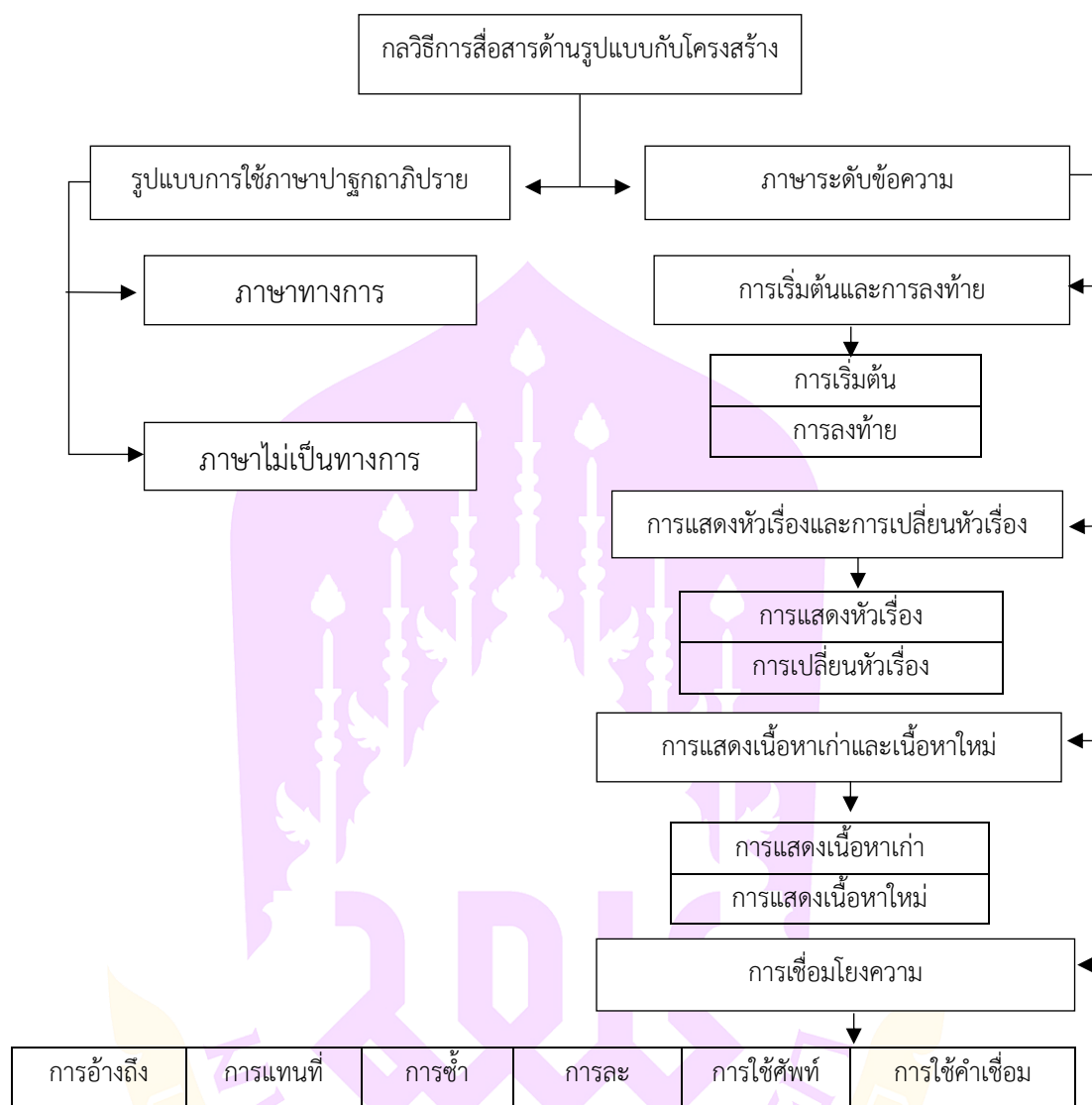
แต่ว่า เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงความขัดแย้ง

เพราะ เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงเหตุผล

เพราะว่า เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงเหตุผล

คือ	เป็นการใช้คำเชื่อมอธิบาย
สำหรับ	เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงวัตถุประสงค์
ฉะนั้นจึง	เป็นการใช้คำเชื่อมแสดงเหตุผล

จากที่กล่าวมาข้างต้น ภาษาระดับข้อความ เป็นเรื่องที่มีประเด็นในการพิจารณาด้านรูปแบบและโครงสร้างหลายประเด็น คือ 1) การเริ่มต้นและการลงท้าย โดยการเริ่มต้นประกอบด้วย การใช้ถ้อยคำทักทายทั่วไป และการใช้คำเรียกชื่อหรือตำแหน่งชื่อ ส่วนการลงท้ายประกอบด้วย การใช้ถ้อยคำลงท้ายทั่วไป และการใช้สัมพันธสารสรุปความ 2) การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง โดยการแสดงหัวเรื่องประกอบด้วย 7 ลักษณะ ได้แก่ ใช้คำอ้างถึงผู้ที่พูดด้วย ใช้หน่วยบุรุษสรรพนามวลี ใช้ส่วนคั่นคำพูดแล้วตามด้วยคำเรียกขาน ใช้อนุพากย์หรือวลีที่แสดงการอ้างถึงสาเหตุหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่พูด ใช้หน่วยวลีที่เป็นหัวเรื่อง เช่น เรื่องที่, หัวข้อที่ ประเด็นที่ ใช้ชื่อเรื่องนั้นที่เป็นคำ นามวลี กริยาวลี และ ใช้วัน เวลา สถานที่ แสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่องประกอบด้วย 4 ลักษณะ ได้แก่ ใช้คำเรียกขานหรือบุรุษสรรพนามกล่าวถึงคู่สนทนา ใช้คำเชื่อมที่แสดงการตัดตอนหรือแยกส่วน ใช้คำลงท้ายแสดงความสุภาพ แล้วตามด้วยเรื่องใหม่ และใช้คำเชื่อมอนุประโยค 3) การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ โดยการแสดงเนื้อหาเก่าประกอบด้วย การใช้รูปภาษาแบบเดิม และการใช้รูปภาษาแบบย่อ ส่วนเนื้อหาใหม่ประกอบด้วย รูปภาษา เป็น, คือ, กล่าวคือ, ได้แก่, เช่น, เพราะว่า และ ประกอบด้วย 4) การเชื่อมโยงความ จำแนกออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่ การอ้างถึง การแทนที่ การซ้ำ การละ การใช้ศัพท์ และการใช้คำเชื่อม เพื่อให้เห็นข้อสรุปอันเป็นองค์รวมของกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง จึงสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

ภาพ 5 แสดงกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง

จากที่กล่าวมาข้างต้น การวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง จำแนกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) รูปแบบการใช้ภาษาปาฐกถาภิปราย ปรากฏการใช้ภาษาทางการ และภาษาไม่เป็นทางการ และ 2) ภาษาระดับข้อความ ในประเด็นการเริ่มต้นและการลงท้าย การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง การเสนอเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ และการเชื่อมโยงความ

ด้านรูปแบบการใช้ภาษาปาฐกถาภิปราย บทปาฐกถาภิปรายที่มีรูปแบบการใช้ภาษาทางการมักจะเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่ใช้คำราชาศัพท์ และแสดงเบื้องหน้าพระพักตร์

พระมหากษัตริย์ หรือพระบรมวงศานุวงศ์ ที่ต้องระมัดระวังการใช้ภาษาอย่างเหมาะสม ดังเช่นบทปาฐกถาภิปรายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ส่วนบทปาฐกถาภิปรายที่มีรูปแบบการใช้ภาษาไม่เป็นการ มักจะเป็นภาษาที่พูดกันในชีวิตประจำวัน คำย่อ ภาษาปาก ภาษาแสลง ภาษาถิ่น หรือประโยคที่ตัดทอน ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ดังเช่นบทปาฐกถาภิปรายของนายวิลาศมณีวัต

ด้านภาษาระดับข้อความ ในบทปาฐกถาภิปราย 1 เรื่อง ประกอบด้วยส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนสรุป ซึ่งต้องร้อยเรียงอย่างสอดคล้องกัน

ส่วนนำ มักเริ่มต้นด้วยคำทักทายทั่วไป ด้วยคำว่า “ขอเดชะ” ใช้กรณิพุดเบี่ยงหน้าพระมหากษัตริย์ และคำว่า “เรียน” ในภาษาทางการ ส่วนคำว่า “สวัสดิ” มักพบในการพูดทั่วไป ในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการมากนัก นอกจากนั้นยังพบการใช้คำเรียกแทนชื่อ แสดงความสุภาพและให้เกียรติคู่สนทนา

ส่วนเนื้อเรื่อง พบการใช้นามวลีในการแสดงหัวเรื่อง ที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจหัวข้อหรือประเด็นที่องค์ปาฐกกำลังพูดได้ดีขึ้น โดยใช้คำเชื่อมที่แสดงการตัดตอนหรือแยกส่วนในการเปลี่ยนหัวเรื่อง ด้านการแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ มักใช้รูปภาษาเดิมในบทปาฐกถาภิปรายที่เป็นทางการ เพื่อช่วยต่อการเข้าใจ

ส่วนสรุป โดยมากใช้การลงท้ายด้วยถ้อยคำทั่วไป เช่น “ขอบคุณและสวัสดิ” มากกว่าลงท้ายด้วยสัมพันธสารสรุปความ อาจเพราะเข้าใจง่าย และสื่อความหมายอย่างชัดเจนว่าจบการแสดงปาฐกถาภิปราย

ในการกล่าวแสดงปาฐกถาภิปรายในภาพรวม เมื่อกล่าวถึงรายละเอียดความรู้และความคิดประกอบการอธิบาย มีการเชื่อมโยงและเรียงร้อยถ้อยคำ ข้อความ และประโยคให้มีความสวยงาม ด้วยการเชื่อมโยงความ ได้แก่ การอ้างถึง การแทนที่ การซ้ำ การละ การใช้ศัพท์ และการใช้คำเชื่อม ซึ่งการเชื่อมโยงความที่พบมากที่สุด คือ การใช้คำเชื่อม โดยคำเชื่อมที่ใช้มากที่สุด คือ คำเชื่อมอธิบาย และคำเชื่อมแสดงตัวอย่าง เพราะการแสดงปาฐกถาภิปรายมุ่งอธิบายความคิด ความรู้สึกขององค์ปาฐกต่อเรื่องที่พูด การยกตัวอย่างประกอบจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจ และเห็นภาพตามวัตถุประสงค์ของผู้พูดได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทุกองค์ประกอบล้วนเป็นกลไกทางภาษา ที่ส่งผลให้บทปาฐกถาภิปรายขององค์ปาฐกแต่ละท่าน มีความงดงามทางภาษา น่าสนใจ สามารถสื่อสารและถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกขององค์ปาฐกผ่านบทปาฐกถาภิปรายได้ดียิ่งขึ้น

กลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ

สุทัศน์ คล้ายสุวรรณ (2556, หน้า 146-149) ได้กล่าวถึงกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ ไว้ว่า การตีความว่าผู้เขียนมีเจตนาในการเสนออย่างไร หรือสารนั้นมีความหมายอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับการวิเคราะห์วิธีการในการเสนอเนื้อหา ซึ่งงานเขียนแต่ละประเภทมีวิธีการแตกต่างกัน

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ โดยพิจารณาจากเนื้อหาที่ปรากฏในบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง สามารถจำแนกกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง และการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. การนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง ในงานวิจัยครั้งนี้ การนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง คือ การนำเสนอเนื้อหาโดยเพิ่มเติมตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยขยายความหรือเสริมความเข้าใจ

จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอโดยการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ ดังต่อไปนี้

“ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

“ภาษาไทยของเรา” ของนายภาวาส บุญนาค

“ไปสืบคำไทย” ของศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา

“วรรณคดีและไม่ดี” ของนายวิลาศ มณีวัต

“ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน สายลม-แสงแดด” ของนายวิลาศ

มณีวัต

“ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของนายวิลาศ มณีวัต

บทปาฐกถาภิปรายทั้ง 6 เรื่องข้างต้น ปรากฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง ตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของวิลาศ มณีวัต (2540จ, หน้า 36)

...ผมเองมีความสนใจชีวิตความเป็นอยู่เกือบจะทุกด้านของนักเขียน ถ้านักเขียนของโลกมากรุงเทพฯ ผมจะพยายามไปพบ **เช่น** จอห์น กันเทอร์, จอห์น สไตน์เบก, เทนเนสซี วิลเลียม, ฮันซูฮิน ตอนผมไปไทเป ผมก็แวะเยี่ยมหลินอยู่ถึง เมื่อไปญี่ปุ่นผมก็ได้ไปพบและรู้จักกับยาสินาริ คาวาบาตะ นักประพันธ์คนที่ 2 ของเอเชียที่ได้รับรางวัลโนเบล คนแรกคือ ระพีพันธุ์นาถ ฐาภิบาล...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง โดยใช้รูปภาษา “เช่น” ซึ่งนายวิลาศ มณีวัต ได้กล่าวถึงนักเขียนของโลก แล้วยกตัวอย่างรายชื่อนักเขียนของโลก ประกอบเนื้อหา

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาวาส บุนนาค (2538, หน้า 16)

...การประมาท ละเลย ปล่อยให้เด็กอ่านออกเสียงเพี้ยน ๆ นั้นทำพิชเข้าแล้ว ทำพิชอย่างไรบ้าง นึกเอาสด ๆ ร้อน ๆ ก็เห็นจะสักร้อยอย่าง อย่างแรก ทำให้ออกเสียงตามตัวหนังสือมากเข้า ดังที่พูดแล้วในวรรคก่อน อย่างที่สอง ทำให้น้ำหนักคำหนักคำเบาซังจะเท่า ๆ กันไปหมด เช่นคำว่า ผู้ดี ผู้ร้าย ผู้ชาย ผู้หญิง ซึ่งที่ถูกต้องออกเสียงคำว่า “ผู้” เบา ๆ สั้น ๆ ก็พากันออกเสียงหนักเหมือนในคำ ตัวผู้ ผู้คน เสียหมด และถึงหากจะมีเบาหนัก ก็มักจะสับสน คือ ที่เสียงหนักกลับเป็นเบาที่เสียงเบา กลับเป็นหนัก **อย่าง** เดือนกันยายน พูดกันเป็น เดือนกันยายน ภาษาไทย พูดกันเป็น ภาษาไทย นโยบาย พูดกันเป็น นโยบาย ประธานาธิบดี พูดกันเป็น ประธานาธิบดี เป็นตัวอย่าง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง โดยใช้รูปภาษา “อย่าง” ซึ่งนายภาวาส บุนนาค ได้กล่าวถึงผลเสียที่เกิดขึ้นจากการออกเสียงเพี้ยน ๆ แล้วยกตัวอย่างคำที่ออกเสียงเพี้ยนไปจากเดิม ประกอบเนื้อหา

ตัวอย่างบางตอนจาก “ไปสืบคำไทย” ของ คุณบรรจบ พันธุเมธา (2538, หน้า 49)

...คำหลาย ๆ ของเขานี้ก็เหมือนกัน ต้องใช้ทุกวัน เช่น โค่หลาย ๆ อ่าเส่อ-อน้ำมัน (ตัวอย่างของเราคือคั่วเปล่า ๆ ไม่ใช่ใส่น้ำมัน) ม้าหลาย ๆ อ่าไล่สัง (มาเปล่า ๆ ไม่ได้อะไร) หรือไปหลาย ๆ (เดินตัวเปล่า ๆ) ไข่ม้าหลายวันจึงมานึกเทียบ ซึ่งถ้าว่าตามกฎที่ ด. ของเรา เป็น ล. ของเขาแล้ว คำนี้ก็ควรเป็นคำตาย ซึ่งเราก็ให้คำเปล่าว่า **เปล่า** เหมือนกัน **เช่น** ดูตาย แปลว่า ดูเปล่า แต่ถ้าเป็นภาษาที่นี้ ที่เขาจะต้องออกเสียงว่า หลูหลายเขาก็กลับแปลว่า ดูถูก ดูหมิ่น เช่นเขามีคำว่า ฮักหมา หมาเล่หน้า ฮักข้าข้าหลูหลาย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง โดยใช้รูปภาษา “เช่น” ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา กล่าวถึงความเหมือนระหว่างการใช้คำในภาษาไทยใหญ่กับคำไทย โดยยกตัวอย่างคำประกอบเนื้อหา

ตัวอย่างบางตอนจาก “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน สายลม-แสงแดด” ของวิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 56)

...มีเรื่องแปลกอยู่เรื่องหนึ่งในบรรดางานของผม คือ เล่มที่ชื่อ “น้ำกับฟ้า” ซึ่งไม่ต้องใช้จินตนาการหรือความพยายามเลย เรื่องนี้เขียนในเรือเดินสมุทร ระหว่างเดินทางจากอังกฤษกลับบ้าน เห็นอะไร และพบใคร คู่กันอย่างไรก็บันทึกไว้ แต่กลับปรากฏว่ามีคนชอบ เข้าใจว่าเพราะกำลังเปื้อนเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ หรือเรื่องบู๊เต็มที การเขียนเรื่องจึงออกจะทำนายยากว่า เรื่องไหนคนจะชอบ เรื่องไหนจะไม่ชอบ ทางที่ดีก็คือเขียนตามใจชอบของเราดีกว่า...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง โดยนายวิลาศ มณีวัต ได้กล่าวถึงการเขียนของเขา แล้วยกตัวอย่างการเขียนหนังสือเรื่อง “น้ำกับฟ้า” ประกอบ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สังเกตได้ว่าบทปาฐกถาภิปรายที่ปราบกฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง จะเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่ครูเมธาจารย์ท่านมีประสบการณ์จากการลงภาคสนาม หรือเขียนงานของตนเอง แล้วจึงนำสิ่งเหล่านั้นมาประกอบการแสดงปาฐกถาภิปราย

2. การนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น

ในงานวิจัยครั้งนี้ การนำเสนอเนื้อหาประกอบการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น คือ การนำเสนอเนื้อหาโดยมีการอ้างอิงข้อมูล ความคิดเห็น หรือคำกล่าวจากบุคคลอื่นที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อเสริมความหนักแน่นของเนื้อหา

จากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปราบกฏกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น จำนวน 24 เรื่อง ได้แก่

“ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

“ข้อควรคิดในภาษาไทย” ในพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“ภาษาไทยของเรา” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“ภาษาไทย ภาษาแม่” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์

“สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

“จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช

“สามก๊ก”ในทรศนะของข้าพเจ้า ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

“วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช

“ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา

“ทำไมต้องใส่การ์ตูน” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กฤษณา รัชชมนี

“ภาษาถิ่น ก็ภาษาไทย” ของนายชวน หลีกภัย

“ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

“สามัคคีธรรมสามกษัตริย์” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

“ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร

“การเขียนหนังสือสารคดี” ของนายวิลาศ มณีวัต

“เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของนายวิลาศ มณีวัต

“ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

“นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” ของชมรมนักอภิปราย

“ตลาดนวนิยายไทย” ของชมรมนักอภิปราย

“พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย

บทปาฐกถาอภิปรายทั้ง 24 เรื่อง ปรากฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างอิงข้อมูลจากบุคคลอื่น ดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 20-21)

...วรรณคดีที่เขียนไว้เพื่ออ่านนั้นก็ซื้อขายกัน ผมก็อยากจะเรียนรายละเอียดโดยวิธีการที่วิวัฒนาการแล้ว หรือเวลาที่ผู้แต่ง แต่งขึ้นแล้ว ถ้าเป็นที่ ถูกใจคนไหน ก็มาเสียเงินให้ แล้วก็คัดลอกกันไป เสียค่าคัดให้ ผู้แต่งก็ได้เป็นอาชีพเลี้ยงตัว ก็อย่างในรำพันพิลาป สุนทรภู่ พรรณนาไว้ถึงเรื่องความยากจนของตน บอกว่า

บอกว่าจะสักหาลาพระอธิฐาน

โดยกันดารเดือดร้อนสุดผ่นผ่น

พอพวกพระอภัยมณีศรีสุวรรณ

ก็ช่วยกันแก้ร้อนค่อยหย่อนเย็น

อยู่มาพระสิงห์ไกรภพโลก

เห็นเศร้าวโศกสุดแค้นสุดแสนเชษฐ

นี่ก็ท่านนักปราชญ์สมัยปัจจุบันแปลกกันฟังชานว่า สุนทรภู่หมายถึง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ พระปิ่นเกล้าฯ แล้วก็เถียงกันเองว่าไม่ใช่หรอก เป็นเจ้าฟ้ามหามาลา เจ้าฟ้าปิ๋ว ไปโน่น ไปกันใหญ่ สุนทรภู่ท่านไม่ได้พูดอย่างนั้น ท่านว่าเวลาท่านยากจน ท่านก็ขายหนังสือเหล่านี้กิน ได้สตางค์ใช้ พอดีพอดีแต่งเอาไว้ คนเขาก็มาคัดเอาไป ก็มีกินมีใช้บ้าง ก็แค่นั้น...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้กล่าวถึงวรรณคดีไม่ได้มีไว้เพื่อความงามของศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นช่องทางสร้างรายได้ให้แก่ผู้แต่ง แล้วยกตัวอย่าง สุนทรภู่โดยอ้างถึงข้อความใน รำพันพิลาป ของสุนทรภู่ ประกอบ

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของเปรมติณสูลานนท์ (2544ข, หน้า 6)

...พระราชดำรัสที่พระราชทานในวันนั้นแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ทรงสนพระราชหฤทัยในภาษาไทย ทรงเฝ้าสังเกตการใช้ภาษาที่ปรากฏทางสื่อมวลชนอยู่ตลอดเวลา ทรงเข้าพระราชหฤทัยลักษณะของภาษาไทยอย่างถ่องแท้ และเห็นความสำคัญของภาษาไทยเป็นอย่างยิ่ง ดังที่มีพระราชดำรัสว่า

“ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเองซึ่งต้องหวงแหน เราโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้”

“ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือ เป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็น อย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่ง เช่น ในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น โดย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์กล่าวถึงความห่วงใยในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่มีต่อภาษาไทย แล้วอ้างถึงพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ประกอบ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีสีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2538, หน้า 19)

...คำที่ผู้เขียนอ้างบ่อย ๆ จนใคร ๆ พวกเขารู้จักก็คือคำว่า “โกหก” กำลังลอยตัวขึ้นมาเป็นคำสุภาพใช้กันในวงสังคมสูง ๆ มาหลายปีแล้ว แต่เมื่อถอยหลังขึ้นไปประมาณ 700 ปีโน้น คำนี้เคยกำหนดใช้เป็นคำต่ำ กฎหมายครั้งกรุงศรีอยุธยาใช้กับผู้ร้ายว่า “อ้ายผู้ร้ายใจพาลสันดานโกหก” “มีอ้ายโกหกบุญคำกำลังเกลี้ยกล่อมชาวบ้านให้เข้าพวกกับมัน” แม้กฎหมายลักษณะพยานแต่โบราณตราปัจจุบันก็ไม่ใช้ว่า “พยานโกหก” “แจ้งความโกหก” แต่ใช้ว่า “พยานเท็จ” “แจ้งความเท็จ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2526 บอกไว้ว่า “มาจากคำว่า ภูหก” (บาลี) แปลว่า จงใจกล่าวคำที่ไม่จริง พูดปด พูดเท็จ (มักใช้ในที่ไม่สุภาพ) “ในศีลห้าของพระพุทธศาสนา” ใช้เป็นข้อห้ามว่า “มุสาวาทาเวรมณี” ไม่ใช่ “ภูหกวาทา” เพื่อนของข้าพเจ้าเล่าว่า วันหนึ่งนักเรียนระดับ อุดมศึกษาคนหนึ่งต่อว่าเขาว่า “อาจารย์โกหก บอกผมว่าข้อสอบวิชาของอาจารย์ผมทำได้ดี แต่ทำไมผมต้องแซม (re-exam) วิชา” วันหนึ่งผู้เขียนพบกับ ข้าราชการในกรมที่ทำงานอยู่ด้วยกัน เขาบ่นอุบอิบว่า “อธิบดีโกหกกว่าจะให้สองชั้น ให้เราหลงดีใจ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น โดยท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา กล่าวถึงการใช้คำว่า “โกหก” แล้วยกตัวอย่างคำ และอ้างอิงความหมายจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2526 และ ข้อความที่ได้ฟังจากเพื่อนของท่าน

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การ์ตูน” ของศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กฤษณา รัชมน (2538, หน้า 59)

...พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) กล่าวถึงอักษรการ์ตูนไว้ในมูลบทบรรพกิจ หมวด “พิศาลการ์ตูน” ว่า “เขียนตัวแต่บรรร เสียงอ่าน” ซึ่งแสดงว่าจุดมุ่งหมายของการใช้การ์ตูนก็เพื่อรักษารูปตัวเขียนแต่ลดเสียงลง ท่านอธิบายต่อไปว่า “หากเติมเพื่อเพี้ยน ตามพากย์” หมายถึง เพื่อรักษารูปคำไว้ให้ครบตามภาษาเดิม คำอธิบายในมูลบทบรรพกิจ ขยายความ ต่อไปว่า การ์ตูนเป็น “วิธีใช้ถ้อยคำ ขบวนหนึ่งมีอักษรเพิ่มไว้ข้างท้ายคำ แต่มิใช่ตัวสะกด เติมลงไว้เพื่อจะได้ให้เต็มคำซึ่งมาแต่ภาษามคร (บาลี) และเสียงภาษาอื่นบ้าง เสียงไทยอ่านไม่ตลอดถึง จึงลงไม้ “ ” ไว้เป็นที่สังเกตว่าไม่อ่าน...

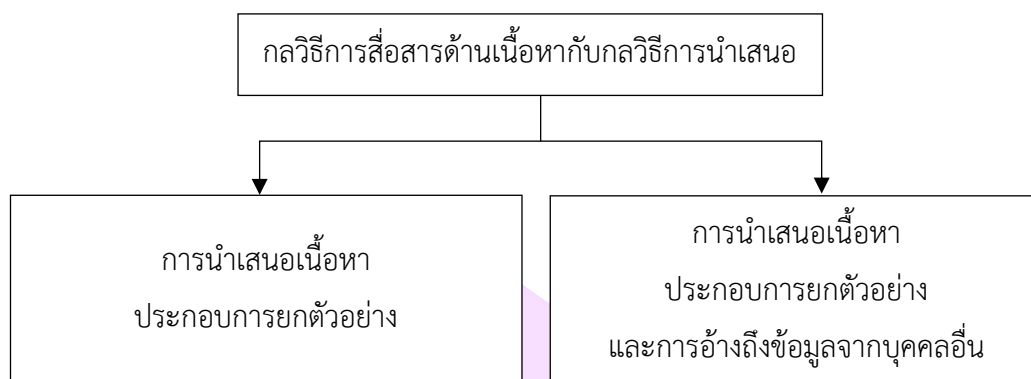
จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างอิงข้อมูลจากบุคคลอื่น โดยศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักขมณี กล่าวถึงการใช้ภรณ์ัตในภาษาไทย โดยอ้างอิงคำอธิบายของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ในหนังสือมูลทบรรพกิจ

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 89)

...มีอีกเรื่องหนึ่ง สำคัญที่สุดที่ผมขอพระราชทานอัญเชิญ มากล่าว ณ ที่นี้ คือ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงปฏิบัติอยู่เสมอ ตลอดมาจนทุกวันนี้คือทรงช่วยดำรงและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสำคัญในการใช้ภาษาสื่อความหมาย ความสำคัญตอนหนึ่งว่า “วิธีที่จะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต้องอาศัย สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ ภาษา การได้มาซึ่ง ความรู้ก็ต้องใช้ภาษา การนำความรู้ไปใช้ก็ต้องใช้ภาษาอีก เช่น เมื่อจะให้ปฏิบัติการใดก็ต้องออก คำสั่ง เป็นต้น ในปัจจุบันปรากฏว่าได้มีการใช้ถ้อยคำฟุ่มเฟือย และไม่ตรงตามความหมายอันแท้จริงอยู่เนือง ๆ ทั้งการออกเสียงไม่ถูกต้องตามอักขรวิธี ถ้าปล่อยให้เป็นดังนี้ ภาษาของเราก็มีแต่ทรุดโทรมชาติไทยเรามีภาษาของเราใช้เอง เป็นสิ่งอันประเสริฐสุดอยู่แล้ว เป็นมรดกอันมีค่าตกทอดมาถึงเรา ทุกคนจึงมีหน้าที่รักษาไว้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างอิงข้อมูลจากบุคคลอื่น โดย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้แสดงปาฐกถาภิปรายเกี่ยวกับ “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” แล้วยกตัวอย่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ประกอบ โดยอ้างอิงถึงพระราชดำรัสในรัชกาลที่ 9 เกี่ยวกับความสำคัญในการใช้ภาษาสื่อความหมาย

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ ได้ 2 ประเด็น คือ การนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง และการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างอิงข้อมูลจากบุคคลอื่น เพื่อให้เห็นข้อสรุปอันเป็นองค์รวมของกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ จึงสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

ภาพ 6 แสดงกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สังเกตได้ว่ากลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ ไม่พบการนำเสนอเนื้อหาเพียงอย่างเดียว อาจเพราะการแสดงปาฐกถาภิปรายที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามที่องค์ปาฐกต้องการ ควรมีการเพิ่มเติมตัวอย่างหรือการอ้างอิงประกอบการนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจ และเห็นภาพตามที่องค์ปาฐกต้องการได้ดียิ่งขึ้น บทปาฐกถาภิปรายที่ปรากฏการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง จะเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่เกิดจากการลงภาคสนามของครูเมธาจารย์ หรือเป็นงานเขียนงานของท่านเอง แล้วนำมาประกอบการยกตัวอย่างในการแสดงปาฐกถาภิปราย ส่วนการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างอิงข้อมูลจากบุคคลอื่น โดยการอ้างอิงข้อมูลจากผู้รู้ หรือปราชญ์ ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เป็นการเสริมให้เนื้อหา มีน้ำหนักและมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

บทที่ 6

กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษาในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์

กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา ในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ในบทที่ 6 นี้ เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มุ่งศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษาในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา โดยผู้วิจัยอ่านและทำความเข้าใจเนื้อเรื่องทั้ง 30 บท ปาฐกถาภิปรายโดยละเอียด แล้วบันทึกข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ลงในแบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา ในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษาในวาทการปาฐกถาภิปรายมี 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. การใช้คำ
2. การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร
3. การใช้ย่อหน้า
4. การใช้โวหาร
5. การใช้ภาพพจน์
6. การใช้ลีลาภาษา

การใช้คำ

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบกลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้คำ 7 ประเภท ได้แก่ 1) การใช้คำกับความหมาย 2) การใช้คำทับศัพท์ 3) การใช้คำราชาศัพท์ 4) การใช้คำย่อ คำสั้น 5) การใช้คำภาษาถิ่น 6) การใช้คำในภาษาแบบเป็นทางการ และ 7) การใช้คำในภาษาแบบไม่เป็นทางการ

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ในบทนี้จะได้กล่าวถึงกลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้คำเพียงประเด็นเดียว ได้แก่ การใช้คำกับความหมาย เนื่องจากการใช้คำทับศัพท์ การใช้คำราชาศัพท์ การใช้คำย่อ คำสั้น และ การใช้คำภาษาถิ่น ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 4 การใช้คำในภาษาแบบเป็นทางการ และการใช้คำในภาษาแบบไม่เป็นทางการ ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 5 ปรากฏผลการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้คำกับความหมายดังต่อไปนี้

การใช้คำกับความหมาย

บุปผา บุญทิพย์ (2561, หน้า 3-15) ได้กล่าวถึงความหมายของคำในภาษาไทย โดยจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ความหมายตรง และความหมายแฝง โดยความหมายตรง หรือ ความหมายโดยอรรถ เป็นคำที่มีความหมายตามอักขระ เป็นความหมายตรงตามคำนั้น ๆ เป็นคำที่มีความหมายเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป ส่วนความหมายแฝง หรือความหมายโดยนัย เป็นคำที่มีความหมายสัมพันธ์กับคำเดิม อาจสัมพันธ์กันในเชิงเปรียบเทียบ หรือสัมพันธ์กับความรู้สึก

ในงานวิจัยครั้งนี้จะไม่กล่าวถึงความหมายตรง เนื่องจากปรากฏทั่วไป หากแต่จะกล่าวถึงเพียงความหมายแฝง โดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ความหมายแฝงจำเพาะ และความหมายแฝงตามบริบท

ความหมายแฝงจำเพาะ คือ คำที่จะมีความหมายโดยนัย เป็นความหมายที่ซ่อนอยู่หรือแนวคิดที่ไม่ถูกแสดงออกมาโดยตรง

ความหมายแฝงตามบริบท คือ คำที่จะมีความหมายที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่ข้อความหรือการกระทำปรากฏขึ้น ถ้าคำนั้นปรากฏอยู่เพียงคำเดียว จะมีความหมายได้หลายอย่าง เมื่อนำไปสร้างเป็นประโยค หรือข้อความ คำแวดล้อมจะช่วยให้ทราบว่าคำนั้นมีความหมายอย่างไร

จากการวิเคราะห์บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้คำที่มีความหมายแฝงจำเพาะ และ ความหมายแฝงตามบริบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 23) ดังข้อความต่อไปนี้

“...ผมต้องขอออกตัวเสียก่อนเพื่อความสบายใจของผมเองว่า ที่ผมรับมาบรรยายพิเศษนั้น เหตุผลประการหนึ่งคือ ความเกรงใจต่อนายกสมาคมฯ ผมไม่อยู่ในฐานะหรือวิสัยที่จะเป็นผู้บรรยายพิเศษเพื่อเป็นความรู้แก่ท่านทั้งหลายได้เลย ยิ่งย่ำเท้าเข้ามาเห็นครูบาอาจารย์และผู้รู้ทั้งหลายก็ยิ่งอยากจะถอยกลับไป...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้คำที่มีความหมายแฝงจำเพาะ และ ความหมายแฝงตามบริบท ได้แก่

ออกตัว เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงตามบริบท ข้อความข้างต้นไม่ได้หมายถึง การเคลื่อนที่ของร่างกาย แต่มีความหมายถึง การกล่าวนำล่วงหน้าเพื่อสร้างความเข้าใจของนายชวน หลีกภัย

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในทรศณะของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553, หน้า 93) ดังข้อความต่อไปนี้

...ที่นี้เหตุที่มาแปลกกันในสมัยรัตนโกสินทร์นี้ ก็เพราะเหตุว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อได้ทรงสร้างกรุงเทพฯ ขึ้นแล้ว ก็ทรงพยายามฟื้นฟูวัฒนธรรมต่าง ๆ ตลอดจนศิลปะที่เคยมีในสมัยกรุงศรีอยุธยาให้กลับ**ฟื้นคืน**ดีขึ้นมาอีก และจะทำให้รู้เรื่องยิ่งกว่ากรุงเทพฯ บอกแล้วว่า “มหินทรายุธยา” ดังนั้นรัชกาลที่หนึ่งจึงทรงพระราชดำริว่า หนังสือ**ประจำ**พระนครนั้นมีอยู่มากมายหลายอย่าง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้คำที่มีความหมายแฝงจำเพาะ และ ความหมายแฝงตามบริบท ได้แก่

ฟื้นคืน เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงตามบริบท จากข้อความข้างต้น เป็นการเปรียบเทียบถึงการทำให้ศิลปะกลับมามีชีวิตอีกครั้ง

ประจำ เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงตามบริบท หมายถึง สิ่งที่เป็นของคู่กันหรือสิ่งที่มีในทีนั้นเสมอ ในที่นี้หมายถึงหนังสือที่กำหนดให้มีอยู่ในที่พระนคร

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การันต์” ของกุสุมา รักษมณี (2538, หน้า 59) ดังข้อความต่อไปนี้

...พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) กล่าวถึงอักษรการันต์ไว้ในมูลบทบรรพกิจ หมวด “พิศาลการันต์” ว่า “เขียนตัวแต่บสรร เสียงอ่าน” ซึ่งแสดงว่าจุดมุ่งหมายของการใส่การันต์ก็เพื่อ**รักษา**รูปตัวเขียนแต่ลดเสียงลง ท่านอธิบายต่อไปว่า “หากเดิมเพื่อเพี้ยน ตามพากย์” หมายถึง เพื่อรักษารูปคำไว้ให้ครบตามภาษาเดิม คำอธิบายในมูลบทบรรพกิจ ขยายความ ต่อไปว่า การันต์เป็น “วิธีใช้ถ้อยคำ **ขบวน**หนึ่งมีอักษรเพิ่มไว้ข้างท้ายคำ แต่มิใช่ตัวสะกด เติมลงไว้เพื่อจะได้ให้เต็มคำซึ่งมาแต่ภาษามคร (บาลี) และเสียงภาษาอื่นบ้าง เสียงไทยอ่านไม่ตลอดถึง จึงลงไม้ “**ั**” ไว้เป็นที่สังเกตว่าไม่อ่าน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้คำที่มีความหมายแฝงจำเพาะ และ ความหมายแฝงตามบริบท ได้แก่

รักษา เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงจำเพาะ หมายถึง การคงไว้หรือปกป้องรูปแบบเดิมของตัวเขียน โดยไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลง

ขบวน เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงตามบริบท หมายถึง กลุ่มของสิ่งต่าง ๆ ที่รวมกันเป็นลำดับหรือเรียงกัน

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 6) ดังข้อความต่อไปนี้

“เมื่อเร็ว ๆ นี้ ข้าพเจ้าได้ชมโทรทัศน์ มีรายการภาษาไทย ซึ่งเป็นประโยชน์มาก อาจารย์ผู้บรรยายเป็นผู้เคร่งวิชา ควรได้รับการ**สรรเสริญ** เรามีความประสงค์ร่วมกันในอันจะ**ป้องกัน**การ**เลอะเลือน**และ**เสื่อมคลาย**ของภาษาไทย...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้คำที่มีความหมายแฝงจำเพาะ และความหมายแฝงตามบริบท ได้แก่

สรรเสริญ เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงจำเพาะ ถึงความสำคัญและควรค่าแก่การยกย่องมากกว่าการชื่นชมธรรมดา

เลอะเลือน เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงจำเพาะ จากข้อความข้างต้น แม้จะหมายถึงความพร่าเลือนหรือไม่ชัดเจน แต่แฝงนัยเชิงลบถึงความเสื่อมถอยของภาษา

เสื่อมคลาย เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงตามบริบท จากข้อความข้างต้น มีความหมายถึงการลดลงหรือด้อยค่าของสิ่งที่ควรรักษาไว้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 51) ดังข้อความต่อไปนี้

“...ผมใคร่ขอเรียนว่า วิธีแก้ปัญหาก็ดีและน่าจะได้ผลคือการ**ปลูก**ความสำนึกให้คนไทยทุกคน **รักทะนุถนอม** **ดำรง**ไว้และ**เทิดทูน**ภาษาไทย เหมือนเรารักแม่ของเรา ทะนุถนอมประหนึ่งของมีค่ายิ่ง ดำรงเหมือนเราดำรงวงศ์ตระกูล และเทิดทูนประหนึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้คำที่มีความหมายแฝงจำเพาะ และความหมายแฝงตามบริบท ได้แก่

ปลูก เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงตามบริบท จากข้อความข้างต้น ไม่มีความหมายถึงการทำให้ตื่นจากการนอน หากแต่มีความหมายแฝงถึงการกระตุ้นความคิด หรือจิตสำนึก

ทะนุถนอม เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงตามบริบท จากข้อความข้างต้น แม้จะหมายถึงการดูแลรักษา แต่ในบริบทนี้แฝงถึงความเอาใจใส่อย่างลึกซึ้ง ราวกับสิ่งที่มีคุณค่ามาก

ดำรง เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงตามบริบท หมายถึง การรักษาไว้ การคงไว้ในสภาพเดิม หรือให้ดำรงต่อไปในอนาคต

เทิดทูน เป็นการใช้คำที่มีความหมายแฝงจำเพาะ แม้จะมีความหมายตรง ถึงการยกย่องหรือแสดงความเคารพในระดับสูงสุด แต่จากข้อความข้างต้น นอกจากจะหมายถึงการยกย่อง ยังมีความหมายแฝงความรู้สึกยิ่งใหญ่และศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การยกย่องอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น งานวิจัยครั้งนี้กล่าวถึงการใช้คำกับความหมาย 2 ประเด็น คือ ความหมายแฝงจำเพาะ และความหมายแฝงตามบริบท ความหมายของคำจะมีความหมายแบบใดขึ้นอยู่กับบริบท ความหมายแฝงตามบริบท ความหมายของคำจะมีความหมายแบบใดขึ้นอยู่กับบริบท ความหมายแฝงตามบริบท ความหมายของคำจะมีความหมายแบบใดขึ้นอยู่กับบริบท ความหมายแฝงตามบริบท ความหมายของคำจะมีความหมายแบบใดขึ้นอยู่กับบริบท

การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร

วรวรรณ ศรียาภัย (2557, หน้า 16) ได้กล่าวถึงประโยคตามเจตนาในการสื่อสาร ประโยคแต่ละประโยคในแง่ของการสื่อสารย่อมแสดงเจตนาของผู้ส่งสารทุกประโยค ประเภทของประโยคตามเจตนาดังกล่าวจำแนก ได้ 9 ประเภท ได้แก่ ประโยคบอกให้ทราบ ประโยคเสนอแนะ ประโยคสั่ง ประโยคห้าม ประโยคชักชวน ประโยคขู่ ประโยคขอร้อง ประโยคคาดคะเน และ ประโยคถาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบการใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร ดังต่อไปนี้

1. ประโยคบอกให้ทราบ บุญผา บุญทิพย์ (2561, หน้า 4-23) กล่าวว่า ประโยคบอกให้ทราบ หรือประโยคบอกเล่า เป็นประโยคที่ผู้ส่งสารมีเจตนาจะบอกเล่า อธิบาย แจ้งให้ทราบ หรือแสดงความคิดเห็น

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคบอกให้ทราบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...หมูนี้นี้มีการพูดถึงการใช้ภาษาไทยกันมาก เรื่องสำคัญที่พูดก็คือ การพูดผิด ๆ เขียนผิด ๆ...” จาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาวาส บุญนาค (2538, หน้า 15)

“...ม.ร.ว.สุมนชาติ สวัสดิ์กุล ได้ไปหาข้าพเจ้าและเชิญให้ข้าพเจ้ามาปราศรัยกับท่านผู้มีเกียรติในเรื่องภาษาไทย...” จาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 5)

“...เมื่ออยู่ที่เมืองนาย ดิฉันรวบรวมคำจำเพาะที่เป็นคำกริยาไว้ได้ประมาณพันกว่าคำ...” จาก “ไปสืบคำไทย” ของคุณบรรจบ พันธุเมธา (2538, หน้า 49)

“...ผมมีความรู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มาพูดเรื่องการเขียนหนังสือสารคดี...” จาก “การเขียนหนังสือสารคดี” ของวิลาศ มณีวัต (2540ค, หน้า 39)

“...ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างสูงที่ได้มาปรากฏตัวในงานชุมนุมที่มีชื่อเสียงในคืนนี้ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณ และท่ามกลางนักเขียนผู้มีชื่อเสียงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้...” จาก “สุนทรกถา” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 8)

2. ประโยคคาดคะเน วรวรรณ ศรียาภัย (2557, หน้า 17) ได้กล่าวว่า ประโยคคาดคะเน คือ ประโยคที่ผู้ส่งสารมีเจตนาแสดงความคาดหวังว่าสิ่งใดจะเกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นแล้ว โดยอาจมีคำกริยาช่วยปรากฏอยู่ด้วยคือ คง อาจ น่าจะ เห็นจะ น่ากลัว คำลงท้าย กระมัง ละซิ

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคคาดคะเน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...หากผู้ใช้ภาษาทำความเข้าใจสักนิดว่าพยัญชนะการันต์มีไว้ทำไม ก็คงจะช่วยให้เขียนคำได้อย่างถูกต้องมากขึ้น...” จาก “ทำไมต้องใส่การันต์” ของกุสุมา รัชขมณี (2538, หน้า 59)

“...เห็นทีคนพูดจะกลายเป็นคนโกหกกันไปหมดแล้วละ**กรรมัง**...” จาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาวาส บุนนาค (2538, หน้า 15)

“...ศิลปะในการใช้ภาษาก็**คง**คล้าย ๆ ศิลปะแขนงอื่น ๆ...” จาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 54)

“...สมเด็จฯ **คง**จะไม่ได้ทรงอ่านบทความของข้าพเจ้า...” จาก “ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า” ของประเสริฐ ณ นคร (2541ข, หน้า 95)

“...ท่านทั้งหลาย**อาจจะ**เคยได้ยินจากที่ใดสักแห่งว่า...” จาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 8)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา **คง คงจะ อาจจะ กรรมัง** เป็นคำที่บ่งบอกถึงประโยคคาดคะเน

3. ประโยคเสนอแนะ สุนันท์ อัญชลีกุล (2563, หน้า 5-34) กล่าวว่า ประโยคเสนอแนะ คือ ประโยคที่ผู้พูดต้องการเสนอข้อคิดเห็นให้ผู้ฟังปฏิบัติ มักมีคำบ่งชี้การเสนอแนะ เช่น คำช่วยกริยา **ควร น่าจะ** คำลงท้ายบอกมาลา เช่น **นะซี ซี้ ซี้ ซี้**

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคเสนอแนะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...**ควร**ใช้ เหตุการณ์ หรือ เหตุร้าย แต่อาจง่ายเกินไป...” จาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 10)

“...นักเขียน**ควร**ให้ความสำคัญแก่ศิลปะการประพันธ์ หรือให้แก่เนื้อหาและแง่คิดในเรื่องที่ประพันธ์นั้นมากกว่า... จาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 81)

“...**ควร**ที่จะนำเอาสิ่งที่ดีงามเหล่านั้นมาเผยแพร่ให้เป็นที่ประจักษ์ต่อสังคมโลก...” จาก “วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ง, หน้า 58)

“...**ควร**ชักชวนให้ผู้ทำงานในฝ่ายการเมืองทุกระดับ สนใจในการใช้ภาษาไทย...” จาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 25)

“...ก่อนจะตอบคำถามนี้ ก็**ควร**จะมาพิจารณากันเสียก่อนถึงเรื่องราวได้ของนักเขียน...” จาก “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของวิลาศ มณีวัต (2540ก, หน้า 74)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา **ควร** เป็นคำที่บ่งบอกถึงประโยคเสนอแนะ

4. **ประโยคสั่ง** วรวรรธน์ ศรียาภัย (2557, หน้า 17) ได้กล่าวว่า ประโยคสั่ง คือ ประโยคที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับสารปฏิบัติตาม มักมีคำกริยาช่วย **จง** คำกริยานำ **ต้อง** คำลงท้าย **ซิ** **นะ**

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคสั่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...พระมงกุฎเกล้าฯ จึงทรงใช้ สหกรณ์รัฐอเมริกา ซึ่งถ้าจะอ่านให้ถูกต้องตามแบบฉบับแล้ว **จะต้อง**อ่านว่า สะหะกะระณะรัฐอเมริกา มีเสียงอะ ติด ๆ กันมากนัก...” จาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 9)

“...เรื่องอุณรุทก็มีพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 เหมือนกัน **ต้อง**เล่น ดูแล้วก็ไม่เห็นเกี่ยวกับพระอิศวรตรงไหน แต่เชื่อว่าเป็นการสมโภชพระอิศวร **ต้อง**เล่นละครในเรื่องอุณรุท จะเล่นกี่ครั้งก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องเล่นปีละหก...” จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 25)

“...นักภาษาไทย**ต้อง**ปลงใจเสียว่า ทุกอย่างในโลกต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจัง...” จาก “ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2538, หน้า 19)

“...เรา**ต้อง**มีความเข้าใจในสรรพสิ่งต่าง ๆ รอบตัว...” จาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 44)

“...กินกันไปก่อน**นะ** ประชุมกันไปก่อน**นะ** เล่นกันไปก่อน**นะ**...” จาก “พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย (2505ก, หน้า 8)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา **ต้อง** **นะ** เป็นคำที่บ่งบอกถึงประโยคสั่ง

5. **ประโยคถาม** บุพผา บุญทิพย์ (2561, หน้า 4-23) กล่าวว่า ประโยคถาม หรือประโยคถามให้ตอบ เป็นประโยคที่ผู้ส่งสารมีเจตนาต้องการคำตอบ ในประโยคคำถามมักมีคำบ่งบอกการถามอยู่ด้วย คือ ใคร ไหม ไหน อะไร อย่างไร เท่าไร ทำไม เหตุใด เมื่อไร

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคถาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...อาจารย์เขียนหนังสือมุ่งเพื่อผู้อ่านให้เขาได้รับความพอใจ หรือว่ามุ่งเพื่อ**อะไร**ครับ?...” จาก “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ค, หน้า 112)

“...รัฐบาลเคยคิดช่วยเหลือนักเขียน บ้าง**ไหม** แบบไหน **อย่างไร**...” จาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 87)

“...ที่นี้คำว่า “เสภา” นะแปลว่าอะไร...” จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 28)

“...สามก๊ก เขียนขึ้นเมื่อไหร่...” จาก “สามก๊ก ในทรรศนะของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 93)

“...ทำอย่างไรถึงจะมีหนังสือหลากหลายให้คนไทยได้อ่านมากกว่านี้...” จาก “ภาษาถิ่นที่ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 29)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปาฐกถาภาษา **ไหม ไหน อย่างไร อะไร เมื่อไหร่** เป็นคำที่บ่งบอกถึงประโยคถาม

6. ประโยคห้าม วรวรรณ ศรียาภัย (2557, หน้า 17) ได้กล่าวว่า ประโยคห้าม คือ ประโยคที่ผู้สื่อสารต้องการสั่งไม่ให้ผู้รับสารทำ มักมีคำช่วย กริยา อย่า ห้าม และคำลงท้าย นะ ปาฐกถาอยู่ด้วย

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปาฐกถาผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคห้าม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...แต่ก็ขออย่าได้ออกตัวว่าไม่ทราบ เพราะขายหน้านักเรียน...” จาก “ปัญหาการใช้ภาษาไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 15)

“...อย่าให้สิ่งข้างนอกมากลืนเราไป โดยบอกว่ำนั่นคือการพัฒนา...” จาก “ภาษาถิ่นที่ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 31)

“...อย่าเพิ่งรีบ...อย่าเพิ่งส่งสารนักเขียน เพราะยังมีที่น่าสงสัยกว่านี้อีก...” จาก “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของวิลาศ มณีวัต (2540จ, หน้า 36)

“...อย่าเป็นเลยครีบ...ไปขายเต้าฮวยดีกว่า...” จาก “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด ” ของวิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 59)

“...อย่าเอาวิชาการอะไรกันเครื่องเครียดเลย..”. จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 68)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปาฐกถาภาษา **อย่า** เป็นคำที่บ่งบอกถึงประโยคห้าม

7. ประโยคขอร้อง บุปผา บุญทิพย์ (2561, หน้า 4-25) กล่าวว่า ประโยคขอร้อง เป็นประโยคที่ผู้สื่อสารมีเจตนาให้ผู้รับสารกระทำหรือไม่กระทำ เช่นเดียวกับประโยคสั่ง แต่ต้องการให้สุภาพ นุ่มนวล ผู้รับสารรับสารแล้วรู้สึกดีกว่าประโยคสั่ง อาจมีคำกริยานำ ช่วย กรุณา วาน โปรด หรืออาจมีคำวิเศษณ์ ด้วย ที หน่อย หรือคำลงท้าย เถอะ นะ นะ

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปาฐกถาผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคขอร้อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...คือมาแล้วถือว่าเอาสนุกนะ...” จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 68)

“...พอเถอะ... คุณชัย...สงสารพี่เขา...” จาก “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของวิลาศ มณีวัต (2540ก, หน้า 80)

“...โปรดช่วยกันรักษาวัฒนธรรมไทย...” จาก “วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของ เปรม ตินสุลนันท (2544ง, หน้า 67)

“...โปรดระลึกอยู่เสมอว่า การรักษาภาษาไทยคือ การรักษาความเป็นไทยและชาติไทย ของเรานั้นเอง...” จาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ตินสุลนันท (2544ก, หน้า 44)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฎฐาปนา **นะ เอะ โปรด** เป็นคำที่บ่งบอกถึงประโยคข้อร้อง หากแต่คำว่า โปรด จะแสดงความสุภาพมากกว่า

8. ประโยคขู่ วรวรรธน์ ศรีภักย์ (2557, หน้า 17) ได้กล่าวว่า ประโยคขู่ คือ ประโยคที่ผู้ส่งสารมีเจตนาชักจูงให้ผู้รับสารทำตามด้วยการบอกผลของการไม่ทำตามไว้ด้วย โดยอาจมีคำเชื่อม ถ้าหาก ปรากฎอยู่ด้วย

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฎผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคขู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ต้องเล่นละครในเรื่องอุณรุท จะเล่นกี่ครั้งก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องเล่นปีละหก **ถ้าไม่อย่างนั้น**ถือว่าขาดไป บ้านเมืองจะไม่สงบ จะไม่รุ่งเรือง น้ำท่าข้าวกล้านาจะไม่ดี น้ำท่วมกรุงเทพฯอะไรอย่างนี้...” จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 25)

“...อย่าให้สิ่งข้างนอกมากลืนเราไป โดยบอกว่านั้นคือการพัฒนา **มิฉะนั้น**เราจะเสียเอกลักษณ์ที่เรารักษามาตั้งเป็นพันปีอย่างน่าเสียดายที่สุด...” จาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 31)

“...หากผู้ใช้ภาษาทำความเข้าใจสักนิดว่าพยัญชนะการันต์มีไว้ทำไม ก็คงจะช่วยให้เขียนคำได้อย่างถูกต้องมากขึ้น...” จาก “ทำไมต้องใส่การันต์” ของกุสุมา รัชมณี (2538, หน้า 59)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฎฐาปนา **ถ้าไม่อย่างนั้น มิฉะนั้น** หากเป็นคำที่บ่งบอกถึงประโยคขู่

9. ประโยคชักชวน สุนันท์ อัญชลินกุล (2563, หน้า 5-36) กล่าวว่า ประโยคชักชวน คือ ประโยคที่มีเจตนาชวนให้ผู้ฟังทำตามความคิดของตน มักมีคำบ่งชี้เป็นคำวิเศษณ์ คือ กัน คำลงท้ายนะ เอะ เอะนะ ปรากฎอยู่ด้วย

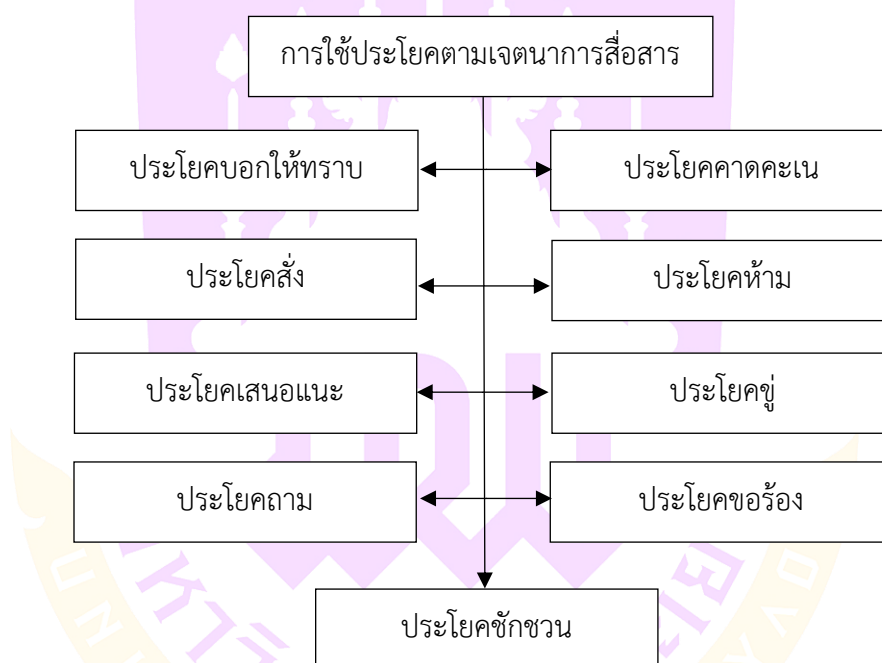
บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฎผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคชักชวน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...เรื่องอะไรก็ได้แล้วค่อยเลือกเองว่าอันไหนดีไม่ดี อ่านไว้ก่อนเถอะครับ...” จาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 88)

“...ขอมาเถอะแล้วจะให้งบประมาณเพื่อได้จัดพิมพ์หนังสือเผยแพร่มากขึ้น...” จาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 29)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราชญ์รูปภาษา **เถอะ** เป็นคำที่บ่งบอกถึงประโยชน์ชักชวน

เพื่อให้เห็นข้อสรุปอันเป็นองค์รวมของการใช้ประโยชน์ตามเจตนาการสื่อสาร จึงสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

ภาพ 7 แสดงการใช้ประโยชน์ตามเจตนาการสื่อสาร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบการใช้ประโยชน์ตามเจตนาการสื่อสาร ได้แก่ ประโยคบอกให้ทราบ ประโยคคาดคะเน ประโยคเสนอแนะ ประโยคสั่ง ประโยคถาม ประโยคห้าม ประโยคขอร้อง ประโยคชูงู และ ประโยคชักชวน โดยพบประโยคบอกให้ทราบมากที่สุด อาจเป็นเพราะ ลักษณะการแสดงปาฐกถาภิปราย ที่เป็นการสื่อสารถึงประเด็นที่องค์กรปาฐกต้องการให้ผู้รับสารทราบ จึงเป็นเหตุให้มีการใช้ประโยคบอกให้ทราบมากที่สุด บทปาฐกถาภิปรายที่นำมาวิเคราะห์ ส่วนมากเป็นบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว จึงทำให้พบ

ประโยคชักชวนน้อยที่สุด โดยมีคำที่บ่งชี้ คือ นะ เอะ เอะนะ ซึ่งมักใช้ในภาษาสนทนา หรือภาษาปาก

การใช้ย่อหน้า

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้ย่อหน้า ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) รูปแบบและเนื้อความ และ 2) การใช้คำขึ้นต้นย่อหน้า ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบและเนื้อความ

วัลยา ชำนาญยืน (2561, หน้า 3-42) กล่าวว่า รูปแบบของย่อหน้ามี 4 ประเภท ได้แก่ 1) ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า 2) ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า 3) ประโยคใจความสำคัญอยู่กลางย่อหน้า และ 4) ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นและตอนท้ายย่อหน้า จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้ย่อหน้า ด้านรูปแบบและเนื้อความ ดังต่อไปนี้

1.1 ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า วรวรรธน์ ศรียาภัย (2557, หน้า 39) กล่าวว่า การเขียนลักษณะนี้เหมาะสำหรับเรื่องที่ต้องการแจ้งให้ทราบ หรือใช้เขียนเรื่องที่ไม่ซับซ้อน ผู้รับสารจะอ่านเข้าใจอย่างรวดเร็ว บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 38)

...ภาษาไทยในรายการโทรทัศน์เป็นสื่อการศึกษาที่มีประโยชน์อย่างยิ่งตลอดชีวิตของคนโดยเฉพาะการศึกษานอกระบบ เป็นครูของครูที่สอนภาษาไทยในสถาบันต่าง ๆ ได้เรียนรู้ถึงความรู้และความไม่รู้ของการจัดรายการ ได้เรียนรู้ข้อดีข้อเสียของการใช้ภาษาไทย ทั้งการอ่านและการเขียนว่าควรจะเป็นแบบอย่างหรือไม่ควรอย่างไร ควรจะแนะนำข้อบกพร่องอย่างไร นอกจากนั้นยังเอื้อประโยชน์แก่ประชาชนทุกสาขาอาชีพ ทุกเพศ ทุกวัย ทั้งในการประกอบอาชีพ การประพฤติปฏิบัติตนในสังคม อย่างเป็นประโยชน์อย่างไร การรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของรายการนั้น ๆ ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “ภาษาไทยในรายการโทรทัศน์เป็นสื่อการศึกษาที่มีประโยชน์อย่างยิ่งตลอดชีวิตของคน โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบ”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ชีวิตว่าเหวของนักเขียน” ของวิลาศ มณีวัต (2540จ, หน้า 36)

...ผมเองมีความสนใจชีวิตความเป็นอยู่เกือบจะทุกด้านของนักเขียน ถ้านักเขียนของโลกมากรุงเทพฯ ผมจะพยายามไปพบ เช่น จอห์น กันเทอร์, จอห์น สไตน์เบก, เทนเนสซี วิลเลียม, ฮันซูฮยีน ตอนผมไปไทเป ผมก็แวะเยี่ยมหลินอยู่ถึง เมื่อไปญี่ปุ่นผมก็ได้ไปพบและรู้จักกับยาสินาริ คาวาบาตะ นักประพันธ์คนที่ 2 ของ เอเชียที่ได้รับรางวัลโนเบล คนแรกคือ ระพินทรนาถ ฐากูร...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “ผมเองมีความสนใจชีวิตความเป็นอยู่เกือบจะทุกด้านของนักเขียน”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ทำไมต้องใส่การ์ตูน” ของกุสุมา รัชมณี (2538, หน้า 59)

...ในภาษาไทยมีเครื่องหมายอย่างหนึ่ง เรียกว่า **ทัณฑฆาต** เป็นเครื่องหมายสำหรับฆ่าอักษรที่ไม่ออกเสียง เรามักเรียกกันอย่างเคยชินว่าการ์ตูน แต่ที่จริงการ์ตูนหมายถึง ตัวอักษร ที่ไม่ออกเสียงเพราะถูกทัณฑฆาตกำกับไว้ ดูเหมือนว่าขณะนี้เราจะเรียกเครื่องหมายนี้ว่า ทัณฑฆาต ในชั้นเรียนหรือในหมู่นักวิชาการเป็นส่วนใหญ่ แต่คนทั่ว ๆ ไปมักจะเรียกการ์ตูน โดยเฉพาะเวลาสะกดคำ ตัวอย่างเช่นคำจุฬาลงกรณ์ จะมีคำถามทำนองว่าอักษร ณ ใส่ (เครื่องหมาย) การ์ตูน หรือเปล่า แทนที่จะถามว่า “กร” มี “ณการ์ตูน” หรือเปล่า...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “ในภาษาไทยมีเครื่องหมายอย่างหนึ่ง เรียกว่า ทัณฑฆาต เป็นเครื่องหมายสำหรับฆ่าอักษรที่ไม่ออกเสียง”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ไปสืบคำไทย” ของคุณบรรจบ พันธุเมธา (2538, หน้า 49-50)

...เมื่ออยู่ที่เมืองนาย ดิฉันรวบรวมคำจำเพาะที่เป็นคำกริยาไว้ได้ประมาณพันกว่าคำ และได้พบว่าในจำนวนคำเหล่านั้น มีอยู่ 376 คำที่ตรงกันทีเดียว โดยไม่ต้องพิจารณาเปรียบเทียบแต่อย่างใดอีก แต่ว่าก็ยังยุดิแค่นี้ไม่ได้ ต้องรวบรวมอีกต่อไป อาจจะมีจำนวนพันอื่นที่มีคำตรงกัน มากกว่านี้หรือน้อยกว่านี้ก็ได้ ทั้งนี้เพราะทั้งดิฉันและชาวไทยใหญ่เอง ต่างก็พูดอย่างเดียวกันว่า จะว่ามีคำเหมือนกันเกือบทั้งหมดก็ว่าได้ แต่กระนั้นคำที่ไม่เหมือนกันก็มีอีกไม่น้อย ทั้งนี้ไม่นับคำพม่าในภาษาไทยใหญ่ หรือคำบาลีสันสกฤตและคำต่างประเทศอื่น ๆ ในภาษาของเรา บางทีก็ดูว่าเป็นคำธรรมดาที่น่าจะต้องมีใช้เหมือนกัน เขากลับไม่มีแต่เรามี หรือเรามี เราไม่มี เช่น คำว่า หั่น เขาไม่มี เขาใช้ ซอย ทั้งหมด คำว่า

ทอด ก็ไม่มีไข่ โคะ ทั้งใส่น้ำมันและไม่ใส แต่บางทีเขาก็ใช้คำอื่นที่ต่างกับของเรา เช่น ผัดธรรมดาไม่ใส่น้ำ เรียก โคะ ข้าวผัดก็เรียกข้าวโคะ แต่ถ้าใส่น้ำด้วยเรียก อู้บ ยำ ว่า โก่อ เป็นต้น เรื่องกับข้าวชาวไทยใหญ่นั้น ดิฉันบันทึกไว้แล้ว คงมีโอกาสเล่าสู่กันฟังภายหลัง...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “เมื่ออยู่ที่เมืองนาย ดิฉันรวบรวมคำจำเพาะที่เป็นคำกริยาไว้ได้ประมาณพันกว่าคำ”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 54)

...การบรรยายครั้งนี้เป็นการรวบรวมแง่คิดเกี่ยวกับภาษาที่ดีหรือภาษาที่คิดว่าน่าจะเป็นภาษาที่ดี เริ่มด้วยแง่คิดของนักเขียนระดับสากล คือ เออร์เนสต์ เฮมิงเวย์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า งานเขียนร้อยแก้ว (Prose Writing) นั้นได้ผ่านพ้นยุคของศิลปะ Baroque ไปแล้ว หมายความว่า การเขียนหนังสือ ไม่ใช่เป็นเพียงการเขียนถ้อยคำสำนวน การตกแต่งประดับประดาภาษาที่ละคำสองคำ เหมือนศิลปะ Baroque ที่มีการตกแต่งพิสดาร ทั้งลวดลาย ซายคา มุมเสา ฝาห้อง ฯ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “การบรรยายครั้งนี้เป็นการรวบรวมแง่คิดเกี่ยวกับภาษาที่ดีหรือภาษาที่คิดว่าน่าจะเป็นภาษาที่ดี”

1.2 ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า วลัย ช่างขวัญยืน (2561, หน้า 3-42) กล่าวว่า การวางประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า จะมีประโยคขยายความนำมาก่อน โดยกล่าวถึงรายละเอียดหรืออธิบายความคิดเสียก่อน แล้วจึงสรุปความคิดสำคัญไว้ตอนท้ายย่อหน้า ถ้าผู้เขียนไม่ชำนาญอาจทำให้ออกนอกประเด็นได้ง่าย

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 22)

...คำบางคำที่เป็นภาษาต่างประเทศในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่มใหม่ ที่สุด ในปัจจุบันนี้มีอย่างน้อย 2 คำ คือ คำว่า เอกซเรย์ และเฮลิคอปเตอร์ ราชบัณฑิตยสถานสะกดว่า เอกซเรย์ เมื่อไม่มีไม้ตรี ก็อ่านว่า เอ็ก-ซะ-เร ไม่ได้ เฮลิคอปเตอร์ ราชบัณฑิตยสถานสะกดว่า เฮลิคอปเตอร์ ซึ่งจะอ่านว่า เฮ-ลิ-ค็อบ-เต้อ คำทั้งสองคำนี้ แปลเป็นภาษาไทยไว้แล้ว จึงควรจะใช้ภาษาไทย และไม่ควรจะมีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้เกิดความสับสน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า ได้แก่ประโยค “คำทั้งสองคำนี้ แปลเป็นภาษาไทยไว้แล้ว จึงควรจะใช้ภาษาไทย และไม่ควรจะมีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้เกิดความสับสน”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาวาส บุนนาค (2538, หน้า 17)

...การพูดผิด ๆ และพูดไม่เต็มคำดังว่ามานี้ นอกจากทำให้ภาษาวิบัติแล้ว ยังทำให้คนพูดเสียภูมิ และซ้ำทำให้เสียหายถึงสำนักหรือสถาบันของตนเองด้วย ผมจึงขอสรุปฝากเป็นข้อสะกิดใจสำหรับทุกท่านไว้ในคราวนี้ว่า “คำพูดที่ชัดเจนเต็มคำ เป็นคำของผู้ได้รับการศึกษาอบรมมาดี มีวัฒนธรรมทางภาษา คำพูดที่ผิด ๆ สั้น ๆ ลวก ๆ เป็นคำของคนด้อยการศึกษาและไม่มีวัฒนธรรม...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “คำพูดที่ชัดเจนเต็มคำ เป็นคำของผู้ได้รับการศึกษาอบรมมาดี มีวัฒนธรรมทางภาษา คำพูดที่ผิด ๆ สั้น ๆ ลวก ๆ เป็นคำของคนด้อยการศึกษาและไม่มีวัฒนธรรม”

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 10)

“...อย่างไรก็ตามข้าพเจ้าต้องขอกล่าวแบบอ่อนน้อมถ่อมตนว่า คุณภาพประการเดียวไม่ได้วัดความยิ่งใหญ่ และไม่เคยคิดว่าข้าพเจ้าเองเป็นนักเขียนที่ยิ่งใหญ่ ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้วข้าพเจ้าเป็นเหยื่อของการหลงตัวเองเรื้อรัง ในการตัดสินความยิ่งใหญ่ของนักเขียนนั้น จะต้องพิจารณาที่ทัศนคติของนักเขียนต่อสถานะที่ได้รับและการรักษาสถานะนั้นไว้...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า ได้แก่ประโยค “ในการตัดสินความยิ่งใหญ่ของนักเขียนนั้น จะต้องพิจารณาที่ทัศนคติของนักเขียนต่อสถานะที่ได้รับและการรักษาสถานะนั้นไว้”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด ” ของวิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 59)

“อ้อ... มีคนยกมือ

จะถามอะไรหรือครับ... เชิญเลย

(ผู้ฟังถามว่า อยากจะเป็นนักเขียนจะอย่างไร)

“อย่าเป็นเลยครับ... ไปขายเต้าฮวยดีกว่า... เชื่อมผมเถอะ!”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้าได้แก่ประโยค “อย่าเป็นเลยครับ... ไปขายเต้าฮวยดีกว่า... เชื่อมผมเถอะ!”

1.3 ประโยคใจความสำคัญอยู่กลางย่อหน้า วรวรรณ์ ศรียาภัย (2557, หน้า 39) กล่าวว่า เป็นวิธีการเขียนเนื้อหาที่ซับซ้อน จำเป็นต้องกล่าวนำเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจที่มาและเกิดความรู้สึกอันดี แล้วจึงเขียนเนื้อหาสำคัญ แล้วตามด้วยการอธิบายหรือขยายความเนื้อหาสำคัญนั้น

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนกลางย่อหน้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 78)

...ต่อไปนี้จะพูดถึงเรื่องภาษาถิ่นและประเพณีของภาคต่าง ๆ ภาษาถิ่นของเราคงมีหลายภาษาด้วยกัน แต่ผมจะพูดเฉพาะภาษาถิ่นที่สำคัญ ๆ สำหรับบ้านเรา กล่าวได้ว่า ภาษาถิ่นบ้านเรามีอยู่สามภาษาด้วยกัน คือ ภาษาเหนือ ภาษาอีสาน และภาษาใต้ ภาษาถิ่นเป็นเรื่องที่บ่งบอกถึงสภาพสังคม ลักษณะนิสัย ตลอดจนประเพณีการเล่นของถิ่นนั้น ๆ ได้ชัดเจน ภาษาถิ่นเป็นภาษาที่น่าสนใจมาก ควรแก่การศึกษาอย่างยิ่งเพราะเป็นภาษาที่เราน่าจะอนุรักษ์และ ดำรงไว้ให้ยังยืนควบคู่กับภาษากลาง ซึ่งใช้เป็นภาษาราชการ ปัจจุบันนี้ภาษาถิ่นค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงไป ด้วยคนท้องถิ่นเองไม่มีใครจะพูดกันมากอย่างสมัยก่อน บางครั้งก็ใช้ภาษากลางแต่สำเนียงเป็นภาษาถิ่น ที่จริงภาษาถิ่นของภาคต่าง ๆ ก็มีความแตกต่างกันในเรื่องสำเนียงอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม คำของภาษาถิ่นนั้น ๆ คงเป็นคำเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ บางถิ่นเท่านั้นที่พูดบางคำไม่เหมือนกัน ตัวอย่างเช่น ภาษาใต้ก็มีคำบางคำที่ไม่เหมือนกัน เช่น คนชุมพร และสุราษฎร์ธานีอาจจะพูดคำบางคำไม่เหมือนกับคนนครศรีธรรมราช หรือสงขลา เป็นต้น...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่กลางย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “ภาษาถิ่นเป็นภาษาที่น่าสนใจมาก ควรแก่การศึกษาอย่างยิ่งเพราะเป็นภาษาที่เราน่าจะอนุรักษ์และ ดำรงไว้ให้ยั่งยืนควบคู่กับภาษากลาง ซึ่งใช้เป็นภาษาราชการ”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีสีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2538, หน้า 20)

...ผู้ห่วงภาษาไทยในบ้านเรา อาจคลายความวิตกลงได้บ้างว่า ไม่ใช่แต่ภาษาไทยเท่านั้น ที่ปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไปในทางที่น่าห่วงใย ภาษาประจำชาติของบ้านอื่น เมืองอื่นก็รู้สึกวิตกกังวลว่า ภาษาของชาติของเขากำลังเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมลง เปลี่ยนแปรไปในทางสับสน ตามวิถีของวัฒนธรรมยุคใหม่ หลายคนเห็นว่า คำหยาบกร้าว โลดโผน กำลังเพิ่มเข้ามาและเป็นที่ นิยมใช้ในหมู่คนรุ่นใหม่ เหมือนดนตรีที่ไม่เอื้อต่อทำนอง มีแต่จังหวะเร่งเร้า ร้อนแรงเพื่อประโยชน์ของการเต้นรำแบบใช้พลัง กระโดดโลดเต้นไปตามจังหวะเพลงของหนุ่มสาวยุคใหม่ซึ่งอยู่ในวัยคะนองทั่วโลก **นักภาษาไทยต้องปลงใจเสียว่า ทุกอย่างในโลกต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจัง ภาษานั้นมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นเอง มนุษย์เองก็เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและสิ่งแวดล้อม คำใหม่เกิดขึ้น คำเก่าตัดทิ้งไปหรือละลืมิไป เพราะไม่รู้ความหมาย ทำนองและวิธีเขียน วิธีใช้ภาษาก็เปลี่ยนไป** แต่ถ้าเห็นว่าภาษาของชาติแปรไปในทางที่น่าเป็นห่วง มีมะเร็ง เนืองอก เนือร้ายกำลังเกิดขึ้น ทำลายเนื้อดีของภาษา นักภาษาและผู้รักภาษาของชาติ ก็ควรทำหน้าที่ประคับประคองส่วนที่ ยังดีงามของภาษาไว้ ไม่ให้เนือร้ายเข้าทำลายให้เสื่อมโทรมจนเห็นว่าพูดหรือเขียนไม่เป็นภาษาหนักขึ้นทุกที และควรทำหน้าที่เสียแต่ต้นมือ อย่าปล่อยให้ภาษาดีถูกทำลายจนสายเกินแก้ แต่ก็ทำได้เท่านั้นเอง เพราะการฝืนความนิยมของคนหมู่มากที่เป็นเจ้าของภาษาเจ้าของชาตินั้น ย่อมทำได้ยาก ถ้าเข้าเกินแก้ก็ต้องยอมรับไว้บ้าง และหาวิธีอื่นทดแทนอย่างสันติ ค่อย ๆ ดึงเข้าสู่สภาพดีให้ภาษาพ้นความวิบัติ เพราะสมัยนิยมเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์นั้น มิใช่จะรุดหน้าไปเท่าเดียว เปื้อน่ายขึ้นมาก็อาจหวนกลับมาหาแบบเก่า ๆ ที่เคยนิยมว่าดีงามก็ได้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่กลางย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “**นักภาษาไทยต้องปลงใจเสียว่า ทุกอย่างในโลกต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจัง ภาษานั้นมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นเอง มนุษย์เองก็เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและสิ่งแวดล้อม คำใหม่เกิดขึ้น คำเก่าตัดทิ้งไปหรือละลืมิไปเพราะไม่รู้ความหมาย ทำนองและวิธีเขียน วิธีใช้ภาษาก็เปลี่ยนไป**”

1.4 ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นและตอนท้ายย่อหน้า วัลยา ช่างขวัญยืน (2561, หน้า 3-42) กล่าวว่า ย่อหน้ารูปแบบนี้เมื่อเขียนประโยคใจความสำคัญไว้ตอนต้นย่อหน้าแล้ว จึงเขียนประโยคขยายความเรื่อยไป และสรุปท้ายย่อหน้าด้วยประโยคใจความสำคัญที่มีเนื้อหาเหมือนตอนต้น แต่ใช้ถ้อยคำต่างกันเพื่อเป็นการย้ำความคิดสำคัญให้เด่นชัดขึ้น

บทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นและตอนท้ายย่อหน้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของ เปรม ติณสุลานนท์ (2544ข, หน้า 9)

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของภาษาไทยว่าเป็นเครื่องแสดงความเป็นเอกราชและความมั่นคงของชาติ เป็นสมบัติและเป็นมรดกที่บรรพบุรุษสร้างสมไว้ให้เรา จึงเป็นหน้าที่ที่เราจะต้องรักษาและสืบทอดต่อไปให้ลูกหลานไทยให้ดีที่สุด การที่เราทุกคนจะช่วยกันศึกษาภาษาไทย ระมัดระวังการใช้ภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียง การใช้คำให้ถูกความหมายและถูกหน้าที่ การใช้คำให้เหมาะสมแก่บุคคล แก่กาลเทศะ และตามวัฒนธรรมไทย หรือการใช้รูปประโยคตามโครงสร้างประโยคภาษาไทย ย่อมเป็นเครื่องแสดงความรักดีต่อชาติ เป็นการตอบแทนบุญคุณของแผ่นดิน และเป็นการสนองพระราชปณิธานในอันที่จะรักษาความมั่นคงและเอกลักษณ์ของความเป็นชาติทั้งสิ้น **จึงใคร่ขอให้ทุกท่านจงตั้งใจ ทะนุบำรุงภาษาไทยของเราให้ดีและยั่งยืนสืบไป...**

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของภาษาไทย” และตอนท้ายย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “จึงใคร่ขอให้ทุกท่านจงตั้งใจ ทะนุบำรุงภาษาไทยของเราให้ดีและยั่งยืนสืบไป”

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามัคคีธรรมสามกษัตริย์” ของ ประเสริฐ ญ นคร (2541ก, หน้า 415)

...เมื่อพระยามังรายทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ได้ทรงเชิญพระสหายทั้งสองมา **ปรึกษาหารือกัน** ตามตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ว่า พระยามังรายทรงดำริจะสร้างเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมยาวด้านละ 2,000 วา แต่พระยาลำเมืองและพระยาร่วงทรงคัดค้านว่า ต่อไปถ้ามีศึกอาจจะไม่มีคนพอที่จะรักษาบ้านเมืองไว้ได้ ควรจะลดความยาวลงให้เหลือเพียงด้านละ 500 วา **ในที่สุดพระยามังรายทรงสร้างเมืองยาว 1,000 วา กว้าง 900 วา...**

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “เมื่อพระยามังรายทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ได้ทรงเชิญพระสหายทั้งสองมาปรึกษาหารือกัน” และตอนท้ายย่อหน้า ได้แก่ประโยค “ในที่สุดพระยามังรายทรงสร้างเมืองยาว 1,000 วา กว้าง 900 วา” ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 5)

“...ข้าพเจ้าจึงมีความยินดีเป็นอันมาก ที่กระทรวงศึกษาธิการมีคณะกรรมการบัญญัติศัพท์สำหรับใช้ในกระทรวงนั้น เพราะการที่มีคณะกรรมการดำเนินการนั้นเป็นการถูกต้อง จะได้มีผู้ใช้คำในวิชาต่าง ๆ มาช่วยแสดงให้เห็นทราบความหมายที่ใช้ในวิชานั้น ๆ ทั้งนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้จะคิดศัพท์เป็นอันมาก...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “ข้าพเจ้าจึงมีความยินดีเป็นอันมาก ที่กระทรวงศึกษาธิการมีคณะกรรมการบัญญัติศัพท์สำหรับใช้ในกระทรวงนั้น” และตอนท้ายย่อหน้า ได้แก่ประโยค “ทั้งนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้จะคิดศัพท์เป็นอันมาก”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของประเสริฐ ณ นคร (2541, หน้า 268)

...ผู้มาสัมมนาในวันนี้ทราบเรื่องความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่นดีกว่าผู้บรรยายอย่างมากมาย แต่มีผู้จัดการสัมมนาเชิญให้ผู้บรรยายมาพูดในวันนี้คงจะเห็นว่าเคยสนใจศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นมานานแล้ว คือ ผู้บรรยายได้ศึกษาโคลงนิราศหริภุญชัยฉบับหอพระสมุดเปรียบเทียบกับฉบับเชียงใหม่มาตั้งแต่ พ.ศ. 2485 ต่อมาได้ศึกษาโคลงมัทราตีเชียงใหม่ โคลงเรื่องปทุมสังกา และได้ปริวรรตตำนานและกฎหมายของล้านนา มาเป็นตัวหนังสือภาคกลางอีกหลายเรื่อง แต่ผู้บรรยายรู้เรื่องวรรณคดีท้องถิ่นอย่างผิวเผินเพราะเป็นนักคณิตศาสตร์ รู้ตัวที่ว่าอ่านวรรณกรรมแล้วความซาบซึ้งในรสวรรณกรรม เกิดขึ้นไม่ถึงกึ่งหนึ่งของพวกนักอักษรศาสตร์ หรือศิลปศาสตร์ ผู้บรรยายศึกษาวรรณคดีท้องถิ่นในแง่ประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในการแปลวรรณคดีภาคกลาง เช่น โองการแข่งน้ำ มหาชาติคำหลวง ลิลิตยวนพ่าย กำศรวลศรีปราชญ์ และใช้แปลคำที่ปรากฏในศิลาจารึกสุโขทัย ตำนานพงศาวดาร และนำไปใช้ศึกษาด้านภาษาศาสตร์ เพื่อให้ทราบถิ่นกำเนิดของไทย และตระกูลภาษาไทยว่าร่วมหรือแตกแยกกับตระกูลภาษาอื่นอย่างไร ฉะนั้นคำบรรยายวันนี้จึงอาจไม่ให้สาระตามที่ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาคาดหวังก็เป็นได้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ได้แก่ ประโยค “ผู้มาสัมมนาในวันนี้ทราบเรื่องความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่นดีกว่าผู้บรรยาย อย่างมากมาย” และตอนท้ายย่อหน้า ได้แก่ประโยค “คำบรรยายวันนี้จึงอาจไม่ให้อารมณ์ตามที่ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาคาดหวังก็เป็นได้”

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่าการวางใจความสำคัญไว้กลางย่อหน้า จะพบในย่อหน้าที่มีขนาดยาว อาจเนื่องมาจากผู้เขียนมักเริ่มต้นด้วยการให้ข้อมูลเบื้องต้นหรืออธิบายภาพรวมก่อน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจบริบทหรือแนวคิดพื้นฐาน ก่อนจะนำไปสู่ใจความสำคัญ การวางใจความสำคัญไว้กลางย่อหน้า มักมีรายละเอียดเพิ่มเติมก่อนและหลัง เพื่อขยายความและสนับสนุนใจความนั้นอย่างครบถ้วน เพื่อให้ใจความสำคัญนั้นชัดเจนและมีน้ำหนัก จึงทำให้ย่อหน้ามีขนาดยาว

2. การใช้คำขึ้นต้นย่อหน้า

บุญยงค์ เกศเทศ (2548, หน้า 187-189) และวรวรรณ ศรียาภัย (2557, หน้า 39) กล่าวถึงการใช้คำขึ้นต้นย่อหน้าว่า มีความสำคัญต่อการเขียนย่อหน้าให้ประสบความสำเร็จ จำแนกได้ 11 ลักษณะ ได้แก่ คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า คำขึ้นต้นในเชิงอ้างอิง คำขึ้นต้นในลักษณะตั้งข้อสังเกต คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็น คำขึ้นต้นในลักษณะการเสนอประเด็นใหม่ คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติม คำขึ้นต้นในรูปการต่อความ คำขึ้นต้นในเชิงการย้ำ และ คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นย่อหน้า จากมากไปหาน้อย ได้แก่ คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระ คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติม คำขึ้นต้นในรูปการต่อความ คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็น คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า คำขึ้นต้นในเชิงอ้างอิง คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ คำขึ้นต้นในลักษณะตั้งข้อสังเกต คำขึ้นต้นในลักษณะการเสนอประเด็นใหม่ และคำขึ้นต้นในเชิงการย้ำ ดังต่อไปนี้

2.1 คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระ วรวรรณ ศรียาภัย (2557, หน้า 44) กล่าวว่า คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ต้องการเสนอ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544, หน้า 4)

...พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ของประเทศไทย พระองค์เสด็จขึ้นครองราชสมบัติอย่างกะทันหันในขณะที่ยังทรงพระเยาว์ แต่ด้วยพระอัจฉริยภาพและพระราชหฤทัยที่ทรงพระเมตตาอย่างยิ่งแก่ปวงประชาราษฎร์ชาวไทยด้วยพระราชจริยาวัตรที่งดงาม ด้วยพระสติปัญญาเฉียบแหลมและสุขุมคัมภีรภาพ ด้วยสายพระเนตรที่ยาวไกลและด้วยพระวิริยะอุตสาหะที่ไม่เคยทรงท้อถอย ได้พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์แก่พสกนิกรทั้งในยามปกติ และในยามที่ประสบภาวะคับขันครั้งแล้วครั้งเล่าเสมอมา ทำให้ทรงเป็นประมุขที่ประชาชนทั้งหลายจงรักภักดีอย่างจริงใจ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระได้แก่รูปภาษา “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” เพราะเนื้อหาเป็นการกล่าวถึง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 23)

...ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีความไพเราะ มีความงดงาม และมีความหลากหลายที่สามารถใช้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องทับศัพท์ของภาษาอื่นเลยเกือบทั้งหมด ถ้ามองในภาพที่ย่อยลงมาคือในระดับภาษาถิ่น ซึ่งเป็นหัวข้อที่ให้พูด ก็เป็นความจริงอย่างที่ท่านนายกสมาคมฯ ได้แนะนำผมในฐานะเป็นผู้ที่มี ประสบการณ์ในด้านใช้ภาษาถิ่น เพราะโตมากับภาษาถิ่น ไม่เคยพูดภาษากลางเลยจนกระทั่ง จบ ป. 4...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระได้แก่รูปภาษา “ภาษาไทย”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2538, หน้า 20)

...ความวิตกของนักภาษาต่างประเทศเกี่ยวกับคำที่มีความหมายสูง คิดขึ้นใช้สำหรับของดี ของสูง เช่น ในภาษาศาสนา หรือคำที่เคยรังเกียจว่าต่ำทราม กลับถูกยกขึ้นมาเป็นคำที่สุภาพ ปัจจุบันก็นิยมใช้ เพราะอาจไม่รู้ที่มาของคำ ก็กำลังเกิดขึ้นในภาษาไทยของเราเช่นกัน ผู้ที่รักภาษาและนักเลงภาษาไทยเคยกรีดกราดเสียดยาคำที่มีศักดิ์ ถูกคนยุคใหม่บางคนนำเอามาใช้โดยไม่คำนึงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของคำในพระพุทธศาสนา ซึ่งคนรุ่นเก่าบัญญัติไว้สำหรับพระพุทธองค์โดยเฉพาะทั้งเหมาะแก่พระศาสดาเอกของโลกทุกองค์

หรือคำสำหรับใช้ในพระศาสนาถูกดึงลงมาใช้กับคนทั่วไปอันยังเป็นปฤชณนาด้วยกิเลสของคำ ผู้อ่านผู้ฟังบางคนรู้สึกดังนั้น...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระ ได้แก่รูปภาษา “ความวิตกของนักภาษาต่างประเทศเกี่ยวกับคำที่มีความหมายสูง”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 6)

...**อัจฉริยลักษณะของภาษา** (genius of the language) นี้แหละเป็นสิ่งสำคัญ และหน้าที่ของนักภาษาศาสตร์ก็คือ จะหยั่งทราบอัจฉริยลักษณะของภาษานี้เอง เสียงในภาษาไทยอย่างไรจะเพราะ อย่างไรจะไม่เพราะ ย่อมดัดแปลงกันมาตามยุคตามสมัย ตั้งแต่โบราณกาล เช่น จินตามณี ให้คำว่า หงวันไหวว เราก็อีกกันว่า หวันไหว ซึ่งเหมาะแก่เสียงไทยของเรามากกว่า และคำที่เราเืมมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เราก็ดัดแปลงเอามาเป็นไทย ซึ่งเรียกกันว่า บาลีแผลง สันสกฤตแผลง เพื่อให้เหมาะสมแก่เสียงในภาษาไทย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระได้แก่รูปภาษา “อัจฉริยลักษณะของภาษา”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 54)

...**ศิลปะในการใช้ภาษา**ก็คงคล้าย ๆ ศิลปะแขนงอื่น ๆ คือสามารถสื่อความหมายที่เราปรารถนาให้ผู้รับเข้าใจได้ ภาษาที่ดีจึงต้องกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ จะสัมพันธ์กับบริบทที่เราเขียนเสมอ จากการที่ผู้บรรยายสอนการเขียนบทความหนังสือพิมพ์ ทำให้สรุปได้ข้อหนึ่งว่า พื้นฐานภาษาที่ดีนั้นจะต้องถูกหลักไวยากรณ์ ไวยากรณ์เป็นเรื่องสำคัญ ถึงแม้ไม่ประกาศไว้ ก็เป็นที่ทราบกันดีสำหรับคนที่ใช้ภาษาว่า เราต้องมีรหัสที่จะใช้ถอดความหมาย จะได้ว่าอะไรคือประธานอะไรคือกริยา อะไรเป็นกรรม อะไรเป็นวิเศษณ์...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระได้แก่รูปภาษา “ศิลปะในการใช้ภาษา”

2.2 ขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติม บุญยงค์ เกศเทศ (2548, หน้า 189)

กล่าวว่า คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติม มักนิยมใช้เมื่อประสงค์จะเพิ่มเติมข้อมูลหรือหลักฐานที่ยังไม่สมบูรณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติมดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 29)

...อย่างไรก็ตาม ผมคิดว่าถ้าเทียบกับคนรุ่นผมที่บังเอิญได้สัมผัสกับท้องถิ่น และโตในท้องถิ่น ก็อาจจะเก็บภาษาถิ่นในชีวิตได้มาก เกือบทั้งหมดที่ได้สัมผัสในถิ่นของตนเอง ซึ่งอาจจะต่างจาก ที่อื่น แต่ว่าได้กรุ่นต่อมมาภายหลังไม่มีโอกาสอย่างนั้นอีกแล้ว เพราะฉะนั้นข้อจำกัดอันนี้ก็เป็น ข้อจำกัดที่จะต้องเตรียมตัวรับการเปลี่ยนแปลง ในแง่ของสมาคมภาษาและหนังสือ ก็อาจจะเป็นผู้ที่ช่วยศึกษาเพื่อการรักษาคำบางคำ ที่คิดว่าเป็นประโยชน์...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติมได้แก่รูปภาษา “อย่างไรก็ตาม”

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในวรรณคดีของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 98)

...ต่อไปก็คือ หลวงลิขิตปรีชา หลวงวิเชียรปรีชา หลวงญาณปรีชา ขุนมหาสิทธิโวหาร มาจากกรมอาลักษณ์ จะเห็นได้ว่า กรรมการเหล่านี้ กรมหมื่นนเรศร์โยธี เจ้าพระยาวงศา เจ้าพระยายมราชนี้เห็นจะตั้งเอาไว้เพื่อเอาอำนาจ คือเทียบกับทุกวันนี้ก็คือจะทำงานให้สำเร็จต้องมี “บ๊ิก” ท่านพวกนี้เป็น “บ๊ิก” มากในรัชกาลที่สอง อย่างเจ้าพระยายมราชนี่บ๊ิกมากเลย ไม่ใช่ตัวเล็ก ๆ เลยทีเดียว นี่คือเอาอำนาจมาใช้เพื่อให้งานเสร็จเรียบร้อย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติมได้แก่รูปภาษา “ต่อไป”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 51)

“อนึ่ง ขอทำความเข้าใจเสียก่อนว่าเรื่องที่ผมจะพูดต่อไปนี้ ไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดเป็นวิชาการเลย เนื้อหาทั้งหมดผมได้มาจากประสบการณ์ทั้งสิ้น”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติมได้แก่รูปภาษา “อนึ่ง”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 23)

“...ยังมีอีกประการหนึ่งที่ผมได้เคยพูดกับท่านผู้รู้หลายท่านว่ามี เหตุผลอย่างไร คือ มีหลายคำที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้อ่านได้ สองอย่าง เช่น อ่านว่า ปก-กะ-ติ ก็ได้ หรือ ปะ-กะ-ติ ก็ได้ สับ-ดา ก็ได้ หรือ สับ-ปะ-ดา ก็ได้ อุ-ตม-สีก-สา ก็ได้ หรือ อุ-ตม-มะ- สีก-สา ก็ได้ ผมมีความเห็นว่า การกำหนดให้อ่านได้ 2 อย่าง ย่อมเกิดความยุ่งยากสับสน...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติมได้แก่รูปภาษา “ยังมีอีกประการหนึ่ง”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 54)

“...สำหรับคนที่เร่ร่อนอยู่กลางทะเล ความเว้งว้าง ความลึก และความสำเร็จในการเดินทาง เกี่ยวโยงกันอย่างประหลาดล้ำ เราใช้เนื้อหาหรือบริบทที่เราเขียน มาสร้างสำนวนหรือว่าสร้างคำเปรียบเทียบ อุปมา อุปไมย อะไรหลาย ๆ อย่าง โดยที่มันไม่ได้ดี้นหลุดจากตัวต้นทาง...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติมได้แก่รูปภาษา “สำหรับ”

2.3 คำขึ้นต้นในรูปการโต้ความ วรวรรณ์ ศรียาภย์ (2557, หน้า 44) กล่าวว่า คำขึ้นต้นในรูปการโต้ความ เป็นลักษณะที่ประสงค์จะต่อเนืองความคิดในย่อหน้าที่กล่าวไว้ข้างต้น และเนื้อความยังไม่จบสมบูรณ์ จำเป็นต้องหยุดไว้ก่อน มิเช่นนั้นแล้วจะเป็นเหตุให้เนื้อความในย่อหน้านั้นยาวเกินไป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นในรูปการโต้ความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในทรศนะของข้าพเจ้า” ของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 101)

“...ประการต่อไป ปัญหาในเรื่องการปกครองก็ดี การศึกษาก็ดี การบริหารก็ดี อยู่ที่ว่าทำอย่างไรจะทำให้คนไทยชอบอ่านหนังสือ โครงการแปลหนังสือจีนเหล่านี้ค่อนข้างเป็นโครงการที่จะสร้างให้คนไทยเป็นคนอ่านหนังสือและชอบอ่านหนังสือ และโครงการนั้นมายืดยาว ในที่สุดมีหมอฝรั่งหรือหมอบรัดเลย์มาตั้งโรงพิมพ์หนังสือเหล่านี้ขึ้น...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในรูปการต่อความได้แก่รูป
ภาษา “ประการต่อไป”

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของ
กรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 75)

...อย่างไรก็ตาม การที่ได้ทรงเอื้อเฟื้อ หรือทรงสนพระราชหฤทัยเข้ามาเกี่ยวข้องกับครั้งนั้น
เพราะต้องการรื้อฟื้นหรือฟื้นฟูสิ่งที่สูญไปแล้วให้กลับมามีอย่างเก่า
เพราะฉะนั้นถึงรัชกาลที่ 1 ก็ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ แล้วก็เรื่องอิเหนาใหญ่
ต่อมาถึงรัชกาลที่ 2 ก็มีเรื่องอิเหนาเล็ก แล้วก็เรื่องรามเกียรติ์ สำหรับเล่นบท
ละครได้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในรูปการต่อความได้แก่รูป
ภาษา “ต่อมา”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล
(2538, หน้า 55)

...**ประการต่อมา**จะเขียนให้ดีจะต้องมีคลังของคำ มีคำซ้ำหรือคำที่มีความหมาย
เดียวกันแต่ ว่าเป็นคนละคำเก็บไว้ให้มากที่สุด ไม่มีหนังสือที่ไหนจะชวนสะดุด แล้วก็น่าเบื่อ
เท่ากับเรื่องที่ย่าน ไปแล้วเจอแต่คำซ้ำอยู่ในบรรทัดเดียวกัน หรือในย่อหน้าเดียวกัน เท่าที่
เคยตรวจงานนักศึกษาเคย พบว่าหนึ่งย่อหน้ามีคำว่า นั้น 11 คำ มีคำว่าที่ 8 คำ มีคำซึ่ง 4
คำ มันจะเป็นภาษาที่ดีไป ไม่ได้เลย เคยบอกเขาว่าให้ไปหาคำใหม่หรือถ้าทำไม่ได้ก็ตัด
ประโยคให้สั้นลง อย่าไปเขียน 5 บรรทัด 1 ประโยค เขียนสั้น ๆ ประโยคหนึ่ง 3-4 คำ แล้ว
เริ่มประโยคถัดไป...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในรูปการต่อความได้แก่รูป
ภาษา “ประการต่อมา”

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามัคคีธรรมสามกษัตริย์” ของประเสริฐ ญ นคร (2541ก,
หน้า 415)

...เมื่อพระยามังรายทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ได้ทรงเชิญพระสหายทั้งสองมาปรึกษาหารือกัน ตามตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ว่า พระยามังรายทรงดำริจะสร้างเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมยาวด้านละ 2,000 วา แต่พระยาเจ้าเมืองและพระยาร่วงทรงคัดค้านว่า ต่อไปถ้ามีศึกอาจจะมีคนพอที่จะรักษาบ้านเมืองไว้ได้ ควรจะลดความยาวลงให้เหลือเพียงด้านละ 500 วา ในที่สุดพระยามังรายทรงสร้างเมืองยาว 1,000 วา กว้าง 900 วา...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในรูปการต่อความได้แก่
รูปภาษา “เมื่อ”

2.4 คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็น บุญยงค์ เกศเทศ (2548, หน้า 188) กล่าวว่า คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็น เป็นลักษณะการขึ้นต้นย่อหน้า ที่ต้องการจะสรุปความคิดในช่วงนั้น ๆ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 34)

...ดังได้กล่าวแล้วว่าโทรทัศน์เป็นสื่อที่กว้างขวางที่สุดในขบวนสื่อทั้งหลาย เมื่อมีความกว้างขวางที่สุดก็ต้องมีอิทธิพล มีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องกับผู้ชมรายการเหล่านั้น และผู้ชมรายการจะมีหลายระดับ ทุกเพศทุกวัย ทุกกลุ่มอาชีพ ทุกระดับการศึกษา ฉะนั้นผู้ชมรายการ จะเลือกชมรายการที่ตนเห็นว่าให้ความสนุกและน่าสนใจ เมื่อมีคนชมเป็นจำนวนมากและรายการต่าง ๆ มีมากเพราะฉะนั้นจึงเป็นที่แน่นอนว่า คนดูรายการต่าง ๆ จะมีความรู้สึกตอบสนองต่อรายการที่ตนชมแตกต่างกันออกไป...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็นได้แก่
รูปภาษา “ดังได้กล่าวแล้วว่า”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 84)

“โดยสรุป กล่าวได้ว่า ภาษาถิ่นเป็นวัฒนธรรมของเรานี้ล้ำค่ายิ่ง พึงสงวนและดำรงรักษาไว้ให้คงรูปเดิมอย่างสมบูรณ์ เป็นหลักเป็นฐานจะก่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการศึกษา ค้นคว้าต่อไป...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็นได้แก่
รูปภาษา “โดยสรุป”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 5)

...ภาษาตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว เป็นชีวิตส่วนของชาติ ฉะนั้นถึงแม้ชาติหนึ่ง
จะยืมคำจากอีกชาติหนึ่งมาใช้ ซึ่งก็ทำกันเป็นธรรมดา เนื่องจากเหตุประวัติศาสตร์บ้าง เหตุ
ศาสนาบ้าง เหตุที่อยู่ใกล้ชิดกันบ้าง และเหตุที่เป็นโลกร่วมอารยธรรมปัจจุบันกันบ้าง แต่คำ
ที่ยืมมาใช้นั้นย่อมมาดัดแปลงเสียง และดัดแปลงตัวสะกดให้เข้ากับภาษาของเรา ให้
เหมาะสมแก่อัจฉริยลักษณะแห่งภาษาของเรา จึงจะเป็นคำที่ติดและใช้กันแพร่หลาย ไม่เป็น
คำที่กระเดิดและตายด้าน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็นได้แก่รูป
ภาษา “ตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา
(2538, หน้า 21)

“...สรุปแล้ว ปัจจุบันนี้นักภาษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต่างวิตกกังวลกับ
การเปลี่ยนแปลงของภาษาทั้งในด้านการใช้อ้อยคำ การออกเสียงคำในภาษามาตรฐาน (ยกเว้นคำถิ่น
ภาษาถิ่นในภาคต่าง ๆ ของประเทศ) ว่ากำลังสับสนอลเวง คิดผูกคัพทใหม่ ๆ คำแปลก ๆ ขึ้นใช้จะว่า
เป็นคำคะนองในหมู่คนวัยคะนองก็พอทำเนา...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็นได้แก่รูป
ภาษา “สรุปแล้ว”

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุง
รัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 783)

...สรุปว่า การให้รางวัลทางวรรณกรรมแทนที่จะส่งเสริมกระแสวัฒนธรรมทาง
หนังสือกลับไปส่งเสริมการแสวงหาผลประโยชน์เฉพาะบุคคล สำนักพิมพ์ต้องการพิมพ์แต่
งานที่ได้รับรางวัลหรือที่มีแนวโน้มว่าจะได้รางวัล นักเขียนพยายามหาสูตรเขียนเรื่องและหา
วิธีการเพื่อให้ได้รางวัล ฝ่ายนักอ่านก็คอยซื้อหนังสือที่ได้รับรางวัลนั้นมาอ่านหรือเพียงแต่มา
ประดับตู้เท่านั้น...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็นได้แก่รูป
ภาษา “สรุปว่า”

2.5 คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า วรวรรธน์ ศรียาภัย (2557, หน้า 41) กล่าวว่า คำ
ขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า คือ การขึ้นต้นที่ตอนเริ่มเรื่องหรือเกริ่น เป็นการเสนอข้อมูล ชี้แจงหลักการ
บอกช่วงเวลา จุดสนใจ หรือบอกสภาพทั่ว ๆ ไปในทำนองอารัมภบทหรือคำนำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาวรรณทั้ง 30
เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีสีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา
(2538, หน้า 18)

...ปัจจุบันนี้เรามักได้ยินได้ฟัง ได้อ่านจากปากคำและข้อคิดเห็นของนักภาษาซึ่งพูด
และเขียนไว้ในหนังสือพิมพ์รายวัน ในวารสาร นิตยสาร ทั้งในเมืองไทยและต่างประเทศว่า
ต่างพากันวิตกถึงการก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และลัดไผนของภาษาประจำชาติของตน ทำให้
ไม่แน่ใจว่าภาษาของชาติกำลังจะเปลี่ยนไปในทางเจริญหรือทางเสื่อม แต่สรุปแล้วอยู่ข้างจะ
ไม่พอใจกันเป็นส่วนใหญ่ ห่วงใย กลัวภาษาของชาติจะวิบัติ โดยเฉพาะที่บันทึกกันมากก็คือ
การใช้ภาษาพูด ภาษาเขียนที่เป็นภาษาทางการอันเป็นภาษาสุภาพระดับมาตรฐาน ซึ่ง
สากลใช้ว่า standard (ไทยแปลมาใช้ว่ามาตรฐาน) นั้น กำลังเปลี่ยนไปอย่างน่าห่วงใย ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า ได้แก่
รูปภาษา “ปัจจุบันนี้” โดยเป็นการบอกช่วงเวลา

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า
17)

...ในสังคมไทยปัจจุบัน คนไทยสนใจการพูด การเสนอความคิดเห็น หรือการ
อภิปรายปัญหาต่าง ๆ กันมาก แต่ในการพูดหรือการใช้ภาษาแสดงความคิดเห็นนั้น สังเกต
ได้ว่าผู้พูดขาดความสนใจที่จะใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง คนส่วนหนึ่งสนใจแต่เพียงพูดเพื่อสื่อ
ความคิด สื่อความต้องการหรือเสนอข้อเรียกร้องของตนออกไป โดยไม่ได้สนใจว่าสิ่งที่พูด ที่
เขียน ที่แสดงออกไปนั้น กระจ่าง ชัดเจน เป็นไปตามลำดับ ตามขั้นตอนเหมาะสมด้วยเหตุ
ด้วยผล และถูกต้องหรือไม่...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า ได้แก่รูป
ภาษา “ในสังคมไทยปัจจุบัน” โดยเป็นการบอกช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่ยกมา

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 33)

“...**ความจริง**เรื่องขุนช้างขุนแผนมันมีหลักการคติธรรมยิ่งใหญ่ที่สุดก็คือว่า ทุกคนต้องซื่อสัตย์ต่อแผ่นดิน ต้องไม่คิดกบฏต่อพระเจ้าอยู่หัว ต้องเคารพในพระราชอำนาจเหนือสิ่งอื่นใดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะต้องโทษด้วยราชทัณฑ์อย่างไร จะเป็นธรรมหรือไม่เป็นธรรมก็ไม่รู้ละ แต่ว่าต้องซื่อสัตย์จงรักภักดีตลอดไป เรื่องขุนช้างขุนแผนก็มีเท่านั้น...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า ได้แก่กรุปภาษา “ความจริง” โดยเป็นการเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องขุนช้างขุนแผน

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 72)

“**ในเบื้องต้น** ขอเรียนทำความเข้าใจก่อนว่าทั้งหมดทั้งสิ้นที่ผม จะพูดต่อไปนี้ เป็นประสบการณ์โดยสิ้นเชิง ไม่มีส่วนหนึ่งส่วนใดเป็น วิชาการและไม่น่าจะนำไปอ้างอิงเชิงวิชาการ ผู้ฟังหลายท่านในที่นี้เป็นนักวิชาการ อาจจะมีความเห็นไม่ตรงกันก็เป็นได้...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า ได้แก่กรุปภาษา “ในเบื้องต้น” โดยเป็นการเกริ่นนำในทำนองอารัมภบท

2.6 คำขึ้นต้นในเชิงอ้างอิง บุญยงค์ เกศเทศ (2548, หน้า 187) กล่าวว่า คำขึ้นต้นในเชิงอ้างอิง เป็นการขึ้นต้นย่อหน้าที่ต้องการจะอ้างถึงสิ่งที่เป็นมาแล้ว ความจริงหรือสิ่งที่รับรู้กันเป็นส่วนใหญ่ เพื่อที่จะนำมาเป็นข้อมูลหลักในการอธิบายข้อมูลใหม่ หรือสนับสนุนข้อเขียนที่จะเขียนต่อไป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นในเชิงอ้างอิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 13)

...**ข้อสำคัญ** เราต้องพิจารณาดูความหมาย ท่านจะทำอะไรแก่นั่น หมายความว่าท่านจะทูปตีฉันหรือ ท่านจะทำอะไรกับฉัน หมายความว่า ท่านจะเอาฉันไปฆ่าไปขายเสียหรือ ท่านจะทำอะไรกะฉัน หมายความว่ารวมทั้งสองอย่าง จึงมีความหมายทั่วไป ถ้าสงสัย เราใช้ “กะ” ไว้ จะเห็นว่าเป็นทางออกที่สะดวก เช่นจะเอาอะไรกับฉัน หมายความว่า จะให้ฉันทำอย่างไร ข้าพเจ้า เห็นว่าถูกต้องแล้ว “กับ” ในที่นี้หมายความว่า “เท่าที่เกี่ยวกับฉัน” แต่ถ้ากล่าวว่า “จะเอาอะไร กะฉัน” ก็เป็นการใช้ได้โดยไม่มีปัญหา “จะเอาเลือดกับปู” ข้าพเจ้าก็เห็นว่าถูกต้องแล้ว หมายความว่า จะเอาเลือดเท่าที่เกี่ยวกับปู แต่ถ้าใช้ว่า จะเอาเลือดกะปู ก็จะเลียงปัญหาได้เหมือนกัน จึงขออย่าให้ลืมคำว่า “กะ” นี้เสีย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในเชิงอ้างอิง ได้แก่รูปภาษา “ข้อสำคัญ” เป็นการขึ้นต้นเชิงอ้างอิงที่อ้างถึงข้อความที่กล่าวมาแล้ว และเน้นย้ำประเด็นสำคัญ หรือชี้ให้เห็นสาระสำคัญ ที่ผู้เขียนต้องการอธิบายต่อไป

2.7 คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น วรวรรณ ศรียาภัย (2557, หน้า 42) กล่าวว่า คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น นิยมใช้ขึ้นต้นย่อหน้า เมื่อประสงค์จะเน้นให้ข้อเขียนหรือหลักฐานที่กล่าวมาแล้วมีน้ำหนัก น่าเชื่อถือ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 75)

...**อย่างไรก็ตาม** การที่ได้ทรงเอื้อเฟื้อ หรือทรงสนพระราชหฤทัยเข้ามาเกี่ยวข้องครั้งนั้น เพราะต้องการรื้อฟื้นหรือฟื้นฟูสิ่งที่สูญไปแล้วให้กลับมามีอย่างเก่า

เพราะฉะนั้นถึงรัชกาลที่ 1 ก็ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ แล้วก็เรื่องอิเหนาใหญ่

ต่อมาถึงรัชกาลที่ 2 ก็มีเรื่องอิเหนาเล็ก แล้วก็มีเรื่องรามเกียรติ์ สำหรับเล่นบทรละครได้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น ได้แก่รูปภาษา “อย่างไรก็ตาม”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 16)

...อย่างไรก็ตาม วรรณคดีในภาษาไทยนั้นกระผมเข้าใจว่า เรา ถ่ายทอดมาจากคำว่า 'literature ในภาษาอังกฤษ แต่เมื่อมาอยู่ในภาษาไทยแล้ว เรามาทำให้มีขอบเขตจำกัดขึ้น มากจนเดี๋ยวนี้เกือบจะไม่มีวรรณคดีเกิดขึ้น เพราะเหตุว่า เราใช้คำ “วรรณคดี” ที่แปลว่า “literature ซึ่งในภาษาอังกฤษ นั้นสักแต่อะไรที่เขียนลงไป ก็เป็นวรรณคดีทั้งนั้น เป็น literature ทั้งนั้น หนังสือโป๊ก็เป็น literature เรียกว่า pornographic literature....หรือไม่ใช่...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น ได้แก่รูปภาษา “อย่างไรก็ตาม” ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้คำนี้เพื่อเน้นให้เห็นถึงมุมมองเกี่ยวกับวรรณคดีใน ภาษาไทยว่ามีความแตกต่างจากคำว่า "literature" ในภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างบางตอนจาก “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของวิลาศ มณีวัต (2540ก, หน้า 76-77)

...อย่างไรก็ตาม ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าจะได้สัฟฟรอนไม่ได้ และเวลาจะตายก็แสนจะทุเรศ แต่คนก็ยังอยากจะเป็นนักเขียน แม้แต่โนโปลีน ตอนเริ่มจะแตกเนื้อหนุ่มก็เคยอยากจะเป็น นักเขียน ได้ลงมือแต่งนวนิยายไปบทหนึ่งแล้วด้วยซ้ำ เพราะนึกว่าการเป็นนักเขียนนั้นโก้ดี แต่แล้วฝรั่งเศสก็โคตติขึ้นโนปลีนกลับไปเป็นทหาร ไม่งั้นโนปลีนก็จะกลายเป็นนักเขียน ประเภทบู๊ล้างผลาญลงในนิตยสาร “บางกอก” ได้สบาย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น ได้แก่รูปภาษา “อย่างไรก็ตาม” ที่นายวิลาศ มณีวัต เน้นให้เห็นว่า แม้ว่าการเป็นนักเขียนจะมีข้อเสียหลายประการ แต่ก็ยังคงทำให้บุคคลสำคัญอย่างโนปลีน มีความใฝ่ฝันที่จะเป็นนักเขียน

2.8 คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ บุญยงค์ เกศเทศ (2548, หน้า 188) กล่าวว่า คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ นิยมใช้เมื่อต้องการจะชี้แจงให้เห็นคุณค่าหรือผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากหลักการหรือสาเหตุที่กล่าวไว้ข้างต้น บางครั้งอาจนำไปสู่การนำเสนอข้อเขียนที่ขัดแย้งกันได้ การนำเสนอเหตุผลหรือตัวอย่างที่นำมาหักล้างกันนั้น ต้องน่าเชื่อถือกว่า

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 17)

...ด้วยเหตุนี้ เดียวนี้เราก็ออกจะเห่อเอกลักษณ์กันอยู่ ผมก็อยากจะพูดด้วยว่า วรรณคดีนั้นเป็นเครื่องแสดงออกและอนุรักษ์เอกลักษณ์ของสังคมไว้ วรรณคดีไทยนั้น ถ้าศึกษาแล้วจะรู้เอกลักษณ์ของคนไทย รู้มากกว่าศึกษากันในทำเนียบรัฐบาล ไม่ต้องอะไร อ่านพระอภัยมณีสักเล่ม เดียวอ่านลักษณะวงศ์สักเล่มหนึ่ง ก็จะได้รู้เอกลักษณ์ไทยมากกว่าที่ ท่านนักวิชาการ ตีอกเตอร์อะไรต่ออะไร นั่งค้นคว้ากันอยู่เกือบล้มประดาตาย เอกลักษณ์มัน อยู่ในวรรณคดีแล้ว มันอยู่ในจิตใจของคนไทยเขาทั่วไป อยู่ในหนังสือที่คนเขาเขียนไว้ อยู่ในวรรณคดีต่าง ๆ อยู่ในกาพย์ กลอน โคลง ฉันท์ มีมาแต่ โบราณกาล จนถึงปัจจุบัน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ ได้แก่รูป
ภาษา “ด้วยเหตุนี้”

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
(2553ก, หน้า 19)

...เหตุที่ลูกใจคนไทยมากก็เพราะนิยายเหล่านี้ไม่ใช่มาจากอินเดีย เป็นนิยายไทย พระเถระไทยท่านรวบรวมเก็บมาได้ 50 เรื่อง และรักษาเอาไว้ ด้วยการแต่งเป็นภาษาบาลีให้อยู่ ในรูปชาดก กำหนดให้พระโพธิสัตว์มาเสวยชาติเป็นพระสังข์ทองบ้าง เป็นเสือโค พระสุธน และอื่น ๆ นิยายเหล่านี้ก็ยังคงอยู่ และเมื่อยังคงอยู่แล้วก็เป็นที่จับจิตจับใจของคนไทย ก็ได้นำมา เล่นละคร มาแต่งเป็นบทละครนอก และอื่น ๆ อีกมาก เหล่านี้เป็นวรรณคดียุคเริ่มแรก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ ได้แก่รูป
ภาษา “เหตุที่”

ตัวอย่างบางตอนจาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุง
รัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 74)

...ได้อ้างถึงด้วยในสมัยก่อนนั้น มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นหลักฐานให้ค้นคว้า
ได้มาก โดยเฉพาะเรื่องวรรณกรรม ศิลปวัฒนธรรม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี พระมหากษัตริย์ทุก
พระองค์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ทรงให้การอุปถัมภ์ในงานด้านนี้เพิ่มเติมที่

คือฟังดูคล้าย ๆ กับว่าในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์นั้น เรามีวรรณกรรมมากกว่า
ปัจจุบัน เรามีหนังสืออ่านมากกว่าปัจจุบัน ซึ่งไม่จริงหรอกครับ

สมัยนี้เรามีมากกว่า...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ ได้แก่ ภาษานี้ “โดยเฉพาะอย่างยิ่ง”

2.9 คำขึ้นต้นในลักษณะตั้งข้อสังเกต วรวรรธน์ ศรียาภักย์ (2557, หน้า 42) กล่าวว่า คำขึ้นต้นในลักษณะตั้งข้อสังเกต นำมาใช้เป็นย่อหน้าขยายความย่อหน้าที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยหยิบยกประเด็นสำคัญมาอธิบาย ชี้แจง หรือขยายความให้กระจ่างชัด หรือเพื่อยोगความคิดไปสู่ย่อหน้าถัดไป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นในลักษณะตั้งข้อสังเกต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 8)

“...ตามความเห็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ากลับเห็นว่า ย ร ล ว เป็นกึ่งสระ ซึ่งอาจควบเป็น เสียงกล้ำได้ง่ายขึ้น เช่น วิทาลัย มีผู้อ่าน วิทยาไล แทน วิดทยะยาไล ก็มี แต่การที่แยกออกเป็นเสียงวิดทยะยาไล และจัดตะวา นั้น ข้าพเจ้าเห็นว่าชอบแล้ว เพราะต้องด้วยอัฉริยลักษณะของภาษาไทย...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะตั้งข้อสังเกต ได้แก่ ภาษานี้ “ตามความเห็นของข้าพเจ้า” ความเห็นที่กำลังจะกล่าวต่อไปนั้นเป็นมุมมองหรือการวิเคราะห์ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์เอง ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่เป็นกฎเกณฑ์ตายตัว

2.10 คำขึ้นต้นในลักษณะการเสนอประเด็นใหม่ บุญยงค์ เกศเทศ (2548, หน้า 188) กล่าวว่า คำขึ้นต้นในลักษณะการเสนอประเด็นใหม่ การเสนอประเด็น การตั้งประเด็นปัญหา หรือการเสนอความคิดใหม่นั้น จะขึ้นอยู่กับเนื้อหาสาระของเรื่อง และความลงรอยเป็นระดับเดียวกันของย่อหน้าก่อน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นในลักษณะการเสนอประเด็นใหม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 11) ดังข้อความต่อไปนี้

...อันที่จริง ราชาศัพท์เป็นภาษาที่พิสดาร ยากที่จะไปแตะต้อง ข้าพเจ้าจำได้ว่าเมื่อข้าพเจ้ากลับจากนอก เป็นสมัยที่เล่นศัพท์ ถูกศัพท์กันอยู่มาก เจ้าพระยามรราชเสนาเห็นว่าละออง กับ รุส ก็เป็นคำเดียวกัน เป็นคำซ้ำกัน ในคำกราบบังคมทูลถวายพระพรชัยในวันเฉลิมพระชนมพรรษา จึงได้ใช้คำว่า ได้ฝ่าละอองพระบาท แทนคำว่า ได้ฝ่าละอองรุสพระบาท ข้าพเจ้านึกสงสัยแล้ว เพราะได้เคยดูละครชูชกชิงเซา และในนั้นมีคำว่า Light of light, love of love ฯลฯ...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในลักษณะการเสนอประเด็นใหม่ ได้แก่รูปภาษา “อันที่จริง”

2.11 คำขึ้นต้นในเชิงการย้า วรวรรณ์ ศรียาภย์ (2557, หน้า 44) กล่าวว่า คำขึ้นต้นในเชิงการย้า มักกล่าวย้าหรือเน้นข้อมูลที่กำลังกล่าวมาแล้วข้างต้น แล้วนำไปสู่การขัดแย้งหรือไม่ก็ได้

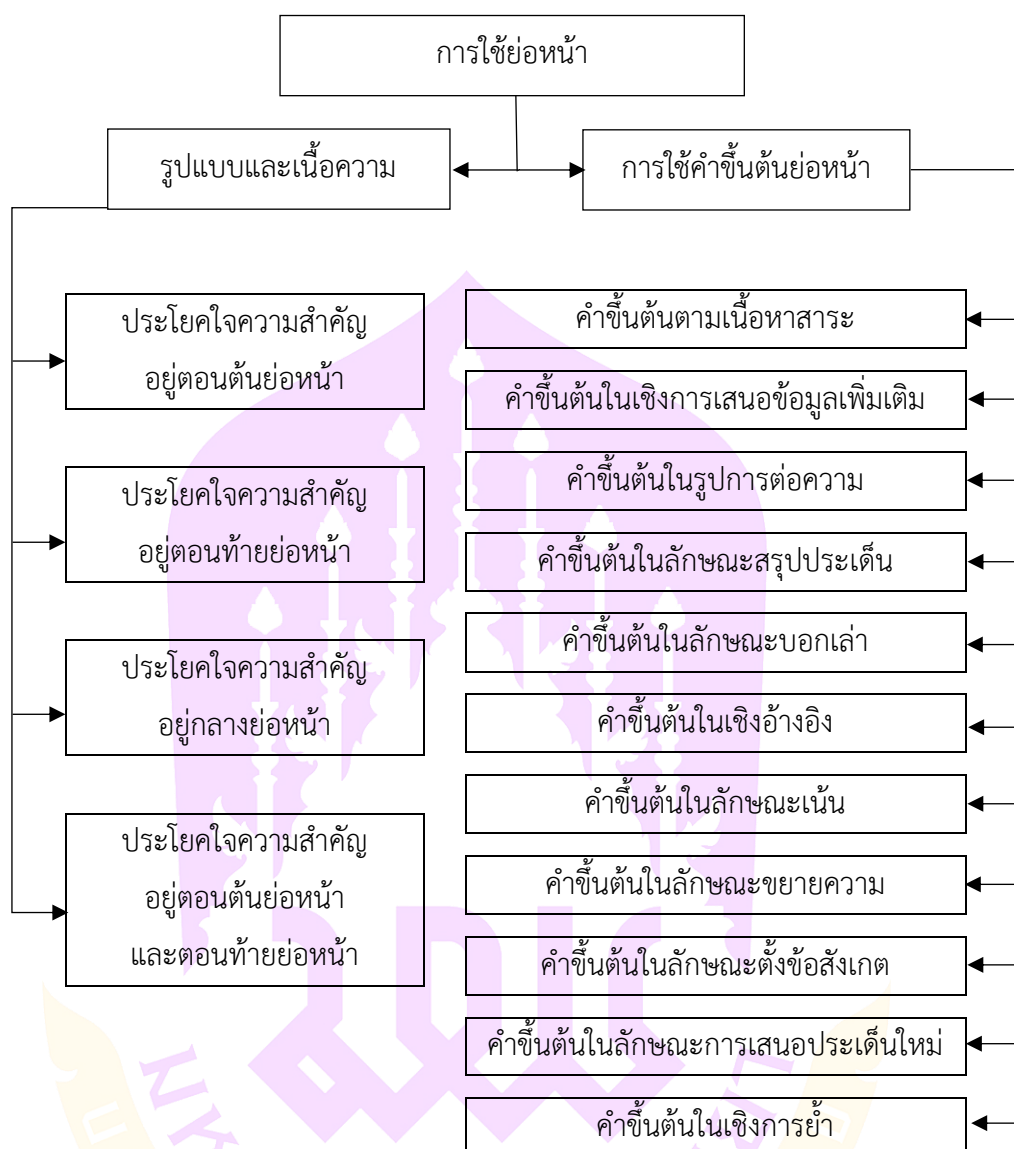
จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาวรรณทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้คำขึ้นต้นในเชิงการย้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ไปสืบคำไทย” ของคุณบรรจบ พันธุเมธา (2538, หน้า 52) ดังข้อความต่อไปนี้

...ตัวอย่างที่ดีฉันหยิบยกมาให้ฟังนี้ล้วนเป็นสิ่งละอันพันละน้อยเท่าที่นึกได้ ซึ่งที่จริงแล้วยังมีอีกมากมาย ไว้โอกาสหลังว่างจึงค่อยนึกหาเล่ามาสู่กันฟังอีก กำลังนี้ฉันก็กำลังรวบรวมคำสอนที่ใช้อยู่ในภาษาไทยใหญ่ ช่วงมีหน้าหนา ไม่แพ้ของเรา และบางคำเราต้องการจะฟังเขาให้เขาแปลให้ฟัง เพราะเราเองแปลไม่ออก ก็กลับปรากฏว่าเขาไม่ทราบเหมือนกัน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พบการใช้คำขึ้นต้นในเชิงการย้าได้แก่รูปภาษา “ตัวอย่างที่ดีฉันหยิบยกมาให้ฟังนี้”

เพื่อให้เห็นข้อสรุปอันเป็นองค์รวมของการใช้ย่อหน้า จึงสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

ภาพ 8 แสดงการใช้ย่อหน้า

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง พบการใช้ย่อหน้า 2 ประเด็น คือ รูปแบบและเนื้อความ และการใช้คำขึ้นต้นย่อหน้า

รูปแบบของย่อหน้ามี 4 ประเภท ได้แก่ ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า ประโยคใจความสำคัญอยู่กลางย่อหน้า และประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นและตอนท้ายย่อหน้า ในการแสดงปาฐกถาภิปราย มักพบประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ในกรณีย่อหน้านั้นมีขนาดสั้น หรือไม่ยาวมากนัก เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจใจความสำคัญได้ทันที ส่วนประโยคที่วางใจความสำคัญไว้กลางย่อหน้า จะพบในย่อหน้าที่มีขนาดยาว โดยมีรายละเอียดเพิ่มเติมก่อนและหลัง เพื่อขยายความใจความนั้น ก่อนนำไปสู่ใจความ

การใช้คำขึ้นต้นย่อหน้า พบคำขึ้นต้น 11 ลักษณะ ได้แก่ คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระ คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติม คำขึ้นต้นในรูปการต่อความ คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็น คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า คำขึ้นต้นในเชิงอ้างอิง คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ คำขึ้นต้นในลักษณะตั้งข้อสังเกต คำขึ้นต้นในลักษณะการเสนอประเด็นใหม่ และ คำขึ้นต้นในเชิงการย้ำ โดยพบคำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระมากที่สุด อาจเพราะง่ายต่อการทำความเข้าใจ ผู้ฟังทราบประเด็นที่ผู้พูดต้องการสื่อสารได้ทันที

การใช้โวหาร

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้โวหาร ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และอุปมาโวหาร ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. บรรยายโวหาร กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 30) กล่าวว่า บรรยายโวหาร มีลักษณะการเขียนด้วยวิธีเล่าเรื่องราวให้ผู้อ่านเข้าใจ และติดตามเรื่องราวได้โดยตลอด เป็นการบอกเล่าตรง ๆ ว่าสิ่งนั้นมีลักษณะเป็นอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ที่ไหน หรือใครทำอะไร เมื่อไร อย่างไร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้บรรยายโวหาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 8)

...ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเองซึ่งต้องหวงแหน ประเทศใกล้เคียงของเราหลายประเทศมีภาษาของตนเอง แต่ว่าเขาก็ไม่ค่อยแข็งแรง เขาต้องพยายามหาทางที่จะสร้างภาษาของตนเองไว้ให้มั่นคง เรามีโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ ปัญหาเฉพาะในด้านรักษาภาษานี้มีหลายประการ อย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในทางออกเสียง คือ ให้ออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน อีกอย่างหนึ่งต้องรักษาให้บริสุทธิ์ในวิธีใช้ หมายความว่าวิธีใช้คำมาประกอบเป็นประโยค นับเป็นปัญหาที่สำคัญ ปัญหาที่สามคือความร่ำรวยในคำของภาษาไทย ซึ่งพวกเรานึกว่าไม่ร่ำรวยพอ จึงต้องมีการบัญญัติศัพท์ใหม่มาใช้...

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายบางตอนข้างต้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงใช้บรรยายโวหาร ในการการบอกลักษณะของสถานการณ์หรือความจริงเกี่ยวกับภาษาไทยและภาษาในประเทศใกล้เคียง เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาภาษาไทย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด ” ของวิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 57)

“...ที่ “สยามสมัย” นั้นผมไม่ได้ไปนั่งที่โรงพิมพ์ เพียงแต่ เขียนเรื่องส่งไปเท่านั้น ผมเพิ่งจะมานั่งที่โรงพิมพ์เป็นการถาวร จริงจัง ก็ที่ “สยามรัฐ” ของอาจารย์ศีกฤทธิ และจากจุดนี้เอง “อารมณ์ขันของศีกฤทธิ” และ “สนุกกับศีกฤทธิ” จึงแจ่มเกิดขึ้น...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ใช้บรรยายโวหารในการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการทำงานของตนเอง โดยเริ่มจากการเขียนเรื่องส่งไปที่ “สยามสมัย” และกล่าวถึงการทำงานแบบจริงจังที่ “สยามรัฐ” ของอาจารย์ศีกฤทธิ ซึ่งแสดงถึงเส้นทางอาชีพของผู้เขียน

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 33-34)

...จากการสำรวจของบริษัทดีมาร์ มีเดีย อินเด็กซ์ (Deemar Media Index) ในปีพุทธศักราช 2534 ได้ตัวเลข ผู้ชมโทรทัศน์ ตั้งแต่เวลา 19.30 นาฬิกา เป็นต้นไปจนจบรายการ หลังเที่ยงคืน มีจำนวนประมาณ 36 ล้านคน และช่วงที่มีผู้ชมมากที่สุด คือ เวลา 21.00 – 22.00 นาฬิกา มีผู้ชมรายการโทรทัศน์มากถึง ประมาณ 22 ล้านคน กล่าวคือ คนส่วนใหญ่ในปัจจุบันใช้เวลาว่าง ชมรายการโทรทัศน์กันมาก ที่ยังไม่ได้ไปโรงเรียน ผู้ที่อยู่ในวัยทำงานอยู่บ้านและเด็ก อาจใช้เวลาดูโทรทัศน์มากเป็นที่สองรองจาก การนอน การดูโทรทัศน์จึงเป็นกิจกรรมหลักอย่างหนึ่งในชีวิตของคนสมัยปัจจุบัน...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้บรรยายโวหารในการนำเสนอข้อมูลจากการสำรวจของบริษัทดีมาร์ มีเดีย อินเด็กซ์ โดยบอกตัวเลขจำนวนผู้ชมโทรทัศน์ในช่วงเวลาต่าง ๆ อย่างเป็นลำดับ

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 72)

...ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2536 ถึง 30 กันยายน 2537 รัฐบาลประกาศให้เป็น “ปีรณรงค์วัฒนธรรมไทย” และจะรณรงค์ต่อไปอีกหลายปี กล่าวคือ ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2537 ถึง 30 กันยายน 2540 เรียกว่า “รักและสืบสานวัฒนธรรมไทย” จะเน้นปี 2538 เป็น “ปีวัฒนธรรมกับการพัฒนา” และในปี 2538 จะมีคำขวัญว่า “ทำอะไรมีวินัยคือไทยแท้” นับเป็นความริเริ่มที่ดียิ่งของรัฐบาล...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้บรรยายโวหารในการบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับการรณรงค์วัฒนธรรมไทย โดยให้ข้อมูลที่ระบุช่วงวันเวลาและหัวข้อกิจกรรมอย่างชัดเจน

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในทหระชนะของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 93) ดังข้อความต่อไปนี้

...สามก๊ก เป็นวรรณกรรมที่มีใช้ของจีนเสียแล้ว เป็นวรรณกรรมของโลกก็ว่าได้ มีการแปลออกมาหลายภาษาเหลือเกิน ภาษาญี่ปุ่นแปลในปี พ.ศ.2235 แปลเป็นภาษาเกาหลีใน พ.ศ.2402 ไม่มากไม่น้อยไปกว่านั้น ญวนแปลเมื่อ พ.ศ.2452 ก่อนผมเกิด 2 ปี เขมรไม่ทราบ แต่คงจะใกล้เคียงกับของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ส่วนไทยแปลเมื่อ พ.ศ.2345 รัชกาลที่ 1 ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มลายูแปลเมื่อ พ.ศ.2435 ก็คงจะมีอิทธิพลสามก๊กไทยอยู่ ภาษาลาตินมีฉบับแปลแต่ไม่ทราบใครแปล เมื่อไร สเปนแปลเมื่อ พ.ศ.2333 ฝรั่งเศสแปลเมื่อ พ.ศ.2388 และอังกฤษแปลล่าช้าที่สุด แปลเมื่อ พ.ศ.2469...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้บรรยายโวหารในการนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการแปลวรรณกรรมสามก๊กเป็นภาษาต่าง ๆ ลำดับเหตุการณ์อย่างเป็นระบบ

2. พรรณนาโวหาร วรวรรธน์ ศรียาภัย (2565, หน้า 129) กล่าวว่า พรรณนาโวหาร คือ การกล่าวเนื้อความอย่างละเอียด เพื่อร่าเริงร่าพันอารมณ์ความรู้สึก ให้ผู้รับสารเกิดอารมณ์ และจินตนาการคล้อยตาม อาจใช้ความเปรียบลึกซึ้งกินใจ ภาษาพรรณนาจะต้องประณีตและสละสลวย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้พรรณนาโวหาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “การเขียนหนังสือสารคดี” ของวิลาศ มณีวัต (2540ค, หน้า 41)

“...การที่ LOOK สามารถควักกระเป๋าซื้อเรื่องได้ถึง 13 ล้านบาท เป็นสิ่งที่น่าอัศจรรย์สำหรับเราซึ่งอยู่ในประเทศเล็ก ๆ การพิมพ์ก็เป็นจำนวนน้อย ขายกันกระจุกกระจิกไม่ก็พันเล่ม นักเขียนจึงได้ใส่แห่ง ผอมซิดหน้าตาอมโรค ฉะนั้นผมจึงมีความสนใจเป็นธรรมดา และยิ่งกว่าสนใจคือ ตาลูกทีเดียวว่า ทำไมเขาจึงขายได้ถึง 13 ล้านบาท...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ใช้พรรณนาโวหาร โดยใช้คำที่ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจนขึ้น ได้แก่ “น่าอัศจรรย์” “ตาลูกทีเดียว” และ “นักเขียนจึงได้ใส่แห่ง ผอมซิดหน้าตา อมโรค”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 56)

“...ทะเลชีวิต” บอกว่า ผิวทะเลที่เหมือนกันทุกคืบศอก แท้จริงกลับปกปิดภูมิประเทศ บางช่วงเรียบราบ บางแห่งเป็นโขดเขาเนินชัน บางทีถึงกับเป็นหุบเหวมืดดำ ภูมิประเทศได้น้ำก็เช่นเดียวกับภูมิประเทศของชีวิต คือไม่ได้ปรากฏต่อสายตา มีแต่คนหาปลาที่เชี่ยวชาญเท่านั้น ที่จะรู้ว่า เรือหาปลาของตนล่องลอยอยู่เหนือสิ่งใด...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ใช้พรรณนาโวหารในการสร้างภาพและอารมณ์ที่สะท้อนความซับซ้อนของชีวิต ผ่านการบรรยายลักษณะของทะเลและภูมิประเทศได้น่า

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 11-12)

...ข้าพเจ้าไม่ใช่ชายหนุ่มเจ้าโทสะอีกต่อไป...และขณะนี้ข้าพเจ้ากล่าวในฐานะชายแก่จิตใจไม่แน่นอนที่เฝ้าดูเงาที่ทอดยาวในแสงตะวันตกเวลาบ่ายคล้อย กลางคืนจะมาเยือนข้าพเจ้าในไม่ช้า แต่ข้าพเจ้าก็ยังมีหวังและความเชื่อว่าวันแห่งความสุขและสดใสกว่ายังรออยู่ข้างหน้า เพราะข้าพเจ้ารู้โดยปราศจากข้อสงสัยว่าสติปัญญาของท่านทั้งหลาย ซึ่งจะยังคงชี้อิสต์ต่อประชาชนของเราเอง และจะนำอนาคตอันยิ่งใหญ่และสดใสมาสู่พวกเราทั้งมวล...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ใช้พรรณนาโวหารเพื่อสร้างภาพในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดที่ลึกซึ้งของท่าน โดยใช้ถ้อยคำที่งดงามและหลากหลายความหมาย เพื่อกระตุ้นอารมณ์และสร้างความประทับใจแก่ผู้ฟัง

ตัวอย่างบางตอนจาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 32-33)

...เอาชีสพื้นเป็นมันขลับ กระจกส่องเงาแวบจับแสง นุ่งยกลายกระหนกพื้นแดง” นะ
ครับ

พื้นแดงแล้วก็ป็นลายทองคำ ลายทอง

“ก้านแย่งทองระยับจับตาพราย”

ลายก้านแย่งป็นยังงี้กั้รู้แล้ว นึกเอาเองเถอะ

“ชั้นในหม่สไบชมพูนิ่ม” สองชั้นนะครับ

“สีทับทิมทับนอกดูเฉิดฉาย”

สวยไหมละ ลองนึกวาดภาพดูเถอะ

“สีทับทิมทับนอกดูเฉิดฉาย

ริ้วทองกรองดอกพรรณราย

ชายเห็นป็นที่เจริญใจ”

ผ้าหม่นนี้ยังกรองด้วยไหมทอง หรือเส้นทองลวดทอง ให้ป็นดอกป็นดวงเสียดอีก แล้ว
ป็นสีทับทิม ข้างในหม่มชมพู นึกบอกละเอียดหมด...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ตัวอย่างที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ยกมา มีการใช้
พรรณนาโวหารในการบรรยายอย่างละเอียดและมีสีสันในการสร้างภาพให้ผู้่านเห็นลักษณะของ
เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับในบทกลอนนี้ โดยเฉพาะการใช้คำที่สะท้อนถึงความงามและวิจิตร
บรรจงของสิ่งที่บรรยาย

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค,
หน้า 73)

“...วัฒนธรรมไทยเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติเรา เป็นสมบัติเก่าแก่ที่บรรพบุรุษได้คิด
สร้างสรรค์ ดำรงรักษา และสืบสานต่อกันมาจนถึงยุคสมัยของเรา วัฒนธรรมของเราจึงมี ความสำคัญ
อย่างยิ่งต่อพวกเรา เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของเรา ชาติของเรา และจะดำรงลักษณะไทยไว้ไม่ได้ถ้าเรา
ไม่มีวัฒนธรรม และไม่ดำรงรักษาไว้...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้พรรณนาโวหาร โดยใช้คำ
ว่า “ล้ำค่า”, “สมบัติ” และ “สำคัญอย่างยิ่ง” เพื่อเน้นความสำคัญความศักดิ์สิทธิ์ และสัมพันธ์ของ
วัฒนธรรมกับชาติ และชีวิตของประชาชน

3. เทศนาโวหาร สุทธิ ชัตติยะ (2552, หน้า15-17) กล่าวว่า เทศนาโวหาร คือ สำนวนที่มี
จุดมุ่งหมายในการนำเสนอเพื่อโน้มน้าวจิตใจของผู้่านให้เชื่อตามความคิดเห็นของผู้เขียน โดยทั่วไป
ลักษณะของเทศนาโวหารมักมุ่งในเรื่องการสั่งสอนด้วยเหตุผลที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้เทศนาโวหาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2538, หน้า 19)

...นักภาษาไทยต้องปลงใจเสียว่า ทุกอย่างในโลกต้องเปลี่ยนแปลงเป็นอนิจจัง ภาษานั้นมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้นเอง มนุษย์เองก็เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและสิ่งแวดล้อม คำใหม่เกิดขึ้นเพราะไม่รู้ความหมาย ทำนองและวิธีเขียน วิธีใช้ภาษาก็เปลี่ยนไป คำเก่าตัดทิ้งไปหรือละลืมไป แต่ถ้าเห็นว่า ภาษาของชาติแปรไปในทางที่น่าเป็นห่วง มีมะเร็ง เนื้องอก เนื้อร้ายกำลังเกิดขึ้น ทำลายเนื้อดีของภาษา นักภาษาและผู้รักภาษาของชาติ ก็**ควร**ทำหน้าที่ปราบปรามส่วนที่ยังดีงามของภาษาไว้ ไม่ให้เนื้อร้ายเข้าทำลายให้เสื่อมโทรมจนเห็นว่าพูดหรือเขียนไม่เป็นภาษาหนักขึ้นทุกที และ**ควร**ทำหน้าที่เสียแต่ต้นมือ อย่าปล่อยให้ภาษาดีถูกทำลายจนสายเกินแก้...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้เทศนาโวหารเพราะมีการเตือนสติและกระตุ้นให้ผู้ฟังตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาภาษาไทยจากการเสื่อมโทรม และเสนอแนวทางให้รักษาภาษาตั้งแต่นั้น ๆ นอกจากนั้นยังปรากฏรูปภาษา **ต้อง** และ **ควร** ที่เป็นคำแสดงถึงเทศนาโวหาร

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 10)

“...อังกฤษมี liberty อีกคำหนึ่ง ข้าพเจ้าจึงได้นำใช้เสรีธรรมแทน เราจึงมีคำว่าเสรีภาพ (freedom) และ เสรีธรรม (liberty) ความมุ่งหมายก็คือ จะบำรุงภาษาของเราให้เจริญงอกงาม ฉะนั้นยิ่งช่วยกันคิดมาก ๆ ยิ่งดี และคำไหนจะติด คำไหนจะไม่ติด ก็**ควร**ปล่อยให้ไปไปตามข้อเท็จจริง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ให้เป็นไปตามความนิยมของประชาชน...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้เทศนาโวหาร เป็นการเสนอแนะและกระตุ้นให้อ่านหรือผู้ฟังตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาภาษาไทย พร้อมทั้งชักชวนให้ร่วมมือกันในการเลือกใช้คำที่เหมาะสมและพัฒนาให้ภาษาไทยเจริญงอกงามตามความนิยมของประชาชน นอกจากนั้นยังปรากฏรูปภาษา **ควร** ที่เป็นคำแสดงถึงเทศนาโวหาร

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ง, หน้า 57)

...ไม่ว่ากระแสโลกาภิวัตน์จะมาแรง มาเบา มาช้า มาเร็วอย่างไร สิ่งหนึ่งที่คนไทยและสังคมไทยจะ**ต้อง**ตั้งมั่นหรือตั้งสติให้ดีว่า เราจะ**ต้อง**ไม่กลัว จะ**ต้อง**ไม่ประหวั่นพรั่นพรึงต่อความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ในทางตรงข้ามเราจะ**ต้อง**รู้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งแห่งการพัฒนาการของโลกของเรา เป็นกระแสของความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเข้ามาสู่ประเทศของเรา หรือต่อวัฒนธรรมของเรา ต่อสังคมของเรา...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฏการใช้เทศนาโวหารเพราะมีการกระตุ้นและเสนอแนวทางในการรับมือกับกระแสโลกาภิวัตน์ พร้อมทั้งยืนยันให้ผู้อ่านเห็นถึงความสำคัญและไม่ควรกลัวการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นยังปรากฏรูปภาษา **ต้อง** ที่เป็นคำแสดงถึงเทศนาโวหาร

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 18)

“...ผู้บริหารการศึกษาและครูทุกคนไม่ว่าจะสอนวิชาอะไร **ต้อง**เป็นผู้ที่ใช้ภาษาได้ถูกต้อง พูดภาษาไทยชัดเจนและเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กได้ ครูทุกคนทุกระดับชั้น ไม่ว่าจะสอนวิชาอะไร **ต้อง**รู้ภาษาไทยดีและสามารถแก้และต้องแก้การใช้ภาษาที่ผิดของเด็ก ๆ ได้ ทั้งในการพูดและการเขียน...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฏการใช้เทศนาโวหารเพราะมีการแนะนำและกระตุ้นให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องและเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็ก ๆ รวมถึงเน้นย้ำความรับผิดชอบในการแก้ไขการใช้ภาษาไทยที่ผิดของเด็ก นอกจากนั้นยังปรากฏรูปภาษา **ต้อง** ที่เป็นคำแสดงถึงเทศนาโวหาร

ตัวอย่างบางตอนจาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 76)

“...ท่านผู้ฟังทั้งหลาย คงจะเคยได้ยินคนไทยหลายคนทีเดียว ที่นิยมพูดภาษาไทยปนกับภาษาอังกฤษ แม้คนพูดจะเป็นคนเก่ง รู้ดีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ผมคิดว่าการพูดภาษาไทย คำ ภาษาอังกฤษคำ **ไม่สมควร**นำมาใช้ในการสื่อสารระหว่างคนไทยด้วยกัน เพราะว่าถ้าคู่สนทนารู้ภาษาอังกฤษน้อย ก็จะไม่เข้าใจความหมาย...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปราบกฏการใช้เทศนาโวหารเพราะมีการเตือน และแนะนำ พร้อมกับการชักชวน ให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังตระหนักถึงการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง นอกจากนั้นยังปรากฏรูปภาษา **ไม่สมควร** ที่เป็นคำแสดงถึงเทศนาโวหาร

4. สารกโวหาร ดวงใจ ไทยอุบุญ (2556, หน้า 209) กล่าวว่า สารกโวหาร เป็นการหยิบยกตัวอย่างมาอ้างอิงประกอบการอธิบายเพื่อสนับสนุนข้อความที่เขียนไว้ให้ผู้อ่านเข้าใจ และเกิดความเชื่อถือ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้สารกโวหาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 60)

...คำที่บางทีใช้กันผิด ๆ อยู่ก่อน ก็พยายามจะเปลี่ยน **เช่น**คำว่า “ธนาคารเลือด” เป็นต้น ซึ่งแปลตรง ๆ จากคำว่า blood bank ในภาษาอังกฤษ แต่ผู้แปลไม่ทราบว่า bank แปลว่า ธนาคาร อย่างเดียว แปลว่า ที่เก็บหรือสะสม ไม่ได้ ฉะนั้นการใช้คำว่า “ธนาคารเลือด” “ธนาคารกระดูก” “ธนาคารนัยน์ตา” กันแพร่หลายกันจนกระทั่งเวลานี้ ในโรงพยาบาลศิริราช ก็มีหน่วยธนาคารเลือดอยู่ อันนี้ข้าพระพุทธเจ้าได้เคยเขียนคัดค้านมาหลายปีแล้วว่าเป็นคำที่ผิด...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏคำที่แสดงสารกโวหาร ได้แก่คำว่า **เช่น** โดยศาสตราจารย์อวย เกตุสิงห์ ได้ยกตัวอย่างคำว่า “ธนาคารเลือด” ซึ่งแปลตรงตัวจากภาษาอังกฤษว่า blood bank แต่ไม่ตรงกับความหมายแท้จริงในบริบทภาษาไทย

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 23)

“...ยังมีอีกประการหนึ่งที่ผมได้เคยพูดกับท่านผู้รู้หลายท่านว่ามีเหตุผลอย่างไร คือมีหลายคำที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดให้อ่านได้สองอย่าง **เช่น** อ่านว่า ปก-กะ-ติ ก็ได้ หรือ ปะ-กะ-ติ ก็ได้ สับ-ดา ก็ได้ หรือ สับ-ปะ-ดา ก็ได้ อุดม-สิก-สา ก็ได้ หรือ อุ-ดม-มะ- สิก-สา ก็ได้...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏคำที่แสดงสารกโวหาร ได้แก่คำว่า **เช่น** โดย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้นำตัวอย่างคำที่สามารถอ่านได้สองแบบมาอธิบาย เพื่อชี้ให้เห็นถึงประเด็นเกี่ยวกับการอ่านและการออกเสียงที่ราชบัณฑิตยสถานกำหนดไว้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 46)

“...เมื่อมีการรับถ่ายทอดวิทยาการจากชาวตะวันตก ก็มีการคิดค้นบัญญัติศัพท์ขึ้นใช้แทนคำในภาษาต่างประเทศ **เช่น** experience ใช้คำไทยว่า ประสบการณ์ culture ใช้คำไทยว่า วัฒนธรรม อันเป็นการดัดแปลงคำภาษาอื่นมาเป็นภาษาไทยเพื่อให้มีคำใช้เพียงพอแก่ความต้องการ ถือว่าเป็นการพัฒนาภาษาโดยมีระบบและระเบียบ...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏคำที่แสดงสารกโวหาร ได้แก่คำว่า **เช่น** โดย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ได้ยกตัวอย่างคำศัพท์ที่บัญญัติขึ้นแทนคำในภาษาต่างประเทศ เช่น experience ที่ใช้คำว่า ประสบการณ์ และ culture ที่ใช้คำว่า วัฒนธรรม เพื่ออธิบายถึงกระบวนการพัฒนาภาษาไทยอย่างมีระบบระเบียบ

ตัวอย่างบางตอนจาก “สามก๊ก ในทรศนะของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 104)

“...ท่านทั้งหลายที่นั่งอยู่ในที่นี้ดูลักษณะแล้ว คงเคยได้ยินเพลงจากเรื่อง สามก๊ก มาทั้งนั้น เพลงเช่น “แสนสงสารจิวี่ครั้งนี้หนอ” เพลงนี้ร้องแพร่หลาย เป็นเพลงร้องส่งมโหรีที่ว่า “ระทดท้อเสียใจให้สะอื้น กำเริบฤทธิ์เกาทัณฑ์สุดกลั่นกลืน ลูกขื่นย็นร้องว่าสุราลัย... แล้วทำอะไรที่แสดงความเคียดแค้นต่อไปอีกมาก...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏคำที่แสดงสารกโฆหาร ได้แก่คำว่า **เช่น** โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้นำเนื้อเพลงจากเรื่อง สามก๊ก มาเป็นตัวอย่าง เพื่ออธิบายถึงความแพร่หลายของเพลงดังกล่าว

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของประเสริฐ ณ นคร (2541, หน้า 267-268)

...วรรณคดีอาจทำให้ทราบความนึกคิดของคนในท้องถิ่นนั้น **เช่น** ภาษิตว่า “กินข้าวไม่มีใครเอาไฟส่องท้อง แต่งตัวบ่อหย้องพี่น้องดูแควน” แสดงว่าคนไทยภาคเหนือรู้สึกนึกคิดเหมือนชาวฟิลิปปินส์ ซึ่งจะอดอยากอย่างไร ในบ้านชาวฟิลิปปินส์จะต้องมีรถยนต์ ตู้เย็น วิทยุ เปียโน ทุกอย่างอยู่ในระบบผ่อนส่ง คนไทยภาคเหนือก็เห็นว่า กินอยู่อย่างไรไม่มีใครเห็น แต่ถ้าแต่งตัวไม่หรูหรา แม้แต่พี่น้องก็จะดูถูกเอา...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏคำที่แสดงสารกโฆหาร ได้แก่คำว่า **เช่น** โดย ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ได้ยกตัวอย่างสำนวนสุภาษิตของคนไทยภาคเหนือ เช่น “กินข้าวไม่มีใครเอาไฟส่องท้อง แต่งตัวบ่อหย้องพี่น้องดูแควน” เพื่ออธิบายความนึกคิด ค่านิยมในวัฒนธรรมของคนภาคเหนือ เปรียบเทียบกับชาวฟิลิปปินส์ เพื่อให้เห็นถึงความนึกคิด ค่านิยมที่คล้ายกัน

5. อุปมาโวหาร วรวรรณ์ ศรียาภย์ (2565, หน้า 129) กล่าวว่า อุปมาโวหาร เป็นชั้นเชิงการกล่าวเปรียบเทียบเป็นเรื่องราว ให้ผู้รับสารนึกเห็นภาพหรือจินตนาการคล้อยตาม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์การใช้อุปมาโวหาร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษามีชีวิต” ของท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา (2538, หน้า 18)

“...หลายคนเห็นว่า คำหยาบกร้าว โลดโผน กำลังเพิ่มเข้ามาและเป็นที่ยอมรับในหมู่คนรุ่นใหม่ **เหมือน**ดนตรีที่ไม่เอื้อต่อทำนอง มีแต่จังหวะเร่งเร้า ร้อนแรง เพื่อประโยชน์ของการเดินร่ำแบบใช้พลัง กระโดดโลดเต้นไปตามจังหวะเพลงของหนุ่มสาวยุคใหม่ซึ่งอยู่ในวัยคะนองทั่วโลก...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏคำที่แสดงอุปมาโวหาร ได้แก่คำว่า **เหมือน** โดยท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา ใช้การเปรียบเทียบอย่างชัดเจนระหว่าง คำหยาบกร้าวและ โลดโผน ที่กำลังเป็นที่นิยมในหมู่คนรุ่นใหม่ กับดนตรีที่ไม่เอื้อต่อทำนอง แต่เร่ร่ำร้อนแรง เพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของวัยรุ่นในยุคใหม่

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด” ของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2538, หน้า 54-55)

...ภาษาที่ดีจะต้องให้แรงบันดาลใจแก่ผู้อ่าน จะต้องกระตุ้นจินตนาการ ความรู้สึก เพื่อจะไปสู่ความหมายที่เป็นแกนกลางของท้องเรื่อง การสร้างถ้อยคำสำนวนเป็นเรื่องสำคัญ จะต้องหลีกเลี่ยงถ้อยคำสำนวนแบบมาตรฐาน เช่น จะเปรียบอะไรว่ากลม ทั่วไปจะใช้ว่า กลม**เหมือน**ลูกมะนาว กลม**เหมือน**ผลส้ม กลม**เหมือน**พระจันทร์ สิ่งเหล่านี้ถ้าเราไม่ระวัง ใช้สำนวนที่รู้กันทั่วไปก็จะลดน้ำหนักของความหมายไปมาก ดังนั้นเราควรจะต้องสร้างสำนวนขึ้นมาเอง อย่างเช่น อาจจะใช้เปรียบหน้าแห้งว่า**เหมือน**ผลพุทราแห้ง หน้า**แห้งเหมือน**กระดาดทราย หรือหน้ากลม**เหมือน**ขนมไหว้เดือน ควรเลี่ยงความจำเจซ้ำซาก...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏคำที่แสดงอุปมาโวหาร ได้แก่คำว่า **เหมือน** โดย ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ยกตัวอย่างคำเปรียบเทียบต่าง ๆ ได้แก่ กลม**เหมือน**ลูกมะนาว กลม**เหมือน**ผลส้ม กลม**เหมือน**พระจันทร์ และเสนอว่าควรสร้างสำนวนใหม่ด้วยตนเอง เช่น หน้า**แห้งเหมือน**ผลพุทราแห้ง หน้า**แห้งเหมือน**กระดาดทราย หรือหน้ากลม**เหมือน**ขนมไหว้เดือน เพื่อไม่ให้จำเจ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด ” ของวิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 55)

“...ตอนนั้นผมเพิ่งจะอายุ 22 ปี ยังหนุ่มแน่นอยู่ ก่อนจะเขียนจึงต้องตั้งสติทำอารมณ์ให้เป็นคนแก่เสียก่อน **ราวกับ**เชยผิคนชราเข้ามาเข้าทรง ผมจึงเขียนเรื่องชุด “สายลม - แสงแดด” ด้วยความทรมานอย่างยิ่ง แต่ก็กลายเป็นงานที่โด่งดังสร้างชื่อเสียงให้ผมมากที่สุด...”

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏคำที่แสดงอุปมาโวหาร ได้แก่คำว่า **ราวกับ** โดย นายวิลาศ มณีวัต เปรียบเทียบการตั้งสติทำอารมณ์ให้เป็นคนแก่เสียก่อน ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด” ว่า**เหมือน**กับการเชยผิคนชราเข้ามาเข้าทรง

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 27)

...เมื่อปี 2518 มีการเลือกตั้งซ่อมคุณทองดี อีสราชีวิน ที่เชียงใหม่เราก็ไปหาเสียงที่เชียงใหม่ ผมได้คำมาคำหนึ่งแล้วก็จำมาจนเดี๋ยวนี้ แล้วก็ใช้เวลาไปภาคเหนือ เขาโจมตีคู่ต่อสู้ว่า พี่น้อง เลือกคนของเราดีกว่าอย่าเลือกคนนั้นเลย คนนั้นเข้าไปในสภาฯ ไม่มีทางพูดอะไรกับเขาได้หรอก ไม่มีทางไปต่อสู้เพื่อเป็นปากเป็นเสียงพี่น้อง เขาจะนั่ง “จิ้งกเหมือนครกบดตำ บ่ปากสักคำเหมือนบดตำครก” ถ้าเลือกคนนั้นเข้าไปในสภาฯ คนนั้นก็จิ้งกเหมือนครกไม่ตำ แล้วจะบ่ปากสักคำ คือจะไม่พูดอะไรเลย เหมือนบดตำครก ความหมายนี้ดีมาก แต่ว่าคนที่ไปปราศรัยตอนนั้นเขามา เปลี่ยนเสีย...

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏคำที่แสดงอุปมาโวหาร ได้แก่คำว่า **เหมือน** โดยนายชวน หลีกภัย เปรียบ“ครกบดตำ” เหมือนคน “นั่งจิ้งก” และเปรียบ“บดตำครก” เหมือนคนที่“บ่ปากสักคำ”

จากที่กล่าวมาข้างต้น โดยสรุปพบว่า บทปาฐกถาภิปรายทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้โวหารทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และอุปมาโวหาร โวหารแต่ละประเภท ล้วนมีความสำคัญที่จะทำให้การแสดงปาฐกถาภิปรายนั้น ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์ปาฐก

การใช้ภาพพจน์

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้ภาพพจน์ ออกเป็น 19 ประเภท ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคคลวัต สัญลักษณ์และสัญลักษณ์นิยม การเลียนเสียงธรรมชาติ นามนัย การแฝงนัย การอ้างถึง คำถามเชิงวาทศิลป์ แนวเทียบ ปฏิทรรศน์ ปฏิพจน์ สมมุติภาวะ สหลักษณ์ สัมพจน์ย โวพจน์ อุปนิเสธ และ อุปมานิทัศน์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏผลการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาพพจน์ 13 ประเภท โดยเรียงลำดับจากการพบมากไปน้อย ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคคลวัต การอ้างถึง สหพจน์ หรือการเลียนเสียงธรรมชาติ นามนัย คำถามเชิงวาทศิลป์ สัญลักษณ์และสัญลักษณ์นิยม แนวเทียบ ปฏิทรรศน์ ปฏิพจน์ อุปมานิทัศน์ ดังนี้

1. อุปมา กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 37) กล่าวว่า อุปมา เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยมีคำว่า เช่น เหมือน ดุจ ดัง กล รวากับ คล้าย เฉก ประหนึ่ง ประดุจ เปรียบดัง เช่น เสมอ ปาน เพียง ฯลฯ เพื่อให้ภาพหรือความรู้สึกที่ชัดเจน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์อุปมา ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อการใช้โวหาร และตัวอย่างเพิ่มเติมดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...จะจากเรือนก็**เหมือน**จะจากรัก...” จาก “สามก๊ก ในทรศนะของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 97)

“...บางคำก็**เหมือน**จินตามณีอันอันมีค่าล้ำ...” จาก “ไปสืบคำไทย” ของคุณบรรจบ พันธุเมธา (2538, หน้า 48)

“...รัก**เหมือน**เรารักแม่ของเรา ทะนุถนอม**ประหนึ่ง**ของมีค่ายิ่ง ดำรง**เหมือน**เราดำรงวงศ์ตระกูล และเทิดทูน**ประหนึ่ง**สิ่งศักดิ์สิทธิ์...” จาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 51)

“...เขาทองเท่าทุกซ์คู่ หาคู่ รนเอย
เหมือนพี่พลัดข้อยคู่ เมื่อเมื่นเมื่นราม...”

จาก “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของ ประเสริฐ ญ นคร (2541, หน้า 270)

“...จึงเอาขมิ้นมารินทา ลูบทั่วกายาขมิ้นมัน
ทาแบ่งแต่ไรใส่น้ำมัน ผัดหน้าเฉิดฉัน**ตั้ง**นวลแดง
เอาชีสีฟันเป็นมันขลับ กระจกส่องวับดูจับแสง...”

จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 32)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา **เหมือน ตั้ง ประหนึ่ง** ที่แสดงภาพพจน์อุปมา

2. อุปลักษณะ ธัญญา สังขพัฒน์ (2539, หน้า 243) กล่าวว่า อุปลักษณะ เป็นการเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยมีคำว่า **เป็น** หรือ **คือ** เพื่อแสดงการเปรียบเทียบ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์อุปลักษณะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ท่านทั้งหลาย**เป็น**หัวใจและจิตใจของประชาชนของท่าน...” จาก “สุนทรภะ” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 11)

“...ผมขอขอบคุณสำหรับคำแนะนำของคุณสุชาติ ซึ่งเกือบจะทำให้ผมกลายเป็นผักบุงลอยฟ้า...” จาก “เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก” ของวิลาศ มณีวัต (2540ก, หน้า 72)

“...ชาวต่างจังหวัด**เป็น**บ่อเกิดของการร่ำรวย หรือศิลปะ...” จาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 24)

...การเปรียบเทียบในเรื่องนางปทุมสังกา ทำให้นึกถึงสุนทรภู่

ราชคือไม้ไผ่พี่	พายพลิก เพิกเอย
อวรอ่อนคูหามิค	ราชข้า
สระศรีช่อนซอนลิก	ปลาพี่ เพาเอย
อวรอ่อนคือน้ำฟ้า	พี่เพียงหาดล
น้องเป็นไม้	พี่จะเป็นพระพายพัดให้ใบพลิก
น้องเป็นถ้ำ	พี่จะเป็นราชสีห์
น้องเป็นสระน้ำ	พี่จะเป็นปลาแหวกว่ายไป
น้องเป็นท้องฟ้า	พี่เหมือนเป็นนก...

จาก “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของ ประเสริฐ ณ นคร (2541, หน้า 270)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา คือ และ เป็น แสดงภาพพจน์อุปลักษณ์

3. อติพจน์ วรวรรณ์ ศรียาภักย์ (2565, หน้า 132) กล่าวว่า อติพจน์ (hyperbole) หรือ อธิพจน์ คือ การกล่าวเกินความเป็นจริง มุ่งสร้างอารมณ์เป็นสำคัญ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์อติพจน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...เราต้องสัมภาษณ์ทั้งหมด หนึ่งพันครั้งจากบุคคล 500 คนเรียกว่าเราทำงานจนแทบเป็นบ้า...” จาก “การเขียนหนังสือสารคดี” ของวิลาศ มณีวัต (2540ค, หน้า 45)

“...เมื่อเด็ก ๆ ข้าพเจ้ารักคณิตศาสตร์เป็นชีวิตจิตใจ ข้าพเจ้าอาจจะคิดเลขตั้งแต่ย่ำรุ่งถึงหกทุ่มและนอนอย่างไม่เต็มใจที่จะหยุดคิดเลข เป็นเวลาติดต่อกันตั้งเดือนได้ โดยรู้สึกสนุกยิ่งกว่าไปดูหนังเสียอีก...” จาก “ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า” ของ ประเสริฐ ณ นคร (2541ข, หน้า 94)

“...ต้องเล่นละครในเรื่องอุณรุท จะเล่นกี่ครั้งก็ได้ แต่อย่างน้อยต้องเล่นปีละหก ถ้าไม่อย่างนั้นถือว่าขาดไป บ้านเมืองจะไม่สงบ จะไม่รุ่งเรือง น้ำท่าข้าวกล้านาดำจะไม่ดี น้ำท่วมกรุงเทพฯอะไรอย่างนี้...” จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 25)

“...เส้นพระเจ้านี้เป็นชิ้นส่วนของพระผู้เป็นเจ้า เป็นของร้อน ตกถึงดินเมื่อไหร่รอดวายหมด ข้าวกล้านาดำทั้งหมด หัวบินหมดไม่ขึ้นกันแล้ว...” จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 50)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปประโยคที่ใช้ภาษาที่เกินจริง เพื่อทำให้ผู้พูด มีความรู้สึก มีอารมณ์ร่วมมากขึ้น

4. บุคคลวัต กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 38) กล่าวว่า บุคคลวัต หรือ บุคลาธิษฐาน เป็นการเปรียบเทียบให้สิ่งที่ไม่มีชีวิต มีกริยาอาการเหมือนสิ่งมีชีวิต รวมทั้งพฤติกรรมของสัตว์ ซึ่งเป็นตัวละครในนิทาน ที่กำหนดให้สัตว์นั้นมีพฤติกรรมอย่างมนุษย์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์บุคคลวัต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...จะพูดจะอ่านออกเสียง ต้องพูดต้องอ่านตามเสียงในภาษา มิฉะนั้นจะกลายเป็นยอมให้ตัวหนังสือมาบังคับเรา แล้วเราจะขาดทุน...” จาก “ภาษาไทยของเรา” ของภาวาส บุญนา (2538, หน้า 16)

“...ความว้าเหว่ดังกล่าวนี้อะไรล่ะ กลับเป็นคุณแก่นักเขียน เพราะความว้าเหว่บีบนักเขียน ให้จำต้องเขียนระบายความในใจออกมา...” จาก “ชีวิตว้าเหว่ของนักเขียน” ของวิลาศ มณีวัต (2540จ, หน้า 37)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา ที่แสดงการใช้กริยาอาการให้สิ่งที่ไม่มีชีวิต มีกริยาอาการเหมือนมนุษย์ ได้แก่คำว่า **บังคับ** และ **บีบ**

5. การอ้างอิง วรวรรธน์ ศรียาภัย (2565, หน้า 133) กล่าวว่า การอ้างอิง (allusion) คือ การกล่าวหาความถึงอีกสิ่งหนึ่ง อีกเรื่องหนึ่ง หรืออีกเหตุการณ์หนึ่ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์การอ้างอิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...**ม.ร.ว.สุมณฑาติ สวัสดิกุล** ได้ไปหาข้าพเจ้าและเชิญให้ข้าพเจ้ามาปราศรัยกับท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายในเรื่องภาษาไทย...” จาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 5)

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น อ้างถึงผู้ที่พูดด้วยโดยใช้คำเรียกชื่อ ได้แก่รูปภาษา **ม.ร.ว. สุมณฑาติ สวัสดิกุล**

“...**จิระนันท์ พิตรปรีชา** ซึ่งเป็นคนบ้านเดียวกัน เขียนภาษาถิ่นได้ดี ผมก็ลองถามดู **จิระนันท์** ก็บอกว่า...” จาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 26)

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น แสดงการอ้างอิงโดยใช้หน่วยเรียกชื่อ ได้แก่รูปภาษา **จิระนันท์ พิตรปรีชา**

“...มีงานวิจัยตามโครงการของสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมในวิทยาลัยครูหรือสถาบันราชภัฏในแต่ละแห่ง เพื่อรักษาสืบเหล่านี้ไว้...” จาก “ภาษาถิ่นก็ภาษาไทย” ของชวน หลีกภัย (2538, หน้า 29)

จากบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการอ้างอิงด้วยหน่วยวิเศษณ์บ่งชี้ โดยใช้รูปภาษา **สืบเหล่านี้** อ้างถึงสิ่งที่กล่าวมาแล้ว

6. สัทพจน์ หรือการเลียนเสียงธรรมชาติ กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 39)

กล่าวว่า สัทพจน์ หรือ การเลียนเสียงธรรมชาติ คือ การใช้คำเพื่อแสดงเสียงของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งเสียงธรรมชาติ เช่น ฝนตก นกร้อง ฟ้ายลั่น หรือธรรมชาติของสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์สัทพจน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ผมก็ได้แต่หัวเราะ **หิ ๆ** เพราะเรื่องนี้ลูกสาวเขาขอไว้แล้วว่า เขาจะเขียนให้เอง...”

จาก “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด ” ของวิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 56)

“...ร้องให้กับ **โฮ ๆ** เลย...” จาก “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ค, หน้า 113)

“...นี่อะไรออกก็เขียนลงไปเหมือนไก่ขัน บางทีก็ **อีแอ็กแอ็ก** บางทีก็ **โอ๊กอีแอ็กโอ๊ก**...”

จาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 89)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น มีการใช้สัทพจน์ ได้แก่ รูปภาษา **หิ ๆ** และ **โฮ ๆ** แทนเสียงของมนุษย์ และ ใช้รูปภาษา **อีแอ็กแอ็ก โอ๊กอีแอ็กโอ๊ก** เป็นเสียงที่เลียนเสียงไก่ขัน

7. นามนัย กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 38) กล่าวว่า นามนัย คือ การใช้คำ

หรือวลีซึ่งบ่งบอกลักษณะ หรือคุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความหมายถึงส่วนน้อย แทนความหมายถึงสิ่งที่ใหญ่กว่า หรือแทนสิ่งนั้นทั้งหมด

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์นามนัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ที่จริง ถ้าเราไปถาม **ชาวบ้าน**ทั่ว ๆ ไปว่า **ที่ทางการ**ชักชวนให้รณรงค์เพื่อวัฒนธรรมไทยนั้น ว่าหมายถึงให้ทำอะไร เราอาจจะได้รับคำตอบที่แตกต่างกันออกไป...” จาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 74)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา **ชาวบ้าน** แทน **ประชาชนทั่วไป** และ **ทางการ** แทน **หน่วยงานภาครัฐ** ซึ่งเป็นการใช้ภาพพจน์นามนัย

“...**คนไทยทุกคน**จึงต้องศึกษาทำความเข้าใจ และมีหน้าที่ดูแลรักษา**ภาษาไทย** มากน้อยตามหน้าที่และความรับผิดชอบของตน...” จาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 19)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา **คนไทยทุกคน** แทน **กลุ่มคนจำนวนมากที่เป็นคนไทย** และ **ภาษาไทย** แทน **มรดกทางวัฒนธรรมและการใช้ภาษาทั้งหมด** ซึ่งเป็นการใช้ภาพพจน์นามนัย

“...ท่านผู้นี้เป็นยอดอัจฉริยะในเชิงการจัดรูปเล่ม และวางเลย์เอาต์ มีธิดาเป็นคนเก่งใน **วงการน้ำหมึก...**” จาก “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด ” ของ วิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 57)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา **วงการน้ำหมึก** แทน **แวดวง** **นักเขียน** **นักหนังสือพิมพ์** **บรรณาธิการ** และ**สำนักพิมพ์** ซึ่งเป็นการใช้ภาพพจน์นามนัย

8. คำถามเชิงวาทศิลป์ กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565, หน้า 38) กล่าวว่า คำถามเชิงวาทศิลป์ คือ การตั้งคำถาม โดยไม่ต้องการคำตอบ เพราะอาจทราบอยู่แล้ว หรือเป็นคำถามที่มี อาจหาคำตอบได้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์คำถามเชิงวาทศิลป์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...หน้าที่ของนักภาษาศาสตร์ก็คือ จะหยั่งทราบอัจฉริยลักษณะของภาษานี้เอง เสียงใน ภาษาไทยอย่างไรจะเพราะ อย่างไรจะไม่เพราะ ย่อมดัดแปลงกันตามยุคตามสมัยตั้งแต่โบราณกาล...” จาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 6)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น เป็นการชวนให้นักภาษาศาสตร์ คิดเกี่ยวกับ เสียงภาษาไทยและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทย มากกว่าการถามเพื่อให้ได้คำตอบแบบเจาะจง

“...อย่างไรก็ตาม สามก๊ก ก็ยังติดอยู่ในใจคนไทยในด้านเป็นหนังสือที่วางตำรับตำราเรื่อง กลอุบาย ที่จะใช้ประหัตประหารขัดแย้งขัดขาคคนในปัจจุบันนี้ว่า จะทำอะไรกันบ้าง จะทำลายกัน ด้วยวิธีใด...” จาก “สามก๊ก ในทรรศนะของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553, หน้า 103)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น เป็นการใช้คำถามเพื่อสร้างอารมณ์ กระตุ้น ความคิด และเน้นประเด็น มากกว่าต้องการคำตอบที่ชัดเจน

9. สัญลักษณ์และสัญลักษณ์นิยม ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539, หน้า 245) กล่าวว่า สัญลักษณ์ คือ การใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่งที่กล่าวถึง เพื่อให้เกิดภาพ เข้าใจความหมายได้ชัดเจนด้วย กระบวนการตีความ นิยมใช้สิ่งที่เป็นรูปธรรมแทนนามธรรม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์สัญลักษณ์และสัญลักษณ์นิยม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ทำหนังสือเพราะอยากได้**กล่อง**มากกว่าเงินนั้น หากไม่มีจุดยืนอยู่ที่ความจริงใจแล้ว อาจซ่อนเร้น...” จาก “จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 83)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา **กล่อง** เป็นสัญลักษณ์ของ รางวัล เกียรติยศและชื่อเสียง ที่ผู้สร้างสรรค์ผลงานคาดหวังจะได้รับจากการทำหนังสือ

10. แนวเทียบ วรวรรณ์ ศรียาภัย (2565, หน้า 133) กล่าวว่า แนวเทียบ คือ การเปรียบเทียบเรื่องราว พฤติกรรม ความคิด หรือสภาพใด ๆ ของ 2 สิ่ง ให้เข้าคู่หรือหมวดหมู่เดียวกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์แนวเทียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...มีเรื่องแปลกอยู่เรื่องหนึ่งในบรรดางานของผม คือ เล่มที่ชื่อ “น้ำกับฟ้า...” จาก “ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน “สายลม-แสงแดด ” ของวิลาศ มณีวัต (2540ง, หน้า 56)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏรูปภาษา **น้ำกับฟ้า** เป็นการใช้ภาพพจน์แนวเทียบ **น้ำกับฟ้า** อาจเทียบกับชีวิตและโชคชะตาของมนุษย์ ที่ไม่มีวันแยกจากกันได้

11. ปฏิทรรศน์ วรวรรณ์ ศรียาภัย (2565, หน้า 133) กล่าวว่า ปฏิทรรศน์ คือ การกล่าวความหมายซึ่งตีความผิดแล้วเห็นว่ามันสอดคล้องกัน แต่เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน กลับมีความหมายสอดคล้องกัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...ไม่มีความยากจนในหมู่คนที่ขยัน...” จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 26)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น เป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิทรรศน์ เพราะประโยค...ไม่มีความยากจนในหมู่คนที่ขยัน... เป็นประโยคที่มีความหมายดูขัดแย้งกัน แต่เมื่อพิจารณาแล้วกลับมีความหมายที่เป็นจริงแฝงอยู่

12. ปฏิพจน์ วรวรรณ์ ศรียาภัย (2565, หน้า 133) กล่าวว่า ปฏิพจน์ คือ การกล่าวสิ่งซึ่งความจริงตรงข้ามกัน ไม่สอดคล้องกัน ให้เข้าคู่กัน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...เขาว่าตอนนี้ท่านเอามาจาก สามก๊ก แต่จะ**เท็จจริง**อย่างไร กระผมไม่ทราบ...” จาก “สามก๊ก ในวรรณคดีของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 103)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น เป็นการใช้ภาพพจน์ปฏิพจน์ โดยปรากฏรูปภาษา **เท็จ** กับ **จริง** เป็นการใช้คำที่มีความหมายตรงข้ามกัน ในประโยคเดียวกัน

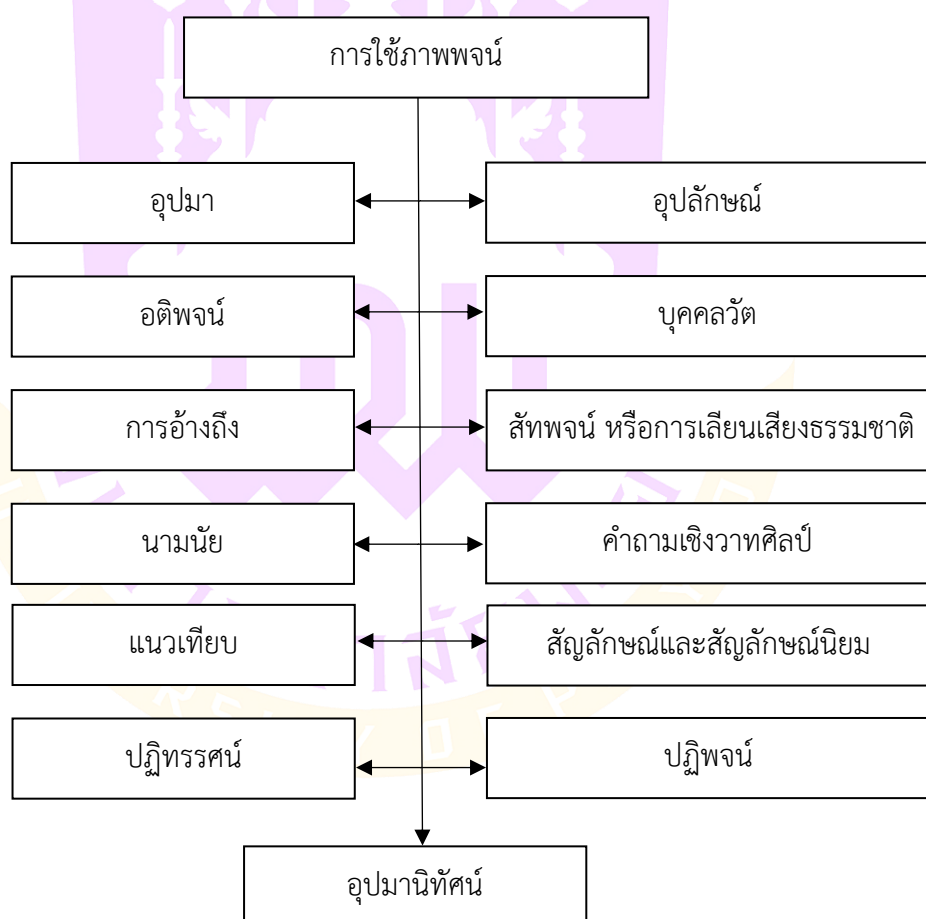
13. อุปมานิทัศน์ วรวรรณ์ ศรียาภัย (2565, หน้า 133) กล่าวว่า อุปมานิทัศน์ คือ การกล่าวเรื่องเล่าหรือนิทานมาประกอบการขยายความ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ภาพพจน์อุปมานิทัศน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

..จัดระบำเรื่องพระอรชุนนี้เพื่อเรียกฝน ให้ฝนตก มีฟ้าแลบฟ้าร้องอะไรก็แล้วแต่ เพื่อประกอบให้สวยงาม เสร็จแล้วชาวเขาก็มาปลูกข้าวได้ พอข้าวออกรวงน้ำไม่แห้งฝนยังตกอยู่ ข้าวก็สุกในรวง ก็ต้องมีรามสูรมาฆ่า พระอรชุนที่เป็นเทพเจ้าแห่งฝนตายแล้ว คราวนี้ก็หมดฝน ชาวเขาก็เกี่ยวข้าวได้... จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ก, หน้า 26)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น เป็นการใชภพพจน์อุปมาณิตัน์ โดยนำจัดระบำเรื่องพระอรชุนและรามสูร มาประกอบการขยายความความสัมพันธ์ระหว่างฝน และการเกี่ยวข้าว

เพื่อให้เห็นข้อสรุปอันเป็นองค์รวมของการใชภพพจน์ จึงสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

ภาพ 9 แสดงการใช้ภาพพจน์

โดยสรุป จากการจำแนกกลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้ภาพพจน์ ออกเป็น 19 ประเภท พบการใช้ภาพพจน์เพียง 13 ประเภท ดังที่กล่าวมา การใช้ภาพพจน์ที่พบมากที่สุดคือ อุปมา อาจเพราะการเปรียบเทียบจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจในสารขององค์ปาฐกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และการใช้ภาพพจน์ที่พบน้อยที่สุดคือ อุปมานิทรรศน์ ที่เป็นการกล่าวเรื่องเล่าหรือนิทานมาประกอบการขยายความ ภาพพจน์ที่ไม่ปรากฏในบทปาฐกถาภิปรายทั้ง 30 บท ได้แก่การแฝงนัย สมมุติภาวะ สหลักษณ์ สัมพจน์ย อวพจน์ และอุปนิเสธ

การใช้ลีลาภาษา

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จำแนกกลวิธีการใช้ลีลาภาษา ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) ลีลาตายตัว 2) ลีลาเป็นทางการ 3) ลีลาหารือ 4) ลีลาเป็นกันเอง และ 5) ลีลาสนิทสนม ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. ลีลาตายตัว อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541, หน้า 155) กล่าวว่า ลีลาตายตัว ได้แก่ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดกับบุคคลที่เป็นที่เคารพสักการะสูงสุด นอกจากนั้นยังได้แก่ ภาษาที่ใช้เรียกขานในศาล ในที่ประชุมรัฐสภา ภาษาที่ใช้กล่าวในพิธีการที่สำคัญต่าง ๆ มักใช้ถ้อยคำดั้งเดิมที่ใช้มาเป็นเวลานานในสังคม ประกติแล้วไม่ใช้สนทนาในชีวิตประจำวัน ชาวบ้านอาจไม่เข้าใจความหมาย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ลีลาตายตัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550, หน้า 2)

“...ข้าพระพุทธเจ้าในนามของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักในพระมหากษัตริย์คุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงพระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินมาร่วมการประชุมของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ เป็นการส่วนพระองค์ในวันนี้...”

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ศาสตราจารย์รอง ศยามนธ์ ได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 โดยใช้ภาษาพิธีการและคำราชาศัพท์ ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นลีลาตายตัว

ตัวอย่างบางตอนจาก “สุนทรภeda” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ข, หน้า 12)

“...ข้าพเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส อวยพรให้ท่านทั้งหลายมีชีวิตยืนยาว มีความสุขและความสำเร็จในกิจการงานของท่าน...”

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 50)

“...ขออัญเชิญพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่พระราชทานไว้เมื่อธันวาคม 2535 ตอนหนึ่งว่า ...”

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาพิธีการและคำราชาศัพท์ ที่แสดงให้เห็นว่าเป็นลีลาตายตัว

2. ลีลาเป็นทางการ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2542, หน้า 77) กล่าวว่า วัจนลีลาเป็นทางการ ได้แก่ รูปแบบของภาษาที่ใช้ในโอกาสสำคัญและใช้พูดกับบุคคลที่สูงกว่า ใช้ประโยคซับซ้อน แต่มีความยืดหยุ่นได้ไม่ตายตัวเหมือนลีลาตายตัว แต่ก็มีรูปแบบที่สมบูรณ์ทางไวยากรณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ลีลาทางการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 38)

“...ภาษาไทยในรายการโทรทัศน์เป็นเครื่องบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทยด้านภาษาอันเป็นภาษาประจำชาติของเรา แสดงความเป็นอิสระทางภาษา แสดงภูมิปัญญาของเรา ภาษาไทยเป็นมาตรการสำคัญยิ่งมาตรการหนึ่งในการดำรงวัฒนธรรม อันเป็นสมบัติของคนไทยที่บรรพบุรุษของเราได้สั่งสมและสืบสานกันมา...”

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้ลีลาทางการ โดย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ภาษาที่เคร่งครัด สุภาพ มีการเลือกใช้คำที่เป็นทางการ ที่แสดงถึงการใช้วัจนลีลาทางการ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ข้อควรคิดในภาษาไทย” ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ (2538, หน้า 14)

“...ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ที่ได้กรุณาฟังข้าพเจ้าด้วยขันติคุณ ข้าพเจ้ามีความมุ่งหมายแต่เพียงจะมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเท่านั้น ฉะนั้นถ้าจะมีการอภิปรายหรือซักถามกันต่อไป ก็ขออย่าได้เกรงใจเลย ขอให้อภิปรายและซักถามได้โดยเสรีเถิด...”

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้ลีลาทางการ โดยพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงใช้ภาษาสุภาพ มีแบบแผน และเหมาะสำหรับการกล่าวสุนทรพจน์หรือการบรรยายในโอกาสที่เป็นทางการ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ภาษาไทยของเรา” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544จ, หน้า 15)

“...ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่มนุษย์ใช้ในการติดต่อ ทำความเข้าใจ สื่อความคิดของกันและกัน และทำให้สังคมมนุษย์สามารถพัฒนา สร้างความเจริญจนเป็นสังคมที่มีระบบระเบียบมีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เป็นรูปแบบของมนุษย์โดยเฉพาะได้...”

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้ลีลาทางการ โดย พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ใช้คำสุภาพและภาษาที่เป็นทางการ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น” ของ ประเสริฐ ณ นคร (2541, หน้า 267)

“...จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 วรรณคดีคือหนังสือที่ได้รับยกย่องว่าแต่งดี วรรณคดีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติซึ่งตกทอดมาสู่ชนรุ่นหลัง ชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่จึงมีวรรณคดีสืบทอดมาให้เราภูมิใจไม่น้อยหน้าชาติทั้งหลาย...”

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้ลีลาทางการ โดยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ใช้ภาษาที่เคร่งครัด อ้างอิงแหล่งข้อมูลที่เป็นทางการ และมีรูปแบบงานเขียนเชิงวิชาการ

ตัวอย่างบางตอนจาก “ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า” ของประเสริฐ ณ นคร (2541ข, หน้า 97)

“...บัดนี้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้ปริญญาเกียรตินิยมชั้นดีทางประวัติศาสตร์แก่ข้าพเจ้า และสภาวิจัยยกย่องว่าข้าพเจ้าเป็นนักวิจัยดีเด่นทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีประจำปี พ.ศ. 2531 โดยพิจารณาผลการค้นคว้าอันต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานปี เรื่องเป็นที่ทราบกันทั่วไปเช่นนี้ ข้าพเจ้าจึงมีฐานที่จะยืนยันเป็นนักอ่านศิลาจารึกด้วยความสบายใจสืบไปได้...”

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น ปรากฏการใช้ลีลาทางการ โดย ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ใช้ภาษาสุภาพ เคร่งครัด และมีลักษณะเป็นลายลักษณ์แบบทางการ ไม่ใช่ภาษาพูดในชีวิตประจำวัน

3. ลีลาหารือ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541, หน้า 157) กล่าวว่า ลีลาหารือ ใช้ในการสนทนาติดต่อทางอาชีพ การงาน การซื้อขาย ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการประชุมที่ไม่เป็นทางการ ใช้รูปประโยคที่หลวม ไม่สมบูรณ์ตามกฎไวยากรณ์ มีการใช้คำย่อ การละคำ ละประธานของประโยค มีการใช้คำต่างประเทศปน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ลีลาหารือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...การเขียนหนังสือพิมพ์รายวันถือว่าเป็นนักเขียนหรือเปล่า...” จาก “จุดประทับใจวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553จ, หน้า 87)

“...หวังว่าการพูดของผมจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายบ้างตามสมควร...” จาก “วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ค, หน้า 92)

“...ท่านทั้งหลายฟังแล้ว มีความรู้สึกอย่างไรบ้าง...” จาก “ภาษาไทย ภาษาแม่” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ก, หน้า 48)

“...หวังว่าการพูดของผมจะเป็นประโยชน์บ้าง...” จาก “ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์” ของเปรม ติณสูลานนท์ (2544ฉ, หน้า 39)

“...อาจารย์เขียนหนังสือมุ่งเพื่อผู้อ่านให้เขาได้รับความพอใจ หรือว่ามุ่งเพื่ออะไรครับ...” จาก “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ค, หน้า 112)

4. ลีลาเป็นกันเอง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2542, หน้า 77-78) กล่าวว่า ลีลาเป็นกันเอง ได้แก่ รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดโดยไม่ระมัดระวัง พูดแบบตามสบายและไม่รู้สึกตัว ไม่มีการเกร็ง ใช้พูดกับเพื่อนหรือคนที่คุ้นเคยกันพอสมควร มักมีการออกเสียงไม่ชัดเจน รูปประโยคสั้น ๆ ง่าย ๆ มีการกร่อนคำ การซ้ำคำ การใช้คำสแลง และใช้คำลงท้าย **นะ จี เกอะ**

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้วลีลีลาเป็นกันเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...จะยกเล็ก จะไม่เป็นผู้ใหญ่เหมือนกันหรือยัง? ไหนลองว่ามาซิ...” จาก “พูดได้ตามใจ” ของชมรมนักอภิปราย (2505ก, หน้า 13)

“...นั่ง นิ่งอยู่ทำไมละ นั่งให้คนดูไม่พูดอะไรเลย อยากถามก็ถาม...” จาก “วรรณคดีไทยกับสังคม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553, หน้า 68)

“...โอ้อ้อ..ผมเห็นว่าเรื่องนี้ตรามาคิดตลอด... จาก “สามก๊ก ในทรศนะของข้าพเจ้า” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ง, หน้า 99)

“...บางตอนร้องไห้กันจนก็มีนะ ร้องให้น้ำตาเป็นเฝาคู่เลย เรื่อง “สี่แผ่นดิน” เป็นต้น ร้องไห้กันโฮ ๆ เลย... จาก “ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม” ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2553ค, หน้า 113)

“...โอ้ย...มีเยอะเยอะ เรื่องของชาวนา เรื่องร้านค้าแพ เรื่องช่างไม้...” จาก “การเขียนหนังสือสารคดี” ของวิลาศ มณีวัต (2540ค, หน้า 42)

ลีลาสนิทสนม อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541, หน้า 158) กล่าวว่า ลีลาสนิทสนม เป็นลีลาที่ไม่มีความเป็นทางการ ใช้พูดกับคนที่สนิทสนม อาจสังเกตได้จากการละคำ การออกเสียงมีการกร่อนคำมากกว่าลีลาเป็นกันเอง และมีการใช้คำย่อที่ผู้อ่านนอกกลุ่มไม่เข้าใจ เป็นภาษาที่ใช้ในครอบครัว หรือในกลุ่มที่สนิทสนมกันมาก ๆ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง ปรากฏการใช้ลีลาสนิทสนมเพียงเรื่องเดียว คือ “วรรณคดีและไม่ได้” ของวิลาศ มณีวัต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

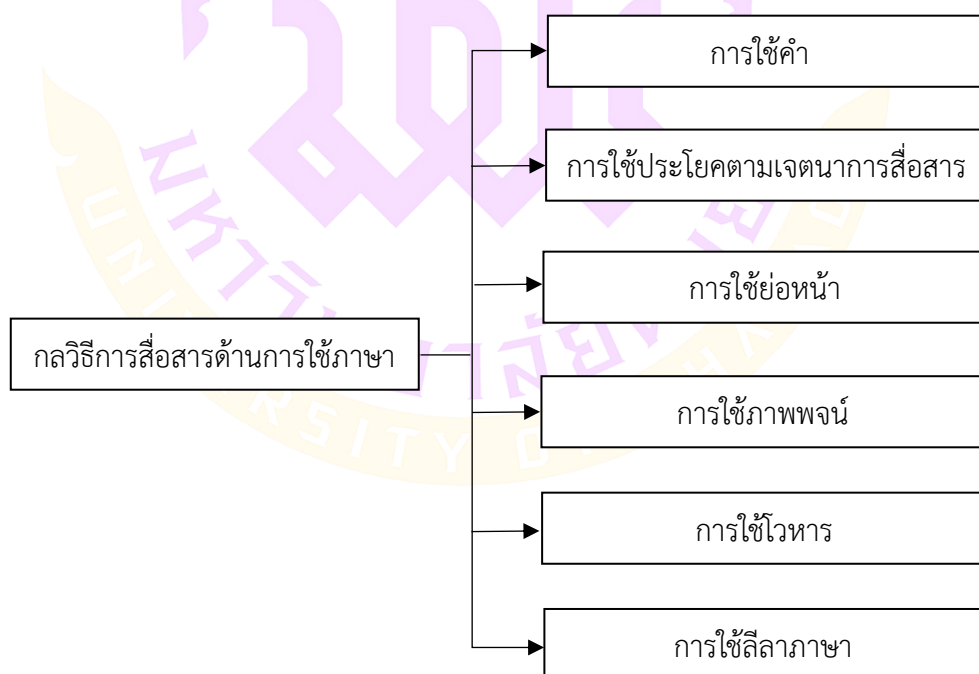
“...เอ็งจะมารู้จักชีวิตข้าดีกว่าตัวข้าเองไปได้อย่างไร...เอามานี้...ข้าจะเขียนให้เอง...” จาก “วรรณคดีและไม่ได้” ของวิลาศ มณีวัต (2540ข, หน้า 341)

จากตัวอย่างบทปาฐกถาภิปรายข้างต้น นายวิลาศ มณีวัต ได้ยกตัวอย่างประกอบโดยเป็นบทสนทนาระหว่าง แฟรงก์ ฮาวิส และเบอร์นาร์ด ซอว์ ที่ปรากฏการใช้ลีลาสนทนมน ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ มีสรรพนามที่ใช้ในหมู่คนสนิท

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่ากลวิธีการใช้ภาษาด้านการใช้ลีลาภาษา ออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ ลีลาตายตัว ลีลาเป็นทางการ ลีลาหารือ ลีลาเป็นกันเอง และลีลาสนทนมน การใช้ลีลาในแต่ละประเภท จะแตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อม วาระ และโอกาสในการแสดงปาฐกถาภิปราย

บทปาฐกถาภิปรายที่ใช้ลีลาตายตัว จะใช้ภาษาที่เป็นพิธีการ และใช้ในสถานการณ์ที่มีพระมหากษัตริย์ประทับ ณ ที่แห่งนั้นด้วย บทปาฐกถาภิปรายที่ใช้ลีลาทางการ จะมีรูปแบบที่สมบูรณ์ทางไวยากรณ์ รูปประโยคได้รับการเรียบเรียงมาเป็นอย่างดี บทปาฐกถาภิปรายที่ใช้ลีลาหารือ จะใช้รูปประโยคที่ไม่เป็นทางการ ประโยคหลวม ๆ ไม่สมบูรณ์ตามกฎไวยากรณ์ บทปาฐกถาภิปรายที่ใช้ลีลาเป็นกันเอง จะใช้รูปประโยคสั้น ๆ ง่าย ๆ มีการกร่อนคำ และการใช้คำสแลง และบทปาฐกถาภิปรายที่ใช้ลีลาสนทนมน ปรากฏเพียงเรื่องเดียว อาจเนื่องมาจากลีลาสนทนมน เป็นภาษาที่ใช้ในครอบครัว หรือในกลุ่มที่สนิทสนมกันมาก ๆ หากแต่การแสดงปาฐกถาภิปราย เป็นการแสดงการพูดต่อหน้าที่ประชุมชน จึงต้องระมัดระวังการใช้ภาษาเป็นอย่างยิ่ง

เพื่อให้เห็นข้อสรุปอันเป็นองค์รวมของกลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา จึงสรุปผลการวิเคราะห์ในลักษณะแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

ภาพ 10 แสดงกลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา

โดยสรุป วาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 ปราภูกถวิธี การสื่อสารด้านการใช้ภาษา 6 ด้าน คือ การใช้คำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา โดยทั้ง 6 ด้าน สามารถจำแนกตามเงื่อนไขการใช้ ภาษาได้ 2 ประเภท คือ ภาษาทางการ และภาษาไม่เป็นทางการ

ด้านการใช้คำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร ครูเมธาจารย์ที่เป็นผู้หญิง จะใช้คำที่ สุภาพ เรียบร้อย และเป็นทางการ เช่น ส่วนครูเมธาจารย์ที่เป็นผู้ชายจะใช้คำง่าย ๆ ไม่เป็นภาษา วิชาการ เช่น นายวิลาศ มณีวัต บางครั้งท่านใช้คำตลก และคำแสดงความหัวเราะเป็นกันเอง หรือ นายชวน หลีกภัย ด้วยท่านเป็นนักการเมือง จึงใช้คำง่าย ๆ ไม่ใช่ภาษาวิชาการ

นอกจากนั้นยังสังเกตได้ว่า การแสดงปาฐกถาภิปรายที่จัดขึ้นอย่างเป็นพิธีการ เป็นทางการ กล่าวคือ มีพระมหากษัตริย์ประทับอยู่ ณ ที่แสดงปาฐกถาภิปราย การพูดจะต้องใช้ภาษา ทางการ หรือราชาศัพท์ และระมัดระวังการใช้ภาษาเป็นอย่างยิ่ง ยกเว้นพระมหากษัตริย์ ที่พระองค์ จะทรงใช้ภาษาธรรมดา เนื่องด้วยพระองค์ทรงเป็นผู้ใหญ่ ทั้งพระองค์ยังทรงสอดแทรกพระราช อารมณ์ขันในการแสดงปาฐกถาภิปรายอีกด้วย แต่เมื่อประชาชนทั่วไปตอบ หรือแสดงความคิดเห็น ก็ต้องใช้ภาษาทางการ หรือราชาศัพท์อย่างถูกต้อง เช่น “ปัญหาการใช้คำไทย” ในพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 เป็นการพูดเบื้องหน้าพระพักตร์พระมหากษัตริย์ ผู้เข้าร่วมการแสดง ปาฐกถาภิปรายจึงต้องใช้ราชาศัพท์ และภาษาทางการ ส่วนภาษาไม่เป็นทางการมักพบในการแสดง ปาฐกถาภิปรายกลุ่ม ด้วยเป็นการแสดงความคิดเห็นในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ไม่เป็นทางการ

ด้านการใช้โวหาร ภาพพจน์ และลีลาภาษา ด้วยการแสดงปาฐกถาภิปรายนั้น มุ่งให้ผู้ฟัง เข้าใจ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของผู้พูด จึงทำให้พบการใช้บรรยายโวหารมากกว่าโวหารอื่น ๆ นอกจากนั้นยังพบการใช้ภาพพจน์อุปมาอุปไมยมากที่สุด เช่น หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ท่านเป็น นักเขียนที่มีความเชี่ยวชาญทางวรรณคดีและวรรณกรรม บทปาฐกถาภิปรายของท่านมีการ เปรียบเทียบ จึงทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจในสารของท่านได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมา กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา 6 ด้าน คือ การใช้คำ การใช้ประโยค ตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา ล้วนเป็น ปัจจัยที่ส่งผลให้บทปาฐกถาภิปรายเกิดความงามทางภาษาและสื่อสารได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของ องค์ปาฐก

บทที่ 7

บทสรุป

การวิจัยเรื่องวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร แบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 7 บท ได้แก่ 1) บทนำ 2) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) วิธีดำเนินการวิจัย 4) สารัตถะของวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ 5) กลวิธีการสื่อสารในวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: รูปแบบกับโครงสร้าง และเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ 6) กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษาในวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ และ 7) บทสรุป โดยการนำเสนอผลการวิจัยในบทนี้ ผู้วิจัยแบ่งประเด็นสำคัญออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สารัตถะและกลวิธีการสื่อสาร ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาสารัตถะของวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ และเพื่อศึกษากลวิธีการสื่อสารในวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ โดยใช้ข้อมูลจากบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ จำนวน 30 เรื่อง เป็นบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว 24 เรื่อง และบทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม 6 เรื่อง

จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สารัตถะของสาร คือ ความรู้ในตัวบท และความรู้นอกตัวบท แนวคิดนิรนัย และอุปนัย แนวคิดการสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน และแนวคิดการใช้ภาษา

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ 2 ประเด็น ได้แก่

1. สารัตถะของวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์

ผลการวิจัย พบว่าสามารถจำแนกได้ 2 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปราย และสารัตถะของบทปาฐกถาภิปราย โดยองค์ประกอบของบทปาฐกถาภิปราย บทพบปาฐกถาภิปรายเดี่ยว 24 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 80 จำแนกออกเป็น บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยวที่มีขนาดสั้น 15 เรื่อง ปาฐกถาภิปรายเดี่ยวที่มีขนาดยาว 9 เรื่อง บทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม 6 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20 เป็นบทปาฐกถาภิปรายที่มีขนาดยาวทั้งหมด

ข้อมูลเบื้องต้นของบทปาฐกถาภิปราย วาระและโอกาสที่แสดงปาฐกถาภิปราย จำแนกออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ บทปาฐกถาภิปรายของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ 6 เรื่อง ตีพิมพ์ในหนังสือ แทนคุณแผ่นดินเกิด เทิดคุณค่าภาษาไทย โดยกรมวิชาการ สถาบันภาษาไทย ปีพุทธศักราช 2544 บทปาฐกถาภิปรายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช 5 เรื่อง ตีพิมพ์ในหนังสือ คึกฤทธิ์พุด: วรรณกรรมกับสังคม โดยมูลนิธิคึกฤทธิ์ 80 ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ปีพุทธศักราช 2553 บทปาฐกถาภิปรายของศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร 3 เรื่อง จากหนังสือ สารนิพนธ์ ประเสริฐ ณ นคร โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ ปีพุทธศักราช 2541 บทปาฐกถาภิปรายของนายวิลาศ มณีวัต 5 เรื่อง ตีพิมพ์ในหนังสือวิลาศ มณีวัตพุด สำนักพิมพ์ ดอกหญ้า กรุงเทพฯ ปีพุทธศักราช 2540 บทปาฐกถาภิปรายของครูเมธาจารย์ท่านอื่น 11 เรื่อง จำแนกตามหนังสือหรือวารสารที่ตีพิมพ์ ได้แก่ วารสารภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ: ภาษาไทยของเรา ปีที่ 26 ฉบับที่ 1-2 (เมษายน 2537-มีนาคม 2538) 7 เรื่อง หนังสือบันทึกการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานกระแสพระราชดำริ เรื่องปัญหาการใช้คำไทย โดยราชบัณฑิตยสถาน ปีพุทธศักราช 2550 1 เรื่อง และหนังสือ ชมรมนักอภิปราย: ชุมชุมความคิดเห็น จากโต๊ะอภิปราย ในปัญหาศาสนา มนุษยธรรม ศิลปะ วรรณคดี การศึกษา เยาวชน การได้วาที ฯลฯ 3 เรื่อง

ด้านสารัตถะของบทปาฐกถาภิปราย จำแนกออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ สารัตถะภาษา และการใช้ภาษา สารัตถะภาษาถิ่น และสารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม

สารัตถะภาษาและการใช้ภาษา มีสารัตถะ 2 ประเด็น คือ 1) สารัตถะการให้องค์ความรู้ และความรอบรู้ ประกอบด้วย สารัตถะความเป็นมาและความสำคัญของภาษา สารัตถะการอนุรักษ์ภาษาไทย และสารัตถะคำและการใช้คำ 2) สารัตถะการแสดงความคิดเห็น ประกอบด้วย การแสดงความคิดเห็นเชิงประเมินค่า การแสดงความคิดเห็นเชิงแนะนำ การแสดงความคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกต และการแสดงความคิดเห็นเชิงตัดสินใจ

สารัตถะภาษาถิ่น มีสารัตถะ 2 ประเด็น คือ สารัตถะความสำคัญของภาษาถิ่น และสารัตถะการอนุรักษ์ภาษาถิ่น

สารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม มีสารัตถะ 2 ประเด็น คือ 1) สารัตถะการให้ความรู้ และความรอบรู้ ประกอบด้วย 1.1) ความรู้และความรอบรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม มีประเด็น กำหนดวรรณคดีไทย ความสำคัญของวรรณคดีและวรรณกรรม วรรณคดีและวรรณกรรมไทยกับสังคม 1.2) ความรู้และความรอบรู้เฉพาะเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีและวรรณกรรม มีประเด็น สามก๊ก วรรณกรรมสามกษัตริย์ ศิลปิน และงานเขียน และ 1.3) การอนุรักษ์และส่งเสริมวรรณคดีและวรรณกรรม 2) สารัตถะการแสดงความคิดเห็น ประกอบด้วย แนวทางการพิจารณาวรรณกรรม การประเมินค่าสารคดี ข้อเสนอแนะสำหรับนักเขียน และชีวิตนักเขียนกับการตัดสินใจ

2. กลวิธีการสื่อสารในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์

ผลการวิจัย พบว่ากลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้างและเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ จำแนกออกเป็น กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง และกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหา กับกลวิธีการนำเสนอ โดยกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้าง พบการใช้รูปแบบภาษาทางการ ภาษาไม่เป็นทางการ และภาษาระดับข้อความ จำแนกออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) การเริ่มต้น และการลงท้าย 2) การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง 3) การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ และ 4) การเชื่อมโยงความ

สำหรับกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ พบการนำเสนอ 2 รูปแบบ คือ การนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง และการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างถึงข้อมูลจากบุคคลอื่น

ด้านกลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา จำแนกได้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) การใช้คำ ประกอบด้วยความหมายแฝงจำเพาะ และความหมายแฝงตามบริบท การใช้คำทับศัพท์ การใช้คำราชาศัพท์ การใช้คำย่อ คำสั้น การใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำในภาษาแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ 2) การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร พบการใช้ประโยคบอกให้ทราบ ประโยคคาดคะเน ประโยคเสนอแนะ ประโยคสั่ง ประโยคถาม ประโยคห้าม ประโยคขอร้อง ประโยคขู่ และ ประโยคชักชวน 3) การใช้ย่อหน้า ด้านรูปแบบและเนื้อความ พบการใช้ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นย่อหน้า ประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนท้ายย่อหน้า ประโยคใจความสำคัญอยู่กลางย่อหน้า และประโยคใจความสำคัญอยู่ตอนต้นและตอนท้ายย่อหน้า ด้านการใช้คำขึ้นต้นย่อหน้า ปรากฏการใช้คำขึ้นต้นตามเนื้อหาสาระ คำขึ้นต้นในเชิงการเสนอข้อมูลเพิ่มเติม คำขึ้นต้นในรูปการต่อความ คำขึ้นต้นในลักษณะสรุปประเด็น คำขึ้นต้นในลักษณะบอกเล่า คำขึ้นต้นในเชิงอ้างอิง คำขึ้นต้นในลักษณะเน้น คำขึ้นต้นในลักษณะขยายความ คำขึ้นต้นในลักษณะตั้งข้อสังเกต คำขึ้นต้นในลักษณะการเสนอประเด็นใหม่ และ คำขึ้นต้นในเชิงการย้ำ 4) การใช้โวหาร พบการใช้บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และ อุปมาโวหาร 5) การใช้ภาพพจน์ พบการใช้อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์ บุคคลวัต การอ้างถึง สัทพจน์ หรือการเลียนเสียงธรรมชาติ นามนัย คำถามเชิงวาทศิลป์ สัญลักษณ์ และสัญลักษณ์นิยม แนวเทียบ ปฏิทรรศน์ ปฏิพจน์ และ อุปมานิทัศน์และ 6) การใช้ลีลาภาษา พบการใช้ลีลาตายตัว ลีลาเป็นทางการ ลีลาหารือ ลีลาเป็นกันเอง และลีลาสนิทสนม

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการอภิปราย ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลที่วิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ การวิเคราะห์สารัตถะในบทปาฐกถาภิปราย และการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารในบทปาฐกถาภิปราย

การวิเคราะห์สารัตถะในบทปาฐกถาภิปราย เนื่องจากไม่มีตำราที่กล่าวถึงการวิเคราะห์สารัตถะของสารโดยตรง ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สารของวรวรรณ ศรียาภัย (2562) การวิเคราะห์สารหากไม่มีความรู้ที่เพียงพอ ก็อาจจะวิเคราะห์สารได้ไม่ดี หรือไม่รอบด้าน ความรู้ในตัวบทและนอกตัวบทจะทำให้เข้าใจสารนั้นได้ลึกซึ้ง และสามารถวิเคราะห์สารนั้นได้รอบด้านมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังศึกษาแนวคิดแบบนิรนัยและอุปนัยของสวนิต ยมาภัย (2561); สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2562) การใช้แนวคิดแบบนิรนัย เป็นการให้เหตุผลจากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม มีหลักการแน่นอนตายตัว ข้อสรุปที่ได้จะเป็นเช่นนั้นแน่นอน ส่วนแนวคิดแบบอุปนัย เป็นการให้เหตุผลจากส่วนรวมไปหาส่วนย่อย อ่านเรื่องราวทั้งหมดก่อนแล้วจึงสรุปเป็นแนวคิด โดยการวิจัยครั้งนี้จะพิจารณาจากตัวบทปาฐกถาภิปรายเป็นหลัก

มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์สารัตถะหลายท่าน อาทิ ผลการวิจัยของชลลัดดา สายนาโก (2561); กนกเนตร จันทนิตย์ (2560); สาทิต แทนบุญ (2558); จันท์ศิริ แทนมณี (2544); สุรณี แก้วกลม (2549); นภาพร แสงสุข (2542) ผลการวิจัยของผู้วิจัยพบว่ามีความแตกต่างกัน เนื่องด้วยผลการวิจัยของผู้ที่กล่าวมาข้างต้น ระบุกลุ่มข้อมูลที่ชัดเจน หากแต่กลุ่มข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีความหลากหลาย บทปาฐกถาภิปรายทั้ง 30 บท ที่นำมาวิเคราะห์ในครั้งนี้ เป็นบทปาฐกถาภิปรายที่มาจากปราชญ์ทางภาษาไทยที่หลากหลาย และมีเนื้อหาเกี่ยวกับภาษาไทย อีกทั้งผลการวิจัยของผู้ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลการเขียน แต่ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการพูด ซึ่งข้อมูลที่เป็นการเขียน ย่อมมีการกลั่นกรอง เรียบเรียง และตรวจสอบ ที่ชัดเจนมากกว่าการพูด ส่งผลให้สารัตถะมีความแตกต่างกัน นอกจากนั้น ยังไม่เคยมีผู้ใดใช้หลักการแนวคิดข้างต้นมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สาร ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทตามจำนวนผู้แสดงปาฐกถาภิปราย ได้แก่ บทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว และบทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้จำแนกขนาดของบทปาฐกถาภิปราย ได้แก่ ขนาดสั้น และขนาดยาว ด้านสารัตถะของบทปาฐกถาภิปราย ผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ สารัตถะภาษาและการใช้ภาษา สารัตถะภาษาถิ่น สารัตถะวรรณคดีและวรรณกรรม การใช้แนวคิดดังกล่าวข้างต้นทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหา ที่มาและบริบทของบทปาฐกถาภิปรายได้อย่างลึกซึ้ง และรอบด้าน

การวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสาร ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบและโครงสร้าง ด้านเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ และด้านกลวิธีการใช้ภาษา

ด้านรูปแบบและโครงสร้าง ใช้แนวคิดการวิเคราะห์รูปแบบการประพันธ์ของวรรณกรรม ศรียาภัย และคณะ (2564) และแนวคิดการวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความของจันทิมา อังคพนิชกิจ (2562); วรรณกรรม ศรียาภัย (2556); สุกิตติ ชัดติยะ (2552); อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2552)

ด้านเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาใช้แนวคิดของวรรณกรรม ศรียาภัย และคณะ (2564); สวนิต ยมาภัย (2559) และการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอสารใช้แนวคิดของสุทัศน์ คล้ายสุวรรณ (2556)

ด้านกลวิธีการใช้ภาษา ใช้แนวคิดของธัญญา สังขพันธานนท์ (2539); บุญผา บุญทิพย์ (2561); วัลยา ช่างขวัญยืน (2561); ดวงใจ ไทยอุบุญ (2556); กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2565); วรรณกรรม ศรียาภัย (2557); จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และทรงพรณ มณีวรรณ (2558); สุกิตติ ชัดติยะ (2552); อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2552)

ผลการวิจัยที่ใช้แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารที่สอดคล้องกับการวิจัยนี้ เช่น ผลการวิจัยของชลลัดดา สายนาโก (2561); กนกเนตร จันทินิตย์ (2560); พิมพ์พรรณ รัชนิกร (2553); กาญจนา ปราบปัญจะ (2553); พรณา ไทยสิทธิ (2550); เพ็ญศรี คงสืบ (2550); ปาณิสรา เปี่ยมมุกดา (2550); สุนีย์ ลีลาพรพินิจ (2547) ในการใช้ภาษาทางการ และไม่เป็นทางการ ภาษาระดับข้อความ การเริ่มต้นและการลงท้าย การแสดงหัวเรื่อง และการเปลี่ยนหัวเรื่อง การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ และการเชื่อมโยงความ การนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่าง และการนำเสนอเนื้อหาประกอบการยกตัวอย่างและการอ้างอิงข้อมูลจากบุคคลอื่น ซึ่งระยะเวลาในการพูด เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อเนื้อหาและแนวคิด บางครั้งมีการกำหนดเวลา และหัวข้อมาให้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงต้องพูดตามที่กำหนด นอกจากนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ยังมีการวิเคราะห์การใช้คำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา ที่มีรายละเอียดที่หลากหลาย และมีความลุ่มลึกยิ่งขึ้น

2. ความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ 2 ประเด็น คือ 1) สารัตถะในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ มีลักษณะเด่นเพื่อให้ผู้อ่านตระหนักในด้านภาษาและการใช้ภาษา ด้านภาษาถิ่น และด้านวรรณคดีและวรรณกรรม แสดงทัศนะขององค์ปาฐกสู่สาธารณะโดยผ่านปาฐกถา และ 2) กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้คำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา ในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ มีลักษณะที่หลากหลายและมีความน่าสนใจ

ผลการวิจัยพบว่า มีความสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ประเด็น กล่าวคือ วาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ทั้ง 30 เรื่อง แม้จะแสดงในวาระและโอกาสที่แตกต่างกัน แต่ล้วนมีสารัตถะการใช้ภาษาไทย สารัตถะภาษาถิ่น และสารัตถะวรรณคดีและ

วรรณกรรม โดยเป็นการให้ความรู้ และความรอบรู้ทางภาษาไทย กระตุ้นให้ผู้รับสารตระหนัก และเห็นความสำคัญของการใช้ภาษาไทย ร่วมกันอนุรักษ์และส่งเสริมภาษาไทยในฐานะภาษาประจำชาติ อันแสดงถึงเอกลักษณ์ความเป็นชาติไทย และเป็นสมบัติอันล้ำค่าของชาติ ผ่านบทปาฐกถาของตน นอกจากนั้น ยังใช้กลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบกับโครงสร้างและเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ กลวิธีการสื่อสารด้านการใช้ภาษา อันประกอบด้วย การใช้คำ การใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษา ได้อย่างน่าสนใจ

เนื่องจากบทปาฐกถาภิปรายที่นำมาวิเคราะห์ทั้ง 30 เรื่อง มีจำนวนไม่เท่ากันในคุรุเมธาจารย์แต่ละท่าน บางท่านมีปาฐกถาภิปรายเพียงเรื่องเดียว บางท่านมีปาฐกถาภิปรายหลายเรื่อง จึงยังทำให้ไม่เห็นอัตลักษณ์ในกลวิธีการใช้ภาษาของคุรุเมธาจารย์ที่ชัดเจน ยกเว้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีจำนวนบทปาฐกถาภิปรายหลายเรื่อง บทปาฐกถาภิปรายของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงให้เห็นว่าท่านมีสำนวนภาษาของนักเขียนนักวรรณกรรมอย่างชัดเจน ด้วยท่านเป็นนักเขียนที่มีความรอบรู้ และมีความสามารถทางวรรณศิลป์เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพลอย ลวณะมาลย์ (2547) ที่ได้ศึกษาเชิงวิเคราะห์ลีลาภาษาในงานวรรณกรรมประเภทสารคดีประวัติศาสตร์ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่พบว่ากลวิธีการสื่อสารมีการสอดแทรกอารมณ์ขัน การเสียดสี และการประชดประชัน ซึ่งเป็นวรรณศิลป์ของนักวรรณกรรม ในส่วนบทปาฐกถาภิปรายของของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ บทปาฐกถาภิปรายของท่านทั้งหมด อยู่ในช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองไทย คือประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ และนายกรัฐมนตรี จึงทำให้มีการใช้ภาษาทางการในบทปาฐกถาภิปราย มีการเรียบเรียงเนื้อหา และภาษามาเป็นอย่างดี อาจเนื่องมาจากมีผู้เรียบเรียงหรือเขียนบทปาฐกถาภิปรายให้

สำหรับคุรุเมธาจารย์ท่านอื่น ๆ แม้ว่าจำนวนบทปาฐกถาภิปราย อาจจะไม่สามารถแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ในกลวิธีการใช้ภาษาของคุรุเมธาจารย์ที่ชัดเจน แต่ก็ยังพอจะเห็นลักษณะหรือศาสตร์ที่ท่านมีความเชี่ยวชาญ อาทิ บทปาฐกถาภิปรายของศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางภาษา มีผลงานทางวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณคดีไทยมากมาย จึงทำให้บทปาฐกถาภิปรายของมีลักษณะภาษาทางวิชาการ ในการถ่ายทอดประสบการณ์จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทางภาษาต่าง ๆ บทปาฐกถาภิปรายของนายชวน หลีกภัย แสดงขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และท่านเป็นนักการเมืองที่มีความผูกพันกับการลงพื้นที่พบปะประชาชน และการใช้ภาษาถิ่น จึงทำให้มีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการในบทปาฐกถาภิปราย เนื้อหา มีการยกตัวอย่างประสบการณ์ในการลงพื้นที่การเมือง และภาษาถิ่นประกอบการแสดงปาฐกถาภิปราย

3. ข้อค้นพบใหม่

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่นำมาจากการแสดงปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษาข้อมูลข้างต้นมาก่อน ดังนั้นผลการวิจัยในภาพรวม ทั้งในแง่สาระและกลวิธีการสื่อสารที่ค้นพบนั้น จึงเป็นข้อค้นพบใหม่ ซึ่งได้สังเคราะห์มาจากตัวบทปาฐกถาภิปราย อย่างไรก็ตาม ในผลการวิจัยดังกล่าว มีประเด็นข้อค้นพบใหม่ที่มีความจำเพาะ ดังนี้

3.1 ด้านสาระ พบว่าจำนวนคนที่แสดงปาฐกถาภิปราย ชื่อเรื่อง และขนาดของปาฐกถาภิปราย มีความสำคัญที่ส่งผลต่อเนื้อหา หรือสาระในบทปาฐกถาภิปราย บทปาฐกถาภิปรายกลุ่ม ที่มีผู้แสดงปาฐกถาภิปรายหลายคนจะมีขนาดยาว และใช้หัวข้อหรือชื่อเรื่องในการอภิปรายอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย เช่น “ปัญหาการใช้คำไทย”, “นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย” หรือ “ตลาดนวนิยายไทย” บทปาฐกถาภิปรายที่มีขนาดสั้น มักเป็นบทปาฐกถาภิปรายเดี่ยว มีผู้แสดงปาฐกถาภิปรายเพียงคนเดียว และมีสาระเพียงประเด็นใดประเด็นหนึ่งเท่านั้น

3.2 รูปแบบการใช้ภาษาในบทปาฐกถาภิปรายแต่ละเรื่อง จะมีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่และการทำงานของครูเมธาจารย์แต่ละท่านที่เป็นองค์ปาฐก เช่น บทปาฐกถาภิปรายของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ ท่านเป็นประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ทั้งยังเคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นผู้มียุทธศาสตร์ในฐานะผู้นำของประเทศ จึงใช้ภาษาแบบเป็นทางการ เรียบเรียงมาเป็นอย่างดี ซึ่งอาจเป็นบทปาฐกถาภิปรายที่ท่านเขียนเรียบเรียงด้วยตนเอง หรือมีผู้เรียบเรียงให้ก็เป็นได้

3.3 การใช้ภาพพจน์ในบทปาฐกถาภิปรายแต่ละเรื่อง จะมีความสัมพันธ์กับบุคลิกภาพของครูเมธาจารย์แต่ละท่านที่เป็นองค์ปาฐก เช่น บทปาฐกถาภิปรายของศาสตราจารย์ ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา และศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. กุสุมา รักษมณี ด้วยทั้งสองท่านเป็นนักวิชาการ บทปาฐกถาภิปรายจึงใช้ภาพพจน์ทั่วไป แตกต่างจากครูเมธาจารย์ที่เป็นนักเขียน เช่น นายวิลาศ มณีวัต, ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่จะใช้ภาพพจน์ที่ทำให้เห็นภาพตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง วาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์: สาระและกลวิธีการสื่อสาร เป็นการศึกษาเพื่อสังเคราะห์สาระของวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ และเพื่อสังเคราะห์กลวิธีการสื่อสารในวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ จากการศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การวิจัยทำให้เข้าใจการศึกษาสารัตถะในบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทย โดยสามารถนำความรู้ที่ได้จากสารัตถะจากบทปาฐกถาภิปรายไปเป็นแนวทางในการศึกษาภาษาไทย กระตุ้นให้ผู้อื่นตระหนักถึงความสำคัญ คุณค่า และการอนุรักษ์ภาษา วรรณคดี และวรรณกรรมไทย

1.2 การวิจัยทำให้เข้าใจกลวิธีการสื่อสารในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทย เมื่อเข้าใจในกลวิธีการสื่อสารของที่ปรากฏ จะทำให้สามารถพิจารณาสารที่องค์ปาฐกต้องการถ่ายทอดได้ดียิ่งขึ้น และเห็นอัตลักษณ์การใช้ภาษาของแต่ละท่าน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยในครั้งนี้ พิจารณาทบทวนบทปาฐกถาภิปรายของครูเมธาจารย์ที่มีเนื้อหาทางภาษาไทยเท่านั้น จึงเสนอแนะให้พิจารณาประเด็นที่น่าสนใจอื่น เช่น บทปาฐกถาภิปรายที่มีเนื้อหาทางการเมือง บทปาฐกถาภิปรายที่มีเนื้อหาในศาสตร์ต่าง ๆ หรือวาทการของบุคคลผู้มีชื่อเสียงด้านอื่น ๆ เป็นต้น

2.2 การวิจัยในครั้งนี้ มีจำนวนของบทปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์ที่ไม่เท่ากัน บางท่านมีบทปาฐกถาภิปรายหลายเรื่อง และหลายท่านมีบทปาฐกถาภิปรายเพียงเรื่องเดียว ทำให้ไม่สามารถสังเคราะห์อัตลักษณ์การใช้ภาษาของครูเมธาจารย์ท่านนั้น ๆ ได้ ในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรใช้จำนวนบทปาฐกถาภิปรายของครูเมธาจารย์แต่ละท่านให้เท่ากัน หรือปริมาณเรื่องของแต่ละท่านมากพอที่จะสามารถพิจารณาอัตลักษณ์การใช้ภาษาของครูเมธาจารย์ได้

2.3 ในการวิเคราะห์สารทางการใช้ภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม หรือการสื่อสารในวงการอื่น ๆ สามารถนำองค์ความรู้กลวิธีการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำ ประโยคตามเจตนา การสื่อสาร การใช้ย่อหน้า การใช้โวหาร การใช้ภาพพจน์ และการใช้ลีลาภาษาไปใช้ ก็จะทำให้การวิเคราะห์กลวิธีสื่อสารสารนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้าง
ในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์

บทปาฐกถาภิปราย เรื่อง..... ผู้แสดงปาฐกถาภิปราย..... วัน เวลา และสถานที่ที่แสดงปาฐกถาภิปราย..... ชื่อหนังสือ..... ปีที่พิมพ์..... เลขหน้า.....
รูปแบบการประพันธ์..... โครงสร้างภาษาระดับข้อความ..... การเริ่มต้นและการลงท้าย..... การแสดงหัวเรื่องและการ เปลี่ยนหัวเรื่อง..... การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่..... การเชื่อมโยงความ..... ตัวอย่างข้อมูล.....

แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหากับกลวิธีการนำเสนอ
 ในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์

บทปาฐกถาภิปราย เรื่อง..... ผู้แสดงปาฐกถาภิปราย..... วัน เวลา และสถานที่ที่แสดงปาฐกถาภิปราย..... ชื่อหนังสือ..... ปีที่พิมพ์..... เลขหน้า.....
กลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหา ข้อเท็จจริง..... ข้อคิดเห็น..... กลวิธีการนำเสนอ..... ตัวอย่างข้อมูล.....

ภาคผนวก ข แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย

แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย

แบบบันทึกสัณยคติในวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์

กำหนดให้ 5 = เหมาะสมที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง
2 = เหมาะสมพอใช้ 1 = ควรปรับปรุง

ที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
1	ข้อมูลในส่วนต้นมีความชัดเจน สอดคล้อง เหมาะสมกับหัวข้องานวิจัย						
2	ข้อมูลในส่วนต้นมีรายละเอียดเพียงพอต่อ การอ้างอิง						
3	ส่วนของข้อมูลมีรายละเอียดเหมาะสมต่อ การวิเคราะห์						
4	ส่วนของข้อมูลสามารถแสดงตัวอย่างได้ อย่างเหมาะสม						
5	ภาษาที่ใช้ในแบบประเมินมีความรัดกุม และชัดเจน						
6	ข้อมูลที่เก็บในแบบประเมิน มีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย						

ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย
แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านรูปแบบและโครงสร้าง
ในวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์

กำหนดให้ 5 = เหมาะสมที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง 2 = เหมาะสมพอใช้
 1 = ควรปรับปรุง

ที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
1	ข้อมูลในส่วนต้นมีความชัดเจน สอดคล้อง เหมาะสมกับหัวข้องานวิจัย						
2	ข้อมูลในส่วนต้นมีรายละเอียดเพียงพอต่อ การอ้างอิง						
3	ส่วนของข้อมูลมีรายละเอียดเหมาะสมต่อ การวิเคราะห์						
4	ส่วนของข้อมูลสามารถแสดงตัวอย่างได้ อย่างเหมาะสม						
5	ภาษาที่ใช้ในแบบประเมินมีความรัดกุม และชัดเจน						
6	ข้อมูลที่เก็บในแบบประเมิน มีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย						

ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย
แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านเนื้อหาเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอ
ในวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์

กำหนดให้ 5 = เหมาะสมที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง 2 = เหมาะสมพอใช้
 1 = ควรปรับปรุง

ที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
1	ข้อมูลในส่วนต้นมีความชัดเจน สอดคล้อง เหมาะสมกับหัวข้องานวิจัย						
2	ข้อมูลในส่วนต้นมีรายละเอียดเพียงพอต่อ การอ้างอิง						
3	ส่วนของข้อมูลมีรายละเอียดเหมาะสมต่อ การวิเคราะห์						
4	ส่วนของข้อมูลสามารถแสดงตัวอย่างได้ อย่างเหมาะสม						
5	ภาษาที่ใช้ในแบบประเมินมีความรัดกุม และชัดเจน						
6	ข้อมูลที่เก็บในแบบประเมิน มีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย						

ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย
แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา
ในวาทกรรมปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธาจารย์

กำหนดให้ 5 = เหมาะสมที่สุด 4 = เหมาะสมมาก 3 = เหมาะสมปานกลาง 2 = เหมาะสมพอใช้
 1 = ควรปรับปรุง

ที่	รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
1	ข้อมูลในส่วนต้นมีความชัดเจน สอดคล้อง เหมาะสมกับหัวข้องานวิจัย						
2	ข้อมูลในส่วนต้นมีรายละเอียดเพียงพอต่อ การอ้างอิง						
3	ส่วนของข้อมูลมีรายละเอียดเหมาะสมต่อ การวิเคราะห์						
4	ส่วนของข้อมูลสามารถแสดงตัวอย่างได้ อย่างเหมาะสม						
5	ภาษาที่ใช้ในแบบประเมินมีความรัดกุม และชัดเจน						
6	ข้อมูลที่เก็บในแบบประเมิน มีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย						

ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

ตำแหน่ง.....

ภาคผนวก ค ตัวอย่างการบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา

แบบบันทึกกลวิธีการสื่อสารด้านกลวิธีการใช้ภาษา
ในวาทการปาฐกถาภิปรายทางภาษาไทยของครูเมธอาจารย์

บทปาฐกถาภิปราย เรื่อง.....ภาษาไทย ภาษาแม่.....	
ผู้แสดงปาฐกถาภิปราย.....พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์.....	
วัน เวลา และสถานที่ที่แสดงปาฐกถาภิปราย.....5 กุมภาพันธ์ 2537..... ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย.....	
ชื่อหนังสือ.....แทนคุณแผ่นดินเกิด เทิดคุณค่าภาษาไทย.....	
ปีที่พิมพ์.....2544.....	
เลขหน้า.....44.....	
กลวิธีการใช้ภาษา	
ประเด็นกลวิธีการใช้ภาษา	
☒ การใช้คำ	☐ การใช้ประโยค
☐ การใช้ย่อหน้า	☐ การใช้โวหาร
☐ การใช้ภาพพจน์	☐ การใช้ลีลาภาษา
ตัวอย่างข้อมูล	
“สิ่งที่ผมค่อนข้างจะแปลกใจอยู่อย่างหนึ่งคือ โดยอาชีพผมเป็นทหาร ฉะนั้นก็เป็นที่แน่นอนว่า ผมไม่ใช่ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางภาษาไทย แต่ก็ได้รับเชิญมาพูดเรื่องภาษาไทย ผมก็ได้แต่เดาใจประธานมูลนิธิฯ ว่า คงจะไปสืบทราบว่าผมมีและให้ความสนใจในเรื่องภาษาไทย จึงเชิญมา ผมจึงรู้สึกเป็นเกียรติมากที่ได้มาพูดเรื่องที่ตนเองไม่ค่อยจะรู้เท่าใดให้ผู้รู้เรื่องดีได้ฟัง” (2544, หน้า44)	
ผลการวิเคราะห์	
- พล.อ. เปรมใช้นุสรพรรณนามว่า “ผม” เป็นสรพนามบุรุษที่ 1 แทนตนเอง หรือแทนผู้พูดทุกครั้ง	
- พล.อ. เปรมใช้นุสรพรรณนามว่า “ท่านผู้มีเกียรติ ท่านผู้ฟัง ท่านทั้งหลาย” เป็นสรพนามบุรุษที่ 2 แทนผู้ฟังเสมอ.....	

บรรณานุกรม

- กนกเนตร จันทะนิตย์. (2560). *สารัตถะและกลวิธีการนำเสนอในวรรณกรรมคำสอน* สำนักพระอริยานุวัตร เขมจารี [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- กาญจนา นาคสกุล, ทรงพรรณ มณีวรรณ, จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, และชุมสาย สุวรรณชมภู. (2565). บทที่ 2 ประเภท โวหาร และการใช้ภาษาในงานเขียน. ใน กาญจนา นาคสกุล (บ.ก.), *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 5: กระบวนการคิดและการเขียนร้อยแก้ว* (พิมพ์ครั้งที่ 2, น. 20 - 73). สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา ปราบปัญจะ. (2553). *การศึกษาลีลาการใช้ภาษาและกลวิธีการเขียนของ ว.วชิรเมธี* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- กุสุมา รักขมณี. (2538). ทำไมต้องใส่การ์นต์. *วารสารภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ: ภาษาไทยของเรา*, 26(1-2), 59-61.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2553ก). *วรรณคดีไทยกับสังคม*. ใน นิตยา มาศะวิสุทธ์ (บ.ก.), *คึกฤทธิ์พูด: วรรณกรรมกับสังคม* (น. 15-70). ขอนแก่นการพิมพ์.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2553ข). *สุนทรภู่*. ใน นิตยา มาศะวิสุทธ์ (บ.ก.), *คึกฤทธิ์พูด: วรรณกรรมกับสังคม* (น. 8-12). ขอนแก่นการพิมพ์. ISBN: 978-974-401-745-1.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2553ค). ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช กับวงวรรณกรรม. ใน นิตยา มาศะวิสุทธ์ (บ.ก.), *คึกฤทธิ์พูด: วรรณกรรมกับสังคม* (น. 109-118). ขอนแก่นการพิมพ์. ISBN: 978-974-401-745-1.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2553ง). “สามก๊ก” ในทรรศนะของข้าพเจ้า. ใน นิตยา มาศะวิสุทธ์ (บ.ก.), *คึกฤทธิ์พูด: วรรณกรรมกับสังคม* (น. 91-105). ขอนแก่นการพิมพ์. ISBN: 978-974-401-745-1.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. (2553จ). จุดประทีปวรรณกรรมไทยในศตวรรษที่สามของกรุงรัตนโกสินทร์. ใน นิตยา มาศะวิสุทธ์ (บ.ก.), *คึกฤทธิ์พูด: วรรณกรรมกับสังคม* (น. 71-90). ขอนแก่นการพิมพ์. ISBN: 978-974-401-745-1.
- จันทร์ศิริ แท่นมณี. (2544). *การศึกษาเปรียบเทียบโครงนิราศนรินทร์กับโคลงนิราศสุพรรณของ สุนทรภู่* ในด้านการใช้ศัพท์ วรรณรส และสารัตถะ [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

- จันทิมา อังคพนิกิจ. (2562). *การวิเคราะห์ข้อความ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์. ISBN: 978-616-314-364-8.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, และทรงพรพรณ มณีวรรณ. (2565). บทที่ 3 การเขียนย่อหน้าและการเขียนเรียงความ. ใน กาญจนา นาคสกุล (บ.ก.), *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 5: กระบวนการคิดและการเขียนร้อยแก้ว* (พิมพ์ครั้งที่ 2, น. 74-112). สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ, และรวัดน์ อินทรพร. (2565). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร. ISBN: 978-974-641-489-0.
- ชมรมนักอภิปราย. (2505ก). พูดได้ตามใจ. ใน ทวน วิริยาภรณ์ (บ.ก.), *ชมรมนักอภิปราย ชุมนุมความคิดเห็น จากโต๊ะอภิปราย ในปัญหาศาสนา มนุษยธรรม ศิลปะ วรรณคดี การศึกษา เยาวชน การได้วาทิ ฯลฯ* (น. 1-55). คลังวิทยา.
- ชมรมนักอภิปราย. (2505ข). ตลาดนวนิยายไทย. ใน ทวน วิริยาภรณ์ (บ.ก.), *ชมรมนักอภิปราย ชุมนุมความคิดเห็น จากโต๊ะอภิปราย ในปัญหาศาสนา มนุษยธรรม ศิลปะ วรรณคดี การศึกษา เยาวชน การได้วาทิ ฯลฯ* (น. 489-516). คลังวิทยา.
- ชมรมนักอภิปราย. (2505ค). นวนิยายในตลาดหนังสือเมืองไทย. ใน ทวน วิริยาภรณ์ (บ.ก.), *ชมรมนักอภิปราย ชุมนุมความคิดเห็น จากโต๊ะอภิปราย ในปัญหาศาสนา มนุษยธรรม ศิลปะ วรรณคดี การศึกษา เยาวชน การได้วาทิ ฯลฯ* (น. 461-488). คลังวิทยา.
- ชลลัดดา สายนาโก. (2561). *สารัตถะและกลวิธีการนำเสนอในสารคดีเชิงมานุษยวิทยาของบุญยงค์ เกศเทศ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis. มหาสารคาม.
- ชวน หลีกภัย. (2538). ภาษาถิ่นกับภาษาไทย. *วารสารภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ: ภาษาไทยของเรา*, 26(1-2), 23-31.
- ชื่นจิตต์ อธิวรกุล. (2553). *การเชื่อมโยงความและความเกี่ยวข้องของเรื่องที่สนทนาในการสนทนาแบบเป็นกันเองระหว่างเพศชายและเพศหญิง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- ดวงใจ ไทยอุบุญ. (2556). *ทักษะการเขียนภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2558). *สิ่งละอันพันละน้อยในวรรณกรรม*. เดอะ บุ๊คส์พลัส. ISBN: 978-616-588-972-8.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์*. นาค.
- นภาพร แสงสุข. (2542). *สารัตถะจากนิทานพื้นบ้านเขมร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

- นราธิปพงศ์ประพันธ์, พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. (2538). ข้อควรคิดในภาษาไทย. *วารสาร ภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ: ภาษาไทยของเรา*, 26(1-2), 5-14.
- นิตยา กาญจนวรรณ, สุนน อยู่สิน, และกรรพม บุญทวี. (2562). หน่วยที่ 4 ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวัน. ใน มนัสนันท์ จริตงาม (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาและทักษะเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7* (พิมพ์ครั้งที่ 2, ฉบับปรับปรุง), น.4-34-4-35).
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ISBN: 978-616-16-2172-8.
- บรรจบ พันธุมธรา, คุณ. (2538). ไปสืบคำไทย. *วารสารภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ: ภาษาไทยของเรา*, 26(1-2), 48-53.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). สุวีริยาสาส์น. ISBN: 978-616-7068-32-9.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2548). *วิถีคิด วิธีเขียน*. หลักพิมพ์. ISBN: 974-92695-9-4.
- บุปผา บุญทิพย์. (2559). หน่วยที่ 3 หลักการใช้คำเพื่อการสื่อสาร. ใน กชพร เขตร์กูฎี (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7* (พิมพ์ครั้งที่ 3, ฉบับปรับปรุง), น. 3 - 15.3 - 17). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ISBN: 978-616-16-1206-1.
- ปรมาพร สว่างแก้ว. (2556). *ลีลาภาษาของ คำ ผกา ในบทความทางการเมืองที่ตีพิมพ์ลงใน มติชนสุดสัปดาห์ พ.ศ. 2553-2554* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].
ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2541ก). สามัคคีธรรมสามกษัตริย์. ใน นิยะดา เหล่าสุนทร (บ.ก.), *สารนิพนธ์ ประเสริฐ ณ นคร* (น. 415-417). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ISBN: 974-86374-6-8.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2541ข). ศิลาจารึกกับข้าพเจ้า. ใน นิยะดา เหล่าสุนทร (บ.ก.), *สารนิพนธ์ ประเสริฐ ณ นคร* (น. 94-97). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ISBN: 974-86374-6-8.
- ประเสริฐ ณ นคร. (2541ค). ความสำคัญของวรรณคดีท้องถิ่น. ใน นิยะดา เหล่าสุนทร (บ.ก.), *สารนิพนธ์ ประเสริฐ ณ นคร*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ISBN: 974-86374-6-8.
- ปรียา หิรัญประดิษฐ์. (2559). หน่วยที่ 10 ทักษะการเขียน. ใน กชพร เขตร์กูฎี (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 8-15* (พิมพ์ครั้งที่ 3, ฉบับปรับปรุง), น. 10-2 - 10-65). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ISBN: 978-616-16-1214-6.
- ปาณิสรา เบี้ยมุกดา. (2550). *การเชื่อมโยงความในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสต่างประเทศของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- ปณณช ชูติมา. (2543). *ปรัชญาการสื่อสารในธรรมสารของพุทธทาสภิกขุ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- เปรม ดิณสุลลันนท์. (2544ก). ภาษาไทย ภาษาแม่. ใน ปราณี ปราบริปู (บ.ก.), *แทนคุณแผ่นดินเกิด เทิดคุณค่าภาษาไทย* (น. 44-51). สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.

- เปรม ตินสุลนันท. (2544ข). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยภาษาไทย. ใน ปราณี ปราบริปู (บ.ก.), *แทนคุณแผ่นดินเกิด เทิดคุณค่าภาษาไทย* (น. 3-9). สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ISBN: 974-269-1436.
- เปรม ตินสุลนันท. (2544ค). วัฒนธรรมไทย-สมบัติไทย. ใน ปราณี ปราบริปู (บ.ก.), *แทนคุณแผ่นดินเกิด เทิดคุณค่าภาษาไทย* (น. 72-92). สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ISBN: 974-269-1436.
- เปรม ตินสุลนันท. (2544ง). วัฒนธรรมไทยกับยุคโลกาภิวัตน์. ใน ปราณี ปราบริปู (บ.ก.), *แทนคุณแผ่นดินเกิด เทิดคุณค่าภาษาไทย* (น. 56-67). สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ISBN: 974-269-1436.
- เปรม ตินสุลนันท. (2544จ). ภาษาไทยของเรา. ใน ปราณี ปราบริปู (บ.ก.), *แทนคุณแผ่นดินเกิด เทิดคุณค่าภาษาไทย* (น. 14-25). สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ISBN: 974-269-1436.
- เปรม ตินสุลนันท. (2544ฉ). ความสำคัญของภาษาไทยในรายการโทรทัศน์. ใน ปราณี ปราบริปู (บ.ก.), *แทนคุณแผ่นดินเกิด เทิดคุณค่าภาษาไทย* (น. 30-39). สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. ISBN: 974-269-1436.
- พรณา ไทยสิทธิ. (2550). *ลีลาการใช้ภาษาในนวนิยายเรื่องเพชรพระอุมา* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- พรพักตรา ไชยเศรษฐ. (2546). *วาทะของนักคิดไทยจากปราชญ์โกมล คีมทอง* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- พลอย ลวงะมัลย์. (2547). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ลีลาภาษาในงานวรรณกรรมประเภทสารคดี ประวัติศาสตร์ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- พิมพ์พรรณ รัชนิกร. (2553). *ลีลาการใช้ภาษาและกลวิธีการนำเสนอของบทความวิจารณ์ภาพยนตร์ ใน หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ. (2558). *วาทกรรม: ศาสตร์และศิลป์แห่งการพูด เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสาร*. ไอยรา12. ISBN: 978-616-92283-0-1.
- เพ็ญศรี คงสืบ. (2550). *การศึกษาลีลาการใช้ภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของหยก บุรพา* [วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- ภาวาส บุณาค. (2538). ภาษาไทยของเรา. *วารสารภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ: ภาษาไทยของเรา*, 26(1-2), 15-17.

- ไมตรี ขาดิบุรุษ, และแสง จันทรงาม. (2553). *คู่มือนักพูด* (พิมพ์ครั้งที่ 6). ทิพย์เนตรการพิมพ์. ISBN: 978-974-7489-12-5.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). *บันทึกการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานกระแสพระราชดำริ เรื่อง ปัญหาการใช้คำไทย*. สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิง. ISBN: 978-974-9588-68-0.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). ราชบัณฑิตยสถาน. ISBN: 978-616-7073-80-4.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2561). หน่วยที่ 15 การสังเคราะห์ความรู้จากการอ่าน. ใน มนัสนันท์ จริตงาม (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชา การอ่านภาษาไทย หน่วยที่ 9-15* (พิมพ์ครั้งที่ 2 (ฉบับปรับปรุง), น. 15-2-15-73). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ISBN: 978-616-16-1832-2.
- รวรรณ ทองสุกร. (2548). *วาทกรรมชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- รวรรณ ศรียาภัย. (2556). *ภาษาศาสตร์ภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สัมปชญัญ. ISBN: 978-616-7340-63-0.
- รวรรณ ศรียาภัย. (2557). *การเขียนเพื่อการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. ISBN: 978-974-03-3209-1.
- รวรรณ ศรียาภัย. (2560). *พูดให้สัมฤทธิ์ผล: หลักการและศิลป์วิธี*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. ISBN: 978-974-03-3573-3.
- รวรรณ ศรียาภัย. (2562). หน่วยที่ 5 การอ่านวิเคราะห์วิจารณ์. ใน มนัสนันท์ จริตงาม (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชา การอ่านภาษาไทย หน่วยที่ 1-8* (พิมพ์ครั้งที่ 3 (ฉบับปรับปรุง), น. 2-100). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รวรรณ ศรียาภัย. (2563). หน่วยที่ 6 ย่อหน้าและข้อความในภาษาไทย. ใน พรพิมล นุ่นปาน (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชา ลักษณะภาษาไทย หน่วยที่ 1-7* (น. 6-6-6-75). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ISBN: 978-616-16-2385-2.
- รวรรณ ศรียาภัย. (2565). *ภาษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรมสมัยใหม่*. เดอะ บุคส์พลัส. ISBN: 978-616-590-901-3.
- รวรรณ ศรียาภัย, เกสร เกษมสุข, และปาริฉัตร พยุงศรี. (2564). *ภาษาไทยสื่อสารพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เดอะ บุคส์พลัส. ISBN: 978-616-582-796-6.
- วัลยา ข้างขวัญยืน. (2561). หน่วยที่ 3 ลักษณะภาษาเขียน. ใน มนัสนันท์ จริตงาม (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชา การอ่านภาษาไทย หน่วยที่ 1-8* (พิมพ์ครั้งที่ 3, ฉบับปรับปรุง), น. 3-26-3-59). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ISBN: 978-616-16-1825-4.
- วิรัช ลภีรัตนกุล. (2543). *วาทนิเทศและวาทศิลป์: หลักทฤษฎีและวิธีปฏิบัติยุทธศาสตร์ใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 3). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ISBN: 974-333-263-4.

- วิลาศ มณีวัต. (2540ก). เขียนหนังสือเพราะเงินหรือเพราะรัก. ใน อาจิม จันทน์พร (บ.ก.), *วิลาศ มณีวัตพูด* (น. 72-81). ดอกหญ้า. ISBN: 974-603-872-9.
- วิลาศ มณีวัต. (2540ข). วรรณคดีและไม่ได้. ใน อาจิม จันทน์พร (บ.ก.), *วิลาศ มณีวัตพูด* (น. 339-342). ดอกหญ้า. ISBN: 974-603-872-9.
- วิลาศ มณีวัต. (2540ค). การเขียนหนังสือสารคดี. ใน อาจิม จันทน์พร (บ.ก.), *วิลาศ มณีวัตพูด* (น. 39-54). ดอกหญ้า. ISBN: 974-603-872-9.
- วิลาศ มณีวัต. (2540ง). ต้องทำอารมณ์ให้เป็นอารมณ์คนแก่ ก่อนจะเขียน สายลม-แสงแดด. ใน อาจิม จันทน์พร (บ.ก.), *วิลาศ มณีวัตพูด* (น. 55-62). ดอกหญ้า. ISBN: 974-603-872-9.
- วิลาศ มณีวัต. (2540จ). ชีวิตว่าเหวของนักเขียน. ใน อาจิม จันทน์พร (บ.ก.), *วิลาศ มณีวัตพูด*. ดอกหญ้า. ISBN: 974-603-872-9.
- สมเกียรติ รัชมณี. (2559). หน่วยที่ 7 การพัฒนาทักษะการพูด. ใน กขพร เขตกรณ์ (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7* (พิมพ์ครั้งที่ 3, ฉบับปรับปรุง), น.7-33-7-43). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ISBN: 978-616-16-1206-1.
- สมจิต ชิวปรีชา. (2545). วาทีวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ISBN: 974-03-0175-4.
- สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา, ท่านผู้หญิง. (2538). ภาษามีชีวิต. *วารสารภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ: ภาษาไทยของเรา*, 26(1-2), 18-22.
- สวณิต ยมาภัย. (2559). หน่วยที่ 1 การสื่อสารด้วยภาษา. ใน กขพร เขตกรณ์ (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7* (พิมพ์ครั้งที่ 3, ฉบับปรับปรุง). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ISBN: 978-616-16-1206-1.
- สวณิต ยมาภัย. (2561). หน่วยที่ 2 ความคิดกับภาษา. ใน กขพร เขตกรณ์ (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7* (พิมพ์ครั้งที่ 4, ฉบับปรับปรุง), น. 2 - 35-2-40). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ISBN: 978-616-16-1206-1.
- สาทิต แทนบุญ. (2558). *วรรณกรรมคำสอนของสุนทรภู่ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- สุทัศน์ คล้ายสุวรรณ. (2556). *เอกสารประกอบการสอนภาษาไทยเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ*. โปรแกรมวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุทิดา ชัดติยะ. (2552). *ศาสตร์การเขียน* (พิมพ์ครั้งที่ 2, ฉบับปรับปรุงแก้ไข). ISBN: 978-974-235-536-4.
- สุนันท์ อัญชลีกุล. (2563). หน่วยที่ 3 คำและการสร้างคำในภาษาไทย. ใน พรพิมล นุ่นปาน (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชา ลักษณะภาษาไทย หน่วยที่ 1-7*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ISBN: 978-616-16-2385-2.

- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2562). หน่วยที่ 4 การอ่านจับใจความ. ใน มนัสนันท์ จริตงาม (บ.ก.), *เอกสารการสอนชุดวิชา การอ่านภาษาไทย หน่วยที่ 1-8* (พิมพ์ครั้งที่ 3, ฉบับปรับปรุง), น.4-1-4-63). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ISBN: 978-616-16-1825-4.
- สุนีย์ ลีลาพรพินิจ. (2547). *ลักษณะการเชื่อมโยงความที่ปรากฏในสามก๊กฉบับเจ้าพระยาคลัง (หน)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis. กรุงเทพฯ.
- สุรณี แก้วกลม. (2549). *การปริวรรตและวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านอีสานกรณีลำเต้าเลื้อนั่ว ฉบับวัดโพนดาฯ จังหวัดอุบลราชธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.
- สุรเสกข์ พงษ์หาญยุทธ. (2541). *การพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์ทางธุรกิจ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ISBN: 974-501-242-4.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2538). ภาษาดีมีอะไรเป็นเครื่องวัด. *วารสารภาษาและหนังสือฉบับพิเศษ: ภาษาไทยของเรา*, 26(1-2), 54-58.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2541). *ภาษาศาสตร์สังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2552). บทที่ 5 สัมพันธสาร. ใน วิจิตรน ภาณุพงศ์ (บ.ก.), *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3: ชนิดของคำ วลี ประโยคและสัมพันธสาร* (น. 117-144). สถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. ISBN: 978-974-00-1486-7.
- อรรณณ ปิณฑนโอบาท. (2542). *วาทวิทยาในประวัติศาสตร์ไทย: ยุคกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. ฐานข้อมูลเครือข่าย ThaiLis.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	รุ่งโรจน์ ต้นประดิษฐ์
วัน เดือน ปี เกิด	4 ตุลาคม 2523
สถานที่เกิด	เชียงราย
วุฒิการศึกษา	2558 ศศ.ม (การสอนภาษาไทย) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เชียงราย 2544 ศษ.บ (ภาษาไทย) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่
ที่อยู่ปัจจุบัน	418/201 หมู่บ้านฟ้าใส 6 ตำบลริมกก อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57000
ผลงานตีพิมพ์	รุ่งโรจน์ ต้นประดิษฐ์, วรวรรณ ศรียากย์, วรณญา ยิ่งยงค์ดี, และปาริชาติ โพธิ์. (2567). สรรตถะและอัตลักษณ์การใช้ภาษาในบทปาฐกถาทางภาษาและวรรณกรรม ไทยของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์. พิษณุเวชสาร 20(1), 1-13. รุ่งโรจน์ ต้นประดิษฐ์, วรวรรณ ศรียากย์, วรณญา ยิ่งยงค์ดี, และปาริชาติ โพธิ์. การใช้ภาษาในบทปาฐกถาทางภาษาและวรรณกรรมไทยของ นายกรัฐมนตรีไทย: กรณีศึกษาหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช และนายชวน หลีกภัย. วารสารช่อพะยอม , 34(3), 62-85.
รางวัลที่ได้รับ	-

